ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
2
ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI
2 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12127

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.127

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ՕՐԵՐ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

—o—

ԱՂՋԻԿ ՄԸ՝
ՊԱՏԱՆԴ Ա.ՀԱԲԵԿԻՉՆԵՐՈՒՆ

Մինչ պաշարման վիճակը երկարաձգուած է եւ խուզարկութիւնն ու հետապնդումը կը շարունակուին Թուրքիոյ մէջ, կիրակի առաւօտէն սկսեալ նոր ողբերգութիւն մը ծնունդ առած է: Արդարեւ, կիրակի առաւօտ է որ պեէչի մը (ոստիկանութեան օգնական պահապան), որ թաղերու հսկողութիւն կը կատարէր, ուշադրութիւն ըրած է երկու երիտասարդներու եւ անոնց թուղթերը պահանջած: Իրրեւ պատասխան երկու երիտասարդները զէնքերնին կը հանեն, թեթեւ դնդակներ եւ կը սկսին կրակել պահակին վրայ, միաժամանակ փախչելով: Ցանկարծ տունէ մը ներս կը մտնեն, երրորդ չարկը 14 տարեկան աղջիկ մը՝ Սիպէլ կը փորձէ դուրս ելլել, բայց ահաբեկիչները աղջիկն ալ ներս հրելով, կը մտնեն: Այդ պահէն պիտի սկսին անձկութեան երկար ժամեր: Արդարեւ, երկու երիտասարդները իրրեւ պատանդ կը պահեն Սիպէլը, որ աղջիկն է Պոլսոյ պահակազօրքի զրահապատ ջոկատին հրամանատարին:

Ահաբեկիչները, որոնք ոճրագործներն են Իսրայէլի հիւպատոսին, կը պահանջեն որ իրենց ելքի անցագիրները տրուին ի փոխարէն աղջկան ազատ արձակման, այլապէս կը սպառնան սպաննել աղջիկը: Թուրք իշխանութիւնները սակայն, այս անգամ ալ տեղի չեն տար, միշտ մեր – ժելով բանակցիլ «աւազակ»ներու հետ:

Ոստիկաններէն զատ, ժողովուրդն ալ համախմբուած է Մալթեփէի տան առջեւ, որ պաշարուած է: Իշխանութիւնները կը յուսան որ ահաբեկիչները ստիպուին տեղի տալ անօթութեան հետեւանքով, թէեւ կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, ուրեմն ներէն տրուած է աղջկան պատճառով:

Ամէն պարագայի մէջ, մթնոլորտը ծանր է եւ իշխանութիւնները ալ լաւ չեն դիտեր թէ ինչ պիտի ըլլան: Մէկ կողմէ չեն ուզեր տեղի տալ եւ ձեռքէ հանել ձախողած երկու ահաբեկիչները, միւս կողմէ տեղի չտալով խնդրոյ առարկայ Ա՛ըլայ 14 տարեկան աղջկան մը կեանքը: Ներկայ տրամադրութիւնները սակայն « մարդասիրական » բնոյթ չունին: Ահաբեկիչները կը պահանջեն որ իրենց ելքի արտօնութիւն տրուի դէպի Սուրիա կամ Լիպանոս: Աղջկան հայրը կը պաղատի որ կրակ չբացուի, որպէսզի չվտանգուի Սիպէլի կեանքը, մինչ ժողովուրդը Ատատուրքի անէծքը կը հրաւիրէ ահաբեկիչներուն վրայ: Զօր. ձէլալ Պուլութլար որ դատապետութիւնները կը ղեկավարէ, ըսած է ահաբեկիչներուն թէ պիտի կատղած ամբոխին պիտի չանձնէ եթէ որեւէ բան պատահի աղջկան:

X Պոլսոյ ոստիկանութեան պետը՝ Մուղֆէր Զակլար պաշտօնանկ եղաւ « ծանրակշիռ թերիներու » համար իր պաշտօնական գործունէութեան մէջ:

X Ատրեամանի մէջ, իշխանութիւնները սպաննած են երեք երիտասարդ ձախակողմնակալներ:

ՍԱՏԱԹ Ա.ԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԿՈՉ ԽՈՍՏԱՆԱՅ

Եգիպտոսի նախագահը խոստացաւ ազատ արձակել բոլոր բանտարկեալները, որոնք արդէն պատժուած են առանց դատաւորութեան: Հրահանգեց ոստիկանութեան՝ յատուկ քննութեան ենթարկել իւրաքանչիւր բանտարկեալի պարագան: Այս յայտարարութեան յաջորդեց հրա – պարակային հրկիզումը գաղտնի ոստի – կանութեան տարիներու ընթացքին հա – ւաքած թղթածրարներուն եւ ձայներիզ – ներուն: Ասոնք պետական դէմքերու եւ քաղաքացիներու խօսակցութիւնները՝ հեռաձայնային խօսակցութիւններն ու չարժումները կը բովանդակէին: Սատաթ անձամբ մասնակեցաւ հրկիզումի գործողութեան, որ կատարուեցաւ Ներքին նախարարութեան շէնքի հրապարակին վրայ: Այսուհանդերձ, 185 ձայներիզներ ի պահ դրուեցան ապահովութեան մարմիններու մօտ, քանի որ ասոնք կ'ապացուցանեն դաւի մը գոյութիւնը Եգիպտոսի նախագահին դէմ:

Ձերբակալուած դաւադիրները բանտ կը դտնուին եւ պիտի դատուին՝ քննութիւններու աւարտին: Սատաթ յայտարարեց, թէ կ'ուզէ, որ այսուհետեւ «ժողովուրդը ապրի ազատ»:

Համաձայն կարդ մը լուրերու, Սատաթ խմացած է դաւը, երբ Ռոճըսի ընկերակցող ամերիկացի գաղտնի ոստիկանները երեւան հանած են միքրօ մը, որ կը դտնուէր նախագահին դրասենեակին մէջ: Ձեռեղուած էր նախկին Ներքին նախարար Կոմայի կարգադրութեամբ:

Խալէտ Մոհիէտտին, որ ազգականն է «Ամերիկացիներու մարդը»նկատուող Զաքարիա Մոհիէտտինի, յայտարարեց, թէ «Եգիպտոսի ձախը զօրավիդ կը կենայ Սատաթի»:

Աւելցնենք, որ Խալէտ Մոհիէտտին թէեւ համայնավար է, սակայն, միշտ դէմ եղած է Ալի Սապրիի եւ ընկերներու ձգտումին՝ անվերապահ կերպով որդեգրել Մոսկուայի քաղաքականութիւնը: Այլ խօսքով չէ ուզած, որ Եգիպտոսի ձախը արբանեակը դառնայ խորհրդային Համայնավար կուսակցութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱԼԻՆԻ քաղաքապետը անձնասպան եղաւ առջի օր 51 տարեկանին: Ծանօթ է որ քաղաքապետը արտօնութիւն տուած էր որ հարսնիքը կատարուի այն սրահին մէջ, որ փլած էր եւ 13 հոգի ալ խեղդամահ եղած էին հորին մէջ: Քաղաքապետը, որ մէկ ամսուան համար կախակապուած էր, այդ աղէտէն ի վեր հանդիստ չունէր եւ ի վերջոյ չէ դիմացած: Հակառակ անձնասպանութեան պարագային, դիւղին քահանան որոշած է կրօնական արարողութիւն կատարել եկեղեցւոյ մէջ:

ՍԱՑԿՈՆ եւ Հանոյ համաձայնած էին վերջերս, որ 570 վիրաւոր Հիւս. Վիէթնամցի դերիներ յանձնուին իրենց կառավարութեան: Ցանձնումը, կարմիր Խաչի հսկողութեան ներքեւ, պիտի կատարուի Ուրբաթ օր: Վերջին պահուն սակայն, միայն 13 հոգի ընդունած են եւ վերադառնալ, մնացեալները՝ 557 հոգի, նախընտրած են դերի մնալ Հարաւ. Վիէթնամցիներու ձեռքը: Երկու պատճառ ցոյց կը տրուի այս դիրքորոշումին համար: Հիւս. Վիէթնամցի դերիները կը վախնան հալածանքի ենթակայ դառնալ իրենց վերադարձին: Երկրորդ պատճառ ցոյց կը տրուի անոնց ստացած դաղտնի հրահանգը՝ մնալու Հարաւ. Վիէթնամ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը կը հաղորդէ, թէ պաղեստինցի արձակուղիններ յարձակած են ազարակներու եւ հանքերու վրայ, ինչպէս նաեւ առեւանգած են բազմաթիւ դիւղացիներ: Համաձայն Ամմանի՝ Պաղեստինցիներու նպատակն է քանդել երկրին տնտեսութիւնը: Վերջին լուրերու համաձայն՝ լուրջ բախումներ տեղի ունեցած են բանակի եւ արձակուղիններու միջեւ:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ վարչապետը կարեւոր պատուիրակութեան մը դլուխն անցած Չինաստան մեկնեցաւ: Այցելութիւնը կ'ընդակուի «բարեկամական»: Ռումանիա, իր տարբերութիւն արբանեակ միւս երկիրներու, սիրալիր յարաբերութիւն կը պահէ Փեքինի հետ եւ կը մերժէ դիրք ճշդել Մոսկուայի կողքին:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կին մը իր երկու դաւակներով եւ երկու Պուլկարացիներ քաղաքական ապաստանեալի իրաւունք խնդրեցին Քանատայէ, երբ խորհրդային օդանաւը վայրէջք կատարած էր Կատեր՝ վառելանիւթի համար:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ լրագրող մը որ կ'աշխատակցի «Նուվէլ–Օպսերվաթէօր»ի, ձերբակալուեցաւ առջի դիշեր, Սէն Միշէլի ցոյցերուն առեն: Լրագրողը վիրաւորուած էր եւ նախ հիւանդանոց տարուեցաւ: Այս վէրքերուն մասին երկու մեկնաբանութիւններ կան.— Ըստ լրագրողին, ոստիկանները զինքը դէշ ծեծած են կառքին մէջ, ուր մտած էր ընկերանալու համար ձերբակալուած ընկերոջ մը, ըստ ոստիկանութեան ինք է որ երեք ոստիկանի վրայ յարձակած է եւ ինքզինքը վիրաւորած կառքէն վար իյնալով: Լրագրողը բողոք ներկայացուց դատարանին առջեւ:

ՄԱՏԼԻՆի հրապարակին մեծ գոհարավաճառատուն մը կողոպտուեցաւ առջի օր: Գողցուած ապրանքները մէկ միլիոն ֆրանքի արժէք կը ներկայացնեն (նախկին 100 միլիոն):

ԱԻԱՆԴԱՊՇՏ 1500 կաթոդիկէները հսկում կատարած են ամբողջ դիշեր մը, Ս. Պետրոսի հրապարակը բողոքելու համար Եկեղեցւոյ արդիականացման դէմ: Կ'ուզեն որ արարողութիւնները լատիներէն ըլլան եւ նորութիւններ չեն ուզեր: Ուզած են պապը տեսնել, բայց մերժած է:

ՈՒՐԲԱԹ օր գործադուլ պիտի ընեն 24 ժամուան համար պետական պաշտօնեաները: Միւս կողմէ սենաթքաներու եւ կառավարութեան միջեւ կը չարունակուին բանակցութիւնները, որոնց գլխա – ւոր նիւթն է՝ հանգստեան կոչուիլ 60 տարեկանին:

ԻՍՐԱՑԵԼԵԱՆ իշխանութիւնները բացարձակապէս կը հերքեն թէ Տիկին Կոլտա Մէյր, Իսրայէլի վարչապետը, գաղտնի տեսակցութիւն ունեցած ըլլայ երկու խորհրդային դիւանագէտներու հետ Հելսինքիի մէջ, ուր գացած էր մասնակցելու Բ. Միջազդայինի համագումարին:

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՏԻ առթիւ, հակառակ աննպաստ օդին փարիզցիները չէին ուզած զրկուիլ աւանդական զարձած ուիք–էնտէն: Արկածները չատ աւելի են քան ինչ որ կը նախատեսուէր, մանաւանդ անցեալ տարուան բաղդատմամբ: Երեքշաբթի առտուան առջին հաշուե – կշիռի մը համաձայն, 71 մեռեալ եւ աւելի քան 1000 վիրաւոր կար, որոնց մեծ մասը՝ ծանր վիճակի մէջ:

ՊՈՒՐԺԻի օդանաւային ցուցահանդէսը մեծ յաջողութիւն կ'արձանագրէ: Երեք վերջին օրերուն (Շաբաթ, Կիրակի եւ Երկուշաբթի) աւելի քան 300 հազար այցելու ընդունած է: Նոյնիսկ Չինացիներ եկած են, որոնք չատ կը հետաքրքրուին Քոնքորտով:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ Մարիները 9 արձակեցին դէպի Հրատ, ուր պիտի հասնի Նոյեմբերին եթէ ամէն ինչ կանոնաւոր երթայ, նախորդ փորձը (Մարինըը 8), ձախողած էր Մայիս 8ին, այերանաւը Ատլանտեան ովկիանոս լինած էր:

ՍՈՒՐԻԱՑԻՆ կը հաղորդեն թէ Եփրատը չեղումի պիտի ենթարկուի 1973ի վերջ, մեծ լիճին վրայ որ հայթայթիչը պիտի ըլլայ կառուցող մեծ ջրամբարին:

ԿԻՊՐՈՍի նախագահը՝ Գեորգ. Մակարիոս Պրաւտայի չնորհած տեսակցութեան մը ընթացքին ըսաւ որ չատ ուրախ է որ ի մօտոյ Ռոմ. Մխութիւն պիտի այցելէ եւ տեսնուի Մոսկուայի դեկավարներուն հետ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ոբկպիճ կը չարունակէ յաղթանակները արձանագրել: Այս անգամ 6ի դէմ 30 կէտով պարտութեան մատնեցուց Պորտըրի խումբը, Հարաւ. Ափրիկէի Իսթ–Լոնտոն քաղաքին մէջ:

ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

—o—

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉԻ
ՆՇԽԱՐՆԵՐՈՒՆ

Անցեալ Շաբաթ օրը, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ներկայացուցիչ սրբազան – ները, Պէյրութէն հասնող հայ ազգային – ները, հաճոյքն եւ ուրախութիւնը ունեցան միասնաբար այցելելու նախ Պոմպէյի հռչակաւոր Մարեմեան ուխտավայրը, պատմական Պոմպէյի փլատակները եւ ապա Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի մասունք – ները, որոնք կը դտնուին համանուն վանքին մասնաւոր մատրան մը մէջ:

Այս թանկագին նշխարներուն պատմութիւնը եւ փոխադրութիւնը կը հասնի մինչեւ տասներորդ դար: Ըստ աւանդութեան, հաստատուած հայ կուսասուանի մը հիմնարկութեամբ, հայ մայրապետներ բերած են Փոքր Ասիայէն՝ Նափոլի, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի զանկն ու ոտքի ոսկորները:

Քաղաքին եկեղեցական եւ քաղաքական իշխանութիւնները, ինչպէս նաեւ իշխաններն ու հաւատացեալները, բացառիկ ընդունելութիւն կատարած են հայ կոյսերուն, որոնք յետագային հիմնած են վանք մը եւ հոն զետեղած են թանկագին նշխարները Լուսաւորչին: Այս վանքին անդամները, դարերու ընթացքին, լեցուցած են խռալացի մայրապետները, ի չդոյէ հայ ժողովուրդի:

Նափոլիի աղնուականութիւնը ճոխացուցած է այս վանքը եւ ընդարձակած է, չնորհիւ աղնուական ընտանիքներէ սեռած մեծաւորուհիներու առատաձեռնութեան:

Այսօր Լուսաւորչին թաղը, որ կը կոչուի Քուարթիերէ տի Սան Կրէկորիօ լ'Արմէնօ, ամէնէն հին թաղերէն մին է քաղաքին: Եկեղեցին, որ նոյնպէս նուիրուած է մեր Լուսաւորչին, յատուկ խորանով, զարդարուած մեծ արուեստագէտներէ, Պարագոյ ոճին ամէնէն հին եւ ճոխ նմոյշն է, իսկ վանքը, իր բակով եւ պարունակած հարստութիւններով, մինակն է ամբողջ քաղաքին՝ իր յատուկ ոճով եւ պատմական անցեալով:

Հայ ուխտաւորները, առաջնորդու – թեամբ Լեւոնեան վարժարանի Մեծաւորին, յետ միջօրէին, տեսան սոյն կարեւոր արժէքները եւ պատմական մնացորդները, եւ Լուսաւորչի նշխարաց առջեւ երգեցին «Հրաշափառ» չարականը, եւ աղօթեցին ջերմեռանդութեամբ:

ՍՊԱՆԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՄՈՒՍԱՏԱՂ
ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՅԻՇԵՑՈՒՅԻՉԸ

(Դ. եւ վերջին մաս)

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Գէչ հովեր կը փչեն հին կայսրութեան համար: Եւրոպայի մէջ, Վիէննան կը կորսնցնէ իր համլետը: Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ կայսրութիւնը կը սկսի բաժան-բաժան ըլլալ, արաբական երկիրները անկախութիւն կը պահանջեն, Պարսկաստան, կէս քրիստոնեայ, ինքնավարութիւն կը պահանջէ, ընդարձակ կայսրութեան ամէն անկիւններէն անախորժ լուրեր կը հասնին Պոլիս, ու որպէս արդիւնք Հայերը կը մեղադրուին կայսրութեան կոտորակումով: Ճշմարիտ խօսած, անոնք արդէն կը դանուէին քաղաքական հոսանքէն դուրս: Այս ձեւով չըշուկները կը սկսին չրջան ընել եւ ջիղերը դրգռել, մինչեւ որ օրին մէկը, երբ արդէն հողը պատրաստ էր, կը ցանուի ուրիշ սուտ տարաձայնութիւն մը, «թէ Հայերը կ'ուզեն անկախ տէրութիւն կազմել Թուրքիոյ մէջ»: Դաւը արդէն իր զագաթնակէտին հասած է: Այս բոլորին նպաստեց Հայերու ընդհանրապէս 1914–1918 Ռուսական Կովկասեան ճակատի զեկավարութեան հրաւէրին՝ կազմելու հայ կամաւորական դունդեր, կռուելու համար Թուրքերուն դէմ, եւ որուն ընդառաջեցին Վանի, Մուշի, Պիթլիսի Հայերը: Ընդառաջողներու թիւը բաւական մեծ ըլլալուն, կարելի եղաւ կազմել երեք դունդեր, որոնք զեկավարութեամբ երկու հայ զօրավարներու՝ Անդրանիկի եւ Իշխանի, կը սկսին պատերազմի մտնել Թրքական բանակին դէմ բոլոր ճակատներու վրայ:

Անգամ մը եւս կը սկսին հալածանքները եւ չատ աւելի մեծ չափով: Պոլսոյ հրամանը չատ յստակ է՝ ցեղասպանութիւն: Առերեւոյթ հրամանները կ'արտօնեն ամէն բեմադրութիւն՝ փոխադրելու համար Հայերը դէպի անապատ:

Սակայն հրամանները իրենց խորքին մէջ տարբեր են: Թալեաթ պէյ, երբ կը ստորագրէ հրամանագիրը, որ կ'արտօնէ աքսորը, «ո՞ր ուղղութեամբ» կը հարցնէ դրագիրը, «Զկայ ուղղութիւն, գրէ՛ ոչ մէկ ուղղութիւն»: Այս «ոչ մէկ ուղղութիւն»ը կը նշանակէ ջարդել հայ կառաւանները երկրին խորերը դանուած ձորերուն եւ անապատներուն մէջ:

Քիւրտերը անգամ մը եւս գործի կը ձեռնարկեն: Դէպի իրենց կ'ուղղուին Հայերու երկար կարաւանները, որոնք մասնաւոր օրէնքով իրենց պիւղերէն տեղա – հան եղած են, մեծ մասով հողագործներ եւ արհեստաւորներ, եւ որոնք ձգած են ամէն բան, ուղղուելու համար նոր չըրջաններ: Այս կարաւաններուն կը հակէին չատ քիչ թիւով սպաներ եւ պինուորներ:

Կը խօսուի հաւաքման կայաններու մասին, անապատային հեռաւոր չրջաններու մէջ ուր պէտք է հասնիլ ոտքով, առանց ջուրի եւ անուղի, անդադար քալելով: Ծերերը եւ տկարները կը մնան ճամբու երկայնքին: Մնացեալը կը խողխողուի այն չրջաններուն մէջ, որ նախապէս որոշուած էին: Կ'աղատուին միայն երիտասարդ աղջիկները, տարուելու համար որոշուած դիւղեր, որոնք այդ տեղի պինուորներուն համար վերածուած էին հանրատուներու: Երբ ոեւէ աղջիկ կը դիմադրէ, կը հիւանդանայ կամ կ'ընդդիմանայ – մանայ, կը սպաննուի:

Այս չարդին ընթացքին վայրագութիւնը կը հասնի անհերեւակայելի չափերու: Միակ ուրախ պարագան (ինչպէս կը յիշէ Թոյնպէի) վստահաբար Մուսա լեռն է: Տրապիզոնի, Կեսարիոյ և Զարսանդի հայ կղերականները կը սպաննուին, Տիգրանակերտի մէջ Հայր Զոքլերեանը ողջ-ողջ կ'այրուի, Հալէպի առաջնորդը կը մորթուի բանտին մէջ: Նոյնպէս Հալէպի մէջ, անգլիացի դիւանագէտ մը, ոսկեկանութեան կեդրոնին մէջ, ձեռք կ'ան – ցընէ Թալեաթի նախարարութենէն յղուած ազդարարագրի օրինակ մը, թուագրուած 15 Սեպտեմբեր 1915 թուակա – նով, ուր կը դգուշացնէ այն պաչտօնեաները, որոնք խղճալով Հայերուն, չեն կատարեր իրենց տրուած հրամանները:

Այս օրինակը կը ղրկուի Լանսոն եւ լոյս կը տեսնէ անգլիական օրաթերթերուն մէջ, ուր կ'ըսուի. «Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք ձեզի կառավարութեան ուրոչումը եւ որ արդէն ձեզի տեղեկացուած է իր ժամանակին. բոլորովին ոչնչացնել Թուրքիոյ մէջ գտնուած բոլոր Հայերը: Այն որ կ'ընդդիմանայ այս հրամանին, կ'արտաքսուի իր պաչտօնէն: Բացառութիւն չեն կազմեր կիները եւ մանուկները: Որքան ալ անհաճոյ ըլլան միջոցները, պէտք է վերջ տրուի անոնց կեանքերուն: Պէտք է դիտնաք, թէ այս բոլորը հրամայուած են ազգային շահերուն եւ Թուրք ժողովուրդի բարօրութեան համար»:

ՍԱՀՄՌԿԵՑՈՒՑԻՉ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՈՐ ՊԱՏՄԵՑԻՆ ԿԱՐԳ ՄԸ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏՆԵՐ

Տրապիզոնի իտալական հիւպատոսը՝ Ճիաքոմոյ Կարինի, Իտալիա իր վերադարձին, իր մեծերուն կը ներկայացնէ դրուածք մը, որմէ կը մէջբերենք հետեւեալ մասը. «Տրապիզոն բնակող 14 հազար Հայերէն, ըլլան անոնք լուսաւորական, կաթոլիկ կամ բողոքական, ոընոնք երբեւիցէ խառնակութիւն չստեղծեցին եւ ոչ մէկ առիթ տուին ոստիկանական միջամտութիւններու, երբ ձգեցի այդ քաղաքը, ողջ կը մնային միայն մի քանի հարիւր Հայեր: Հաւատացէք, որ Ցունիս 24էն մինչեւ Ցուլիս 23ը, իմ հեռացումիս թուականը, դրեթէ չեմ քնացած ու չեմ կերած, անհերեւակայելի ջղային վիճակ մը կ'ապրէի եւ հոգեկան ծանր տագնապներ կ'անցընէի, ներկայ ըլլալով այս անմեղներուն զանգուածային կոտորածին: Հայ բանտարկեալներու անցքը դեսպանատան պատուհանին տակէն, անոնց օղնութեան աղաղակները, ո՛հ, անտանելի էին, ո՛չ ես եւ ոչ միւսները կարող էինք որեւէ ձեւով օղնել, որովհետեւ քաղաքը կը գտնուէր պատերազմական վիճակի մէջ եւ պաչտպանուած էր 15·000 պինուորներով, քիւրտ կամաւորներով եւ կուսակցականներով: Այս բոլորը դիս քայքայած են. մասնաւորաբար օղնութեան ճիչերը, տան – ջանքները, ցաւի աղաղակները եւ հրա – ցանաձգութիւնները...»:

Ինչպէս կրած է Էլիա Քազան, «Անոնք սուտերներ էին որ այլեւս ոչ մէկ յոյս կը ներչնչէին»:

MAURIZIO CHIERICI

Սպաներէնէ թարգմանեց
ԱՐՓԻԱՐ ՏԵՄԻՐՃԵԱՆ

«ՀԱՅ ՏՈՒՆ» ՊՐԻՍԼԻԻ ՄԷՋ

Պելժիոյ հայ գաղութի փայփայած տաճնամեակներու երազն է, որ իրակա – նութիւն կը դառնայ ներկայիս: Արդարեւ, Պրիւսէլի մէջ ազգային կեդրոնատեղի մը ունենալու ձգտումը երկար պատմութիւն ունի՝ գաղութի դիմագիծ ստանալու օրէն սկզբին: Իրերու բերումով, սակայն, միայն վերջին քանի մը տարիներուն է, որ հրատապ հարցերու չարքին դասուեցաւ ծրագիրը, յատկապէս, երբ անհրաժեչտութիւնը զգացուեցաւ երիտասարդութեան տրամադրութեան տակ դնելու հաւաքատեղի մը՝ նախ եւ առաջ իրրեւ մայրենի լեզուի դասանդման կեդրոն: Նաեւ՝ իրրեւ կեդրոնատեղի գաղութի անդամներու համախմբման, կենդանի եւ օրինակելի չարժումի մը ստեղծելու առաջադրութեամբ:

Գաղութը լծուեցաւ աչխատանքի: Եւ ինչ որ գնահատելի է իրրեւ երեւոյթ՝ տեղւոյն ազգային կեանքը վարողներուն լայնօրէն օժանդակեցին, առնուազն զօրավիգ կեցան անոնց բոլորն ալ, մեծ թէ փոքր, գաղութի հին եւ նոր անդամները:

Միեւամ եւ յարատեւ աչխատանքն ու ճիգը պսակուեցաւ յաջողութեամբ: Այսօր, Պելժիոյ մայրաքաղաքի կեդրոնական թաղերէն մէկուն չէնքին վրայ հայերէն եւ ֆրանսերէն տառերով քանդակուած կը մնայ «Հայ Տուն» խորհրդանչական անունը:

Տան պաչտօնական բացումը կատարուեցաւ Մայիս 22ին, Շաբաթ երեկոյ: Պելժիոյ հայ գաղութի Ազգային Վարչութեան հրաւէրով երեկոյթին ներկայ էին հոծ թիւով ազգայիններ՝ Պելժիայէ եւ մերձաւոր երկիրներէ, ինչպէս նաեւ «Ցառաջ»ի խմբագրութեան ներկայացուցիչը:

Մտերմիկ մթնոլորտի մէջ երեկոյթին բացումը կատարեց Տան պատասխանատուներէն Պ. Էտուար Էմիրզեան, որ խնդրեց ներկաներէն վայրկեանի մը լռութեամբ յարգել յիչատակը նորոգ վախճանեալ Կարդինալ Ազաճանեանի: Ան ապա զոհունակութիւն յայտնեց պարզուած զեղեցիկ երեւոյթին եւ իրազործուած աղգօգուտ աչխատանքին համար, չեչտելով, թէ ձեռնարկը իրագործողները իրենք զիրենք բաւարարուած կը զգան՝ «Հայ Տուն»ի հաստատումով տեսնելով:

Ցանուն գաղութի Վարչութեան եւ Տան Մատակարար Մարմնին խօսք առաւ Պ. Արամ Ազիլեան, որ նախ չնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն՝ իրենց քաջալերանքի արտայայտութեան համար: «Ազգային – մչակութային բնոյթ ունեցող այս գործը, տարիներէ ի վեր ծրագրուած եւ փայփայուած երազ մըն էր, որ այսօր իրականութիւն կը դառնայ չնորհիւ գաղութի վարչական ժողովին եւ, ի մաս-

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻԻ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Հինդ հարիւր ոսկի կ'ուզեն...

— Հի՛նդ հարիւր ոսկի, հի՛նդ հարիւր ոսկի, մռնչեց Ղուկաս էֆէնտի, տեղէն վեր ցատքելով, վա՛յ թշուառականներ, չըսի՞ր որ ամէնուն ալ խերը կ'անիծեմ, եթէ պիս բարկացնելու ելլեն:

— Ըսի, էֆէնտիս, չատ խօսեցայ, չատ խրատեցի, օգուտ չըրաւ:

—Մա՞յրն էր չհաւնողը, չէ նէ աղջիկը, հարցուց վաճառականը:

— Երկուքն ալ, էֆէնտիս, մանաւանդ աղջիկը բնա՛ւ տեղի տալու միտք չունի, մայրն ալ չատ չխառնուիր, ասկէ զատ պինդ գլուխ երիտասարդ մըն ալ կայ, որ բնաւ խօսք չի հասկնար:

— Երիտասա՞րդ մը, այդ երիտասարդը ո՞վ է, հարցուց Ղուկաս էֆէնտի, որ կը կարծէր, թէ դործը մխիթարական կիներու հետ է:

— Շուչանիկի մօրեղբայրն է եղեր, պատասխանեց քահանան:

— Մօրեղբա՞յր մի, աս ո՞ւրկէ մէջ – տեղ ելաւ:

— Իրաւ որ, էֆէնտիս, ես չեմ դիտեր, առաջին անգամն է, որ այդ տունը կ'երթայի, միայն թէ այդ երիտասարդը յամառ մէկու մը տպաւորութիւնը ըրաւ վրաս, նոյնիսկ սպառնացաւ, թէ ինք ամէն բան պիտի ընէ իր զրոջ աղջկան չահը պաչտպանելու համար:

Վաճառականը սկսաւ մտածել, սա – կարկուհեան անյաջողութիւնը, նոր զեբակատարներու, մանաւանդ էրիկմարդ մէջտեղ ելլելը, վերջապէս առկախ մնացած այդ դայթակղութիւնը դինքը չափազանց կը նեղէին:

Ու յանկարծ իր բարկութիւնը թափեց խեղճ քահանային դլխին:

— Ինչ անճարակ մարդ ես եղեր պէ, դոչեց մէկէն, սա պզտիկ դործը չկրցար յաջողցնել, արդէն քահանայ չէ՞ք մի, ամէնքդ ալ ոչինչ մարդիկ էք, խելացի մարդը արդէն քահանայ չըլլար որ...

Տ. Կիրակոս, առանց պատասխանելու, յանցաւորի պէս առջին կը նայէր:

— Աս մօրեղբայրը ո՞ւրկէ բուսաւ, առոնք տուներնին էրիկմարդ չունէին, քեզի խաղ մը ըրած չըլլան տէ՝ դուն ալ շաչխըճնի պէս հաւատաս:

— Իրաւ որ, էֆէնտիս, ես տեղեկութիւն չունիմ, ինք ըսաւ որ Շուչանիկի մօրեղբայրն եմ, ես ալ հաւատացի, ալ իրաւունք մօրեղբայրն է, սո՞ւտ խօսեցաւ, չեմ դիտեր:

— Էյ, ի՞նչ ըսաւ այդ մօրեղբայրը ըլլիքը, սանկ խօսքերը աղէկ մը մխիթարեր տեսնեմ:

— Էֆէնտիս, երբ մինչեւ 150 ոսկիի կապել ուզեցի խնդիրը, «պարապ յոդնութիւն յանձն մի առներ, ըսաւ այդ երիտասարդը, մենք մեր դիտցածը կ'ընենք, թող Ղուկաս էֆէնտին ալ իր դիտցածը ընէ»: Ցետոյ, երբ ես նորէն համոզել փորձեցի, աւելցուց. «թող Ղուկաս էֆէնտին չկարծէ, որ խեղճ անօդնական աղջկան մը հետ է դործը, այլ ամէն բան աչքը առած մարդոց հետ, ահա ասանկ բարեւ ըրէ անոր»: Ահաւասիկ, էֆէնտիս, իր ըսած խօսքերը, դրեթէ բառ առ բառ: Երբ տեսայ, որ համոզուելու միտք չունին, ես ալ մնաք բարով ըսի ու առի քալեցի:

Ղուկաս էֆէնտի մտիկ ընելով հանդերձ Տ. Կիրակոսի բացատրութիւնները, կը չարունակէր սենեակին մէջ վեր վար պտըտիլ, ինչպէս կ'ընէր միչտ, երբ մըտատանջութեան մը մատնուած ըլլար: Վերջապէս որոշում մը տուաւ:

— Ինծի նայէ, տէր պապա, ըսաւ, դուն նորէն վաղը առտու կանուխ այդ կնիկներուն տունը կ'երթաս, մօրեղբայրը ըսածդ կը տեսնես եւ իրեն կ'ըսես, որ դայ իմ դրասենեակս հանդիպի: Մէյ մը ես հետը տեսնուիմ, նայիմ մէյթը ի՞նչ է:

— Շատ աղէկ, էֆէնտիս, պատասխանեց քահանան:

Ցետոյ տեսնելով որ դործը վերջնականապէս ձեռքէն կը փախչի, վերջին փորձ մը ընել ուզեց:

— Եթէ կը բարեհաճիք եւ եթէ անպատեհութիւն մը չէք տեսներ, աւելցուց, ձեր կողմէն նոր բանակցութիւն մը ընեմ, դուցէ կը յաջողիմ պիրենք համոզել, եթէ հաւանիք ձեր ըսած դումարէն քիչ մը աւելի բան վճարելու, օրինակի համար սանկ երկու հարիւր ոսկի մը...

— Չէ, չէ, ընդմիջեց էֆէնտին սրտնեղ ձեւով մը, հասկցայ որ քու ընելիք դործդ չէ ասիկա: Փոխանակ խնդիրը կարդադրելու, կ'ելլես աւելի կը խանդարես, դուն մխիթարական դնա ատ երիտասարդը զըտիր եւ ըսէ, որ անպատճառ դայ պիս դտնէ, բայց ոչ թէ տունս, այլ Պոլիս, դրասենեակս, հասկցա՞ր... քու կողմէդ պարապ խօսքեր չաւելցնես, հա:

— Անհոդ եղիր, ձեր հրամանները կէտ առ կէտ կը կատարեմ, պատասխանեց ամենայն խոհեմութեամբ:

Եւ ոտքի ելլելով՝ ակնածանքով բարեւեց էֆէնտին եւ դուրս ելաւ սենեակէն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

նաւորի անոր յարգելի նախագահ Վարդան Մուրատիկեանի անխոնջ ջանքերուն, ինչպէս նաեւ բարեսէր ազգայիններու սրտաբուխ նուիրատուութիւններուն եւ բոլորին լիաբուռն աջակցութեան»։ Պ. Աբէմ Ադելեան յիշեցուց Տան հաստատման դժխաւոր նպատակը — Գաղութի ազգայինները եւ, յատկապէս երիտասարդներն ու ուսանողները իրենց տարագրեալ մայրութեան տակ պիտի ունենան հայերէն թերթ, պարբերաթերթ եւ գիրք, պիտի ջամբուի հայերէն լեզու եւ գրական պիտի արուի մշակութային ճեռնարկներուն։ Այս ճիդերը կը նպաստեն հայապահպանման գործին։

Պ. Վարդան Մուրատիկեան, երկարամեայ նախագահը Պելժիոյ հայ գաղութի Ազգային Վարչութեան, նկատել տուաւ, թէ այս գեղեցիկ ճեռնարկը դէմք ու նկարագիր ստացաւ հաւաքական գործակցութեան մը շնորհիւ։ Արդարեւ, նախագահ ու կոմիտէի անդամներ, Մատակարար Մարմնի գործակիցներ եւ դեռ ուրիշներ լիովին աջակցեցան եւ աշխատեցան այս ազգանպաստ գործին իրականացման համար։ Գաղութի պատասխանատուները անմիջապէս կարեւոր դրամարներ յատկացուցին՝ իրենց բարոյական աշխատանքին առընթեր։ Անոնց օրինակին հետեւեցան ուրիշներ, շատեր։ «Վերջապէս, աւելցուց նախագահը, մեզի զօրավիգ կեցաւ Տան Մատակարար Մարմինը, որ կը ղեկավարուի ներկայիս Ազգ. Վարչութեան ներկայացուցիչ՝ Ա. Ադելեանէ, Տիկնանց Մարմնի ներկայացուցիչ՝ Տիկին Ասպանճեանէ, Պ. Պ. Ասլանեանէ, Էտ. Խմիր – ղեանէ, Կայտայէ, Ս. Մտեփանեանէ եւ Զէրքէզեանէ։ Յատկապէս Տան կահաւորման իրենց լայն օժանդակութիւնը բերին Տիկին Ասպանեան, Կայտա եւ Մտեփանեան»։

Վ. Մուրատիկեան չնորհակալութիւն յայտնեց նոյնպէս գաղութի ազգայիններուն, որոնք անարձագանգ չձգեցին Վարչութեան կոչերն ու դիմումները՝ նիւթական եւ բարոյական աջակցութեան։ «Կը յուսամ եւ կը մաղթեմ, որ այս Տունն ալ ժայթքող կրակը կենդանի ուժ դառնայ մեր ապագայ նուաճումներուն համար»։

Վարչութեան անդամներէն Պ. Ռուբէն Մաթոսեան, իր կարգին, կարճ խօսքով գոհունակութիւն յայտնեց գեղեցիկ իրագործումին համար եւ մաղթեց, որ Պրիւքսէլի «Հայ Տուն»ը դառնայ ազգային եռուն կեանքի մը հնոցը։

Ներկաներուն համար յուզիչ պահ մը ստեղծուեցաւ, երբ ընդհանուր ծափերու մէջ անունի եղիպտագէտ Փրոֆ. Արբակ Մխիթարեան, թուելէ ետք Պ. Վարդան Մուրատիկեանի երկարամեայ գնահատելի ծառայութիւնը հայ գաղութին, իրրեւ նախագահը Ազգային Վարչութեան, անոր յանձնեց Պելժիոյ Թագաւորին չնորհած Շըվալիէ տը լ'Օրտրը տը Լէոփոլտ չքանշանը։

Պելժ բարձր չքանչանին յանձնումը հաստատումն ու գնահատումն էր տասնամեակներու ազգանուէր աշխատանքին, զոր ի յայտ բերած էր Վ. Մուրատիկեան։ Նախագահը իր չնորհակալութեան խօսքին մէջ անդրադարձաւ անցեալի քանի մը կարեւոր գործերուն, որոնք իրենց բնոյթով մեծ օգտակարութիւն ունեցած են գաղութին համար։

Զրոյց – հաշուետուութեան մը ձեւին տակ Վարչութեան դանճապահը Պ. Մտեփան Մտեփանեան ներկայացուց Տան հաշուեկշիռը։ Բծախնդիր մանրամասնութեամբ կէտ առ կէտ թուեց ծախքերն ու մուտքերը, ապա՝ նախահաշիւը Տան ամսական ելումուտքին։

Տունը, որ վարձուած է, ամսական 2000 Ֆրանքի ծախք մը կը նախատեսէ, որ պէտք է գոյացուի ազգայիններու կանոնաւոր վճարումներով եւ այլ յարակից միջոցներով։ Տան երեք յարկերու կահաւորման ծախսուած է 44·000 Ֆրանք, որ ապահովաբար պիտի բարձրանայ 53 հազարի։ Ներկայ պատկերով՝ կը հաւասարակշռուի ելումուտքը, չնորհիւ եղած եւ խոստացուած նուիրատուութիւններուն (53·000 Ֆրանք)։

Ս. Մտեփանեան արտայայտուեցաւ նաեւ Տան ներքին կեանքի մասին։ Մանուկները եւ երիտասարդները իրենց տրամադրութեան տակ ունին առանձին սրահներ՝ հայերէնի դասընթացքներու եւ ժամանցի համար։

Մտեղծուած են յարմարութիւններ հաւաքոյթներու, դասախօսութիւններու, դրադարան – ընթերցարանի եւ նմանօրինակ ճեռնարկներու համար։ Դեռ կայ նաեւ չորրորդ յարկը, ինչպէս նաեւ ներքնայարկը, որոնք իրենց կարգին պիտի յարդարուին յարմար ձեւով։

Կարդացուեցան չնորհաւորական հեռագիրներ Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանէ, Գիւտ Վրդ. Նազդաչեանէ, եանց ակումբէ, Զուիցերիոյ Հայկ Միութեան նախագահ Դ. Փիլիպոսեանէ եւ ուրիշներէ։

Տպաւորիչ է «Հայ Տուն»ը արտաքնապէս եւ ներքնապէս։ Կահաւորումն ու յարդարումը կը մատնեն նուրբ ճաշակ, բարձր որակ։ Եւրոպական մայրաքաղաքի վայել կեդրոնատեղի մը արդարեւ։

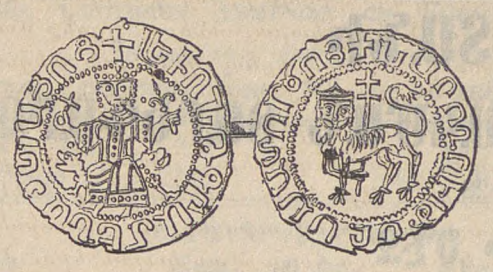
Շնորհաւորելի է Պելժիոյ փոքրաթիւ հայ գաղութը, որ ձեռնհաս աշխատանքի մը չնորհիւ յաջողեցաւ Հայ անուան բարձրացման եւ գոյատեւման նպաստող ճեռնարկ մը իրագործել։

Պրիւսէլի «Հայ Տուն»ը հպարտութիւթ գործ մըն է։

Ժ. Մ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (կատակեր – դուէթիւններ, տրամախօսութիւններ) ազգային եւ դպրոցական կեանքէ, Գ. հատոր, գրեց Յակոբ Թորոսեան, Պէյրութ 1971։

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ
ԵՒ ԻՐ ԾԱՌԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՇԱՐԺՈՒՆ ԱՐԺԷՔՆԵՐ

VALEURS MOBILIERES

Մանակցեցէք հաստատութիւններու կեանքին, ամէն անցնող վայրկեանի, ճարտարարուեստը նոր հարստութիւններու ծնունդ կուտայ։

Կրնաք մանակցիլ կեանքի այս մեծ հոսանքին եւ ձեր բաժինն ունենալ այդ հարստութիւններէն։

Վստահեցէք ձեր դրամը եռանդուն հաստատութիւններու, անոնց կ'օգնէք որպէսզի բարգաւաճին, ձեր կարծիքը կ'առնուի անոնց մատակարարման համար եւ ձեր հարստութիւնը կ'ամրապնդէք։

Ձեր դրամը լաւ դետեղելու համար, ծանօթանալու համար լաւագոյն հաստատութեանց մասնագէտներէ խորհուրդ առէք։— Ձեր դրամատան «Շարժուն արժէքներ» սպասարկութիւնը ձեզ կ'առաջնորդէ ձեր ընտրութեան մէջ, կը զօրացնէ ձեր հրահանգները եւ կը պահէ ձեր «թղթապանակը» ապահով տեղ մը։

ԻՆՉՊԷՍ ԶԵՏԵՂԵԼ ՁԵՐ ԴՐԱՄԸ

1) Մնայուն եկամուտով արժէքներ

Փոխ կուտաք Պետութեան, հաւաքական-նուիթեանց կամ հանրային հաստատութեանց, անհատական ճեռնարկներու, դրամ մը զոր կը վերադտնէք որոշեալ պայմանաժամէ մը վերջ, ձեր ճեռքն ունիք ռաճքեր, օպլիկասիոնճներ կամ պոնճներ որոնք տարեկան չահաբաժին մը կը բերեն որու սակը որոշուած է կանխաւ, երբ փոխառութիւնը սկսած է։

2) Շարժուն եկամուտով արժէքներ

— *Արժեթուղթեր կը գնէք, ֆրանսական կամ օտար հաստատութեան մը բաժնետէր կը դառնաք եւ աչք մը ունենալու իրաւունք կ'ունենաք անոր մատակարարութեան վրայ։*

Կը մանակցիք անոր չահերուն չահաբաժիններու ճեւին տակ, որու դումարը, ամէն տարի կախում ունի հաստատութեան ճեռք ճգած արդիւնքներէն։

Պարտաթուղթը ըլլայ պոն կամ արժեթուղթ, որեւէ ատեն կրնաք ձեր դրամատան միջոցաւ իրագործել անոնց վաճառումը։ Ձեր դրամատունը կ'արձանագրէ ձեր հրահանգը եւ զայն կը փոխանցէ «Շարժուն Արժէքներու Սակարանին» ուր արժէթուղթերու առեւտուրը կ'ըլլայ եւ ուր անոնց սակերը ամէն օր հրատարակուած են, ի մասնաւորի ձեր սովորական օրաթերթին մէջ զլխաւոր արժէթուղթերուն համար։

ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆ
Directeur
BANQUE NATIONALE DE PARIS
66, Rue du Président Wilson
92 - LEVALLOIS-PERRET
Téléphone : 737-76-55
Métro : ANATOLE FRANCE

ԿՈՉ

Աւելի քան 90 տարիէ ի վեր Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը եղած է լոյսի եւ յոյսի վառարան մը, ուր իգական սեռը ստացած է ուսում եւ դաստիարակութիւն, հայկական բարքերու եւ աւանդութիւններու ջերմ մթնոլորտի մը մէջ։

Ներկայիս, 20 տարիէ ի վեր, վարժարանը կը կիւրակէ Ֆրանսական պետական հաստատութիւններու ուսման ծրագիրը, միշտ պահելով հայ լեզուի, դրականութեան, պատմութեան եւ աչխարհագրութեան դասերը։

Առենէ մը ի վեր պէտքը ղգալի դարձած էր սրահի մը, որպէսզի ծառայէ հանդիսներու, դասախօսութիւններու, ինչպէս նաեւ դասարաններու եւ մարզանքի։

Այս նպատակը իրականացնելու առաջադրութիւնով կազմուեցաւ յատուկ Յանձնաժողով մը, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ Գերչ. Սերովբէ Արք. Մանուկեանի։

Հետեւաբար կը դիմենք մեր ազգայիներուն խնդրելով, որ բարեհաճին իրենց թանկագին աջակցութիւնով եւ առատաձեռն նուիրատուութիւններով դիւրացնել այս անհրաժեշտ ճեռնարկին յաջողութիւնը։

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի
Սրահի շինութեան Յանձնաժողովի

Ատենապետ Հ. ՄՈՒՄՃԵԱՆ

Ատենադպիր Ա. ՆՇԱՆԵԱՆ

Գանձապահ ԳԷՈՐԳ ՊԱԳԸՐՃԵԱՆ

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԱՐՄԱՇԻ
ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

×

Հեռեւեալ առտուն չկրցինք երթալ՝ տեսնելու համար նորաստի հարսը, բայց Արմաչէն զարձին, կառքին մէջ, նորէն առիթ ունեցանք իր վրայ խօսելու։

Անտառին մէջ հայ երիտասարդ մը, որ ընկերոջը հետ ձիու վրայ խոզակ կ'ինջեցնէր իզմիտ, ճամբէն յոդնած՝ խնդրեց մեր կառքին մէկ անկիւնը նստիլ, ու ընդունեցանք։ Խօսքէ խօսք, այդ առեւտրականութեան դէպքին հասանք։

— Երկու կնիկ հիմա երջանիկ են, ըսաւ երիտասարդը։ Աղջկան հայրը մայրը հաշտուիլ կ'ուզեն, բայց անոնք չատ զոհ են իրենց եղած տեղը։

— Ձեր գեղը ասանկ դէպքեր չե՞ն պատահիր։

— Չէ՛, ըսաւ ան տրամաբանեամբ, մեր գեղը աղջիկ փախցնել չկայ, մեր մեծ – րէն ատանկ բան տեսած չենք։ Մերին – ները կը մեռնին։

— Ի՞նչպէս թէ կը մեռնին։

— Ի՞նչպէս պիտի մեռնին. սրտերնին կը ղնեն կը մեռնին։ Ա՛ս մէկ քանի տարուան մէջ ասանկ չորս հոգի մեռան։ Աղջիկ մը մանչ մը իրար ուղելու որ ըլլան եւ հայրերնին թող չտայ, ձայն ձուն չեն հաներ, բայց քիչ մը ատենէն, նայիս երկուքէն մէկը, աղջիկը կամ մանչը, սրտին ցաւէն կը հատնի, կը մեռնի։

×

Այս երկու դիւղացիներուն պատմութեան մէջ՝ իրենց դիւղերուն ամբողջ նկարագիրը խտացած է։ Մէկ կողմէն արի, խիզախ, տիրական, — միւս կողմէն թոյլ, նկուն, վատօրէն համակերպող։

Ամէն տեղ, վանքի մօտ ապրող դիւղացիները այսպէս չարափոխուած են, թէ՛ մեր մէջ եւ թէ Եւրոպա։ Մինչդեռ միւս դիւղացիները բնութեան հետ ամէնօր – եայ ոգորման մէջ կը փնտռեն իրենց հացը, անոր յաղթահարելով կը վատորկին իրենց ապրուստը, — այդ ոգորման եւ յաղթանակին մէջ իրենց ֆիզիքական ու բարոյական ուժը զօրանալով, — անդին՝ վանքի դիւղացիները՝ ամէն բան վանքէն եւ ուխտաւորներէն սպասելով, բնութենէն ճեռք քաշած, մեղկացած ու այլասերած մարդիկ են։

Ժողովրդական հայ խօսք մը կայ որ կ'ըսէ. «Հինգ բան կայ որ Աստուծոյ անէծքը կը կրեն. Երուսաղէմի Թէրզիման, Էջմիածնի դռնապան, վանքի դեղական, էչերու քէվրան, կիներու տիվան»։

Ուրիչ դիւղացի մըն էր որ ասիկա ըսաւ ինծի կառախումբին մէջ։

Ծ.— ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Խաչին երկուշաբթին արդէն ուխտաւորները կը սկսին մեկնիլ Արմաչէն։ Սայլերը եկած լեցուցած են վանքին դուրսի հրապարակը, ու դոմէչները, գետինը պառկած, Թրիքի ահագին կոյտերու նմանութիւնը կուտան։

Երեքշաբթի սակայն ա՛լ Արմաչ կը պարպուի։

Առջի երկուընկ ամէն մարդ մեկնելու պատրաստութեամբը կը զբաղի։ Վերջին անգամ մը վանքը եւ շրջակաները պտտելու համար դուրս կ'ելլեմ։ Բանալիրը, վերջին ճիդով մը, կը կրկնապատկէ իր չինծու կենդանութիւնը եւ արուեստակեալ ոգեւորութիւնը։ Թմբուկը կը թընդայ կատաղաբար, գուրնաները ջախջախուր խազեր կ'արձակեն, ու լանքէր – ճանները կը յամառին իրենց յոդնած ու մաշած յանկերգները տարաղնելու չորս կողմ։

Վանահայր Սրբազանին կ'երթամ, հրաժեշտ առնելու։ Հաշուեյարդարութիւնը սկսած է այնտեղ, եւ ապրանքներուն ցուցակագրութիւնը կը պատրաստուի։ Հինգ վեց հոգի գործի գլուխ են։ Մէկը ոսկիները կը համբէ, խնամքով իրարմէ զատելով օսմանեաններն ու անգլիականները. ուրիշ մը մէճիտիէները, ուրիշ մը քառորդները եւ մանրուքները, մինչ անդին մէկ երկու հոգի զբաղած են նուիրուած իրեղէններուն, դուլպայ, թաչկինակ, անձեռոց, սրբիչ, խորանի ծածկոցներ, սփռիչներ եւայլն, ցանկը պատրաստելու։ Դրամները, ծրարներու մէջ դրուելով, պիտի կնքուին եւ Դպրեվանքին Ննամակալութեան պիտի զբկուին, որ յետոյ Դպրեվանքին ծախքերուն համար մէկիկ մէկիկ նորէն Արմաչ պիտի զրկէ այդ ծրարները։ Ի՛նչ զբաղմունք, այդ Ննամակալութեան անդամները։

Դրամատան ամբողջ գործունէութիւնը կայ հիմա այդ սենեկին մէջ։ Ոսկիներուն եւ մէճիտիէներուն հնչիւնը, կոնոնաւոր եւ համաչափ անկումներով, չրը՛խ, չրը՛խ, չրը՛խ, պանքայի մը ստորնայարկին գաղափարը կուտայ քեզ։ Մանրը զբամները համրելը աւելի դժուար է, ամէնքն ալ իւղոտ, աղտոտ, մոմի կաթկթուքներով պատած։

ԼԵՒՈՆ ԲԱՇԱԼԵԱՆ

(13 – Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԱՆԿԱԽՕՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 5, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՑՍ, ՃՐԴ ԹԱՂԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ, ՓԼԱՍ ՍԷՆ–ՍԻՒԼՓԻՍ

Կը ճախագահէ ընկ· ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկ· ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ
Ուղերձ՝ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդին կողմէ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ·— Ազգ· երգեր Պետրոս Պետիկեանի կողմէ, արտասանութիւն՝ Մուրատ Դասլաքեան
Կէս գիշերէն ետք՝ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ մինչեւ լոյս
Պ· Պետիկեան՝ Հայկ· եւ եւրոպական եղանակներով։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ազգ· Մխիթարեանը առաջին անգամ ըլլալով կը կազմակերպէ ընտանեկան պարահանդէս Վալանսի Սալ տէ Ֆէթի մէջ, 5 Յունիս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ կէս գիշեր։ Յատկապէս հրաւիրուած է Լիոնի, Տէսինի եւ Վիէննի հայկական խառն պարախումբը եւ մասնակցութեամբ Վալանսի հայկ· կոռնկ նուագախումբին։ ԹՈՄՊՈՂԱ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սրահի չինութեան առիթով եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները·—

Պարոն Մուշեղ Ճիւէրճեան (Մոնթէ Քարլօ) 20·000 ֆրանք։

Պարոն Գէորգ Պաղըրճեան 10·000 ֆր·։

Պարոններ Ս· եւ Գ· Գործունեան եղբարք 5·000, Պր· Կարապետ Զրբաչեան 5·000 ֆր·, Ազգային մը 5·000, Ազգային մը՝ 5·000 ֆր·, Պր· Նորայր Երամեան 4·000 ֆր·։

ԶԲՕՍԱՊՏՈՑՏ

Կազմակերպուած կապ· Խաչէ Փալիպի մասնաճիւղի կողմէ 13 Յունիս կիրակի, ղէպի Ծովափ (Տիէպ)։

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թաղէոսեանի մօտ 878–27–35 եւ Տիկին Գուլումճեանի 208–71–79։

Օթոքառը կը մեկնի Սքուառ Մոնթոլնէն առաւօտեան ժամը 7,30ին։

Գին երթուղարձ 20 ֆրանք։

sevan voyages

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ԱՐԱՄ ՍԷՏԷՖԵԱՆ

50, Cours de la Liberté
LYON (3e)
Tél. : (78) 60-13-66

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

կազմակերպուած կամ անհատական

ՆԱԻԻ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
եւ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵԻԼՔ
(Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս)

Դիւրամատչելի մասնաւոր գիներ, կազմակերպուած կամ խմբական ճամբորդութիւններու համար։

ՕԴ — ՅԱՄԱՔ — ԾՈՎ

Ձեր բոլոր ճամբորդութիւններուն համար, առեւտրական թէ անձնական դիմեցէք

sevan voyages

Արագ սպասարկութիւն — Լաւագոյն պայմաններ։
Բաց է ամէն օր (բացի կիրակիէ)
ժամը 9էն 12 եւ 14էն 19,30

ՄԱՐՍԷՅԼ
ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Մարսէյլի Պոլսեցիներու Մշակ· Միութիւնը 13 Յունիսին կիրակի օր, կազմակերպած է յարգանքի տուրք մը, Փրատոյի Ս· Թարգմանչաց եկեղեցւոյ մէջ, իր բոլոր անդարձ մեկնող Պոլսեցի անդամներուն յիշատակին, որոնք օրինակելի անձնազոհութեամբ եւ ազգային անսակարկ նուիրումով՝ արժանի նկատուած են աստուածառաք օրհնութեան, ինչպիսին է Միութեանս պատուոյ անդամ եւ Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ բարեբար

ԽՕՐԱՍԱՆՁԵԱՆ ՎԱՀԱՆ

Պատարագը կը մատուցուի հանդիսաւորութեամբ Յակոբ Եպս· Վարդանեանի որ կը քարոզէ հին եւ նորոգ ննջեցեալներու գործունէութեան եւ բարեմասնութեան մասին, հոգեհանգստեան եղեգողութիւնները կը կատարուին Պոլսեցի զոհերու սիրայօժար մասնակցութեամբ։

Կը հրաւիրուին զաղութին հայ ազգայինները՝ միութենական կազմակերպու թիւնները, բարեպատակ հաստատու թեանց ներկայացուցիչները եւ հանդուցեալոց սգաւոր պարագաները։

Հոգեճաշ կա Մայանի մէջ
Մասնակցութիւն 35 ֆրանք

Հովանաւորութեամբ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԱԶԳ· ՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կիրակի Յունիս 6ին Կ· յետոյ ժամը 4ին, Ազգ· Տան մեծ սրահին մէջ։

Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր եւ ուղերձ։

Մուտքը ազատ է

ՆՈՒՎԷՐ

Պուա – Քոլոմպէն այրի Տիկին Վարսենիկ Վարդապետեան 50 ֆր· կը նուիրէ Տէսինի յուշարձանին, 10 ֆր· «Յառաջ»ի եւ 10 եկեղեցիին իբրեւ մոմադին։
(Տառանալ «Յառաջ»էն)։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ
« ՓԱՌԱՏՕՆ »

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՕՓԵՐԱՅԻՆ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, 5 ՅՈՒՆԻՍ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Ա· ՄԱՍ·— Փարիզի Հ· Յ· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ « ՆԱՅԻՐԻ » պարախումբը
Բ· ՄԱՍ·— Յ· Պարոնեանի «ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ կատակերգ· 4 արար

Տեղերը ապահովել ամէն օր ժամը 19էն 21, Ահարոնեան ակումբը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները·—

Անտիլիի մտաւորականներու չէնքին ի նպաստ Ոմն 1000 ֆր·, Տիկին Սուրբիկ Երուանդեան 500, Ոմն 250, Տիկին Արաքսի Տէր–Ներսէսեան 120, Օր· Սիրարփի Տէր–Ներսէսեան 120, Պ· Կարապետ Ապպիգեան (Վիլֆրանշ–սիւր–Շէր) 100, Օր· Լուիզ Սերվիչէն 100, Պ· Տէր–Յարութեանեան 50, Տիկին Տիգրանուհի Նաւասեան 20, Օր· Քիրազեան իր ողբ· եղբօր՝ Խաչիկ Քիրազեանի յիշատակին 200 ֆր, Պ· Պ· Սարգիս Արզումանեան եւ Ժորժ Արզումանեան (Առնուվիլ լէ Կոնէս) 80ական ֆր·, Տիկին Ժաքլին Սիւէրօ 60 ֆր·։
(Շար·)

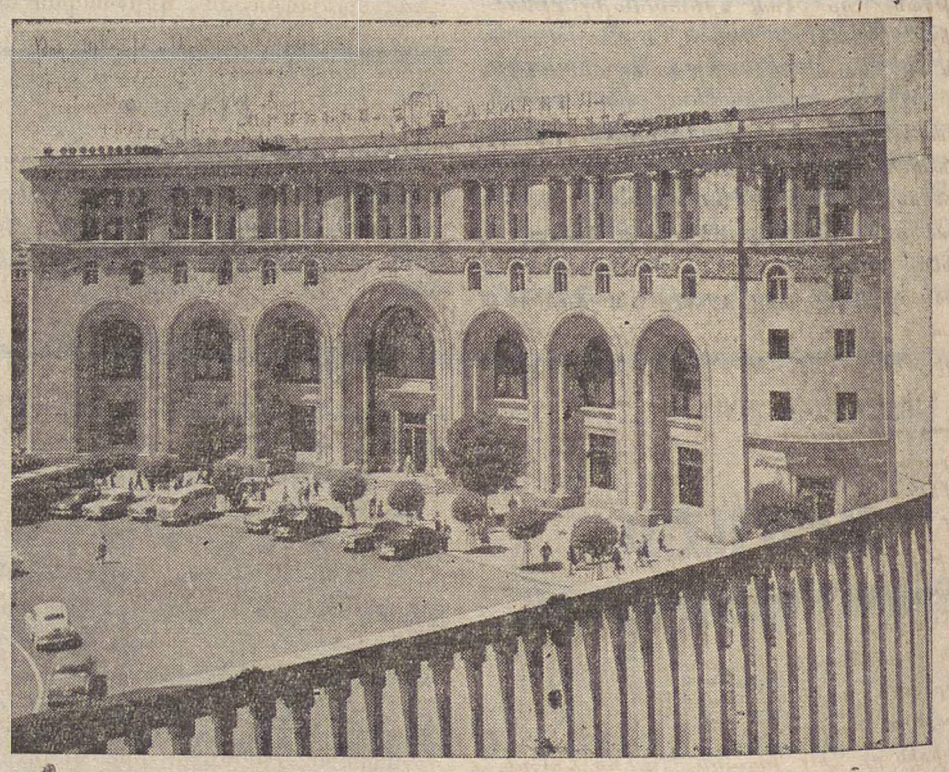
ՊՏՈՒՏՑ ԿԱՊՈՒՏՑ ԽԱՉ

Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պուլա մը ղէպի Քապուր օթոքառով, Յունիս 20ին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Ժողովուրդին փափաքին գոհացում տալու համար կրկին կը կազմակերպուի ճամբորդութիւն մը ղէպի

ԵՐԵՒԱՆ ԱՇԽԱՐՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով ուղղակի թռիչք Փարիզ – Երեւան, Մոսկուայէն անցնելով եւ մեկնումի եւ դարձի մէջ մեկական գիշերուան կանգառներով։

ՄԵԿՆՈՒՄ 2 ՕԳՈՍՏ· (միեւնոյն օրը կը հասնինք Երեւան, վերադարձն ալ նոյնը)

ՄԻՆՉԵՒ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ

Օդանաւային ճամբորդութիւն, հիւրանոց, կերակուր, այցելութիւն եւ օթոքառով պտոյտներ

ԳԻՆԸ ՄԻԱՅՆ 2300 ՖՐ· ԱՆՁԳԻԼՈՒԽ

Ուշադրութիւն, տեղերը սահմանափակ ըլլալուն կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն

ԱՆՏՈՆԵԱՆ
17, Rue des Acacias — Clamart - 92 Tél. MIC. 58-39
ՍԱՐԱՖԵԱՆ
13, Rue Clauzel, Paris (9e) — Tél. TRU. 08-96
ԱՍԼԱՆԵԱՆ
65, Rue de la Vallée du Bois, Clamart - 92 — Tél. 736-16-28
Մարսէյլի շրջան
ԱՆՏԱՊԼԵԱՆ
9, Rue Auguste Comte St. - Loup — Tél. 42-80-42

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ին, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ Տը Կոլ, Մոնմորանսի

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ
ՄԻՈՒԹԻՒՆ

UNION
DES ANCIENS ELEVES
MOORAT - RAPHAEL

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

1971 Յունիս 6ին ժամը 15էն սկսեալ

Կը մասնակցին·— Էվըլին Ռըստիկեան, Բիւզանդ Ֆընտըբեան, Պերնար Տէտէ – ճեան, եւ Ֆրետերիք Մարքէն։

Սամուէլ–Մուրատ եւ Դպրոցասէր վարժարաններու խառն երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի։

Նուագախումբ՝ Ժերար Մելֆոնեան։

▼

ԽՆԴՈՑՔ, ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
TOMBOLA EXCEPTIONNELLE

▲

COLLEGE ARMENIEN SAMUEL - MOORAT
26, Rue Troyon, 92 - SEVRES

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր·
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
3
ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI
3 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12128

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.128

ԲՈՑՆԵՐ՝ ՈՐ ՊԻՏԻ ԾԱՂԿԻՆ...

—o—

(ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ)

Լա՛ւ է լայն բանալ երբեմն պատու – հանները, տեսնելու համար թէ ի՛նչ կ'ը – նէ տարափուռ համբոյրը հեռուէր ա – փերու վրայ· ղալու եւ չնչելու համար թարմութիւնը՝ որ կուգայ նոր սերունդին հետ, նոր չունչով եւ նախաձեռնութեան նոր ոգիով։

Վէրքեր չա՞տ ունինք եւ մտահոգու – թիւնները անբաժան ընկերն են մեր ա – օրեայ դոյապայքարին։ Սակայն երգե՛ր ալ ունի Սփիւռքը — կռնակը ձիւղ ու ա – մուր պահելու կամքը եւ ժամանակին ու պահանջներուն պատշաճելու առողջ կեր – պեր· ազգային իր հիմնական նպատակ – ներուն մէջ՝ հաւատքին մխացնելու նաե՛ւ գործնական մտածողութիւնը եւ զարկ տալու հին ու աւանդական եղանակի ծաւալումին·

— «Ծիծեռնակը բոյն կը շինէր,
Եւ կը շինէր ե՛ւ կ'երգէր,
Ամէն մէկ շիւղ որ կպցընէր՝
Իր հին բոյնը կը յիշէր···»։

Պիտի հաստատենք ընդհանուր առու – մով, որ երիտասարդական զարթօնք մը կայ գաղութներու մէջ։

Այս երեւոյթը այնքան մը ծաւալուն եւ տիրական չէ՝ մոռցնել տալու համար մեզի մեր լուրջ մտավախութիւնները։

Համեմատաբար սահմանափակ է, երբ նկատի ունենանք թուական պատկերը նոր սերունդին։

Միւս կողմէ, հաստատելի զարթօնքը հերքումը չէ նաեւ այն սրատեսիկ իրո – ղութեան՝ որ հայ երիտասարդութեան ճնշիչ մէկ տոկոսը կռնակ տուած է ազ – գի՛ն ալ, ազգային մեր տաղնապանքին ալ։

Սակայն երբ նկատի կ'ունենանք վար – տունական եւ եօթանասունական թուա – կաններու արթնութիւնը 18էն 30 տարե – կաններու սերունդին, սրատեսիկ կը դտնենք «դարձ»ի համազօր այն ջերմ ու գործնական հետաքրքրութիւնը՝ զոր ցոյց կուտայ հայ երիտասարդութեան նկա – տելի մէկ զանգուածը՝ հանդէպ ազգա – յին մեր գոյապայքարին, մտաւոր ու հո – գեկան արժէքներուն, ու մանաւանդ քա – ղաքական դատին։

Մեր գոհունակութիւնը կը չեչտուի ա – նով, որ ամէնէն աւելի հետընկէց գա – ղութներուն մէջ է նոր սերնդականներու ազգային կենսաունակութեան փաստը։

Մասնաւոր խմաստ չունի Մէջին Արեւել – եան գօտիներու երիտասարդութեան մըչ – տարծարձ խանդավառութիւնը, — հա – տատքն ու նուիրումը՝ Հայութեան, Հայ – րենիքին ու Հայ Դատին։ Իրենց հայրե – րո՛ն ճամբով եւ աւանդական հրայրքով կ'օղակուին անոնք՝ նախորդներուն։

Սակայն մասնաւոր նշանակութիւն ու – նի խայտանքն ու զեղուն հայրենասիրու – թիւնը արեւմտեան աշխարհի եւ հեռըն – կէց հայկական գօտիներու մէջ հասակ առնող պատանի ու երիտասարդ սերունդ – ներուն, որովհետեւ հիմնովին աննպատա պայմաններու եւ միջավայրի մէջ է որ կը ճակատին անոնք՝ ինքնապահպանումի եւ ազգային դիմակայութեան մարզերուն մէջ։

Կ'արժէ պարբերաբար վերլուծել պար – զուող երեւոյթներն ու իրագործուող ճի – գերը, արդար կարգ մը յոռետեսութիւն – ներ վանելու եւ մոռնալու իրաւունքը ղգալու համար։ Եւ կ'առաջադրենք ընել այդ փորձը՝ առեն առեն։

Կ'ուզենք առ այժմ կեդրոնանալ Ֆրան – սայի վրայ, որ 1950–1960ական թուա – կաններուն սերունդին մտահոգութիւնները եւ ազգային ու համայնական ներկայութեան ձեւերուն մասին ամենէն ընդգրկուն ուսումնասիրութիւնը կատարած է։

Ֆրանսայի մէջ, ուր 1965ին 350 հազար հայ կար, 1970ին 400 հազարի կը հասնի անոնց թիւը։ Ֆրանսայի մէջ, ուր 1965ին 15 հայկական կազմակերպութիւն կար, 1970ին 30ի կը հասնի անոնց թիւը։ Ֆրանսայի մէջ, ուր 1965ին 15 հայկական կազմակերպութիւն կար, 1970ին 30ի կը հասնի անոնց թիւը։

ՅԱՒԵՐԹԱԿԱՆ, ԱՐԴԱՐ ՊԱՏԳԱՄ

Ա.

Գարնան այն կիրակի առաւօտուն, մինչ Պոնտական Ծովը, հանդարտ, կը փող – փողէր արեւուն առաջին ցոլքերով. մինչ թիերը կ'երգէին, յուլաբար, իրենց դուարթ ճողփիւնով. իսկ առագաստները կը ցուցադրէին, վեհօրէն, իրենց չողշողուն սպիտակութիւնը, ահա՛, կ'արթննար յուշիկ, երեք հնաւուրց բերդերու ան – նչան քաղաքը, Հո՛ն, Այանայի կանաչա – էմ սարալանջերուն ամփիթեատրոնին վրայ:

Սգաւոր էր քաղաքը: Որովհետեւ, եօթ օր առաջ, կէս գիշերուան խոր քունի պահուն, ամէն հասուն հայ այր, մի առ մի, գաւառապետին մօտ էր կանչուեր, դաղտնածածուկ եւ դաւադիր վտառու – թեամբ: Սգաւոր էր Հայութիւնը, որովհետեւ, եօթ օրերէ ի վեր, ամէն հայ տուն իր տիրոջ վերադարձին կը սպասէր, աչքը ղրան:

Գարնան այն կիրակի առաւօտուն, Հայոց կոչնակը չափազանց երկար ղօղան – ջեց: Ալեւոր ժամկոչին սովորական եղա – նակն ու կշռոյթը չունէր այդ ցարկը: Տէր Յակաւորին բազուկներէն կ'ելլէր կոչը որ, համաստիւռ, կ'արձագանգէր, կը տարածուէր միջոցին մէջ, մերթ քամնելիօրէն եղերական կամ բարկա – ցայտ, սպառնական, մերթ բացառիկ յու – ղարկաւորութեան մը անժուժելի չեչոտով, եւ կամ, ամենեքեան ներկայութեան մը անտեղիտալի հրաւէրով:

Ծեր եւ պառաւ, հարս ու կեսուր, մանչ եւ աղջիկ, ամբողջութեամբ, եկեղեցի պարպուեցան: Լուսարարին հոգածու ձեռքը պայծառաւորած, լուսազարդած էր սիրուն ժամը քարաչէն, աչառանակի հաստ ու բարակ, կարճ եւ երկար մոմե – րով: Սարկաւագին ճոխ բուրվառը այցի գնաց ամէն անկիւն: Խունկին ծուխը դծագրեց մշուշանման որոլապատոյտ պատ – կերներ: Կնդրուկին բոյրը գլուխները օ – ծօրհեց: Ներկայ երեք դպիրները հագազ – ները զօրացուցին՝ ճիգով, թափով եւ թռիչքով: Պէտք էր լեցնել ընկերներու յաւերժական թափուրը:

Գարնան այն կիրակի առաւօտուն, Տէր Յակաւորը՝ տրտում, խոկուն, մատոյց վերջին չքեղազոյն պատարագը, Աբեւել – քի փարթամ փայլով: Այլ եւ սակայն, հեզ եւ խոնարհ, ինչպէս Յիսուս: Քրիս – տոսեան քաղցր հայեացքը լիալուսեան եւ կարեկից, հոգինները ողջագուրեց բա – րութեամբ: Ու տարօրէն տպաւորիչ, թաւ ձայնովը՝ կարդաց, երգեց Աւետարան եւ քարոզեց:

Այդպէս ահա, երեսուն տարի չարու – նակ, սուրբ քահանան՝ եղբայրութիւն, սէր, համերաշխութիւն, խաղաղութիւն սերմա – նեց, ոսկեբարբառ մայրենիքին բիւր ա – կերուն աստուածատուր պարգեւով: Պարզ խօսքերը խորանն ի վար թափեցան, ինչ – պէս օրհնեալ մանանայ: Երեսուն տարի, անընդհատ, Տէր Յակաւորը, բազկատա – րած, օծեց, միւռոնեց իր հօտը, մեղրա – ծորան բառերով: Արդարասիրութեան, հաւասարութեան, ողորմածութեան, ըն – թասրտութեան հունտեր ցանեց: Բայց, մանաւանդ, կիրարկեց: Եթէ օրհնեց ա – պարանքը հարուստին, ամենեւին անտես չըրաւ չքաւորին խրճիթը: Մինչ ընդու – նեցաւ մեծատունին արծաթը, գիտցաւ մերժել, յոյժ փափկօրէն, վեհ աղքատին սուղ լուման: Ու միշտ մոռցաւ, դիւրաւ չհոգած այդ արծաթը, չքաւորին խըր – ճիթը:

Գարնան այն կիրակի առաւօտուն, յա – ւարտ վերջին պատարագին, եկեղեցիին դոյդ դուռները փակուեցան: Սեւ քօղի տակ ծածկուեցաւ խորանը: Լոկ մնացին վտիտ մոմեր դողդոջուն: Ժողովուրդը, անչարժ նստած, անձկութեան մէջ կը սպասէր, մեծ ապշութեամբ եւ հարցա – կան: Խորանին վրայ, այլակերպ էր քա – հանան, սեւ փիլոնին մէջ, չիտակ կանգ – նած, մուխ եւ կնճռոտ ճակատով, մարմ – նով ներկայ, հոգիովը բացակայ:

Ցանկարծ, ահա, անհետացաւ խոր – հըրդաւոր անդորը: Տէր Յակաւոր սթա – փեցաւ, ցնցուեցաւ եւ, մռայլադէմ, իր հէք հօտին ուղղուեցաւ: Կայծեր, բոցեր բռնկեցան աչքերուն մէջ: Արձակած էր ամէն սանձ: Վերածնած հրաբուխ էր: Մայր Արաքսն էր ահեղավազ, յորդա – հոսան: Եփրատն էր, կարծէք, փրփրե – րախ: Ռազմադաշտի քաջ, անվեհեր այ – րուձին էր: Ղեւոնդ երէցն էր Աւարայրի, ձախ ձեռքին մէջ պաշտած խաչը, իսկ աջին մէջ, պատեհանէն դուրս, փաղփուն սուրը հեւասպառ:

Խրիմեանն էր իր երկաթեայ չերեփով:

ԱՐՇԱԻԻՐ ՄԱՆԻՏԱՆԵԱՆ

(Շար. – 1)

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՂՋՆԻՔ

Այս անունը հին ծագում ունի: Ուրար – տուի ժամանակ չըլյանը մաս կը կազմէր Նայիրիի եւ կը կոչուէր Ալզիս, որ յե – տագային զործածական դարձած է Աղճ – նիք ձեւով: Ալզիս – Աղճնիք կապուած է Նայիրիի հին հայկական նոյնանուն գե – դանունին հետ:

Աղճնիք կը գտնուէր Միջագետքի եւ Մեծ Հայքի (Զորրորդ Հայք) Տուրուբե – րան ու Մոկք աշխարհներու միջեւ՝ տա – րածուելով Արեւմտեան Տիգրիսի միջին եւ ստորին հոսանքներու աւազաններուն վրայ: Շրջանը Մեծ Հայքի հարուստ աշ – խարհներէն էր: Հինէն ի վեր հոն նկատ – ուած են քարիւղի (Արեւմտեան Տիգրիսի հարաւը), երկաթի եւ կապարի հանքեր:

Աղճնիք սկիզբէն մաս կազմած է հայ – կական Պետութեան: Անոր դերն ու ար – ժէքը բարձրացաւ յատկապէս Տիգրան Բ.ի օրով (95–56 Ք. Ա.), երբ հոն հիմ – նադրուեցաւ հռչակաւոր Տիգրանակերտ մայրաքաղաքը, եւ Աղճնիք՝ այդ լայնա – ծաւալ իշխանութիւնը (Բդեշխութիւն), համարուեցաւ արքայական սեփականու – թիւն: Այն Բդեշխութիւն էր նաեւ Աբջա – կունիներու թագաւորութեան չըլյանին (Ա.–Ե. դարեր):

Հայաստանի 387ի բաժանումով, Աղճ – նիք Արեւելեան Հայաստանի միւս աշ – խարհներուն հետ անցաւ Սասանեան Պարսկաստանի տիրապետութեան տակ, իսկ 591ի բաժանումով անցաւ Բիւզան – դական կայսրութեան: Է. դարէն Աղճնիք կը մտցուի արաբ կայսրութեան: Ը. դարու վերջերը արաբ կառավարիչները չըլյանը մտցնելով չըլյակայ քանի մը դա – ւառներուն՝ հիմը կը դնեն Էմիրութեան մը, որ Թ. եւ Ժ. դարերուն ապարդիւն փորձեր կը կատարէ դրաւելու Տարօնի Բագրատունիներու հողերը: Սելճուքնե – րու տիրապետութեան չըլյանին Աղճնիք մաս կը կազմէ Էյուպեաններու իշխանու – թեան, որ կազմաւորուած էր ԺԲ. դա – րու սկիզբները եւ իւրացուցած էր նաեւ Հիւսիսային Միջագետքը:

Աղճնիքի բնակչութեան հիմնական զանգուածը կը կազմէին Հայերը: Հին օրերուն հոն կը բնակէին որոշ թիւով Ասորիներ, Յոյներ, Հրեաներ, Պարսիկ – ներ եւ ուրիշ ազգեր: Է.–Ը. դարերուն հոն մուտք գործած են Արաբներն ու Քիւրտերը, իսկ ԺԱ. դարէն եաք՝ սել – ճուք Թաթարները: Սակայն անկէ եաք ալ դարեր շարունակ բնակչութեան բա – ցարձակ մեծամասնութիւնը կազմած են Հայերը:

Ըստ Է. դարու «Աշխարհացոյց»ի, Աղճ – նիք բաղկացած էր տասը գաւառներէ, որոնցմէ առանձնապէս յայտնի էին Նփրկերտ, Արզն, Սերխէթք եւ Սասուն:

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

Մննդական եւ հանքային նոր աղբիւր – ներ երեւան հանելու նպատակով լուրջ հետազօտութիւններ կը կատարուին ով – կէանոսներու վրայ:

Պէտք է այս ուղղութեամբ ի մտի ու – նենալ, որ մեր երկրագունդը ջուրի մո –

Նփրկերտ կը գտնուէր արեւմտեան Տիգրիսի ձախ վտակներէն Զիբինէ դեպին վերի եւ վարի հոսանքի չըլյաններուն մէջ եւ մինչեւ Տիգրան Բ.ի գահակալութեան չըլյանը մաս կը կազմէր Ծոփքի: Նփըր – կերտ տաք ու չոր կլիմայով, անտառա – զուրկ, հարթավայր մըն էր, որու հիւ – սիսը կը տարածուէին Իլիջայի ոչ չատ բարձր լեռները: Հոս կը գտնուէին Տիգ – րանակերտ մայրաքաղքը, Թուխ զետը եւ Կլեսուրի լեռնանցքն ու ամրոցը:

Տիգրան Բ.ն է, որ հիմնադրած է Տիգ – րանակերտը Ք. Ա. առաջին դարու 70ա – կան թուականներուն: Հայկական «Աբ – գարեան պողոտայով» (Արտաշատ–Տիգ – րանակերտ ճամբան) քաղաքը կրնայ կապուիլ երկրի ներքին չըլյաններու հետ, իսկ պարսկական «Արքայական պողա – տայով»՝ կապուած էր դրացի եւ հեռա – ւոր երկիրներու հետ: Ամուր էր Տիգրա – նակերտի դիրքը եւ քաղաքական առու – մով նպաստաւոր: Ան կը գտնուէր Իլի – ջայի հարաւային լանջերուն եւ իչխող դիրք ունէր Միջագետքի վրայ: Ան իր զարգացման գագաթնակէտին հասաւ Տիգրան Մեծի օրով: Այդ ժամանակ քա – ղաքի բնակչութեան թիւը հաւանարար աւելի քան հարիւր հազարի էր հասած: Քաղաքը պատած էր մինչեւ 50 կանգուն բարձրութեան հասնող հաստատուն պա – րիսպով, որու մէջ կային պահեստներ, դինարաններ, զօրանոցներ եւ ախոռ – ներ: Քաղաքին մէջ կը գտնուէր Միջնա – բերդը, իսկ պարիսպէն դուրս Տիգրան կառուցած էր իր արքայական փառահեղ պալատը: Տիգրանակերտ երկրին մայրա – քաղաքն էր, արհեստագործութեան, ա – ռեւտուրի եւ մշակոյթի մեծ կեդրոնը: Անոր զարգացումը մասամբ կը չարու – նակուի մինչեւ Բ.–Գ. դարերը, որմէ եաք քանի մը դար չուքի մէջ մնալով, վերջա – պէս կ'աչխուժանայ արաբ տիրապետու – թեան չըլյանին, սակայն առանց հասնելու իր զարգացման նախկին մակարդակին: ԺԱ. դարէն սկսեալ աստիճանաբար կոր – սընդնելով իր արժէքը, Տիգրանակերտ, որ Է.–Ը. դարերէն սկսեալ կը կոչուէր Մուաֆարկի, կամ Ֆարկի, դարձաւ ան – չուք բնակավայր մը: Տիգրանակերտի աւերակները կը գտնուին Ֆարկի փոք – րիկ գիւղի մօտ, Տիարպէքիրէն աւելի քան 60 քլմ. հիւսիս – արեւելք: Մինչ – դեռ պատմական գրականութեան մէջ երկար ժամանակ Ամիդ – Տիարպէքիր քաղաքը չփոթած են Տիգրանակերտ – Մարտիրոսապոլիսի հետ:

Արզն գաւառ՝ հարթավայր էր եւ կը տարածուէր Նփրկերտէն հարաւ–արե – ւելք: Ունէր արգաւանդ հող եւ Դ. դա – րուն երկար ժամանակ կառուցազրկ դար – ձած էր Հռոմէացիներու եւ Պարսիկնե – րու միջեւ: Գաւառի կեդրոնը Արզն փոքր քաղաք մըն էր: Իսկ Սերխէթք գաւառը կը տարածուէր Պիթլիս գետի վերի հո – սանքին, Արզն գաւառէն արեւելք: Հոս կը գտնուէր Սերխէթք կամ Սղերտ փոքր քաղաքը (այժմ Սիիրդ):

Սանասուն կամ Սասուն գաւառը Մեծ Հայքի ամէնէն նշանաւոր գաւառներէն էր: Ըստ աւանդութեան, այս գաւառը իր անունը ստացած է Սենեքերիմ Թագաւո – րի զաւկին՝ Սանասարէն, որ, ըստ ա – ւանդութեան, իր եղբօր հետ փախելով հոն, չինած է բերդ մը եւ հաւաքած բազ – մաթիւ ժողովուրդ: Սասուն կը գտնուէր Հայկական Տաւրոսի կեդրոնը: Ան խիտ լեռնային երկիր է՝ դաժան կլիմայով: Ձմեռը կը տեւէ եօթն ամիսէն աւելի, արգաւանդ հողեր քիչ կան: Բնակիչնե – րը, որ իրենց զոյութեան համար պէտք է աշխատէին քրտնաջան, եւ միւս կողմէ ժլատ բնութեան դէմ անոնց մղած պայ – քարը, որսորդութիւնը զիրենք զարձու – ցած էր ճարպիկ, քաջ եւ անվեհեր: Ա – նոնք վարժ էին ռազմական արուեստի մէջ: Սասունցիները Յունիայի Յովհաննի գլխաւորութեամբ յատկապէս մեծ քա – ջութիւններ կատարած են 850ի դարնան՝ պաշտպանելով իրենց ինքնավարութիւնը:

Թ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (124)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Հետեւեալ առտու կանուխ փութայ էլ – պիս հանըմի տունը, սակայն իրեն ըսին, որ «մօրեղբայրը» դուրս ելած է:

— Գալուն պէս ըսէք իրեն, որ երթայ Ղուկաս էֆէնտին տեսնէ, Պոլիս, իր դրասենեակը, պատուիրեց քահանան:

— Շատ աղէկ, հիմա ուր է նէ կուգայ, պատասխանեց Շուչաինիկի մայրը:

— Ես երէկ երկար բարակ էֆէնտիին հետ խօսեցայ, աւելցուց Տ. Կիրակոս, կակղեցուցի, ձեր վիճակը պատմեցի, վերջապէս ձեռքս եկածը ըրի, որպէսզի պէտք եղած օգնութիւնը չխնայէ ձեզի, ինքն ալ խոստացաւ եւ վստահ եմ, որ երբոր ձեր եղբայրը երթայ հետը տես – նուի, չուտով պիտի համաձայնին եւ խնդիրը ձեր ուզածին պէս լմննայ, մի – այն թէ հարկաւ դիս չէք մոռնար եւ իմ աշխատութիւնս ու յոգնութիւնս կը վար – ձատրէք... ձեր գործը յաջողցնելու հա – մար պարզապէս կռիւ ըրի Ղուկաս էֆէն – տիի հետ, դիտցած ըլլաք:

— Հոգ մի ըներ, տէր հայր, մենք աղ – քատ ենք, բայց խիղճ ունինք, թող ը – սածիդ պէս խնդիրը կարգադրուի եւ մենք մեր պարտականութիւնը կը կա – տարենք:

Ինչպէս յայտնի է, քահանան անպատ – կառօրէն կը ստէր իր մատուցած երեւե – լակայական ծառայութեան պատմութեամ – բը, բայց ինչ ընէր խեղճ մարդը, Ղուկաս էֆէնտիէն բոլորովին յոյսը կտրած՝ կը ջանար գոնէ ասդիի կողմէն նիւթական վարձ մը ձեռք ձգել:

— Ջմոռնամ ըսելու որ, չարունակեց, ձեր եղբօրը յատկապէս խրատ տուէք էֆէնտիին հետ խիստ չխօսելու, որպէսզի գործը չխանգարուի, թող կրցածին չափ անոր ջուրին երթայ եւ չատ ալ խստա – պահանջ չըլլայ:

— Իրաւ որ իմ խելքս ատանկ բաներու չի հասնիր, պատասխանեց Ելպիս հա – նըմ, աղբարս անանկ մէկն է, որ իր գլխուն համեմատ կը գործէ, մարդու խօսք մտիկ չըներ:

— Դէշ բան, դէշ բան, մրմնջեց Տ. Կի – րակոս, Ղուկաս էֆէնտիի պէս մենծ մար – դոց հետ աղէկ երթալու է...

Ցետոյ, որոշեց սպասել, որպէսզի ինք անձամբ պէտք եղած խորհուրդները տայ երիտասարդին:

Կէս ժամ եաքը Սերգիս եկաւ:

— Նորի՞ն եկեր ես, տէր պապա, դո – չեց՝ քահանան տեսնելով:

— Այո, օրհնած, եկայ աւետիս մը տալու:

— Ի՞նչ կայ որ...

— Ղուկաս էֆէնտին այսօր անպատճառ ձեզ տեսնել կ'ուզէ, Պոլիս, իր դրասեն – եակը:

— Զիս ի՞նչ պիտի ընէ:

— Կ'երեւայ, որ սա խնդրին կարգադ – րութեանը համար պիտի համաձայնի, թէեւ ինք ատանկ բան մը չըսաւ, բայց ես իր խօսքերէն այնպէս հասկցայ:

— Աղէկ, աղէկ, կ'երթանք, կը տես – նուինք, պատասխանեց երիտասարդը խոժոռ դէմքով մը:

— Միայն թէ, զաւակս, վրայ բերաւ քահանան, կրցածիդ չափ անոյչ վարուէ հետը եւ նայէ, որ վեր վար բանի մը կա – պես ու գործը կարգադրես լմննայ, ո – րովհետեւ այդ մարդը բարկացնելու չի զար:

— Ես դիտեմ ինչպէս վարուելու է այդ տեսակ թշուառական սրիկաներուն հետ, դուն բնաւ հոգ մի ըներ, գոչեց Սերգիս, որ Ղուկաս էֆէնտիի այս հրաւէրէն գու – չակած էր վաճառականին տաղնապը:

— Ատ ի՞նչ խօսքեր են, օրհնած, գոչեց Տ. Կիրակոս գողահար, մինչ կարելի՞ բան է Ղուկաս էֆէնտիի պէս հարուստ, ազդեցիկ, պատուաւոր վաճառականի մը մասին ասանկ նախատական խօսքեր ընել:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

լրակ է. արդարեւ, ովկէանոսներն ու ծովերը կը ծածկեն երկրին մակերեսին 70 առ հարիւրը եւ կ'եզերեն աւելի քան հարիւր երկիրներ: Ովկէանոսները որո – շեալ մարդն են երկրագունդի կլիմային, ինչպէս նաեւ պլիսաւոր ճամբաները նաւագնութեան եւ պլիսաւոր աղբիւրները անունդի, ուժի եւ հանքային տարբերու:

Ընդհովհայ թեքնոլոժի յառաջդիմու – թիւնը կարելիութիւն ստեղծեց, որ պետականներ, ովկէանոսագէտներ, սուզակներ յայտին ծովերու յատակը ապրիլ եւ աշխատիլ հետզհետէ աւելի երկար ժամանակով:

Ովկէանոսը կը հանդիսանայ ուժի անսահման աղբիւր. մեքենական ուժ՝ ալիքներու հարուած, ծովախաղացքներ եւայլն. ջերմութեան աղբիւր՝ ովկէանոսի տարբեր խաւերու մէջ գոյութիւն ունեցող ջերմաստիճանի տարբերութիւն: Ծովախաղացքներու ուժին օգտագործ – ման կարելիութիւնը հաստատեց Ռէնի պետաբերանի (Ֆրանսա) գործարանը:

Տարիներէ ի վեր արդէն կը շահագործուին ովկէանոսներու յատակը պտնուող այլազան աղբիւրները, ինչպէս ոսկիի, աղամանդի, պղինձի, երկաթի, օքսիտի, ածուխի հանքերը: Ասոնք, ընդհանրա – պէս, կը պտնուին ոչ մեծ խորութիւններու մէջ: Իսկ շատ խոր վայրերու մէջ դեռ կարելի չէ եղած, բայի քարիւղի օգտագործումէն, շահագործել բնական աղբիւրները:

Քարիւղի արդիւնաբերութիւնը, ներկայ դարու կէսէն սկսեալ, իր թեքնիքը յարմարցուց ընդհովհայ պեղումներուն, որով հնարաւոր դարձաւ քարիւղի եւ կազի հանքեր գտնել եւ գտնոնք օգտագործել ծովերու մէջ: Ներկայիս մօտաւորապէս 75 երկիրներ այս ուղղութեամբ հետազօտութիւններ կը կատարեն: Աչխատանքը դեռ իր սաղմնային վիճակի մէջ կը գտնուի, այնուամենայնիւ, 22 երկիրներ ներկայիս կ'օգտուին ծովու քարիւղահանքերէն: Արտադրութեան տոկոսը, համաշխարհային արտադրութեան քանակին հետ բաղդատմամբ աւելի քան մէկ վեցերորդը կը կազմէ, իսկ բնական կազի մէջ՝ վեց առ հարիւրը:

Երկար առենէ ի վեր քարածուխ ձեռք կը ձգուի Քանատայի, Ճափոնի, Անգլիոյ եւ վերջերս ալ նաեւ Թուրքիոյ ծովեզերքներէն. անոնց տարեկան արժէքը կը հասնի 335 միլիոն տոլարին: Նշանակալի աղբիւրներ երեւան հանուեցան Սիպերիոյ ծովային տարածութիւններուն, Ալասքայի հիւսիսային եւ արեւմտեան չրջաններուն եւ Անգլիոյ ծովեզերքներու հեռաւոր վայրերու մէջ:

Ովկէանոսներէ արտահանուած համաշխարհային տարեկան արտադրութիւններու արժէքը 50 միլիոն տոլար է: Ներկայիս, աւելի քան 300 տարքեր կը գործեն 60 երկիրներու մէջ, ծովերու եւ ովկէանոսներու ջուրերէն դուրս բերելու համար հանքային նիւթեր: Այս չհագործ –

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴՈՅՔԸ

« ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐ »ՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Կիրակի Մայիս 16ին, կէսօրէ յետոյ, Տրապիզոն նահանգի Հայր. Միութիւնը, ուրիչ տարիներու նման խնդոյք մը կազմակերպած էր հայ մայրերու օրուան առ-

ծումներուն հաչուեկչիռը, բաղդատմամբ համաշխարհային արտադրութեան, 20 առ հարիւր է աղի համար, 70 առ հարիւր՝ պրոմի, 61 առ հարիւր՝ մագնեզիումի, 59 առ հարիւր՝ անուշ ջուրի համար, որ կը ստացուի աղազրման չնորհիւ: Վերջերս, Անգլիոյ մէջ իրագործուեցաւ ծովի ջուրէն ուրանիում արտահանելու ձեւ մը:

«Ովկէանոսը կը պարունակէ քարիւղ, կազ, աղամանդ, ոսկի... բայց, դժբախտաբար, կը պարունակէ նաեւ ջուր», կ'ըսէր երգիծելով լրագրող մը, որ կը հետեւէր Պրիւսէլի վերջին միջազգային խորհրդաժողովին՝ նուիրուած ծովերու եւ ովկէանոսներու չահագործման հարցի քննութեան: Արդարեւ, չի բաւեր աղ – բիւրներ ունենալ, այլ պէտք է յաջողիլ չահագործել գտնոնք խնայողաբար եւ չահաբեր կերպով:

Ժամանակաչրջանի մը մէջ, երբ ժողովրդապրական «պայթում» մը կը նչմարուի յատկապէս զարգացման մէջ եղող երկիրներու մօտ, խիստ կարեւոր եւ այժմէական է դտնել անունդի նոր աղբիւրներ: Այժմէն իսկ պէտք է պատրաստել ապագայ սերունդներու աննդեղէնի «մառան»ը, այսինքն՝ ովկէանոսն ու ծովը, որ առնուազն երեք անդամ աւելի հարուստ է ներկայի մեր ունեցածէն: Թէեւ կը պակսին չարք մը վիճակագրական տուեալներ, ծովերու եւ ովկէանոսներու բերելիք նպաստը կը հաչուուի 50 միլիոն թոն տարեկան, որ այնուամենայնիւ կը ներկայացնէ վերոթէչիններու համաչխարհային աղբիւրներու 12 առ հարիւրը միայն: Նկատի առնելով ծովային կենդանի զանգուածին տարեկան բնական աճը, որ 18 միլիառ թոն, ձկնորսութեան արտադրութիւնը 2000ին պիտի հասնի տարեկան 150 միլիոն թոնի: Ովկէանոսի աննդատու աղբիւրներուն մէջ ամէնէն հարուստը վլանքթոնը, լոռը եւ անբջիջային կենդանիներն են: Կարգ մը երկիրներ, ինչպէս Ճափոն եւ Ինտոնեզիա, առհասարակ ծովային վլանքթոնը կ'օգտագործեն անընդառուութեան մէջ, կիրարկելով նաեւ ճաչակելի լոռերու մչակումը:

Ծովային վլանքթոնի ամբողջ քանակութեան խելացի օգտագործման պարագային, մարդկութիւնը տարին 20·000 անդամ աւելի չատ աննդատու աննդեղէն մը ձեռք պիտի ձգէ, բաղդատմամբ ցորենի համաչխարհային բերքին:

Ա. Ա.

թիւ, Մչակոյթի Տան Թէհլիրեան սրահին մէջ:

Սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր զբաղխաւորաբար Տրապիզոնցի հայրենակից – ներով:

Միութեան նախագահ, Պր. Համբար – ձում Օրմանճեան հանդէսը բացաւ չնորհակալութիւն յայտնելով ներկաներուն, որոնք ակնկալուածէն աւելի հոծ բազմութեամբ ներկայ գտնուած են եւ առաջարկեց մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել յիչատակը, անդարձ մեկնողներ՝ Յովսէփ Տայայեանի, Երուանդ Յարութիւնեանի, Միսաէ Դերձակեանի, Գրիգոր Քինաեանի, Զաւէն Ինճէեանի եւ Տէր Վահան Խոյեանի:

Ապա խօսքը տուաւ օրուան նախագահ Պր. Լեւոն Տօնիկեանի, որու ճառը հետեւեալ կերպով կարելի է խտացնել.— «Մայրերու Օր»ուան առթիւ ընտանեկան խնդոյք էք սարքած հայկական մթնոլորտի մէջ օր մը անցընելու համար այս սըրբազան ու խրախուսիչ վայրին մէջ, հայեացքին ներքեւ մեր մեծ նէմէսիսին Սողոմոն Թէհլիրեանի:

«Աչխոս սակայն երբ մեր մէկ աչքը արեւին է չառած ու կեանքին կը ժպտի, միւս աչքը դառնութեան ադի արցունքով լեցուն է, որովհետեւ անհնարին է մեղ ազատիլ այն սոսկալի մղձաւանջէն, որ մեր հողին կը կրծէ 56 երկար տարիներէ ի վեր: Սակայն թողունք պահ մը այս վայրկեանիս տխուր պատմութիւնները: Հայրենակիցներ, հայկական Պոնտոսի, ամբողջ ձեր չրջանը մեղուի փեթակ մը եղաւ, իր ծոցէն դուրս եկան անձնուէր, հոգեւորականներու, մտաւորականներու ընտիր փաղանդ մը, որ խաւարամիտ Թուրքին սփռած թուխպը փարատեցին ու Հայութեան պատիւը պաչտպանեցին, փառք ու պատիւ այդ բոլորին: Ի՞նչպէս չյիչել Մկրտիչ Սարքեանի անունը, որ 1879ին եկաւ Տարօն Միացեալ Ընկերութեան միջոցաւ լոյս ջամբելու, լուսաւորիչը եղաւ եւ արդէն պատմութեան մէջ արժանի տեղը գտած է Տարօնի ու Պոնտոսի Հ. Յ. Դ. պատմութեան մէջ: Ինչպէս չյիչել Գարեգին պատրիարքը Խաչատուրեանը, Տրապիզոնի առաջնորդ բազմաթիւ վայրերու, հեղինակը «Տարօնաչունչ» դեղեցիկ հատորին: Կարելի՞ է չյիչել Հնչակեան կուսակցութեան դեկավարներէն, Շմաւոն Կաֆեանը եւ Համբարձում Խաչեանը, որոնք կախաղանի վրայ քաւեցին ազատութեան իրենց յանցանքը:

«Դուք տուիք Յարութիւն Շահրիկեանը, Հայկ Թիրեաքեանը, Մալխասը, Եդիպատացին, Գասպար Իփէքեանը, Փէտայի – ներէն Կիւմիւչխանեցի Աւօն, հայակերպահրի փաչայի ահարեկիչը, Գասպարեան Միսաքը, Խաչիկ Ալանեանը, արիւնարբու ձիւանչիրի ահարեկիչ, կրկնակի հերոս Միսաք Թորլաքեանը, ձկմալի դանկը չախչախող ծաղկաբոյր Ծաղիկեանը: Երկար պիտի ըլլար բոլորը: Ձեր չրջանի չարդարար ճկմալ Ազմին

Շերակեանի ձեռամբ իր պատիժը դտաւ:

«Այս բոլորէն յետոյ սակայն վերապրողներդ, բոլոր միւս չրջաններու նման կը մնաք հայրենապուրկ եւ ճերմակ չարդի ենթակայ եւ մեր ազգային հարցը մնացած է անլոյծ: Ցիսուն տարի յետոյ սկսանք միայն նահատակաց տօնը միասնաբար տօնել:

«Ներկայիս ունինք Հանրապետութիւն մը անկախ կամ կիսանկախ, արտասահմանի Հայերուս կը մնայ սատարել հոն ապրող Հայութեան, որպէսզի ան չյուսալքուի: Կայծակ Առաքելի, Կիւմիւչխանեցի Աւոյի, Գէորգ Զավուչի, Մուրատի, Սեպուհի, Սերոբի, Անդրանիկի, Հրայրի, Զոլոյի, Սմբատի, Քեռիի, Կորիւնի եւ միւս բոլոր հերոսներու խառնուածքը ունեցողներուն տեղը հոն է: Միասնականութեամբ, ճիգ պիտի թափենք, որպէսզի Հայութիւնը հաւաքուի հայրենի հողին վրայ, ձեռք ձգելով մեր դրաւուած հողերը, ու պիտի ապրինք եւ յարատեւենք իբրեւ Հայ»:

Օրուան թամատա ընտրուեցաւ ընկ. Կ. Ցակոբեան որ յիչելէ յետոյ մեր վրէժխնդիր ահաբեկիչներու անունները, չեշտեց մասնաւորաբար Սողոմոն Թէհլիրեանը, որ Տրապիզոնէն չատ հեռու չէր ծնած եւ որ չախչախեց գանկը ոճրագործ Թալաաթի եւ աւելցուց որ Տրապիզոնցիներն ալ պէտք է ճիգ թափեն իրենց երկիրն ալ ազատագրելու Թուրքիայէն, որպէսզի Հայաստան ծովային ելք մը ունենայ:

Հայրենակցական Միութեան կողմէ ընկեր Եր. Գրիգորեան իր սովորական խանդավառութեամբ, զովքը հիւսեց հայ մայրերուն եւ ծաղկեփունջեր նուիրեց իւրաքանչիւրին դրուատիքը ընելով:

Ապա խօսք տրուեցաւ Հայաստանէն եկած Տիկ. Փաչանեանին, որ նախապէս եղած է Ֆրանսա, որ ըսաւ. «Ջափաղանց ուրախ եմ, տասնեակ տարիներ առաջ ջահիլ աղջիկ էի եւ ունէի չատ մը սիրելի ընկերուհիներ, որոնցմէ չատերը չկան այսօր, մահուան ճիրաններուն յանձնուած են, սակայն կը տեսնեմ այժմ ուրիչներ, նոյն ոգիով փոխարինած են զիրենք, ուրախալի երեւոյթ է այս, որի համար չնորհակալ եմ, բոլորս մէկ պիտի չանանք Հայ մնալ ձեռք ձեռքի տուած»:

Հայաստանէն եկած հայր եւ աղջիկ Գէորգեաններ, ձեռնադաչնակի եւ տաւիղի վրայ նուագեցին հայրենաչունչ եղանակներ եւ Անոյշ օփերայէն հատուածներ, խանդավառելով ներկաները: Զգայնոմով արտասանեցին դերասան Պր. Պչտիկեան Թամզարաեան, իսկ Պր. Կարօ Սարեան Ղեւոնդ Ալիչանի Աւարայրի շունչը, յայտարարելով որ 150ամեակին է այս տարի Հ. Ղեւոնդ Ալիչանի, որու չունչով թրծուած են սերունդներ հայկական ոգիով:

Օրիորդ Ղազարեան եւ Տիկին Ինճէեան եւս ըրին արտասանութիւններ յուզելով ներկաները: Տիկին Շուչանիկ Փաչանեան դաչնակի վրայ նուագեց ձեռնհասօրէն: Տիկին Արմենուհի Ցակոբեան մեներգեց «Մայրիկը», ընկ. Տօնիկեան ալ մեներգեց «Արօր տատրակը», իսկ ընկ. Գ. Մերոյեան մեներգեց իր հայրենիքէն յուզիչ կտոր մը:

Ընկ. Շիրվանեանի խօսք տրուեցաւ, որ յայտնեց թէ մօտ 70 Միութիւններ կային Փարիզի մէջ, քիչերը միայն ողջ մնացած են, մաղթեց Տրապիզոնցիներուն, որ չարունակեն բոլորուիլ իրենց Միութեան չուրջ:

Աւելորդ է յայտնել որ Թամատայի ոգեւորիչ արտայայտութիւններով ստեղծուած էր տաքուկ մթնոլորտ մը:

Տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն մը որու տոմսերը սպառեցան անմիջապէս, իւրաքանչիւր տոմս անխտիր չահեցաւ արժէքաւոր առարկայ:

Ներկայացուեցաւ նաեւ դունաւոր չարժապատկեր մը Հայաստան այցելող Փրիղէն Հայերու խնդոյքը ներկայացնող երեւանի մէջ, ուր տեսանք մեզի ծանօթ բազմաթիւ անձեր գաւաթ պարպելու միջոցին՝ ճոխ սեղաններու չուրջ:

Ուրախութեամբ կրնանք յայտարարել, որ Տրապիզոնցի տիկիններ ջանք չէին խնայած պատրաստելու համադամ կերակուրներ, անոնք սեղանէ սեղան կը կատարէին սպասարկութիւնը անթերի ջանասիրութեամբ:

Պ. ՊԱՐԹԵՒ

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԱՐՄԱՇԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Ուրիչներ կը կչռեն Աստուածածնի պատկերին առջեւ կախուած արծաթեայ առարկաները, արծաթ ղրամները եւ կը գնահատեն նուիրուած գանազան գոհարեղէններուն արժէքը: Միւս կողմէն, կ'արձանագրուի նուիրուած ճերմակեղէններուն թիւը — վաթսուն եւ չո՛րս ղոյղ դուլպայ, 13 հատ ճերմակ թաչկինա՛կ, 8 հատ մետաքսէ թաչկինա՛կ, եւայլն:

Ցանկարծ ուրախութեան ձայն մը կը բարձրանայ. վեց հարիւր ոսկի՛: Այս տարուան ամբողջ հասոյթը վեց հարիւր ոսկի եղած է: Փա՛ռք Տեառն: Ամէնուն դէմքը կը փայլի, կը վառի: «Աղէկ տարիներէն» է այս տարին ալ:

Ու, չեմ դիտեր ինչո՛ւ, դուրս ելած առենս, սիրտս սեղմուած է: Հինգ վեց օրուան աղօթքներուն, պաղատանքներուն, հաւատքի հոգեցունց արտայայտութեանց, խոլ խանդավառութեանց, միս – թիթական յափչտակութեանց արդիւնքին այդ մաղուած, թորուած էութիւնը հիմա պղտիկ քսակի մը մէջ պիտի սեղմուի, պիտի ամփոփուի, ու անոր վրայէն պիտի չափեն բոլոր երանգները, բոլոր արցունքները, բոլոր հառաչանքները, ա՛լ կորսուած իրենց անհուն մեծվայելչու – թիւնն ու գերագոյն վեհութիւնը, որ, եկեղեցիին մէջ, յուզմամբ կ'ուտեցնէր սիրտս:

×

Եկեղեցիին դրանը առջեւ կեցող մուրացկաններու կողմէ պատգամաւորու – թիւն մը եկած է վանահօր ներկայանալու եւ գանգատելու թէ այն իրիկունը վանքին խոհանոցէն կերակուր չէ տրուած իրենց: Եկեղեցիին առջեւ, այդ մուրացկանները կոյտ մը կը կազմեն «կաղաց, կուրաց, գօսացելոց»· չատ նուրբ հոգեբաններ որոնք այսպէս, ոսնավաճառէ ոսնավաճառ պտըտող փերեզակներու պէս, կը հետեւին բարեպաչտներուն ամէն տեղ, այսօր Աբմաչ, վաղը Երուսաղէմ, միւս օր դուցէ Մուչ:

Մէկ քանի հոգիներ՝ ուրիչ գանգատունին վանահօր ներկայացնելիք: Մատղի համար ոչխար բերած են վանքին. այդ ոչխարները, յիսունի չափ, պղտիկ հօտ մը կազմած են որ վանքին դուրսի պարտէզին մէջ կ'արածի: Նուիրատուները կը պահանջեն որ իրենց ոչխարները իրենց աչքին դիմաց կտրուին եւ մաղքառներու բաժնուին: Զարմանալի է ժողովուրդին այդ հաւատքը, որ դրական չօշափելի օրինակներու վրայ միայն կը – նայ գտնել իր ներքին հոգեկան դրդումին գոհացումը:

×

Երեքչաբթի առտու երբոր ճամբայ ելլել կը պատրաստուիմ, չորս օրուան վանական կեանքը զոր անցուցած եմ, վրաս այնպիսի տպաւորութիւն մը թողած է որ ինծի այնպէս կուգայ թէ տարիներով բնակած մէկ տեղէս պիտի բաժնուիմ: Այնքան իրաւ է որ ժամանակը՝ զործ չունի զգացումներու հետ: Այս ինչ անձը, այն ինչ տեսարանը, այն ինչ միջավայրը, որոնց հետ արագանցուկ հաղորդակցութեան մը մէջ գտնուած ես, իրենց բաժանումովը — ու թերեւս ճիշդ այդ բաժանման պատճառովն իսկ — սրտիդ մէջ այնպիսի վիչտեր կը թողուն որոնք վերլուծութեան չեն դիմանար թերեւս, այլ կան ու կը մնան, անհանդիստ ընե – լով ու խռովելով զքեզ եւ քէն: Կը մտածես թէ այն անձը երջանկութեան մեծադոյն բաժինը պիտի կրնար տալ քեզ թերեւս, թէ այն վայրը անչուչտ՝ կեանքի անդորրութիւնը պիտի պարգեւէր քեզ, ու դուն կը թողուս կ'երթաս, չկրնալով կանգ առնել, արդէն ընտրած ճամբուդ մէջ չատ յառաջացած՝ երբ ա՛լ եւ դառնալն անկարելի է, ըղձական նայուածք մը միայն նետելով եւտդ:

ԼԵՒՈՆ ԲԱՇԱԼԵԱՆ

(14 – Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վալանսի Առաք. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի մատուցանէ երջանկայիշատակ

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ այս կիրակի (6 Յուն – նիս)։

Մեծանուն հայ կղերականին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ արարողութեան։

×

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Անդրէասեան եւ զաւակները՝ Սուրէն, Լորի, Ալպէր, Յարութիւն կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՇՆՈՐՀԻ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Ալֆոր – վիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ, այս Կիրակի (Յունիս 6) առաւօտ։

Ի դիտութիւն ողբացեալի յիշատակը յարգողներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիրոֆլէյէն այրի Տիկին Էլմաս Շամ – լեան եւ ընտանեկան պարագաները չը – նորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր ա – նոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռա – գրով, ծաղկեպսակով եւ կամ փոխան ծաղկեպսակի բարեգործական նուէրներով ցաւակից եղան իրենց սուգին, իրենց սի – րելի ամուսնոյն եւ ազգականին ողբաց – եալ

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՇՄԱՒՈՆԵԱՆԻ

ցաւալի մահուան առթիւ։

×

Այրի Տիկին Խօժէնի Շաղուկեան իր խոր չնորհակալութիւնները կը յայտնէ իր սիրեցեալ ամուսնոյն՝

ՍԱՐԳԻՍ ՇԱՂՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ Պանեէօ – Քաչանի բա – րեկամներուն եւ ընկերներուն։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Ողբացեալ Սարգիս Շաղուկեանի մահ – ուան առթիւ, Պանեէօ – Քաչանի իր բա – րեկամները կը նուիրեն 100 ֆր. ի նպաստ Հայ կարմիր Խաչի բարեգործական ճեռ – նարկներուն։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան կեդր. Յանձնախումբը չնորհակալութեամբ ըս – տացած է.—

Ջօրեան ընտանիք 200 ֆր., Ժամկոչ – եան եղբարք 300, Մաքինաճեան Սերժ, Մաքինաճեան, Հայպանեան Խաչատուր, Ասլանեան Յարութիւն, Գալուստեան Վ. 100ական, Քէքեւեան, Տէլիղազարեան Միհրան, Տէլիղազարեան, Պօյաճեան Ժօ – ղէֆ, Հայպանեան Մարտիրոս, Սարեա – եան կարապետ 50ական, Ժամկոչեան 30, Անդրէասեան Յակոբ 20, Պօյաճեան, Տի – կին Պօղոսեան, Զարիֆեան Մուսէս, Յովսէփեան Յարութիւն, Մաթէոսեան Ժ. 10ական ֆրանք։

Ողբ. Արշաւիր Հրաչեանի թաղման առ – թիւ Բաբգէն Շաքարեան 30, Աչճիպաչ – ճեան ընտանիք 100 ֆր.։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 5, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՏ, 6ՐԴ ԹԱՂԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ, ՓԼԱՍ ՍԷՆ–ՍԻՒԼՓԻՍ

Կը ճախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ
Ուղերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— Ազգ. երգեր Պետրոս Պետիկեանի կողմէ, արտասանութիւն՝ Մուրատ Դասլաքեան
Կէս գիշերէն ետք՝ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ մինչեւ լոյս
Պ. Պետիկեան՝ Հայկ. եւ եւրոպական եղանակներով։

Soirée Arménienne

ՊՈՒԱ – ՔՈԼՈՄՊ ՔԱՂԱՔԻՆ
75ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

Քաղաքապետարանը կազմակերպած է հանդիսութեանց չարք մը Յունիս 5էն 13։ Այս չարքին մէջ Քաղապետարանը երեկոյ մը նուիրած է Հայերուն։

ՅՈՒՆԻՍ 9ԻՆ, ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Ցայտագրին մաս կը կազմեն.—

Դպրոցասէր եւ Սամուէլ – Մուրատեան *վարժարաններու միացեալ երգչախումբը* ղեկավարութեամբ՝ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

Սօսի *պարախումբը ամբողջ կազմով,* ղեկավարութեամբ՝

Տիկին ՅԱՄԻԿ ՔԻՒՐԹՆԷՐԵԱՆԻ

Բիւզանդ Ֆրնտրէեան, *իր կիթառով։*

SALLE DES SPORTS
7, Rue Hoche — Bois-Colombes

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի իր ներկայութեամբ իր երախտագիտութիւնը յայտնելու Քաղաքապետարանին։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ազգ. Մխիթարեան առաջին անգամ ըլլալով կը կազմակերպէ ընտանեկան պարահանդէս Վալանսի Սալ տէ Ֆէթի մէջ, 5 Յունիս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ կէս գիշեր։ Յատկապէս հրաւիրուած է Լիոնի, Տէսինի եւ Վիէնի հայկական խառն պարախումբը եւ մասնակցութեամբ Վալանսի հայկ. կռունկ նուագախումբին։ ԹՈՄՊՈԼԱ։

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կազմակերպուած կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ 13 Յունիս Կիրակի, դէպի Ծովափ (Տիէփ)։

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թադէոսեանի մօտ 878–27–35 եւ Տիկին Գուլումճեանի 208–71–79։

Օթոքառը կը մեկնի Սքուառ Մոնթոլոնէն առաւօտեան ժամը 7,30ին։

Գին երթուղարձ 20 ֆրանք։

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ
ՄԻՈՒԹԻԻՆ

UNION
DES ANCIENS ELEVES
MOORAT - RAPHAEL

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

1971 Յունիս 6ին ժամը 15էն սկսեալ

Կը մասնակցին.— Էվըլինի Ռըստիկեան, Բիւզանդ Ֆրնտրէեան, Պերնար Տէտէ – ճեան, եւ Ֆրէտերիք Մարքէն։

Սամուէլ–Մուրատ եւ Դպրոցասէր վարժարաններու խառն երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի։

Նուագախումբ՝ Ժերար Մելոնեան։

▼

ԽՆԶՈՅԲ, ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
TOMBOLA EXCEPTIONNELLE

▲

COLLEGE ARMENIEN SAMUEL - MOORAT
26, Rue Troyon, 92 - SEVRES

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հովանաւորութեամբ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ Ա.ՋԳ. ՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կիրակի Յունիս 6ին Կ. յետոյ ժամը 4ին, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ։

Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր եւ ուղերձ։

Մուտքը ազատ է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Տիկին Սոֆի Ակորովիչ ողբ. Տիկին Մարիանէ Զագըրեանի յիշատակին (Լիոն) 50 ֆրանք, Տիկին Ալնիւ Տէրոյեան իր ողբ. ամուսնոյն Տիգրանի յիշատակին 50, Տիկին Սիլվա Գուլումճեան եւ Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Մեսրոպեան ողբ. Տիկին Մառի Որբերեանի յիշատակին 50ական, Տիկին Ուրֆալեան իր ողբ. ամուսնոյն՝ Յովհաննէս Ուրֆալեանի յիշատակին 50, Տիկին Մաքրուհի Օզինեան իր ողբ. ամուսնոյն յիշատակին 50, Տիկին Գոչունեան Արաքսի իր ողբ. եղբօր՝ Պ. Տալաքլուբլեանի յիշատակին 50, Տիկին Սըրբուհի Զատիկեան, Ծերանոցին 50, Ազքատախնամին 50, Օր. Մարգրիտ Գրիգորեան 30, Պ. Գէորգեան Գէորգ 30, Պ. Սարգիս Տէր–Յովսէփեան 20 եւ Ժան Փալատեան 10, Տիկին Անիճա Ճիհանեան իր ամուսնոյն եւ Ծնողաց յիշատակին 20, Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Փափազեան իրենց Ծնողաց յիշատակին 10, Պ. Գալուստ Ահարոնեան (Մարսէյլ) Սէն Ռաֆայէլի Ծերանոցին 50, Տէր եւ Տիկին Շամլեան (Մարսէյլ) Սէն Ռաֆայէլի Ծերանոցին 30 ֆր.։

×

Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին 40ամեակին առթիւ հետեւեալ անձնաւորութիւնները օգտակար հանդիսացան իրենց սրտաբուխ նուէր – ներով.—

Ոմն պարոն մը 1000 ֆր., Տէր եւ Տիկին Ն. Երամեան 600, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Արթինեան 150, Ոմն Տիկին մը 100, Տէր եւ Տիկին Ց. Արթինեան 100, Տիկին Մելինէ Կիւրճեան 100 ֆրանք, Տիկին Տ. Սէրէնկիւլեան, Տիկ. Արմէ – նուհի Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկին Թ. Ինճիկեան, Տիկին Շաքէ Պետրոսեան, Օր. Երանուհի Օհանեան 50ական, Տիկին Անոա Շահլամեան, Տիկին Էլիզ Քիւրտեան, Տէր եւ Տիկին Ժիլօ 30ական, Տիկին Արաքսի Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկին Ե. Անդրէասեան, Տիկին Մկրեան, Տէր եւ Տիկին Ց. Պալանցեան, Տիկին Փիչէ Մելինէ 20ական, Գարտինէ Աղապապեան, Տիկին Վեհանոյշ Պասմաճեան 10ական ֆր.։

Գոքարտներէն գոյացաւ 400 ֆրանք։

×

Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան յանձնա – խումբը չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մելքոն Պետրոսեանէ 50 ֆրանք իրենց զաւկին՝ Ժաք–Ալեքսի ա – մուսնութեան առթիւ։

ԳԱՐՆԱՆ ՀԵՏ,
ԳԱՐՆԱՆ ՇՈՒՆԶ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU
Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 13 Յունիս կէսօրէն մինչեւ երեկոյ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
26, Rue Troyon — 92 - SEVRES — Métro : Pont de Sèvres

Սկաուտական խաղեր, գեղարուեստական յայտագիր —— երգ, պար, նուագ ձոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք խորոված և զանազան հայկ. աղանդերներ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ
« ՓԱՌԱՏՕՆ »

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՕՓԵՐԱՅԻՆ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, 5 ՅՈՒՆԻՍ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Ա. ՄԱՍ.— Փարիզի Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ « ՆԱՅԻՐԻ » պարախումբը
Բ. ՄԱՍ.— Յ. Պարոնեանի «ՄԵԾԱՊԱՏԻԻ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ կատակերգ. 4 արար

Տեղերը ապահովել ամէն օր ժամը 19էն 21, Ահարոնեան ակումբը։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար· 90 ֆր· Վեցամսեայ 50 ֆր·
Արտասահման Տար· 115 ֆր· Հատը 0,50

ՈՒՐԲԱԹ
4
ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI
4 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12129

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.129

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ԳԱՀԻՐԷ

—o—

Ա·

Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհրդային Միութեան մրցակցութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ ցարդ այնքան չեզոտած կերպով չէր արտայայտուած, որքան վերջացող ամսուան ընթացքին:

Ուաշինկթընի Արտաքին նախարար Ուիլեամ Ռոճըրսի եւ իր օգնականին՝ Արեւելքի խնդիրներու մասնագէտ Ճօզէֆ Սիսքոյի շրջապտոյտը արաբական երկիրներուն մէջ այն տպաւորութիւնն էր ձգած, որ առաջնակարգ դեր մը վերապահուած էր Միացեալ Նահանգներուն արաբեւիսրայէլեան վէճի կարգադրու-թեան մէջ:

Արաբ· Միացեալ Հանրապետութեան նախագահ Անուար ալ-Սատաթ այդ օրերուն հրապարակէն ջնջած էր Ալի Սապրին եւ եօթը նախարարներ, որոնք ճանչցուած էին իբրեւ համակիր Խ· Միութեան: Ասոնք ծրագրեր էին տապալել Սատաթը եւ ձեռք առնել երկրի իշխանութիւնը: Սակայն դաւադրութիւնը երեւան հանուած ըլլալով, նախագահը յաջողած էր անվտանգ դարձնել իր հակառակորդները եւ ամրապնդել իր դիրքը:

Կը կարծուէր թէ Եգիպտոս թեքում կը կատարէ դէպի աջ եւ ասիկա կը նկատուէր յաղթանակ մը Ուաշինկթընի կառավարութեան համար:

Մայիս 20ին կը դրէինք·— «Վերապահ է Մոսկուա: Եգիպտոսի վերիվայրումները կը նկատէ ներքին խնդիր: Եւ որովհետեւ ըստ համայնավարական սկզբունքներու, «իրաւունք չունի օտար երկիրներու ներքին գործերուն խառնուելու», լուռ կը մնայ առ այժմ, անշուշտ սպասելով դէպքերու զարգացման»:

Երկար չսպասեց: Մայիս 25ին Գահիրէ փութացուց Հանրապետութեան նախագահ Պոդգորնին, Արտաքին նախարար Կրոմիքօն եւ Պաշտպանութեան նախարարը, որոնք արտակարգ չուքով ընդունուեցան Պետութեան եւ ժողովրդական զանգուածներուն կողմէ:

Մայիս 27ին Պոդգորնի եւ Սատաթ առորագրեցին 12 յօդուածներէ բաղկացեալ դաշնագիր մը, նպատակ ունենալով ամրապնդել բարեկամական կապերն ու գործակցութիւնը երկու երկիրներուն միջեւ: Դաշնագրի տեւողութիւնն է 15 տարի, նորոգելի հինգ տարուան համար եւս պայմանաժամի լրանալէն վերջ:

Ռոճըրսի ձեռնարկները ոչ մէկ դրական արդիւնքի յանգած էին: Նոյնիսկ կարելի չէր եղած համաձայնութեան գալ Սուէզի ջրանցքի վերաբացման պայմաններուն մասին: Միացեալ Նահանգները յայտնապէս կը չարունակէին պաշտպանել Իսրայէլը՝ բարեկամական տրամադրութիւն ներ ցուցնելով հանդերձ հանդէպ արաբական երկիրներու:

Գահիրէի դաշնագրով, Կրէմլին կ'ամրապնդէր իր դիրքերը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

Ուաշինկթընի կառավարութիւնը յանկարծակիի կուգար:

Առաջին անդամը չէ, որ Մոսկուա նման անակնկալներ կը դործէր: Մտքերու մէջ տակաւին թարմ է 1939 Օգոստոս 23ի գերմանեւխորհրդային դաշնագիրը: Այն պահուն, երբ Անգլիա եւ Ֆրանսա բանակցութիւնները կը կատարէին Խորհ· Միութեան հետ բարեկամական դաշնագիր մը կնքելու համար, յանկարծ Մոսկուա կը հաստնէր Հիթլէրի Արտաքին Նախարար Րիպընթրոփ եւ բարեկամութեան

ԽՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԶՊՈՆԻ ԺՈՂՈՎԸ

Լիզպոնի նախկին արքայական պալատի մէջ, Ուրբաթ օր, բացումը կը կատարուէր Ատլանտեան Ուխտի Նատաշրջանի:

Այս նատաշրջանը, որուն կը մասնակցին Ուխտի անդամ 15 երկիրներու Արտաքին Նախարարներ, կարեւոր կը նկատուի քաղաքական դէպքերու կողմէ, թէեւ բոլորն ալ համաձայն են ընդունելու, որ արտակարգ որոշումներ պիտի չհրատրուին հոն:

Նատաշրջանը կարեւոր կ'որակուի այն իմաստով, որ ներկայիս յարաբերու-թիւններու բարելաւում մը կ'արձանագրուի Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ եւ, հետեւաբար, տասնըհինդերը պէտք է ճշդեն իրենց որդեգրելիք ուղղութիւնը նոր կացութեան մը նկատմամբ:

Երկու գլխաւոր հարցեր օրակարգի նիւթ պիտի դառնան: Առաջինը, որ Լիւքսեմպուրկի եւ Մոսկուա սահմանափակումն է, փաստօրէն ուղղակի կապ չունի Ատլանտեան Ուխտի հետ: Արդարեւ, այդ ուղղութեամբ բանակցութիւններ կը կատարուին առանձին մը ի վեր ու գործակցութեան դաշնագիր մը կը առորագրէր Սթալինի կառավարութեան հետ, ապի ի բերան ձգելով դաշնակից-ները:

Այդ դաշնագրով երկու մենաշէրները կը համաձայնէին իրարու միջեւ բաժնելու Լեհաստանը, յիշեցնելով 1920ի Մոսկուա – Անդարա համաձայնութիւնը Հայաստանի բաժանման մասին:

Շնորհիւ 1939 Օգոստոս 23ի դաշնագրին, Հիթլէր արեւելեան կողմէն իր թիկունքը ապահոված ըլլալով, չարաթ մը վերջ կը յարձակէր Լեհաստանի վրայ, պատերազմը տալով երկրորդ աշխարհամարտին:

Գահիրէի Մայիս 27ի դաշնագիրը հեռու է ողբերգական հետեւանքներ ունենալէ: Ընդհակառակն: Դաշնագիրը կող-մերը կ'ուզեն ծառայել ընդհանուր խաղաղութեան ապահովման՝ չարունակե-լով զարգացնել եւ ապագային աւելի եւս ամրապնդել բարեկամութեան եւ դործակցութեան այն յարաբերութիւնները, որոնք գոյութիւն ունին իրենց միջեւ քաղաքական, տնտեսական, գիտական, արհեստագիտական, մշակութային եւ այլ մարզերու մէջ, իբրեւ հիմնական սկզբունք ունենալով փոխադարձաբար յարգել իւրաքանչիւրի գերիշխանութիւնն ու հողային ամբողջութիւնը, հաւասարու-թիւն ու չհարերը եւ չխառնուիլ մէկը միւսին ներքին գործերուն:

Այսպէս կը տրամադրէ դաշնագրի առաջին յօդուածը:

Երկրորդ յօդուածը գաղափարախօսական հանդամանք կը ներկայացնէ: Խորհ· Միութիւնը իբրեւ ընկերվարական Պետութիւն եւ Արաբ· Միաց· Հանրապետութիւնը, — որու նպատակն է ընկերութեան վերակառուցումը ընկերվարական հիմերու վրայ, — սերտօրէն եւ բազմակողմանի կերպով պիտի գործակցին՝ ապահովելու անհրաժեշտ պայմանները ընկերային եւ տնտեսական նուաճումներու պահպանման եւ յառաջիկայ զարգացման համար:

Դաշնագիրը կը պարունակէ ուրիշ կէտեր ալ, որոնց կ'արժէ անդրադառնալ:

ՀՐԱՆՏ-ՄԱՄՈՒԼԵԱՆ

երկու մեծ ուժերու՝ Մ· Նահանգներու եւ Խորհ· Միութեան միջեւ:

Այսուհանդերձ, Ռոճըրս, Մ· Նահանգներու Արտաքին նախարարը, բնականաբար զեկուցում մը պիտի կատարէ բա-նակցութիւններու ընթացքին եւ ձեռք ձգուած արդիւնքներու մասին: Ծանօթ է, որ Ուաշինկթընի եւ Մոսկուա սահմանափակ համաձայնութիւն մը դոյացու-ցին իրենց միջեւ՝ հիւլէական որոշ զէն-քերու չուրջ: Միւս կողմէ, երկուքն ալ մեծ կարեւորութիւն կուտան այս հար-ցին լուծման: Ուաշինկթընի եւ Մոսկուա, օրինակ, որոշեցին կրկին Հելսինքի հա-ւաքուիլ բանակցելու համար Յուլիսին եւ ոչ թէ, ինչպէս նախօրօք որոշուած էր, Նոյեմբերին:

Հիւլէական զէնքերու սահմանափակման հետ կապ ունի, բնականաբար, զինուո-րական ուժերու կրճատումը երկուստեք, Եւրոպայի մէջ:

Ծանօթ է, որ առաջին անդամ այս առաջարկը ներկայացուցած է Ատլանտեան Ուխտը, երբ Ռեյքյավիքի մէջ 1968ին դումարեց իր հերթական նատաշրջանը: Ատլանտեան եւ Վարշաւայի Ուխտերու ուժերու հաւասարակշռուած կրճատումը առաջարկուեցաւ: Ֆրանսա անվրդովելի նկատեց այս առաջարկը: Որովհետեւ, հաւասար թիւերով ուժերու կրճատումը նպաստաւոր պիտի չըլլար Արեւմուտքի, քանի որ խորհրդային ճակատը շատ աւելի մեծ թիւ կը ներկայացնէր իբրեւ զօրաբանակ Եւրոպայի մէջ: Միւս կող-մէ, Մոսկուա համաձայն պիտի չըլլար համապատասխան եւ հաւասարակշռուած կրճատում մը կատարելու ծրագրին հետ:

Ցամենայն դէպս, Բրեժնեւ, Ատլանտեան Ուխտի ներկայացուցած առաջարկէն երեք տարի ետք, Թիֆլիսի մէջ իր կարդին կը խօսէր ուժերու կրճատման մա-սին:

Այս ձեւով կրկին օրակարգի հարց կը դառնայ: Արեւմուտքը պէտք է պատաս-խանէ Բրեժնեւի՝ հակառաջարկ մը ներկայացնելով:

Անշուշտ կայ նաեւ Պերլինի հարցը, որ Գերմանիոյ համար նախապայման մը կը նկատուի: Այլ խօսքով՝ որեւէ հարցի չուրջ համաձայնութիւն դոյացնելէ առաջ պէտք է լուծուի Պերլինի խնդիրը:

Ատլանտեան Ուխտի անդամներէն ո-մանք համաձայն են այս նախապայմա-նին:

Ցամենայն դէպս, ինչպէս դիտել տուաւ Ատլանտեան Ուխտի ընդհ· քարտուղարը Պրոզիօ, հարցերու լուծումը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ կը կարօտի երկար բանակցութիւններու, մասնաւորապէս հետազօտութեան երկար ժամանակաշրջանի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախագահը յայտարարեց, թէ վերջին ժամանակաշրջանի ամէնէն կարեւոր իրադարձութիւնը կը հանդի-սանայ այն համաձայնագիրը, որ տուա-րագրուեցաւ Եգիպտոսի եւ Խորհ· Միու-թեան միջեւ: «Համաձայնագիրը նոր ե-րաշխաւորութիւններ կուտայ Եգիպ-տոսի»:

ԵԻՐՈՊԱՅԻ ոտնագնդակի բաժակը ձեռք ձգեց Ամբեերտամի Այաքս խում-բը, 2–0 արդիւնքով պարտութեան մատնելէ ետք Աթէնքի խումբը, Ուեմպլիի մէջ, Անգլիա:

ԿՐՃՆՈՊԼԻ մէջ ծանր միջադէպերը կը չարունակուին ուսանողական եւ մանա-ւանդ ձախակողմեան ուսանողներու չրջա-նակներուն մէջ: Զորեքշաբթի օր, ձա-խակողմեան առեւանգած են երեք Հար-վիկթնամցի ուսանողներ քաղաքին կեդ-րոնին մէջ իսկ եւ դատի քաշած են եր-կուքը, երրորդը ազատ արձակելէ ետք:

ժամանակ մը խամփիւսին մէջ պահելէ ետք «հարցաքննութեան» համար իրենց «յեղափոխական դատարանին» առջեւ, այլ վայր մը տեղափոխուած են, երբ ա-պահովութեան ուժերը եկած են: Վեր-ջին լուրերու համաձայն մէկն ալ ազատ արձակուած է հարցաքննութենէ ետք, եւ միայն մնաց իրենց ձեռքը:

ՈՒՐԲԱԹ օր «ազգ· գործունէութեան» օր հռչակուած է պետական պաշտօնեա-ներու սենտիքաներու կողմէ, որու հե-տեւանքով գրս չկայ դպրոցներու եւ ի-սկներու մէջ, աղբերը պիտի չհաւաք-ուին, Ընկերային Ապահովութեան, մաք-սի եւ վարչական բոլոր կեդրոնները փակ են:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Նախարարաց Խորհուրդը վերջնապէս ընդունեցաւ Երդ ծրագիրը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ բանակը ամբաստանեց իր բարձրաստիճան զօրավարներէն մին՝ Զօր· Ճոն Տոնալսընը, Վիէթնամի ութ անդէն քաղաքացիներ սպաննած ըլլալուն համար 1968ին: Զօրավարը փայլուն զին-ուորական մըն է: Աւարտած է Ուէսթ Փէօյնթի զինուորական վարժարանը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ գիտուն մը՝ Վալերի Զալիծէ բաց նամակ մը ղրկած է Մոս-կուայի դատարանին, ուր կրկին անդամ կը հաստատէ մարդկային իրաւանց կո-միտէի — որուն հիմնադիրներէն է — օրինական բնոյթը: Գիտունը կ'ըսէ նաեւ թէ պատրաստ է ենթարկուելու այն քննութեան զոր Խորհ· իշխանութիւննե-րը բացած են իր մասին:

ՌՈՒՄԱՆԱՅԻՒ եւ Զինացիք մեղրա-լուսնի մէջ են Փեքին, ուր երկու կու-սակցութեանց զեկավարները ջերմ կը չնորհաւորեն, կը գովեն եւ «եղբայրա-կան համախոհութեան» մասին կը ճառեն:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ մէջ հալածանք եւ խու-ղարկութիւն կը չարունակուին չատ ծանր մթնոլորտ մը ստեղծելով: Զորեքշաբթի դիչեր Մռնոտ արտասահմանի իր տոմսը նուիրած էր բռնի ուժի այն վտանգաւոր դրութեան որ ծնունդ առած է երկրին մէջ, մինչ Քոմպայի մէջ երկար կը խօս-ուի հակաքրտական հետապնդումներու մասին: Պոլսէն հասած նոր լուրերու հա-մաձայն, Սիլէլ, ազատած պատանդ աղ-ջիկը, հիւանդանոց փոխադրուած է ուր հանդարտեցուցիչ դեղեր կը տրուին ի-րեն:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ մէջ ռուս օրթոտոքս եկե-ղեցւոյ պատրիարք ընտրուած է, միա-ձայնութեամբ, Պիմէն մետրոպոլիտը: Արարողութիւնը կատարուեցաւ Հինգ-չաբթի օր: Նոր պատրիարքը, որ 14րդն է ռուս օրթոտոքս եկեղեցւոյ, կը յաջոր-դէ Ալէքսիսի, որ վախճանեցաւ անցեալ գարնան:

ՄՈՍԿՈՒԱ հասած է Կիպրոսի նախա-գահը Մակարիոս Արք·: Եօթը օրուան այցելութիւն մը պիտի կատարէ Խորհ· Միութեան մէջ: Օդակայանը ընդունուած է նախագահ Պոդգորնիի եւ Արտաքին նախարարին կողմէ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ թագաւորը վախ ունի որ Պաղեստինցիք անձատողական չարժում մը կատարեն: Այս առընչութեամբ նա-մակ մը ղրած է իր վարչապետին, որու մէջ կ'ամբաստանէ Ֆետային զեկավար-ները որ երկրին մէջ պաղեստինեան ան-ջատողական Պետութիւն մը կ'ուզեն ըս-տեղծել եւ կորով ու վճռականութիւն կը յանձնարարէ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ուղեվարներուն մօտ բա-ւական իրարանցում կայ եւ եթէ երեք-չաբթի օր բանակցութիւնները չյանդին, գործադուլի վախ կայ ամբողջ երկրին մէջ:

22 ՏԱՐԵԿԱՆ երիտասարդ մը եւս մե-ռած է Վառի նահանգին մէջ, թմրեցու-ցիչի հետեւանքով: Տարւոյն սկիզբէն ի վեր 5րդ երիտասարդ զոհն է:

ՅԱԽԵՐԹԱԿԱՆ, ԱՐԴԱՐ ՊԱՏԳԱՄ

Բ.

Երկարաճիղ լութիւնը խղուած էր: Սուրբ քահանան կը պատգամէր: Սովորաբար բոլ ձեռքերը դոցուեր էին պիրկ բռունցքով, — փոխ վրէժի եւ հարուածի կազմ ու պատրաստ մի մի կռուի: Ճըշմարտութեան սուր սլաքներ կը ցայտէին շրթներէն, հուր բառերու հեղեղով: Անվիճելի պատգամները, յաւերժական, ընդմիշտ արդար, բութ մտքերու վակ դռներուն կը բախէին, բուխ սրտերու տաք, հիւրընկալ, յիրաւի հայ խորշե – րուն մէջ կը հոսկին: Ձայնը կ'իջնէր եւ մերթ ընդ մերթ կ'ընդհատուէր, ապա կրկին կը սաստկանար, կը բորբոքէր, կը պոռթկար: Եկեղեցին, խորապէս լուռ, կը հեւար.

— Մայրե՛ր, քոյրե՛ր եւ եղբայրնե՛ր, չա՞տ անգամներ խաբուեցանք, ա՛լ կը բաւէ: Թո՛ղ այս անգամ, մեր դրացին ի՛նքը ըլլայ յուսախաբ: Դուք լսեցիք իշդոտ Ֆէսով, ոչլոտ, ճենճոտ մունետիկին ճաթած ձայնը անճոռնի: Մի՛ հաւատաք իր սուտ աղդին: Ոչ թէ պիտի տեղահանեն, փոխադրեն մեզ այլուր, այլ աքսորով, տարագրութեամբ, վերջ պիտի տան մեր դոյութեան: Ընդմիշտ անյագ եաթաղանը կեր կ'ուզէ: Արհաւիրքը կը լրտեսէ: Պատուհասը կը թափառի մեր չուրջը: Եւ խաւարը արհնաբրու ծրագիրներ կ'ոռոճայ: Մթագնած եւ թթուած են զօս դէմքերը: Նայուածքները չարացած են: Ակնարկները խիստ ծռած են: Թոյն կը ժայթքի վիժած երկրին վատ, ախտաւոր աչքերէն: Մութ է, վերեւ, երկինքը: Իսկ երկիրը՝ քաոս մը:

— Արդարութեան սէր չմնաց մեր փճացած աշխարհին մէջ: Մարդկութիւնը անտարբեր է, ապականած, հանդիսաւոր ականատես, խղճմտանքը բանտարկած: Մինչ սոսկալի չարչարանքներ, անվերջ ճամբու երկայնքին, քաղցով, ծեծով եւ ծարաւով, լիրը պղծութեամբ եւ խոն – ջանքով, մեզ ողջակէզ պիտի ընեն: Պիտի փլի ամէն բոյն եւ մոխրանայ ամէն ինչ: Պիտի մարի ամէն ճրագ: Աննախընթաց, համատարած մեծ ոճիրը մեզ ամէնքս պիտի հնձէ անխնայ: Ու այն ատեն, Պատմութիւնը, լա՛ւ իմացէք, պիտի դառէ, դատապարտէ մեր վախճանը՝ ամօթալից, անփառունակ, լուռ եւ հլու, ոչխարային:

— Ձեզմէ ոմանք, բարձր դասու տիկիններ, վասակ սերտած, դիւանագէ՞տ, խմասո՞ւն, ելեր գացեր գայմագամին դիմեր են: «Պէ՛յ էֆէնտի, ըսեր են, ձեր հաւատքը ընդունելու եկած ենք»: Պէյ էֆէնտին կրնա՞ր մերժել: Թրքաբարոյ, կեղծ ժպիտով, քաղաքավար եւ յոտընկայա, ի հարկէ, տիկինները այսպէ՛ս ճամբու դրեր է. «Պէտք է մեկնիլ Ալիճոռա քաղաքը, ուր իմամը պիտի ընէ հարկ եղածը»: Բարձր դասու հէք, միամիտ տիկինները տուն են մտեր՝ երախտաւոր, չնորհապարտ եւ դոհունակ, այլ ընդունայն:

Տէր Խաչատուր չունէ՛ մը քաշեց: Այսպանելի եւ դասալիք խոհեմութեան խրատնումը հանդստացուց ու ամոքեց իր հոգին, սիրտիանքին բալասանով: Իսկ իր սիրտը, վշտահար, երանաւէտ անդորրութեան կարճ դադար մը ունեցաւ:

— Մայրե՛ր, քոյրե՛ր եւ եղբայրնե՛ր, մինչեւ այսօր, կեանք մը ամբողջ, բազուկներս պարզեցի վասն օրհնութեան մի միայն: Այս ձեռքերս երկու սերունդ հադրդեցին եւ նաչիհէ սուրը նշխարներ բաշխեցին: Շրթներս յար աղերսեցին, յօդուտ հանուր մարդկութեան, միա՛յն բարիք, երջանկութիւն: Մրմնջեցին սիրոյ աղօթք ընդհանրական: Ախո՛ս, այլեւս, այսուհետեւ, բազուկներս պիտի չօրհնեն: Բուռն եւ անզութ հակահարուած պիտի ըլլան՝ վատ ոսոխին հարուածին դէմ: Հուր եւ փամփուշտ պիտի սուրան այս ձեռքերէս: Ու չրթներէս ատելավառ վրէժ, անէծք պիտի տեղան:

— Ձեր հայրերուն, զաւակներուն, եղբայրներուն, ամոլներուն թարմ դիերը, ահեղադոչ, կը կանչեն. «Մի՛ ընդունիք աքսորը: Ընդդիմացէ՛ք բռնութեան: Պէտք է փչրել կոյր հլութեան ժանդոտ չղթան դարաւոր: Ողբն ու կոծը, անձկութիւնը, հեծկլտանքը, վատ թուլութիւնը տուն կը քանդեն, չեն կերտեր: Զարը չարո՛վ պատժեցէք: Որովհետեւ, չարը չարո՛վ կ'արդարանայ: Ոճիրին՝ ոճիրով տուկացէք: Արեա՛մբ միայն պէտք է լուալ արիւնը: Խնայեցէ՛ք, մեր ազգային հըպարտութեան: Խուսափեցէ՛ք նուաստութեան արատէն: Պայքարեցէ՛ք ի փառս Հայկեան Ազատութեան: Եղէ՛ք մոխիր, բայց ձեզի հետ, մոխի՛ր ըրէք քաղաքը: Մոխիրներու, յօժարակամ զոհողութեանց արդասի՛քն է ապագան: Պէտք է մեռնիլ աղնիւ մահով: Մեռէ՛ք պատուով: Փա՛ռքով մեռէք: Մահուան կոչունք սարքեցէ՛ք: Ողջոյն ըսէ՛ք, այդ կոչունքով, վազուան վատահ յաղթանակին: Ցաղթերգութեա՛մբ պսակեցէք վերածնող նոր փեսան: Հարուածեցէ՛ք, հրդեհեցէ՛ք ու կռուեցէք, ի փառս Հայկեան Ազատութեան: Մեռէ՛ք պատուով: Փա՛ռքով մեռէք»:

Մեռելները լռեցին: Տէր Խաչատուր ծունր իջաւ Աստուածամօր քաղցրահայեաց եւ բարեգութ պատկերին տակ: Բազուկները դէպի երկինք աղեղեց եւ Աստուծմէ արեւ ու կեանք հայցեց հօտին: Լուռ աղօթեց, արտասուաթոր: Նահատակաց հոգւոյն համար հանգստութիւն աղերսեց: Ցետին մոմը մարեցաւ: Իսկ բուրվառին անուշ ծուխը խսպառ հատաւ յաւիտեան: Ժողովուրդը բակ ելաւ: Ժանրը դրան փականքին մէջ, քահանային տենդոտ ձեռքով, մեծ բանալին երեք անգամ աջ դարձաւ: Այնուհետեւ եկեղեցին պիտի երբեք Հայուն համար չբացուէր: Ցետադէմներ փսփսուք մը երկարեցին մէկ անկիւնէն միւսը. «Ինչպէ՞ս է Տէր Հայրը: Մեծ փորձանքներ պիտի բերէ մեր գլխուն: Պիտի մարէ մեր մուխը»: Մինչ վեց կոյսեր եւ վեց հարսունք, — Շուշան, Ցասմիկ եւ Մանիլակ, Նեկտար, Աստղիկ ու Ծիածան, Սիրվարդ, Ռեհան եւ Շողակաթ ու Մաքրուհի, հեթանոս քահանային:

ԱՐՇԱԻԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՄՊՈՒՐԿ

Համաճայն քաղաքի ուղեցոյցներուն՝ Համպուրկ Նիւ Եորքէ ետք ամէնէն չատ հիւպատոսարանները ունի: Այդարեւ, 65 երկիրներ ներկայացուած են 61 հիւպատոսարաններով եւ երկու առեւտրական առաքելութիւններով: Հարիւրաւոր օտար եւ դերման բոլոր ընկերութիւնները իրենց պաշտօնատուներն ունին այս «ազատ եւ հանսեական քաղաք»ին մէջ, ինչպէս կ'անուանուէր քաղաքը 1241ին: Այս հանդոյց – կեդրոնէն 58 հիմնարկութիւններ, ճանչնալու եւ ուսումնասիրելու համար արտասահմանը, կը հետագօտեն աշխարհի առեւտրական չուկան: Համպուրկ կուգան եւ հոնկէ աշխարհի բոլոր նաւահանգիստները կը մեկնին տարեկան մօտաւորապէս հարիւր հազար նաւեր:

Նաւահանգիստի ծաւալուն չրջապիծին մէջ կ'երեւին 928 հսկայ վերամբարձիչներ: Նաւամատոյցներուն երկարութիւնը 269 քիլոմեթր է: Կան 15 նաւաշինարաններ, որոնք կը չինեն երկրին նաւերուն մէկ երրորդը: Ու դեռ կան նաեւ երկաթաձուլական, քարիւղաքիմիական ու երկաթեայ մետաղաձուլական գործարաններ, հարիւրաւոր ձեռնարկութիւններ, որոնք կը պատկանին մեքենաներու, գործիքներու, էլեկթրոնիքի, կրպակիսի, սննդառութեան, հիւսուածեղէնի եւ այլ ճիւղերու: 700 նաւաքարշերու եւ 3000 լաստանաւերու վրայ կ'աւելնան օրական հարիւրաւոր նաւեր՝ բոլոր երկիրներու դրօշներով:

Այսուհանդերձ, Համպուրկ չի բնորոշուիր միայն իր նաւահանգիստով, թէեւ ա՛յս կը թուի ըլլալ իր կոչումը: Համպուրկ, որ կը գտնուի Ալսթերի եւ Իլպէյի միջեւ, Վենետիկի նման ջուրի վրայ կառուցուած քաղաք մըն է: 1842ի հսկայ հրդեհը, վերջին համաչխարհային պատերազմի աւերները եւ վերջին չրջանի քաղաքաշինարարական աշխատանքները վաստօրէն ջնջեցին հին թաղամասերը, քաղաքին տալով արդիական տեսք: Համպուրկեան փողոցը, սակայն, թերեւս կը ներկայացնէ ամէնէն հաճելի տեսարանը, զոր կ'ընծայէ մեծ քաղաքը օրուան կամ գիշերուան որեւէ ժամուն: Օրինակ նէօյէր Եունկֆերնսթիկը, ուր կը գտնուին մեծ պանդոկները, կամ Պալիսսամը, Համպուրկցիներու համբաւաւոր ճեմավայրը, կամ Ալսթերարքայէնը՝ մեծ վաճառատուներու պողոտան:

Քաղաքի կեանքին մաս կը կազմեն միջազգային տօնահանդէսներն ու ցուցահանդէսները, որոնք տեղի կ'ունենան կանոնաւոր կերպով ամէն տարի: Այսպէս՝ նաւարկութեան միջազգային սալոնը (Ցունուարին), բանակումի (քեմփինկ) եւ զբօսանքի ցուցահանդէսը՝ գարնան, հիւսիսային երկիրներու խոհարարական միջազգային ցուցահանդէսը՝ Մայիսին, «Լեֆա», սննդառութեան միջազգային ցուցահանդէսը՝ աշնան, «Մեր ապրած աշխարհը» ցուցահանդէսը, նուիրուած արդի կեանքին՝ աշնան: Դեռ աւելին՝ Գերմանիա այցելող օտարականը հոն կրնայ գտնել այն մշակութային կեանքը, որ իւրայատուկ է մեծ մայրաքաղաքներու: Համպուրկ ունի խնամքով վերանորոգուած թանգարաններ, դղեակներ, հանրային պարտէզներ, ինչպէս նաեւ թատերական եւ այլ մշակութային ձեռնարկներ՝ չարժանկար, ցուցահանդէս, համադումար, նաստչրջան, փառատօն, նուագահանդէս եւայլն:

Համպուրկ նաեւ արդիւնաբերական կարեւոր կեդրոն մըն է: Պատերազմէն առք կառուցուեցաւ 400·000 տուն, որ կը նչանակէ 100·000 աւելի տուն, բաղդատմամբ նախապատերազմեան չրջանին: Անվերջ, Ռոթերտամի կամ Ամսթերտամի նման հոն եւս կան մեծ թիւով օտար աշխատաւորները Ցունաստանէ, Թուրքիայէ, Իտալիայէ, Սպանիայէ եւ այլ երկիրներէ:

Քաղաքի բնակչութեան թիւն է երկու միլիոն: Քաղաքացիները օրական կ'օգտագործեն մէկ միլիոն հեռախօսի ընկալուչ, կ'ուղարկեն եւ կը ստանան 15 միլիոն նամակ, մի՛չտ օրական հաչուով, եւ կը սպառեն թոներով թերթ ու պարբերական:

Երէկուան աւերուած քաղաքը այժմ համաչխարհային նաւահանգիստ մըն է:

Ֆ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (125)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Պատուաւոր մարդը անմեղ աղջիկներ չի բռնաբարեր ու եռքն ալ զաւակովը միասին երեսի վրայ չի ձգեր, պատասխանեց Սերդիս խստութեամբ:

Քահանան տեսնելով, որ հաչտարար խորհուրդները որեւէ ազդեցութիւն պիտի չունենային, անօգուտ համարեցաւ խօսքը աւելի երկարել եւ մեկնեցաւ:

Երիտասարդը չափազանց ուրախ էր Ղուկաս էֆէնտիի կողմէ եկած հրաւէրին համար:

— Այս մարդը կը վախնայ, մտածեց ինքն իրեն, քանի որ 150 ոսկին տուաւ 500ն ալ պիտի տայ, միայն թէ խնդիրը մըն ալ կայ: Գարեգինի ու Սաթենիկի մասին անգամ մը զացի հետը տեսնուելացայ. անչուշտ պիտ տեսնելուն պիտի յիշէ այդ այցելութիւնս եւ դուցէ ինքնութեանս մասին կասկածի. հարկ է խոհեմութեամբ չարժիլ...:

Խոհեմութիւնը սակայն Սերդիսի դըլխաւոր առաքինութիւնը չէր, ընդհակառակն յախուռն ու համարձակ գործունէութիւնն էր իր սովորական վարուելակերպը:

Ինքզինք ծանրէն ծախելու համար, անմիջապէս չզնաց Ղուկաս էֆէնտիի քով, նախ իր գործատեղին հանդիպեցաւ եւ մինչեւ կէսօր հոն մնաց: Կէսօրէն ետք միայն անցաւ Պոլիս եւ ուղղուեցաւ մեր վաճառականին դրասենեակը:

— Էֆէնտին հո՞ս է, հարցուց դրասենեակին ծառային:

— Այո՛:

— Ըսէք իրեն, որ Փանկալթիէն մէկը եկած է, ինքը տեսնել կ'ուզէ:

— Շատ աղէկ, հոս սպասեցէք քիչ մը: Վայրկեանէ մը ծառան վերադարձաւ:

— Հրամմեցէք, էֆէնտին ձեզի կը սպասէ, ըսաւ:

Սերդիս ծառային ընկերութեամբ մը – տաւ այն դրասենեակը, ուր Ղուկաս էֆէնտի իր սեղանին առջեւ նստած կը սպասէր:

— Բարեւ ձեզ, ըսաւ երիտասարդը հընչուն չեչտով մը:

— Բարեւ, պատասխանեց վաճառականը, գլուխը վեր առնելով ու պիչ պիչ նայելով նորեկին:

Առաջին ակնարկէն իսկ ճանչցաւ զայն եւ անմիջապէս ըսաւ.

— Միւսիւ, կարծեմ թէ սխալմունք մը կայ, ես Փանկալթիէն եկող մարդուն համար ըսի որ ներս հրամցնեն:

Եւ ծառային դառնալով գոչեց.

— Ծօ՛, ես քեզի ի՞նչ ըսի:

Բայց Սերդիս, առանց ծառային խօսք ձգելու միջամտեց.

— Ղուկաս էֆէնտի, սխալմունք չկայ, Փանկալթիէն եկող մարդը ես էի, ծառային հետ ձեզի լուր ղրկեցի:

— Բայց իմ սպասածս ուրիշ մարդ էր, պնդեց վաճառականը, որ խիստ լաւ կը յիշէր թէ այդ երիտասարդը իրեն ներկայացած էր իբրեւ Գարեգինի եւ Սաթենիկի բարեկամը, բայց ոչ երբեք Շուշանիկի աղգականը:

— Շուշանիկի մօրեղբայրը չէի՞ք սպասեր, ըսաւ Սերդիս թեթեւ ժպիտով մը:

— Է, դուք անոր մօրեղբա՞յրն էք:

— Այսինքն ես այն մարդն եմ, զոր ուղած էիք տեսնել եւ լուր ղրկած էիք Տ. Կիրակոսի հետ:

— Այդ տեսակ մէջէ մէջ խօսքերէն բան չեմ հասկնար, կամ բացէ ի բաց բացատրէ՛ք զուարճ ըլլալը եւ կամ քաշուէ՛ք դնա, հոս գործատեղի է եւ պարապ խօսքերու չեմ կրնար ժամավաճառ ըլլալ:

— Ես ալ արդէն պարապ խօսքերով ժամանակ անցընել չեմ սիրել, որովհետեւ Անգլիացիներու մէջ մեծցած եմ, պատասխանեց Սերդիս եւ առանց հրաւէրի սպասելու, աթոռ մը առնելով նստաւ, յետոյ իր խօսքը չարունակեց.

Հետեւաբար Ղուկաս էֆէնտի, մէկ քանի բառով բացատրեմ ամէն բան: Տ. Կիրակոս, երբոր եկաւ տիկին Իլպիսի քով եւ ձեր կողմէն առաջարկեց 150 ոսկի վճարելու իր բռնաբարած աղջկան ու զաւակին, ես ալ հոն էի եւ որովհետեւ այդ խեղճ ընտանիքին մէկ պաշտպանն եմ, ուզեցի միջամտել եւ ասոր համար իրեւ Իլպիս հանըմի եղբայրը ներկայացայ. հետեւաբար Տ. Կիրակոս քահանային «մօրեղբայր» կոչածը բուն իսկ ես եմ...

— Այսինքն կեղծ եղբայր մը, պատասխանեց Ղուկաս էֆէնտի, արդէն կը կասկածէի:

— Կեղծ կամ ոչ, մենք որոշած ենք այդ ընտանիքին պաշտպան կանգնիլ ու թող չտալ որ զոհ երթան:

— Դո՛ւք, ուրեմն մէկ քանի հատ «մօրեղբայր» կան մէջտեղ, ըսաւ վաճառականը ծաղրածու ձեւով մը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԿԱՐՈՂ ՎԻՐԱԲՈՅԺ ԱՐԴԷՆ 24 ՏԱՐԵԿԱՆԻՆ

Սփիւռքը, իր մթին ու ջլատիչ երե – ւոյթներու կողքին կը պարզէ նաեւ յա – ճախ յուսատու հեռանկարներ, որոնք կ'ամրապնդեն մեր հաւատքը մեր ժողո – վուրդին նկատմամբ:

Նորերու վերելքն է այդ, անոնց բացա – ռիկ յաջողութիւններն են, որ մեզի այդ յոյսն ու հաւատքը կը ներշնչեն:

Ահա անոնցմէ մէկը:

Կարօ Երեւանեան: Բացառիկ ձիրքերով օժտուած հայորդի մը, վիճահռչակ, կա – րող վիրաբոյժ արդէն իր 24 տարեկանին:

Այս տարուան Մայիս 12ին, Լոնտոնի Ալպէրթ Հոլլի մէջ տեղի ունեցած չքեղ արարողութեան ընթացքին, Էլիզապէթ Մայր Թագուհիէն ստացաւ ան իր գոյղ վկայականները, Պահակազօր Բժշկութեան եւ Պահակազօր Վիրաբուժութեան: Տօքթ. Կարօ Երեւանեան վկայուած է ու նաեւ հիմ՝ Անգամ Լոնտոնի Արքայական Բը – ժիշկներու եւ Անգլիոյ Արքայական Վի – րաբոյժներու հաստատութիւններուն:

Տարիէ մը ի վեր ան կը պաշտօնավարէ արդէն Լոնտոնի Սէնթ Ճէյմս եւ Սէնթ Ճոնն հիւանդանոցներուն մէջ: Այս վեր – ջինին մէջ իրրեւ վիրաբոյժ:

Ո՞վ է սակայն այս փայլուն ապագայի կոչուած երիտասարդը:

Տօքթ. Կարօ Երեւանեան երէց որդին է ազգասէր եւ պատուական Հայու մը՝ Պր. Մուշեղ Երեւանեանի, բնիկ Պարտիզակի, որ երկար տարիներէ ի վեր հաս – տատուած է Ատոիս Ապապա (Եթով – պիա):

Երիտասարդ բժիշկը իր հայեցի կեր – թութիւնը ստացած է Ատոիս Ապապայի ազգային Գէորգեան վարժարանին մէջ: Իր երկրորդական եւ համալսարանական ու – սումը աւարտած է Անգլիա, վերջինը Սէնթ Թոմասս բժշկական համալսարա – նին մէջ, ինչպէս ըսինք, հանդիսանալով ամենուրեք փայլուն աշակերտ մը եւ ար – ժանանալով դերազանց յիշատակութեան:

Գիտական աշխարհի մէջ ձեռք բերուած այս արագ եւ աչքառու յաջողութիւնները մեզ պիտի չուրախացնէին այնքան, եթէ չըլար ուրիշ պարագայ մը:

Լաւ Հայ մըն է երիտասարդ բժիշկը:

Գալ ամիս ան կ'ամուսնանայ գիտակից Հայուհիի մը հետ: Ապա կը մեկնի Նիւ Եորք, պաշտօնավարելու Մանհաթանի Քոռնիլ Բժշկ.Կեդրոնին մէջ, իբրեւ վիրա – բոյժ: Ամէն նոր վկայեալ բժիշկի չէ վե – րապահուած այս պատիւը: Բացառիկ կա – րողութիւններ հարկ են, հրաւիրուելու համար համաշխարհային հռչակ ունեցող

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Առնուվիլի Հայ Քոյրերու վարժարանի տարեվերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ 23 Մայիսին, չէնքին յարակից սրահին մէջ, ժամը 4ին արդէն սրահը լեցուած էր ծը – նողքներով, հրաւիրեալներով եւ համա – կիրներով:

Օրուան խօսնակն էր հայր Լեւոնեան, որուն բացման խօսքերէն վերջ մանկա – պարտէզի փոքրիկները երեւցան բեմին վրայ: Մեծ հաճոյք էր ներկաներուն հա – մար այդ փոքրիկներու չրթներէն լսել հայերէն եւ ֆրանսերէն երգերը իրենց յատուկ չարժումներով, դաշնակի ըն – կերակցութեամբ: Փոքրիկներուն յաջոր – դեց մեծերու բաժինը· բոլորը վարժա – րանին համազգեստով, ճերմակ եւ մուխ կապոյտ, մեզի ներկայացան չէն ու կեն – սունակ դէմքերով· երգեցին, արտասա – նեցին եւ պարեցին՝ ստեղծելով հայկա – կան հաճելի մթնոլորտ: Օրուան խօսնա – կը, Լեւոնեան վարդապետ, ամէն անգամ սրամիտ խօսքերով կը համեմէր, զուար – ճութիւն կը սփռէր:

Հայերէն եւ ֆրանսերէն արտասանու – թիւնները եւ դերակատարումները եղան ապրումով ու տպաւորիչ ղեկավարութեամբ, եւ յատակ, վճիտ առոգանութեամբ:

Շնորհաւորելի է Լեւոնեան վարդա – պետ որ յաջողած էր ներդաշնակ եւ յու – զումով ու մեր երգերու հարազատութիւ – նը պահելով, երգել սորվեցնել աշակեր – տութեան: Հասարակութիւնը խորապէս աղդուած լսեց «Ո՛վ մեծասքանչ դու լե – դու»ն, «Ալագեանդ»ը եւ Հայաստանի դեղջուկ երգերը:

Իսկ Տիկին Էվա Արզուեան, չնորհալի պարուսոյցը, քանի մը ամսուան ընթաց – քին չօշափելի արդիւնքի մը հասցուցած էր փոքրիկներու պարարուեստը: Տոհ – մային դոյնզդոյն տարազներով, ճկուն, ալացիկ հայ պարի ոգին բնորոշող չար – ժումներով պարեցին աշակերտները, եւ երկար ծափեր խլեցին: Ամէն դնահատան – քի արժանի է Տիկին Էվա Արզուեան եւ սրտագին կը չնորհաւորենք դինքը:

Մեր հայ Քոյրերը, հաւատարիմ իրենց կրթական ասպարէզի ուխտին, բծախնդ – դիր աշխատանք թափած էին հանդէսին

ամերիկեան այս հաստատութեան մէջ:

Մենք վստահ ենք որ չատ փայլուն ա – պագայի մը կոչուած է Տօքթ. Կարօ Ե – րեւանեան:

Աւելի քան վստահ ենք նաեւ, որ ան պատիւ պիտի բերէ դինք ծնող տագան – դաւոր հայ ժողովուրդին եւ իր յաջողու – թիւններուն լոյսը պիտի արտացոլայ Հա – յութեան վրայ, անոր արդար իրաւունք – ներուն ծանօթացման եւ իրագործման:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

17 տարեկան Լիոնցի մը՝ Ալէն Սինան – եան մրցանակաւորն է 1971ի Ոսկի Մեծ Բանալիին Թռչակներուն:

Այս մրցանակը հիմնուած է 1966ին Ա – ռեւտուրի Ընկերակցական Սենեակին կողմէ եւ 275 թեկնածուի վրայ 20 մրցա – կիցներ յաջողած էին հասնիլ վերջին քըն – նութեան իրրեւ փինալիսթ: Այս վերջին 20ներուն մէջ է որ յաջողած է Ալէն Սի – նանեան, որ Թեքնիք Ուսուցման վարժա – րանի աշակերտ է: Ալէն Սինանեանի ծը – նողքը Սթասիոն–սերվիս մը ունին Լիոն, կը գրէ տեղւոյն Տէռնիէռ Էօռը (Մայիս 20):

յաջողութիւնը ապահովելու համար:

Մեծ ու փոքր աշակերտներու կողմէ կատարուած հայ բարբառի, երգի ու պարի ոճնահանդէս մըն էր որ հանդիսա – կաններուն պարգեւեց կատարեալ վայելք մը քանի մը ժամ հայ դպլու եւ հայ ապրելու: Ականատեսի անաչառ վկայու – թիւններով է որ ներկայացուցի հանդէ – սին ստեղծած խանդավառութիւնը:

Անշուշտ տարողութիւնով փոքր եւ սա – կայն լմնաւոր մեծ էր այդ օրը: Մեզի կը մնայ այլեւս հակամարտութիւններու վերջ տալ եւ խմբուիլ մեր երեք հայ վարժարաններու շուրջ եւ աշխատիլ նե – ցուկ ըլլալ անոնց դոյութեան տեւական – նացման: Հայակերտումի համայնական չահը մեզ կը պարտաւորեցնէ քաջալերը հանդիսանալ հայ բարբառի դրօշը կան – դուն պահելու ձգնող բոլոր սրտցաւ աշ – խատողներուն: Սկզբունքի հարցերու տարակարծութիւններ չկան: Երեք վար – ժարանները զիրար կ'ամբողջացնեն եւ ոչ թէ իրարու գործունէութեան աննպաստ պայմաններ կը ստեղծեն: Ինչո՞ւ եւ անտեղի պատասխաններ չերթագրացնենք խոչընդոտ հանդիսանալու անոնց յառաջ – դիմութեան: Սթափինք եւ գիտնանք թէ դպրոցը ըլլայ միօրեայ եւ կամ ամբողջօ – րեայ, մեր միակ հաստատուն կռուանն է, Մերօրեայ բարբառի չիջուկը ներարբ – կելու մեր զարմերուն:

Այս առթիւ մաղթենք մեր սիրելի Քոյ – րերուն աննկուն կամք եւ աննահանջ դիր – քաւորում դժուարութիւններու հանդէպ, եւ ըլլան միշտ, յաջողելու եռանդով եւ հաւատքով առլցուն:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

Նոր Սերունդի փառատօնը տեղի կ'ու – նենայ այս Շաբաթ երեկոյ Մարսէյլի Օփերային մէջ, հայկական դեղարուես – տական յայտագրով:

Նոր Սերունդը ծանրածանօթ կազմա – կերպութիւն մը ըլլալով, իր «Հայաս – տան» ամսաթերթով, կազմակերպած բանակումներով եւ բազմապիսի ձեռ – նարկներով: Մեր նպատակէն դուրս է իր պատմականը ընելով ծանօթացնել զայն: Կ'ուզէինք հակիրճ կերպով վերյիչումներ կատարել 27 ամեայ իր գործունէութեան ընթացքին կարգ մը դեղարուեստական ձեռնարկներուն մասին, ապա անդրա – դառնալու տրուելիք փառատօնին:

Նոր Սերունդը չարունակաբար ունե – ցած է իր երգչախումբերը, պարախում – բերը, թատերախումբերը: Զանց առնե – լով տեղական փոքր ձեռնարկները, կ'ու – զէի յիշատակել մեծ յաջողութեամբ պը – սակուած գործերը: Օրինակ Հայաստա – նի Հանրապետութեան, Մայիս 28ի յիս – նամեակի առթիւ կազմակերպած հայկա – կան ամիսի հանդիսութիւնները մեծ յա – ջողութեամբ, ինչպէս նաեւ Շանթի կայս – րբի, Մալխասի Զարթօնքի, Ս. Սհարոն – եանի Արցուենի Հովիտի, Գրիգոր Վահա – նի Բախտին անիւը, Զուխաչեանի Զար – շոր Արթին աղա ներկայացումները: Յի – շենք նաեւ Քաղա տ'Իթալիի մեծ թատե – րասրահին մէջ տեղի ունեցած երգի, պա – րի եւ այլ պատկերներու Փառատօնը, մասնակցութեամբ (Փարիզէն) Կ. Սի – րիկեանի, Մկրտիչ Պօղոսեանի, Ժ.Փալա – մուտեանի, ուր ասեղ ձգելիք տեղ չէր մնար:

Գալով ներկայ Փառատօնին, Փարիզէն հրաւիրուած է Նոր Սերունդի «Նայիրի» 30 հոգինոց պարախումբը իր նուագա – խումբով, ղեկավարութեամբ Բուռնու – եանի, ծանօթ Փարիզի, Նորութիւն Մար – սէյլի համար: Մարսէյլի Նոր Սերունդը նոր ուժերով կը պատրաստէ Ցակոբ Պա – րոնեանի Մեծապատիւ Մուրացկանները, դրուած հարիւր տարի առաջ, որ այսօր ալ այժմէութիւն կը ներկայացնէ՝ մարդոց յոռի բնաւորութիւնները ճաղկող այս կատակերգութիւնը, արտաքին ծիծաղա – շարժ պատկերներու տակ, ներքին խո – րունկ ողբերգութիւն մը կը ներկայացնէ:

Ուստի բոլորիս պատասխանատուիւնը թող ըլլայ ըստ արժանւոյն մեր ներկա – յութեամբ դնահատել եւ ծափահարել Նոր Սերունդի այս Փառատօնը որ ամիսներու սրտամաչ ճիգի եւ աշխատանքի ար – դիւնքը պիտի ըլլայ:

Ինչպէս ամէն տարի, այժմ ալ Նոր Սերունդը ծանրածանօթ կազմա – կերպութիւն մը ըլլալով, իր «Հայաս – տան» ամսաթերթով, կազմակերպած բանակումներով եւ բազմապիսի ձեռ – նարկներով: Մեր նպատակէն դուրս է իր պատմականը ընելով ծանօթացնել զայն: Կ'ուզէինք հակիրճ կերպով վերյիչումներ կատարել 27 ամեայ իր գործունէութեան ընթացքին կարգ մը դեղարուեստական ձեռնարկներուն մասին, ապա անդրա – դառնալու տրուելիք Փառատօնին:

Նոր Սերունդը չարունակաբար ունե – ցած է իր երգչախումբերը, պարախում – բերը, թատերախումբերը: Զանց առնե – լով տեղական փոքր ձեռնարկները, կ'ու – զէի յիշատակել մեծ յաջողութեամբ պը – սակուած գործերը: Օրինակ Հայաստա – նի Հանրապետութեան, Մայիս 28ի յիս – նամեակի առթիւ կազմակերպած հայկա – կան ամիսի հանդիսութիւնները մեծ յա – ջողութեամբ, ինչպէս նաեւ Շանթի կայս – րբի, Մալխասի Զարթօնքի, Ս. Սհարոն – եանի Արցուենի Հովիտի, Գրիգոր Վահա – նի Բախտին անիւը, Զուխաչեանի Զար – շոր Արթին աղա ներկայացումները: Յի – շենք նաեւ Քաղա տ'Իթալիի մեծ թատե – րասրահին մէջ տեղի ունեցած երգի, պա – րի եւ այլ պատկերներու Փառատօնը, մասնակցութեամբ (Փարիզէն) Կ. Սի – րիկեանի, Մկրտիչ Պօղոսեանի, Ժ.Փալա – մուտեանի, ուր ասեղ ձգելիք տեղ չէր մնար:

Գալով ներկայ Փառատօնին, Փարիզէն հրաւիրուած է Նոր Սերունդի «Նայիրի» 30 հոգինոց պարախումբը իր նուագա – խումբով, ղեկավարութեամբ Բուռնու – եանի, ծանօթ Փարիզի, Նորութիւն Մար – սէյլի համար: Մարսէյլի Նոր Սերունդը նոր ուժերով կը պատրաստէ Ցակոբ Պա – րոնեանի Մեծապատիւ Մուրացկանները, դրուած հարիւր տարի առաջ, որ այսօր ալ այժմէութիւն կը ներկայացնէ՝ մարդոց յոռի բնաւորութիւնները ճաղկող այս կատակերգութիւնը, արտաքին ծիծաղա – շարժ պատկերներու տակ, ներքին խո – րունկ ողբերգութիւն մը կը ներկայացնէ:

Ուստի բոլորիս պատասխանատուիւնը թող ըլլայ ըստ արժանւոյն մեր ներկա – յութեամբ դնահատել եւ ծափահարել Նոր Սերունդի այս Փառատօնը որ ամիսներու սրտամաչ ճիգի եւ աշխատանքի ար – դիւնքը պիտի ըլլայ:

Ինճողդամի տեղի չտալու համար, այժ – մէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ ժա – մադրուեցէք Մարսէյլի Օփերան 5 Յունիս Շաբաթ երեկոյեան:

Վ. Տ. Վ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳԻՇԱՆԴ

ԴՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԱԳՐԵԳԱՏ

Ո՞րն է մեր արուեստի առաջընթաց ու – ղին:

Նախ եւ առաջ պէտք է նշենք, որ դա – րեր չարունակ նախասովետական ար – ուեստագիտութեան մէջ դերիշխել է իմ – պերիալիզմի եւ կապիտալիզմի տենդենց – ների վրայ յենուող իդէալիզմի նիհի – լիզմը:

Մեր ներկայ էտապում ծաւալուած եւ աւելի եւս ծաւալուող ռէալիզմը, ինչ – պէս նաեւ հումանիզմը պէտք է դառնան քննադատական, եթէ կարելի է ասել ազ – րիգատի հիմնական լծակները:

Սրանք են հիմնականում մեր արուես – տագիտութեան զարգացման տենդենց – ները:

ՍՈՒՐԻՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԱՐՄԱՇԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խոստովանիմ թէ Արմաշի վանքին իմ վրաս թողած այդ տպաւորութիւնը կը պարտիմ Տ. Եղիշէ վարդապետ Դուր – եանի որ իր բարոյական մեծութեամբը կը լեցնէ այդ վանքը:

Ա՛հ, ճշմարիտ եկեղեցականը, նոր օրե – րու սուրբ մը, որուն վրայ աւելցած է Հայոց մեծագոյն գիտնականներէն մին: Իր խուցը ճշմարիտ վանականի խուց մըն է՛, ոչ անոնցմէ ուր անճնդիւր ծու – լութիւնը եւ որովայնապարար հանգըս – տութիւնը կը տիրեն, այլ ուսումնասի – րութեան, անխոնջ աշխատութեան, յա – ռաջ զարգացման վայր մը ուր պատ – կառանքով կը մտնես եւ երկիւղածու – թեամբ դուրս կ'ելլես:

Հրաժեշտ կ'առնեմ իրմէ ալ, քաչուե – լով յայտնելէ զգացած իրական յու – զումս: Մնաք բարով մըն ալ եղբայր գուռս: Մնաք բարով մըն ալ եղբայր գետոսին ու եղբայր Ներսէսին, վանքի

ԱՐՄԱՇԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խոստովանիմ թէ Արմաշի վանքին իմ վրաս թողած այդ տպաւորութիւնը կը պարտիմ Տ. Եղիշէ վարդապետ Դուր – եանի որ իր բարոյական մեծութեամբը կը լեցնէ այդ վանքը:

Ա՛հ, ճշմարիտ եկեղեցականը, նոր օրե – րու սուրբ մը, որուն վրայ աւելցած է Հայոց մեծագոյն գիտնականներէն մին: Իր խուցը ճշմարիտ վանականի խուց մըն է՛, ոչ անոնցմէ ուր անճնդիւր ծու – լութիւնը եւ որովայնապարար հանգըս – տութիւնը կը տիրեն, այլ ուսումնասի – րութեան, անխոնջ աշխատութեան, յա – ռաջ զարգացման վայր մը ուր պատ – կառանքով կը մտնես եւ երկիւղածու – թեամբ դուրս կ'ելլես:

Հրաժեշտ կ'առնեմ իրմէ ալ, քաչուե – լով յայտնելէ զգացած իրական յու – զումս: Մնաք բարով մըն ալ եղբայր գուռս: Մնաք բարով մըն ալ եղբայր գետոսին ու եղբայր Ներսէսին, վանքի

ՏՈՒՆՆԵՐը զոցուած, նուագարանները մեկնած, աղմուկն եւ ոգեւորութիւնը անյայտացած: Արշալոյսին խաղաղու – թիւնը կը տիրէ ամէն կողմ, եւ ուխտա – ւորներուն դէմքին վրայ ալ կը տիրէ այդ խաղաղութիւնը: Ամէնքն ալ, տարուան մը համար, իրենց հաշիւը մաքրած են իրենց խղճին հետ: Արմաշը, հեռուէն, ինծի կը թուի հիմա սրբազան հալոց մը ուր բոլոր այդ մարդոց հոգեկան ազտո – տութիւնները, պղտիկութիւնները, դըձ – ճուութիւնները զտուած ու մաքրուած են քիչ մը առենուան համար դոնէ, դուցէ մէկ քանի ժամուան համար միայն:

Դեռ սայլերէն վար չիջած, կեղծիքն ու չարութիւնը, երկու ամէնէն զզուելի մո – լութիւնները, պիտի դան իրենց առջի տեղը բռնել այդ մարդերուն սրտին մէջ: Ի՞նչ փոյթ: Լաւ է որ մարդս երբեմն, ի՛նչ միջոցով որ ըլլայ, կանգ առնէ պահ մը, մտիկ ընելու ձայնին որ իր ներսի – դիէն կուգայ, եւ որ, անցնելէն իսկ յե – տոյ, պահ մը թրթռալով պիտի թողու դոնէ, աղնիւ բիւրեղին պէս:

ԼԵՒՈՆ ԲԱՇԱԼԵԱՆ

(1892)

(15 եւ վերջ)

ԹՊԻՏ...

Հիւանդը.— Երեւակայեցէք, պարոն բժիշկ, որ անցեալ գիշեր տասն անգամ արթնցայ:

Բժիշկը.— Վստահ եղիր, երբ այս դեղը առնես, բնաւ չես արթննար:

Այրի Տիկին Հմայեակ Փաշայեան, Օր. Սոնա Փաշայեան, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Փաշայեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Շերբինեան, Տէր եւ Տիկին Փասքալ Մաու եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժան Ֆաժոն, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Թաշճեան եւ զաւակները (Պոսթըն), Տէր եւ Տիկին Հայկ Գալայճեան, այրի Տիկին Շնորհիկ Մարտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոնեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Ասլանեան եւ զաւակները (Կիրովական), Տէր եւ Տիկին Ծատուրեան եւ զաւակները (Քրասնոտար), այրի Տիկին Արեւ Ղամպարեան եւ զաւակները) (Կիրովական), այրի Տիկին Լուիս Ասլանեան (Կիրովական), Տէր եւ Տիկին Տրդատ Մկրտիչեան (Քրասնոտար), Տէր եւ Տիկին Իսկէնտէր եւ զաւակները (Պոլիս), եւ Պօյաճեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ՓԱՇԱՅԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ 1971 Մայիս 30ին, 82 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Հինգշաբթի Յունիս 3ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Պանեէոյի գերեզմանատունը։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վալանսի Առաք. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը հոգեհոգեհանգստեան պաշտօն մատուցանել կուտայ երջանկայիշատակ

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ այս կիրակի (6 Յունիս)։

Մեծանուն հայ կղերականին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ արարողութեան։

×

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Անդրէասեան եւ զաւակները՝ Սուրէն, Լորի, Ալպէր, Յարութիւն կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՇՆՈՐՀՔ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Ալֆոր – Վիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի (Յունիս 6) առաւօտ։

Ի գիտութիւն ողբացեալի յիշատակը յարգողներուն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սէն Շամոնէն Տէր եւ Տիկին Գեչպեան Ազապի Աղբատեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 25 ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին։

×

Սէն Շամոնէն Տէր եւ Տիկին Գեչպեան իրենց քեռայրին Սուրէն Խաչատուրեանի եղբօր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 25 ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի կայանին (առանձ «Յառաջ»էն)։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 5, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՏ, 6ՐԴ ԹԱՂԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ, ՓԼԱՍ ՍԷՆ–ՍԻՒԼՓԻՍ

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ
Ուղերձ՝ Է. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒՆ ԲԱԺԻՆ.— Ազգ. երգեր Պետրոս Պետիկեանի կողմէ, արտասանութիւն՝ Մուրատ Դասլաքեան
ԿԷս գիշերէն ետք՝ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ միջնեւ լոյս
Պ. Պետիկեան՝ Հայկ. եւ եւրոպական եղանակներով։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԻՏԱԼԻԱ

Բարեկամներու վստահքով այս տարի դարձեալ պիտի այցելենք Իտալիա։

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 29

Այս առթիւ ընտրեցինք Վենետիկի մօտ ծովեզերեայ գեղեցիկ վայր մը որուն, բարեխառն կլիման պիտի նպաստէ հանգստաւէտ արձակուրդ մը անցընելու։

Այցելութիւն Ս. Ղազար խաղողի օրհնութեան օրը։

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել՝

Մ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ
261, Ռիւ Սէն Տընի, Փարիզ (2)
ամէն կէսօրէ վերջ։
Հեռախօս 231–09–06

Յ. ՊԱՄՄԱՃԵԱՆԻ
128 Ռիւ տը Ֆլանտրը (Փարիզ (19)
մուտքի դիմացի դուռը։

ՆՈՒԷՐ

Վիէննէն Պ. Ս. Արամեան իր կնոջ արկածէ ազատելուն առթիւ 20 ֆր. կը նուիրէ Ալճաճարի «Յառաջ» վարժարանին (առանձ «Յառաջ»էն) եւ 10 ֆր. «Յառաջ»ի։

BAIL A CEDER

Հիւանդութեան պատճառով, ծախու է արեւելեան անուշեղէնի վաճառատուն մը, ունի լաւ յաճախորդութիւն եւ կը պտնուի Լատինական թաղը՝

25, Rue Servandoni, Paris (6e)

կարելի է պայմանագրութիւնը վերածել այլ առեւտուրի։

Մատչելի պայմաններ։

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել 033–88–29։

ՁԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կազմակերպուած կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ 13 Յունիս կիրակի, դէպի ծովափ (Տիէպփ)։

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թաղէոսեանի մօտ 878–27–35 եւ Տիկին Գույումճեանի 208–71–79։

Օթոքառը կը մեկնի Սքուար Մոնթոլոնէն առաւօտեան ժամը 7,30ին։

Գին երթուղարձ 20 ֆրանք։

VENTE ARMENIENNE SUR LA COTE
ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ – ՎԱՃԱՌՔ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 5, 6, 7 ժամը 9էն 12, 14էն 19

Palais des Congrès
de la Foire Internationale
Parc Chanot, Marseille (8e)

100 մեքր՝ Փրատոյի Մայր–եկեղեցիէն։

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ
« ՓԱՌԱՏՕՆ »

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՕՓԵՐԱՅԻՆ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, 5 ՅՈՒՆԻՍ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Ա. ՄԱՍ.— Փարիզի Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ « ՆԱՅԻՐԻ » պարախումբը
Բ. ՄԱՍ.— Յ. Պարոնեանի «ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ կատակերգ. 4 արար

Տեղերը ապահովել ամէն օր ժամը 19էն 21, Ահարոնեան ակումբը։

ORIENTOURS
(TOURISME LIBANAIS)
30, Rue Monsieur-le-Prince
Paris (6e)
Tél. : 326-92-26 et 033-92-04

Դէպի
ԼԻԲԱՆԱՆ, ՍՈՒՐԻԱ, ՅՈՐԴԱՆԱՆ,
ԵԳԻՊՏՈՍ եւ ԻՐԱՔ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ
ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ

ORIENTOURS

Օդանաւով երթուղարձի գին
950 ֆրանքէն սկսեալ
Արագ սպասարկութիւն

A votre service
tous les services de la

banque nationale de Paris

présente dans le monde entier

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ
ՄԻՈՒԹԻՒՆ

UNION
DES ANCIENS ELEVES
MOORAT - RAPHAEL

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

1971 Յունիս 6ին ժամը 15էն սկսեալ

Կը մասնակցին.— Էվըլին Ռըստիկեան, Բիւզանդ Ֆընտըճեան, Պերնար Տէտէեան, եւ Ֆրետերիք Մարքէն։

Սամուէլ–Մուրատ եւ Դպրոցասէր վարժարաններու խառն երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի։

Նուագախումբը՝ Ժերար Մելքոնեան։

▼

ԽՆԶՈՅՔ, ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
TOMBOLA EXCEPTIONNELLE

▲

COLLEGE ARMENIEN SAMUEL - MOORAT
26, Rue Troyon, 92 - SEVRES

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ
5
ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI
5 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12130

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.130

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ԳԱՀԻՐԷ

—o—

Բ.

Պողպորնի – Սատաթ դաշնագրի հիմ – նական նպատակն է պաշտօնական դեռնի վրայ դնել անտեսական ու ռազմական ա– ջակցութիւնը, զոր Խորհ. Միութիւնը կ'ընծայէ Արաբ Միացեալ Հանրապետու– թեան 1955էն ի վեր։

Ցոյսը կտրած Ամերիկայէն, նախագահ Ասատէ կամալ Նասը, այդ թուականին դիմած էր Մոսկուայի՝ զէնք ստանալու համար։ Եգիպտոս զոհացում ստացաւ իր դիմումին։ Չեխոսլովաքիա հայթայթեց անհրաժեշտ զէնքերը։

Երկրորդ անգամ Ասուանի ամբարտա– կին համար մերժում ստանալով Միացեալ Նահանգներէն, Նասր դիմեց Խ. Միու– թեան, որ զրկաբաց ընդունեցաւ զայն եւ նիւթական անհուն զոհողութիւններով ի կատար ածեց ծրագրուած հսկայ ձեռ– նարկը։

Արեւմտեան Պեռլինեանց իրերայա – ջորդ սխալներուն — մերժումներուն — հետեւանքով է, որ Խորհրդային Միու – թիւնը աստիճանաբար տեղաւորուեցաւ Մերձաւոր Արեւելքի, մասնաւորապէս Ե– գիպտոսի մէջ։

Ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմին հակազդելու համար իր մարտանաւերը մտցուց Միջերկրական։ Իր զաղափարա– խօսութիւնը տարածեց արաբական եր – կիրներու մէջ։ Ալժերիա, Լիբիա, Եգիպ– տոս, Սուտան, Սուրիա եւ Իրաք ներկա– յիս կը կառավարուին առաւել կամ նուազ չափով համայնավարական սկզբունքնե – րով։

Նախագահ Թրումըն իր նշանաւոր վար– դապետութեամբ չկրցաւ Թումբ կանգնել համայնավարական զաղափարներու տա – րածման Մերձաւոր Արեւելքի մէջ։ 1947էն ի վեր Ամերիկացիք չուրջ չորս միլիառ տոլար ծախսեցին Թուրքիոյ մէջ այս նպատակով։ Արդիական զէնքերով օժտե– ցին թրքական բանակը։ Հիւսէյական հըր– ճիւներու արձակարաններ հաստատեցին Կոլկոսի սահմանամերձ շրջաններու մէջ։ Ռազմավարական խճուղիներ, նաւահան– գիստներ եւ օդակայաններ կառուցին զլխաւոր վայրերու մէջ։

Արդիւնքը՝ զերօ։ Հակամերիկեան չար– ժոմը տարուէ տարի զօրացաւ հանրա – պետական Թուրքիոյ մէջ։

Ո՛չ Թուրքերը, ո՛չ ալ Ամերիկացիները կրցան արդիլել խորհրդային մարտանա – ւերու եւ ռազմանիւթ փոխադրող հա – րիւրաւոր նաւերու անցքը Վոսփորի եւ Տարտանէլի նեղուցներէն։ Մոնթրէօլ դաշնագիրը կ'արտօնէր անոնց տեղափո – խութիւնը խաղաղութեան ժամանակ։

Իրականացած է Մեծն Պետրոսի վերա– դրուած ծանօթ կտակը։ Ռուսիա իջած է տաք ծով՝ կարմիր պատմուճան հագած, առանց զինուկ արձակելու։

Ռուսերուն առաքելութեան ճախողու – թիւնը կը կազմէ նոր սխալ մը արեւմտա– ցան Պեռլինեանց, մասնաւորապէս Ամե– րիկայի կողմէ։ Սխալ՝ որ կոչուած է բո– լորովին Մոսկուայի դիրկը նետելու ա– րաբական երկիրները։

Գահիրէի 27 Մայիսի դաշնագիրը կը պարունակէ խորհրդային քաղաքականու– թեան բոլոր դլխաւոր կէտերը.— ամէն կերպ աշխատիլ միջազգային խաղաղու – թիւնն ու ժողովուրդներու ապահովու – թիւնը պահպանելու համար։ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ հաստատել ամուր ու ար– դար խաղաղութիւն մը՝ համաձայն ՄԱԿի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՄԱՏՆՈՒԹԻՒՆԸ Ի ՊԱՏՈՒԻ

—o—

Թուրք իշխանութիւնները կը չարունա– կեն իրենց հալածանքը ձախակողմեան տարրերու եւ կազմակերպութիւններու դէմ։ Այդ հալածանքը, այսինքն հետա – պնդումներն ու ձերբակալութիւնները մեծ չափերու հասած են եւ, համաձայն օտար մամուլի թղթակիցներուն, սանձարձակ բնոյթ ստացած են։

Զախապաշար կազմակերպութիւններու կարդացած մարտահրաւէրէն ի վեր, երբ յարձակումներ զործուեցան դրամատուն– ներու վրայ, երբ առեւանգուեցաւ եւ սպաննուեցաւ Պոլսոյ Իսրայէլի հիւպա – տոսը եւայլն, իշխանութիւնները դիչեր ցերեկ ձայնասփիւռէն կը խօսին Պեռու– թեան դէմ կազմակերպուած դաւերու մասին։ Իրաց այս վիճակին եւ մթնոլոր– տին մէջ ձախեր երեւան հանելու մա–

Ուխտի սկզբունքներուն։ Իրականացնել ընդհանուր եւ ամբողջական զինաթափու– թիւնը եւ արգիլել հիւլէական ու այլ զանգուածային քանդումի զէնքերը (3րդ յօդուած)։

Զորրորդ յօդուածով դաշնադիր կող – մերը կը դատապարտեն ամէն տեսակի աչխարհակալութիւնն ու զաղթատիրու – թիւնը։ Կը պահանջեն զաղթավայրերու բոլոր երկիրներուն եւ ժողովուրդներուն անկախութիւնը։ Ու նաեւ պայքար՝ ցե– ղապաշտութեան եւ խորականութեան դէմ։

Այն պարագային, որ վտանգ մը սպառ– նայ խաղաղութեան, կողմերը անմիջա – կան չափման մէջ պիտի մտնեն միասնաբար ճչդելու համար իրենց դիրքը, որպէսզի արդիլեն սպառնալիքը կամ վերահաստա– տեն խաղաղութիւնը (7րդ յօդուած)։

Կարեւոր յօդուած մըն է ուղերորդը, որ կը վերաբերի Խ. Միութեան ընձեռե– լիք զինուորական աջակցութեան, զոյու– թիւն ունեցող համապատասխան համա – ձայնագրերու հիման վրայ։ Գործակցու– թիւնը մասնաւորապէս կը նախատեսէ եզիպտացի զինուորականներու կրթու – թիւնն ու ստացած զէնքերը գործածելու վարժեցումը։ Նպատակն է ուժովցնել ե– գիպտական բանակի ընդունակութիւնը, հաշուեյարդարի ենթարկելու համար յարձակման հետեւանքները եւ դէմ դնե– լու առհասարակ ամէն յարձակման։

Ինչպէս կը տեսնուի, Մոսկուա ո՛չ մէկ յանձնառութիւն կը ստանձնէ կռուելու Իսրայէլի դէմ՝ եզիպտական բանակի կողքին։ Իր օժանդակութիւնը պիտի ըլ– լայ միայն հայթայթել ռազմական մի– ջոցներ — օդանաւ, հրասայլ, հրթիռ, եւայլն — եւ անոնց գործածութիւնը սոր– վեցնել եզիպտացիներուն։

Դաշնագրի կնքուելէն վերջ հրատա – րակուած հաւաքական հաղորդագրու – թեան մէջ աւելի չեչտուած կերպով կը խօսուի Մերձաւոր Արեւելքի մէջ չուտով արդար խաղաղութիւն մը հաստատելու մասին, Պաղեստինի Արաբներուն արդար իրաւունքները յարդելու հիման վրայ։

Ամերիկացիք ու Երբայեցիք ուշադրու– թեամբ կը հետեւին դէպքերու զարգաց– ման։ Մոսկուայի եւ Գահիրէի միջեւ բա– րեկամական կապերու ամրապնդումը հա– ճելի չէ իրենց համար։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

մաչ մը հաստատուած է երկրին մէջ։

Իշխանութիւնները կը ձերբակալեն ար– ուեստագէտներ, համալսարանի փրոֆե – սէօրներ, լրագրողներ եւ այլ ասպարէզ– ներու մարդիկ, որոնք ոչ մէկ կապ ու– նեցած են այսպէս կոչուած Թուրքիոյ Ժողովրդային Ազատագրական Բանակի ձախապաշար կազմակերպութեան հետ։

Աւելին, համաձայն հաւաստի աղբիւր– ներու, ձերբակալուած անձերը կ'ենթար– կուին խոշտանգումներու։

*Մոռնտ Թղթակիցը կը չեչտէ թէ ապա– հովութեան ուժերը որոնք կ'երթան ձեր– բակալելու մասնաւոր պժգանք մը ունին դիրքերու հանդէպ, ինչ որ ալ ըլլայ ա– նոնց բովանդակութիւնը։ Համալսարանի դասատուները, երբեմն տարիքոտ եւ հի – ւանդ արգելափակուած են չատ դէչ պայ– մաններու մէջ, երեք հոգի պառկելով մէկ անկողնի մէջ։ Նուաստացուցիչ վե– րաբերումներու նկարագրութիւնները կը բազմապատկուին։ Ոչ միայն ժողովուր – դին ուշադրութիւնն ու բարկութիւնը տե– ւապէս կեդրոնացած են ահաբեկիչներուն վրայ, այլեւ կը պահանջուի որ սերտ գործակցութիւն մը ըլլայ ժողովուրդին եւ ապահովութեան ուժերու միջեւ յե– ղափոխականներու հալածանքին մէջ։ Այսպէս է որ կը գործադրուի դրութիւն մը որ առնուազն վրդովեցուցիչ կրնայ թուիլ։ Ցատուկ հիմնադրամ մը ստեղ – ծուած է վարձատրելու համար այն քա– ղաքացիները որոնք կը մատնեն փնտրը– ուած անձերը։ Սկզբունքով, վարչապետը չատ իրար անցած է այս կացութեան ի տես եւ երկու չաբաթ առաջ չրջաբեր– կանով մը հրահանգած է իշխանութեանց որ ձերբակալեն միայն անոնք որոնց յարաբերութիւնները ահաբեկիչներուն հետ հաստատուած են եւ որ կասկածելի կամ ձերբակալուած անձերու տուներէն գրաւուին միայն այն դիրքերը, որոնք արդիլուած են։ Կը թուի թէ այս չրջա – բերականը հետեւանք չէ ունեցած։

Այլեւս յստակ է որ ահաբեկիչները, բոլորն ալ, ի մօտոյ կամ պիտի ձերբա – կալուին կամ սպաննուին։ Հանրային կարծիքին մէկ մասը, դատապարտելով հանդերձ ահաբեկիչներուն գործած ո– թոռները եւ սպանութիւնները, յուզուած է տեսնելով թէ ատիկա կը ծառայէ ոչ միայն բովանդակ ձախին անհետացման, այլեւ մարդու հալածանքը մեծ թափ ա– ռած է եւ կը գրգռէ զանգուածներու որոշ բնազդները։

Այլ խօսքով՝ Մոռնտ Թղթակիցը կը հաստատէ որ Թուրքերը սկսած են ընել Թուրքերուն, ինչ որ ցարդ վերապահ – ուած էր քրիստոնեայ փոքրամասնու – թեանց։

×

Պաղեստինի Ազատագրման դեմոկրատ ժողովրդական ճակատը զօրավիգ կը կե– նայ Թուրք ահաբեկիչներուն եւ կը վըս– տահեցնէ զանոնք թէ իրենց կողքին է «այն հերոսական պայքարին մէջ, զոր Թուրք Ազատագրական Բանակը կը տանի Թուրքիոյ ներկայ մենատիրական վար – չակարգին դէմ, որ աչխարհակալութեան ծառան է եւ Իսրայէլի զործակիցը»։

Ճակատի յայտարարութիւնը կը յայտ– նէ նաեւ թէ Թուրք ըմբոստները պատ – րաստուած են պաղեստինեան արաբական երկիրներու զօրանոցներու մէջ եւ թէ մասնակցած են Իսրայէլի դէմ կռիւներու բայց, կ'աւելցնէ զեկոյցը «այս չի նչա– նակեր թէ Փետայինները կամ արաբական երկիրները պատասխանատու են Թուր – քիոյ Ազատագրական Բանակի գործու – նէութեան»։ «Հերոսական արարք» կ'ո – րակէ իսրայելցի հիւպատոսին առեւան – գումն ու սպանութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ զանազան չարժումները զգալապէս խանգարեցին Փարիզի կեանքը Ուրբաթ օր։ Մինչ ազգերը կը զբաւէին Լոյս Քաղաքի մայթերը, Սէն–Լազարի զիծերուն վրայ գործադուլ մը սկսաւ որ մեծ դժուարութիւններ ստեղծեց աչխա– տաւորներուն համար։ Կարգ մը դասա – կարգերու գործադուլի հրահանգին հե– տեւանքով, երթեւեկը բոլորովին խան– գարուած էր։ Ոչ միայն կառախումբերու թիւը նուազ էր, այլեւ բոլոր զիւերը չէին բաներ, ոչ ալ բանող կառախումբերը բո– լոր կայարանները կը հանդիպէին։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ եզիտական նախարարը ներ– կայացուց երկրին զինուորական նոր պիւտճէն, որ նախորդին բաղդատմամբ 11 առ հարիւրի չաւելում կ'արձանագրէ։ Նոր պիւտճէն է՝ 650 միլիոն եզիպտական ոսկի։ «Պիւտճէն պիտի ծառայէ ոչ մի– այն զինուորական ծախքերը հոգալու, այլեւ ազգային պաչտպանութիւնը կազ – մակերպելու», յայտարարեց նախարարը՝ Ազիզ Հեկազի։

ՀԱՆՕՑ մերժեց ընդունիլ այն 13 Հիւ– սիսային Վիէթնամցի զերիները, որոնք տրամադիր զտնուած էին վերադառնալու իրենց երկիրը։ Ինչպէս զրած էինք, 650 զերիներէն միայն ասոնք են, որ ընդու – նած էին վերադառնալ, մինչ մնացեալ – ները յայտարարած էին կարմիր Խաչի ներկայացուցիչներուն, թէ կը մերժեն եւ երթալ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ Ուխտի Արտաքին նախա– րարները ընդունեցան Լիզպոնի մէջ, թէ Պերլինի հարցին չուրջ բաւականաչափ « յառաջդիմութիւն » արձանագրուած է խորհրդային – արեւմտուք խօսակցու – թիւններու ընթացքին։ Ատլանտեան Ուխ– տը տրամադիր է զրական կեցուածք մը որդեգրելու Խորհ. Միութեան առաջար– կած ապահովութեան խորհրդաժողովին մասին։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Ակադեմիայի անդամ ըն – տրուեցաւ ամերիկացի զրագէտ մը՝ Փիլիփէն Կրին։ Գրագէտը 18 տարեկանին մաս կազմած է Ֆրանսական բանակի, համաչխարհային Ա. պատերազմին։ Ցե– տագային զրած է իր յուչերը, ինչպէս նաեւ քանի մը արժէքաւոր գործեր, ինչ– պէս՝ «Հարաւ», «Մոյրա» եւ «Ամէն մարդ իր զիչերուան մէջ»։

ՀՆԴԿԱԿԱՆ զաղթավայրերու մէջ եր– կու հազարէ աւելի Պենկալցիներ մեռան քոլերայի համաճարակէն։ Արեւելեան Փաքիստանի իրազարծութիւններուն հե– տեւանքով աւելի քան չորս միլիոն Պեն– կալցիներ ապաստանած են Հնդկաստան։ Կը զտնուին ծայր աստիճան խեղճ վի– ճակի մէջ։ Համաձայն իշխանութիւննե– րուն՝ քոլերայի համաճարակի զոհ կըր– նան երթալ յառաջիկայ օրերուն 40էն 50·000 Պենկալցիներ։ Սահմանային չըր– ջաններէն, ուր տարածուելու վրայ է քո– լերան, 50·000 Հնդիկներ փախուստ տը– ուած են Կալկաթա։

ԱԽՏՐԱԼԻԱ. բողոքեց Ֆրանսայի՝ Թա– հէթիի մօտերը հիւլէական փորձի մը ո– րոչման առթիւ։

ՑՈՐԴԱՆԱՆՑիներն ու Պաղեստինցի – ները նոր բախումներ ունեցան այս ան– գամ զաղթակայանի մը մօտ, Ամմանի մերձ։ Վեցերորդ օրն է, որ կռիւներ տե– ղի կ'ունենան։ Երկու կողմերը զիրար կ'ամբաստանեն։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ սահմանապահ զինուորներ բարձրախօսներով առաջար – կեցին արեւմտեան գերմանացի պահակ– ներու՝ երկու հարիւր մարքի վարձատ – րութիւն իւրաքանչիւր փախստական Գեր– մանացիի յանձնումին։

ՅԱՒԵՐԺԱԿԱՆ, ԱՐԴԱՐ ՊԱՏԳԱՄ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Կառաղած էր խուժանը: Վոհմակ-վոհմակ, փողոցներու եւ չուկային երկայնքին, ան կը գոռար եւ կ'ոռնար. «Հայ ակերտէրը կը կռուի, տունը կ'այրի: Քաղաքն ամբողջ հրոյ ճարակ պիտի ընէ»: Ու արդարեւ, փամփուշտները կը սուլէին անդադար, քահանային եռայարկ տան մարտկոցէն: Մթնդամայն լի թիթեղներ քարիւղի՝ կ'ընդհարէին իրենց հերթին: Ու հրդեհը կը ծաւալէր սրընթաց: Սաստիկ հովն ալ կ'աջակցէր: Ճարճատիւնը աղէկոտոր մեղեդի էր: Թանձր ծուխին կծու հոտը մինչեւ երկինք կը հասնէր:

Քահանային փոքր ամրոցը անառիկ էր: Ոչ ոք կրցաւ ներս խուժել: Վհատութեան փրփուր կ'ելլէր երախներէն: Ու կռիւը տակաւցաւ: Անօսրացաւ փամփուշտներու խոլ տարափը: Իսկ մարտկոցը հեղհեղակ մոխրակոյտի կը վերածուէր: Մինչ ամբոխը, զայրագին, լսեց երգի նուիրական մասունքներ: Արմենակին խրոխտ ձայնն էր.

Ազատ չծնաւիք, գէթ մեռնիւիք ազատ...
Մեր սիրտն ու հոգին պահեցիք անարատ:

Քաջ Սմբատը արձագանգեց յետին չունչով.
Գոնէ մեր փառքը մահով յետ խլեցիք:

Իսկ խուժանին բարկութիւնը չափ չունեցաւ, երբոր երկսեռ քառաձայնը որոտաց.
Ամենայն տեղ մահը մի է,
Մարդ մի անգամ պիտ' մեռնի,
Բայց երանի որ իւր ազգի
Ազատութեան կը զոհուի:

Փլատակին սիւներուն հետ, ի փառս Հայկեան Ազատութեան ինկան՝ Հայու հպարտութեամբ, արի արանց նուիրեալներ: Զուարթ հարսունք, կոյս աղջիկներ, մոխիրներուն տաք ծոցին մէջ, ի քուն մտան առ յաւէտ: Անմեղ կեանքեր մատաղ եղան: Աղաւնիներ ընծայ ուղեցան: Ու խանձեցան մատղաշ վարդեր վաղամեռիկ: Մինչ կրակը, թաղէ ի թաղ, դեռ կ'արշաւէր, արեւելքէն արեւմուտք:

Հայութիւնը կծկտած էր զօրանոցին բակին մէջ: Ողջ դիակ էր: Անդին, անջատ, ձեռքերը եռին եւ կանգնած, Տէր Խաչատուր՝ մտամոլոր, թմբիւր մը կը նայէր: Անհուն վիշտը նոր խորշոմներ փորագրած էր ճակտին վրայ: Մէկ օրուան մէջ, քանի տարի ծերացած էր յայտնապէս: Իր զաւակը, Անուշաւան, դեռ պատանի, պատասխանեց ամէն ոքի հարցումներուն, չրջապատուած՝ երէց-ներու դուրդուրանքով, ընկերներու ջերմ գորովով:

Առաւօտուն, ոչ շատ կանուխ, պաշտօնեայ մը կուգայ հայրը կ'առաջնորդէ զայմագամին սեղանին...: Անակնկալ հրաւէրը կը խանդարէ դիմադրութեան ծրագիրը: Մայրը կ'ըսէ. «Տղա՛ս, հեռ-ուէն հետեւէ»: Տէր Խաչատուր բանտ կը մտնէ: Անուշաւան տուն կը դառնայ. — «Ես եմ, մայրի՛կ, դուռը բաց»: Երէց-կինը միակ մանչը ներս չառներ: — «Տըդա՛ս, կ'ըսէ, պէտք է որ ապրիս Աղգին համար»: Աղջիկները պիտի զոհէ բոցե-րուն: Խենէշներուն պղծութիւնը պէտք չէ որ հպի անոնց անբիծ կուսութեան:

Խենթի նման, կծծի Աբթին, — վաճառական կերպասի, քահանային չուրջ բոլորը կը դառնար: Ցէսը չկար: Ձարպոտ քրտինք կը ծորէր ճաղատ գլխուն փայլուն մորթէն: Կարմիր դէմքին մկանները կը չարժէին: Կը հայհոյէր եւ կը թքնէր: Կը բարբանջէր եւ կ'անիծէր: Երիտասարդ ոստիկանը չատ զոհ էր: Իսկ տարեցը, դայթակղած, խելագարը հեռացուց, երեսն ի վեր դոչելով. «Ալ հերի՛ք է, վարնո՛ց մարդ, ձեր Տէր Հայրն է, չե՞ս ամչնար»: Մարիամ տատուն, իր կարդին, իսկոյն պոռթկաց. «Զորնայ, փրթի այդ լեզուդ, այրի, հոտի սեւ հոգիդ»: Տէր Խաչատուր լուռ էր, հանդարտ եւ անչարժ: Տկարութեան ոչ մէկ նշան արտայայտեց: Մինչեւ անգամ չմրմնջեց. «Աստուա՛ծ իմ, ընդէ՞ր թողեր զիս»:

Երեկոյեան մութը իջաւ: Հովը յանկարծ դադրեցաւ: Ու երկինքը ճեղքուեցաւ: Շռայլ անձրեւ թափեցաւ: Եւ հրդեհը կանգ առաւ: Մամիկները, հիաս-թափ, «մեղա՛յ, մեղա՛յ» կանչեցին: Ժողովուրդը զօրանոցէն ներս հրեցին: Թուրք զինուորը մեկներ էր: Բայց կարծէք թէ ներկայ էր: Իր ոտքերուն եւ մարմինին կեղտոտ հետքը մնացեր էր զարշարար: Ու չարագոյժ դիւերուան մէջ, անուշ ձայն մը վշտագին.

Գնաց գարուն, եկաւ աշուն,
Կըտրաւ ջրրիկ աղբիւրներուն,
Կըտրաւ խոտիկ ծաղիկներուն,
Կըտրաւ ձէնիկ կաքաւներուն:

Իսկ հոն, վարը, հէք քահանան կ'ընդնզմարէր, մեր երկրային քաոսին մէջ, մայիս 28ը: Սարգարապա՛տ, Ղարաքիլիսէ, Բաշ-Ապարան: Արամ, Սիլիկեան, Նազարբեկեան եւ այլք: Ու նաեւ «ժողովուրդն Հայոց»...:

Ի՞նչպէս ծնաւ հրաչուի մանուկը: Բոլորս գիտենք: Ի՞նչպէս ապրեցաւ, ոտքի ելաւ, քալել սկսաւ... «Վախ, հիւանդկախ, ազազուն երախայ մըն է, չապրի՛ր», մրմրթացին այն օրերու բանդագուշակները: «Թուրքին պարզեւն է, այսօր տուաւ վաղը կ'առնէ...» չարախօսեցին ոմանք: «Դժոխքի ծնունդ» որակողներ ալ եղան, բայց... մանուկին ծնունդ տուող մայրը հաւատաց հաստատ համոզումով մը անոր առողջանալուն, մեծնալուն, պարարտանալուն:

Այսօր «Թիկնեղ երիտասարդ մը դարձած է», կ'ըսեն անոնք որ չէին հաւատար անոր ապրելուն: «Սարտարապատով ձեռք բերինք մեր ափ մը հայրենի հողը», կը բարբառին անոնք որ երէկ՝ «Թուրքին նուէրը կամ չնորհը» կը դաւանէին զայն:

«Դժոխք»ը վերածուեցաւ տեսակ մը դրախտի, ու խաւարը՝ լոյսի:

Այսօր ալ տակաւին կան մարդիկ որ իրենց դնահատումներուն մէջ «չնորհս»-ները կը չարեն: Շնորհիւ այսինչին, չնորհին այնինչին... կարծես մեր չինարար ժողովուրդը զաւակի մը չափ մաս չունենայ եղած, կատարուածներուն մէջ:

Հայաստան այցելող բարեկամ մը կը պատմէր. «Երեւանէն Սեւան կ'երթայինք, մարդատար կառավարին քով նստած էր Ամերիկայէն ծերուկ այցելու մը խանդավառ ու յաւակնոտ, ամէն մէկ չարժումի բարձր ձայնով «չնորհս» մը կը չարէր եւ այլազան անուններ կուտար: Ճանկարծ, կառավարը դարձաւ մեր այցելուին կողմը ու դոռաց»...

— Քաւթառ, էն բոլորը ուրիչների չնորհիւ եղած են, հապա մենք ի՞նչ ենք այստեղ, ղդումի կո՞ւտ...:

Մենք, — անոնք որ հայրենիքէն դուրս, անոր կարօտովը կ'ապրինք եւ որ հայրենասիրութիւնը չենք չփոթեր ծապլվառեան ըմբռնումներու հետ, մեզի համար կարեւորը շնորհիւները չեն, կարեւորը, մեր արիւնով ու արցունքով գնուած այդ ափ մը հողը, անոր ծոցին մէջ սեղմուած ժողովուրդը, — հայ ժողովուրդը, — ապրի՛, մեծնայ, ուռճանայ, արդասաւորի, ահա՛ կարեւորը:

Մեծ Րաֆֆի իր «Խենթ»ի հերոս վարդանի երազին մէջ երկու դար կուտար նորաստեղծ Հայաստանը անճանաչելի դարձնելու համար: Այսօր, դեռ կէս դարէն քիչ մը աւելի կեանք ունի անիկա, ապահով ենք, կը հաւատանք հաստատ համոզումով մը, որ դարագլխին շնորհիւ մեր ժողովուրդի չինարարական ոգիին, անոր իմացական կարողութիւններուն, անոր անդաւաճան հայրենասիրութեան, այսօրուան մեր նեղլիկ, փոքրիկ Հայաստանը ամէն տեսակէտով անճանաչելի պիտի դառնայ:

Վանդի «մենք Արարատը ունինք», վանդի «մենք Հայ ենք, պիտի չատա-

ԱՐԾԱՆԻ ԳՈՐԾԸ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻԻ

« ... Զի թէպէտ եւ եմք ածու փոքր, եւ թուով յոյժ ընդ փոքր սահմանեալ, եւ զօրութեամբ տկար, և ընդ այլով, յոլով անգամ նուաճեալ թագաւորութեամբ, սակայն, բազում գործ արութեան գըտանիմ գործեալ ի մերումն աշխարհի, եւ արժանի գրոյ, յիշատակի... »:

Բազմաթիւ դարեր առաջ, մեր անմահ պատմահայր Մովսէս Խորենացին, այս սրտառուչ եւ խմաստուն տողերով կը բանայ Հայոց պատմութեան առաջին էջը:

Թէեւ ածուով փոքր, թիւերնիս քիչ, սահմանափակ, ուժերնիս ալ անբաւարար, տկար, տեւապէս ալ ենթակայ օտար լուծի, բազմազան բռնատիրութեանց, սակայն, այդպէս ըլլալով մէկտեղ՝ բազմաթիւ արութեան, քաջութեան գործեր կատարուած են հայ աշխարհին մէջ, որոնք արժանի են գրուելու, յիշատակուելու: Աւելցնենք՝ փառաբանուելու:

Խորենացիի ապրած ժամանակներէն մինչեւ օրս, հայ աշխարհը աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ չապրելով մէկտեղ, հիւաքը չպակսեցուց այն արութեան գործերուն, որոնք, իրօք արժանի են յիշատակութեան, անխառն փառաբանանքի:

Այդ փառաբանուելիք օրերու մեծագոյնը ո՛չ մէկ խօսք՝ մեր ազատութեան եւ անկախութեան թուականն է, — 1918 Մայիս 28ը: Սարգարապա՛տ, Ղարաքիլիսէ, Բաշ-Ապարան: Արամ, Սիլիկեան, Նազարբեկեան եւ այլք: Ու նաեւ «ժողովուրդն Հայոց»...:

Ի՞նչպէս ծնաւ հրաչուի մանուկը: Բոլորս գիտենք: Ի՞նչպէս ապրեցաւ, ոտքի ելաւ, քալել սկսաւ... «Վախ, հիւանդկախ, ազազուն երախայ մըն է, չապրի՛ր», մրմրթացին այն օրերու բանդագուշակները: «Թուրքին պարզեւն է, այսօր տուաւ վաղը կ'առնէ...» չարախօսեցին ոմանք: «Դժոխքի ծնունդ» որակողներ ալ եղան, բայց... մանուկին ծնունդ տուող մայրը հաւատաց հաստատ համոզումով մը անոր առողջանալուն, մեծնալուն, պարարտանալուն:

Այսօր «Թիկնեղ երիտասարդ մը դարձած է», կ'ըսեն անոնք որ չէին հաւատար անոր ապրելուն: «Սարտարապատով ձեռք բերինք մեր ափ մը հայրենի հողը», կը բարբառին անոնք որ երէկ՝ «Թուրքին նուէրը կամ չնորհը» կը դաւանէին զայն:

«Դժոխք»ը վերածուեցաւ տեսակ մը դրախտի, ու խաւարը՝ լոյսի:

Այսօր ալ տակաւին կան մարդիկ որ իրենց դնահատումներուն մէջ «չնորհս»-ները կը չարեն: Շնորհիւ այսինչին, չնորհին այնինչին... կարծես մեր չինարար ժողովուրդը զաւակի մը չափ մաս չունենայ եղած, կատարուածներուն մէջ:

Հայաստան այցելող բարեկամ մը կը պատմէր. «Երեւանէն Սեւան կ'երթայինք, մարդատար կառավարին քով նստած էր Ամերիկայէն ծերուկ այցելու մը խանդավառ ու յաւակնոտ, ամէն մէկ չարժումի բարձր ձայնով «չնորհս» մը կը չարէր եւ այլազան անուններ կուտար: Ճանկարծ, կառավարը դարձաւ մեր այցելուին կողմը ու դոռաց»...

— Քաւթառ, էն բոլորը ուրիչների չնորհիւ եղած են, հապա մենք ի՞նչ ենք այստեղ, ղդումի կո՞ւտ...:

Մենք, — անոնք որ հայրենիքէն դուրս, անոր կարօտովը կ'ապրինք եւ որ հայրենասիրութիւնը չենք չփոթեր ծապլվառեան ըմբռնումներու հետ, մեզի համար կարեւորը շնորհիւները չեն, կարեւորը, մեր արիւնով ու արցունքով գնուած այդ ափ մը հողը, անոր ծոցին մէջ սեղմուած ժողովուրդը, — հայ ժողովուրդը, — ապրի՛, մեծնայ, ուռճանայ, արդասաւորի, ահա՛ կարեւորը:

Մեծ Րաֆֆի իր «Խենթ»ի հերոս վարդանի երազին մէջ երկու դար կուտար նորաստեղծ Հայաստանը անճանաչելի դարձնելու համար: Այսօր, դեռ կէս դարէն քիչ մը աւելի կեանք ունի անիկա, ապահով ենք, կը հաւատանք հաստատ համոզումով մը, որ դարագլխին շնորհիւ մեր ժողովուրդի չինարարական ոգիին, անոր իմացական կարողութիւններուն, անոր անդաւաճան հայրենասիրութեան, այսօրուան մեր նեղլիկ, փոքրիկ Հայաստանը ամէն տեսակէտով անճանաչելի պիտի դառնայ:

Վանդի «մենք Արարատը ունինք», վանդի «մենք Հայ ենք, պիտի չատա-

ահեղ վիհը մեր մօտալուտ կորուստեան:

Երկու օր ետք, կարաւանը ճամբայ ելաւ դլխիկոր: Ու ձորին մէջ, կուրծքը կոծեց: Տէր Խաչատուր, մենութեան մէջ, փայտէ փոքրիկ կամուրջին մօտ եւ կաղինի հեղ թուփերուն հովանիին, կը քնանար, բարի առուին մեներդովը: Խռովայոյզ սիրտն ու հոգին կը հանգչէին: Կարաւանը ծնրադրեց, խաչակնքեց եւ աղօթեց: Մեծ ու պզտիկ արտասուեցին: Աղջիկները դաշտին վայրի ծաղիկներով պատանքեցին սուրբ մարմինը: Տիկին Խոնարհ զոյգ ճղիկով խաչ մը հիւսեց: Մամիկները քահանային անմեղ ճակտին համբոյր տուին, աղի արցունք թափելով: Անոնցմէ մին անիծեց. «Քարէ՛ սրտեր, կրակ թափի ձեր ալ գըլխուն»:

Անուշաւան Ակնէն փախաւ Երիզա: Ու կռուեցաւ Անդրանիկին եւ Մուրատին դունդերուն մէջ: Պատուով մեռաւ, փառքով մեռաւ, վասն Հայկեան Ազատութեան, հաւատարիմ՝ Նահատակաց, հօր պատգամին:

ԱՐՇԱԻԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (126)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Ղուկաս էֆէնտի, ըսաւ երիտասարդը դաժան կերպով մը, մէկտեղ երեսի վրայ մնացած ծեր կին մը, բռնաբարուած ու լքուած մանկամարդ աղջիկ մը եւ խեղճ նորածին մը կան եւ խնդիրը այդ թշուառներու չուրջը կը դառնայ, թըշուառներ, որոնց պատասխանատուն դուք էք, հետեւաբար կը խնդրեմ, որ փոխանակ ծաղրական կերպով խօսելու, խիստ լրջութեամբ տեսնուիք հետս:

Ղուկաս էֆէնտի, որ ալ հասկցած էր, թէ երիտասարդը որեւէ ազգականական կապ չունէր Շուշանիկի հետ, բնաւ չյուզուեցաւ Սերգիսի այս կշտամբանքներէն եւ նոյն ծաղրածու ձեւով չարունակեց.

— Բարեկամ, կ'երեւայ որ դուն բան դործ չունիս ու այսպէս հոս ու հոն մարդիկ կը փնտռես, անոնց պաշտպան կանգնելու համար: Գիտե՞ս, ուրիչ մարդ մը եւ կին մը պաշտպանելու համար... եւ բերնիդ փայն ալ առիր, բայց կ'երեւայ որ առիկա բաւական դաս մը չէ եղեր քեզի ու նորէն վազ չես անցեր այդ պաշտպանի դերէդ... գոնէ ծայրը չահ մը կա՞յ... եկուր քեզի ուրիչ դործ մը դտնենք տէ, առանկ պարապ դործերէն հրաժարէ...

Երիտասարդը վաճառականին այս խօսքերէն թէեւ բարկացաւ, սակայն կրցաւ ինքզինքը զսպել եւ ամենայն պաղարիւնութեամբ պատասխանեց.

— Շնորհակալ եմ, Ղուկաս էֆէնտի, ես ձեր կարծածին պէս անպործ չեմ, չատ լաւ պաշտօն մը ունիմ եւ այնպիսի հաստատութեան մը մէջ, որ դուք որեւէ կերպով չէր կրնար վնասել ինծի: Եթէ այդ խեղճ կիներուն վիճակովը կը հետաքրքրուիմ, պարզապէս կարեկցութենէ մղուած ըլլալուս համար է, որովհետեւ մօտէն կը ճանչնամ իրենց վիճակը, ուստի նորէն կը կրկնեմ՝ մէկ կողմ դնենք ունայն խօսքերը եւ իրրեւ լուրջ մարդիկ իրարու հետ տեսնուինք:

— Բայց դուն որեւէ հանդամանք չունիս այդ խնդրին խառնուելու... արդէն խնդիր ալ չկայ, — փութաց ճչդելու Ղուկաս էֆէնտի, — խեղճ տղայ մը բերեր մեր դրան առջեւ ձգեր էին, հետը նամակով մը, իմ ալ խղճիս դպաւ, ուզեցի դրամական օդնութիւն ընել, պարզապէս բարեդործութիւն մը, եւ ասոր համար քահանան իրենց տունը դրկեցի, բայց հիմա կը տեսնեմ, որ պարզապէս քիթս բռնել կ'ուզէք, այնպէս մը ցոյց տալով, որ իբր թէ այդ նորածինը իմ հարազատ զաւակս է, թէ մայրը ես դլխիկ հանած եմ եւայլն: Ասոնք անվայել բաներ են, բարեկամ, եւ այդ տեսակ դրամաչորթութիւններ ընողներուն համար մասնաւոր պատիժներ ալ կան եւ բաւական ծանր, ուստի առանք քեզի հասկցնելէ ետքը, հիմա ահաւասիկ վերջին խօսքը. եթէ իրրեւ զուտ ողորմութիւն կ'ընդունին, լաւ, իսկ եթէ կը չարունակեն իրրեւ իրենց իրաւունքը պահանջներ ընել, տասը փարա չեմ տար, թող դիտցած ըլլան, թէ՛ իրենք եւ թէ իրենց պաշտպանները...

Երիտասարդը վաճառականին բոլոր այս մարտահրաւէր խօսքերը մտիկ ըրաւ անյայտայլ, յետոյ ըսաւ.

— Ղուկաս էֆէնտի, ես իրրեւ բարեկամ եկած եմ ձեր մօտ եւ կ'ուզեմ որ իրրեւ բարեկամ մեկնիմ, որովհետեւ եթէ խընդիրը հակառակութեան յանգի, այն ատեն ես տեղի տալու միտք չունիմ բնաւ եւ ինծի հետ եղողներն ալ նոյնպէս որոշած են ամէն զոհողութիւն ընել այդ թշուառ աղջկան պաշտպանութեան համար, եւ որովհետեւ դուք ալ յամառ մէկը կ'երեւաք, չատ բնական է, որ մեր այս հակառակութիւնը չատ ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ. ուստի նորէն կը կրկնեմ, երկուքնուս չահուն համար, լաւ է որ խնդիրը խաղաղութեամբ կարդադրենք:

— Ինծի նայէ, կարդադրելիք խնդիր չկայ մէջտեղը, ըսաւ Ղուկաս էֆէնտի կատուկ չեչտով մը, բարեդործութիւն մը ընել ուզեցի եւ դլխուս պեղա կը բանաք. ես ի՞նչ պէտք ունիմ մէկուն մէկալին փիճը նայելու... եթէ քիչ մը դրամ տալ ուզեցի նէ՝ ան ալ պարզապէս խղճիս դըպաւ, անոր համար էր. արդէն եթէ ինծի մնար, դուցէ չէի ըներ, բայց կինս չատ պնդեց, ես ալ չդիմացայ, ահա եղելութիւնը, ուստի կ'աղաչեմ, խօսքը կարճ կապենք, հոս գործի տեղ է, եւ ամէն մարդ դրաղում ունի, դուն ալ, քանի որ կ'ըսես թէ դործի աէր ես, էլ դործիդ դնա ու ալ չխօսինք ասոր վրայ:

— Նախ ըսեմ, որ ես ինքնաբերաբար չեկայ, այլ դուք տէրտէրը դրկեցիք ու խնդրեցիք, որ դամ: Յետոյ Ղուկաս էֆէնտի, լաւ մտիկ ըրէք, մենք թէեւ ըրէն ճամբայ չենք ելած եւ ըրածնիս պիտենք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՍԷՆ-ՄՕՌԻՍԻ ՄԷՋ

Սէն Մօռիս, Լիոնի չրջանը մօտիկ պիւղ մըն է, ուր կան բաւական Թուով հայրենակիցներ, որոնք առաւելապէս կ'աշխատին գործարաններու մէջ, եւ որ վեր – ջերս կենդանութեան եւ վերազարթնումի նշաններ ցոյց կուտայ, չնորհիւ արեւելքէն եկած հայրենասէր եւ գաղափարական տղաքներու, որոնք հիմը դրին Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վրացեան» խումբին, վերակոչելով յիշատակը իրենց կուսակցական մեծ ուսուցչին, Հայաստանի Հանրապետութեան վերջին վարչապետին:

Այս խումբն էր որ կազմակերպած էր, Հայաստանի Անկախութեան հռչակման 53րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէին, որ տեղի ունեցաւ 23 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ, տեղւոյն Քաղաքապետարանի սրահը, որ լեցուած էր տեղացիներու կարգին Լիոնցի եւ Տէսինցի հայրենակիցներով, որոնք եկած էին քաջալերելու այս ձեռնարկը եւ յարդանքի իրենց բաժինը բերելու, ազատութեան ճամբուն վրայ նահատակուած հերոսներու յիշատակին:

Օրուան խօսնակը, ընկեր Սարգիս Ա. – ռաքելեան, — իր նչ զարմանալի եւ հա – ճելի զուգադիպութիւն, որ մեր չրջանին մէջ կը վերակոչուի սիրելի անուն մը — հանդէսը բացուած յայտարարեց «Յա – ռաջ նահատակ»ով, զոր ներկաները եր – գեցին ոտքի եւ միաբերան, ու պատչաճ խօսքերով գովքը հիւսեց հայ ժողովուրդի ազատատենչ ձգտումներուն եւ օր – ուան տօնակատարութեան իմաստի մասին:

Ցաջորդաբար գործադրուեցաւ գեղարուեստական կոկիկ բաժին մը երգերով եւ արտասանութիւններով, նաեւ մասնակ – ցութեամբ Լիոն – Տէսին Նոր Սերունդի պարախումբին, որոնք պարեցին հայկական տոհմիկ պարեր, մերթ նազանքով եւ քնքչութեամբ, եւ մերթ առնական խիզախ սլացքներով: Բոլորն ալ արժանացան ներկաներու դնահատանքին եւ բուռն ծափերուն:

Բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան երիտա – սարդ բանախօսը, ընկեր Գ. Կանանեան, որ նկատեց Մայիս 28ը տօներուն ամէնէն վե՛հը, որովհետեւ կ'իմաստաւորէ մեր ազգային պատմութեան վերջին հարիւր – ամեակը, եւ որ թուական մը ըլլալէ ա – ւելի, ոգին մըն է, եւ մեր երազներու ու իղձերու միաւորումը, ու չարունակեց. « ճանչնալ Ապրիլ 24ը եւ մերժել Մայիս 28ը կը նշանակէ նմանիլ այն քրիստոն – եային, որ կը հաւատայ Քրիստոսի խա – չելութեան ու մահուան, բայց կ'ուրա – նայ անոր յաղորդող հրաշափառ յարու – թիւնը: Ուրանալ Մայիս 28ը կը նշանակէ մրոտել Ապրիլեան նահատակներու յիշատակը որոնք մնացին անթաղ եւ դերեզ – ման չունեցան, որպէսզի մենք ապրինք ազատ, չէնցնելով մեր հայրենի օճախ – ներն ու քարքարուտ լեռները: Տարիներ ղլորեցան եւ մարդիկ ու կուսակցութիւն – ներ իրենց նոր տէրերուն հաճոյալի երեւ – նալու մարմաչէն տարուած դասալիքներ դարձան ու լքեցին Մայիս 28ը, միայն մէկ կուսակցութիւն, պատիւ իրեն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մնաց պատնէշին վրայ եւ ամենուրեք փառքը հիւսեց այդ թուականին, զայն դարձնելով իր դաւա – նանքի հաւատոյ հանդանակը:

Ընկերը սեղմ դծերու մէջ ըրաւ պատ – մականը դէպքերու եւ դէմքերու եւ եղ – րակացուց ըսելով.— «Այսօր Հայաստանի մէջ Սարդարապատի կոթող կը կանգնեն, բայց կը զլանան իրենց արժանավայել պատիւը մատուցանել այդ ճակատա – մարտներու ոգին եւ մղիչ ուժը հանդի – սացող Զօր. Սիլիկեանին, Նազարբէկեա – նին, Դրօյին եւ չատերու եւ զանոնք հո – վանաւորող կուսակցութեան, որուն կը պարտինք երէկի, այսօրուան եւ վաղուան Հայաստաններու դոյութիւնը: Դաշնակ – ցութիւնը ամէն տարի, առանց ընկրկուա – մի, տօնակատարութիւններով, կ'աշխա – տի վառ պահել յիշատակը բոլոր անոնց, որոնք մահուամբ զմահ յաղթեցին, յա – ջորդութեան կամուրջ մը հաստատելով երէկուան սերունդին, որ հայրենի օդը կը ծծէր ու պապենական հողէն իր ա – ւիշը կ'առնէր, ու այսօրուան սերունդին միջեւ, որ զրկուած Արարատի վեհա – պանծ տեսքէն, արմատախիլ իր պապենական հողերէն, դոյութեան պայքար կը մղէ, աշխարհի չորս կողմը: Ժամանակն ու կարիքը կը ծնին հերոսները, կ'ըսէ հայկական իմաստութիւնը: Մենք կը հաւատանք որ, այս ժողովուրդը կարող է տակաւին ծնունդ տալու, նորանոր Վարդաններու, Դրօներու եւ Նազարբէկեան – ներու, արդարութիւն կատարելու եւ մեր բռնազրաւուած ինչքերը մեզի վերա – դարձնելու համար: Կեցցէ Մայիս 28ը, կեցցէ ամբողջական Հայաստանը, առանց մակդիրի, ամբողջական Հայութեամբ»:

Հանդէսի այս պաշտօնական մասէն վերջ սկսաւ խնջոյքը, առատ կերուխու – մով եւ ընկեր Կ. Յովակիմեանի թամա – նանք», վանդի «մենք անլռելի զանգա – կատունն ենք հոս ու հոն»:

Այսօր, մեր անկախութեան տօնին, Մայիս 28ի առթիւ հազար ողջո՛յն Հա – յաստանի բանուորին, դիւղացիին, մտքի եւ դրչի մչակներուն, այլ մանաւանդ «Մեր հողերը, մեր հողերը» աղաղակող հուժկու, թիկնեղ երիտասարդութեան:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ ՆԵՐՍ

Էր երբեմն մեր աշակերտական չրջան – ներուն զանազան դասաւանդութեանց չարքին կը սորվեցնէին նաեւ եկեղեցական պատմութիւն Հին Ուխտէն կամ Նոր Ուխտէն, եւ որով մեզի սորվեցուցած էին թէ եկեղեցին ունի եօթը սուրբ խորհուրդներ, ինչպէս դրօշմ, մկրտութիւն, ապաչխարութիւն, հաղորդութիւն, պսակ, օծում եւ թաղում. եւ թէ այս խորհուրդները դարերէ ի վեր կը չարունակուին եւ պիտի չարունակուին յաւիտենապէս:

Մեր եկեղեցին Համբարձման տօնին օրը յատկացուցած է մանուկներու Ս. Հաղորդութեան խորհուրդին, անշուշտ նախօրօք տղաք իրենց դասերուն հետ սորված են Համբարձման տօնին նչանակութիւնը, թէ Քիստոս իր յարութենէն քառասուն օր վերջ Ձիթենեաց լերան վրայ բազկատարած կ'աղօթէ ու կ'օրհնէ իր աշակերտները ու կը հրամայէ անոնց որ Աւետարանը քարոզեն աշխարհի չորս ծագերուն ու ինք կը վերանայ, կը համբառնայ ամպերուն մէջ կորսուելով: Այս տօնը կը կոչուի Համբարձման տօն կամ Վիճակի օր:

Հին Հայաստանի մէջ՝ աւանդական սովորութիւն դարձած էր ամէն տարի Համբարձման տօնին օրը վիճակ քաշել, նշանակելամեմ քնքոյշ աղջիկներ՝ եօթը աղբիւրներէ իրենց սափորները լեցուցած, եօթը տեսակ զարնան բուրմունքով ծաղիկներ հաւաքած՝ կը համախմբուէին պաղ աղբիւրներու մօտ ու սրտի տրոփիւնով վիճակ կը քաշէին իրենց սիրած եարին բախտը դիմաւորելու: Եթէ արտայութեամբ. եղան խմբական երգեր, ուրախ, զուարթ եւ մտերմիկ չրջանակի մէջ, որ չարունակուեցաւ մինչեւ ուչ երեկոյ: Երիտասարդական նուագախումբն ալ հնչեցուց յեղափոխական եւ ազգային երգեր, աւելի ոգեւորելով ներկաները:

Շնորհաւորելի են «Վրացեան» խումբի մեր ժրաջան ընկերները, որոնք կ'ուզեն առթիւ մը ստեղծել Սէն-Մօռիսի մէջ ազգային դիտակցութեան զգացումը վառ պահելու եւ ոգեւորութիւն ստեղծելու համար դաղութին մէջ: Կը խորհիմ թէ, իրենց այս Բ. ձեռնարկն ալ, որ վըս – տահաբար, չայողութեամբ պսակուեցաւ, ունեցան հոգեկան բաւարարութիւն, ու ժողովուրդը բաժնուեցաւ սրահէն, զոհ սրամադրութեամբ:

«ՊԱՐՏԻԶԱԿՑԻ»

դիւնքը լաւ ըլլար, կը սկսէին խմբերգ – ներն ու պարերը, ու կ'երեւակայէին իրենց կեանքի հեռապատկերը իր վարդապոյն կողմերով: Ոմանք ալ տխուր ու յուսահատ կը մնային՝ երբ վիճակի քաշուած թղթիկները՝ մռայլ ու թախծոտ օրեր կը բերէին, ինչպէս Թումանեանի Անոյշը որ իր նչանածին Սարոյին վիճակած սեւ բախտին դիմաց տագնապալի պահեր անցուցած է. ու իր ընկերուհի – ները մխիթարելու համար պինք կը սկսին երգել.

Սուտ քաւ է ֆոյրիկ, դուն մի հաւատար
Լոկ պատահական մի չար խօսք է ան,
Սիրտդ մի կոտրեր, սուտ քանի համար
Փու խաղըդ խաղա, ճա՛ն կիւլիւմ ասա:

Ուրեմն այս փակագիծէն ետք ըսենք, որ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը հրաւիրած էր Փարիզի եւ արուարձաններու աչակերտութիւնը մասնակցելու Հաղորդութեան խորհուրդին: Եւ սակայն չար դուգադիպութեամբ՝ երթեւեկի գործադուլի հետեւանքով միայն Դպրոցասէրի աշակերտութիւնը ներկայ էր խմբովին, տնօրէնուհի Օր. Գարագաչեանի առաջ – նորդութեամբ, իսկ Փարիզի եւ արուարձանի աչակերտութեան թիւը չատ ցան – ցառ էր:

Պատարագի խորհրդաւոր պահն է, խունկով օծուն՝ մեր եկեղեցւոյ զմբէթ – ներուն տակ կը պատարագէ Գիւտ վարդապետ Նազարեան, կը լսուին հոգեզմայլ չարականներ, հոգեպարար մեղեդիներ ու բուրվառներու դուլաներու մէջէն՝ բազկատարած հաւատացեալներ խնդրարկու աղօթքներ կ'ուղղեն դէպի վեր: Սերովբէ Արք. Մանուկեան հակիրճ կերպով կը բացատրէ օրուան տօնին նչանակութիւնը, կը յորդորէ ծնողքները որ հայեցի դաստիարակութիւն տան իրենց զաւակներուն, թէ ամէն Հինգշաբթի եւ կիրակի ղրկեն հայկ. դպրոց հայերէն սորվելու եւ զարկ տան հայապահպանման վեհ նպատակին: Կը յորդորէ նաեւ աչակերտները որ սիրեն իրենց մայրենի լեզուն, Հայ ըլլալու գիտակցութիւնը ունենան, հնազանդ ըլլան իրենց ծնողքին, սուտ չխօսին եւայլն:

Այս հոգեշահ խօսքերէն յետոյ կը չարունակուի պատարագը և խնկաւէտ բուրմունքներու հետ հաւատացեալներու աղերսանքներ կը բարձրանան վեր «Տէր ողորմեա»յի աղօթքներուն հետ: Ու կը հաղորդուին մեծ ու պզտիկ Ս. Հաղորդութեան սկիհին առջեւ խոնարհած. երթայք խաղաղութեամբ:

Ցաւարտ պատարագի կը սկսի աւանդական փակեղներու բաշխումը, Հոգեբարձութիւնը չատ խնամքով պզտիկ ծրարիկներ պատրաստած էր, աչակերտներն ու ծերունիները ստացան իրենց բաժինը ու մեկնեցան զոհ սրտով եւ հայկական չունչով թարմացած:

ՀՌ. ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

— Մինչեւ առաւօտ չկրցայ քնանալ. հաղիւ թէ աչքերս կը փակէի, կիսատ մատծումներ թունդ կ'ելլէին ուղեղիս մէջէն, իրարու դէմ կը պայքարէին կամ աննպատակ կը թափառէին, ինչպէս մըկնիկներ՝ անբնակ տան մը ձեղնայարկին մէջ: Քանի մը անգամներ ուղեցի բռնել անոնցմէ մէկը, որոշապէս հասկնալ թէ ի՞նչ բան է որ ինձ մանաւանդ այս մատանջ կ'ընէ, բայց հաղիւ թէ միտքս կը սեւեռէի գաղափարի մը վրայ, անհամար ուրիչ գաղափարներ կը խուժէին անծանօթ անկիւններէ եւ կը խուսափէին ամէն ուղղութիւններով:

— Թերթերը երէկ կը ծանուցանէին որ Ներքին Գործոց նախարար եւ Ձէյլայէան պէյ մեկնեցան Տարտանէլի ճակատը, քննութեան համար: Իրենց վերադարձին պիտի այցելեն նաեւ Կէլիպոլուի հիւանդանոցը:

Մինչեւ առաւօտ անդադար տանջուե – ցայ: Քանի ամիսներէ ի վեր այստեղ եմ եւ առաջին անգամն է որ ոտքի չեմ կանգնիր, երբ զարթեցնող ժամացոյցս կը հնչէ: Մեր յարկաբաժնի աղախինը եկաւ ինձ մօտ, թէյ բերաւ եւ քիչ մը կաղդուրուեցայ: Ուզեց անմիջապէս բըժիշկը կանչել, բայց մերժեցի: Ըստ ինքեան հիւանդ չեմ, բայց գլուխս ծանր է ինչպէս եթէ բեռնաւոր ըլլար ճնշիչ հողով մը:

— Ձէյլայէտտին դիտէ՞ արդեօք որ կէլիպոլուի հիւանդանոցն եմ: Գիտէ կամ չի գիտեր... Այն ժամանակ հանդիպեր էր հօրս կարմիր Մահիկի կեդրոնական բիւրօն եւ իմ մասիս խօսեր էին: Հայրս յայտներ էր որ պիտի մտնեմ պինուորական հիւանդանոցի մը մէջ: Ձէյլայէտտին ըսեր էր հօրս.

— Մելիհա Նուրի հանըմ ամէն տեսակ արիւթեան կարող կին է. ինձ չէ՛ք զարմացներ: Բայց այն ատեն ես ինքս չէի գիտեր դեռ թէ ո՞ր ճակատը պիտի ղըրկուին ինձ. այնպէս որ...

Սատանան իրեն հե՛տ... ահա՛ դար – ձեալ փոքրիկ մկները սկսան վազվզել ուղեղիս մէջ...

Նախաճաշի միջոցին անչուշտ լսեցին որ հիւանդ եմ եւ զարմանալի է որ բժըշկապետը չէտապեց ինձ մօտ. ի փոխարէն այցելութեան եկաւ հանդերձարանի վերակացուն, Սաֆիյէ հանըմը: Կը զարմանամ որ վուԹը(*) հեռը չբերաւ: Տարօրինակ կին մըն է Սաֆիյէ հանըմ և ինձ մեծապէս կը հետաքրքրէ: Թէև վարձկան աշխատող, իրեն յանձնուած գործը կը կատարէ խնամքով եւ անձնուիրութեամբ: Նախկին պալատական կին, կ'ապրի ամբողջովին հին յիշողութիւններով և փառքերով, բայց աննկատելի ճարպիկու – թեամբ այդ բոլորը կը կապէ ներկային: Տարիները իր վրայէն սահեր են առանց փոխելու իր հոգեկան տրամադրութիւնը: Թէեւ այլեւս ծերացած է եւ իր չալարով յողնած դէմքը աւերակի կը նմանի, բայց պահած է իր կեցուածքին խրոխտութիւնը եւ իր չարժումները զուրկ չեն այն չնորհէն որ նաղնի կիներուն յատուկ է: Սաֆիյէ հանըմ կը հաւատայ որ պատերազմը պիտի վերջանայ մեր ղէնքերու յաղթութիւնով: Անիկա դեռ կը լսէ մեր հեծելազօրքի յաղթական տրոփը Բումէլիի տափաստաններուն մէջ, իր թառատ – մած չրթները ընտաներար կ'արտասանեն դահրիմաններու դաղիներու (**) անունները, ինչպէս եթէ դեռ ապրէին, ինչպէս եթէ ներկայ ըլլային սենեակին մէջ: Երբ անոնց նուիրուած հին տէսթաններ կ'երգէ, բուռն յուզումը արցունք կը ժայթքեցնէ աչքերէն: Անմիջապէս որ պահ մը ազատ ունենայ, կը վազէ իր սենեակը եւ վուԹը կը նուագէ: Այս միջոցին վերին աստիճանի ոգեւորուած է որ բարձրաստիճան հիւրեր պիտի այցելեն մեր հիւանդանոցը: Երկարօրէն ինձ խօսեցաւ այդ մասին: Կը սիրէ բոլոր հանդիսութիւնները եւ օրուան տիրողները միշտ քաջեր եւ յաղթականներ են իրեն համար: Ինձ խոստացաւ լաւ քէֆ սարքել, երբ պատերազմը վերջանայ եւ վերջանայ յաղթականով: Սիրտս նեղուած էր եւ դոչեցի զայրոյթով.

— Թո՛ղ մեզի վերջանայ. ինչ փոյթ թէ ի՞նչպէս պիտի վերջանայ: Որի՞ պիտի ծառայէ այդ յաղթութիւնը. քանի մը պչէրու եւ էֆէնտիներու համար տօն եւ խրախճա՞նք... ուրիշ ինչ:

Սաֆիյէ դեռ սենեակս էր, երբ բժշկապետը, Բէմզի պէյ, եկաւ ինձ մօտ: Բազկերակս նայեցաւ, սիրտս քննեց եւ պահ մը մտածկոտ մնաց: Աչքերս յառած իր թուխ դէմքին կը նայէի ուշադրութեամբ: Մեր նայուածքները չեշտակի իրարու հանդիպեցան եւ անիկա յօնքերը պռըստեց:

— Քանի օրերէ ի վեր չարաչար յոգնած է խեղճը, ըսաւ Սաֆիյէ հանըմ, կարծես ընդհատելու համար մեր ծանր լռութիւնը:

ԶԱՊԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(1 – Շար.)

(*) Լարային նուագարան մը:
(**) Դիւցազն եւ յաղթական:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան կեդր. Յանձնախումբը չնորհակալութեամբ ըս – տացած է.—

Տէր եւ Տիկին Պապայեան Աբչամ 5000 ֆր.,

Յովակիմեան Էլիզ. 1000, Գուլումեան կարպիս, Յովակիմեան Եղիա, Շահլամեան եւ Պաքէրճեան Ա., Ումէտեան 500-ական, Տէր և Տիկ. Փափազեան Առլէն 400, Պօյաճեան Հայկազ, Մէքճեան Յարու – թիւն, Տէր եւ Տիկին Տոլապճեան 300ական, Մելքոնեան, Եօթնեղբայրեան Աւետիս, Տօրումեան Մարի, Տէր-Վարդանեան Ժաքի, Սողոմոնեան Դաւիթ, Խակիճեան Յակոբ 200ական ֆրանք:

(Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 5, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՏ, 6ՐԴ ԹԱՂԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ, ՓԼԱՍ ՍԷՆ-ՍԻՒԼՓԻՍ

Կը ձախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Ուղերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒԽ ԲԱԺԻՆ.— Ազգ. երգեր Պետրոս Պետիկեանի կողմէ, արտասանութիւն՝ Մուրատ Դասլաքեան

Սօսի պարախումբին՝ *մենապարեր՝ ԺԱՆ-ԺԱՔ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ, ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ եւ Օր. ՍՊԵԼԼԱ ՊԱԳԸՐՃԵԱՆ*

Կէս գիշերէն ետք՝ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ մինչեւ լոյս
Պ. Պետիկեան՝ *Հայկ. եւ եւրոպական եղանակներով:*

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 13, կիրակի, Ազգ. Տան մէջ:
Կը ձախագահէ ընկ. ՄԻՍԱԿ ՄԻՐԶԷ
Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ԼՈՅՏ ՏԵՍԱՒ

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ

(Քերթուածներ)

Մատենաշար «Ահեկան»
Պէյրութ 1971

Դիմել՝ «Յառաջ»ի
Գին 5 ֆր.

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ
ՄԻՈՒԹԻՒՆ

UNION
DES ANCIENS ELEVES
MOORAT - RAPHAEL

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
1971 Յունիս 6ին ժամը 15էն սկսեալ

▼

ԽՆԶՈՅԻ, ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
TOMBOLA EXCEPTIONNELLE

▲

COLLEGE ARMENIEN SAMUEL - MOORAT
26, Rue Troyon, 92 - SEVRES

– ՄԱՅԻՍ 28 –

ԽՐԱԽԶԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Միւնասեան ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապ. Խաչին
Հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին
Շաբաթ՝ 12 Յունիս ժամը 20,30ին, Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթ *մէջ*
22, Ռիւ Վոլթէր

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին.— Նայիրի եւ Կովկաս *պարախումբերը*
Հրաչուհի Հայկանեան, *ինչպէս նաեւ* Պետիկ Պետիկեան *իր հայկական եւ ֆրանսական խումբերով:*

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր
Խօսնակ՝ Դր. Ամիրայեան

Առատ կերուխում
Գինն՝ 35 ֆր.

ARMENIA MONDIA

VENTE ARMENIENNE SUR LA COTE
ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ – ՎԱՃԱՌՔ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 5, 6, 7 ժամը 9էն 12, 14էն 19

Palais des Congrès
de la Foire Internationale
Parc Chanot, Marseille (8e)

100 մեթր՝ Փրատոյի Մայր-ենկեղեցիէն:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿԱՂՄԷ
Կիրակի 13 Յունիս կէս օրէն մինչեւ երեկոյ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
26, Rue Troyon — 92 - SEVRES — Métro : Pont de Sèvres
Սկաուտական խաղեր, գեղարուեստական յայտագիր —— երգ, պար, նուագ
Ճոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք խորոված և զանազան հայկ. աղանդերներ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՎԱՐՁՈՒԻ Է, ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Մանեանի թաղը, Յովսէփեան վայրկեան, 3 սենեակ, խոհանոց, սալ տ'օ, կահաւորուած յարկաբաժին մը, ազատ Յունիսի եւ Յուլիսի համար:

Յունիսին՝ 650 ֆր.:

Յուլիսին՝ 900 ֆր.:

Հեռաձայնել Պ. Խորէն Քէպապեանի, ամէն օր 242-10-14

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ-ԵՐԵՒԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 7ԷՆ 22՝ 2300 ՖՐ.
ՕԳՈՍՏՈՍ 7ԷՆ 27՝ 2750 ՖՐ.

Pension complète Hôtel ANI, 1ère classe

Voyage spécial du 10-25 Septembre avec 2 jours à Moscou à l'aller, 3 jours à Léningrad au retour

Excursions quotidiennes — séjour Hôtel ANI, 1ère *classe*

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

16էն 35 տարեկան

Բնակութիւնը՝ քաղաքին կեդրոնը՝ ԵՐԵՒԱՆ պանդոկ

1980 ՖՐ.

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN
AGENCE DE VOYAGES SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

LA SECTION CULTURELLE
DU CLUB DES JEUNES DE L'UGAB

vous prie d'assister à une

Soirée Littéraire

avec un montage audio-visuel de diapositives en couleur sur l'Arménie sur fond musical et poèmes arméniens

Le Vendredi 11 Juin 1971 à 20 h. 45 précises
Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ENTREE GRATUITE

MELIK AMIRAYAN

PHOTOGRAPHE

est à votre disposition pour réaliser l'ensemble des photographies de votre mariage. (Déplacement dans toute la France, portraits de style à domicile, reportage de l'ensemble des cérémonies en noir et en couleurs).

Téléphoner au : 845-65-04, pour vous rendre visite et vous montrer nos collections.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Ամաւերջի հանդէսը եւ Դաչտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 27 կիրակի օր:

×

Եղանակի առաջին դպրոցական դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 20 Յունիս կիրակի, Սէն-Մօրիս տը Կաուի Քոյրերու ծառախիտ դաշտին վրայ, կազմակերպութեամբ Լիոնի Հայ Կրթական Մարմնոյ, դործօն մասնակցութեամբ Հայ Երիտասարդաց խումբին:

×

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. – Սրծիւի դաշտահանդէսը կիրակի, Յուլիս 4, Վալապրի անտառներուն մէջ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ԿԻՐԱԿԻ
6
ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE
6 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12131

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.131

ՊԱՏԿԵՐԸ ՈԳԵՒՈՐԻՉ Է

Ֆրանսահայ երիտասարդական դար – թնթի մասին պիտի ուզենք առանձնա – պէս արձանագրել կարգ մը խորհրդածու– թիւններ եւ հաստատումներ, արագօրէն անդրադառնալէ եառ վերջին քանի մը տարիներու այն եռուզեռին՝ որ կեդրո– նացած է Հայ Մշակոյթի Տուներ հաստա– տելու փրկարար նախաձեռնութեան մար– դին վրայ:

Աւելորդ է ըսել, թէ բոյներ ունենալու կամ հաւաքավայրեր ապահովելու մտա– ծումը նոր չէ:

Հիներն ալ այդ ստիպողութիւնը զգա– ցած են միշտ եւ ծրագրէն գործի անցնե– լու յօժարակամութիւնը պակասած չէ եր– բեք:

Ապացոյց՝ Փարիզի «Հայ Մշակոյթի Տուն»ը, որ տասնըհինգ տարի առաջ փաստական դոյութիւն էր արդէն մայրա– քաղաքի կեդրոնական եւ բանուկ թաղա– մասերէն մէկուն մէջ, եւ որ, տարուէ տարի մասնակի նորոգութիւններու են – թարկուելով, հայաչունչ կեդրոնի մը ներքին կենդանութիւնը եւ արտաքին ներ– կայանալի պատկերը կը պարզէ հետ – զհետէ:

Կազմակերպական թէ մխիթենական ա– ռաքելութիւններու մէջ հաւաքավայրը կենսական ստիպողութիւն է: Ո՛չ միայն իբրեւ ժողովատեղի ու մնայուն դրա – սենեակ, այլեւ ու մանաւանդ իբրեւ հան– րային մէկտեղումներու ժամադրավայր եւ հանդիսասրահ:

Գաղութային մեր պայմաններուն մէջ, յատկապէս Ֆրանսայի ու Միացեալ Նա – հանգներու նման հայաշատ գօտիներ կը կարօտին սեփական կեդրոններու՝ կարե– նալ պայքարելու համար ցրուումի վը– տանգին դէմ:

Անկախաբար նիւթական բեռէն, որ ծանրօրէն կը ճնշէ վարձու դրասենեակ– ներով կամ սրահներով հանրային կեանք ու չարժում ստեղծելու հարկադրուած կազմակերպութիւններու պիւտճէին վը– րայ, հոգեբանօրէն աննպաստ է անատուն ու չրջիկ կեանքը՝ գաղութահայ բազմու– թիւններու համար: Լուրջ արդելք է փի– լիքական չփումի, պարբերական հանդի– պումներու, հայաչունչ մթնոլորտով յատկանշուող հաւաքոյթներու:

Ամէնէն հայահոծ չրջաններուն մէջ իսկ, հայ կեդրոններու չգոյութիւնը, չարագէպ իր անդրադարձումները կ'ու– նենայ հաւաքական մեր կեանքին վրայ, երբ նկատի ունենանք մանաւանդ՝ որ ընտանեկան յարաբերութիւններու ալ հնարաւորութիւնը կը պակսի բացարձա– կապէս:

Տարին քանի մը անգամ խմբուիլ վար– ձու սրահներու մէջ եւ ապրելի կամ մը– չակութային ոճներու առթիւ նստիլ կողք կողքի՝ խարուսիկ երեւոյթ է, իբրեւ հայկական մէկտեղումի: Պատրանք է հա– ւատալ, թէ պարագայական նման հա – ւաքոյթներով կրնանք կապ ու հոդեկան հաղորդութիւն ստեղծել ցանուցրիւ մեր համբանքին միջեւ:

Ահա նաեւ թէ ինչո՛ւ, ինչպէս ամէն տեղ, նաեւ Ֆրանսայի մեր կազմակեր – պութիւնները հինէ՛ն ի վեր փայփայած են երազը սեփական բոյներու եւ — փոյթ չէ թէ երբեմն չատ համեստ — փորձած են հայկական օջախներ հաստատել գէթ գլխաւոր քաղաքներու մէջ (Փարիզ, Լիոն–Տէսին, Մարսէյլ, եւայլն):

Հոն ապրո՛ղը միայն գիտէ, թէ ի՛նչ կը նշանակէ սեփական կեդրոններ ունենալ Ֆրանսայի մէջ: Փարիզի «Հայ Մշակոյթի Տուն»ը՝ ուր կեդրոնացած են այսօր Հ. Ց. Դաշնակցութիւն, Հայ Կապոյտ Խաչ (ՀՕՄ), Նոր Սերունդ, «Յառաջ»ի տպա– րան, եւ յարակից կորիզներ, տասնըհինգ տարիէ ի վեր կը հեւայ նիւթական դըժ– ուարութիւններու տակ, ու այսօ՛ր է մի– այն որ քիչ մը աւելի լայն չունչ կ'առնէ: Տարիներու ճիգի եւ մեծագումար յատ– կացումներու կը կարօտի տակաւին՝ բա– ւարարելու համար զաղութին պահանջ– ները:

Շատ աւելի անմխիթարական պայ – մաններու մէջ էր, որ մինչեւ անցեալ տա– րի, Մարսէյլի հայկական փեթակը, որ իրրեւ հաւաքավայր ունէր վարձու հին– կեկ եւ խարխուլ «ակումբ» մը: Եթէ չենք սխալիր, վաթսուն հազարէ աւելի Հայեր կ'ապրին Հարաւ. Ֆրանսայի այս հայնոցին մէջ, ուր տեղական պայման – ները եւ ազգային մեր թթխմորը չատ աւելի ձեռնտու են հայաչունչ կեանքի եւ հանրային ու կազմակերպական կենսու – նակ չարժումի:

Բաւական երկար ժամանակ խարխա – փելէ, ծրագրելէ եւ ընկրկելէ, փորձելէ ու ձախողելէ ետք, չրջանը յաջողեցաւ, ի վերջոյ, քաղաքի ամէնէն կեդրոնական ու նպատակայարմար մէկ թաղամասին մէջ ապահովելու սեփական կեդրոն մը, Մարսէյլի «Հայ Մշակոյթի Տուն»ը՝ որ կոչուած է բազմապատկելու հայահոծ այս գօտիին հայապահպանութեան հունճ– քը: — Ամէնօրեայ օջախը պիտի ըլլայ ան հին թէ նոր սերունդներուն, մխիթեանց թէ հանրային բազմութիւններու՝ իրրեւ ակումբ, ժողովավայր, հանդիսասրահ, ընթերցասրահ ու երիտասարդական խմ– բումներու ժամադրավայր:

Եթէ Փարիզի մէջ «Հայ Մշակոյթի Տուն»ը տարուէ տարի կը համատեղէ կուսակցական, երիտասարդական եւ հան– րային մեր կորիզները,

Եթէ Տէսինի մէջ հայ նահատակներու յուչակոթող մը բարձրացնելու նախա – ձեռնութիւնը ընդհանուր ոգեւորութիւն կը ստեղծէ եւ գործնական քայլերու կը մղէ Լիոնի եւ չրջակայ քաղաքներու հա– յութիւնը,

Եթէ Մարսէյլի մէջ իրականութիւն կը դառնայ «Հայ Մշակութային Տուն»ը,

Մղուած ենք ենթադրելու՝ թէ կ'աչ– խուժանայ զաղութը եւ կը ձգտի ամ – բանալ, իր նոր սերունդները ապահով կռուան դաւանելով ապագայ նուաճում– ներու:

Չենք սիրեր ինքնախաբութիւններու յանձնուիլ. սակայն տուեալները ու պատ– ճառները կը դանենք հաւատալու՝ թէ Ֆրանսայի հայ երիտասարդութիւնը — յատկապէս Հ. Ց. Դաշնակցութեան չունչին տակ դաստիարակուող իր թեւով — պիտի փորձէ ու կարենայ հիներու հեր– կը չարունակել հիւրընկալ այդ ափերուն վրայ, երմէ ակնկալելի զաղափարական ու ընկերային զօրաչարժով մը՝ Ֆրանսա– հայ կեանքի բոլոր ճակատներուն վրայ:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԶՊՈՆԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱՒ

Լիզպոնի մէջ միացեալ ղեկոյցով մը վերջ գտաւ Ալանտեան Ուխտի խոր – հըրզաժողովը: Արդիւնքը կը նկատուի ղրական:

Միացեալ ղեկոյցը նախ կը յիշեցնէ Ուխտի քաղաքական նպատակը — նա – խաձեռնութիւններ ստանձնելով արդար, մնայուն եւ ապահով խաղաղութիւն հաս– տատել Եւրոպայի մէջ: Ուխտի անդամ 15 երկիրներու Արտաքին նախարարները գոհ են նոյնպէս, որ Մոսկուա եւ Ռւա – չինկթըն կը չարունակեն բանակցիլ՝ ահմանափակելու համար հիւլէական զէնքերու արտադրութիւնն ու գործա – ծութիւնը: Տանըհինգերը յուսադրիչ կը նկատեն այն երեւոյթը, որ Պերլինի հար– ցին չուրջ խօսակցութիւններ տեղի կ'ու– նենան:

Միացեալ ղեկոյցը յատուկ կարեւորու– թեամբ կը չեշտէ Պերլինի հարցին լուծ– ման անհրաժեչտութիւնը: Պէտք է ապա– հովուի Դաչնակցային Գերմանիոյ հա– ղորդակցութեան դիծը Արեւմտեան Պեր– լինի հետ, այս մասին բնակչութեան տե– ղափոխութեան իրաւունքը, ինչպէս նաեւ քաղաքին արեւմտեան մասին կապը Դաշ– նակցային Գերմանիոյ հետ:

Ուխտի անդամները, մխիթնոյն ատեն, չահադրդռութիւն ցոյց կուտան խորհըր– դային վարիչներու առաջարկին՝ կրճա – տել Եւրոպայի զինուորական ուժերը: Այս կէտին մէջ տարակարծութիւն ծա – դած է Ֆրանսայի եւ միւս 14 երկիրներու նախարարներուն միջեւ: Ցամենայն դէպս աչխատանք պիտի կատարուի այս ուղ – ղութեամբ, տեսնելու համար թէ Խորհ. Միութիւնը ո՛ր չափով տրամադիր է լու– ծելու այս հարցը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ մեռած է Ժորժ Լիւ – քաս՛, հունդար փիլիսոփայ: Կը նկատուէր մարքսեան փիլիսոփաներու ամէնէն մե – ծերէն: 1933–1945 հաստատուած էր Խոր– հըրդային Միութիւն: Կարեւոր դեր կա– տարած էր հունդար ժողովրդական ըմ – բոստութեան մէջ, 1956 Հոկտեմբերին: Իմրի Նագիի կառավարութեան մէջ ըս– տանձնեց Մշակոյթի նախարարի պաչ – տօն: Խորհրդային զինուորական մի – ջամտութենէն ետք ապաստանեցաւ եւս – կոսլաւ դեսպանատունը: Փառար 1957ին թոյլ տուաւ որ վերստին անդամակցի Համայնավար կուսակցութեան: 1968 Օգոստոսին բողոքեց կարմիր բանակի յարձակման դէմ Չեխոսլովաքիոյ վրայ:

ԵՐԿԱԹՈՒՂիի անակնկալ գործադուլը որ սկսած էր Ուրբաթ առաւօ, օրուան մէջ տարածուեցաւ Սէն Լազարէն ետք կառ տիւ Նոռ, Մոնփարնաս եւ Օսթեր– լից բայց միայն արուարձաններու դիծե– րուն վրայ: Երթեւեկը բնականոն էր մեծ դիծերու վրայ: Շաբաթ օր Սէն Լազար վերադարձած էր իր բնականոն վիճակը, մինչ Մոնփարնաս եւ կառ տիւ Նոռ աւելի անկանոն են:

ՀԱՋԱՐ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐ հաւաքուած էին Ուրբաթ օր խաղաղ ցոյց մը ընելով Ներ– քին նախարարութեան առջեւ եւ խնդրե– լով որ նախարարը կամ անոր գործակից– ներէն մին պիրենք ընդունի լրագրող ժօպէրի խնդրին առընչութեամբ: Պր. Մարսըլէն ըսել տուած է որ ոչ ինք, ոչ ալ ուրիշ մէկը պատրաստ է եւ մերժած է լսել պատուիրակութիւնը: Ծանօթ է որ Նու– վէլ – Օպսերվաթէօրի պատահական աչ– խատակիցը ամբաստանութեան տակ է մինչ ինք բողոք ներկայացուցած է Բ.է դէմ վէրջի եւ հարուածի համար: Ոստի– կանութիւնը կը պնդէ որ լրագրողն է որ նախատած է ոստիկանները եւ վիրաւոր– ուած երբ վար իջած է կառքէն որ կը քալէր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ելմտական նախարարը չատ մտահոգ է դիներու բարձրացումէն, որ 5 առ հարիւրի հասած է 1971 Յունուարէն ի վեր:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Մայրս ուներ ձեռներ բարակ,
Մոմէ մատներ երկար ու նուրբ
Մեղմ աչխերում գգուող կրակ,
Այնպէս բարի եւ այնքան նուրբ,
աշխատասէր անդուլ ու ժիր
Պահել էր նա հոգին զուարթ,
Սիրտը ճնճղոյշ սիրով արբշիռ
Արցունքին առատ ու անաղարտ.
Երգեր ուներ պարզմիտ, բայց ջեռ,
Խօսք ու հէքեաթ հազար ու բիւր:

. . . . . .

Ցամաքել ես, անո՛յշ աղբիւր...

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

×

ՄՕՐ ՁԵՌՔԵՐԸ

Այս ձեռքերը՝ մօր ձեռքերը,
Հինաւուրց ու նոր ձեռքերը...
Ինչե՞ր ասես, որ չեն արեր այս
ձեռքերը...
Պսակուելիս ո՞ւց են պարել այս ձեռքերը՝
Ի՞նչ նազանքով
Երազանքով:

Ինչե՞ր ասես, որ չեն արեր այս
ձեռքերը...
Լոյսը մինչեւ լոյս չեն մարել այս
ձեռքերը՝
Առաջնեկն է երբ որ ծնուել
Նրա արդար կաթով սնուել:

Ինչե՞ր ասես, որ չեն արեր այս
ձեռքերը...
Զրկա՛նք կրել, հո՛գս են տարել այս
ձեռքերը՝
Ծով լռութեա՛մբ
Համբերութեամբ

Ինչե՞ր ասես, որ չեն արեր այս
ձեռքերը...
Երկինք պարզուած սիւն են դարձել այս
ձեռքերը՝
Որ չփլուի իր տան սիւնը,
Որդին կռուից դառնայ տունը,

Ինչե՞ր ասես, որ չեն արել այս
ձեռքերը...
Մինչեւ տատի ձեռ են դարձել այս
ձեռքերը՝
Այս ձեռքերը՝ ուժը հատած
Բայց թոռան հետ նոր ուժ գտած:

Փար են շրջել, սար են շարժել այս
ձեռքերը...
Ինչե՞ր, ինչե՞ր, ինչե՞ր չարժեն այս
ձեռքերը՝
Նուրբ ձեռքերը,
Սուրբ ձեռքերը:

... Եկէք այսօր մենք համբուրենք
որդիաբար
Մեզ աշխարհում ծնած, սնած,
Մեզ աշխարհում շահած, պահած,
Մեզնից երբեք չկշտացած,
Փոշի սրբող, լուացք անող,
Անվերջ դատող, անվերջ բանող
Ա՛յս ձեռքերը,

Թող որ ճաքած ու կոշտացած,
Բայց մեզ համար մետաքսի պէս
Խա՛ս ձեռքերը...

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

ԽՈՀԵՐ
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ա.

ԽՄԲ.— Հայաստանի Գրողներու Ըդհ. համագումարին առթիւ գրագէտներ, բանաստեղծներ եւ գրադատներ կ'անդրադառնան գրականութեան եւ արուեստի հարցերու՝ շատեր խիստ հետաքրքրական:

Լէոնիդ Հուրուից, իր կարգին, «Գրական Թերթ»ի Մայիս 21ի թիւին մէջ կ'արծարծէ կարեւոր հարց մը, որ շատերու կողմէ կը նկատուի կենսական:

Ծանօթ մի կին, ի դէպ, գրականութեան ուսուցչուհի, սխալներից ու մոլութիւններից ինձ եւս պահելու մտադրութեամբ, միանգամայն անկեղծօրէն, իր արդարացուիթեան մէջ համոզուած տոնով (չեշտով) (*) ասաց.

— Գրողը պէտք է սիրտը բաց պահի ուրախութիւնների համար: Սխրանքների կոչի, պատմի լաւագոյն մարդկանց մասին: Բարձրացնի...

Ուսուցչուհին վախենում էր, որ գրողը կարող է փճանալ այնպիսի տեղերում լինելուց, ուր դեռեւս շատ է կենցաղային կեղտը, ուր կրքերը մերկ են, եւ չարիքը նոյնիսկ չի թաքնւում վարագոյրի եռեւում:

Դժբախտաբար, միայն իմ ծանօթ ուսուցչուհին չէ այդպէս դատում: Մի հրատարակչութիւնում վերադարձնելով իմ ձեռագիրը, ասացին. «Մեզմացրու ըստուերը, եւ մենք գիրքդ կը տպագրենք: Մեզ հարկաւոր են այնպիսի գրքեր, որոնք սխրանքի են կոչում, պատմում են լաւագոյն մարդկանց, մեր կեանքի պայծառ կողմերի մասին: Գրքեր, որոնք բարձրացնում են...»: Համարեա բառ առ բառ կրկնեցին ուսուցչուհու խօսքերը:

Տարօրինակ, վշտացնող կարծիք՝ գրողի մասին: Նրան աւելի հաճոյքով պատկերացնում են յորելենական սեղանի շուրջ բազմած:

Այս կարծիքը լայնօրէն տարածուած է, եւ ես վախենում եմ, որ մենք՝ գրողներս, դրանում ինչ-որ չափով մեղաւոր ենք:

Մեր բառապաշարից դուրս են նեռուել «դունաղարդում», «գունագրում» բառերը: Ըստ երեւոյթին, ոմանք չեն կարողանում եղյա գնալ առանց այդ բառերի եւ որոշել են, սուս ու փուս, ետնադռնից նորից գրականութիւն քարշ տալ այդ վարկաբեկուած արտայայտութիւնները:

Տեղին է յիշեցնել, որ դեռեւս 30ական թուականներին փորձ արուեց ստեղծելու այդպիսի գրականութիւն: Այդ «չարժուձմը» ղեկավարում էր նոյն տարիներին հրատարակուող «Նաշի դոստիժենիյա» ամսագիրը, որը գրում էր միայն ու միայն նուաճումների մասին:

Ամսագիրը չուտով ինքը հիասթափուեց իր էջերում տպագրուող գուտ «նուաճումային» ստեղծագործութիւնների գրականութիւնից: Ինքնաքննադատութեան նկատմամբ ամսագրի բացասական վերաբերմունքի դէմ ժամանակին արտայայտուել են Ա. Լունաչարսկին, Ե. Երոսլավսկին, Ս. Օրջոնիկիձէն: Երկուերեք համարից յետոյ ամսագիրը վերակառուցուեց եւ տպագրեց այնպիսի գործեր, որոնք կաչկանդուած չէին կեանքի միայն մէկ կողմը ցուցադրելու սահմանափակութեամբ:

Պատմական ամէն մի շրջան ժամանակի վրայ թողնում է իր նախանշանները: 30ական թուականները, որ մեր գրականութիւնը հարստացրին նշանակալից ստեղծագործութիւններով, առաջին պլանի (դիծի) վրայ մղեցին իրենց տրափարէտը (պատրաստ յանկերդ): Այդ տարիների շատ երկերի հերոսը տառապեր ծառայողն էր. նա քուն ու հանգիստ չունէր, օրերով չէր տեսնում երեխաներին. ընտանեկան երջանկութիւնը, սէրը, աշխատավարձը, ծերութիւնը, մահը համարեա ոչինչ էին ուշադրութեան ոչ արժանի բաներ, քաղքենիութիւն: Այս տրափարէտին երբեմն տուրք էին տալիս նոյնիսկ այնպիսի գրողները, ինչպիսիք էին Վալենտին Կատաեւը, Եուրի Օլեշան: Վերջինիս հանրայայտ «Նախանձ» գործում, եթէ յիշում էք, ծերերի եւ ջահէլների միջեւ մրցումները միշտ աւարտւում են ջահէլների յաղթանակով: Միխայիլ Զոշչենկոն ծաղրում էր մահը, նրա պատճառով վշտանալը համարելով քաղքենիութիւն: «Հարուստ հարսնացուն» ֆիլմում (ժապաւէն) այսպիսի երկխօսութիւն կայ.

« — Ինչի՞ համար են նրանք տառապում:

— Սիրո՛ւց: Այլ կարգի տառապանքներ մեզանում լինել չեն էլ կարող»:

Դաղստանցի տաղանդաւոր գրող Իֆիշդի Կապիեւի ժամանակին մեծ աղմուկ հանած եւ հեղինակին համամիութենական ճանաչում բերած «Բանաստեղծ» վիպակի հերոս Սուլէյմանն ասում է. «Ես ամաչում եմ, որ ծեր եմ»: «Ուրիշ էլ ինչի՞, եթէ ոչ ծերութեան համար միայն կարող է տրամել մեր ժամանակի ժողովրդական բանաստեղծը»:

Դարձեալ նոյն, ծանօթ տրափարէտը:

Վերջին տարիներին հրատարակուեցին մի շարք ստեղծագործութիւններ, որոնք մամուլի կողմից մեծ գնահատականի արժանացան: Դրանք են՝ Զինզիզ Այտմատովի «Մնաս բարով, Գիւլսարին», «Սպիտակ չողենաւը», Սերգէյ Զալիգինի «Աղի կիրճը», Վասիլի Բելովի «Սովորական գործը», որոնցում արծարծուած են կենսական լուրջ կոնֆլիկտներ (բախումներ): Այդ կոնֆլիկտներին դէմ առտայայտուեցին որոշ քննադատներ, եւ ոչ միայն քննադատները: Շատ առարկուածքիւնները եղան յատկապէս «Սպիտակ չողենաւը» վէպի դէմ: Ինչպէս կարելի է, որ մեր օրերում չարիքը յաղթանակի, — ասում էին այդ առարկողները:

Մեզանում էլ եղան այնպիսի ստեղծագործութիւններ, որոնք սկզբում հանդիպեցին դիպեցին դիմադրութեան, նոյնիսկ արգելքների, բայց յետոյ համընդհանուր ճանաչում գտան: Դրանցից առաջին հերթին յիշեցնեմ Հրանտ Մաթեւոսեանի «Մենք ենք, մեր սարերը» վիպակը, մի ստեղծագործութիւն, որը գրուած է տաղանդով, առանց «լոյսի եւ ստուերի» տխրահռչակ յարաբերութեան, յագեցած է կենսական մեծ ճշմարտութեամբ: Բաղիշ Ծովսէփեանի «Սերմնացանները չվերադարձան» վէպը, իմ կարծիքով, Հայրենական մեծ պատերազմին նուիրուած ամենանշանակալից գործերից մէկն է, որ պատմում է պատերազմի դառն ճշմարտութեան մասին: Այդպիսին է նաեւ Հեղինակի մեւս՝ «Դու ինձ հասկացա՞ր» ստեղծագործութիւնը, որ առիթ է տուել շատ առարկութիւնների ու վէճերի, ասեկոսէների ու անհիմն յարձակումների, որոնք, դժբախտաբար, չարունակւում են մինչեւ օրս: Իսկ պէտք է ասեմ, որ այդ վէրքը լաւն է, ակտիւ (եռուն) արտացոլութեամբ վեր է հանում մեր թերութիւնները:

Ես համոզուած եմ, որ կրքերը կը հանդարտուին, եւ այդ վէրքը կը ստանայ իր արժանի գնահատականը:

Այս երեւոյթը, պէտք է նշել, նոր չէ: Մենք ռուս եւ հայ գրականութիւնների պատմութիւնից շատ փաստեր գիտենք, երբ այս կամ այն աչքի ընկնող ստեղծագործութիւնը կամ հեղինակը երկար ժամանակ մնում է ստուերի մէջ, իսկ յետոյ ճանաչում է գտնում: Ցաւալի է, օրինակ, որ ոչ առաջնակարգ գրողներ Բորիսկինը կամ Արցիբաշեր ժամանակին աւելի մեծ մասսայականութիւն (ժողովրդականութիւն) էին վայելում ընթերցողների շրջանում, քան Չեխովը, Գոնչարովը, Տոլստոյը: Մենք յիշում ենք, որ Միխայիլ Բուլգակովի ստեղծագործութիւններից շատերը («Վարպետը եւ Մարգարիտան», «Թատերական ռոման») հրատարակուեցին հեղինակի մահից 30–35 տարի յետոյ միայն: Անդրէյ Պլատոնովը կենդանութեան օրօք այնքան էլ ճանաչուած չէր, իսկ այժմ համարւում է խօսքի եւ ոճի նուրբ վարպետներից մէկը:

Ցաւալի ակնարկպէտը, անտեսագէտ եւ սոցիոլոգ (ընկերաբան) Վլադիմիր Կանտրովիչի վերջերս լոյս տեսած «Գրողի աչքերով» գրքում բերուած է հետաքրքիր մի փաստաթուղթ, որ սերտօրէն առընչւում է էքիկայի նորմերի (բարոյագիտական չափանիշներ) հետ եւ հետաքրքրում է սոցիոլոգների (ընկերաբանների) կողմից:

Ընթերցողներին ներկայացուել է հարցաթերթիկ եւ առաջարկուել է հինգ բալանոց սիստեմով (ձեւ) գնահատել ներկայացուած տիպական կերպարներից իւրաքանչիւրը: Ձայների մեծամասնութեամբ առաջնութիւնը տրուել է դրական հերոս Պավէլին, որը արդարութեան համար պայքարող մարդ է: Իսկ ամենաքիչ ձայնը ստացել է Կոնստանտինը, որը նոյնպէս դրական հերոս է, բայց կարիէրիստ է, եռանդուն ծառայող եւ գիտէ, թէ ում առաջ պէտք է խոնարհուել:

« Գուէյարկութեան » մասնակցած արտադրական տարբեր կոլեկտիվների (հաւաքականութիւնների) աւելի քան 200 մարդ իրենց պատասխաններում բարձր են գնահատել կերպարների վարքագծի այլասիրական կողմերը, մերժել են եսասիրական ձգտումները, առաջին պլան (դիծ) մղել գործունութիւնը, զգայնութիւնը, ընկերների նկատմամբ նրբանկատութիւնը, այսինքն՝ իրենց համակրանքն են արտայայտել Պավէլի տիպի մարդկանց հանդէպ, մերժելով Կոնստանտինի նմաններին: Ահա թէ ինչպիսի կերպար է ուզում ընթերցողը, ահա թէ ով է մեր գրքերի իսկական հերոսը:

ԼԷՈՆԻԴ ՀՈՒՐՈՒՆՑ
(Մնացեալը յաջորդով)

(*) ՅԱՌԱՋ.— Փակագիծի մէջ կուտանք ՀԱՅԵՐԷՆ համապատասխան բացատրութիւնները:

ՄԱՅՐԸ

(ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ)

Տարիներ վերջ՝ դեռ ա՛յնքան թարմ կը յիշեմ...

Աշնան ցուրտ երեկոյ մըն էր. կանխահաս ցմրան շունչը կը տարածուէր քաղաքին վրայ: Տխուր ու թախծոտ այդ երեկոյեան, ղիւրար հալածող թուխ ամպերու արշաւը, մօտալուտ փոթորիկ մը դուշակել կուտար: Մարդիկ անձկութեամբ, դէպի երկինք յառած աչքերով, կ'արտորային, պատսպարուելու եւ իրենց տան խաղաղ ու ջերմիկ ծոցին մէջ որոնելու հանդիստ, մոռնալով օրուան յոգնութիւններն ու տագտուկը, վայելելու ընտանեկան քաղցրութեան հեշտալի պահերը:

Այդ ընդհանուր վազքին մէջ, ուշադրութիւնս դրաւեց, սեւ շալի մէջ փաթթուած կին մը, որ խանութի մը դրան մօտ, կամարաձեւ սիւնի մը տակ անշարժ կեցած, ակնարկը չէր հեռացներ երկրորդ յարկի լուսամուտներէն: Անցորդներն անկարեկիր՝ ոչ միայն ակնարկ մը չէին նետեր, այլ ոմանք գարնուելով կ'անցնէին ու կը չարունակէին իրենց ճամբան:

Հինգ տարեկան մանչուկ մը, հաւանաբար թոռնիկը, անհամբեր չարժում-

---

Տարիներ վերջ՝ դեռ ա՛յնքան թարմ կը յիշեմ...

Աշնան ցուրտ երեկոյ մըն էր. կանխահաս ցմրան շունչը կը տարածուէր քաղաքին վրայ: Տխուր ու թախծոտ այդ երեկոյեան, ղիւրար հալածող թուխ ամպերու արշաւը, մօտալուտ փոթորիկ մը դուշակել կուտար: Մարդիկ անձկութեամբ, դէպի երկինք յառած աչքերով, կ'արտորային, պատսպարուելու եւ իրենց տան խաղաղ ու ջերմիկ ծոցին մէջ որոնելու հանդիստ, մոռնալով օրուան յոգնութիւններն ու տագտուկը, վայելելու ընտանեկան քաղցրութեան հեշտալի պահերը:

Այդ ընդհանուր վազքին մէջ, ուշադրութիւնս դրաւեց, սեւ շալի մէջ փաթթուած կին մը, որ խանութի մը դրան մօտ, կամարաձեւ սիւնի մը տակ անշարժ կեցած, ակնարկը չէր հեռացներ երկրորդ յարկի լուսամուտներէն: Աչքերուն յղացած արտասուքները՝ ոչ միայն ակնարկ մը չէին նետեր, այլ ոմանք գարնուելով կ'անցնէին ու կը չարունակէին իրենց ճամբան:

Հինգ տարեկան մանչուկ մը, հաւանաբար թոռնիկը, անհամբեր չարժում-

---

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

«Դուք որչափ ալ ուրանաք թէ այդ զառակը ձերը չէ, մենք կրնանք այդ մասին վկաներ հանել ձեր դէմը. նախ՝ կայ աղջկան վկայութիւնը, յետոյ Միքայէլ աղան, զոր խոստովանեցուցած եւ իր խոստովանանքն ալ քանի մը անձերու ներկայութեան ստորագրել տուած ենք. յետոյ կայ նաեւ Վառվառին վկայութիւնը, որուն տունը կատարած էք ձեր բըռնաբարումը. ասկէ զատ նոյնիսկ փնտռեցինք զատնք այն կառապանը, որ ձեզի մինչեւ Պոն Մառշէի քով առաջնորդած է այդ Երեքշաբթի օրը. կը տեսնէք, որ ամէն բան տեղն ի տեղոջ դիտեմ, եւ պէտք եղած տեղն ալ կրնամ ապացուցանել, որովհետեւ բոլոր վկաները ձեռքիս մէջն են...»:

Սերգիս լռեց: Վաճառականը այս անակնկալ յայտնութիւններէն չփոթած էր: Ցաւանի կ'երեւար, որ երիտասարդը չէր ստեր, քանի որ իր ամէն ըսածները բացարձակ ճշմարտութիւններ էին եւ այդ պարագային վաճառականին դիրքը շատ կը խախտէր. ուստի խոհեմութիւն համարեցաւ լեզուն վոխել:

— Աղէկ, ըսաւ, ենթադրենք որ յաջողած էք ինծի դէմ այդպէս սուտ ու սխալ վկաներ ճարել եւ ես ալ իրրեւ ընտանիքի տէր, պատուաւոր մարդ, չուզելով դայթակղութեան տեղի տալ, ձեզի հետ պիտի համաձայնիմ: Ի՞նչ է ձեր պահանջումը...

— Տ. Կիրակոսը արդէն ձեզի լմնցուցած ըլլալու է Էլպիս հանըմի եւ Օր. Շուշանիկի ըսածները, պատասխանեց երիտասարդը:

— Ի՞նչ, հինգ հարիւր ոսկի՞ կ'ուզէք որ տամ, ո՞ւր տեսնուած է առանկ բան, զարմանալի բան...

— Կարծեմ թէ, խեղճերուն պահանջումը չափազանց չէ, պէտք է մտածել, որ այդ դումարով թէ՛ մայրը պիտի ապրի եւ թէ զաւակը մեծնայ ու կրթուի:

— Ինծի ի՞նչ...

— Աղիկա Վառվառին տունը երթալէ առաջ մտածելու էիք:

Վաճառականը խոժոռ նայուածք մը ուղղեց երիտասարդին. իր հարուստի ու ազդեցիկ մարդու դիրքին հասնելէն ի վեր առաջին անգամն էր, որ մէկը կը համարձակէր իրեն դէմ այսպէս անվերապահօրէն խօսելու եւ Սերգիսի յանդգնութիւնը դինքը կը չփոթէր այն աստիճան, որ չէր կրնար պէտք եղածին պէս իր խօսակիցին բերնին չափը տալ:

Սերգիս զգաց իր դիմացինին հոգեկան վիճակը, վարանումը, որ դրեթէ երկիւղի կը հասնէր:

— Ինծի նայէ, Ղուկաս էֆէնտի, դոչեց ձայնը բարձրացնելով, կամ այդ անմեղ աղջկան գոհացում կուտաս եւ կամ, վըստահ եղիր, որ քու արժանաւոր պատիժդ կը ստանաս:

— Կամաց խօսէ, տղաս, քովի սենեակը մարդ կայ, կ'լսէ, ըսաւ վաճառականը:

— Ես մէկէ մը քաշուելու բան չունիմ, արդար դատ մը կը պաշտպանեմ, հետեւաբար կրնամ բարձրաձայն պոռալ, դոչեց Սերգիս:

Ղուկաս էֆէնտի ոտքի ելաւ. սիկարէթ մը վառեց եւ սկսաւ սենեակին մէջ վեր վար շրջիլ: Ինչպէս դիտենք, ամէն անդամ որ մտատանջութիւն մը ունենար կամ վերջնական որոշում մը տալու հարկին ներքեւ դտնուէր, այս էր բնական չարժումը:

Սերգիս իր աթոռին վրայ, լուին սպասեց այդ երթեւեկութեան արդիւնքին: Վերջապէս կանգ առաւ:

— Ինծի նայէ, ըսաւ, ես պատուաւոր մարդ մըն եմ եւ մինչեւ հիմա ոչ միայն իմ պատուիս համար ապրած եմ եւ ասկէ ետքն ալ չեմ ուզեր, որ որեւէ արատ մը դայ անունիս, ուստի աս խնդիրը մէկ-տեղէն վերնալու է, կը հասկնա՞ս...:

— Ճիշդ ես ալ ձեզի պէս կը մտածեմ, պատասխանեց երիտասարդը:

— Ուրեմն, քանի որ դուն իրրեւ այդ ընտանիքին պաշտպանը կը մեկնորդես, քեզի վերջին խօսք մը ունիմ... երեք հարիւր ոսկի կուտամ:

— Հինգ հարիւր, պատասխանեց երիտասարդը:

— Փարա մը աւելի չկայ:

— Ուրեմն մնաք բարով:

Եւ Սերգիս ոտքի ելաւ:

— Չորս հարիւր ոսկի, դոչեց վաճառականը:

— Հինգ հարիւր, ըսաւ միւսը անզըզուելի կերպով, միշտ մեկնելու դիրքին մէջ:

— Վաղը աղջիկը առ հոս եկուր, պատասխանեց Ղուկաս էֆէնտի:

— Շատ աղէկ, ըսաւ Սերգիս, արդէն վստահ էի, որ ի վերջոյ պիտի համոզուիք:

Հետեւեալ առտու երիտասարդը վերադարձաւ դրասենեակ, Շուշանիկի ընկերակցութեամբ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ
(Շար.)

ներով կը քաշէր կնոջ ձեռքէն: Աւելի մօտենալով, աննկատ կերպով սկսայ դէն– նել աղնուականութեան մը դրօշմը կրող 50ի մօտ այդ կինը: Անցնելու մօտ պե – ղեկութեան մը վկայ կը մնային նշա – ձեւ սեւրակ աչքերը արտակարգ յու– սահատ արտայայտութեամբ: Քնքշօրէն դպայ թեւին. այս հպումը սթափեցուց կինը, որ ցնցում մը յառաջ բերելով հանդերձ, կարեկցութեան ու բարեկա – մական ընթացքէն քաշուեր ուած, յոտ – նաթախիծ աչքերը բարեմտօրէն սեւեռեց վրաս: Չէի համարձակեր հարցումով խը– ոտվել իր ալեծուփ հոգին, չկռտացնե – լու վէրքը, որուն ցաւը կը դղայի բնազ– դօրէն: Հարկաւոր չէին բառեր, քանի պատկերը իր ահաւոր մեծութեամբ կը պարզուէր: Քաջալերուած վշտակցողի մը ներկայութենէն, առանց ակնարկը հե – ռացնելու այն պատուհաններէն, ուրկէ լոյսերու փունջի մը հետ դուրս կը յոր– դէր լութակի մը լալկան եղանակին ըն– կերացող խռպոտ կերկերուն ձայներ:

— Ջաւա՛կս... ըսաւ վերջապէս, ի խո– րոց սրտի ա՛խ մը քաշելով. ապա, ընդ– հատ ընդհատ, կարծես ամչնալով, տու – նը կինը հիւանդ, անյոյս դժուած ան– կողնին, դեղ ու դարմանի կը սպասէ անձ– կութեամբ. փոքր աղջնակը լայ ու կոծով ուսելիք կ'աղաղակէ իսկ ինք ամրողջ օրուան վ ա տ տ ա կ ը հոս կը բերէ մինչեւ վերջին լուման ծախսելէ ետք, պինեպանը դուրս կը դնէ զինքը անբան վիճակի մէջ... Լռեց, արցունքը կուլ տալով:

Ցաջորդող դէպքերը դուշակելը դժուար չէր:

Արդահատանքի եւ զայրոյթի հակընդ – դէմ զգացումներով դիտեցի այդ համբ– րաւոր մայրը, որ մխակը չէր անթի՛ւ անհամար իր նմաններուն մէջ, որուն դողդոջ շրթներուն մրմունջ մը կը թրթը– ռար... անէ՞ծք, ո՛չ, մայր մը երբեք չա– նիծեր իր որդին: Աղօ՞թք մը, հաւանա– բար եւ կամ դուցէ ողբ մը իր սեւ ճա – կատագրին ուղղուած...

Ցուզումս ծածկելով հեռացայ, տղուն դրպանին մէջ սահեցնելով ինչ որ ունէի:

Մի քանի անդամ ետ դարձայ, մխեւ– նոյն դիրքին մէջ՝ որպէս քարացած ար– ձան, խորհրդանիշը անթի՛ւ անհամար թշուառ մայրերու:

. . . . . .

Պատկերները կը փոխուին այլազան ձե– ւերով, սակայն ողբերգական վիշտն ու տառապանքը միեւնոյնն է մօր համար:

×

«Մայրերո՛ւ Օր»...

Արժանավայել տօնակատարութեան մը սահմանուած այդ օրուան հանդիսաւոր պահը յոյժ տպաւորիչ եւ յուզիչ, որ տե– ղի կ'ունենայ միեւնոյն ձեւով ամենահա– մեստ բնակարաններէն մինչեւ մեծափար– թամ տուներու չթեղ սրահներուն մէջ:

Ծաղկեփունջերով, այլազան նուէրնե– րով ողողել մայրերը, երախտագիտական արտայայտութեան ցոյց մըն է, հան – դիպ Ա. Կարապետեան, թաղլութակահա– րուհի Մ. Աբրահամեան, ջութակահար Ժ. Տէր–Մերկերեան, սրնգահար Ե. Ա– ռաքելեան եւ ուրիշներ: Արուեստագէտ– ներու խումբին կ'ընկերանան Հայաստա– նի պետական, գիտական եւ արդիւնաբե– րական հաստատութիւնները ներկայա – ցնող անձնաւորութիւնները, ինչպէս Փրո– ֆեսէօր Մեհենդակ Մելիքեան, Երեւանի համալսարանի փոխ – ռեսուէ, Համլէթ Եկէմեան, Ակադեմիայի արեւելագիտու– թեան բաժնի վարիչ եւ ուրիշներ: Ամեն– ուրեք հայ հասարակութիւնը վայելած է բարձրորակ գեղարուեստական յայտագիրը մը: Խումբը կը շարունակէ իր չրջագա – յութիւնը:

ՊԻՑՐՈՒԹԻ Իւնեսքոյի հանդիսասրա – հին մէջ Մայիս 23ին տեղի ունեցած է Հայ Օգնութեան Միութեան 60ամեակին նուիրուած տօնակատարութիւնը, ըստ – ուար բազմութեան մը ներկայութեան: Հանդիսութեան ներկայ գտնուած են Ա– ռողջապահութեան նախարարը՝ Բժ. Էմիլ Պիթար, Խորէն Ա.ի ներկայացուցիչը՝ Հ. Տիրայր Փանոսեան, պետական հայ ե– րեսփոխաններ եւ մամուլի ներկայացու– ցիչներ: Խօսք առած եւ Հ. Օ. Մ.ի ու մասնաւորապէս Լիբանահայ Օգնութեան Խաչի կատարած աշխատանքին ու դերին անդրադարձած են Տիկին Բերկրուհի Ա– ռաքելեան՝ Շրջանային Վարչութեան կողմէ, Բժ. Էմիլ Պիթար՝ Լիբանանեան կառավարութեան անունով, ընկ. Հրաչ Տասնապետեան՝ իբրեւ օրուան բանա – խօս, Հ. Տիրայր Փանոսեան եւ Օր. Ցասմիկ Պետրոսեան, որ արաբերէն ու– ղերձ մը կարդացած է հասարակութեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայ– տագիրը մը:

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ Գեղարուեստասիրաց Մի– ութեան նախաձեռնութեամբ ժողովրդա– յին երգի եւ նուագի երեկոյ մը տեղի ու– նեցած է Մայիս 23ին, մասնակցութեամբ հայրենի երգահաններու եւ արուեստա – գէտներու, որոնք հանրութեան ներկա – յացուցած են երկու տարբեր յայտագիր– ներով՝ ժողովրդական եւ դասական: Պէյրութ այցելած հայրենի արուեստա – գէտներն են երգահաններ Եդուարդ Միր– զոյեան, Ղազարոս Սարեան եւ Եդուարդ Պաղտասարեան, երգիչներ Ալեքսանդր Ա.էմէմեան, Ռոպէր Ամիրխանեան, Օլկա Գափայեան, Ռայիսա Մկրտչեան, Վա – հան Միրաքեան եւ Ռուբէն Մաթեւոսեան, ջութակահար Ռուբէն Ահարոնեան:

ՊԻՑՐՈՒԹԻ Զբօսաշրջիկութեան Նա – խարարութեան ցուցասրահին մէջ, Մա – յիս 21ին, բացումը կատարուած է Հա – մազգային Վարչութեան կազմակերպած ցուցահանդէսին: Իրենց գործերով ցու– ցահանդէսին մասնակցած են Լիբա – նանցի զրեթէ բոլոր ծանօթ նկարիչ– ներն ու քանդակագործները:

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ աղգային Լեւոն եւ Սոֆիա Ցակոբեան դպրեվի դաշտին վրայ, Մայիս 30ին, հինգ հազար հանդիսական– ներու ներկայութեան տեղի ունեցած է

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՑ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի հիմ– նարկութեան 139րդ տարեդարձը տօնուած է փայլուն հանդիսութեամբ Մայիս 30ին: Հինգ հարիւր հրաւիրեալներ, որոնց շար– քին համայնքի եւ մամուլի ներկայացու– ցիչներ զոհունակութեամբ դիտած են հիւանդանոցի վերանորոգուած ու բարե– զարդուած բաժինները, համաձայն ճար– տարապետ Ցովհ. Մարզպանեանի նա – խագծումներուն: Հանդիսութեան նա – խադահած է Պոլսոյ Պատրիարքը: Ներկայ եղած է Ղեւոնդ Ա.րք. Զէյքեան: Հի– ւանդանոցի կառուցման եւ հիմնադրու – թեան պատմականը ըրած է «Ս. Փրկիչ» ամսագրի խմբագիրը՝ Կ. Մուրատեան, որմէ ետք խօսք առած է հոգաբարձու – թեան անդամներէն Բժ. Կարապետ Ա.ր –ման: Արման Մանուկեան, առենադպիր, կարդացած է տարեկան տեղեկագիրը: Բժ. Օննիկ Զալըքեան ներկայացուցած է հիւանդանոցին բժշկական կացութիւնը: Ճարտարապետ Ցովհ. Մարզպանեան խօ– սած է հաստատութեան մէջ կատարուած չինութիւններու մասին եւ պարզած է հի– ւանդանոցի կարիքները: Խօսք առած է Շնորհք Ա.րք., որ քաղաքակրթութեան զանազան երեւոյթները յիշելով ամէնէն կենսականը նկատած է իրերօգնութեան գաղափարը եւ այդ գաղափարականին դլխաւոր արտայայտիչը նկատած է Ցա– րութիւն Ամիրա Պէզճեանը, որ հաստա– տեց մարդասիրական այս մեծ կոթողը, զայն կտակելով ապագայ սերունդներուն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կարդ մը հայկական քաղաքներու մէջ, ինչպէս Նիւ Եորք, Շիքակօ, Պոսթըն եւայլն, համերգներ տուին հայ արուեստագէտներ Հայաս – տանէն: Արուեստագէտներու խումբին մաս կը կազմեն երգահան Ալեքսանդր Ցա– րութիւնեան, դաշնակահարուհի Զ. Բար– սեղեան, երգչուհի Գ. Գալայճեան, եր–

դէպ անոր անսահման սիրոյն, անյիչա– չար ներողամտութեան եւ անբաղդատելի բարութեան:

Այս ցուցական ձեւերու կարդին սա – կայն, քանի՜նե՞ր կ'անդրադառնան Տօնի իրական արժէքին, քանի՜նե՞ր կը մօտե – նան Անոր ղգացումով, խոր ըմբռնումով դատելու, դնահատելով թափանցել Անոր խորհրդաստ էութեան:

Այդ Օրը՝ ներամփոփ՝ խոր երկիւղա– ծութեամբ մտնել մայրական սիրոյ տա– ճարէն ներս, խոնարհիլ Անոր խորանին առջեւ ու ծնրադիր ո՛չ միայն խոստանալ, այլեւ հաղորդուելով օրուան նուիրակա – նութիւն ուխտել, անկեղծ պահել Անոր մշտադալար երազներու ու վառ յոյսերու կոթողը: Ահա որդիական սիրոյ միակ ա– պացոյցը:

Մայրերո՛ւ Օր, քո՛դ ըլլայ խոստումի եւ Ուխտի Օր:

ԼՈՒԻԶ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ԱԲՈՎԵԱՆՆ ՈՒ ՄՈՒՐԱՑԱՆԸ

(Քննա–դատական ակնարկ)

Ֆրիկիոյ մինչեւ Վարուժանը, աչնանա– չունչ Դուրեանիէ մինչեւ Թումանեանի (Ցովհաննէս) էմոցիոնալ ռէալիզմը, — ահա այն ուղին, որով ընթացել է մեր դրողների մեծամասնութեան ճանա – պարհը:

Եթէ մենք նետենք անցեալի կուլտու – րական ժառանգութեան վրայ մի յետա– դարձ, իսկ մեր օրերի վրայ մի ուղղա – հայեաց հայեացք, ապա կը դանք այն եզրակացութեան, որ երկու բեւեռների միացման կէտում տեղի ունեցող էմոցիո– նալ փոխյարաբերութիւններն ուշագրաւ են ու հետաքրքրական:

Ո՞վ է Աբովեանը:

Ինչպէս չափազանց սրամիտ կերպով բնորոշել է մեր դրականագէտներից մէ– կը, Աբովեանը հայ դրող է: Նրա բազ – մաթիւ երկերում դուք կը հանդիպէք պարսիկների եւ Թուրքերի կեանքն ու կենցաղը պատկերացնող էմոցիոնալ էջե– րի, սակայն նա գերազանցապէս հա – մարում է հայ դրականութեան ներկա– յացուցիչը:

Հարկ է խմանալ նմանապէս, թէ հայ– եացքների ու մտքերի լ՞նչպիսի էմոցիո– նալ կապ է դոյութիւն ունեցել Աբովեանի եւ Մուրացանի միջեւ:

Այդ այրող հարցի պատասխանը դուք կը դանէք մեր բանասէրներից մէկի միանդամայն յաջող բնորոշման մէջ, ըստ որում, բոլորիս համար ակնյայտ է դառ– նում, որ Աբովեանը ապրել ու ստեղծա– գործել է Մուրացանից առաջ: Ելնելով այդ կոնցեպցիայից, մենք գալիս ենք մի անվիճելի եզրակացութեան: Մուրա– ցանի յետաբովեանական երկերում որոշ չափով նկատելի են հռչակաւոր Քանա – քեռցու պատմանկարագրական դրագէ – ցիաների էմոցիոնալ ազդեցութիւնը:

Սոցիալական պրիմայի տրադիցիոն տեսանկիւնի տեսակէտից պէտք է նչել, որ թէ՛ Աբովեանը եւ թէ Մուրացանը խա– զացել են իրենց դրական ու դրական էմո– ցիոնալ դերը եւ դեռ չարունակում են խաղալ:

ԳԱՐԵԳԻՆ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը: Հան – դիսութեան նախագահած է ընկ. Կարօ Սասունի, որ իր բացման խօսքին մէջ նչեցած է, թէ Մայիս 28ի տօնը քաղա – քական քայլարչաւ մըն է դէպի հայ ժո– ղովուրդի կատարեալ վերածնունդը: Բա– նախօսած են Բժ. Ց. Գեղարդ եւ ընկեր Սարգիս Զէյթլեան: Առաջինը Մայիս 28ը որակած է «մեր ժողովուրդի պատմու– թեան արտասեւեռումը», իսկ երկրորդը՝ «պատասխանատուն, որուն վրայ կանդնած, հայ ժողովուրդը, իր քաղաքական մտքի ու կամքի լծակով, պիտի յեղաշրջէ մեր արիւնոտ ճակատագիրը»:

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

Ր Էմզի պէյ սթափեցաւ, յայտնապէս ինքզինքը զսպեց — ինչո՞ւ էր այդպէս խռովուեր — եւ աթոռ մը առնելով նըս– տեցաւ մահճակալին քով. զուսպ բայց մեղմ ձայնով հարցուց.

— Վաղո՞ւց է որ յոգնութիւն կը զգաք:

— Ր Էմզի պէյ, այս սոսկալի օրերուն ո՞վ յոգնած չէ, յոգնութեան խօսքն իսկ ընել ամօթ է: Երկկ յանկարծ սարսուռ– ներ զգացի, կարեւորութիւն չտուի: Գի– շերը պառկեցայ ուշ, զբաղած էի, ոաքի վրայ... ա՛յ ձեզ հետ էի գործողութեան սրահին մէջ. խնդիրը այն է որ դիշերը, չեմ դիտեր ինչո՞ւ անհանդիստ անցուցի, քնաւ չքնացայ: Առաւօտուն ուզեցի ելլել սովորական ժամուս, բայց անկարելի ե– զաւ. դլխու պոյտ ունէի եւ անյաղթելի տկարութիւն...

Վերջին խօսքերս չէի աւարտած երբ Ր Էմզի պէյ թղթապանակը հանեց եւ սկսաւ դեղապիր մը գրել. յետոյ, աւելի հանդարտ դլուխը բարձրացուց եւ նայ– ուածքը անորոշ կէտի մը յառած, ըսաւ մեղմութեամբ.

— Անհրաժեշտ է որ հանդստանաք, գոնէ երկու շաբաթ...

— Ի՞նչ կ'ըսէք, պէյ էֆէնտի, անկա– րելի է այս օրերուն, ընդմիջեց Սաֆիյէ հանըմ:

Ր Էմզի դէպի պառաւը դարձաւ բայց առանց որեւէ ուշադրութիւն դարձնելու չարունակեց.

— Լաւագոյն է նոյնիսկ որ քանի մը չաբաթով հեռանաք հիւանդանոցէն:

— Պէյ էֆէնտի՛, ազերսեց Սաֆիյէ հանըմ, դող ելած:

Զգացի որ բան մը պիտի պայթէր եւ բուռն յուզմունք մը ինձ դրաւեց: Շըրթ– ներս կը դողային երբ ըսի.

— Կը նախընտրեմ մնալ այստեղ:

Սաֆիյէ հանըմ դլխով հաստատական նչաններ կ'ընէր ինձ եւ կ'ուղէր խօսիլ:

— Ֆու՛ ի՞նչ բանն է, քալէթար պառա՛ւ, դուռց յանկարծ Ր Էմզի պէյ բուռն զայ– րոյթով: Տեսայ որ ձեռքերը կը դողային յանկարծական բարկութենէն:

Սաֆիյէ հանըմ բան չէր հասկնար եւ հակառակ բժշկապետի խիստ, զրեթէ դաժան դէմքին, պնդեց.

— Մելիհա Նուրի հանըմը մեր փառքն ու պատիւն է, մեր հիւանդանոցին զար– դը... Ի՞նչպէս կրնայ հեռանալ ճիշդ այն օրերուն, երբ մեծաչուք հիւրեր պէ– տի այցելեն մեր հիւանդանոցը:

Ր Էմզի պէյ ընդոստ զարձաւ եւ մեր նայուածքները կրկին իրարու հանդիպե – ցան. մեղմօրէն, դլխով ժխտական չար– ժում մը ըրի:

— Ր Էմզի պէյ, ըսի հաղիւ զսպելով յուզմունքս, կը մնամ հիւանդանոց, բայց կը հանդստանամ: Որքան օր որ հրամա– յէք, չեմ անցնիր սենեակիս սեմէն:

— Իրիկունը կրկին կ'անցնիմ, մրմըր– թաց բժշկապետը եւ մեկնեցաւ հաղիւ ուրուագծելով դինուորական բարեւ մը:

Երբ կը մտածե՛մ... ի՜նչ անօրինակ անակնկալներ կը վերապահէ մեզի կեան– քը: Արդարութեան անողոք սկզբունք մը կայ, որ գործադրութեան կը մտնէ մեր կամքէն անկախ եւ նոյնիսկ հակառակ մեզի եւ երբեմն մեր իսկ ձեռքովը: Ր Էմ– զի մեր պարտիզպանին որդին է եւ այսօր ինձ կը հրամայէ... Հայրս պաշտպանեց դինքը, դպրոց դրաւ. անդամ մը որ ուս– մունքի համը ունեցաւ, այլեւս կանդ չառաւ, մտաւ բժշկական համալսարան եւ ինքնիրեն հասաւ ուր որ ուղեց: Այսօր Ր Էմզի մեր հիւանդանոցին բժշկապետն է. իր ընկերները կ'ակնածին իրմէ, իր ստորադասեալները կը դողան իրմէ. երբ ձայնը կը լսուի, շարժումները կը դադ– րին, ամէն մէկը ուշադիր կը դառնայ, երբ սրահներէն կ'անցնի... Օ՛հ, ճշմար– տապէս, իրա՞ւ է թէ երազ. եւ այդ բժըշ– կապետը, այդ չուքը ծանր, դլխաւորը, մեր Ր Էմզի՞ն է, մեր սեւսրիկ եւ անտաշ Ր Էմզին... եւ ոչ ուրիշը...

Որոշուեցաւ որ դոնէ երկու շաբաթի չափ հանդստանամ: Ուշ առեն — երբ այլեւս յոյս չունէի — Ր Էմզի եկաւ ինձ մօտ եւ քաղցր մտերմութեամբ խօսեցաւ ինձ հետ: Ո՞ւր մնայեր էր իր առաւօտ– եան խիստ ու զայրացկոտ երեւոյթը: Խօսեցանք անցած օրերու մասին: Մեր Գանտիլլիի բնակարանը, պարտէզը, յե – տոյ Գաթիւզիւղ՝ Մօտա, երբ արդէն ու– սանող էր, հայրս, ժամանակին ըսուած խօսքեր, ուրախութեան եւ տխրութեան պահեր, միասին վերյիշեցինք եւ կարծես թէ երկուքով կը տեսնէինք չարժապատ– կերներու յաջորդութիւն մը: Բայց այդ բոլոր խօսակցութեան մէջօդին մէկ ան– դամ ձէլալէտտինի խօսքը չեղաւ: Թէեւ երկուքս ալ կը մտածէինք իր վրայ: Եւ ի՞նչպէս կրնայինք չմտածել, քանի որ մեր որեւէ յիշողութեան մէջ անիկա կար եւ, աւա՛ղ, երբեմն անիկա առաջնակարգ դեր մը կատարած էր:

ԶԱՊԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(2 – Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան կեդր. Յանձնախումբը չնորհակալութեամբ ընդունած է.—

Տօրմէեան Սահակ 150, Նազարէեան Գէորգ, Լքլմեան Ժան, Ոմն, Սահճեան, Տէրտէրեան Կարօ, Գալայճեան, Պար – սիզպանեան, Փանոսեան, Պաղտասար – եան, Տէր-Մանուէլեան, Աւետեան, Պետ– րոսեան Աստղիկ, Կիւրճեան, Գուլում – եան Մասիս, Տէրտէրեան 100ական ֆր., Պր. Մաթէի, Զէքէմեան, Աբրահամեան Սեդրակ, Պալեան, Գոգոյեան, Խաչա – տուրեան Յակոբիկ, Տէրտէրեան Ֆրէտի, Ֆրանճեան 50ական, Փուլիկեան 40, Տէր– Գէորգեան, Խաչատուրեան Շանթալ, Մի– քայէլեան Ալպեռ, Կարապետեան Ռոպէր, Ֆարմանեան 20ական, Մէքճեան Սօսէ 30:

(Շար.)

— ՄԱՅԻՍ 28 —

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Միութեան ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապ. Խաչին
Հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին

Շաբաթ՝ 12 Յունիս ժամը 20,30ին, Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթ մէջ 22, Ռիւ Վոլթէր

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Դեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Նայիրի եւ Կովկաս պարախումբերը Հրաչուհի Հայկանեան, *ինչպէս նաեւ* Պետիկ Պետիկեան *իր հայկական եւ ֆրան– սական խումբերով:*

Միջնէեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր
Խօսնակ՝ Գր. Ամիրայեան

Առատ կերուխում
Գինն՝ 35 ֆր.

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 13, կիրակի, Ազգ. Տան մէջ: Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱԿ ՄԻՐԶԷ Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ՎԻՔԻ ՄԷՋ

Յունիս 13ին

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ Նուարդ Տոդրամաճեանի մահուան առթիւ իր ընտանիքի բարե – կամներէն մի ոմն, Շաւիլի մասնաճիւղին միջոցաւ, փոխան ծաղկեպսակի, 200 ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի կայանին:

×

Շաւիլէն Պ. Հմայեակ Տոդրամաճեան, փոխան ծաղկեպսակի, 50 ֆր. կը նուիրէ Շաւիլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Հայկազուն Շմաւոնեանի մահուան առ– թիւ:

ՀԻԱՆԱԼԻ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻԻՆ ՄԸ ԼԻԻՔՍԱՆՊՈՒՐԿ

ՓՈՔՐԻԿ ՊՏՈՑՏՈՎ ՄԸ ՄՈՋԷԼԻ ՎՐԱՅ

ՅՈՒՆԻՍ 12 ԵՒ 13

ՄԵԿՆՈՒՄ Շաբաթ, Յունիս 12, հա – լաքուել ժամը 7,30ին Շաթօ տը Վէնէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7,45ին կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւլվիէօր, մեկ– նում 8ին դէպի Լիւքսանպուրկ, Մօ, Մոն– միրայլ, Շալոն, Սէնթ–Մենեհուլտ (գե– րեզուան ճաշ) Վերտէօն, Օտէն ճամբով, ժամանում մայրաքաղաքը եւ տեղաւո – րում պանդոկը: Քաղաքին այցելութիւն, հանգիստ, իրիկուան ճաշ զուարթ մթնո– լորտի մը մէջ, իրիկունը՝ ազատ:

Կիրակի, մեկնում դէպի Ռեմիչ, ուր ղբօսանաւով պտոյտ Մոզելի վրայ, որ քանի մը ժամ կը տեւէ, ցերեկուան ճաշ նաւուն վրայ: Վերադարձ Ռեմիչ եւ օթո– քառով դէպի Փարիզ: Ժամանում կառ տիւ Նոռ երեկոյեան 9ի առեւտները:

Մասնակցութիւն 138 ֆր., մէջն ըլլա– լով նաւապտոյտը (բացի խմիչքէն):

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Ն.Տ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատասխանատու

ԱՂՔԱՏԱՀՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ԻՆ, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Աւընիւ Շառլ Տը Կոլ, Մոնմորանսի

Դեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբը, որ չատ մը միջազգային Ֆէսթիվալներու ընթացքին բաղմաթիւ եւ նախանձելի մրցանակ– ներով վարձատրուած է:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ, *կարելի է նախօրօք սեղան ապահովել, հեռա– խօսելով 878–02–99 Փարիզ եւ կամ 964–20–67 Մոնմորանսի:*

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎ ԱԶ, թէ՛ կէսօրին եւ թէ՛ երեկոյին: Զուարթ ժամանցի օր մը· երգ, նուագ, պարեր եւ անակնկալներ, մրեւնոյն ժա– մանակ առիթ տալով պատսպարեալներու ն խանդավառ օր մը ապրելու:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

Մուտք 5 ֆր., ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք:

Անճրեւի պարագային, անհրաժեշտ ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Նա – խատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունիլ Հասատատութեան պարտէզը, չէնքի եռեւի կողմէն:

Ծանօթ.— *Հանգստեան տուն երթալու համար չոգեկառք առնել կառ տիւ Նոռի կայարանէն մինչեւ Անկէն (չոգեկառք ժամը 10,02ին սկսեալ իւրաքանչիւր քա – ռորդ ժամերուն մինչեւ ժամը 17,02), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրոլէի անկիւնը*

Կարեւոր.— *Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարար– ուի պաշարեղէններով չղալ:*

×

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը Ա.ղբատախնամի դաշտահանդէսի կիրակի օրը կազմակերպած է օթոքառի սպասա րկութիւն մը դէպի Մոնմորանսի: Փա – փաքողները կրնան արձանագրուիլ Կապո յտ Խաչի ընկերուհիներուն մօտ:

ՋԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ 13 Յունիս կիրակի, դէպի Ծովափ (Տիէփ):

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թադէոս– եանի մօտ 878–27–35 եւ Տիկին Գուլումճեանի 208–71–79:

Օթոքառը կը մեկնի Սքուառ Մոնթոլո– նէն առաւօտեան ժամը 7,30ին:

Գինն երթուղարձ 20 ֆրանք:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը չնոր– հակալութեամբ ստացած է 300 ֆր. ե. Հ. Ո. Մ.էն 300 ֆր. եւ 30 հազար լիռ Օր. Իսլիչեանէ (Միլանօ):

×

Կապ. Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կը ճշդէ որ Պ. Մկրեան 120 ֆր. նուիրած է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Ա– մաւերջի հանդէսը եւ Դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 27 կիրակի օր:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան կեդր. Յանձնախումբը չնորհակալութեամբ ըս – տացած է.—

Տօրմէեան Սահակ 150, Նազարէեան Գէորգ, Լքլմեան Ժան, Ոմն, Սահճեան, Տէրտէրեան Կարօ, Գալայճեան, Պար – սիզպանեան, Փանոսեան, Պաղտասար – եան, Տէր–Մանուէլեան, Աւետեան, Պետ– րոսեան Աստղիկ, Կիւրճեան, Գուլում – եան Մասիս, Տէրտէրեան 100ական ֆր., Պր. Մաթէի, Զէքէմեան, Աբրահամեան Սեդրակ, Պալեան, Գոգոյեան, Խաչա – տուրեան Յակոբիկ, Տէրտէրեան Ֆրէտի, Ֆրանճեան 50ական, Փուլիկեան 40, Տէր– Գէորգեան, Խաչատուրեան Շանթալ, Մի– քայէլեան Ալպեռ, Կարապետեան Ռոպէր, Ֆարմանեան 20ական, Մէքճեան Սօսէ 30:

(Շար.)

NOUVELLES

Անթոնիէն Տէր եւ Տիկին Մելքոն Պետ– րոսեան, իրենց զաւկին՝ Աւետիս–Ժաղոյի ընդ Օրիորդ Զուարթ Հապէչեանի ա – մուսնութեան ուրախալի առթիւ կ'ընեն հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

— Տէսինի յուշարձանին 50 ֆր., «Յա– ռաջ»ին 20 ֆր.: (Մտանալ «Յառաջ»էն):

Soirée Arménienne

ՊՈՒԱ – ՔՈԼՈՄՊ ՔԱՂԱՔԻՆ
75ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

Քաղաքապետարանը կազմակերպած է հանդիսութեանց չարք մը Յունիս 5էն 13:

Այս չարքին մէջ քաղապետարանը երե– կոյ մը նուիրած է Հայերուն:

ՅՈՒՆԻՍ 9ԻՆ, ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Յայտագրին մաս կը կազմեն.—

Դպրոցասէր եւ Սամուէլ – Մուրատեան *վարժարաններու միացեալ երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ ԳԻՈՐԳ ԵԱՆՊԼԿԵԱՆԻ*
Սօսի պարախումբը *ամբողջ կազմով, ղեկավարութեամբ՝*
Տիկին ՅԱՄԻԿ ՔԻՒԹՆԼՐԵԱՆԻ
Բիւզանդ Ֆընտըճեան, *իր կիթառով:*

SALLE DES SPORTS
7, Rue Hoche — Bois-Colombes

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՆՈՒԷՐ

Անթոնիէն Տէր եւ Տիկին Մելքոն Պետ– րոսեան, իրենց զաւկին՝ Աւետիս–Ժաղոյի ընդ Օրիորդ Զուարթ Հապէչեանի ա – մուսնութեան ուրախալի առթիւ կ'ընեն հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

— Տէսինի յուշարձանին 50 ֆր., «Յա– ռաջ»ին 20 ֆր.: (Մտանալ «Յառաջ»էն):

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՅԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մայր տաճարի աւագ խորանը եւ Առաքելական Աթոռը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ
Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեանի

ՊԷՅՐՈՒԹԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ
Վարուժան Սարգիսեանի

ՕԳՈՍՏՈՍ 11–30

Օգոստոս 11էն 23 Պէյրութ 23էն 30 Երուսաղէմ
ԳԻՆ 2250 ՖՐ.

Մեկնում Փարիզէն, Լիոնէն կամ Նիսէն

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

կամ Գիւտ Վրդ. Նազարէեանի՝ Հայոց եկեղեցին
15, Rue Jean Goujon

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN
AGENCE DE VOYAGES SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

Եւ Դաւիթ Վ. Սահակեանի, եկեղեցին,
295, Rue Boileau

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

Ժողովուրդին փափաքին գոհացում տալու համար կրկին կը կազմակերպուի ճամբորդութիւն մը դէպի

ԵՐԵՒԱՆ ԱՇԽԱՐՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով ուղղակի թռիչք Փարիզ – Երեւան, Մոսկուայէն անցնելով եւ մախսային ճնշումէ ազատ
ՄԵԿՆՈՒՄ 2 ՕԳՈՍՏ· (միեւնոյն օրը կը հասնինք Երեւան, վերադարձն ալ նոյնը)
ՄԻՆՉԵՒ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ
Օդանաւային ճամբորդութիւն, հիւրանոց, կերակուր, այցելութիւն եւ օթոքառով պտոյտներ
ԳԻՆԸ ՄԻԱՑՆ 2300 ՖՐ· ԱՆՁԳԱԼՈՒԽ
Ուշադրութիւն, տեղերը սահմանափակ ըլլալուն կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն

ԱՆՏՈՆԵԱՆ
17, Rue des Acacias — Clamart - 92 Tél. MIC. 58-39
ՍԱՐԱՖԵԱՆ
13, Rue Clauzel, Paris (9e) — Tél. TRU. 08-96
ԱՍԼԱՆԵԱՆ
65, Rue de la Vallée du Bois, Clamart - 92 — Tél. 736-16-28
Մարսէյլի շրջան
ԱՆՏԱԳԼԵԱՆ
9, Rue Auguste Comte St. - Loup — Tél. 42-80-42

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր·
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ՅՈՒՆԻՍ
MARDI
8 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12132

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.132

ՍՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԵՆՔ ՆՈՐ ՎԱՂՈՐԴԱՅՆՆԵՐ

Փարիզէն Պէյրութ ու մինչեւ Պոսթըն սիւնակներ լեցուեցան Մարք Նշանեանի յօդուածին առթիւ (Ցառաջ՝ Ապրիլ 30, Մայիս 2)։ Երեւոյթը ինքնին կը փաստէ որ մեր երիտասարդ համալսարանականը իր «որոնումներով» հետաքրքրութիւն ստեղծած է զաղութէ զաղութ եւ այն իսկ պատճառաւ, որով կը մեղադրուի յօդուածագիրը, այսինքն՝ նոր բան մը կ'ըսէ, ճիգ կը թափէ նոր ճամբաներ գտնելու։ Հոն, մանաւանդ, կը յայտնէ տաղնապ մը, զոր ոչ կարելի է, ոչ ալ փափաքելի է ուրանալ։

Մեզի համար, առնուազն զարմանալի է, որ ոմանք չեն տառապիր «սփիւռքի տաղնապ»ով եւ հարցերը կը կարծեն լուծել զղացական յանկերգներով կամ ամբոխավար յօդուածներով։

Թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար, նախ եւ առաջ ճշդենք որ Հայաստանի երիտասարդութեան «մե՛ր հոդերը, մե՛ր հոդերը» պոռալը Աբովեան պողոտային վրայ պատասխանը չէ եւ չի կրնար ըլլալ այն տաղնապին, որ յատուկ է Սփիւռքի հայ երիտասարդութեան։

Հարկ է համոզուիլ որ կա՛յ սփիւռքականութիւն մը եւ Սփիւռքի հարազատ մտածելակերպ մը, զոր պէտք չէ անդի – տանալ։

Այս «սփիւռքականութիւնը» կ'ապրի առաւելաբար մեր սերունդը, ան, որ հող չէ տեսած եւ օտար արեւներէ առնելով հանդերձ իր լոյսը, մերժած է ընտրել դիւրին ճամբան՝ հրաժարիլ Հայութենէ։

Հայրենիքը, միայն հող չէ, եւ մանաւանդ սփիւռքի դատապարտուած Հայուն համար անհրաժեշտ է, որ ան փնտռէ իր «սփիւռքեան լուծումը»։ Արդարեւ, ուղենք թէ չուզենք եւ անկախ հողային կամ վարչակարգի հարցերէ, հնարաւորութիւն չկայ մէկ օրէն միւսը ամբողջ Հայութիւնը հայրենիք փոխադրելու։ Ուրեմն, սփիւռքական է Սփիւռքով զբաղիլ լրջօրէն եւ նոր մօտեցումով։ Այդ նոր մօտեցումն է որ կը փորձեն գտնել պատրաստուած հայ երիտասարդները եւ ճիշդ չէ — ի յառաջադունէ — մերժել զիրենք լսել։

Վերջերս տարօրինակ հոգեվիճակ մը կը տիրէ զաղութներու մէջ, ուր տեսակ մը արհամարհանք կայ Սփիւռքի նկատմամբ եւ համակերպում անոր հոգեվարքին։ Ազգի մը հեռանալ ըլլալով հանդերձ, Սփիւռքը անպայման աղէտ մը չէ, ոչ ալ վնասակար բան մը։ Եւ բացայայտ է որ ոչ հայ մշակոյթը, ոչ ալ հայ զբաղանութիւնը այնքան հարուստ կ'ըլլային եթէ ունեցած չըլլայինք Սփիւռք մը։ Զմոռնանք որ երկիւ թէ այսօր, Պոլսէն Պէյրութ, Պոսթընէն Փարիզ եւ մինչեւ վեհիկ, մեր մեծ զբագէտներն, բանաստեղծներն, նկարիչներն ու դերասանները զուտ սփիւռքեան արտադրութիւններ են։

Գալով հայ զատին, որու մասին չատ կը խօսուի վերջին տարիներուն (կարծես եղեռնի յիսնամեակը պէտք եղաւ որ մխիթարիս էյնայ) ըսենք որ քիչ մը չատ են անով զբաղողները։ Հայկ. Դատը չատ բարդ հարց մըն է որու պէտք չէ մօտենալ թեթեւօրէն։ Մնաց որ, միայն հողային հարց ալ չէ։ Անոր մաս կը կազմեն նաեւ արեւմտահայ մշակոյթի եւ լեզուի պահպանումը եւ Սփիւռքի պաշտպանութիւնը։ Այս իսկ պատճառներով, լաւ է որ, երբ հայ երիտասարդները, Հայ ապրելու մտահոգութեամբ տոգորուած ապրիլ կ'ըզնեն, փակ դռներ չգտնեն իրենց դիմաց այլ պատասխա խօսակիցներ։ Եթէ կ'ուզենք որ բան մը փոխուի, եթէ կ'ուզենք նոր վաղորդայններ։

«ՑԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԸ ՀԵՐՔԵՆ

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ
ԶԱՐԶԱՐԱՆՔԻ ԶԵՆ ԵՆԹԱՐԿՈՒԻՐ

Թուրք կառավարութեան փոխ–վարչապետը, Սաադիք Քոճաչ ձայնասփիւռ–հարցազրոյցի մը ընթացքին յայտնած է առջի օր, թէ հրահանգներ տուած է փարիզի թրքական դեսպանատան որպէսզի հրաւիրէ ֆրանսական մամուլի ներկայացուցիչները ականատես ըլլալու որ իշխանութիւններուն կողմէ ձերբակալուած կամ արգելափակուած անձերը ոչ դէշ վերաբերումի ոչ չարչարանքներու են – թակայ են։ Փոխ–վարչապետը կը հերքէ լուրերը զոր տուած էր Մոնտը («Ցառաջ» Յունիս 3) եւ կը հաստատէ թէ ոչ ոք ձերբակալուած է կարծիքի համար եւ թէ ձերբակալութիւնները ուղղուած են անոնց դէմ «որոնք մտքի աղաւաղութեան պատրուակին տակ կ'ուզեն վերջ տալ ազատութեան իսկ»։ Նեչատ է նաեւ թէ կառավարութիւնը «դեկավարուած իրա – ւապիտութեան փրոֆեսէօրի մը կողմէ խղճմտօրէն հաւատարիմ կը մնայ 1961ի Սահմանադրութեան սկզբունքներուն ըստ որոնց ոչ ոք կրնայ դէշ վերաբերումի չարչարանքի կամ մարդկային արժանապատուութեան հետ խոտոր համեմատող պատիժներու ենթարկուիլ (ընդգծումները «Ցառաջ»ի կողմէ)։

Նախապէս Քոճաչ պաշտպանած է նաեւ թրքական բանակը, յիշեցնելով թէ ինք ալ նախկին սպայ մըն էր։ Այդ հանգամանքով, բացարձակապէս վստահ է որ «թուրք զինեալ ուժերը ամբողջ աշխարհի մէջ ծանօթ են իբրեւ մարդիկ որոնք անմարդկային նուազագոյն վերաբերումը ցոյց չեն տար նոյնիսկ գերիներու հանդէպ, որոնք կը պատկանին բանակներու որոնք ամէնէն անողոք ձեւով վարուած են թուրք գերիներու հանդէպ («Ցառաջ՝ եթէ լաւ հասկցանք կը թուի թէ յետայսօրիկ պէտք է Թուրքերէն առնել քաղաքակրթութեան եւ մարդկային տարրական սկզբունքներու դործադրութեան դասերը)։

Գալով այն ամբաստանութեանց, ըստ որոնց հալածանքը կը կեդրոնանայ մանաւանդ մտաւորականներու վրայ օգտուելով ահաբեկիչներու արարքներէն, փոխ–վարչապետը կ'ըսէ.— «Կ'ուզենք որ Թուրքիան դուրս ելլէ այն կացութենէն, որու մէջ կը գտնուի եւ յառաջ տանիլ Հանրապետութիւնը այն ուղղութեամբ զոր նշած է Աթաթիւրք։ Յաջողելու համար այդ ձեռնարկին մէջ, առաջին պայմանն է՝ վերահաստատել Պետութեան հեղինակութիւնը մինչ ի վերջոյ անոր դոյութիւնն իսկ կասկածի դուռ բացած էր։ Կը խորհինք թէ այդ հեղինակութիւնը պէտք է մատակարարման արդար եւ անկողմնակալ ձեւ մը ըլլայ, ուղղուած դէպի զանգուածները որ մեր ազգին մեծամասնութիւնը կը կազմեն եւ ոչ թէ ուժի ցուցադրութիւն մը ուղղուած միայն ձախին դէմ»։

Այս յայտարարութեան առթիւ Մոնտի թղթակիցը Ալի Քազանճիկիլ կ'աւելցնէ թէ ճիշդ է որ ցարդ Փիզիքական չարչարանքի ոչ մէկ պարագայ յիշատակուած է Թուրքիոյ մէջ։ Բայց այն անձերը որոնք արգելափակուած են, ապա ազատ արձակուած, կրցած են պատմել այն անտանելի պայմանները որոնց մէջ կ'ապրին մտաւորականներ եւ համալսարանականներ աւելի քան երեք չաբաթ է։ Այսպէս Փրոֆ. Պահրի Շավճի եւ Շահիթ Թալաչ որ հիւանդ են (առաջինը՝ ոսկորի հիւանդութենէ կը տառապի, միւսն ալ սրտի) երրորդի մը հետ մէկ անկողին կը պառկին։ Ցետոյ, դժուար հասկնալի է որ ի՞նչ յանցանքի համար — եթէ ոչ կարծիքի — այս համալսարանականները եւ ուրիշներ ձերբակալուած են։ Ոչ մէկ իշխանութիւն ցարդ հաստատած է որ մաս կազմած էին յեղափոխական կազմակերպութեանց կամ ահաբեկչական արարքներ դործած էին։

Ի՞նչպէս այլ ձեւով բացատրել ձերբակալութիւնը մտաւորականներու եւ արուեստագէտներու։ Այս կացութիւնը յուզած է Հալէպի նախագահը՝ Իսմէթ Ինէօնիւ։

Հալէպի պարագլուխը տեսակցութիւն մըն ալ տուած էր ձայնասփիւռէն իշխանութեան ուշադրութիւնը դրաւելու համար այն վտանգներուն վրայ որ կը ծնին երբ թոյլ տրուի որ լարուածութեան մթնոլորտ մը զարգանայ ձերբակալելու – թեանց ձեռնարկելով փոխանակ մաքերը հանդարտեցնելու։

Գլուխը տպին անդին զարնելէ ետք, բողոքելու համար այն հալածանքին դէմ որուն կ'ենթարկուին ձախին եւ կեդրոնձախին ամէնէն չափաւոր տարրերը, Աթաթիւրքի հին ընկերը հարցը կը տանի հանրային կարծիքին առջեւ։ Իշխանութիւնները դոհ չեն մնացած ինէօնիւի այս ըրածէն եւ ձայնասփիւռն ալ մէկ անդամ միայն սփռած է տեսակցութիւնը։ Ոչ մէկ թերթ, բացի Հալէպի պաշտօնաթերթէն անդրադարձած է ինէօնիւի յայտարարութեանց։ Իսմէթը ճանչցուած էր երկրին մէջ իբրեւ թուրք քաղաքական կեանքի մէկ «հիմնարկութիւնը»։ Ուրեմն եթէ կրկէս իջնէ, կրնայ չատ բան փոխել տալ։

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՇԱՐԹՐԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի Նախագահը, որ Պուրժէ այցելած էր չաբաթավերջին, կիրակի առաւօտ ներկայ գտնուեցաւ Շարթրի մայր տաճարի վերանորոգուած երդէոնի բացման արարողութեան։

Շարթրի մայր տաճարի երդէոնը չինուած է 1542ին։ Վերջերս հիմնովին վերանորոգուեցաւ ան, արդիական հիմունքներով եւ աւելի կատարելագործուած ձեւով։ Հինգ հազար խողովակներ ունի, որոնցմէ չատերը 10,50 մեթր լարձրութեամբ։

Ֆրանսայի Նախագահին ընկերացան իր կինը, Մշակոյթի եւ Ներքին նախարարները։ Փոմպիտու նախ այցելեց Տրէօ, ապա Շարթր, ուր ծաղկեպսակներ դրեց Մեհէներու Ցուշարձանին եւ Ժան Մուլէնի յուշարձանին վրայ։

Ժամը 11ին է, որ սկսաւ կրօնական արարողութիւնը, նախագահութեամբ Գերապայծառ Լամպերթինի։

Նոյն օրը երեկոյեան եօթը հազար հոգի, որոնց չարքին Ժաք Տիւհամէլ, Ժաք Պոմէլ եւ Ալէն Փօհէր, ներկայ գտնուեցան երդէոնի համերգին, մայր տաճարի մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԱԿԱՆ ծովափէն ոչ չատ հեռու խորհրդային Բուլչարով քարիւղանաւը բախում ունեցած է Ֆրանսական Սիւֆուֆ մարտանաւին հետ։ Այս վերջինը ճեղքուած է եւ առջեւի մասը քիչ ետք ընկղմած։ Ինը ծովայինները անհետացած են։ Մարտանաւին փրկուած մասը կարելի եղած է Թուլոն հասցնել երկուշաբթի օր։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ դիտնականները կիրակի օր յաղողութեամբ արձակեցին Սոյուզ 11 այերանաւը։ Հոն տեղ գտած են երեք աստղանաւորդներ։ Թէեւ խորհրդային աղբիւրները չեն ճշդեր Սոյուզ 11ի ծրագիրը, այսուհանդերձ, հաւանական կը նկատուի, որ այերանաւը պիտի միանայ «Սալիւթ»ի, որ կը չարունակէ երկրին չրջանն ընել Ապրիլ 25էն ի վեր։ Նոյն օրերուն արձակուած էր նոյնպէս Սոյուզ 10ը, երեք աստղանաւորդներով։ Այս վերջիններս թէեւ յաջողած էին իրենց այերանաւը «կցել» Սալիւթի, սակայն չէին յաջողած ներս մտնել։ Հաւանաբար Սալիւթ մտնելու փորձ կատարէ Սոյուզ 11ի անձնակազմը։

ԼԻԻՔՍԷՆԳՈՒՐԿի մէջ վեցերը վերսկսան իրենց խօսակցութիւններն ու բանակցութիւնները՝ ճշդելու համար կարգ մը կէտեր, որոնք կապ ունին Անգլիոյ անդամակցութեան պայմաններուն Համաշարակաց Շուկայի։ Վեցերը խօսակցութիւններ կ'ունենան նաեւ Դանիացիներու եւ Իրլանտացիներու հետ, որոնք Անգլիոյ հետ թեկնածու են Համաշարակաց Շուկային։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ սահմանային չրջաններու մէջ կը չարունակուի քոլերայի համաճարակը։ Ինչպէս արդէն հաղորդած էինք՝ ցարդ հինդ հազար հոգի մեռած է, բոլորն ալ փախստականներ Արեւելեան Փաքիստանէ։ Իշխանութիւնները մտահոգ են։ Ցատուկ կարգադրութիւններ եղած են, որպէսզի համաճարակը չտարածուի կալկաթա։ Ցատկ մէջ, եւս, Ապրիլէ, քոլերայի համաճարակ մը ծայր տուաւ։ Քանի մը հարիւր հոգի արդէն իսկ մեռած է։ Հոն եւս խիստ կանխարգելիչ միջոցներ ձեռք առնուած են։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդային զաղտնի հետազօտութիւնները ցոյց տուին, որ Զինաստան ներկայիս կը չինէ հիւլէական ուժով բանող ընդծովեայ մը։ Միւս կողմէ Ամերիկացիք առջի օր գործածութեան դրին իրենց հարիւրերորդ հիւլէական ընդծովեան։ Առաջինը՝ Նոթիլիւս, չինուած էր 17 տարի առաջ։

ՓԱՐԻԶի Լատինական թաղամասը Շաբաթ դիչեր, ամբողջ երկուքուկէս ժամ թատերաբեմը զարձաւ խանութներու կողոպուտի եւ այլ հուլիկանական արարքներու։ Հարիւրի մօտ անձեր, օգտուելով ոստիկանութեան բացակայութենէն քանդած են խանութներու ցուցափեղկեր եւ դիմած են հասարակ կողոպուտի։ Ոստիկանութիւնը ընթացք չէ տուած վաճառականներու հետաձայնային կանչերուն, ինչ որ դատապարտելի կը նկատուի տեղական մամուլի կողմէ։ Փրեֆէքթիւրը երկուշաբթի կը հաղորդէր, թէ ոստիկանապետ մը պատժուած է, որովհետեւ թերացած է իր պարտականութեան մէջ։ Լատինական թաղի մէջ անդորրութիւնը հաստատուած է առաւօտեան ժամը 2ին միայն։

ԽՈՀԵՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Սովետական մարդու նոր կերպարը, նրա կոմունիստական բարոյականութիւնն ու աշխարհահայեացքը հաստատւում են անցեալի մնացուկների դէմ մշտական, անհաշտ պայքարում: Կոմունիստական բարոյականութիւնը չի կարող յաղթա – նակել՝ առանց նրա հակառակ ընչա – քաղցութեան, կաշառակերութեան, ձրի – ակերութեան, զրպարտանքի, անստորա – դիր նամակների, արբեցողութեան եւ նման այլ բանների դէմ վճռական պայ – քարի»:

Եւ գրողը չի կարող անցնել այս երե – ւոյթների կողքով, որոնց մասին խօսուեց Համագումարի բարձր ամբիոնից:

Մի քանի տարի առաջ գրողների մի խմբի հետ ես եղայ Հեռաւոր Արեւել – քում: Մեզ գործուղել էր «Լիտերատուր – նայա գազետան»: Մանաւանդ ձկնորս – ների աշխատանքին: Եւ տեսանք մի անհե – թեթուութիւն, որի մասին Մոսկուա վերա – դառնալուց յետոյ զեկուցեցինք կուսակ – ցութեան կենտրոնական Կոմիտէին:

Այդտեղ աշխատանքի այսպիսի տարօ – րինակ սիստեմ (դրութիւն) գոյութիւն ունէր. ձկնորսները որսում էին ձուկը, հաշուետուութիւն տալիս, յատկապէս աշ – խատավարձ ստանում, եւ այդքանով վեր – ջանում էր ձկան նկատմամբ նրանց հե – տաքրքրութիւնը: Որսը ափ կը հասնի, թէ ոչ՝ նրանց հոգսը չէ: Արդիւնքը լի – նում էր այն, որ ձկան որսի մեծ մասը ափ չէր հասնում, եւ ոչ ոք դրա համար պատասխանատուութիւն չէր կրում, ո՛չ նրանք, որ որսում էին, ո՛չ էլ նրանք, որ ընդունում էին: Նրանք ենթարկւում էին տարբեր մինիստրութիւնների (նա – խարարութիւնների), տարբեր տէրերի, իսկ հարիւր հազարաւոր տոննաներով ձուկը ձեռքից գնում էր, տարայի հետ թափւում էր ծովը՝ թունաւորելով կեն – դանի ձկներին:

Նման մի բան ես տեսայ Ղարաբաղում: Ղարաբաղի չրջաններից մէկում երկար տարիներ բամբակ էր ցանում: Կեանքը ցոյց տուեց, որ այդ տեղերում բամբակ աճեցնելը չահութաբեր չէ: Սպիտակ ոս – կին բոլորովին էլ ոսկի չէր: Վերջապէս խելացի եզք գտան: Բամբակի տեղը սկը – սեցին աճեցնել խաղող: Արդիւնքը եղաւ միլիոնների եկամուտը: Ջտեսնուած բերք ստացան՝ հեկտարից 160, առանձին տե – ղամասերից նոյնիսկ 200 ցենտներ, այն դէպքում, երբ Հանրապետութիւնում հեկտարի միջին բերքը կազմում էր 50–60 ցենտներ: Առատ բերք աճեցնողները պարզեւատրուեցին, իրաւացիօրէն փա – ռաբանուեցին: Իսկ խաղողի բերքի մօտ կէսը նեխեց, ի հարկէ, ոչ յաղթողների մեղքով, որովհետեւ խաղողի ընդունման եւ մշակման գործը լաւ չէր կազմակեր – պուած:

Ի հարկէ, այս նոյն Ղարաբաղում, ինչպէս եւ այլուր, պակէլները չատ են, բայց ես ուզում եմ գոռալ կոնստանտին – ների մասին, մեր գործը խանգարողների մասին: Հողը պէտք է վառուի կոնստան – տինների եւ ոչ թէ պակէլների ոտքի տակ, ինչպէս դա պատահում է երբեմն:

Կանտորովիչի վերոյիշեալ դրքում այս – պիսի տողեր կան. «Հարկ չկայ ամէն ա – րիթով խօսել մեր նուաճումների մասին եւ պահանջել, որ հեղինակը, եթէ նա, ասենք, բարձրացնում է դետերի ջրերը կեղտոտելու տապնապալից խնդիրը, «հա – ւասարակշռութեան համար» իր ակնար – կում գրի նաեւ փայլփլող Սեւ ծովի մա – սին, որին չեն սպառնում ցելիւլոզային կոմբինատները» (խորհրդային գործա – րանները):

Ճիշդ խօսքեր են, ոսկի խօսքեր:

Գրականութիւնը արտացոլում է կեան – քը, բայց կեանքի պատճէնահանումը չէ: Գրողը իր նպատակին ամբողջապէս հաս – նելու համար կարող է դիմել գրոտեսկին (այլանդակ), հիպերբոլային չափազան – ցութիւններին, խտացնել գոյները: Եւ բնաւ էլ պարտադիր չէ, որ հաւասարա – կշռութեան համար կողքին բոսորագոյն արեւ նկարի: Անցեալի մեծ արուեստը երբեք չի վախեցել չափազանցութիւնից: Սոքակեւիչները, Կորոլենկոները, Պլիւշ – կինները գրոտեսկ (այլանդակ) են, քիչ հաւանական կերպարներ, բայց ինչպիսի՛ ուժով են ազդում ընթերցողի վրայ: «Դոն Կիխոտը» ժամանակին Եւրոպայի դրականութիւնը հեղեղած ասպետական վէպերի դերեզմանափորը դարձաւ եւ հիմնովին խարխլեց այդ տիպի դրակա – նութեան հիմքերը: «Դոն Կիխոտի» երե – ւան գալուց յետոյ, ինչպէս յայտնի է, ասպետական վէպերի վերջը եկաւ: Ճի – չո՞ւմ էք Գէօթէի մոպսին (չուներու ցեղ մը): Նկարագրել նրան չատ նման մի այլ մոպսի, ասում էր նա, նշանակում է ոչ այլ ինչ, եթէ ոչ արդէն գոյութիւն ու – նեցող հաղարաւոր մոպսերին աւելացնել եւս մէկը: Գէօթէն ասում էր, որ իր հա – մար ամենադժուարը Էմպիրիզմի (փորձա – ռական) հաղարամեայ հիդրան է: Հակա – սութիւնների բացայայտումը, նրանց դե – ղարուեստական վերլուծութիւնը ստեղ – ծագործութեան անհրաժեշտ պայմանն է: Եթէ արուեստագէտը, այդ հակասու – թիւններից ու դժուարութիւններից փախ – չելով, թաքնւում է թփերի տակ, քա – ջութիւն եւ համարձակութիւն չունի, ա – պա «Էմպիրիզմի (փորձառական) հա – զարամեայ հիդրան» առանց խնայելու խժռում է նրան:

Այո՛, գրողը ոչ միայն արտացոլում, այլեւ ստեղծագործաբար վերափոխում է կեանքը, օգնում է նրա առաջընթացին:

«Ներկապնակը դեռեւս նկար չէ, — ասում է Վալենտին Կատաեւը: — Եթէ սպեկտրի (ստուերը) բոլոր գոյները խառնենք, կը ստացուի մաքուր սպի – տակ գոյն, այսինքն՝ ոչինչ»:

Ճիշո՞ւմ էք: «Ոսկի հորթում» Իլֆը եւ Պետրովը ինչպէս էին ուզում Ռոբինզոն ստեղծել: Նրանք դեռեւս 30ական թուա – կաններին ծաղրում էին լոյսի եւ ստուե – րի վարկաբեկուած հաւասարակշռութիւ – նը եւ ցոյց տուեցին, թէ ինչ է ստաց – ւում սպեկտրի (ստուեր) բոլոր գոյները խառնելիս: Նրանք Ռոբինզոն չստեղծեցին:

Գրական այս սնանկ տրաֆարէտի մա – սին վերջերս լոյս տեսած իր դրքում խօ – սում է յայտնի գրող եւ հրապարակախօս Գրիգորի Մեղինսկին. «Լոյսը եւ խաւարը թո՛ղ իրար զուգահեռ չգնան, որ չորո – րեն եւ չկլանեն միմեանց, չվերածուեն դորշադոյն կիսախաւարի: Թո՛ղ լոյսը դուրս յորդի խաւարից եւ իր ողջ ուժով ողողի ամէն ինչ, որպէս լոյս: Այդ ժա – մանակ կ'երեւայ խաւարը, եւ կ'երեւայ լոյսը, եւ իւրաքանչիւրը կը խաղայ սե – փական, իրեն վերապահուած դերը»:

Գրողի պարտքն է հասարակութեան ու – շադրութիւնը հրաւիրել այս կամ այն հարցի վրայ, անհանգստացնել նրան՝ ու – րախացնել կամ վշտացնել, առաջացնել հիացմունքի եւ հպարտութեան զգացում, խորհրդածելու առիթ տալ, եւ, այդպի – սով, հասարակութեան մէջ արթնացնել նոր մտքեր, տրամադրութիւններ, կեան – քի յետագայ կատարելագործման համար ներքին նոր ուժեր:

Պայքարել սեփական դաղափարների համար՝ նշանակում է պայքարել չարիքի դէմ, վերացնել այն խոչընդոտները, որ ընկած են դէպի նպատակը տանող ճանապարհի վրայ: Ուրիշ էլ ի՞նչ – պէս: Շրջանցե՞լ: Որ քեզնից յետոյ ե – կողները վնասե՞ն ոտքերը:

Հարկաւոր է պայքար, կռուել է հար – կաւոր չարիքի դէմ: Եւ այդ պայքարի ձեւերը պէտք է անսահմանափակ լինեն:

Վ. Գ. Բելինսկին, հաստատելով դրողի հասարակական երեւոյթները բացատա – կան կողմերով վերարտադրելու իրա – ւունքը, դրել է. «Մատնանշել հասարա – կութեան իսկական թերութիւնը, նշա – նակում է՝ նրան ծառայութիւն մատուե – ցանել, նշանակում է՝ նրան փրկել թե – րութիւնից»: Բելինսկին չարունակում է. «Տաղանդն ունի միակողմանի լինելու լրիւ եւ սրբազան իրաւունք եւ այն կա – րող է մեծ լինել հէնց միակողմանիու – թեան մէջ»:

Ես կողմնակից եմ այսպիսի միակող – մանիութեան: Բայց դա դեռեւս չի նշա – նակում, որ ես նոր տրաֆարէտ եմ ա – ռաջարկում: Գրական շտամպներն (դը – րոշմները) ընդհանրապէս վնասակար են: Ես խօսում եմ արուեստագէտի՝ շաբլո – նից (կաղապարուած խօսքեր), դէօթա – կան մոպսից ազատ լինելու մասին:

Մենք գտնւում ենք մարդու մեծ երա – զանքի, մեծ խնդիրների իրականացման նախաշրջանը, որոնք մեր Պետութիւնը պէտք է լուծի: Այն դէնքը, որով մենք պայքարում ենք այդ դեղեցիկի, մեր վաղուայ համար, պէտք է մաքուր լինի, իսկ մենք՝ համարձակ: Դժուար է այդ պայքարը: Մեր մեծ դաղափարների հա – մար մղուող այդ պայքարում ունենալ սեփական դեր ու տեղ, որպէսզի գրա – կանութիւնը լինի ոչ թէ պասսիվ (կրա – ւորական) արտացոլող, այլ ինչ-որ չա – փով կեանքն առաջ մղող ուժ, ահա սա՛ է, իմ կարծիքով, գրողի բարձր կոչումը:

ԼԷՕՆԻԴ ՀՈՒՐՈՒՆՑ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԸ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

ԽՄԲ.— Չեխոսլովաքիոյ Համայնավար կուսակցութեան վերջին համագումարին առթիւ, Փրակայէն մտաւորական մը որ, հասկնալի պատճառներով, նախընտրած է անանուն մնալ, շահեկան յօդուած մը գրած է Մոռնի մէջ, զոր կուտանք թարգ – մանաբար:

Երբ կը կարդանք պատահական ձեւով մեր ձեռքն անցած արեւմտեան եւրոպա – յի մամուլը, ըլլա՛յ ան համայնավար կամ ոչ, ձախ, կեդրոն կամ աջ, ահաւոր կաս – կածի մը առջեւ կը գտնուինք — կա՞յ մէ – կը արդեօք, որ դեռ կը խօսի այս երկրին մասին, որ դեռ երէկ՝ ընդհանուր չա – հադրդռութեան առարկան էր դարձած: Եւ եթէ մէկը կը հետաքրքրուի դեռ Չե – խոսլովաքիայով, ի վիճակի՞ է դաղափար մը ունենալու թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դոռ – նայ բնականաւորման վերահաստատման այս երկու տարիներուն: Ի՛նչ դիտեն պա – տահմանի մէջ այն առօրեայ փաչիմի մասին, որ բաց ճակատով հաստատուած է հոս:

Խօսինք մշակութային դեմի վրայ:

Այն բաղաքը որ կատարուեցաւ բեմա – դիր Օթոմար Քրեյսայի պաշտօնաղրկման դէմ, մեծապէս տպաւորեց բոլորը: կը թուի թէ դեռ երբեք չէինք տեսած այս – քան ստորագրութիւն բաղաքելու համար բեմի վարպետի մը դէմ ձեռք առնուած միջոցառումին: Նկատեցինք, որ անդամի մը համար համայնավարներու — քանի մը հատ — ստորագրութիւնը կար հոն: Հաղուագէպ է, եւ ասիկա հաճոյք կը պատճառէ: Լաւ հասկցանք, բնականա – բար, որ չէր վերաբերեր միայն Քրեյ – սայի, որ խորհրդանիշ մը դարձած էր:

Բաղաքագրին մէջ հաստատում մը կայ, որուն պէտք է անդրադառնալ: Քրեյսա պաշտօնազրկուեցաւ, կը կարդանք հոն, հակառակ այն իրողութեան, որ ան ու – զեց մնալ Փրակա, իր ընկերներու կող – մէն:

Գարեգին այս պայմանը սիրով ընդու – նած էր, մանաւանդ որ Սերգիս ըսած էր իրեն թէ դուրս դրկուելու առեն ամա – կանի կարեւոր յաւելում մը պիտի ու – նենայ:

Շնորհիւ իր բնական ճարպիկութեան ու Սերգիսի փորձառու խորհուրդներուն, քանի մը ամիս եւս քոր յաջողեցաւ իր գործին մէջ, որ իրիկուն մը տնօ – րէնը գինքը կանչելով՝ յայտարարեց.

— Թէեւ մեր դիտաւորութիւնը ձեղ քանի մը ամիս եւս մեր քով պահելն էր, որպէսզի կատարելագոյն ծանօթութիւն – ներ ստանաք մեր գործառնութեանց մա – սին, սակայն կը տեսնենք, որ դուք այս – օրուընէ իսկ կարող էք մեզի օգտակար ըլլալ Պէյրութի մէջ, ուստի որոչեցինք, որ տասնըհինգ օրէն ձեզ հոն դրկենք իբ – րեւ մեր տան ներկայացուցիչը. ուստի ձեր պատրաստութիւնները տեսէք:

— Շատ աղէկ, պատասխանեց Գարե – գին, դուրս ելլելով:

Տնօրէնին որոչումը թէ գինք ուրախա – ցուցած եւ թէ միանգամայն տրամեցու – ցած էր: Ուրախ էր, մտածելով որ իր մեծերը դոհ են իրմէ եւ քիչ ժամանակի մէջ գինքը կ'առաջացնէին գործին մէջ, սակայն մեկնումը եւ երթալը օտար ու անծանօթ քաղաքի մը մէջ հաստատուիլը դժուարին կուգար իրեն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (128)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Բռնաբարման օրէն ի վեր Ղուկաս Էֆէնտի չէր տեսած իր զոհը եւ պահ մը հիացումով դիտեց մանկամարդ աղջիկը, որ աւելի թարմ ու գեղեցիկ կը թուէր իրեն: Սակայն Շուշանիկ չատ պաղ ու չոր վերաբերում մը ցոյց տուաւ իրեն հանդէպ: Հաղիւ գլխու չարժումով մը բարեւած էր վաճառականը եւ նստած էր աթոռի մը վրայ, առանց խօսք մը ար – տասանելու:

— Հիմա, ըսաւ Ղուկաս Էֆէնտի, խօս – քը Սերգիսի ուղղելով, օրիորդը լինի թուղթ մը կը ստորագրէ, յայտարարե – լով, որ լինք որեւէ յարաբերութիւն մը չէ ունեցած լինի հետ եւ թէ զաւակը ուրիշ անձէ մը ունեցած է եւ ես ալ իրեն հինդ հարիւր ոսկին կը յանձնեմ:

Երիտասարդն արդէն դուշակած էր վաճառականին կողմէ ըլլալիք առաջար – կը, մանաւանդ որ նոյն պահանջը ըրած էր Տ. Կիրակոս իր այցելութեան մէջո – ցին. ուստի անմիջապէս պատասխանեց.

— Թէեւ այդպիսի յայտարարութիւն բացարձակ ստութիւն մըն է, այսուհան – դերձ խնդիրը միանգամ ընդմիշտ փակե – լու համար օրիորդը յանձն կ'առնէ ստո – րագրել:

— Ուրեմն թուղթ պատրաստենք, ըսաւ Ղուկաս Էֆէնտի, որ ժամ առաջ կ'ուզէր ազատիլ:

Թուղթը չուտով պատրաստուեցաւ եւ ստորագրուեցաւ, եւ Ղուկաս Էֆէնտի համրեց հինգ հարիւր ոսկին:

— Այս դրամը, ըսաւ, այս անդամ խօսքը Շուշանիկի ուղղելով, կը յուսամ որ այլեւս քու զաւակիդ ապագան կ'ա – պահովէ եւ քեզի ալ միջոց կուտայ պատ – ուաւոր կերպով ապրելու:

Աղջիկը չպատասխանեց, բայց աոե – լութեամբ լի ակնարկ մը ուղղեց վաճա – ռականին:

Երբ երիտասարդն ու մանկամարդ աղ – ջիկը հեռացան, Ղուկաս Էֆէնտի հառաչ մը արձակեց:

— Հինգ հարիւր ոսկի, չատ չէ՞ ի փո – խարէն տրուած հաճոյքին համար, խոր – հեցաւ ինքն իրեն:

Բայց մեծ մտատանջութենէ մը ազա – տած էր եւ ասիկա գինքը միխիթարեց:

Երկու ամիս եաքը, իրիկունը, երբ տունը նստած լրագիր կը կարդար, լուր մը իր ուշադրութիւնը գրաւեց.

«Առջի օր, Ֆերիգիւղի եկեղեցին մէջ տեղի ունեցաւ Սերգիս էֆէնտի Սմբատ – եանի ամուսնութիւնը Օր. Շուշանիկ Սա – հակեանի հետ: Սերգիս էֆէնտի պար – կեշտ ու գործունեայ երիտասարդ մըն էր որ ինքնօգնութեամբ յառաջացած է եւ այսօր փայլուն դիրք մը կը գրաւէ անդ – լիական կարեւոր հաստատութեան մը մէջ, իսկ Օր. Շուշանիկ Սահակեան ղե – ղեցիկ ձիրքերով օժտուած չնորհալի օ – րիորդ մըն է, որ պատիւ կը բերէ իր սե – ռին: Մեր չնորհաւորութիւնները կը մատուցանենք նորապսակ ամուլին»:

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

Թերթը մոռցած էր յիշատակել պարա – գայ մը, այսինքն թէ Սերգիսի եւ Շու – շանիկի կնքահայրը եղած էր Գարեգին, որ Սերգիսի ջանքերուն եւ դիմումներուն վրայ, քանի մը ամիսէ ի վեր ընդունուած էր այն հաստատութեան մէջ, ուր լինք կ'աշխատէը:

Անգլիացի տնօրէնը գինքը ընդունելով ըսած էր.

— Հաղիւ քանի մը ամիս պիտի մնաս Պոլիս, մինչեւ որ մեր գործերուն քիչ մը ծանօթանաս, յետոյ քեզ պիտի դրկենք Պէյրութ, ուր իբր տնօրէն քանի մը տա – րի պիտի ապրիս:

Գարեգին այս պայմանը սիրով ընդու – նած էր, մանաւանդ որ Սերգիս ըսած էր իրեն թէ դուրս դրկուելու առեն ամա – կանի կարեւոր յաւելում մը պիտի ու – նենայ:

Շնորհիւ իր բնական ճարպիկութեան ու Սերգիսի փորձառու խորհուրդներուն, քանի մը ամիս եաքը այնքան վարժուե – ցաւ իր գործին մէջ, որ իրիկուն մը տնօ – րէնը գինքը կանչելով՝ յայտարարեց.

— Թէեւ մեր դիտաւորութիւնը ձեղ քանի մը ամիս եւս մեր քով պահելն էր, որպէսզի կատարելագոյն ծանօթութիւն – ներ ստանաք մեր գործառնութեանց մա – սին, սակայն կը տեսնենք, որ դուք այս – օրուընէ իսկ կարող էք մեզի օգտակար ըլլալ Պէյրութի մէջ, ուստի որոչեցինք, որ տասնըհինգ օրէն ձեզ հոն դրկենք իբ – րեւ մեր տան ներկայացուցիչը. ուստի ձեր պատրաստութիւնները տեսէք:

— Շատ աղէկ, պատասխանեց Գարե – գին, դուրս ելլելով:

Տնօրէնին որոչումը թէ գինք ուրախա – ցուցած եւ թէ միանգամայն տրամեցու – ցած էր: Ուրախ էր, մտածելով որ իր մեծերը դոհ են իրմէ եւ քիչ ժամանակի մէջ գինքը կ'առաջացնէին գործին մէջ, սակայն մեկնումը եւ երթալը օտար ու անծանօթ քաղաքի մը մէջ հաստատուիլը դժուարին կուգար իրեն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

քին: Արդէն պատժուեցաւ ճիշդ ասոր համար: Եթէ համաձայնէր ոչ թէ տա – րադիր դառնալ, այլ վերածուիլ տեսակ մը «ընկերվարական մշակոյթի չըջուն փառքի», այսինքն իրաւունք չունենալ բնակութիւն հաստատելու Զեխոսլովա – քիա, այլ՝ չըջապատիլ արտասահման, որ– պէսզի Պեուէթեան դանձը հարստանայ տարադրամով, այդ պարագային լուծում մը ապահովաբար դտնուէր իր պարագա – չին: Սակայն բեմադիրին կատուկ կեց – ուածքը՝ «կը մնամ հոն ուր կը զըտ – նուիմ» ճնշման առիթ տուաւ:

Ուրուհետեւ դէշ օրինակ մը կուտար: Այսօրուան քաղաքականութիւնն է նուաս – տացնել անձերը եւ ստիպել ասոնց ու – րանալու ու ժխտելու ինչ որ ըսած կամ դրած են անցեալին, որպէսզի անոնց ձեռքէն առնեն բարոյական ամէն հեղի – նակութիւն: Շատեր, տարբեր ելք չգըտ – նելով, կը ստորագրեն կամ կը յայտարա – րեն որեւէ բան, որպէսզի հնարաւորու – թիւն ունենան չարունակելու աշխատան – քը իրենց մարզին մէջ:

Կը տեսնուի, թէ դատի մը պաշտպա – նութեան բացակայութիւնը կը զրկեցնէ բարոյականը, ներքին զիմադրականու – թիւնը: Այս զեղնի վրայ կացութիւնը աւելի լաւ էր զբմման իշխանութեան տա – րիներուն՝ 1939–1945, որովհետեւ ամէն պատերազմ վերջ մը ունի: Անշուշտ, ֆի – զիքական ահաբեկումը աւելի վայրագ էր, սակայն բարոյական եւ մշակութային արժէքներու քանդումը նուազ էր:

Վտանգը, իշխանութեան համար, բե – մադիրին տալիք օրինակն էր, որ չպատ – ժուելու պարագային կրնար քաջալերել ուրիշները, որ մնան պարկեշտ եւ հաւա – տարիմ իրենց անձին հանդէպ: Ուրեմն հարուածեցին՝ քանդելու համար այս ձեւի ամէն վնասակար զաղափար: Առա – ջինը չէ:

Չեխ չարժանկարի լաւագոյն վարպետ – ներէն Վ. Եասնի, որ կրկնակ դափնեկիրն եղաւ Քանի փառատօնին, փաստօրէն վնասուած է Զեխոսլովաքիայէն: Նախ սկսան արգիլել անոր ժապաւէններու ցու – ցադրութիւնը: Ցետոյ հասկցուցին անոր, որ պէտք չէ պատրաստէ տարիներէ ի վեր իր յղացած մէկ ժապաւէնը: Վերջապէս, կանչուեցաւ չարժարուեստի նոր տնօրէ – նին կողմէ, որ «ուղղափառ» մը եղած է մէյմը:

Այս տեսակցութենէն ետք, Եասնի ա – ռաջին պատեհ առիթին հեռացաւ երկ – րէն: Նկատի առնելով անոր ձեռք ձգած մեծ ժողովրդականութիւնը, իշխանու – թիւնները փորձեցին յետ–քայլ ընել: Գրե – ցին անոր, բանագնաց մը ուղարկեցին մօտը, որպէսզի համաձայնութիւն մը զոյացուի իրենց միջեւ:

Սակայն Եասնի հաստատակամ մնաց: Իր կեցուածքը բացատրեց հրաժեշտի նամակով մը — «Եթէ կարողանայի չա – րունակել ճամբաս չարժանկարի մէջ, կը մնայի հոս: Եթէ զոհանայի միայն պատ – կերացնելով երկրիս զեղեցիկ առասպել – ները, կը մնայի՛ հոս: Բայց չէի կրնար պոռնկանալ, մինչ ատոր պիտի ենթար – կուէին բոլորն ալ»:

Անոնք որ չեն մեկնած երկրէն խեղճ վիճակի մէջ կ'ապրին: Շարժանկարի լա – ւագոյն բեմադիրները չեն աշխատիր այլ – եւս, ուրիշներ կ'աշխատին օտար երկիր – ներու մէջ: Իսկ ուրիշներ դասականներու մէջ կամ ամբողջական յանձնառութիւն – ներու մէջ կը դտնեն միակ միջոցը աշ – խատելու առանց չատ պոռնկալու:

(Մեցցեալը յաջորդով)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՇԱՐԺՈՒՄ ՄԸ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Բաւական տարիներէ ի վեր Սէնթ Է – թիէնի տիկինները տեսակ մը քունի մէջ էին եւ յանկարծ անցեալները փսփսուք – ներ սկսան... Թէ քանի մը տիկիններ Միութիւն մը կազմեր են եւ թէ երեկոյթ մը պիտի տան, եւայլն... Իսկապէս այդ երեկոյթը տեղի ունեցաւ Մայիս 15ին նախագահութեամբ Լուաւռի երեսփոխան՝ Լիւսիէն Նէօվիլթի:

Արդէն ժամը 21էն առաջ ժողովուրդը կը փութար դէպի ճարտարապետներու սրահը եւ քիչ յետոյ բոլոր սեղանները դրեթէ բռնուած էին:

Օրուան խօսնակը, Տիկին Աբշալոյս ձնկըտըրեան բացումը կատարեց եւ խօսք տուաւ Լ. Նէօվիլթի, որ չնորհաւորեց այս նորածին Միութիւնը ըսելով թէ չա – տոնց կը սպասէր այսպիսի ձեռնարկի մը եւ քաջալերեց տիկինները:

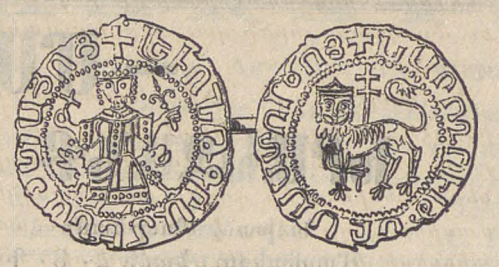
Ցետոյ բժիշկ Սարաֆեան, Ազգային Միութեան նախագահը եւ Հայր Կոմի – տաս Սէն–Շամոնէն, նոյնպէս չնորհաւո – րեցին այս զեղեցիկ ձեռնարկը:

Ապա տեղի ունեցան երգեր: Վիէնի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը սի – րայօժար պարեց չատ զեղեցիկ պարեր, որոնցմէ մէկին էր «Գեղջուկի պարը», ղե – կավարութեամբ Պր. Ռըստիքեանի: Իսկ Օր. Սանճեան բուռն ծափահարութիւն – ներ ստացաւ մեներգներով, քնքոյշ ձայ – նով: Ու այսպէս չէն մթնոլորտի մը մէջ չարունակուեցաւ այս երեկոյթը:

Տեղւոյս թերթը, յաջորդ օրը կը զրէր, թէ «Հայ Տիկնանց երեկոյթը յաջողու – թիւն արձանագրած էր»:

Նորակազմ Միութիւնը նպատակ ունի աչնան սարքել պարահանդէս մը աւելի ընդարձակ սրահի մէջ:

ՍԵԻԱՆՈՒՀԻ

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ

ԵՒ ԻՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

LES S. I. C. A. V.

«Ինայողութիւն – արժէք» (Էփարները–վալէօր) եւ «Ինայողութիւն – պարտա – թուղթ» (Էփարները–օպլիկասիոն) կամ «փոքր առուները մեծ զետեր կը չինեն»:

Շարժուն արժէքներով ապահով զետե – ղում մը իրագործելու համար, պէտք է որ ամուր երաչխաւորութիւններով չըր – ջապատուիք ձեր դրամագլուխը բաչխե – լով տնտեսական բազմաթիւ ճիւղերու եւ ձեղի ապահովելով եզմտական հարցերու մասնագէտներու օժանդակութիւնը:

Այս երաչխաւորութիւնները ձեռք կը ձգէք ընկերակցելով ի մասնաւորի՝

Société d'Investissement à Capital Variable (S. I. C. A. V.)

երկու տեսակէտներուն մէկուն կամ միւսին:

— Առաջինը, որու դրամածրարը (փորթֆէօյ) կազմուած է արժէթուղթե – րով, որոնք կը ներկայացնեն համաչխար – հային տնտեսութեան զանազան ճիւղեր:

— Երկրորդը, որ կը մատակարարէ բարձր եկամուտներով արժէթուղթերու դրամածրար մը:

Ս. Ի. Ք. Ա. Վ.ին առաւելութիւնները բազմաթիւ են:

— Կ'օգտուիք ձեռնհասութենէն եւ տե – ղեկութիւններէն զորս ձեր դրամատան մասնագէտները կը դնեն այդ սիեավնե – րուն տրամադրութեան:

— Հրահանգ չունիք տալիք, դրամա – ծրար չունիք հսկելիք:

— Պահի (կառտ) որեւէ տուրք չէք վճարեր:

— Ամէն տարի զանճուած եկամուտնե – րու ամբողջութիւնը կը բաչխուի բաժ – նետէրերու միջեւ տիվիտանտի ձեւին տակ:

— Կ'օգտուիք հարկային առաւելու – թիւններէն, որոնք կապ ունին չարժուն զանազան արժէթուղթերուն, որ անոնց դրամածրարը կը կազմէ:

— Արժէթուղթերու արժէքը ամէն օր նչանակուած է մամուլին մէջ, իրենց դրամածրարին հաչուեցոյցը հրատարակ – ուած է ամէն եռամսեայ:

— Ձեր սիեավ արժէթուղթերը կը հա – տուցուին Դրամատան կողմէ, ձեր դի – մումին վրայ, օրուան իրական արժէքով:

ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՑԵԱՆ
Directeur
BANQUE NATIONALE DE PARIS
66, Rue du Président Wilson
92 - LEVALLOIS-PERRET
Téléphone : 737-76-55
Métro : ANATOLE FRANCE

ԺՊԻՏ... ԺՊԻՏ

Աբօ.— Մայրիկ, ինչո՞ւ հայրիկը զըլ – խուն վրայ մազ չունի:

Մայրը.— Շատ գիտութենէն...

Աբօ.— Այն ատեն դուն ինչո՞ւ չատ մազ ունիս զլխուդ վրայ...

×

Վարժուհին.— Ո՞վ կ'ուզէ արքայու – թիւն երթալ:

Բոլոր աչակերտուհիները մատ կը բար – ձրացնեն բացի Արաքսիէն:

Վարժուհին.— Դուն ինչո՞ւ չես ուզեր երթալ հոն:

Արաքսի.— Որովհետեւ մայրս արգի – լեց ինծի առանց իր հրամանին տեղ մը երթալ:

×

Վարժուհին.— Ո՞վ էր աչխարհիս ամէ – նէն երջանիկ կինը:

Աշակերտուհին.— Եւան, նախամայր – նիս:

Վարժուհին.— Ինչո՞ւ:

Աշակերտուհին.— Որովհետեւ կեսուր մայր չունէր:

×

Ալփոնսոս իմաստուն, Քաստիլիայի թագաւորը, կ'ըսէր.

— Որպէսզի լաւ ամուսնութիւն մը ըլ – լայ, պէտք է որ փեսան խուլ ըլլայ եւ հարսը՝ կոյր:

×

Ճամբուն վրայ հսկող պահակը կը կե – ցընէ վարիչ մը, որ արագ արագ կը սու – բար ժամական 160 ընելով: Վարիչը դուրս կ'ելլէ եւ կը հարցնէ հսկող պա – հակին.

— Շատ արա՞գ կը վազէի:

— Ոչ, չատ ցածէն կը թռչէիք, կը պատասխանէ պահակը:

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

Կը կարծէի որ Բմմզի պիտի զժգոհէր երբ վերջնականապէս յայտնէի որ չեմ փափաքիր տուն վերադառնալ հանգստա – նալու համար: Ընդհակառակն Բմմզի զոհ մնաց եւ իր ընտանի չունի խելացի ու բարի նայուածքը քաղցրութեամբ զար – ձաւ վրաս:

— Լա՛ւ ուրեմն, Մելիհա հանըմ, ը – սաւ մեկնած մէյմոցին, կը մնաք այստեղ, ձեր սենեակին մէջ եւ կը հանդստանաք: Օրուան զով ժամերուն պատչամը կ'ել – լէք, բայց ոչ աւելին: Չեզ կը զրկեմ զիր – քեր, կարդացէ՛ք եւ ուսումնասիրեցէ՛ք. քիչ մը մտաւոր աչխատութիւնը ձեզի չի վնասեր, ընդհակառակն, կը զրաղիք:

Չզուելի զիչեր մը անցուցի կրկին: Չեմ զիտեր՝ ի՞նչ է պատահեր ինծ: Այն – քան չլատուած եմ որ երբ առանձին կը մնամ, կ'ուզեմ անմիջապէս պառկիլ: Ինծ կը թուի որ ծանր քունով մը պիտի քնանամ: Կարծես զինով եմ կամ թունա – որուած: Բայց հազիւ թէ լոյսը կը մա – րեմ եւ զլուխս կը դնեմ բարձին, անի – մաստ եւ կոկտուր պատկերներ կը նե – կայեան մտքիս. ասոնք պատկերներ ալ չեն այլ վիճակներ: Գիչերն ի բուն կը տանջուիմ կէս քուն, կէս արթուն, ինչ – պէս եթէ իմ ուժէս վեր փիզիքական աչ – խատութիւն մը կատարէի: Անքնութենէս տանջուելով ելայ անկողնէս եւ միտքս զրաղեցնելու համար ձեռք առի Բմմզի պէչին զրկած զիրքերը: Զարմանալի է. այս մարդը իր պատանեկան տարիներէն որոչ զաղափարի ծառայած է մինչեւ հի – մա վազ չէ անցած: Բմմզին առեղծուած մըն է բայց արդեօք անոր բանալին այս զիրքերուն մէջ չէ՞: Կ'ուզեմ քեզ ճանչ – նալ Բմմզի՛, կ'ուզեմ հասկնալ թէ քու վերհանձն ու բարի սիրտդ ի՞նչ կ'ուզէ, ի՞նչ բանի կը ձգտի: Ինչո՞ւ կ'ատես եւ կ'արհամարհես բաներ, որ մենք յառաջ – դիմութիւն, լուսաւորեալ եւ ազատա – կան զաղափարներ կը համարինք... Ին – չո՞ւ քու բուռն եւ անհաչտ ատելութիւնը ճչգլաչտուհիի եւ անոր ընկերներուն դէմ... Կ'ուզեմ զիտնալ եւ բաժնել քու զզացումներդ եւ նպատակներդ, բայց արդեօք արդէն ուչ չէ՞:

Այսօր կը հասկնամ որ ճչմարիտ եր – ջանկութիւնը ինծ մօտ էր, ինծ կ'երկա – րէր իր բազուկները, բայց ես չտեսայ եւ չճանչցայ ու հիմա արդէն ուչ է, ուչ է...

Վերցուցի այդ խոժոռ զիրքերէն մէկը եւ ջանացի կարդալ. միտքս ցրուած է եւ չեմ կարող ամփոփուիլ: Ցետոյ, այդ բոլորը ինծ կը թուին անհիմն, անժամա – նակ: Մեզ, զարգացած Թրքուհիներուս, վէպ պէտք է, Բմմզի պէ՛յ. մեր ազգա – նած միտքը կը փնտռէ զառամած Եւրո – պայի մոլութիւնները ներկայացնող պատկերներ... Մենք իսկական «հիաս – թափուած»ներ ենք եւ ինչքա՜ն կը փա – ռաւորուինք որ մեզ նման կը դտնեն փա – րիզեան աչխարհիկ կամ կիսաչխարհիկ տովուհիներուն: Մենք վայրենիներ էինք եւ մեզ չլացուցին կեղծ զոհարներով... Մեզ զարձուցին նման իրենց փափաքած պատկերին եւ կը կարծենք որ քաղաքա – կրթութեան ճամբուն մէջ մտանք, որով – հետեւ մենք ալ սկսանք հագնիլ նեղ կիսազգեստներ եւ մեր սնարի զիրքերը զարձուցինք Փարիզի պոռնկապիրնե՛րը. մե՛ղք մեզի...

Ահա թէ ինչո՛ւ չեմ կրնար կարդալ, Բմմզի, քու զրկած ծանր եւ խմաստալից զիրքերը:

Չեմ կրնար կարդալ, ոչ թէ միայն այդ պատճառով. ի՞նչպէս կարդալ այս զը – ժոխքին մէջ: Օրն ի բուն կը լսենք թըն – դանօթաձգութեան խուլ որոտումը, եր – բեմն հեռաւոր, երբեմն աւելի մերձաւոր: Ամիսներէ ի վեր ականջներս վարժուե – ցան այդ անվերջ դղրդիւնին եւ թնդիւ – նին: Երբեմն երբ քունէս կ'արթննամ, կը մոռնամ որ անիկա թնդանօթաձգու – թիւն է եւ ինծ կը թուի լսել Մարմարայի ալիքները Մօտայի ժայռերուն վրայ, հարաւային քամիի օրերուն: Ահա թէ ի՛նչ կը զրկեն մեզ «մեր բարեկամները» ի – րենց թունաւոր եւ քայքայիչ զրականու – թիւնէն յետոյ... աւե՛ր, աւերածութիւն.. Անատոլուն կը պարպուի եւ կուգայ այս ճակատին վրայ, բնաջինջ ըլլալու համար եւ դեռ կը խորհինք վերջնական յաղթու – թեան մասի՞ն... Ինչի՞ պիտի ծառայէ այդ յաղթութիւնը ամայացած երկրին համար. անիկա որեւէ արժէք ունի՞ այն թչուառ դիւզացիներուն համար, որոնք մեռան եւ ալ աւելի թչուառ այն հարիւ – րաւորներուն, հազարաւորներուն հա – մար, որոնց արունքը կամ բազուկը կը կարենք տանջաճիի սենեակին մէջ...:

— Ճէլալէտտին դիտէ՞ արդեօք, որ կէլիպոլուի հիւանդանոցն եմ... հաւա – նական է: Կրնայ ըլլալ, որ կրկին հան – դիպեցաւ հօրս կարմիր Մահիկի կեդրո – նական բիւրոյին մէջ եւ տեղեկութիւն ստացաւ իմ մասիս:

Պէ՛տք է սպաննեմ Ճէլալէտտինը... իմ ուղեղիս մէջ: Պէտք է ազատիմ իր յիչա – տակէն, այդ անարդ զերութենէն: Որ – քան առեն որ անիկա կայ իմ մտքիս մէջ, չղթայակապ ստրուկ մըն եմ, ան – կենդան դիակ մըն եմ ես... Անիկա զար – ձեր է իմ մտածումներուս խորքը, ա – նիկա բռնաբարեր է իմ խղճմտանքս ու բանականութիւնս, անիկա իմ տէրս զար – ձեր է հակառակ ինծ:

ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(3 – Շար.)

— ՄԱՅԻՍ 28 —

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Ս· Միութեան ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդին եւ Ֆր· կապ· խաչին
Հովանաւորութեամբ՝ Հ· Յ· Դ· Շրջ· Կոմիտէին

Շաբաթ՝ 12 Յունիս ժամը 20,30ին, Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթ մէջ 22, Ռիւ Վոլթէր

կը խօսի ընկ· Ժ· ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին·— Նայիրի եւ Կովկաս պարախումբերըը Հրաչուհի Հայկանեան, ինչպէս նաեւ Պետիկ Պետիկեան իր հայկական եւ ֆրանսական խումբերով:

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր
Ծօսնակ՝ Գր· Ամիրայեան

Առատ կերուխում
Գինն՝ 35 Ֆր·

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 13, Կիրակի, Ազգ· Տան մէջ։ Կը նախագահէ ընկ· ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ Կը խօսի ընկ· ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 13ին

ՍԷՆԹ ԼԻԹԻՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 12ին Շաբաթ դիւէր ֆալ Մարքս հրապարակ Ս· Պետրոս եկեղեցւոյ սրահը, Լա Մարանտինիէր:

ՆՈՒԻԷՐ

Այրի Տիկին Նուէր Նորհատեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ· Զաւէն Յովհաննէսեան կը նուիրէ 20 Ֆր· Մշակոյթի Տան (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 20 Ֆր· «Յառաջ»ի:

Պ· Հերվէ Սէմէրճեան, այրի Տիկին Հռիփսիմէ Գալուստեան, այրի Տիկին Սրբուհի Զաուիկեան, Տէր եւ Տիկին Հերանդ Զաուիկեան, Տէր եւ Տիկին Տոքթ· Լեւոն Զաուիկեան, Տէր եւ Տիկին Սալանժ, Տէր եւ Տիկին Տօնիկ Տիգճեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Զաուիկ Խմիրզեան, Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Սէմէրճեան (Թանգէմ), Տէր եւ Տիկին Քոթ, այրի Տիկին Արեգ Բարեկամեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Քնար Հայրապետեան եւ զաւակները, Յովհ· Զաուիկեան, այրի Տիկին Ռահան Սէմէրճեան եւ զաւակները (Յունաստան), այրի Տիկին Զարուհի Ալեքեան (Արժանթին) խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, զաւկին, թոռան, քրոջզաւկին, զարմիկին եւ ազգականին՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆԻ
(Սէօլեզցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 4ին, 40 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Երկուշաբթի Յունիս 7, ժամը 16,30ին Իսիի Սէն–Պրիանս մատրան մէջ եւ մարմինը փոխադրուեցաւ Իսիի գերեզմանատունը:

Վիեն·— –Այրի Տիկին Մարի Քէլէչեան, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Քէլէչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Քէլէչեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մօրիս Մարզարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժան Տամաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Գալայճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Քէլէչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Սէմէրճեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, եղբօր եւ հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ՔԷԼԷՉԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 6ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Երեքշաբթի (Յունիս 8) ժամը 16ին Սէնթ–Անտրէ Լը Պա եկեղեցին:

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՅՈՒՇԱՏՕՆ ԵՒ ՀՈԳԵՃԱՇ

15 Յունիս 1915ին Պոլսոյ Պայազիտի հրապարակին վրայ կախադաւով ճահատակուած էսան Հնչակեան անմահ հերոսներու յիշատակին

նախաձեռնութեամբ Ս· Դ· Հնչակեան մասնաճիւղերուն

պատուոյ նախագահութեամբ ընկերուհի ԵՍԹԷՐ ԻԶՔԱԼԱՅԵԱՆԻ

եւ նախագահութեամբ ԸՆԿ· ՊԱՏՐԻԿ ԿԻՆՃԵԱՆԻ

օրուան պատշաճ բանախօսութիւն եւ ուղերձ:

Կիրակի 13 Յունիս
Restaurant « Le Gavroche »
3, Rue Rougemont, Paris (9e)
Մասնակցութիւն՝ 25 Ֆր·

Հեռաձայնել ամէն օր ժամը 18էն վերջ 644–46–02:

Նոյն առաւօտ ժամը 10ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

Կապոյտ Աչքի Տէսինի մասնաճիւղի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Զարուհի Հիւսեանի, Տէր եւ Տիկին Արտաւազդ Պալասանեանի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց վաղամեռիկ թոռնիկին եւ զաւկին Վազգէնի կսկծալի մահուան առթիւ (ինքնաշարժի արկածի զոհ):

Այս առթիւ վարչութիւնը փոխան ծաղկեպսակի 50 Ֆր· կը նուիրէ Տէսինի Հ· Յ· Դ· Տան շինութեան:

ՊՏՈՑՏ
ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղը պտոյտ մը կը կազմակերպէ դէպի Քապուր Յունիս 20ին: Երթուդարձի գինը 22 Ֆրանք: Արձանագրութեան համար դիմել տեղւոյն Աչուհիներուն կամ հեռաձայնել ընկերուհի Թորոսեանի 253–63–63 եւ ընկերուհի Կուրպէթեանի 253–83–73:

Ժամադրավայր՝ ժամը 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւ, Ամբնիւ Արիսթիա Պրիան Պանեէօ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՇԱԽԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաւիլի Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութեան երկամեայ շրջանը աւարտած ըլլալով, բոլոր անդամները սոխպողաբար ընդհ· ժողովի կը հրաւիրուին Շաբաթ 12 Յունիս ժամը 20,30ին:

Օրակարգ·— Բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւն, եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

×

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

LA SECTION CULTURELLE
DU CLUB DES JEUNES DE L'UGAB
vous prie d'assister à une
Soirée Littéraire
avec un montage audio-visuel de diapositives en couleur sur l'Arménie sur fond musical et poèmes arméniens

Le Vendredi 11 Juin 1971 à 20 h. 45 précises
Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ENTREE GRATUITE

ՅՈՒՔ

A votre service
tous les services de la

banque nationale de Paris

présente dans le monde entier

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի 13 Յունիս կէսօրէն մինչեւ երեկոյ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
26, Rue Troyon — 92 - SEVRES — Métro : Pont de Sèvres

Սկաուտական խաղեր, գեղարուեստական յայտագիր —— երգ, պար, նուագ ձոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք խորոված և զանազան հայկ· աղանդերներ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՁԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կազմակերպուած կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ 13 Յունիս Կիրակի, դէպի Ծովափ (Տիէփ):

Այժմէն արձանագրուիլ Տիկին Թադէոսեանի մօտ 878–27–35 եւ Տիկին Գուլումճեանի 208–71–79:

Օթոքարը կը մեկնի Սքուար Մոնթոլոնէն առաւօտեան ժամը 7,30ին:

Գին երթուդարձ 20 ֆրանք:

Soirée Arménienne

ՊՈՒԱ – ՔՈԼՈՄՊ ՔԱՂԱՔԻՆ
75ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

Քաղաքապետարանը կազմակերպած է հանդիսութեանց չարք մը Յունիս 5էն 13:

Այս չարքին մէջ Քաղաքապետարանը երեկոյ մը նուիրած է Հայերուն:

ՅՈՒՆԻՍ 9ԻՆ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Յայտագրին մաս կը կազմեն·—
Դպրոցասէր եւ Սամուէլ – Մուրատեան *վարժարաններու միացեալ երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԿԵԱՆԻ*
Սօսի պարախումբը *ամբողջ կազմով, ղեկավարութեամբ՝*
ՏԻԿԻՆ ՅԱՄՄԻԿ ՓԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ
Բիւզանդ Ֆրնտրէեան, *իր կիթառով:*
SALLE DES SPORTS
7, Rue Hoche — Bois-Colombes
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԻԱՆԱԼԻ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻԻՆ ՄԸ ԼԻՒՔՍԱՆՊՈՒՐԿ

ՓՈՔՐԻԿ ՊՏՈՑՏՈՎ ՄԸ ՄՈԶԷԼԻ ՎՐԱՑ
ՅՈՒՆԻՍ 12 ԵՒ 13

ՄԵԿՆՈՒՄ Շաբաթ, Յունիս 12, հաւաքուել ժամը 7,30ին Շաթօ տը Վենսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7,45ին կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւվիէօր, մեկնում 8ին դէպի Լիւքսանպուրկ, Մօ, Մոնմիրայլ, Շալոն, Սէնթ–Մենեհուլտ (ցերեկուան ճաշ) Վերսէօն, Օտէն ճամբով, ժամանում մայրաքաղաքը եւ տեղատրում պանդոկը: Քաղաքին այցելութիւն, հանգիստ, իրիկուան ճաշ գուարթ մթնոլորտի մը մէջ, իրիկունը՝ ազատ:

Կիրակի, մեկնում դէպի Ռեմիչ, ուր ղբօսանաւով պտոյտ Մոզէլի վրայ, որ քանի մը ժամ կը տեւէ, ցերեկուան ճաշ նաւուն վրայ: Վերադարձ Ռեմիչ եւ օթոքառով դէպի Փարիզ: Ժամանում կառ տիւ Նոռ երեկոյեան 9ի առեններէ:

Մասնակցութիւն 138 Ֆր·, մէջն ընդհանուր նաւապետայոը (բացի խմիչքէն):

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Խ·Տ· ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ· Պատասխ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր·	
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
9
ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI
9 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12133

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.133

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—o—

Շուրջ կէս դար անցաւ այն չարաբաստիկ օրերէն ի վեր, երբ Մեծ Եղեռնէն հրաշքով ճողոպրած բեկորներ հաւիւ սկսած նոր բոյն չինելու, կրկին ձեռք կ'առնէին գաղթականի ցուպը:

Հայու անողոք ճակատագիրը:

Շատ կարճ տեւեցին խանդավառու – թեան օրերը:

Շուտով դարձեալ աղջամուղջ:

Սուրիա – Լիբանանէն ու Յունաստանէն վերջ Ֆրանսա արեւմտեան Եւրոպայի մնակ երկիրն էր, որ լայն բացաւ իր դուռները թրքական դժոխքէն փախչող հայ գաղթականներու առջեւ:

1922էն չատ առաջ Ֆրանսան, մանաւանդ Փարիզը ծանօթ էր Հայերուն: Անցողակի յիշենք մնայն, որ Ժ. դարու քառասունական թուականներուն բազմաթիւ հայ ուսանողներ կը յաճախէին Ֆրանսական համալսարանները: 1846ին Վենետիկի Մխիթարեան հայրերը Փատուայէն Փարիզ կը փոխադրէին Սմուէլ Մուրատեան վարժարանը: Քանի մը տարի վերջ Միւթարեանէն բաժնուած քանի մը վարդապետներ Փարիզի մէջ կը բանային Հայկազեան վարժարանը եւ կը հրատարակէին Մասեաց Աղաւնի (1855) պարբերաթերթը, հայերէն եւ Ֆրանսերէն: Վիկտոր Լանգլուա լոյս կ'ընծայէր Փարիզ հայերէն թերթը (1860), Սահեան Ոսկան Արեւելք (1855–56) եւ Արեւմուտք (1859–1865):

Մեր նիւթէն դուրս է տալ Ֆրանսահայ գաղութի պատմութիւնը: Այդ մասին երկար գրած ենք այս էջերուն մէջ 1925ին:

Այսօր կ'ուզենք չեչտը դնել Հայրենակցական Միութեանց վրայ, որոնք Առաջին Համաշխարհային Պատերազմէն ետք կազմուեցան Ֆրանսայի հայաշատ քաղաքներուն մէջ, ինքնապաշտպանութեան զանազան ուրիշ ձեռնարկներու, քաղաքական, մշակութային, եւ ներու, քաղաքական, մշակութային, եւ բիւտճաարդական, մարզական, դեղարուեստական, կրթական, կրօնական եւ այլ կազմակերպութեանց չարքին:

Քանակապէս Թուականներուն տակաւին թարմ էին հայրենիքի յիշատակները: Ծննդավայրի կարօտը ձգողական անդիմադրելի զօրութեամբ իրարու մօտ կը բերէր նոյն քաղաքի կամ նահանգի բնակիչները: Տեղական հայրենասիրութիւնը հին ատանդութիւն է Հայուն համար:

Գնահատելի աշխատանք տարին Հայրենակցական Միութիւնները Ֆրանսահայ գաղութին մէջ: Ցառաջ լայն բացաւ իր էջերը՝ անոնց ազդօգուտ գործունէութեան արձագանգ դառնալով:

Մեծ թիւ մը կը կազմէին անոնք էր երբեմն: Կային, որ Փարիզի կեդրոնէն զատ մասնաճիւղեր ունէին գաւառի մէջ: Ժամանակի ընթացքին ոմանց մօտ խանդավառութիւնը պակսեցաւ: Ուրիշներ՝ ձախաւեր քարոզչութեանց զոհ՝ պառակտեցան: Իրենց ասպետին վրայ ատելցուցին վերաշինցաց մակդիրը: Երէց-ներէն չատեր հրաժեշտ տուին կեանքին, իրենց հետեւանք բնութեան անյեղլի օրէնքին: Նորերը ծանօթ չէին իրենց հայրերու ծննդավայրին: Տեղական հայրենասիրութիւնը հետզհետէ տեղի տուաւ: Սերունդ փոխուեցաւ: Փոխուեցան նաեւ ժամանակները:

Եւ սակայն ուրախալի է տեսնել, որ տակաւին կան Հայրենակցական Միութիւններ, որոնք կը շարունակեն գործել

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԴԷՊԻ ՄԵՆԱՏԻՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

Թուրքիոյ մէջ նոյն թափով կը շարունակուի հալածանքը ձախակողմեան տարրերու եւ իմքակցութիւններու դէմ: Այսպէս, վերջին օրերուն հինգ ահաբեկիչ ձերբակալուած է երկրին հարաւ-արեւելքը, երեք ուրիշներ էլպիստանի մօտերը, ուր «քաղաքային արձակագէն – ներ»ու կայան մը երեւան հանուած է: Տասնեակ մը ինքնաչխատ զէնքեր եւ ձեռնառումբեր գտնուած են:

Միւս կողմէ իշխանութիւնները ցնոր անօրինութիւն դաղրեցուցած են Թուրք Օրէնսգիտական Ընկերութեան գործունէութիւնը: Ընկերութեան նախագահը՝ Փրոֆ. Մուամմէր Աքսէօյ, վերջերս ձերբակալուած եւ ապա ազատ արձակուած էր:

Կառավարութիւնը ներկայիս կը մշակէ Սահմանադրութեան վերափոխման ծրագիր մը, զոր պիտի ներկայացնէ Մորհըդարանին առ ի վաւերացում: Այժմու Սահմանադրութիւնը, որ պատրաստուած էր 1961ին, կը սահմանափակէ կառավարութեան իշխանութիւնը: Աւելի եղած էր նկատի առնելով Մենտերէսի կառավարութիւնը, որ 1950–1960ին լայն իրաւասութիւններ ունէր, զորս ոմանց համար չարաչար գործածած էր:

Նոր Սահմանադրութիւնը, որ դեռ հրապարակուած չէ, փոփոխութիւններ կը մտցնէ 47 յօդուածներու մէջ (ընդհանուրը՝ 157) եւ կ'աւելցնէ 7 հատ: Բոլոր փոփոխումները մէկ ուղղութիւն կ'ընդդրկեն. այն է՝ սահմանափակել հիմնական ազատութիւնները, որպէսզի պահպանուի Պետութեան եւ ազգին ամբողջականութիւնը, հանրապետական վարչակարգը, ազգային ապահովութիւնը, կարգ ու կանոնը եւ ընդհանուր առողջութիւնն ու բարոյականը»:

Վերափոխուած Սահմանադրութիւնը, որ ներկայացուած է կուսակցութիւններուն առ ի քննութիւն, կը սահմանափակէ անհատի ազատութիւնը, հաւաքոյթներու եւ քաղաքական ցոյցերու իրաւունքները, եւայլն: Այս ձեւով հնարաւոր կը դառնայ առանց ատեանի արտօնութեան լուծել Ընկերակցութիւններ, խուզարկութիւններ կատարել բնակարաններու մէջ, անհատական խօսակցութիւններու հսկել եւայլն:

Քաղաքական կուսակցութիւնները ընդհանրապէս դրական արամադրութիւն ցոյց տուած են վերափոխուած Սահմանադրութեան ծրագրին հանդէպ: Թուրքիոյ արհեստակցական Համադաշնակցութիւնը, որուն կ'անդամակցին աշխատաւորներուն մեծ մասը, դէմ արտայայտուած է այն աճապարանքին համար, որ ցոյց կը տրուի նոր Սահմանադրութեան վաւերացման ուղղութեամբ: Հարցը, համաձայն ընդհ. քարտուղարին, պէտք է քննուի հանրային կարծիքին առջեւ:

Ցամենայն դէպս, եթէ վերափոխուած Սահմանադրութիւնը վաւերացուի, ինչ որ անխուսափելի կը նկատուի, Թուրքիա մենատիրական սկզբունքներով պիտի կառավարուի:

× Ըստ երկուշաբթի օր հրատարակուած ցանկի մը, 175 հոգի ձերբակալուած են եւ 66 արգելափակուած վերջին վեց չաբաթներու ընթացքին: Բազմաթիւ լրագրող չարչարանքներու ենթարկուած են, ինչպէս կը հաստատէ Իւմանիթէի թղթակիցը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԻՔՍԵՄՊՈՒՐԳի մէջ վեցերն ու Անգլիա կարեւոր համաձայնութիւն մը գոյացուցին սթերլինի մասին: Անգլիա ընդունեցաւ գայն պահեստի դրամի վիճակէն դուրս հանել:

ՍՈՑՈՒԶ 11 այերանաւը յաջողեցաւ մխանալ Սալիւթի: Երեք ասպետանաւորդներն ալ իրագործեցին իրենց ծրագիրը մուտք գործելով Սալիւթէն ներս: Ծանօթ է, որ խորհրդային զինանականները կ'աշխատին անջրպետային կայան մը հաստատել: Այս գետնի վրայ Ամերիկացիք ետ մնացած են երկու տարիով:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարը էլիզէ ընդունուելէ ետք, յայտարարած է թէ կը յուսայ որ համաձայնութիւն մը գոյանայ Արաբներու եւ Իսրայէլի միջեւ, գոնէ ժամանակաւոր բնոյթով կամ փոխանցման շրջանի մը համար: Միւս կողմէ սակայն, Եգիպտոսի Արտաքին նախարարը ճչգած է թէ մասնակի կարգադրութիւն չեն ընդունիր եթէ անոր մէջ յանձնառութիւն չըլլայ վերջնական պարպումի սահմանին համար:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ մէջ օդանաւի երկու արկածներ տեղի ունեցան: 78 համբորդներ մեռան:

ՍՈՒՏԱՆԻ նախագահը յայտարարեց, թէ իր երկիրը պիտի մասնակցի արաբ բանակներու կողքին՝ եթէ արաբ-իսրայէլեան պատերազմը վերսկսի:

ՍՊԱՆԻՈՑ մէջ ձերբակալուած է գրագէտ մը՝ Ռինչոն, որու յօդուածներէն մէկը նախատական նկատուած է Ֆրանքոյի հասցէին: Թէեւ այլ առորագրութիւն մը կը կրէր յօդուածը եւ Ռինչոն կը պնդէ որ ինք նման կեղծանուն չէ գործածած, բայց եւ այնպէս իշխանութիւնները համոզուած չեն:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ, Ցուլիսէն սկսեալ հանգստեան թոշակները յիսուն առ հարիւր յաւելում պիտի կրեն բանուորներու եւ գրասենեակի պաշտեաններու համար: Այսպէս նուազագոյն ամսականը 30էն 45 ռուբլիի պիտի անցնի (մօտ 275 ֆր): Կոլխոզներու գիւղացիներուն ամսական թոշակները ալ 15էն 20 ռուբլիի:

ԻՐԱՔի մէջ 120 հոգի ձերբակալուած են ըստ լիբանանեան նասրական Ալ Մուհարէր թերթին: Թերթը կը գրէր թէ այս 120 անձերը — համալսարանական, բժիշկ, փաստաբան, ճարտարագէտ — ձերբակալուած են որովհետեւ հաւաքական նամակ մը գրած էին Պետութեան գեկավարին որպէսզի վերջ գրուի սարսափին եւ հալածանքին:

ԼՈՒՍԱԻՈՐՈՒԹԵԱՆ նախարարը յայտարարեց թէ պաշտի հիմնական պարագայ մը պիտի կատարուի (1976ի համար):

ԻՐԱՔի քարիւղը սղեց ըստ Պէյրութ առորագրուած նոր համաձայնագրին: Ցետ այսօրիկ պառիլը պիտի արժէ 3,211 տոլար փոխանակ 2,41ի: Ընկերութեանց տուրքերն ալ 50էն 55 առ հարիւրի կ'անցնին:

ՓԱՐԻԶի ոստիկանապետը կ'ուզէ վըստահեցնել որ չաբաթ գիշերուան պատահածը անգամ մըն ալ պիտի չպատահի: Ծանօթ է որ Սէն-Միշէլի հրապարակին խանութպանները չաբաթ գիշեր ոստիկանի երես չեն տեսած երբ կանչած են, առաջքն առնելու համար վանտալական յարձակումներուն զոհ կատարած են անիշխանական տարրերը:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

ԽՄԲ·— Էջմիածնէն ստացանք հետեւեալ հաղորդագրութիւնը եւ «ծանուցումը·—

Ցանուն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի լիազօրուած ենք հաղորդելու ի գիտութիւն Հայաստանեայց Եկեղեցու նուիրապետական Աթոռների, հոգեւոր դասի եւ թեմական իշխանութիւնների թէ՝ յառաջիկայ Եպիսկոպոսական ժողովը հրաւիրուելու է 1972 թուականի Սեպտեմբերի 24–29ին, Մայր Աթոռ Ս· Էջմիածնում:

Ժողովի օրակարգի գլխաւոր հարցը լինելու է քննարկումը եկեղեցական ծիսական բարեկարգութեանց նախագծի: Լրիւ օրակարգը կը հաղորդուի յարմար ժամանակին:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՑՐ ԱԹՈՌՈՑ
(ԿՆԻՔ)

29 Մայիս 1971 թ·
Մայր Աթոռ Ս· Էջմիածին

×

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Մայր Աթոռ Ս· Էջմիածնի Դիւանը այսու լիազօրուած է ծանուցելու ի գիտութիւն Հայաստանեայց Եկեղեցու նուիրապետական Աթոռներին եւ թեմական եկեղեցական իշխանութիւններին, որ Ամենայն Հայոց Հայրապետի 31 Մայիս 1971ի վճիռով կարգալոյծ է արուած՝ Արարատեան թեմից Տ· Կոմիտաս քահանայ Շիրինեանը, որը դրժել է իր ծառայութեան ուխտը եւ լքել իրեն վստահուած հօտը, առանց յարգելի պատճառի եւ առանց հոգեւոր վերին իշխանութիւնների արտոնութեան, հակառակ վերջին չորս տարիների ընթացքում բազմիցս նրան եղած յորդորներին եւ նախազգուշացումներին Արարատեան թեմական եպիսկոպոսի եւ Մայր Աթոռի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի կողմից: Վերոյիշեալ կարգադուրկ քահանան դասւում է աշխարհականների շարքը իր նախկին՝ կարապետ Շիրինեան անունով:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՑՐ ԱԹՈՌՈՑ
(ԿՆԻՔ)

2 Յունիս 1971 թ·
Ս· Էջմիածին

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ
ԺԶ.–ԺԷ. ԴԱՐԵՐՈՒՆ

Կ. Պոլսոյ 1590ի հաշտութեան դաշնագրով, որ կնքուած էր Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ, այս վերջինը փաստօրէն իրականութիւն կը դարձնէր իր քաղաքական եւ տնտեսական ծրագիրը: Թուրքիա կը դրաւէր Անդրկովկասի եւ հարաւային Ադրբեջանի առեւտրական կարեւոր ճամբաները: Միւս կողմէ, Պարսկաստան չարաչար պարտուած էր: Գրաւուած ընդարձակ հողերու հարստութիւնը կողոպտուեցաւ Թուրքերու կող – մէ, բնակչութիւնը ենթարկուեցաւ ծանր տուրքերու, կեղեքումի եւ կրօնական հալածանքի: Տեղացի իշխանաւորներու հողերը կամ յափշտակուեցան եւ կամ՝ այս վերջինները հարկադրուեցան ար – գունի գանճարանին միանուագ մեծ վճարումներ կատարել: Իրաց այս կացու – թեան մէջ դժգոհութեան ալիք մը ծայր առաւ բնակչութեան մէջ: Առաքել Դաւրիժեցի կը պատկերացնէ կացութիւնը դրելով. Թուրքերը «... յոյժ չարաչար նեղութեամբ նեղէին զնոսա զպղծն Օս – մանցւոց ծանր հարկապահանջութեամբ եւ կեղեքմամբ զրկէին եւ կողոպտէին եւ հաւատից կուռեճութիւն (խաոութիւն) առնէին...»:

Եւ, անշուշտ, այս էր պատճառը, որ Անդրկովկասի աւատատէր իշխանները կը դիմեն Իրանի երիտասարդ Շահ Աբբաս Ա.ի (1587–1628), խնդրելով անոր զինուորական աջակցութիւնը:

Կ. Պոլսոյ հաշտութեան պայմանագրի կնքումէն եօք, Շահ Աբբաս Ա. յաջողած էր կարճ ժամանակուան մէջ վերջ տալ երկրի մէջցեղային կռիւներուն, տանձահարել կեդրոնախոյս քոչուոր աւատա – տէրերու մէկ մասը եւ հիմնովին վերահաստատել երկրին պաշտպանութիւնը՝ Եւրոպայէն հրաւիրելով անգլիացի մասնագէտներ:

Պարսկաստանի այս հեռատես, խորամանկ Շահը, «աւերուղն Հայաստան աշ – խարհի», Անդրկովկասի աւատատէրերուն համար կը դառնայ յոյսի եւ փրկութեան ապաւէն, աւելի ճիշդ՝ երկու չարեաց փոքրագոյնը:

Մինչ Պարսկաստանի մէջ կ'ամրապնդուի Շահ Աբբասի կառավարութիւնը, անդին Թուրքիոյ մէջ ԺԶ. դարու վերջերը կը նշմարուին տկարութեան եւ քայքայման յատկանիշները: Այդ ժամանակներուն, օսմանեան կայսրութեան մէջ ծայր առած էր Ջալալիներու մեծ չարժումը, «այդ ծանր ու վտանգաւոր» ապստամբութիւնը, որ Ի. Համմէրի բնորոշումով եզակի էր օսմանեան կայսրութեան 300ամեայ պատմութեան մէջ:

Շահ Աբբաս մօտէն կը հետեւէր Թուրքիոյ ներքին անցուդարձերուն: Անդրկովկասի կորուստը Պարսիկները կը նկատէին ժամանակաւոր երեւոյթ՝ դանդաղով, որ այդ երկրամասը իրենց ժառանգական «հայրենի աշխարհն» է:

Շահը, միւս կողմէ, փորձեց եւրոպացի պետութիւններու հետ միանական ճակատ մը յարդարել օսմանեան կայսրութեան դէմ: Այս խմաստով դեսպանները ղրկեց Ռուսիա, Գերմանիա, Իտալիա (Վենետիկ, Թոսքանա) եւ Հռոմ Պապի մօտ:

Պարսկաստան կը սպասէր առիթին, որ ներկայացաւ, երբ օսմանեան միրապե – տութենէն դժգոհ Սալմաստի բէկը՝ քիւրտ Ղազլ, ապստամբելով Թուրքիոյ դէմ դիմեց Շահի օգնութեան: 1603 Սեպտեմբեր 14ին, Շահը Սպահանէն արշաւեց Թաւրիզ: Քաղաքը ղրաւեց:

Սեպտեմբեր 29ին Սոֆեանի դաշտին մէջ Թուրքերը կը պարտուին եւ կը նահանջեն Նախիջեւան: Այս քաղաքի անկումին կը յաջորդէ Երեւանի պաշարումը Նոյեմբեր 15ին: Միայն վեց ամիս ետք է, 1604 Մայիս 28ին, որ այսպէս կոչուած Երեւանի «Նոր բերդը» կը ղրաւուի եւ կ'ենթարկուի աւերի:

Անկէ ետք Պարսիկները կ'ասպատակեն Սեւանի լիճը, Շիրակի եւ Լոռիի չորքանները: Աւելցնենք, որ Երեւանի բերդի ղրաւումէն առաջ անոնք արդէն ասպատակած էին եւ աւերած Արեւմտեան Հայաստանի գաւառները ու ճմրան ցուրտ օրերուն բնակչութիւնը բռնի տեղափոխած Արարատեան դաշտ:

Առաքել Դաւրիժեցի կը գրէ այս մասին. Շահի զօրավարը Ալավերդի «... յարձակեցաւ ի վերայ գաւառաջ աշխարհի եւ զամենայն երկիրն Արծկէոյ հաւասար աւերաց... եւ զամենայն արս կոտորեաց եւ զինչս, եւ զկանայս յաւար եւ դերութիւն առեալ»: Համաձայն Առաքել Դաւրիժեցիի՝ բռնութիւն եւ տեղահանութիւն կատարուած է նաեւ Արճէշի, Բերկրի եւ Վանի շրջաններուն մէջ:

Զգալով թէ վտանգ կը սպառնայ օսմանեան կայսրութեան ասիական նահանգներուն, սուլթան Ահմէտ (1603–1618) Շահին դէմ կը ղրկէ հսկայ բանակ մը՝ ծագումով իտալացի Ճուանէ Սինան փաշան, որ Էրզրումի ճամբուն վրայ խորամանկ բանակցութիւններով կը յաջողի իրեն կողմնակից դարձնել Ջալալի աւազակախումբեր: Կողոպուտը այս ձեւով կը դառնայ «օրինական»:

Ասիկա չարիքին սկիզբն էր միայն: Սինան փաշայի ղեկավարութեան ներքեւ Պարսիկները հարկադրուեցան նահանջել՝ հրամայելով բռնի տեղահանուած եւ Արարատեան դաշտ հաւաքուած Հայերուն, ինչպէս նաեւ տեղացիներուն, պարտադրաբար երթալ Պարսկաստան: Այս հրէշային ծրագիրը չուտով իրագործուեցաւ: Այս ձեւով Անդրկովկասի իշխանաւորները քամի ցանեցին եւ բուք հնձեցին: Շահի հիմնական նպատակն էր ամայացնել երկիրը, որպէսզի օսմանեան բանակը դժուարութեանց հանդիպի: Միւս կողմէ, տեղահանուած բնակչութիւնը պիտի նպաստէր Պարսկաստանի տնտեսութեան եւ առեւտուրի զարգացումին:

Բռնագաղթի մասին Դաւրիժեցի կը գրէ. «... Այճեալ բերեալ հասուցին ի դաւառն Արարատու, եւ զլայնանիստ դաշտն նորա լցին ծագէ ծագ, քանզի ի սաորոտէ լեռնանց Գառնւոյ մինչեւ ի յեզրն Երասխայ մեծի գետոյն, լայնու – թիւնն էր բանակին, ի գերկայնութիւնն դովիմբ կշռեաց դու, բայց ես ասեմ աւուր միոյ, ճանապարհ», այսինքն՝ 30–40 քիլմ. ճամբայ:

Տեղահանումը ոչ միայն մարդկային մեծ զոհեր խլեց, այլեւ ամայացուց երկիրը: Անմարդաբնակ գարձած բազմաթիւ գաւառներ, մանաւանդ՝ Արարատը: Ամայացած երկրին մէջ Սինան կը հանդիպի ենիչէրիներու բունն դիմադրութեան, որով կը քաշուի Վան: Տարի մը ետք կը պարտուի Պարսիկներէն եւ անձնասպան կ'ըլլայ:

1610ի գարնան մեծ բանակի մը գլուխն անցած Մեծ վեզիր Կույուճու Մուրատ Էրզրում – Զալդրան – Խոյ – Սալմաստ ճամբով կը չարժի դէպի Թաւրիզ, սակայն անյաջող: Ուստի 1611 Նոյեմբեր 20ին կը կնքուի նոր պայմանագիր երկու երկիրներու միջեւ, որուն հիմը կը կազմէ 1555ի Ամասիայի պայմանագիրը: Այս հաշտութիւնն ալ կը կրէ ժամանակաւոր բնոյթ: 1616–1618ին տեղի կ'ունենան դինուորական գործողութիւններ, որոնց – մէ առաջողը կ'ըլլայ դարձեալ հայ ժողովուրդը:

Յաջորդ աւերիչ էին 1635–1636ի կռիւները:

Սուլթան Մուրատ Դ. 1635ի գարնան մեծ բանակի մը գլուխն անցած կը չարժի դէպի Արեւելք: Կը պաշարէ Երեւանը: Քաղաքի խանը՝ Թահմազ Կուլ Օղոստոս 8ին բերդը կը յանձնէ Թուրքերուն: Սակայն տարի մը ետք Շահ Սեֆի, թոռը Շահ Աբբասի, 95 օրուան պաշարումէ ետք կը վերադրաւէ քաղաքը, 1636 Մարտ 30ին:

1639 Մայիս 17ին կը կնքուի Կարսէ Շիրինի պայմանագիրը, որով Հայաստան կը բաժնուի երկու մասի՝ Արեւմտեան եւ Արեւելեան: Առաջինը Թուրքիոյ եւ երկրորդը Պարսկաստանի տիրապետութեան տակ: Այս բաժանումը անփոփոխ մնաց մինչեւ Արեւելեան Հայաստանի դրաւումը Ռուսիոյ կողմէ, այսինքն՝ մինչեւ 1828:

Մ. ՋՈՒԼԱԼԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՐԱՖՖԻ, տարեգիրք 1970, Բ. տարի, կազմեց Տաճատ Պօղոսեան, Թեհրան:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԸ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թատրոնը տարօրինակ վիճակի մը մատնուած է: Տնօրէններու մեծ մասը փոխարինուած է անտաղանդ մարդոց – մով: Իշխանութեան համար հպատակութեան լաւագոյն երաշխիքն է տաղանդի պակասը: Նախապայման դրաքննութիւնը — վեմ խարդախութիւն — ջնջուած է եւ անօրէնը պատասխանատու է հասարակութեան անբաղձալի տրամադրութիւններուն համար: Յաջորդաբար բեմէն վար առնուած են բոլոր վիճելի թատերախաղերը: Այսքանն ալ բաւարար չէր: Այսպէս Պրեխթի «Արի մայրը» 25 մկրատումներու ենթարկուեցաւ, որովհետեւ ընդհանուր փորձի ժամանակ, հասարակութիւնը, որ «ընտրովի» էր, քաղաքական իսկական յոյզի մը վերածեց ներկայացումը: Սակայն Պրեխթ, որ արդէն իսկ խափանարար մը նկատուած էր Մ. Նահանգներու մէջ, միակ զոհը չեղաւ:

Փրահայի Ազգային Թատրոնին մէջ Տոն Ժուանը, Մոլիէրի այս խափանարար ստեղծագործը, ծանր մկրատումներու ենթարկուեցաւ: Շէյքսփիրի Հենրի Ե.ի ներկայացումը այնքան անակնկալ յոյզի առարկայ դարձաւ, որ կառավարութեան ներկայացուցիչները հարկադրուեցան մեկնիլ թատերասրահէն մինչնարարին: Ներկայացումը չկրկնուեցաւ:

Ռուս դասականներն ալ բախտ չունին: Կորզի, Օսթրովսկի, Չեխով աղճատուեցան մկրատումներու հետեւանքով: Ի լրումն յամենայնի՝ Գրիբոյեդովի անունի գործը՝ «Դժբախտութիւնը չատ սրամիտ ըլլալուն» արգիլուեցաւ պաշտօնական առաջին ներկայացումէն երկու շաբաթ առաջ: Ներկայացումը պիտի տրուէր Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ:

Թատերախաղերու անդամահատութիւնը որոշ յառաջընթացի մէջ է: Այժմ, արդիլուած են ամէն յիշատակութիւն կամ ակնարկ Փաշականութեան հասցէին: «Բռնակալոն» դարձած թատրոնի անօրէն մը վերջերս կ'ըսէր քիչ մը միամտաբար. «Ժամանակակից արեւմտեան թատերախաղե՞ր: Անկարելի է: Անոնք կա՛մ յոռետես են եւ կամ հակաֆաշական. որով մեզի համար չեն: Այս մարդիկը հարցերը չատ լուրջի կ'առնեն...»:

Պատկերասփիւռը յիմարութեանց մըրցանիշը կը կոտրէ: Այսպէս, Փարիզի Ֆոմիւնի նուիրուած թատերախ մը արգիլուեցաւ վերջին պահուն: Թատերախաղին տեղ ներկայացուած քերթուածները խըստիւ քննադատուեցան: Պատկերասփիւռի մը քանի մը վայրկեան առաջ դրծէ հեռացուեցաւ դերասան մը, որովհետեւ ուրեմն, չարունակեց իր խօսքը, անմիջապէս այդ խնդիրը կը կարգադրենք, պարզ պահ մը կ'ընենք, առանց աւելորդ ծախքերու, յետոյ չպէտ նաեւ նոտելնուդ պէս կ'ելլէք կ'երթաք եւ այն տեղն կրնաս վստահ ըլլալ, որ երջանիկ կեանք մը պիտի կրնաս անցընել Պէյրութի մէջ:

Գարեգին չպատասխանեց, իր առջեւ դտնուած գարեջուրի գաւաթը պարպեց, պահ մը մտախոհ մնաց եւ յետոյ հարցուց.

— Լրջօրէ՞ն կը խօսիս, թէ կատակ կ'ընես:

— Ի՞նչպէս կրնաս ենթադրել, որ թեթեւօրէն խօսիմ տիկին Սաթենիկի պէս կնոջ մը մասին, լինչ որ կ'ըսեմ՝ կատարելապէս լուրջ է եւ վստահ եմ, որ այս առաջարկս ալ քեզի ներքնապէս գոհունակութիւն կը պատճառէ:

— Ինչէ՞ն դիտես, ըսաւ Գարեգին թեթեւ ժպտելով:

— Քիչ մը հոգեբան եմ, պատասխանեց Սերգիս, մանաւանդ բարեկամներուս մասին:

Եւ երիտասարդը սկսաւ թուել բոլոր այն առաւելութիւնները, որոնք առաջի պիտի գային այսպիսի ամուսնութենէ մը:

— Այսպէս ուրեմն, չարունակեց իր խօսքը, անմիջապէս այդ խնդիրը կը կարգադրենք, պարզ պահ մը կ'ընենք, առանց աւելորդ ծախքերու, յետոյ չպէտ նաեւ նոտելնուդ պէս կ'ելլէք կ'երթաք եւ այն տեղն կրնաս վստահ ըլլալ, որ երջանիկ կեանք մը պիտի կրնաս անցընել Պէյրութի մէջ:

Գարեգին չպատասխանեց, իր առջեւ դտնուած գարեջուրի գաւաթը պարպեց, պահ մը մտախոհ մնաց եւ յետոյ հարցուց.

— Լրջօրէ՞ն կը խօսիս, թէ կատակ կ'ընես:

— Ի՞նչպէս կրնաս ենթադրել, որ թեթեւօրէն խօսիմ տիկին Սաթենիկի պէս կնոջ մը մասին, լինչ որ կ'ըսեմ՝ կատարելապէս լուրջ է եւ վստահ եմ, որ այս առաջարկս ալ քեզի ներքնապէս գոհունակութիւն կը պատճառէ:

— Ինչէ՞ն դիտես, ըսաւ Գարեգին թեթեւ ժպտելով:

— Քիչ մը հոգեբան եմ, պատասխանեց Սերգիս, մանաւանդ բարեկամներուս մասին:

Եւ երիտասարդը սկսաւ թուել բոլոր այն առաւելութիւնները, որոնք առաջի պիտի գային այսպիսի ամուսնութենէ մը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (130)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Իրիկունը երբ պաշտօնաթեղին էր Սերգիսի հետ, երիտասարդը իր բարեկամին հաղորդեց տնօրէնի ըսածները:

— Ուրեմն աչքդ լոյս, դոչեց Սերգիս, քանի մը տարի կը մնաս հոն ու անկէ ետքը բոլորովին կը հաստատուիս այս ընկերութեան մէջ:

— Այո, բայց այդ անծանօթ քաղաքին մէջ առանձին քիչ մը դժուար պիտի ըլլայ ապրիլը:

— Իրաւ է որ պիտի նեղուիս, բայց հոգ չէ, կը վարժուիս, տես՝ ես ինչպէս վարժուեցայ, մանաւանդ որ Պէյրութ գեղեցիկ քաղաք մըն է եւ օդն ալ չատ առողջ:

Երկու բարեկամները խօսակցելով մըտան գարեջրատուն մը:

Սերգիս տեղեկութիւններ տուաւ Պէյրութի վրայ եւ այնտեղի կեանքը նկարագրեց:

— Եթէ ամուսնացած ըլլայիր, չատ հաճելի կերպով կրնայիր ապրիլ, բայց ամուրիի մը համար բնականաբար քիչ մը նեղացուցիչ է, եղրակացուց:

Յետոյ յանկարծ դոչեց.

— Եթէ ես քու տեղդ ըլլամ, տասնը – հինգ օրուան մէջ կ'ամուսնանամ ու կինջս հետ կը մեկնիմ... չատ խմաստուն գործ մը ըրած կ'ըլլաս:

— Ամուսնանալ, բայց որո՞ւ հետ:

— Սաթենիկին հետ, պատասխանեց Սերգիս:

Գարեգին բարեկամին երեսը նայեցաւ ու կարմրեցաւ:

— Ի՞նչ խենթ խօսքեր կ'ընես, մրմռաց քթին տակէն:

— Խե՞նթ մի, ընդհակառակն, չատ խելացի խօսք է եւ կարծեմ դուն ալ պիտի չմերժես, եթէ մէկը այդ մասին բարեկամաբար մը յիշնորդէ, եւ այդ մը յիշնորդութիւնը ընելու ես պատրաստ եմ:

Գարեգին իր բարեկամին խօսքերէն յայտնապէս յուզուած էր: Այդ ամուսնական հարսնութիւնը ու յանկարծական առաջարկութիւնը գինքը վեր ի վայր չբերած էր...:

Ֆերիդիւղի ծանօթ դպրոցականութենէն ի վեր Գարեգին այլեւս Սաթենիկի հետ չէր բնակեր: Խեղճ կինը իր փոքրիկ աղջկան հետ այրի կնոջ մը տունը տեղափոխած էր, սենեակի մը մէջ, որուն վարձքը Գարեգին ու Սերգիս կէս առ կէս կը վճարէին: Գարեգին երբեմն կ'երթար այցելել իրեն եւ կրցած ձեռնտուութիւնը կը չարունակէին ընել անոր:

Սաթենիկի բաժնուելէն ի վեր Գարեգին յոյն ընտանիքի մը տունը սենեակ վարձած էր, սակայն այդ բաժանումը չատ ծանր եկած էր իրեն եւ այն աստեն հասկցած էր, թէ այրի կնոջ մասին տածած զգացումը զուտ բարեկամական չէր, այլ սիրոն ալ իր բաժինն ունէր: Սակայն ասիկա, որ իրեն համար դրեթէ յայտնութիւն մը եղած էր, չանացած էր ծածկել իր ներսիդին:

Երբեք այդ մասին ակնարկութիւն մը անդամ չէր ըրած իր մտերիմին եւ ասոր համար յանկարծ չփոթեցաւ, երբոր Սերգիս Սաթենիկի հետ ամուսնութեան խօսքը նետեց մէջտեղ:

Երիտասարդը թեթեւօրէն չէր, որ այդ առաջարկը ըրած էր: Հակառակ Գարեգինի դաղտնապահութեան, կռահած էր իր բարեկամին հոգեկան վիճակը եւ յարմար առիթի մը կը սպասէր՝ խօսք բանալու համար: Եւ ահա այս ճամբորդութիւնը վրայ գալով, ուզած էր օգտուիլ այդ պարագային՝ ուժ տալու համար խորհուրդի մը, որուն իրագործումը, համոզուած էր, թէ երջանկաբեր պիտի ըլլար, թէ՛ Գարեգինի եւ թէ մանկամարդ այրիին համար:

ԱՂԿԵՐ

—o—

Ներքաշակ քիմքերու համար ձէթով աղկերը (սարտին) առաջուան համը չունին: Այժմ ընդհանրապէս նուազ համեղ են: Այսուհանդերձ, անոնք միշտ կը մնան Ֆրանսացիներու ճաշացուցակի թիւ 1 պահածոն: Ի՞նչպէս բացատրել աղկերի պահածոներու «որակի» նուազումը:

Առաջին պատճառը ծովն է: Դեռ մինչեւ 15–20 տարի առաջ ձէթով աղկերի պահածոներու մեծ մասը կուգար Պրը – թաներէ եւ վանաէյ ափերէն: Այսօր՝ Մ.Ընդերկրականն է, որ զարճած է աղկերի ձկնորսութեան գլխաւոր շրջանը: Անցեալին Մ.Ընդերկրականի բաղդատմամբ Ատ – լանտեանը 16 անգամ աւելի չատ աղկեր կը հայթայթէր, մինչդեռ հիմա Մ.Ընդերկրականն է, որ երեք չորս անգամ աւելի կը հայթայթէ: Արեւմուտքը հազիւ երկու հազար թոն կ'արտադրէ:

Պահածոյ պատրաստելու դաշափարը առաջին անգամ յղացած է օրիորդ Մ. Լը Կիւյոն, Լօրիանի մէջ, ԺԸ. դարու վերջերը: Ան ձէթի կամ կարագի մէջ պահեցնց աղկերները, փոխանակ, ինչպէս սովորութիւն էր մինչ այդ, տակառներու մէջ՝ աղակալուած եւ ճնշուած: Բայց մասնաւորաբար Պլանչարն էր, որ օգտագործելով Ֆրանսուա Ափերի յղացած եղանակը, չուկայ հանեց աղկերներու պահածոները: Ճարտարարուեստը չուտով ընդլայնեցաւ: Առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրէին՝ Ատլանտեանի «աղկերներու նաւատորմ»ը բաղկացած էր 400 ձկնորսանաւերէ, որոնք ձուկ կը հայթայթէին երկու հարիւր գործարաններու: Ասոնց թիւը ներկայիս հարիւրի ալ չի հասնիր՝ մեծ մասը փակուած կամ այլ ճիւղի վերածուած ըլլալով:

Ձէթով աղկերի «մեծ յեղափոխութիւնը» տեղի ունեցաւ ութ–տասը տարի առաջ, երբ նշմարուեցաւ որ Ատլանտեանը երթալով նուազ աղկեր կը հայթայթէր ձկնորսներուն: Միւս կողմէ Մ.Ընդերկրականի եղերքները կը հասատատուին Հիւս. Ափրիկէէ եկած «սեւ ոսք» ձկնորսները: Ասոնք վերստին կիերարկեցին ձկնորսու – թեան իրենց հին եղանակը, այսինքն՝ լուսարձակներով կատարել ձկնորսու – թիւնը:

Շուտով Սէթ քաղաքը դարձաւ աղկերի մեծ նաւահանգիստ մը: Շուկան ձեռք ձեղին դիները կոտրելով, ինչ որ դժդոհութիւն ստեղծեց այլ շրջաններու մէջ: Այսպէս, այսօր, աղկերի մեծաքանակի գինն է 1,20 ֆրանք, երբ երկու ֆրանք է Ատլանտեանի շրջաններուն մէջ: Աւելացնենք, որ այսպէս կոչ այնպէս Ֆրան – սայի գիները չեն կրնար մրցիլ Մարոքի աղկերներու գինին հետ, քանի որ քիլօն 0,30 ֆր.ի կուգայ մեծաքանակի պարագային: Միւս կողմէ, երկու երկիրներու միջեւ կնքուած համաձայնագրով մը Մարոքի ձուկերու մուտքը Ֆրանսա զերծ է մաքսատուրքէ:

Մանադէններու հաւաստիացումով Մ.Ընդերկրականի աղկերները չեն հաւասարիր Ատլանտեանի ձուկերուն, որակի տեսակէտով: Առաջիններուը աւելի մեծ են, իսկ միսերնին նուազ նուրբ: Աւելցնենք, որ առաջ Պրըթաններէի աղկերները թարմ վիճակի մէջ կը զետեղուէին պահածոյ տուփերու մէջ, մինչդեռ Մ.Ընդերկրականի ձուկերը նախ կը սառեցուին եւ յետոյ՝ տուփերու մէջ ձէթով զետեղուելու նախօրէին՝ կ'ապասառեցուին: Միւս կողմէ, որպէսզի ժամն ըլլայ՝ ձէթի որակն ալ խաթարուած է:

Աղկերի պահածոն սպառումի գրուե – լու համար պէտք է չորս տարուան ըլլայ, որպէսզի համեղ ըլլայ: Ասոնք վեց ամիսը մէկ պէտք է եա–առաջ գարճուին: Այսօր, «սեւ ոսք»երը նման բծախնդրու – թիւն ցոյց չեն տար: Պահածոյ տուփերը ունին իրենց տարիքը, զոր պէտք է հաստկնալ: Այսպէս 0 կը նշանակէ 1966, Պէ 1967, Սէ 1968, Ա. 1969, է 1970: Այս տառերը զետեղուած կ'ըլլան տուփերու վրայ:

Գալով որակին՝ երբ տուփը կը բանաք անոնք որ «ճերմակ»ով են, այսինքն կը պարզեն միսը՝ աւելի լաւ տեսակի են, քան անոնք որ «կապոյտով» են, այսինքն իրենց կոնակը կը պարզեն:

Ֆ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

—o—

ՄԱՐՍԻԼ.— Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութեան դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ 20 Մայիս Հինդշաբթի, Համբարձման օրը Փարք Անթուանի մէջ: Հակառակ տեղատարափ անձրեւին, Խաչուհիներ, կանխաւ եկած էին դաշտավայրը եւ պատրաստած սրահին մէջ սեղանները, որոնք ամբողջովին զբաւուե – ցան:

Ներկաներէն, մասնաւորաբար նկատի առնուեցան քաղաքապետին կողորդին Պ. Ռամփալ եւ ուրիշ յարգելի անձնաւո – րութիւններ:

Այս դաշտահանդէսին նիւթական եւ բարոյական յաջողութիւնը կախում ունէր Մրութեան անդամներու աշխատանքէն ու ներկաներու քաջալերանքէն: Անձրեւի պատճառաւ, չատ չէր նիւթական ար – դիւնքը, սակայն անոր կողքին չատ մեծ էր բարոյական գոհունակութիւնը, տես – նելով երիտասարդ սերունդը որ եկած էր մեծ թիւով ու գոհունակ, խանդավառե – լու այս աւանդական Համբարձման օրը:

Նոր Սերունդի վաւերուն երիտասարդ – ները փայլ տուին մեր դաշտահանդէսին, իրենց պարերով, երգով եւ նուագով: Գեղարուեստական բաժնին մաս կազմե – ցին նաեւ իրենց երգերով Պ. Լէոնար, Պր. Ֆրէնկիւլեան եւ երիտասարդուհի Անի Ժամկոչեան:

Մրութեան կողմէ կարգացուեցաւ շնոր – հակալութեան երկտող մը եւ բացա – տրուեցաւ Կապոյտ Խաչի տարած աշխա – տանքները, որ արդէն ծանօթ է բոլորին, դլխաւորաբար իր կայանով, որուն բար – դաւաճման համար խոստացած ենք մեծ աշխատանք տանիլ՝ քոյր մասնաճիւղերով միասին, որպէսզի բոլոր փափաքողները կարենան ուղարկել իրենց երախաները:

Ժամը 4ին տեղի ունեցաւ Համբարձման աւանդական վիճակը (ըստ սովորութեան եօթը արտէ ծաղիկ եւ եօթը տունէ ջուր առնել եւ կուժերը ձգել պղինձէ պղտիկ դոյլերու մէջ Համբարձման նախօրեակին որպէսզի Համբարձման մուրատ եւ բախտ բերէ սիրած սրտերուն) վիճակի պա – հուն, Օր. Ալիս Շամիրեանի ընկերացան Նոր Սերունդի երիտասարդները, Արե – նոյշներ եւ ներկայ երիտասարդներ միաս – նաբար երգելով Համբարձում եայլա, չան եայլա, իւրաքանչիւր անդամ որ մեր բախտասայց հարսնուկը կուժ մը կը հա – նէր բախտի բզուկին մէջէն:

Այս դեղեցիկ վիճակը մեծ անակնկալ մը եղաւ ներկաներուն, մանաւանդ տա – րեց կիներու, որ ուրախ ժպիտով իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին: Վստահ ենք որ հայրենակիցներէն չատեր վայր – կեան մը փոխադրուեցան իրենց հայրենի օճախը, հոն, պահ մը ապրելով եւ յիշե – լով իրենց պատմական հին քաղցրիկ օ – րերը:

Մինչեւ իրիկուան ժամը 7,30 բոլորն ալ վայելեցին բնութեան զեղեցկութիւնը, օրուան քաղցրութիւնը եւ իւրաքանչիւրը խանդավառ ու գոհարթ մեկնեցաւ իր հետ տանելով հին ապրումներ:

Ս. ՃԱՄՈՒՃԵԱՆ

ՊՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

—o—

Հարցումներ կ'ըլլան քաղաքագէտի մը, որ չի սիրեր դէշ մարդ ըլլալ ասոր կամ անոր հետ:

«Ի՞նչ է ձեր կարծիքը Անգլիոյ անպա – մակցութեան մասին Հասարակաց Շու – կային»:

— Ինչ է գիտէ՞ք, բարեկամներուս կէ – սը կողմնակից է, միւս կէսը դէմ է:

— Բայց դուք անձնապէս, ի՞նչ պիտի ընէք:

— Բարեկամներուս պիտի հետեւիմ:

×

Քարոլին եօթը տարեկան է եւ լուրջ դէմքով մը հարց կուտայ մայրիկին.

— Ըսէ, մայրիկ երբ մեծնամ եւ չա – մուսնանամ հօրաքրոջս պէս տղեղ ծեր աղջի՞կ մը պիտի ըլլամ:

— Այո, անուշս:

— Եւ եթէ ամուսնանամ, հօ՞րս պէս ամուսին մը պիտի ունենամ:

— Անշուշտ:

Քարոլին կը հառաչէ.— «Այդ ի՛նչ դժբախտ բան է կին ըլլալը...»:

×

Վարդապետը քրիստոնէականի դաս կուտայ.

— Այսօր պիտի բացատրեմ ձեզի թէ ի՞նչպէս ստեղծուեցաւ առաջին մարդը:

Ժօժօ ոտքի կ'ելլէ եւ կ'ընդմիջէ.

— Չէի՞ք կրնար ըսել թէ ի՞նչպէս ստեղծուեցաւ երկրորդը, այդ է որ մեզ կը հետաքրքրէ:

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՍ

—o—

Անցեալ օր, գործողութեան սրահին մէջ, նոյնիսկ հայ բժիշկը համարձակե – ցաւ ինձ դիտողութիւն ընել իմ մէկ ա – նուշադրութեանս համար... Մահիճին վրայ պառկեր էր պինուր մը, որուն փեռեկուած դիստին մէջէն ռում – բի բեկորները պիտի հանէին. անիկա ե – զան պէս կը բառաչէր ցաւէն. քլորոֆորմ չկայ, ոչ ալ որեւէ թմրեցուցիչ:

Ուրիշ հիւանդանոցներու մէջ եղած քիչ մը քլորոֆորմը կը պահեն զերմանացի վիրաւորներու համար: Մեր քով այդ – քան ալ չկար:

Երբ մեր բաժինը կը սառնանք, երեք չորս շաբաթը անգամ մը, Բէմզի պէյ կը զործածէ առաջին պատահած ծանր վի – րաւորներուն: Վերէն եկած հրամանները որեւէ կարեւորութիւն չունին իրեն հա – մար: Աչքերէն չանթեր ժայթքեցին երբ շրջուն քննիչը այդ մասին դիտողութիւն ըրաւ իրեն:

Այդ օրը, ուրեմն, դուրսէն ռմբակո – ծութեան խուլ որոտումը, ներսէն խեղճ պինուրին աղաղակները...դեռինը լեար – դացած արիւն... Ներքաններս երբեմն կարմիր են երբ դուրս կուգամ այդ սրա – հէն. անդին խումբ մը վիրաւորներ, ո – մանք մահամերձ, որ իրարու կոթնած կը հեծեծեն: Հերթապահ բժիշկը, մին – չեւ արմուկները սոթոած, արիւնթա – թախ, մսագործի պէս կ'աշխատի կեն – դանի մարմնին վրայ, քրտինք թափելով. յանկարծ ունելիները կ'ուզէ ինձմէ. զա – բակին մէջ են, դիտե՛մ... «Շո՛ւտ, չո՛ւտ, հանըմ էֆէնտի, Աստուծոյ սիրոյն...»:

Բայց ես զարակին առաջ կեցած կը տատամսէի եւ չէի ըմբռներ թէ խնդիրը ի՞նչ բանի վրայ է. կը հետապնդէի մը – տածումս, վերյիշելով ձէլալէտտինի մէկ խօսքը:

Բժիշկը եկաւ, ինձ անդին հրեց, զա – բակը բացաւ եւ զործիքները առաւ: Ամէն բան կեզտուեցաւ. պէտք է կրկին մաք – րել զարանը եւ մնացեալ զործիքները:

— Կոչա ու կոպիտ արարած, ըսի ակ – ռաներս սեղմելով. բայց անիկա ինձ նա – յեցաւ խոր արհամարհանքով եւ զործը շարունակեց անչուխ:

Իրիկունը Բէմզի պէյ ինձ հարցուց.

— Ի՞նչ է պատահեր ձեր եւ հերթապահ բժիշկին միջեւ:

Պատմեցի մանրամասն, առանց ըսելու սակայն, որ մտացիր էի զարանին առաջ:

— Գործի տենդոտ աճապարանքի մէջ, ըսաւ Բէմզի համոզիչ ձայնով, բնական է երբ բժիշկը կը ջղագրգռուի. պէտք է համբերող ըլլալ:

— Թո՛ղ չատ լեզուն չերկնցնէ այդ դա – ւաճանը, ըսի Բէմզիին: Ցանցանքը ո – րո՞ւնն է որ սրահները լիքն են վիրաւոր – ներով, իրեն նմանները չե՞ն, որ թըշ – նամին կ'առաջնորդեն մեր երկրին մէջ:

Բէմզի չպատասխանեց, բայց ինձ նա – յեցաւ երկար եւ հետաքրքրուած նայ – ուածքով:

— Կ'ատեմ Պեռութեան այդ թշնամի – ները:

— Ա՛հ, ըսաւ Բէմզի հեղնութեամբ:

— Մի՞թէ դուք ալ չէ՞ք ատեր Հայերը:

— Ո՛չ, ըսաւ Բէմզի կարուկ կերպով:

— Սրտի խորքէ՞ն, անկեղծութեա՞մբ:

— Այո՛, խոր անկեղծութեամբ:

— Հապա ի՞նչպէս կը հանդուրժէք որ միանան մեր թշնամիներուն հետ:

— Այդ հարցերուն լուծումը աւելու – թեան մէջ չէ՛, ըսաւ Բէմզի համոզուած չեշտով, բայց ժամանակը չէ երկար խո – սելու այդ մասին:

— Երկու կարծիք չի կրնար ըլլալ, բո – ղոքեցի եռանդով:

Բէմզի խոժոռեցաւ եւ այլեւս խօսեցաւ առօրեայ ծառայութեան վերաբերեալ խնդիրներու վրայ:

—

Մէկ մէկ կը թղթատեմ ձէլալէտտինի արտասահմանէն ինձ ղրկած նամակները եւ ինձ կը թուի որ խզեր եմ մանեակի մը թելը եւ մարդարիտները մէկիկ մէկիկ կ'իյնան դետին եւ կը կորսուին:

«Այս անգամ, սիրելի՛ս Մելիհա, Սթամպուլը իրապէս երջանկութեան դուռն է ինձ համար: Ոչ մէկ յաղթական զօրա – վար, ոչ մէկ կայսր, այնքան խրոխտ հը – պարտութեամբ չէ անցած այդ քաղաքի սեմէն, որքան ես, երբ պիտի անցնիմ երկու օրէն, քանի որ ոչ թէ փառքի կամ դահի տիրանալու համար պիտի զամ, այլ աւելի թանկագին բանի մը, քեզի՛, սիրելի՛ս, սուլթանուհի՛ս...»:

«Պիտի աշխատինք միասին, Մելիհա՛, եւ պիտի ջախջախենք բռնապետութեան հազար գլխանի հրէշը: Ինձ հարց պէտք չէ, այլ կեանքի ընկերուհի: Դուն ես իմ ընտրեալս եւ քեզի հետ անբաժան պիտի պայքարինք ու վայելենք կեանքը...Մենք ձեռք ձեռքի պիտի ըլլանք փառքի առաջ եւ եթէ հարկ ըլլայ՝ մահուան առաջ...»:

Կեղծ էր ուրեմն այն մանեակը որ քու խօսքերով կազմեցի եւ կապեցի վզիս զոր կը համարէի իմ ամէնէն փարթամ զար – դեղէնս: Բոլորը պէտք է ջնջել, որպէսզի հոդիս ազատագրուի: Պէտք է նաև սիրտս թեթեւցնել այն աւելութենէն, որ չէի – ջեցաւ երբեք: Այդ աւելութիւնը տակա – ւին չղթայ մըն է:

ՋԱՊԻԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(4 – Շար.)

— ՄԱՅԻՍ 28 —

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Ս· Միւնասեան Ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդին եւ Ֆր· Կապ· Խաչին
Հովանաւորութեամբ՝ Հ· Յ· Դ· Շրջ· Կոմիտէին

Շաբաթ՝ 12 Ցունիս ժամը 20,30ին, Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթ-ի մէջ
22, Ռիւ Վոլթէր

Կը խօսի ընկ· Ժ· ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին·— Նայիրի եւ Կովկաս *պարախումբերըը* Հրաչուհի Հայկանեան, *ինչպէս նաեւ* Պետիկ Պետիկեան *իր հայկական եւ ֆրանսական խումբերով:*

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր
Ծօսնակ՝ Գր· Ամիրայեան

Առատ կերուխում
Գինն՝ 35 ֆր·

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ցունիս 13, կիրակի, Ազգ· Տան մէջ:
Կը նախագահէ ընկ· ՄԻՍԱԿ ՄԻՐԶԷ
Կը խօսի ընկ· ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ՎԻՆՆԻ ՄԷՋ

Ցունիս 13ին

ՍԷՆԹ ԷԹԻԵՆԻ ՄԷՋ

Ցունիս 12ին Շաբաթ դիւերը Փարլ Մարքս հրապարակ Ս· Պետրոս եկեղեցւոյ սրահը, Լա Մարանտինիէը:

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՒՀ· ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի, 13 Ցունիս, տօն է Կաթուղիկէ Ս· Էջմիածնի: Ժամը 10ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊՍ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Կաթող· Պատուիրակ Եւրոպայի)

Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր մաղթանք Ս· Էջմիածնի:

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներկայ գտնուելու պատարագին եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ անսասանութեան համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Գ· ՅԱՆԿ

Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ երկսեռ երգչախումբի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Մարտ 7ի ղեղարուեստական ցերեկոյթին առթիւ հեռաւեալ նուէրները·—

Տէր եւ Տիկին Արամ Կորկորեան 60 Ֆր·, Տիկին Արմինէ Կարապետեան, Օր· Էվըլին Ռըսոիքեան (Վիէն) 50ական, Է· Պետրոսեան, Ա· Ալթունեան, Վահէ Զիլինկիրեան 30ական, Տիկ· Մ· Մարտիկեան, Տիկ· Ալիքսանեան, Պր· Ա· Խահտամեան, մի ոմն (Պորտօ) 15ական, Տիկին Պիւրթէ և Օր· Սրապեան 15ական, Տիկին Ներսէսեան 10 Ֆր·:

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՒՀ· ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի, 13 Ցունիս, տօն է Կաթուղիկէ Ս· Էջմիածնի: Ժամը 10ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊՍ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Կաթող· Պատուիրակ Եւրոպայի)

Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր մաղթանք Ս· Էջմիածնի:

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներկայ գտնուելու պատարագին եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ անսասանութեան համար:

Հ. Յ. Փ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ— Հ· Յ· Դ· Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պր· Արամ Տարօնեան կը նուիրէ 50 Ֆր· ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարեգործական ձեռնարկներուն, իր մօրաքրոջ՝ Աբջալոյա Էքսէկեանի մահուան տխուր առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

×

Այրի Տիկին Անիկ Մինասեան 20 Ֆր· կը նուիրէ ողբացեալ Ազատի Հաղպաթեանի յիշատակին փոխան ծաղկեպսակի Աղքատախնամի Մասուորականներու տունին (ստանալ «Ցառաջ»էն):

ՇԱՒԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաւիլի Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութեան երկամեայ շրջանը աւարտած ըլլալով, բոլոր անդամները ստիպողաբար ընդհ· ժողովի կը հրաւիրուին Շաբաթ 12 Ցունիս ժամը 20,30ին:

Օրակարգ·— Բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւն, եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

×

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Նուէր Նորհատեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Այրի Տիկ· Անիկ Պարսամեան 30 Ֆր·, Տիկ· Նազիկեան 20, Տէր եւ Տիկ· Ամենակ Պետեան, Շաւիլի Կապ· Խաչին 20, Տէր եւ Տիկին Յորէն Գոչեան Իսիլ Մայկոյթի Տան 50, (վերջինը՝ ստանալ «Ցառաջ»էն):

ԿՈՉ

Աւելի քան 90 տարիէ ի վեր Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը եղած է լոյսի եւ յոյսի վառարան մը, ուր իզական սեռը ստացած է ուսում եւ դաստիարակութիւն, հայկական բարքերու եւ աւանդութիւններու ջերմ մթնոլորտի մը մէջ:

Ներկայիս, 20 տարիէ ի վեր, վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական պետական հաստատութիւններու ուսման ծրագիրը, միշտ պահելով հայ լեզուի, գրականութեան, պատմութեան եւ աշխարհագրութեան դասերը:

Աւեն մը ի վեր պէտքը զգալի դարձած էր սրահի մը, որպէսզի ծառայէ հանդիսներու, դասախօսութիւններու, ինչպէս նաեւ դասարաններու եւ մարզանքի:

Այս նպատակը իրականացնելու առաջադրութեամբ կազմուեցաւ յատուկ Յանձնաժողով մը, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ Գերշ· Սերովբէ Արք· Մանուկեանի:

Հետեւաբար կը դիմենք մեր ազգային-ներուն խնդրելով, որ բարեհաճին իրենց թանկագին աջակցութիւնով եւ առատաձեռն նուիրատուութիւններով դիւրացնել այս անհրաժեշտ ձեռնարկին յաջողութիւնը:

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի Սրահի շինութեան Յանձնաժողովի
Ատենապետ Հ· ՄՈՒՄՃԵԱՆ
Ատենադպիր Ա· ՆՇԱՆԵԱՆ
Գանձապահ ԳԷՈՐԳ ՊԱԳԼՐՃԵԱՆ

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

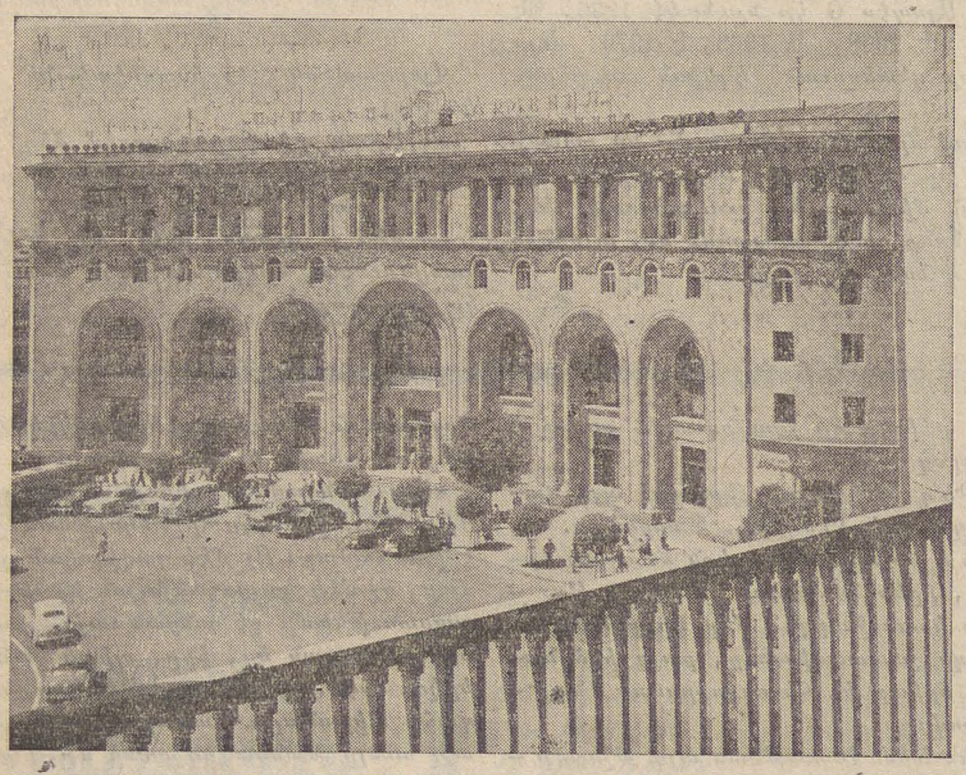
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՑ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի 13 Ցունիս կէս օրէն մինչեւ երեկոյ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
26, Rue Troyon — 92 - SEVRES — Métro : Pont de Sèvres

Սկաուտական խաղեր, գեղարուեստական յայտագիր —— երգ, պար, նուագ ձոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք խորոված և զանազան հայկ· աղանդերներ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Ժողովուրդին փափաքին դոհացում տալու համար կրկին կը կազմակերպուի ճամբորդութիւն մը դէպի

ԵՐԵՒԱՆ ԱՇԽԱՐՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով ուղղակի թռիչք Փարիզ – Երեւան, Մոսկուայէն անցնելով եւ մաքսային ճնշուքիւն երեւանի օդակայանը

ՄԵԿՆՈՒՄ 2 ՕԳՈՍՏ· (միեւնոյն օրը կը հասնինք Երեւան, վերադարձն ալ նոյնը)

ՄԻՆՉԵՒ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ

Օդանաւային ճամբորդութիւն, հիւրանոց, կերակուր, այցելութիւն եւ օթոքառով պտոյտներ

ԳԻՆԸ ՄԻԱՑՆ 2300 ՖՐ· ԱՆԶԳԼՈՒԽ

Ուշադրութիւն, տեղերը սահմանափակ ըլլալուն կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն

ԱՆՏՈՆԵԱՆ
17, Rue des Acacias — Clamart - 92 Tél. MIC. 58-39
ՍԱՐԱՖԵԱՆ
13, Rue Clauzel, Paris (9e) — Tél. TRU. 08-96
ԱԱԼԱՆԵԱՆ
65, Rue de la Vallée du Bois, Clamart - 92 — Tél. 736-16-28
Մարսէյլի շրջան
ԱՆՏԱՊԼԵԱՆ
9, Rue Auguste Comte St. - Loup — Tél. 42-80-42

ՔԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՅՈՒՇԱՏՕՆ ԵՒ ՀՈԳԵՃԱՇ
15 Ցունիս 1915ին Պոլսոյ Պայազիտի հրապարակին վրայ կախաղանուած Էսաս Հնչակեան անմահ հերոսներու յիշատակին
Նախաձեռնութեամբ Ս· Դ· Հնչակեան մասնաճիւղերուն
պատուոյ նախագահութեամբ ընկերուհի ԵՍԹԻՐ ԻԶՈՒԼԱՅԵԱՆԻ
եւ նախագահութեամբ ընկ· ՊԱՏՐԻԿ ԿԻՆՃԵԱՆԻ
օրուան պատշաճ բանախօսութիւն եւ ուղերձ:
Կիրակի 13 Ցունիս
Restaurant « Le Gavroche »
3, Rue Rougemont, Paris (9e)
Մասնակցութիւն՝ 25 Ֆր·
Հեռաձայնել ամէն օր ժամը 18էն վերջ 644–46–02:
Նոյն առաւօտ ժամը 10ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Օգոստոսի համար

ԼԻՈՆ·— Ֆր· Կապոյտ Խաչի Լիոնի ասճանապրութիւնները Օգոստոսի համար կարելի է ընել, Խաչուհիներու մօտ:

ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան կեդր· Ցանձնախումբը չնորհակալութեամբ ըստացած է·—

Պ· Պ· Փիրանեան Վ· 500 Ֆր·, Սերգսկիւլեան Վ· (Փարիզէն) 500, Գասպար-եան Իվ 500, Սամուէլեան Սեդրակ 500, Մելքոնեան Եղիազար 500, Սիսլեան Ս· (Կոնսթանթզէն), Օհանեան Գրիգոր, Դաւիթեան Արմենակ 300ական, Կիւլիսեան 200, Ճերճիրեան, 150, Մեմարեան, Ալթունեան Ցարութիւն, Ցարութիւնեան Սահակ 100ական, Մինասեան, Տէր-Կարապետեան Վ·, Անդրէասեան Ցակոբ, Տիկին Ե· Դաւիթեան 50ական, Պր· Զքրահեան Ցէսուզ 30, Գերմոյեան 20, Գալուստեան Անդրէաս 10 Ֆր·:

(Շար·)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՏՈՆԱԿԱՆ ՀԱՆԳԻՍՆԵՐԸ

Ցունիս 15ին Ուրբաթ Ս· Ծնունդ եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊՍ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Կաթող· Պատուիրակ Եւրոպայի)

Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր մաղթանք Ս· Էջմիածնի:

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներկայ գտնուելու պատարագին եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ անսասանութեան համար:

ARMENIA MONDIA

VENTE ARMENIENNE A VALENCE
ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ – ՎԱՃԱՌՔ
Ցունիս 12, 13, 14 ժամը 9էն 12, 14էն 19
Հ· Բ· Ը· Միութեան
Ե· Հիւսիսեան սրահը
6, Ռիւ Ֆաւանիթիս
գործակցութեամբ Պէյրութի
Տօնիկեան եղբայրներու տպարանին

ՀԻԱՆԱԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ԼԻԻՔՍԱՆՊՈՒՐԿ
ՓՈՔՐԻԿ ՊՏՈՑՏՈՎ ՄԸ ՄՈԶԷԼԻ ՎՐԱՑ
ՅՈՒՆԻՍ 12 ԵՒ 13

ՄԵԿՆՈՒՄ Շաբաթ, Ցունիս 12, հաւաքուիլ ժամը 7,30ին Շաթօ տը Վենէն, Թերմինիւս արճարանին առջեւ եւ 7,45ին կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Բիւվիէօր, մեկնում 8ին դէպի Լիւքսանպուրկ, Մօ, Մոնմիրայլ, Շալոն, Սէնթ-Մենեհուլտ (ցերեկուան ճաշ) Վերաէօն, Օաէն ճամբով, ժամանում մայրաքաղաքը եւ տեղաւորում պանդոկը: Քաղաքին այցելութիւն, հանգիստ, իրիկուան ճաշ զուարթ մթնոլորտի մը մէջ, իրիկունը՝ ազատ:

Կիրակի, մեկնում դէպի Ռեմիչ, ուր պրօսանաւով պտոյտ Մոզէլի վրայ, որ քանի մը ժամ կը տեւէ, ցերեկուան ճաշ նաւուն վրայ: Վերադարձ Ռեմիչ եւ օթոքառով դէպի Փարիզ: Ժամանում կառ տիւ Նոռ երեկոյեան 9ի առեններէն:

Մասնակցութիւն 138 *Ֆր·, մէջն ըլլալով նաւապտոյտը (բացի խմիչքէն):*

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Է.Տ· ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ· Պատուիրակ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒՆԻՍ JEUDI 10 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12134

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.134

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՁՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Ձորս տարի անցաւ 1967 Յունիսի ա – բաբեւիսրայէլեան պատերազմէն ի վեր: Վեց օրը բաւական էր եղած հիմնովին չքչելու Մերճաւոր Արեւելքի քարտէսը: Խոյակէ յանկարծակի ու չանթահարող յարձակումներով կը զբաւէր Եգիպտոսի, Ցորդանի ու Սուրիոյ պատկանող ընդարձակ հողամասեր ու կը հաստատուէր արեւմուտքէն Սուէզի ջրանցքին, արե – ւելքէն Յորդանան գետի ափերուն վրայ:

Ի զուր անցան զբաւեալ հողամասերը պարպել տալու բոլոր փորձերը՝ ռազմական թէ դիւանագիտական միջոցներով: Իսրայէլ ամուր նստած է ջրանցքին ու գետին մէջտեղ:

Երկուստեք պարբերական ընդհարումները չարունակուեցան մինչեւ 1970 Օգոստոսի հրադադարը, որ ի գործու է ցարդ:

Պաղեստինցիները պահ մը զանազան ազատագրական խմբակցութիւններ կազ – մելով սաստկացուցին իրենց արշաւանքները իսրայէլեան ուժերուն դէմ, առանց դրական արդիւնքի մը յանգելու:

Անցեալ Սեպտեմբերէն ի վեր Յորդանանի կանոնաւոր բանակի յարձակումներուն ենթարկուած՝ պաղեստինցի ֆէտայիները եղբայրասպան կռիւներուն աւելի ղոհ տուին քան թշնամիի արձակած ռումբերուն ու զնդակներուն:

Արաբական Լիկան բազմաթիւ խորհրդաժողովներ գումարեց Գահիրէի, Մա – րոքի եւ Սուտանի մէջ, նպատակ ունե – նալով վերադրաւել արաբական հողերը: Փորձեր կատարուեցան միացեալ ճակատ կազմելու, արաբական բանակները միակ հրամանատարութեան մը ենթարկելու: Վերջերս նաեւ ծրագրուեցաւ Համարական Դաշնակցութեան մը մէջ միացնելու Եգիպտոսը, Լիբիան, Սուտանն ու Սուրիան: Յաոաջիկայ Սեպտեմբերին հանրաքուէի պիտի ենթարկուի այս ծրագիրը:

Մինչ այդ, վեցօրեայ պատերազմի չորրորդ տարեդարձին առթիւ Յունիս 4ին Պրիւսէլի մէջ մամլոյ ասուլիս մը սար – քեցին Արաբ· Միացեալ Հանրապետութեան, Սէուտի Արաբիոյ, Մարոքի, Ալ – ժերիոյ, Թունուզի, Լիբիոյ, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Իրաքի դեսպանները: Այս առթիւ լրագրողներուն յանձնեցին Հա – ղորդագրութիւն մը, չեչտելով որ Իսրա – յէլ փոխանակ արդար ու տեւական խաղաղութեան մը հետամտելու, անցնող տարուան ընթացքին խաղաղութիւնը խանգարող նոր արարքներ կատարեց»:

Դիւանագիտական ձեռնարկներն ալ ցարդ ո՛չ մէկ գործնական արդիւնք տըւին: Մեռեալ տառ մնաց ՄԱԿի 22 Նոյ· 1967ի ծանօթ բանաձեւը, որով կը պա – հանջուէր զբաւեալ հողամասերու պար – պումը, առանց նախապայմանի: Նախա – պէս ալ Իսրայէլ բոլորովին արհամար – հած էր ՄԱԿի բանաձեւերը Պաղեստինի արար պաղթականներու վերադարձին մասին:

ՄԱԿի ընդհ· քարտուղար Ու Թանի ներ – կայացուցիչ կուննար Եարինկ քանիցս կրկնուած փորձերէ ետք ձախողեցաւ ի – րագործել իր առաքելութեան մէջ:

Նոյնը վիճակեցաւ Զորս Մեծերուն, ո – րոնք չուրջ քառասուն ժողով գումարեցին հաշտութեան եղր մը գտնելու համար:

Կողմերը ամուր կանգնած են իրենց տեսակէտներուն վրայ: Հրեաները կը պահանջեն Երուսաղէմը, Կոլանի բար – ձունքն ու Շարմ էլ Շեյխը՝ սահմաններու ապահովութեան համար: Արաբները հակառակ են որեւէ զիջումի եւ կը պըն –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԻՐԱՐ ԱՆՑԱԾ ԵՆ

ԿՈՒԶԵՆ ՎՍՏԱՀԵՑՆԵԼ ԹԷ ՁԱՐՁԱՐԱՆՔ ՉԿԱՑ

Թուրքերը ճչդումներու չարան մը կը տեղեկացնեն քանի օր է Մոնտի վրայ, հերքելու համար այն լուրերը զորս թերթը տպած էր Յունիս 2ի իր թիւին մէջ, իբրեւ աղբիւր տալով Թուրքեր որոնք կը նախընտրեն անանուն մնալ: Այս առթիւ է կրկին որ Անդարայի Տեղեկատուական ընդհ· տնօրէնը Գիւլիճ երկար ճըշդում մը ղրկած է Ֆրանսական օրաթերթին: Թուրքը չի վարանիր ըսելու թէ Մոնտի ըրածը դէմ է եղեր թերթին «աւանդութեանց»: Գիւլիճ չընդունիր նաեւ որ այդ տեղեկութիւնները տուողները կրնան Թուրք ընթերցողներ ըլլալ եւ եթէ նախընտրած են իրենց անունները չտալ պատճառն այն է որ իրենց չահուն համար աւելի յարմար կը դատեն անանուն ձեւով տարածել սուտ լուրեր: Գիւլիճ կ'աւելցնէ որ ոչ մէկ հալածանք կայ երկրին մէջ մտաւորականներու դէմ եւ ընդհակառակն ինչ որ կը կատարուի կը ձգտի պաշտպանելու բուն իսկ ժողովրդական նութիւնը:

Հրատարակելէ ետք Գիւլիճի ճչդումին դլխաւոր մասերը, Մոնտ կ'աւելցնէ որ իր տուած լուրերը «անանուններու» կողմէ չէին այլ մարդոց որոնց ինքնութիւնը ծանօթ է խմբագրութեան, բայց ուզած են անանուն մնալ հրամայական պատճառներով: Ֆրանսերէն թերթը կ'ըսէ նաեւ թէ վարչապետն իսկ չըլլաբերական մը հրատարակած էր, որուն հրահանգները տալով իշխանութեանց, որպէսզի չար – չարանքներ եւ աւելորդ հալածանքներ չըլլան: Միւս կողմէ վարչապետ իրիմ քննութիւն բանալ տուած է ճչդելու համար այն ամբաստանութիւնները, զորս կ'ընէ լրագրող մը՝ Սելճուք, որ ծաղրանկարներ կը տպէր Ագշամի մէջ: Սելճուք կ'ըսէ թէ չարչարանքներու ենթարկուած է: Ձիւմհիւրիյէթի տնօրէնն ալ կը հերքէ փոխ–վարչապետ Գոճաչի յայտարարու – թիւնը ըստ որուն «կարծիքի յանցանք» չկայ եւ կ'աւելցնէ որ բանտարկուած են բազմաթիւ մարդիկ — զրադէտ, փրոֆեսէօր, արուեստագէտ, դասատու: Այսոյնպիսի թիւը մեծ է եւ դժուար է հաւատացնել հանրային կարծիքին թէ առանք բոլորն ալ ահաբեկիչ են:

ԼԻԽՔՍՐՆՊՈՒՐԿԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Վեցերու եւ Անգլիոյ միջեւ տեղի ունեցող խօսակցութիւնները վերջ գտան Լիւքսանպուրկի մէջ: Արդիւնքը կը նը – կատուի գոհացուցիչ: Աւելին՝ համա – ձայն հարցերու ծանօթ դէտերու՝ ժողո – վը արձանագրած է յայտնութիւն:

Արդարեւ, չատ չուտով կարելի եղած է համաձայնութիւն մը գոյացնել սթեր – լինի չուրջ, պարագայ մը որ մտածել կուտայ, թէ Հիթ եւ Փոմփիտու արդէն իսկ կարզադրած էին այս խնդիրը: Ծա – նօթ է, որ սթերլինը այլեւս պահեստի դրամ չդարձնելու պահանջը կուզար Ֆը – րանսայէն եւ Անգլիա կը դժուարանար ընդունելու զայն: Ցամենայն դէպս, բո – լոր դէտերն ալ կ'ընդունին, որ այս կա – րեւոր խնդիրը լուծուած է չատ չուտով, ինչ որ անակնկալ մը եղած է մեւս եր – կիրներու նախարարներուն համար:

Անգլիոյ եւրոպական հարցերու նա – խարարը՝ Ռիփըն Լոնտոնի մէջ նկատել տուաւ, թէ Լիւքսանպուրկի մէջ «մեծ յառաջդիմութիւն մը արձանագրած են»՝ լուծելով բազմաթիւ խնդիրներ:

Ռիփընի կարծիքով յառաջիկայ հան – դիպումը Վեցերու եւ Անգլիոյ միջեւ, որ տեղի պիտի ունենայ Յունիս 21ին, պի – տի արագացնէ Անգլիոյ անդամակցու – թիւնը Հասարակաց Շուկայի: Արդէն իր կարծիքով լուծելի հարցերը «անյաղթե – լի դժուարութիւններ» չեն ստեղծեր:

Համաձայն անգլիացի նախարարին՝ մինչեւ տարեվերջ հնարաւոր պիտի դառ – նայ ժամանակաւոր համաձայնութիւն մը կնքել, որով կարելի պիտի դառնայ Անգ – լիոյ անդամակցութիւնը իրականութիւն դարձնել 1973ի սկիզբը:

Անգլիական մամուլը ընդհանրապէս դոհունակութեամբ կ'արձանագրէ Լիւք – սանպուրկի յայտնութիւնը: Այսուհան – դերձ, Անգլիոյ հանրային կարծիքը եր – կուքի բաժնուած է: Շատեր դէմ են Անգ – լիոյ անդամակցութեան Հասարակաց Շուկային:

Հիւսիսային երկիրներու վարչապետ – ները, իրենց կարդին, Օսլո հաւաքուե – ցան ճչդելու համար իրենց յարաբերու – թիւններու ապագան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՑՐԵՐՈՒ ՏՕՆԻՆ առթիւ, կեդրոն – ափրիկեան Հանրապետութեան նախագա – հը՝ Պեռէ Պոքասա հրահանգած է որ ազատ արձակուին բանտարկուած բոլոր կիները եւ հրացանագարկ ըլլան բոլոր այր մահապարտները, որոնք դատապար – տուած են իրենց կնոջ սպանութեան հա – մար:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախագահը Սուէզի չրջանի պինուորական կայանները այցելելէ ետք վերստին ճչդեց իր պայմանները Սուէզի ջրանցքի վերաբացման եւ Մերճ. Արե – ւելքի հարցի լուծման համար: Առաջին՝ եդիպտական ուժերը պէտք է անցնին ջրանցքը: Երկրորդ՝ հրադադարը պիտի տեւէ վեց ամիս եւ, երրորդ՝ այդ ժա – մանակամիջոցին Իսրայէլացիք պէտք է պարպեն Սինայի անապատը: Այս վերջին պայմանը չդործադրուելու պարագային՝ եդիպտական ուժերը կրնան պինու դօրու – թեամբ ազատագրել եդիպտական հողերը: Սատաթ իր պահանջները փոխանցած է Ուաշինկթընի:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ Արտաքին նախարարը չարթուան մը պաշտօնական այցելութեան ծրագրով փեքին մեկնեցաւ: Այս այցե – լութիւնը, որ կը զուգադիպի ռումէն վարչապետի Զինաստան այցելութեան, յատկանչական կը նկատուի: Որովհետեւ 11 տարիէ ի վեր երկու երկիրներու յա – րաբերութիւնները առկախ վիճակի մէջ կը գտնուէին: Միայն 1969ի Նոյեմբերին է, որ Զինաստան կ'որոշէր դեսպանատան աստիճանի բարձրացնել իր ներկայա – ցուցչութիւնը Պելկրատի մօտ: Զինաս – տան տարիներ չարունակ խստիւ քննա – դատեց Եուկոսլաւիոյ «ժամանակակից վերաքննականութիւնը»: Քաղաքական դէտերը հետեւեալ բացատրութիւնը կու –

ՊՈԼՍՈՅ ԹԵՐԹԵՐՈՒՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պոլսոյ թերթերէն (Յունիս 5) կը քա – ղենք ներքին անցուդարձի վերաբերեալ տեղեկութիւնները.—

Մալթէփէի սարսափազդու դէպքէն ետք, ապահովութեան ուժերը անխնայ հետապնդեցին ահարեկիչները եւ անի – խանականները, որոնք ժողովուրդին հան – դիստը խռոված են բաւական առենէ ի վեր: Կարգ մը տուներ խուզարկուեցան Գիւղիւք Զէքմէճէի, Նչանթաչի եւ Րու – մէլիհիսարի մէջ եւ կարգ մը անձեր հարցաքննուեցան: Խուզարկութիւնները եւ հետապնդումը անընդհատ պիտի չա – րունակուին:

Ոստիկանական երեսուն հոգինոց մար – մին մը այժմ կը հարցաքննէ ամբաստան – եալները եւ կը խորացնէ քննութիւնները, նոր տեղեկութիւններ քաղելու համար առեւանդումի, հիւպատոսի սպանու – թեան, փրկագինի եւ այլ դէպքերու չուրջ: Հարցաքննութիւնները կը կատար – ուին բացարձակ դաղտնապահութեան մէջ: Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ Տէվ Կէնճի ահաբեկչական ցանցը քայ – քայուած է այլեւս եւ անիշխանականներ – րու կապը փրթած է ամբողջովին: Մեծ դործողութիւնները վերջացած են եւ հի – մա կը մնան երկրորդական միջամտու – թիւնները, յեղուզակներու բջիջները փը – ճացնելու համար:

Ինչ կը վերաբերի վիրաւորուած չա – բաղործին, Մահիր Զայանի, որ ներկա – յիս կը դարմանուի Նիւմունէ հիւանդա – նոցին մէջ եւ խիստ հսկողութեան մը տակ կը գտնուի, դեռ չի խօսիր, բայց առողջական վիճակը կը բարւոքի հետ – դհետէ: Իսրայէլի հիւպատոսին սպա – նութենէն զատ, բազմաթիւ ամբաստա – նութիւններ կան իրեն դէմ, և ինք վիրա – ւոր վիճակի մէջ ձերբակալուած պահուն, ըսած է ապահովութեան ուժերուն.— Զիս մի մեղադնէք, չատ մը բաներ պիտի յայտնեմ ձեզի:

Դրամանութեան ֆաքիւլթէի ուսանո – ղուհիներէն եւ Տէվ Կէնճի գործիչներէն Րուքիյէ Տիւլկէր, հաւանաբար երկրէն դուրս փախած է, իր նչանածին, Զէր – րուհի հետ: Րուքիյէ օրերէ ի վեր կը փնտռուի Անդարայի եւ Իսթանպուլի Պաչարման Վիճակի հրամանատարու – թիւններուն կողմէ, իբր մեղսակից հիւ – պատոսին առեւանդումին եւ սպանու – թեան դործին: Իր անիշխանական նչա – նածն ալ, Զէրրուհի, բնիկ Տիյարպէքիր – լի է եւ չատ լաւ կը ճանչնայ սահմանա – կին դօտիները:

Ոստիկանութիւնը կնքած է Միջին Ա – րեւելքի համալսարանի այն երկու սեն – եակները, որոնք տրամադրուած էին Տէ – նիզ Կէզմէճի:

Կրթական Նախարարութիւնն ալ վերջ տուաւ ԹէօՍի նախագահ եւ համալսա – րանի հրատարակչական անօրէն Ցաքիր Պայդուրթի պաշտօնին: Պայդուրթ ներ – կայիս կը գտնուի Մամաքի պինուորական բանտը: Իր եղբայրն ալ, Մէհմէտ Պայ – քուրթ, ձերբակալուեցաւ Պուրսուրի մէջ:

տան երկու երկիրներու մերձեցման հա – մար: Զինաստան եւ Եուկոսլաւիա, թէեւ իրարմէ հեռու հաղարաւոր քիլոմեթրներ, այսուհանդերձ երկուքն ալ կը դգան Ռու – սիոյ ճնշումը իրենց վրայ, յատկապէս Չեխոսլովաքիոյ դէմ կատարուած յար – ձակումէն եւ Ուսուրիի սահմանային մի – ջադէպերէն ետք:

ՄԱՐՔՍԵԱՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅ ԿԷՈՐԿԻ ԼՈՒՔԱՇ

Փեչտայի մէջ, Հունգարիա, ինչպէս հաղորդած էինք, 86 տարեկանին մեռաւ կէորկի Լուքաչ, որ կը նկատուէր մարքսեան փիլիսոփայութեան ամէնէն մեծ տեսաբաններէն մէկը: Արդարեւ, անոր ազդեցութիւնը ակնառու եղաւ եւրոպական համայնավարական չարժման վրայ, գոնէ մինչեւ 1940:

Ան միեւնոյն ատեն անուանի գրադատ մըն էր, հիմնադիրը մարքսեան գեղագիտութեան: Ան նաեւ յարգուած մտաւորական դէմք մըն էր Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Հակաստալինական՝ վերապրեցաւ Ռորհ. Միւթեան մաքրագործումներէն, յետադային, 1956ին, դառնալու համար ղեկավար դէմք մը հունգար ժողովրդային ապստամբութեան՝ կարմիր բռնակալութեան դէմ: Կարմիր բանակի հրասայլերու մուտքին ապաստանեցաւ Փեչտայի եուկոսլաւ դեսպանատունը, ապա անցաւ Ռումանիա: Վերջին տարիներուն Քատարի հրաւէրով վերադարձած էր իր հայրենիքը եւ վերատին ընդունուած Համայնավար կուսակցութեան շարքերը:

Լուքաչ յաճախ որակուեցաւ «ամէնէն մեծ մարքսեանը կառլ Մարքսէ ետք», սակայն զանազան առիթներով լուրջ տարակարծութիւններ ունեցաւ Համայնավար կուսակցութեան որդեգրած ուղղիծին հետ: Լենին զայն նկատեց մէկը, որ «կը չեղի» ուղղափառ դիծէն: Անոր միտքը բարդ եւ ճկուն էր միանգամայն: Ներհուն եւ մարդկայնական: Ան կարգացած էր գրեթէ ամէն գիրք, ուր կը խօսուէր ռուս եւ արեւմտեան դրականութեան մասին, ինչպէս նաեւ մարքսեան փիլիսոփայութեան, գերման բնաղանցութեան եւ յունական մտքի մասին: Լայն յիշողութեան տէր՝ կ'իւրացնէր եւ կը սերտէր իր կարգացածը: Այսպէս է, որ անոր երեսունէ աւելի գործերուն եւ հրատարակուած ելեւէջներուն մէջ լայն տեղ կը գրաւեն մէջբերումներն ու յիշատակութիւնները հազարաւոր գրագէտներէ՝ անուանի եւ անծանօթ:

Հունգար փիլիսոփային կը վերագրուին երեք յատկանշական նպաստներ մարքսեան տեսութեանց մէջ — մարդկայնութեան պաշտպանութիւն համայնավար դաղափարներու մէջ, մշակում մարքսեան տեսութեան, թէ մարդը կ'ուծանայ ճարտարարուեստի ընկերութեան մէջ եւ, երրորդ, մշակումը դեղագիտական ըմբռնումի մը, որ կը դատապարտէ ընկերվարական արուեստագէտներու վրայ հաստատուած քաղաքական հսկողութիւնը: Ան կը ջատագովէ «դասակարգային արուեստի դեղեցկութիւնը» — կ'ըսուի, թէ առաջին մարքսեանն է, որ այս ձեւի փիլիսոփայական կառոյց մը մշակեց:

«ՄԱՌԷ»Ի ՓԱՌԱՏՕՆԸ ԵՒ...

—o—

Փարիզի բոլոր թաղամասերը ընդհանրապէս, իրենց մէջ կը պարփակեն անցեալի հետաքրքրաշարժ դրուագները, եւ սակայն, հին չրջանի պատմական յիշատակարաններով, անտարակոյս անոնցմէ առաջին դիծ վրայ կը ներկայանայ «Մառէ»ի թաղը, որ կը տարածուի երրորդ, մանաւանդ չորրորդ թաղամասերու վրայ, Պասթիլի հրապարակէն մինչեւ քաղաքապետարանի հրապարակը երկարող չրջաններուն մէջ, իր գլխաւոր եւ յարակից փողոցներով, որոնց մէկ ծայրը կը հասնի երրորդ թաղամասի՝ Թամփլը պողոտային եւ միւս մասը՝ չորրորդ թաղամասին ծայրագոյն սահմանին՝ Սէն Լուի կղզին, ուր Սէնը ներդաշնակօրէն կը բաժնուի երկու ճիւղերու եւ ուր, փարիզեան դեղը իր ամէնէն հմայիչ տեսարանը կը պարզէ, իր կանաչազարդ ծառուղիներու եւ հնաւուրց ինքնատիպ չէնքերու հանդիպակաց եղերքներով: Եըբեռնի այդ չնաշխարհիկ վայրին մէջ, բազմատանեակ աւելի կամ նուազ չքեղ ապարանքներուն մէջ, որոնք կը կրեն սա անունները՝ Սիւլլի, Սանս, Օմոն, Էռիւէ, Տը Մաեէ, Մաեէն, Տ'Օպրիոյ եւայլն, ուր արքունիքը, իշխաններով եւ իշխանուհիներով, ժամանակաւոր կամ տեւական բնակութիւն կը հաստատէին: Մառէի մէջ կը գտնուի նաեւ Քառնավալէ հռչակաւոր թանգարանը, որ նչանաւոր կը դառնար մանաւանդ այն օրէն ի վեր երբ հոն կը հաստատուէր իր չրջանին կարեւորագոյն ու ազդեցիկ դրագիտուհի — հին՝ Մատամ Տը Սեվինեէ եւ որ կը պարունակէ թանկագին հաւաքածոներ, մասնաւորաբար յեղափոխական չրջանը ընդգրկող: Անոր կից գոյութիւն ունի Լամուայեոն անուանի չէնքը եւս, ուր տարիներով բնակած է Առլէզիէնի հեղինակ անուանի դրագէտը՝ Ալֆոնս Տօտէ եւ որ վերջերս վերածուեցաւ չատ կարեւոր պատմական մատենադարանի: Հոն կը կանգնին նաեւ մայրաքաղաքին հնագոյն եկեղեցիներէն՝ Նոթր Տամ տէ Պլան-Մանթօ, Սէն Մեռուի, Սէն Փօլ, Սէն Ժերվէ, Սէն Լուի: Իսկ, Փարիզի սրտին այդ աղմկալից վայրին ճիշդ մէջտեղը կը տարածուի Թաղաւորական հնաղարեան ժամանակներուն կառուցուած անուանի Փլաս տէ Վոժը, որ իր գալարաղարդ հասարակաց պարտէզով եւ չրջապատուած առանձնատուն ճարտարապետական հոյակապ չէնքերով, եւ խորհրդաւոր կամարներու ներքեւ իր երկայնատարած նրբանցքներով, մինչեւ այսօր կը պահէ իր դեղչկական հանգարտութիւնը: Այս հրապարակը որ բնակավայրը եղած է աղնուական դասու ականաւոր անձնաւորութիւններու եւ ուր ներկայիս կ'ապրին նչանաւոր արուեստագէտներու հոյլ մը, առաւել արժէք կը ստանայ աշխարհա-հռչակ բանաստեղծին Վիկտոր Հիւկոյի նուիրուած տունով, թանգարանաձեւ՝ ուր «Թշուառներ»ու կամ «Նոթր Տամ տը Փարիի» անզուգական հեղինակին ձեռագիրներու կողքին կարելի է հանդիսել իր կեանքին եւ աշխատութեան մտերիմ առարկաներու եւայլն: Ու մինչ մայրաքաղաքը կ'ապրի իր ամէնօրեայ ընթացքը, այսպէս, Մոնմարթրեան դիւերային զբօսավայրերը երբ դրկաբաց պիտի ընդունին աշխարհի չորս ծագերէն հասած մարդկանց անվերջ չարանը, զանոնք արբեցնելով չռայլ հաճոյքներու հեղեղով, երբ հանճարներու ոստան՝ Լատինական Թաղը, դիտութեանց իր անսպառ աղբիւրով պիտի յագեցնէ ամբարելու ծարաւը՝ ամէն ազգի ուսանողութեան, երբ տասնհինգերորդ Թաղամասի հսկայ զաւակ՝ Էյֆէլ աշտարակը պիտի տիրապետէ իր քաղաքին, երկնասլաց ու ահաղնաղղորդ իր զանգուածով եւ որ, եթէ լեզու ունենար, պիտի դոռար — ե՛ս եմ Փարիզը, առանց ինծի Փարիզը Փարիզ չէ, երբ աշխարհի դեղեցկագոյն պողոտային վրայ, Ֆրանսայի փառքը խորհրդանչող Ցաղթական կամարին հովանիին տակ, բանակը իր պատկառելի տողանցքով անցամ մը եւս պիտի պանծացնէ տարեգարձը՝ յեղափոխութիւններուն ամէնէն չռնդալից՝ 1789ի պոռթկումին, ու... երբ — եթէ ինձ թոյլատրէր խմբագրութիւնը «Յառաջ»ի որ փարիզեան դունագեղ այս պատկերին կցեմ պզտիկ հայկականութիւնը, եւ ինչո՞ւ չէ, քանի որ մինչ եւս կը շնչենք նոյն երկինքին տակ — ուրեմն, երբ Հայկական Փարիզը նչմարելի ժամանակէ մը ի վեր կը հեւայ մեռեալ մըռայլ չրջանի մը թմրութեան մէջ որ մեզ կը ստիպէ մելամաղձոտ անձկութեամբ յիշել երբեմնի այն եռուզեռն ու խանդավառութիւնը, ո՞ւր էք սրահներ Սորպոնի, Ժէոկրաչիի, Սոսիէթէ Սավանթի, Միւթալիթէի եւ այլեր, ուր ամէն չաբաթ, ամէն տեսակի հանդիսութիւնները երարու կը յաջորդէին ժամացոյցի կանոնաւորութեամբ, չունչ առնել չտալով ինչպէս կազմակերպիչներուն, նոյնպէս հանդիսականներուն... Իսկ այսօ՞ր... բայց փակենք այս էջը ու երթանք մեր պտոյտը չարունակելու Մառէին մէջ ուր Ցունիսի սկիզբներէն մինչեւ Ցուլիսի կիսոյն, լման հինգ չաբաթներ, զայն վերակենդանացնելու նպատակով, Մչակութային Նախարարութեան հովանաւորութեամբ, սարքուած են երաժշտական, նուագային, թատերական, պարային, երգի, բոլորն ալ գրեթէ դասական ներկայացումներ, աշխարհի մեծագոյն հեղինակներու մեծագոյն գործերով, զորս պիտի մեկնաբանեն ու արտայայտեն ժամանակակից միջազգային վարպետներ: Ցունիս 7էն մինչեւ Ցուլիս 11, այդ հանդիսութիւնները պիտի կատարուին մասնաւորաբար Սիւլլի եւ Օմոնի իջեւաններուն եւ նաեւ յիշեալ եկեղեցիներու մէջ: Փառատօնին ամբողջ տեւողութեան, Մառէի այդ պատմական չէնքերը պիտի փայլատակուին դիւերային չողչողուն լուսավառութեամբ: Բազմահազար բազմութիւն, երկրին չորս կողմերէն, խուռներամ պիտի փութան հոն՝ այդ ներկայացումներուն... մինչ ճիշդ մօտը, Սէնը ինք, անտարբեր հանդէպ այդ բոլորին, պիտի չարունակէ հոսիլ սովորական իր հեզահամբոյր հանդարտութեամբ:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ-ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՄԱՐՔՍԵԱՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅ ԿԷՈՐԿԻ ԼՈՒՔԱՇ

—o—

Փեչտայի մէջ, Հունգարիա, ինչպէս հաղորդած էինք, 86 տարեկանին մեռաւ կէորկի Լուքաչ, որ կը նկատուէր մարքսեան փիլիսոփայութեան ամէնէն մեծ տեսաբաններէն մէկը: Արդարեւ, անոր ազդեցութիւնը ակնառու եղաւ եւրոպական համայնավարական չարժման վրայ, գոնէ մինչեւ 1940:

Ան միեւնոյն ատեն անուանի գրադատ մըն էր, հիմնադիրը մարքսեան գեղագիտութեան: Ան նաեւ յարգուած մտաւորական դէմք մըն էր Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Հակաստալինական՝ վերապրեցաւ Ռորհ. Միւթեան մաքրագործումներէն, յետադային, 1956ին, դառնալու համար ղեկավար դէմք մը հունգար ժողովրդային ապստամբութեան՝ կարմիր բռնակալութեան դէմ: Կարմիր բանակի հրասայլերու մուտքին ապաստանեցաւ Փեչտայի եուկոսլաւ դեսպանատունը, ապա անցաւ Ռումանիա: Վերջին տարիներուն Քատարի հրաւէրով վերադարձած էր իր հայրենիքը եւ վերատին ընդունուած Համայնավար կուսակցութեան շարքերը:

Լուքաչ յաճախ որակուեցաւ «ամէնէն մեծ մարքսեանը կառլ Մարքսէ ետք», սակայն զանազան առիթներով լուրջ տարակարծութիւններ ունեցաւ Համայնավար կուսակցութեան որդեգրած ուղղիծին հետ: Լենին զայն նկատեց մէկը, որ «կը չեղի» ուղղափառ դիծէն: Անոր միտքը բարդ եւ ճկուն էր միանգամայն: Ներհուն եւ մարդկայնական: Ան կարգացած էր գրեթէ ամէն գիրք, ուր կը խօսուէր ռուս եւ արեւմտեան դրականութեան մասին, ինչպէս նաեւ մարքսեան փիլիսոփայութեան, գերման բնաղանցութեան եւ յունական մտքի մասին: Լայն յիշողութեան տէր՝ կ'իւրացնէր եւ կը սերտէր իր կարգացածը: Այսպէս է, որ անոր երեսունէ աւելի գործերուն եւ հրապարակուած ելեւէջներուն մէջ լայն տեղ կը գրաւեն մէջբերումներն ու յիշատակութիւնները հազարաւոր գրագէտներէ՝ անուանի եւ անծանօթ:

Հունգար փիլիսոփային կը վերագրուին երեք յատկանշական նպաստներ մարքսեան տեսութեանց մէջ — մարդկայնութեան պաշտպանութիւն համայնավար դաղափարներու մէջ, մշակում մարքսեան տեսութեան, թէ մարդը կ'ուծանայ ճարտարարուեստի ընկերութեան մէջ եւ, երրորդ, մշակումը դեղագիտական ըմբռնումի մը, որ կը դատապարտէ ընկերվարական արուեստագէտներու վրայ հաստատուած քաղաքական հսկողութիւնը: Ան կը ջատագովէ «դասակարգային արուեստի դեղեցկութիւնը» — կ'ըսուի, թէ առաջին մարքսեանն է, որ այս ձեւի փիլիսոփայական կառոյց մը մշակեց:

Հունգարերէնէ զատ սահուն կը խօսէր եւ կը գրէր գերմաներէն, ռուսերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն: Անոր գործերուն մեծ մասը գրուած է գերմաներէն եւ թարգմանուած եւրոպական գրեթէ բոլոր լեզուներուն:

Անոր ազդեցութիւնը տարբեր աստիճանի եղաւ եւրոպական կեանքի մէջ: Ան վերարծարծեց մոռցուած վարկած մը Մարքսի մտածումներէն, այն է, թէ ճարտարուեստի ընկերութիւնը «կ'ուծացնէ» մարդ էակը, զայն իր նմաններու հետ ունեցած յարաբերութեան ընթացքին դարձնելով «անհատականութենէ պարպուած» մէկը: Այս տեսութիւնը արիւրար պաշտպանեց Ռորհ. Միւթեան մէջ եւս, Ստալինի ժամանակաչրջանին:

Ստալինականութիւնը, նկատել տուաւ ան, մարդու ձեռքէն կ'առնէ անոր «ինքնութիւնը», ինչ որ պատճառ կը դառնայ, որ այս վերջինը պարպուի իր «մարդկային էութենէն»:

Լուքաչի դիրքերուն ազդեցութիւնը կրած է, չատերու կարդին, նաեւ Սարթր: Գոյապաշտներու այն պնդումը, թէ մարդ պէտք է որդեգրէ ընկերային դատ մը, կ'ըսուի, թէ ներչնչուած է Լուքաչի տեսակէտէն:

Գրականութեան նկատմամբ ան ունեցաւ մարդկայնական մօտեցում: Օրինակ, ան դէմ եղաւ «պրոլետարական իրապաշտութեան», քանի որ դրականութիւնը կը վերածուի «մարդկային ձեւ ստացած նչանախօսքերու»: Ան դէմ արտայայտուեցաւ նաեւ «դեկավարուած» արուեստին, ինչպէս նաեւ այն ձգտումին, որ կը միտի համայնավար աշխարհը զերծ պահել արեւմտեան դրականութեան եւ այլ ազդեցութիւններէ:

Ան տարակարծութիւններ ունեցաւ համայնավար կոմիսարներու հետ: Ուղղափառ դիծը կ'ուղէր, որ Էմիլ Զոլա փառաբանուի, որովհետեւ իր քաղաքական նուիրումը պատասխող եղած էր եւ իր մօտեցումը դրականութեան՝ իրապաշտ: Լուքաչ համաձայն գտնուեցաւ ասոր եւ ընդհակառակն փառաբանեց անոր փոխարէն Հոնորէ տը Պալզաքը, միապետական եւ կաթողիկէ, հեղինակը «Մարդկային կատակերգութեան»:

1968ին դատապարտեց խորհրդային դինուորական միջամտութիւնը Չեխոսլովաքիոյ մէջ:

Թ. Ա. Թ.

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Նախ՝ Գարեգին կը սիրէր Սաթենիկը, ասիկա չէր կրնար ուրանալ եւ իրաւ ալ Գարեգին չուրացաւ — եւ հաւանօրէն Սաթենիկ ալ անտարբեր չէր երիտասարդին մասին:

Բաւական ատեն իրարու հետ ապրած ըլլալով, գիրար լաւ ճանչցած ու իրարու յատկութիւնները գնահատած էին, այնպէս որ իրենց ամուսնութեան մէջ յուսախաբ ըլլալու երկիւղը չունէին: Ու, յետոյ, տիկին Սաթենիկ կառարեալ տանտիկին մըն էր, որ ոչ թէ բեռ մը պիտի ըլլար իր ամուսնոյն, այլ անոր համար խնայողութեան միջոց մը... Վերջապէս Սերգիս իր բոլոր պերճախօսութիւնը թափեց, համոզելու համար Գարեգինը, որ արդէն, ինչպէս ըսինք, սրտին խորէն հակառակ չէր ամուսնական ծրագրի մը:

— Եւ սակայն միջոցը չատ սուղ է, առարկեց իր բարեկամին, ի՞նչպէս երկու չաբթուան մէջ կրնանք պատրաստուիլ, ամուսնանալ եւ մեկնիլ:

— Այդ մասին անհոգ եղիր, պատասխանեց Սերգիս, ես կը տեսնուիմ անօրէնին հետ եւ հրաման կ'առնեմ չաբաթ մը յետաձգելու ճամբորդութիւնդ, նոյնիսկ ամուսնական բացառիկ ծախքերուդ համար կրնանք ամսականներուդ ի հաչիւ դումար մըն ալ ուղել, զոր յօժարակամ կը վճարեն: Նոյնիսկ եթէ պէտք ըլլայ, ես քեզի փոխատուութիւն մը կ'ընեմ:

Գարեգին երախտապիտութեամբ իր բարեկամին նայեցաւ:

— Շնորհակալ եմ քու պատրաստակամութենէդ, ըսաւ, միայն թէ նոյնիսկ եթէ վայրկեան մը լրջօրէն նկատողութեան առնենք այս ամուսնութեան խորհուրդը, դարձեալ միայն խնդիրը մեզմով չի ըմբռնար, պէտք է նաեւ, որ Սաթենիկի հաւանութիւնն ալ ունենանք:

— Աստիկա ինծի թող, ես կը կարգադրեմ, նախ դուն քու որոշումդ տուր, վերջնական, անդառնալի որոշումդ:

Եւ Սերգիս կրկին սկսաւ իր բարեկամը համոզել, որպէսզի անմիջապէս իր որոշումը տայ: Ի վերջոյ՝ Գարեգին յաղթահարեալ՝ ըսաւ.

— Լաւ, քեզի լիազօր իշխանութիւն կուտամ երթալ տիկին Սաթենիկը տեսնել եւ հարկ եղածը խօսիլ:

— Վաղն առտու իսկ անոր տունն եմ, յայտարարեց Սերգիս:

Յետոյ, վախնալով որ դուցէ Գարեգին մինակ մնալով միտքը կը փոխէ, ստիպեց ու զայն միասին տուն տարաւ:

Շուչանիկի հետ ամուսնանալէն ի վեր Սերգիս Բերայի մէջ փոքրիկ տուն մը վարձած ու կահաւորած էր, ուր երջանիկ կեանք մը կը վարէր իր մանկամարդ կնոջ հետ, որուն նորածին զաւակն ալ որ — ղեդրած էր: Հինգ հարիւր ոսկին, որ առած էր Ղուկաս էֆէնտիէն, ամբողջովին եւրոպական դրամատուն մը դրած էր մանուկին անունին, որպէսզի իր չափահասութեանը իրեն տրուի, տոկոսովը միասին: Գարեգին յաճախ կ'երթար իրենց տունը, ուր իրրեւ ամենամտերիմ բարեկամ կ'ընդունուէր:

Այդ իրիկունը մանաւանդ Շուչանիկ չատ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ, երբ իր ամուսինէն լսեց Գարեգինի տուած որոշումը: Սաթենիկի պատմութիւնը լրացած էր ինք, նոյնիսկ մէկ քանի անդամ ալ այցելութիւն տուած էր այրի կնոջ, որուն ձեռագործ աշխատութիւններ կը հայթայթէր իր նախկին չաճախորդներուն յանձնարարելով զայն:

Ինքնաբերաբար ուղեց, որ ինքն ալ ընկերանայ Սերգիսի, երթալ տիկին Սաթենիկի ձեռքը ուղելու Գարեգինի համար:

— Այս տեսակ դիմում մը էրիկ մարդ մը առանձին չի կրնար ընել, երբոր ամուսնացած է, դիտել տուաւ:

Գարեգին չնորհակալութեամբ ընդունեցաւ իրեն ընծայուած այս ծառայութիւնը:

Երիտասարդը կէս դիշերին մօտ մեկնեցաւ իր բարեկամին տունէն, հեռեւեալ օրուան ժամադիր ըլլալով:

Ինչպէս արդէն գրեթէ վստահ էր Սերգիս, տիկին Սաթենիկ առանց դժուարութեան ընդունեցաւ իրեն եղած առաջարկը: Երեք չաբթուան մէջ ամուսնական բոլոր պատրաստութիւնները տեսնուեցան եւ Հինգշաբթի առտու մը Գարեգին երջորդութեան եկեղեցիին մէջ պսակուեցաւ Սերգիսի տիկին Սաթենիկ Ամասեանի հետ եւ նոյն երեկոյին Մեսաժըռի չոգեկառքով մեկնեցաւ Պէյրութ, հետը տանելով նաեւ Սաթենիկի փոքրիկ աղջիկը՝ Սիրվարդ, որ բոլորովին ապաքինած դունագեղ աղուոր աղջիկ մըն էր հիմա:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.Ի ՁԵԿՈՅՑԻՆ ԱՌԹԻԻ

Հետաքրքրութեամբ կարդացի Հ. Բ. Ը. Միութեան հաղորդագրութիւնը, որ լոյս տեսած էր «Յառաջ»ի Մայիս 11ի եւ 12ի թիւերուն մէջ:

Առաջին ակնարկով զոհունակութեան տրամադրութիւն ունեցայ: Արդարեւ, կ'ունենայի այն տպաւորութիւնը, որ ի վերջոյ գործադրութեան կը դրուէր Եւրոպայի նախկին կեդր. Գործադիր ժողովի եւ Արեւելքի Շրջ. կեդր. Յանձնաժողովի տարիներու պահանջը՝ անխախտ պահել Հ. Բ. Ը. Միութեան զուիցերական քաղաքային նկարագիրը եւ, երկրորդ՝ այս վերջնոյն փոխանցել աննեղելի միջոցներով (ընդ որուն ընդհ. ժողովի մը վերագրուած այլափոխուած առեներ – դրութիւն մը գործածելով) ամերիկեան նորածին ընկերութեան յանձնուած ազգային մեծ դրամագլուխը, ինչպէս նաեւ ... դիզուած եւ «անգործածելի» հրդ – չակուած միլիոնաւոր տոլարներու հասնող եկամուտները (ի դէպ, հակառակ «անգործածելի» նկատուելուն, այդ եկամուտները օգտագործող անձեր չեն պակսած երբեք):

Բայց, աւելի ուշադիր ընթերցում մը, պիս յուսախաբ ըրաւ: Հաղորդագրու – թիւնը խարկանք մըն է լոկ:

Գարգենք մեր մխքը.

Հ. Բ. Ը. Մ.ի հաղորդագրութիւնը կ'ըսէ, թէ «համաձայն բարեփոխեալ կանոնագրին եւ ընդհ. ժողովի որոշումներուն Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի շրջանակը ՄԱՆԱԻԱՆԴ պիտի գտնուի զուիցերականին ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ տակ»:

Արդ, ո՞վ բարեփոխեր է 1922ին զուիցերական օրէնքներով կազմուած Հ. Բ. Ը. Միութեան կանոնագիրը: Ո՞ր ընդհ. ժողովին ներկայացուեր է նման օրակարգ մը եւ ո՞ւր հրատարակուեր է բարեփոխումներու առաջարկը:

Երբ «Իրաւունք», որ հաւանաբար մեղի ծանօթ փաստաբան մըն է, կը գրէ թէ «Եւրոպայի շրջանի անդամները զուիցերականի հսկողութեան տակ պիտի դրուին», անշուշտ ըսել կ'ուզէ, թէ անոնք արդէն ամերիկեան ընկերութեան անդամներ են եւ օրուան չահերուն համաձայն « զուիցերականին հսկողութեան տակ կը դրուին »: Անոր չեն կրնար անդամակցիլ, քանի որ Նիւ Եորքի «բարեկամները» եւ քանի մը Եւրոպացիներ, սահմանափակ թիւով (15 կամ 18 հոգի) թէ՛ ընդհ. ժողով եւ թէ՛ կեդր. Վարչութիւն կը ներկայացնեն «վերակազմեալ» Միութեան:

« Վերակազմեալ »ը իրր «վաւերական Միութիւն» արձանագրուեր է 1970 Յուլիս 6ին, Լոզանի պաշտօնական տոմարին մէջ: Արդ կրնանք դիւրաւ եզրակացնել, թէ 1922ի Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, որ նոյնպէս զուիցերական ընկերութիւն էր եւ աւելի քան վաւերական, դադրած է գոյութիւն ունենալէ:

«Իրաւունք» կը գրէ նաեւ՝

«Եւրոպայի, Ասիոյ ու Ափրիկէի կալ – ուածները մաս պիտի կազմեն զուիցերականի դրամագլուխին», որովհետեւ... ցարդ անկարելի եղած է զանոնք ծախել ու տոլարի վերածել, զանազան օրինականութիւններու պատճառով: «Ամէն կտակ եւայլն, վերոյիշեալ երկրամասերէն՝ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆ զուիցերական միութեան»:

Պիտի ըլլան, այսինքն՝ ապագային:

Իսկ հի՞ները, որոնք 1960ին տոմարական արժէքով կը ներկայացնեն 10 միլիոն 589·543 տոլար (իրականին մէջ 45 միլիոն տոլար), ո՞ւր պիտի մնան: Ո՞վ պիտի չարունակէ չահագործել զանոնք, ի չահ եւ յօդուտ որո՞ւ, քանի որ չատ մը կտակներու եկամուտները Ամերիկայի մէջ «սառած» են, իրր թէ ամերիկեան իշխանութիւններու կողմէ դրուած արգելքին հետեւանքով:

Պէտք է յուսալ, որ յայտարարուած նոր կեդր. Վարչութեան պարկեչտ անձնաւորութիւնները, անոնք որոնք անտեղեակ են Հ. Բ. Ը. Միութեան անցեալին եւ հաշիւներուն, իրենք եւս նոյն հարցումները պիտի ուղղեն ուր որ անկ է եւ պահանջեն, որ Եւրոպայի, Արեւելքի եւ Մայր Հայրենիքի մէջ գործածելի կտակներն ու դրամագլուխները փոխանցուին զուիցերականին եւ գործածուին ըստ կտակարարներու կամքին: Ապա օր մըն ալ կրնան պահանջել լրիւ հաշուետուութիւն մը՝ սկիզբի արժէքութիւններ, անոնց վրայ աւելցած ձրի բաժնեթուղթեր, եկամուտներու հաշիւներ եւայլն...

Ահա 1958ի հաշուական պրակէն քաղուած այն կտակներու ցանկը, որոնք եղած են Արեւելքէն եւ Եւրոպայէն, իրենց առաջին տոմարակալական դրամագլուխներով.

1) Շինական դրամագլուխ եւ պահեստի նախքան ամերիկանացումը տոլար՝ 741·000:

2) Կտակներ Եւրոպայէն եւ Արեւելքէն, նշանակուած տարիներու տոմարական արժէքներով (դրամագլուխ)

Ա.) Մելքոնեան (1947) տոլ.	2·487·773,57
Բ) Գայսերլեան (1960) տոլ.	995·282,73
եւ Մոնաքոյի չէնքերու վաճառումէն դոյացած դրամարը չուրջ	1·200·000·—
Գ) Մարկոսեան կտակ Դրամագլուխ (1945)	400·260,28
և մինչև 1960 «սառած» եկամուտները	544·407,80
Դ) Դ. Ցակոբեան կտակ (1957)	288·745,35
Ե) Պօղոս Փաչա եւ Զարեհ Պէյ (1957)	215·357,13
Զ) 55 զանազան կտակներ (1960)	830·331·—
դրամարտոմարական արժէքով	7·703·157,36
Գրամարտոմարական սակարանային արժէքով, ըստ 1960ի տեղեկագրին՝ չուրջ	10·500·000·—

Եթէ հետեւինք Տօքթ. Պլայիքեանի վերլուծումին եւ պրպտումներուն («Շինարար» Դեկտ. 1961) կրնանք այս գումարը բազմապատկել 4ով կամ 5ով, մինչեւ եթէ հիմ ընդունինք ողբ. Վահան Խմէրեանի փաստաթուղթերը («Յառաջ» 18 Դեկտ. 1969, որոնք սակայն կը վերաբերին միմիայն Մարկոսեան կտակին եւ դիզուած եկամուտներուն), 7ով կամ 8ով կրնանք բազմապատկել զայն:

Ամէն պարագայի տակ Հ. Բ. Ը. Միութեան նորագիր վարիչներուն տրամադրութեան տակ կը դնեմ զանազան փաստաթուղթերու լուսատիպ օրինակները եւ կը յորդորեմ որ կարդան, 1962ին, Եւրոպայի Գործադիր Ժողովին «Լուսաբանութիւն» դրքոյկին մէջ հրատարակուած նամակները, բոլորն ալ խոստումներ ստորագրուած... Ա. Մանուկեանէ (1955–էն 1960), միութեան զուիցերական հպատակութեան վերաբերեալ:

Հ. ԹՕՓՈՒԶԵԱՆ
Նախկին փոխ–Ատենապետ
(1955–1962)
Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի
Կեդր. Յանձնաժողովի

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳԻՉԱՆՔ

ԼԵԶՈՒԱԿԱՌՆՈՒԹԻՒՆ

Երկու դպրոցական ընկերներ, դասերն վերջացնելուց յետոյ, պայուսակներն ուսած, քայլում էին փողոցով դէպի տուն եւ միմիանց հետ մեղմ զրուցում: Ընկերների խօսակցութեան նիւթը հետաքրքիր էր եւ ուշադրաւ:

— Թուաբից լաւ պրծայ, ասաց նրանցից մէկը:

— Ես էլ էի վախենում, բայց յաջող անցաւ, պատասխանեց միւսը:

— Վաղն էլ բնագ է:

Տղաների զրոյցը ինձ հետաքրքրեց: Մօտեցայ նրանց ու սիրալիր տոնով հարցրի.

— Երախաները, ի՞նչ է նշանակում թուաբ:

— Մի՞թէ չգիտէք, զարմացաւ նրանցից մէկը. դա նշանակում է թուաբանութիւն:

Մեր դասացուցակներում միշտ այդպէս է գրւում:

— Իսկ բնա՞գ:

— Բնագիտութիւն:

Այդ բացատրութիւններից յետոյ նրանք չարժուեցին առաջ, չարունակելով պո – չատ բառերով իրենց զրոյցը:

Քաղաքում մի փոքր պատմից յետոյ ես եկայ այն եզրակացութեան, որ կըրճատ բառերի սիրահարներ կան ոչ միայն դպրոցներում այլեւ զանազան հիմնարկներում եւ ձեռնարկութիւններում: Կուաժիրյսբրաբոտկա եւ կլինիկական հիւանդ (այսինքն հիւանդանոց) բառերից յետոյ ես կանգ առայ Հայհիդէպի առաջ: Անցորդներից ոչ ոք կարողացաւ բացատրել, թէ դա ինչ հիմնարկ է: Ես համարձակ քայլերով մտայ ներս ու խրբիսկ գցեցի աւազ վարիչի սեղանի առաջ: Մտքերի հակիրճ փոխանակութիւնից յետոյ իմացայ, որ Հայհիդէպ նշանակում է Հայաստանի հիդրոէլեկտրական աշխատանքները նախագծող գրասենեակ:

— Խրթին բառ էք հնարել, ասացի նրան:

— Մեզանից աւելի խրթին մտածողներ կան, արդարացաւ նա: Օրինակ, կարո՞ղ էք ասել, թէ ի՛նչ է նշանակում Հայհամմատ:

— Ի հարկէ չեմ կարող: Ի՞նչ է:

— Հայաստանի հումքի արդիւնաբերութեան մատակարարման գրասենեակ: Դա աւելի բարդ է, քան մեր համեստ Հայհիդեպը:

— Ձիշդ էք ասում, ձեր լեզուական վէրքը աւելի թեթեւ է:

Վերադառնալով տուն, ես մօտեցայ հնոցս ու ժպտադէմ ասացի.

— Դուրսը հիւղ է:

— Ի՞նչ:

— Դուրսը հիւղ է:

— Ոչինչ չեմ հասկանում:

— Մի՞թէ: Ասում եմ՝ դուրսը հիանալի եղանակ է:

Նա մօտեցաւ ինձ, խղճահարուած նայեց աչքերիս եւ ջերմաչափը դրեց թեւիս տակ:

ԱՇՈՏ ՓԱԼԱՆՋԵԱՆ

ՊՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

—o—

Հայրը՝ աղջկան.

— Ինչո՞ւ չես ուզեր ամուսնանալ քեզի առաջարկուած երիտասարդին հետ:

— Որովհետեւ մայրիկէս չեմ ուզեր բաժնուիլ, կը պատասխանէ աղջիկը:

— Եթէ ատոր համար է, մայրիկդ ալ նոր տունդ տար քեզի հետ:

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

—o—

Ես հարճ մը չեմ, Ձէլալէտտի՛ն, որ կարելի է առնել ու արձակել ըստ կամս ... Ես կը զարմանամ միայն թէ ի՞նչպէս կարող են դեռ որեւէ տեսակի զգացում ունենալ մէկու մը համար, որ վարուեցաւ ինչպէս ուզած, զրեթէ բռնի կնութեան առնելով իր եւ իր ընկերներու վճիռով աքսորի դատապարտուած պալատականի մը օրիորդը կինը:

Հանգստի օրեր չեն այս օրերը ինձ համար, այլ տանջանքի օրեր: Այս իրիկուն իսկ պիտի խնդրեմ Բէմզիէին որ թոյլ տայ ինձ ծառայութիւնս վերսկսիլ հիւանդասենեակին մէջ:

—o—

Բէմզին հիանալի է իր անխոնջ եռանդին եւ անձնուիրութեան մէջ: Տեսայ զինքը հագճեպով անցած մի քանի անգամ եւ սիրտս դղրդեցաւ անբացատրելի զգացումով մը: Անիկա անխնամ եւ ինքզինքին լքուած, կրկին զարձեր է այն վազեմի անհոգ պիւղացին, որուն թարմ ուժը եւ մեծ արժանիքները չկարողացանք դուրսհել: Դէմքը կնճռոտ է եւ խորշոմած, բայց սեւ աչքերը կը վառին հրայրքով: Կարծես մեղ անծանօթ յոյս մը եւ համոզում մը կը փայլատակեն անոր հոգւոյն մէջ: Իր տխրութիւնը մակերեսային է, ան – միջական տպաւորութիւններու հետեւանք: Բայց իր խորքին մէջ ուրախութեան վառարան մը կայ: Բէմզին կը նայի յաղթութեան մը. բայց անիկա, վստահ եմ, մեր ամէնուս ակնկալած յաղթութիւնը չէ:

Հետզհետէ ինձ համեմի կը զառնայ նոյնիսկ իր թերութիւններով. իր դիմադիծերը, որ առանց չափազանցութեան կարելի է տգեղ համարել, իմաստ մը կը առանան... Ի՞նչ հարկ բարակը փնտռել: Երբ կ'երեւայ զառն պահու մը, սիրտդ կ'ամբանայ եւ պատրաստ կը զգաս ամէն բանի: Իր պարզ ներկայութիւնը ապահովութիւն մըն է. իր ձեռքը բռնած կարելի է մեռնիլ անչուչ:

—o—

Եւ այս մեր Բէմզին է՛... Երբ կը յիշե՞մ այն առաջին օրը, երբ տեսայ զինքը իր հօրը քով զեղջուկ Անատոլիի տարազով... Այդ նոյն օրը Ձէլալէտտին... սանեմի սարսուռի պէս կ'անցնէր իր անձին վրայէն: Ամէն ինչ էի իրեն համար եւ իր կեանքը պղպջացող լոյսի մը պէս կը զողզողար իմ քայլերուս հետքերուն վրայ:

Եւ հիմա այլեւս ուրիշ բան է: Երբ ինձ հետ կը խօսի, երբ ինձ մօտ կը նստի լուին, երբ իր աչքերը խուսափուկ ակնարկով կը հանդիպին իմ նայուածքիս, կարծես երբեք մինակ չէ եւ իր մօտ ունի բռնաւոր եւ անհերող կրկին մը որ արգելք կ'ըլլայ իրեն անկեղծութեամբ եւ բարութեամբ մօտենալու ինձ: Եւ այդ անբաժան ու անտեսանելի ընկերը իր վիրաւորուած հպարտութիւնն է:

—o—

Ձէլալէտտին մեղ բաժնեց, թերեւս եւ անիկա մեղ պիտի միացնէ: Կ'ուզեմ իր այցելութեան օրը ոտքի վրայ ըլլալ, իմ պաշտօնիս գլուխը, եւ թո՛ղ Բէմզին տեսնէ թէ որքան խոր արհամարհանք եւ ատելութիւն կայ իմ մէջս Ձէլալէտտինի համար:

—o—

Ինչո՞ւ, չեմ դիտեր, հասայ գայրոյթի այդ դերագրգռութեան: Գրեթէ փիզիքական խայթող ցաւ կը զգամ, երբ Բէմզիի ակնարկէն մէկը կ'որսամ, որոնք այնքան արհամարհական հեղնութիւն ունին ինձ համար: Ան չհասկցաւ թէ ինչո՞ւ ուզեցի վերսկսիլ ծառայութիւնս. արդեօք կը խորհի թէ ամէն գնով կ'ուզեմ հանդիպիլ Ձէլալէտտինի: Ես կ'ատեմ զինքը եւ այդ իսկ պատճառով կ'ուզեմ դիմադրաւել իր ներկայութիւնը: Մեր խղումէն եւ իր անարգ ամուսնութենէն ի վեր առաջին անգամն է որ պիտի հանդիպինք իրարու եւ կ'ուզեմ որ Բէմզին իր աչքերով տեսնէ եւ ըմբռնէ իմ վարմունքիս խմաստը:

Ձաշի միջոցին Բէմզի ըսաւ Սուրիայի բժիշկին որ կը խօսէր Դամասկոսի պետղեկուհիներուն վրայ:

— Երբ կին մը կը փորձէ արուեստական որեւէ միջոցաւ սիրուն երեւալ, ատով իսկ կ'ապացուցանէ որ գերուհի մըն է:

Թեւիս վրայի ոսկի ապարանջանը դողաց... ու այդ պարզ զարդը ինձ թուեցաւ անարգութեան չղթայ մը. հանեցի եւ նետեցի սեղանին վրայ:

— Կարմիր Մահիկի՞ն համար... ճչաց Սուրիացի բժիշկը, պռաւօ՛...

Բէմզի չեղակի ինձ նայեցաւ: Ինչպէս դանակի հարուած ընդունեցայ այդ ակնարկը. չառազուններ եւ չրթներս դողացին:

Սեղանէն ելանք երկուքս ալ, առանց բառ մը ըսելու, միւսներուն զարմացական նայուածքին տակ:

ԶԱՊԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(5 – Շար.)

— ՄԱՅԻՍ 28 —

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Ս· Միութեան Ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդին եւ Ֆր· Կապ· Խաչին
Հովանաւորութեամբ՝ Հ· Յ· Դ· Շրջ· Կոմիտէին

Շաբաթ՝ 12 Յունիս ժամը 20,30ին, Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթ մէջ
22, Ռիւ Վոլթէր

Կը խօսի ընկ· Ժ· ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին·— Նայիրի եւ Կովկաս պարախումբերը Հրաչուհի Հայկանեան, *ինչպէս նաեւ* Պետիկ Պետիկեան *իր հայկական եւ ֆրանսական խումբերով:*

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր
Խօսնակ՝ Գր· Ամիրեան

Առատ կերուխում
Գինն՝ 35 Ֆր·

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ·— Հ· Յ· Դ· Սարգիս Մինասեան Ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

×

ՎԻԼՆ·— Հ· Յ· Դ· Անի կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները, Յունիս 12 Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին, նոր ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇԱՒԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաւիլի Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութեան երկամեայ չրջանը աւարտած ըլլալով, բոլոր անդամները սոված պողպաբար ընդհ· ժողովի կը հրաւիրուին Շաբաթ 12 Յունիս ժամը 20,30ին:

Օրակարգ·— Բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւն, եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

×

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ա· Օպոզեան եւ զաւակը Ժընըվիեւ, Տէր եւ Տիկին Տըլէ եւ աղջիկը (Թունուզ), այրի Տիկին Կարապետեան եւ զաւակները (Ժընեւ), Պր· Մխրան Կապրակեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Կարապետեան եւ զաւակները, Պր· Արթին Գասպարեան (Իւզիվիլ), այրի Տիկին Պետրոսեան եւ զաւակները (Լքս լէ Պէն), այրի Տիկին Սողոմոնեան (Թառառ), այրի Տիկին Շմշիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տոքթ· Սարգիսեան եւ զաւակները (Երեւան), Պր· Մ· Սարգիսեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Ակոբեան եւ զաւակները (Նիս), Պր· Աւագեան (Փարիզ), Հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ կիրակի (13 Յունիս) իրենց մօր, զոքանչին, մեծ-մօր, հարսին եւ աղջկայ նին՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՓԱՅԼԱՏՈՒ ՇԻՄՇԻՐԵԱՆԻ
(ծնեալ Կարապետեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Տրապիզոնի Հայրենակցական Միութիւնը 500 Ֆր· կը նուիրէ Տէսինի Ապրիլեան Յուշարձանին:

(Առանձ «Յառաջ»էն):

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի, 13 Յունիս, ատն է Կաթուղիկէ Ս· Էջմիածնի: ժամը 10ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԻ ԱՐՔԵՊՍ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Կաթող· Պատուիրակ Եւրոպայի)

Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր մաղթանք Ս· Էջմիածնի:

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներկայ գտնուելու պատարագին եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ անսասանութեան համար:

ՍՈՒՐԻԱՑԻ ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Կազմակերպութեամբ
Հ· Յ· Դ· Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի
Մասնակցութեամբ
Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի եւ
Ֆր· Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի
Այս կիրակի,
ժամը 15ին Աղգ Տան սրահին մէջ
295, Ռիւ Պուալօ
Կը նախագահէ ընկ· ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԻ
Կը խօսի
ընկ· ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ (Փարիզէն)
Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր·— երգ, նուագ արտասանութիւն, որուն կը մասնակցի «Արծիւ» պարախումբը: Տիկ· Ալիս Գալուստեան (երգ)
Հանդէսէն վերջ ընտանեկան եւ ընկերային խնջոյք
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ
Հ· Յ· Դ· Վիեննի «Անի» կոմիտէի
Մասնակցութեամբ
Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «Սեւան» խումբի
եւ Վիեննի Ֆր· Կապոյտ Խաչի
13 Յունիս կիրակի ժամը 15ին Սէրքըը
Քաթոլիկի Սէն Լուի սրահին մէջ
Կը նախագահէ
ընկ· ԱՒԱԳ ԼՈՒՍԱՐԵԻԵԱՆ
Կը խօսի
ընկ· Կ· ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզէն)
Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր·— երգեր, արտասանութիւններ: Օրիորդներ Արաքսի Աճէմեան, Մարգրիտ Քէչէճեան, Արսինէ Կարապետեան (Տէսինէն) եւ ընկ· Խ· Մխճեան (*արտասանութիւն*): Օրիորդներ Վ· Հէվաճեան, Ա· Սաճեան, Ա· Ղազեան (*երգ*): Հայկական տռհմիկ պարեր Հ· Յ· Դ· «Սեւան» խումբի կողմէ:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷնի ՄԷՋ
Յունիս 12ին Շաբաթ գիշեր կարգ Մարքս հրապարակ Ս· Պետրոս եկեղեցւոյ սրահը, Լա Մարանտինիէր:
Կը խօսին
ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
եւ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՅՏԱՊԻՐԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին՝ զպրոցի նրահաս սերնդականներու կողմէ·— մենուկներ, խմբերգ եւ արտասանութիւններ: Նաեւ հայկական պարեր Վիէնի Նոր Սերունդի Սեւան պարախումբի կողմէ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ
Օգոստոսի համար

ԼԻՈՆ·— Ֆր· Կապոյտ Խաչի Լիոնի ընտանեկան ձեռնարկութիւնները Օգոստոսի համար կարելի է ընել, Խաչուհիներու մօտ:

ARMENIA MONDIA

VENTE ARMENIENNE A VALENCE
ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ – ՎԱԼԱՆՍ
Յունիս 12, 13, 14 ժամը 9էն 12, 14էն 19
Հ· Բ· Ը· Միութեան
Ե· Հիւսիսեան սրահը
6, Ռիւ Ֆավանթին
դործակցութեամբ Պէյրութի
Տօնիկեան եղբայրներու տպարանին

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի 13 Յունիս կէսօրէն մինչեւ երեկոյ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
26, Rue Troyon — 92 - SEVRES — Métro : Pont de Sèvres
Սկաուտական խաղեր, գեղարուեստական յայտագիր —— երգ, պար, նուագ
Ձոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք խորոված և զանազան հայկ· աղանդերներ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

sevan voyages
ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ԱՐԱՄ ՍԷՏԷՖԵԱՆ
50, Cours de la Liberté
LYON (3e)
Tél. : (78) 60-13-66

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
կազմակերպուած կամ անհատական
ՆԱԵԻ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
եւ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵԻԵԼՔ
(Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս)

Դիւրամատչելի մասնաւոր գիներ, կազմակերպուած կամ խմբական ճամբորդութիւններու համար:

ՕԴ — ՅԱՄԱՔ — ԾՈՎ

Ձեր բոլոր ճամբորդութիւններուն համար, առեւտրական թէ անձնական դիմեցէք

sevan voyages
Արագ սպասարկութիւն — Լաւագոյն պայմաններ:
Բաց է ամէն օր (բացի կիրակիէ)
ժամը 9էն 12 եւ 14էն 19,30

ORIENTOURS
(TOURISME LIBANAIS)
30, Rue Monsieur-le-Prince
Paris (6e)
Tél. : 326-92-26 et 033-92-04

Դէպի
ԼԻԲԱՆԱՆ, ՍՈՒՐԻԱ, ՅՈՐԴԱՆԱՆ,
ԵԳԻՊՏՈՍ եւ ԻՐԱՔ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ
ORIENTOURS
Օդաճաւով երթուդարձի գին
950 ֆրանքէն սկսեալ
Արագ սպասարկութիւն

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ
ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՅՈՒՇԱՏՕՆ ԵՒ ՀՈԳԵՃԱՇ

15 Յունիս 1915ին Պոլսոյ Պայազիտի հրապարակին վրայ կախաղանով նահատակուած Քսան Հնչակեան անմահ հերոսներու յիշատակին
նախաձեռնութեամբ Ս· Դ· Հնչակեան մասնաճիւղերուն
պատուոյ նախագահութեամբ
ընկերուհի ԵՍԹԷՐ ԻԶՔԻԼԱՅԵԱՆԻ
եւ նախագահութեամբ
ընկ· ՊԱՏՐԻԿ ԿԻՆՃԵԱՆԻ
օրուան պատշաճ բանախօսութիւն եւ ուղերձ:

Կիրակի 13 Յունիս
Restaurant « Le Gavroche »
3, Rue Rougemont, Paris (9e)
Մասնակցութիւն՝ 25 Ֆր·
Հեռաձայնել ամէն օր ժամը 18էն վերջ
644-46-02:

Նոյն առաւօտ ժամը 10ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

ՆՈՒԷՐ

ՏԻՐՔ-ՏԱՈՒԱ (Եթովպիա)·— Տիկ· Ա· Գալանճեան – Մարտիկեան եւ աղջիկները՝ Արաքս, Սիրվարդ, Մարի, Շաքէ, *իրենց ամուսնոյն եւ հօր մահուան 20րդ տարելիցին առթիւ կը նուիրեն 50 Ֆր· Սամուէլ-Մուրատ վարժարանին, 50 Ֆր· Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին (լատանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր· «Յառաջ»ին:*

ՀԱՆԱԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԼԻԱՔԱՆՊՈՒՐԿ
ՓՈՔՐԻԿ ՊՏՈՑՏՈՎ ՄԸ ՄՈԶԷԼԻ ՎՐԱՅ
ՅՈՒՆԻՍ 12 ԵՒ 13

ՄԵԿՆՈՒՄ Շաբաթ, Յունիս 12, հաւաքուել ժամը 7,30ին Շաթօ տը Վենսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7,45ին կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւվիէօր, մեկնում 8ին դէպի Լիւքսանպուրկ, Մօ, Մոնմիրայլ, Շալոն, Սէնթ-Մենեհուլտ (ցերեկուան ճաշ) Վերտէօն, Օաէն ճամբով, ժամանում մայրաքաղաքը եւ տեղատրում պանդոկը: Քաղաքին այցելութիւն, հանդիստ, իրիկուան ճաշ զուարթ մթնոլորտի մը մէջ, իրիկունը՝ ազատ:

Կիրակի, մեկնում դէպի Ռեմիչ, ուր ղեկավարով պատկառ Մոզէլի վրայ, որ քանի մը ժամ կը տեւէ, ցերեկուան ճաշ նաւուն վրայ: Վերադարձ Ռեմիչ եւ օթոքառով դէպի Փարիզ: Ժամանում կառ տիւ Նոռ երեկոյեան 9ի առեններըը:

Մասնակցութիւն 138 Ֆր·, մէջն ընդգրկուած նաւագնացը (բացի խմիչքէն):

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Է.Տ· ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ· Գործուիրակ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

LA SECTION CULTURELLE
DU CLUB DES JEUNES DE L'UGAB
vous prie d'assister à une
Soirée Littéraire
avec un montage audio-visuel de diapositives en couleur sur l'Arménie sur fond musical et poèmes arméniens

Le Vendredi 11 Juin 1971 à 20 h. 45 précises
Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ENTREE GRATUITE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՈՒՐԲԱԹ
11
ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI
11 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12135

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.135

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԴԱՐՄԱՆ ՉԷ ՅԱՒԻՆ

—o—

Ա.

Պաշարման վիճակը լաւ առիթ մը ընծայեց թրքական բանակին ահռելագործի մթնոլորտ մը ստեղծելու համար երկրին մէջ:

Զանգուածային ձերբակալութեանց, մանաւանդ մտաւորականներու դէմ ձեռնարկուած հալածանքներու արձագանգները հասած են մինչեւ Եւրոպա, ուր խոր յուզումի մատնուած են կարգ մը գրական ակումբներ եւ բողոք ներկայացուցած Հանրապետութեան նախագահին:

Ցրանսական թերթերը կը շարունակեն մանրամասնութիւններ հրապարակել Թուրքիոյ անցուդարձերուն մասին: Փէն Քլիւպի նախագահ Կանտոն հեռագրով Զօր. ձէվտէթ Սունայէն պահանջած է ազատ արձակել գրողներ Եաշար Քէմալը, Սամիմ Քոճակէօզը, Ֆաղըլ Տաղլարճան եւ Ֆաքիր Պայքուրը:

Ձերբակալուածներուն մէջ են չարժա - նկարի լեմադիր Եըլմազ Կիւնէյ, իրաւագէտ Փրոֆ. Զէքիին Էօչէք, Բանուորա - կան կուսակցութեան նախկին ընդհ. քարտուղար Նիհատ Սարըքը, ձախնա - պիւտի քաղաքական պատասխանատու Սէյար Եալչընը, էրտէօզ Պորաթաի, Սա - քը Ալբըլըմ եւ ուրիշներ:

«Ձախապաշտ»ներու չարժումը «լու - ծարք»ի ենթարկելու պատրուակին տակ կը հալածեն չափաւորական դաղափար - ներու հետամուտ մտաւորականներ ալ՝ զանազան նկատումներով:

Բանակի գործած չափազանցութիւննե - րուն հակառակ է նոյնինքն վարչապետ Նիհատ Էրիմ, որ հրաւիրած է պաշար - ման վիճակի հրամանատարը աւելի մեղմ միջոցներով կատարել իր պարտականու - թիւնը:

Զինուորական իշխանութիւնները կա - կածելի հինգ հազար մարդոց ցանկ մըն են պատրաստած եւ դրամական վարձա - տրութիւն կը խոստանան մատնիչներուն:

Բարքերու ի՞նչ անկում:

Հանրային կարծիքը սկսած է ջղայնու - թեան նշաններ ցոյց տալ:

Քանի տարիէ ի վեր սանձարձակ ազա - տութեան վարժուած մարդիկ մէկ օրէն միւսը պաշարման վիճակի դինուորական չափազանցուած խստութեանց ենթար - կուած են: Ի՞նչպէս հանդուրժել:

Այդ սանձարձակ ազատութիւնն էր ստեղծած անհիւանական այն կացութիւ - թիւնը որուն մէջ կը տապալտկէր երկիրը վերջին տարիներու ընթացքին:

Քաղաքական կուսակցութիւնները ըն - տրական նկատումներով իրենց ծրագիր - ները կը յարմարցնէին զանազաններու մտայնութեան:

Առաուն կանուխ արթնցողը կուսակ - ցութիւն մը կամ միութիւն մը կը կազ - մէր: Ծայրայեղ ձախերուն հակադրելու համար հրապարակ կ'իջնէին ծայրայեղ աջերը, որոնք իրարու դէմ կը պայքա - րէին ո՛չ թէ դաղափարական դեռնի վը - րայ, քաղաքակիրթ մարդոց վայել ձե - ւով, այլ բիրերով, քարերով, երբեմն նոյնիսկ ատրճանակներով:

Ուսանողներու օրինակը վարակիչ դար - ձած էր: Շարժման կը մասնակցէին նաեւ բանուորները, որոնց մէջ ստեղծանաբար ծաւալ կը ստանային ընկերվարական դաղափարները: Գործադուլը ազատ էր

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

—o—

ըստ 1961ի Սահմանադրութեան: Զախա - Գահերէ եւ Թել Աւիվ միշտ կը մնան իրենց տեսակէտներուն վրայ Սուէզի ջը - րանցքի վերաբացման պայմաններու եւ Մերձաւոր Արեւելքի հարցի լուծման կա - պակցութեամբ:

Եգիպտոսի նախագահը, ինչպէս հա - ղորդած էինք երէկ, կը պահանջէր, որ իսրայէլեան ուժերը հեռանան ջրանցքի արեւելեան ափերէն եւ եգիպտական բա - նակը հաստատուի հոն: Միեւնոյն ատեն կը ճշդէր իր երկրորդ պայմանը, այն է՝ վեց ամսուան հրադադար, որու ընթաց - քին Իսրայէլացիք պէտք է քաշուին մին - չեւ իրենց նախկին սահմանագիծը:

Անուար Սատաթ երկրորդ յայտարա - րութիւն մըն ալ ըրաւ, կրկին Սուէզի ճակատին վրայ, ի ներկայութեան սպա - յակոյտի պետ Զօր. Մոհամմէտ Սարէքի, որ միեւնոյն ժամանակ Պաաերաժամական նախարարի պաշտօնը կը վարէ: Նախա - դահը նկատել տալէ ետք, թէ «կը սպա - սէ Մ. Նահանգներու պատասխանին», դիտել տուաւ, թէ Իսրայէլ իր յոյսը դը - րած է «ժամանակին» վրայ, ինչպէս նաեւ այժմու կացութեան վրայ, որ նպաստա - ւոր է իրեն: Սակայն ան որոշած է թոյլ չտալ, որ ժամանակը ի նպաստ Իսրայէլի «խաղայ»: « Մենք սխալ գործեցինք 1956էն մինչեւ 1967 քննադատելով, երբ ան - դին մեր թշնամին կը մնար արթուն եւ կը պատրաստուէր. մենք այլեւս նոյն սխալը պիտի չգործենք »:

Նախագահը յայտարարեց նաեւ, թէ Եգիպտոս պատրաստ է ի հարկին մէկ մի - լիոն «նահատակ» տալու, քան թէ թիզ մը հող զիջելու արաբ հողերէն:

Իսրայէլ կը մերժէ ընդունիլ Սատաթի պայմանները: Տիկին Կոլտա Մէյր, վար - չապետը, Խորհրդարանին առջեւ յայտա - րարեց ,թէ պէտք չէ երբեք ակնկալել, որ Իսրայէլ պատրաստակամութիւն յայտնէ հեռանալու Սուէզի չրջանէն: Նման պա - րագայի մը, համաձայն վարչապետին, Եգիպտոս ռազմագիտական առաւելու - թիւն ձեռք պիտի ձգէ, որովհետեւ հնա - րաւորութիւն պիտի ունենայ իր ուժերը եւ թերեւս խորհրդային բանակը տեղա - տորելու Սուէզի ջրանցքի արեւելեան եզ - րին:

Իսրայէլեան քաղաքական չրջանակնե - րու կարծիքով, Սատաթի ճառը «ներքին սպառումի» սահմանուած էր եւ, միւս կողմէ, ուղղուած էր Մ. Նահանգներուն, որպէսզի ազդէ այս վերջինին քաղաքա - կանութեան վրայ: Ահա թէ ինչու, կը չեշտեն նոյն չրջանակները, Տիկին Կոլտա Մէյր յստակ յայտարարեց, թէ պիտի չընդունի Սատաթի պայմանները:

Տիկին Կոլտա Մէյր իր ճառի ընթաց - քին անուղղակի անդրադարձաւ նաեւ ա - մերիկեան դիւրքորոչումին Եգիպտոսի նը - կատմամբ, յիշեցնելով, որ Ամերիկացիք ներկայիս չեն հայթայթեր Իսրայէլի պա -

---

կողմեան տարրերը կ'օգտուէին այդ ա - զատութենէն ալա թուրքա գործադուլ - ներ կազմակերպելու համար:

Աւելի վտանգաւոր էին կրօնական դեռ - նի վրայ ծնունդ առած չարժումները: Շէրիաթ-ճիներէն, Նուրճիներէն եւս հրա - պարակ լոյս էր ընդած Ֆրպաճանի Միլլի Նի - զամը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

հանդած բոլոր զէնքերը: Այս առթիւ վա - վաք յայտնեց, որ վերսկսին ամերիկեան եւ իսրայէլեան խօսակցութիւնները զէն - քերու հայթայթման եւ, յատկապէս, օ - դանաւերու յանձնման մասին:

Տիկին Կոլտա Մէյրի տեսակէտով, զէն - քի հաւասարակշռութիւնը կը խախտի ներկայիս՝ ի նպաստ Եգիպտոսի:

× «Ալ Ահրամ» թերթը կը հաղորդէ, թէ 179 ձերբակալուած անձեր ազատ ար - ձակուած են: Անոնք մաս կը կազմեն այն ձերբակալեալներուն, որոնք ամբաստան - ուած էին դաւադրութեամբ նախագահին դէմ:

Թերթը կ'աւելցնէ, թէ քննութիւնը կը չարունակուի բանտը մնացածներուն վը - րայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆ ԵԻ ՌՈՒՄԻՆ միացեալ դէկոյցը, որ հրատարակուեցաւ Զաուչեսքուի Չի - նաստան այցելութեան առթիւ, կը չեշ - տէ, թէ փեքին առանց վերապահութեան յանձնառու կ'ըլլայ զօրավիդ կենալու Ռումանիոյ պայքարին՝ պահպանելու իր ազգային վեհապետական իրաւունքներն ու անկախութիւնը: Ռումանիա, իր կար - դին, կը չեշտէ, թէ առանց Չինաստանի մասնակցութեան «միջազգային ոչ մէկ կարեւոր հարց կրնայ լուծուիլ»: Միաց - եալ դէկոյցէն առաջ, ռումէն վարչապե - տը յայտարարեց, թէ ամէն Համայնա - վար կուսակցութիւն ամբողջական ազա - տութեամբ ի'նք պէտք է մշակէ իր քա - ղաքական դիծը եւ գործելակերպը: «Այժ - մու վիճակին մէջ, ոչ անհրաժեշտ եւ ոչ ալ կարելի է կեդրոն մը ստեղծել աչ - խարհի համայնավարութեան»: Այս տե - սակէտը պաշտպանած էր նաեւ Թոլիա - թի, Իտալիոյ համայնավար կուսակցա - պետը, իր մահէն առաջ: Ծանօթ է, որ Մոսկուա հակոտնեայ տեսակէտ կը պաշտպանէ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Նախարարական հերթա - կան Խորհուրդը ծանր օրակարգ մը ու - նէր առջի օր: Ներքին նախարարը չեչ - տեց թէ այլեւս պիտի չհանդուրժուին փողոցներու խառնակութիւնները ու վան - տալական արարքները: Պատիժները պի - տի աւելնան պատանդներու եւ երախա - ներու առեւանգումներու առեն: Հանրա - պետութեան Նախագահն ալ առանձին հը - րովարտակով ներում չնորհեց ճարտարա - պետ Ֆ. Փույոնի: Ծանօթ է որ տաղան - դաւոր ճարտարապետը չորս տարի բան - տարկութեան դատապարտուեցաւ Սէ. Լէ. Լի (Պուլոնեի չէնքերու կալուածա - կան ընկերութիւնը) սնանկութեան առ - թիւ հակառակ անոր որ ոչ մէկ առաւ - փախաւութիւն կար իր կողմէ: Ներկայիս Փույոն Ալժերիա է եւ կը կարծուի որ Փոմփիտուի ներման պատճառն այն է որ Ցրանսա այլեւս չզրկուի նման արժէք ունեցող ճարտարապետէ մը:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ բեմադիր՝ Ժան-Լիւք Կոտար ծանր կերպով վիրաւորուեցաւ առջի օր Ռէն-Ատաս փողոցներու ան - կիւնը: Ինք տեղ դրաւած էր հսկայ մո - թոյի մը եաեւը, զոր կը վարէր կին մը: Հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով, մո - թոն ճզմուած է բեռնատար կառքի մը եւ հանրակառքի մը միջեւ: Բեմադիրին մա - սին բժիչկները վերապահ էին Հինդչաբ - թի օր:

ԵՐԿԱԹՈՒՂիի մասին որեւէ համաձայ - նութիւն դոյացած չըլլալով, դործադուլի չարժումները սկսան Հինդչաբթի ա - ռաւօտ զանազան քաղաքներու մէջ: Ար - ուարձաններու երթեւեկը թէեւ կանոնա - ւոր էր Հինդչաբթի առաւօտ, ապահովուած չէր իրիկուան համար:

ՓԱՐԻԶի մէջ Օգինաուա կղզիին չուրջ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Համաձայն Հայաստանեայց Առաքելա - կան Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ չրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան Ծրագիրը - կանոնագրի 19րդ յօդուածի տրամադրու - թեան, տեղի պիտի ունենայ ընդհանուր անդամական ժողով, ուր վարչութիւնը պիտի կատարէ իր զեկոյցը:

Անդամական ընդհանուր ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Ցունիս 1971, Շաբաթ օր, ժամը կէսօրէ վերջ 3ին (15ին), Շի - մի սրահին մէջ, 28 Ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ 7րդ:

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները ներ - կայ ըլլալ այս ժողովին:

ԴԻՒԱՆ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ
(ԿՆԻՔ)

համաձայնութիւն դոյացուցին Միացեալ Նահանգներու եւ Ճափոնի Արտաքին նա - խարարները: Ցունիս 17ին պիտի տոո - րագրուի համաձայնագիրը մը, որով Օ - քինաուա կղզին մաս պիտի կազմէ Ճա - փոնի: Այժմ Ամերիկայի իշխանութեան տակ կը գտնուի:

ԿՈՍԻԳԻՆ յայտարարեց, թէ Ռուսիա պիտի կրճատէ Եւրոպայի իր ուժերը, ե - թէ Ատլանտեան Ուխտը «անկեղծ» է իր առաջարկին մէջ՝ երկուստեք պակասեցնել ուժերը:

ՄԱՐՍԻԼԻԻ երեսփոխան – քաղաքապե - տը՝ Կասթոն Տըֆէր կ'առաջարկէ մա - հապատիժ սահմանել Թմրեցուցիչի մաք - սանենդներու եւ ծախողներու համար: Առաջարկը պիտի ներկայացնէ Ազգային ժողովին:

ՅՈՐՉԻՐԴԱՑԻՆ ազատախոհ դրագէտ – ներէն Սինիավսկի, որ ազատ արձակուած է արդելափակման կայանէ, իրաւունք չունի Մոսկուա բնակելու:

ԼԻՑՏԼԻ աչատարակէն մարդ մը ինքզինք վար նետեց: Օտարական մըն էր: 1889էն ցայսօր 356րդ անձնասպանութեան դէպքն է, որ կ'արձանագրուի:

ՊԵՏԱԿԱՆ պաշտօնեաները 1,5 առ հա - րիւր յաւելում կը ստանան Ցունիս մէկէն ի վեր:

ՑՐԱՆՍԱՑԻ Ընկերվարական կուսակ - ցութիւնը քննութիւն մը կը պահանջէ Թուրքիոյ ներքին կացութեան մասին:

ԱԹԷՆԻԻ էսթիա թերթին համաձայն, նախնական խօսակցութիւններ սկսած են Զինաստանի եւ Ցունաստանի միջեւ դի - ւանագիտական յարաբերութեանց հաս - տատման համար:

ՊԷՑՐՈՒԹի Լ'Օռիան թերթին համա - ձայն, Պապը Խորհ. Միութիւն պիտի այ - ցելէ Օգոստոսին:

ՑՐԱՆՍԱՑԻՒ երթալով դժուար կը հանդուրժեն ամուսնութեան: 1968ին Ցը - րանսայի մէջ պաշտօնապէս 679·560 ա - մուսնալուծումներ կային թէեւ կը կար - ծուի որ այս թիւը չի համապատասխա - ներ ճշմարտութեան եւ բուն թիւը չատ աւելի մեծ է: Սէնի նահանգին մէջ է որ ամէնէն չատ ամուսնալուծում կայ եւ Մորպիհանն է ուր ամուսնութիւնները ամէնէն ամուրը կը թուին ըլլալ: Ցրան - սայի մէջ 33 ապահարզան տասը հազար ամուսնացած կիներու վրայ, մինչ 29 է Անգլիոյ թիւը բայց՝ 98 Միացեալ Նա - հանգներուն համար:

ՑՐԱՆՍԱՑԻ մը Ժան-Քլօտ Պուիթիէ Եւ - րոպայի միջին ծանրութեանց ախոյեան դարձաւ, կէտերով պարտութեան մատ - նելով իտալացի Քարլօ Տուռանը:

ՓՐՈՖԵՍԷՕՐ ԱՐԲԱԿ ՄԱՀԻԹԱՐԵԱՆ

ԽՄԲ.— Յաւնօր եգիպտագէտ Փրոֆ. Արբակ Մխիթարեան, Պելժիայէն, վերջերս գացած էր Պարսկաստան: Այս առթիւ մեր պաշտօնակից «Ալիֆ»ի թղթակիցը հանդիպում մը ունեցած է փրոֆեսէօրի հետ, Մայիս 24ին:

Փրոֆեսէօրը ծնած է Թանթա, Եգիպտոս, 1911ին:

Իր նախնական եւ միջնակարգի առաջին շրջանի կրթութիւնը ստացած է ապաթերէնով՝ Երուսաղէմ, իսկ հայերէնը սորված է տանը մէջ՝ ծնողքներուն քով: 14 տարեկանին իր մօր եւ երկու եղբայրներուն հետ կ'անցնի Պելժիա, ուր աւանալէ ետք իր բարձրագոյն ուսումը՝ վերջնապէս հաստատուած է հոն:

Փրոֆեսէօրին մասնագիտութիւնն է հնագիտութիւնը, արեւելագիտութիւնը եւ եգիպտագիտութիւնը:

Ներկայիս ան կը վարէ Պրիւսէլի Արքայական Թանգարանի Մահմետական շրջանի հնութիւններու բաժինը: Միաժամանակ դասախօս է Պրիւսէլի համալսարանի արաբերէնի ամպիոնի ու նաեւ՝ նոյն համալսարանի գիշերային դասընթացքներու հայերէնի դասատու:

Փրոֆ. Ա. Մխիթարեան ունի չարք մը աշխատութիւններ իր մասնագիտութեան մարզին մէջ, որոնցմէ մասնաւորենք՝ «Հին Եգիպտոսի նկարչութիւնը», «Հին Եգիպտոսի կրօնքը» եւ «Ներածութիւն Եգիպտոսի մասին»: Սաորագրած է նաեւ զանազան գիտական յօդուածներ պարբերական մամուլի մէջ:

Փրոֆ. Ա. Մխիթարեան անհատական նախասիրութեամբ ուսումնասիրած է մանրանկարչական արուեստը, որու մասին տուած է չարք մը դասախօսութիւններ եւ մամուլին յանձնած զանազան յօդուածներ: Ինչպէս ան դիտել տուաւ, Հայաստան այցելելէ ետք, աւելի մեծ չափով զբաղած է մանրանկարչական արուեստի ուսումնասիրութեամբ: Փրոֆեսէօրը Թեհրան մեկնած է Իրանա-Հընդկաստանի Թեմական Մորհուրդի հրաւէրով՝ Նոր Ջուղայի Ամենափրկչեան վանքի նորակառոյց Թանգարանի դասաւորման համար:

Համաձայն փրոֆեսէօրին, հայկական մանրանկարչութիւնը ունեցած է երեք զլխաւոր շրջաններ՝ Հին մանրանկարչութեան շրջան, որ եղած է Կիլիկեան շրջանէն առաջ, Կիլիկեան շրջան եւ յետ-Կիլիկեան շրջան:

Փրոֆեսէօրը առաջին շրջանը եւս կը բաժնէ երկու մասի, որոնցմէ առաջինը կը կոչէ արքայական ձեռագրիրներ, քանի որ անոնք սեփականութիւնը եղած են արքունիքի: Ասոնք վստահաբար պատրաստուած են օրուան արուեստագէտներու կողմէ եւ կը կրեն յունական ու արեւելեան ազդեցութիւն: Այս մանրանկարները բաւական մշակուած աշխատութիւններ են:

Իսկ երկրորդը, որ կը պատկանի Թ., Ժ. եւ ԺԱ. դարերուն, ունի այսպէս կոչուած ղաւառական ոճ: Այս ձեռագիրները թէեւ չատ նախնական են, այսու հանդերձ, չեն նկատուիր արուեստի զլուխ գործոցներ: Ասոնք, սակայն, քանի որ կ'արտայայտեն նկարագիր եւ զուտ ղազգայնութիւն, կարեւոր տեղ ունին մեր մանրանկարչական արուեստին մէջ:

Գալով Կիլիկեան շրջանին՝ անոր մանրանկարչութիւնը եղած է գլուխ գործոցներու հաւաքածոյ մը:

Յետ-Կիլիկեան շրջանի մանրանկարչական աշխատանքները ստեղծագործուած են վանքերու մէջ:

Մատնանշուած փաստերէն հետեւեալ եզրակացութեան կարելի է յանգիլ, կ'ըստ Մխիթարեան, այն՝ որ մանրանկարչութիւնը կրած է զանազան ազդեցութիւններ, սակայն հայ արուեստագէտը հայացուցած եւ յետոյ արտայայտած է իր գործերուն մէջ օտարին մօտ նչմարած դեղեցկութիւնները, իր հանճարը, որու չնորհիւ ստեղծուած է հայկական իւրայատուկ մանրանկարչութիւնը:

Այնուհետեւ հարցուցինք մեր մանրանկարչութեան մէջ գործածուած գոյներու մասին: Համաձայն փրոֆեսէօրին՝ հայկական մանրանկարչութեան մէջ գործածուած գոյները չատ ճոխ են եւ չատ նման արեւելեան գործերուն:

Փրոֆ. Մխիթարեանի կարծիքով, հայկական մանրանկարչութեան արժէքաւոր գործերը միջազգային առումով արուեստի գաղաթնակէտին հասած ստեղծագործութիւններ են:

Ապա անցնելով Նոր Ջուղայի Թանգարանի աշխատանքներուն, տեղեկացանք, որ Փրոֆ. Մխիթարեան Պարսկաստան գալէ առաջ իր տրամադրութեան տակ ունեցած է Լեւոն Մինասեանի գրքոյկները, կարզուէլի «Նոր Ջուղա» գիրքը եւ Ս. Տէր-Ալեհսեանի կողմէ կազմուած «Ջուղայի ձեռագրերի ցուցակը»:

Հարցուցինք, թէ ի՛նչ նախատեսութիւն ունի Թանգարանի կապակցութեամբ: Պատասխանեց, թէ Թանգարանի իրերը երեք գլխաւոր բաժիններու պիտի բաժնէ. 1) Ձեռագիրներ, 2) Եկեղեցական իրեր եւ զգեստներ. այս երկուքն ալ հայ վարպետներու գործեր են եւ 3) Այլ երկիրներէ բերուած իրեր:

Այս բոլոր իրերէն լաւագոյններն ու արժէքաւորներն են, որ պիտի ցուցադրուին: Միջազգային առումով արժէքաւոր իրերու համար պիտի պատրաստուի ալպոմ՝ օտարներու ներկայացնելու եւ ծանօթացնելու համար զանոնք:

Հարցուցինք, թէ արդեօք իր տրամադրութեան տակ զտնուա՞ծ է Թանգարանին յատակագիծը եւ արդեօք յարմա՞ր է զանազան կարգի իրեր տեղաւորելու համար: Պատասխանեց, թէ յատակագիծը տեսած է, սակայն, մինչեւ որ չտեսնէ վերնութիւնը, չի կրնար կարծիք յայտնել, ու աւելցուց, թէ Թանգարանին զլխաւոր պարագայ նկատի պէտք է ունենալ՝ մէկը Թանգարանի ջերմաստիճանը եւ միւսը՝ լոյսը: Եթէ չյաղթենք տեղւոյն վրայ կարգադրել այս խնդիրը, քանի որ ան մասնագիտութիւն մըն է, կը դիմենք Պելժիոյ Թանգարանի այդ հարցերու բաժնին, որպէսզի ցուցմունքներ ստանանք իրենցմէ:

Յաջողութիւն կը մաղթենք Փրոֆ. Մխիթարեանին եւ վստահ ենք, որ Իրանա-Հնդկաստանի Թեմի Թեմական Մորհուրդը լաւագոյնս պիտի օգտուի անոր խորհուրդներէն:

ՄԱՐԱՇԻ ՆԱՀԱՆԶԸ

1916 Թուականի Մայիսին, Անգլիա եւ Ֆրանսա կը կնքէին զաղտնի դաշնագրութիւն մը եւ կը բաժնէին Մերձաւոր Արեւելքը իրենց մէջ:

Այս դաշնագրի հիման վրայ Անգլիա պիտի ստանձնէր Միջագետքը, Անգլոյրդանանի եւ Պաղեստինի հոգատարութիւնը, իսկ Ֆրանսա՝ Սուրիան եւ Կիլիկիան ուր պիտի կազմուէր անկախ Պետութիւն մը Ֆրանսայի պաշտպանութեան եւ հոգատարութեան տակ:

Անգլիական բանակը որու հրամանատարութիւնը յանձնուած էր զօրավար Ալէմպիի, 1919ին անտեսելով կնքուած համաձայնութիւնը, սկսած էր գրաւել Կիլիկեան կարգ մը շրջաններ, ինչ որ հաճելի չթուեցաւ Ֆրանսացիներուն, սակայն մենք, լեզէոնականներս, ուրախ էինք այն ժամանակ, նկատելով որ աւելի մեծ ուժեր կը համախմբուէին երկրին մէջ եւ հայ ժողովուրդը ինքզինքը աւելի պաշտպանուած պիտի զգար:

Հայութիւնը խանդավառուած կը վերադառնար երկիր եւ Մարաշը իր շրջաններով կը լեցուէր 28·000 բնակչութեամբ:

Շատ չանցած սակայն, եւ հակառակ դաշնակից բանակներու ներկայութեան, Թուրքերը սկսան խլրտիլ, ստեղծելով չփոթ կացութիւն, որու դարման մը գտնելու նախատեսութեամբ կը կազմուէր երեք յարանուանութեանց պետերէ Ազգային Միութիւն մը:

Դիմումներ կը կատարուին անգլիական հրամանատարութեան, ըսուելցաւ որ ան ականջ չէր կախած: Երկրորդ դիմումը կը կատարուի ֆրանսական իշխանութեան, խնդրելով որ չուտով դրաւեն երկիրը, սանձ մը դնելով թրքական հակահայ չարժումներուն:

Այս դիմումը կ'ունենայ իր արդիւնքը, թէեւ ժամանակաւոր, եւ 1919ի վերջերը ֆրանսական երկու վաշտեր մուտք կը գործեն Մարաշ, ընկերակցութեամբ հայ կամաւորներու:

Ցաւալի պարագան այն էր, որ դաշնակիցները միամտաբար տեղւոյն վրայ կը պահէին թուրք կառավարութեան պաշտօնեաները, որոնք առիթը չէին փախցներ ստեղծելու դժուարութիւններ բանակի աշխատանքներուն:

Այս միամտութեան պատճառները լրիւ չենց ալ վերջոյ չատ սուղի նստան. բայց ինչ օգուտ, մեր ալ մուխը մարեցաւ յետագային:

Ականատեսներ մեզի պատմեցին օրինակ, որ բերդին վրայի Թրքական դրօշը վար առնելով, տեղը Ֆրանսական դրօշ պարզած էին Ֆրանսացիք, Թուրքերը կատղած, վար կ'առնեն զայն, ու տեղը Թրքականը կը պարզեն. իսկ Ֆրանսացիք տեղի կուտան առանց հակազդելու:

Նման եւ ուրիշ թոյլ վերաբերմունքի բազմաթիւ երեւոյթներ պատճառ կը դառնային որ Թուրքերը աւելի զործօն եւ անզիջող դառնան:

Ֆրանսական նոր ուժերու զալուստով տրամադրութիւնները բաւական կը փոխուէին, Զօր. Քէրէթ կը բանտարկէր կարգ մը Թուրք երեւելիներ, կը հրամայէր Ֆրանսացի պաշտօնեաներ պետեղել բոլոր պաշտօնատուներու մէջ, սակայն Թուրք կառավարութեան դրդումով կը մերժուէին այս հրահանգները:

Ի վերայ այսր ամենայնի, 1920 Յունուարին Թուրք կառավարութիւնը վերջնագիր կուտար Ֆրանս. հրամանատարին որ մինչեւ երեք օր պարպէ Մարաշը եթէ չուզեր զէնքի ուժով դուրս նետուիլ: Եւ իսկապէս ալ երեք օր յետոյ կը սկսին յարձակումները Մուսթաֆա Քէմալի ուժերու կողմէ: Ֆրանսական բանակի դիրքերը զօրաւոր էին, եւ կամաւոր հայ եւրիտասարդներն ալ քաջութեամբ կը դիմադրէին թշնամի ուժերուն: Կրակի կը տրուէին լքուած տուներ, յուսահատ վիճակ ամէն կողմ, սակայն քանի մը օր յետոյ, 3000 նոր Ֆրանսական ուժեր կը հասնին Մարաշ եւ լեռնային թնդանօթներով կը սկսին ռմբակոծել Թուրքերու դիրքերը:

Թուրքերու կողմէ ճերմակ դրօշակ պարզած կուգան Զօր. Քէրէթի մօտ առանց պայմանի անձնատուր ըլլալու:

Անցեալ մէկ յօդուածիս մէջ գրած էի այս մասին, Զօր. Քէրէթ գրած էր Ֆրանսա որ եթէ Մարաշը չպարպուի, բանակը պիտի բնաջնջուի, որու վրայ հրահանգ տրուած էր իրեն նահանջել: Սակայն երբ պարտուած թշնամին ճերմակ դրօշով կուգար անձնատուր ըլլալու ի՞նչ պատճառ կը մնար նահանջելու: Զօրավարը անհատատալիօրէն կը պատասխանէ եկողներուն, որ պէտք չկայ անձնատուր ըլլալու, քանի որ հրահանգ ստացած է քաշուելու, բնականաբար անտեսած էր հետեւանքները թէ ինչ պիտի ըլլար հայութեան վիճակը:

Այս անհատատալի եւ բանակի մը հաՖրանսական երկու վաշտեր մուտք կը դործեն Մարաշ, ընկերակցութեամբ հայ կամաւորներու:

Ցաւալի պարագան այն էր, որ դաշնակիցները միամտաբար տեղւոյն վրայ կը պահէին Թուրք կառավարութեան պաշտօնեաները, որոնք առիթը չէին փախցներ ստեղծելու դժուարութիւններ բանակի աշխատանքներուն:

Այս միամտութեան պատճառները լրիւ չենց ալ վերջոյ չատ սուղի նստան. բայց ինչ օգուտ, մեր ալ մուխը մարեցաւ յետագային:

Ականատեսներ մեզի պատմեցին օրինակ, որ բերդին վրայի Թրքական դրօշը վար առնելով, տեղը Ֆրանսական դրօշ պարզած էին Ֆրանսացիք, Թուրքերը կատղած, վար կ'առնեն զայն, ու տեղը Թրքականը կը պարզեն. իսկ Ֆրանսացիք տեղի կուտան առանց հակազդելու:

Նման եւ ուրիշ թոյլ վերաբերմունքի բազմաթիւ երեւոյթներ պատճառ կը դառնային որ Թուրքերը աւելի զործօն եւ անզիջող դառնան:

Ֆրանսական նոր ուժերու զալուստով տրամադրութիւնները բաւական կը փոխուէին, Զօր. Քէրէթ կը բանտարկէր կարգ մը Թուրք երեւելիներ, կը հրամայէր Ֆրանսացի պաշտօնեաներ պետեղել բոլոր պաշտօնատուներու մէջ, սակայն Թուրք կառավարութեան դրդումով կը մերժուէին այս հրահանգները:

Ի վերայ այսր ամենայնի, 1920 Յունուարին Թուրք կառավարութիւնը վերջնագիր կուտար Ֆրանս. հրամանատարին որ մինչեւ երեք օր պարպէ Մարաշը եթէ չուզեր զէնքի ուժով դուրս նետուիլ: Եւ իսկապէս ալ երեք օր յետոյ կը սկսին յարձակումները Մուսթաֆա Քէմալի ուժերու կողմէ: Ֆրանսական բանակի դիրքերը զօրաւոր էին, եւ կամաւոր հայ եւրիտասարդներն ալ քաջութեամբ կը դիմադրէին թշնամի ուժերուն: Կրակի կը տրուէին լքուած տուներ, յուսահատ վիճակ ամէն կողմ, սակայն քանի մը օր յետոյ, 3000 նոր Ֆրանսական ուժեր կը հասնին Մարաշ եւ լեռնային թնդանօթներով կը սկսին ռմբակոծել Թուրքերու դիրքերը:

Թուրքերու կողմէ ճերմակ դրօշակ պարզած կուգան Զօր. Քէրէթի մօտ առանց պայմանի անձնատուր ըլլալու:

Անցեալ մէկ յօդուածիս մէջ գրած էի այս մասին, Զօր. Քէրէթ գրած էր Ֆրանսա որ եթէ Մարաշը չպարպուի, բանակը պիտի բնաջնջուի, որու վրայ հրահանգ տրուած էր իրեն նահանջել: Սակայն երբ պարտուած թշնամին ճերմակ դրօշով կուգար անձնատուր ըլլալու ի՞նչ պատճառ կը մնար նահանջելու: Զօրավարը անհատատալիօրէն կը պատասխանէ եկողներուն, որ պէտք չկայ անձնատուր ըլլալու, քանի որ հրահանգ ստացած է քաշուելու, բնականաբար անտեսած էր հետեւանքները թէ ինչ պիտի ըլլար հայութեան վիճակը:

Այս անհատատալի եւ բանակի մը հա-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (132)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՕՅԱԿԱՆ

Գարեգին պարտք համարած էր իր ամուսնութեան առթիւ հրաւիրագիր ղրկելու նաեւ իր նախկին վարպետին՝ Քերովբէ էֆէնտիի եւ անձամբ ալ ներկայանալով՝ իր նոր պաշտօնը ծանուցած եւ միանդամայն տեղեկութիւններ տուած էր Սաթենիկի մասին, խնդրելով, որ ան պատճառ պատկին ներկայ զտնուի:

Քերովբէ էֆէնտի գոհունակութեամբ ընդունած էր իր նախկին պաշտօնեային հրաւէրը, նոյնիսկ հարսանիքի օրը ծանրագին մատանի մը նուիրած էր հարսին, ուզելով այսպէս ամոքել այն խղճի խայթը, զոր տակաւին կը զգար, Ղուկաս էֆէնտիի զրդռումովը հաւատարիմ պաշտօնեայ մը ճամբու դնելուն համար:

Նոյն իրիկունն իսկ հանդիպեցաւ վաճառականին՝ Թոքաթլեանի սրճարանը եւ գնաց պահ մը քովը նստելու, անոր հրաւէրին վրայ:

Ղուկաս էֆէնտի զուարթ տրամադրութեան մէջ էր:

— Եկուր, Քերովբէ էֆէնտի, քեզի հետ այս իրիկուն մէյ մէկ օղի խմենք, ըսաւ, քովի պարապ աթոռը ցոյց տալով:

— Ամենայն հաճոյքով:

— Այս ցերեկ քեզ տեսնել ուզեցի, մարդ ղրկեցի զրասենեակ. լուր բերին՝ որ զործի չես իջեր...

— Այո, էֆէնտիս, այսօր հարսնիք մը ունէինք:

— Ի՞նչ հարսանիք:

— Էֆէնտիս, մեր նախկին պաշտօնեաներէն երիտասարդ մը, սա կը յիշէ՞ք՝ ուր է մէկը կար քովս եւ ձեր պատուէրին վրայ ճամբեցի... Գարեգինը:

— Էյ, հա, միտքս էնկաւ, սա Ֆերիդեղ զէշ կնիկ մը առած նստած էր, սա սրիկան...

— Կը ներէք, Ղուկաս էֆէնտի, բայց ես այդ տղուն վրայ մինչեւ հիմա սրիկայութիւն մը չեմ տեսած:

— Ինչ որ է, հիմա առիկա խնդիր չէ, ի՞նչ է եղեր այդ էտէպսիզը:

— Քանի մը օր առաջ եկաւ դիս դաւաւ, անգլիական հաստատութեան մէջ կարեւոր պաշտօն մը առեր է, Պէյրութ պիտի երթայ հաստատուի եղեր քանի մը տարի:

— Երթայ բարով:

— Միայն թէ երթալէն առաջ ուզեր է ամուսնանալ...

— Ատանկ անբարոյական մարդուն ո՞վ աղջիկ կուտայ:

— Վերջապէս չերկնցնեմ, դիս ան պատճառ հարսանիքի հրաւիրեց, չկրցայ մերժել, մանաւանդ որ չորս տարի ալ քովս աշխատած եւ միշտ գոհ էր թողուցած դիս... պակը ցորեկը կատարուեցաւ երրորդութիւն եկեղեցին, կէսօրէն ետքն ալ չոզենաւ զացին ու մեկնեցան:

— Որո՞ւն աղջիկն է առածը, հարցուց Ղուկաս էֆէնտի անտարբեր ձեւով մը:

— Որբեւայրի մըն է, շատ չնորհքով երիտասարդուհի մը կ'երեւայ: Սաթենիկ Ամասեան է եղեր անունը, եօթը տարեկան ալ հրեչտակի պէս աղջիկ մը ունի:

— Հասկցայ, հասկցայ, գոչեց Ղուկաս էֆէնտի ուժգնօրէն, բայց ամուսնանալու ի՞նչ պէտք ունէր, քանի որ առած նստած էր այդ բոզը...

Քերովբէ էֆէնտի յայտնապէս նեղացաւ իր խօսակիցին այս նախատական խօսքերէն եւ զղջաց այդ ամուսնութեան խօսքը բացած ըլլալուն համար ու ալ խօսքը առաջ չտարաւ:

Ղուկաս էֆէնտի եզրակացնելու համար ըսաւ.

— Ինչ որ է, իրար աղէկ գտեր են, թենեքէ եուվարլանմըշ բափաղընը պուլմուշ:

Եւ սակայն այս ամուսնութիւնը կը տրամեցնէր զինքը, իրեն դէմ ցոյց մը կը նկատէր զայն եւ այդ միութեան պատճառով ինքզինք կերպով մը պարտուած կը նկատէր:

Ի՞նչպէս կարելի է որ իր հալածած անձերը կարենային յաջողիլ ու ապրիլ, մի՞թէ ասիկա պզտիկութիւն մը չէ՞ր իրեն համար:

— Այսպէս ուրեմն, այդ տեսակ բարի ծաղիկները կը հովանաւորես ու կը պաշտպանես, Քերովբէ էֆէնտի, ըսաւ իր բարեկամին դառնալով:

Տեղն Քերովբէ էֆէնտի պարտաւոր ուեցաւ իր «յանցանքը» թեթեւցնելու համար մեղմացուցիչ պարագաներ փնտռել՝ չերորբելու համար վաճառականին բարկութիւնը, որուն միշտ տպիզուոր էր: Բայց, ինչպէս ըսինք, նոյն օրը Ղուկաս էֆէնտի զուարթ տրամադրութեան մէջ էր, հետեւաբար ներողամիտ զբաղեցաւ եւ իր կծու ակնարկութիւնները դադրեցնելով, սկսաւ ուրիշ նիւթերու վրայ խօսիլ:

Առջի օրուընէ ի վեր ամուրիի կեանք մը սկսած էր ապրիլ: Տիկին Թադուհի մեկնած էր Փարիզ իր աղջկան՝ Ռոզիկի քովը, որ իր յղիութիւնը յայտնելով խընդրած էր մօրմէն երթալ իր մօտ անցընել վերջին քանի մը ամիսները:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

մար ոչ պատուաւոր երեւոյթը, ծիծաղելի կը դարձնէր զինուորական զօրավարի մը կեցուածքը եւ մենք լեզէոնականներս այդ իսկ պատճառաւ տարբեր անուանով մկրտած էինք Քէրէթը…։

Եւ այսպէս Փետր. 12ին առանց մէկուն մը լուր տալու, արշալոյսին, Ֆրանսա – կան բանակը կը պարպէր քաղաքը։ Երբ Հայերը լուր կ'առնեն, մօտ 4000 այր, կին, երախայ կը հետեւին նահանջող բանակին, մէս կողմէ ալ բազմաթիւ Հայեր քաջաբար կը կռուին մինչեւ իրենց վերջին փամփուշտը եւ ի վերջոյ անձնատուր կ'ըլլան ամերիկեան Պորտի միջնորդութեամբ։

Մարաշի այս անփառունակ նահանջը Հայերուն արժեց երկու տասնեակ հազարի կորուստ։ Սակայն վերոյիշեալ քաջարի հայ կտրիճներուն Թուրքերու պատճառած կորուստը չատ աւելի էր եղած։

Կարելի է ուրեմն ըսել որ Մարաշը կատարեց իր ինքնապաշտպանութիւնը քաջաբար եւ իր անունը արձանագրեց կիլիկիոյ մէս հերոս քաղաքներու ցանկին վրայ։

Նահանջի այդ օրերուն պաշտօնով Խալափէ եկած էի հայ զործաւորներով օդանաւի պահեստանոց մը չինելու, այդ իսկ պատճառաւ ականատես եղայ պարզմի հետեւանքով ստեղծուած ան – բացատրելի եւ սարսուռ ազդող տեսարաններու։

Մեր տարած երկու վակոն ապրանքները կրակի վերածուած էին, սառողները տգբցնելու համար։ Վրանի մէջ էինք, ֆրանսական Տէմիրքարուլեանը (Թարգման) ոտքերը սառած հագիւ վրանին մէջ կ'իյնար խելակորոյս, ենթասպայ մը ցեխոտ եւ ձիւնոտ ոտքերով եւս ուզեց ներս մտնել, երբ արդիլեցի, հրացանը ինծի դարձուց, ստիպուեցայ տեղի տալ, տակաւին տեղեակ չէի ահաւոր կացութեան։ Մէկ մեթր ձիւն եկած էր դիշերը։ Ուզեցի երթալ տուզել պատահածը, հագիւ յառաջացայ կայարանէն մինչեւ հարիւր քայլ դէպի նահանջի ճամբան, ուչակորոյս եղայ տեսածներէս ու ետ դարձայ չկարենալով աւելի առաջ երթալ։

Ձղմուած դիակներ, վիրաւոր հայ կիներ, երախաներ, սենեկալցի զինուորներ, հոս ու հոն նետուած արագահար ուածներ, սնուկներ, կառքեր, ուժասպառ դեռին ինկողը ճղմուած էր կառքերու տակ, յոդնողը, ոտքը սառողը բերո նետած։ աչքերուս չէի հաւատար։ Այս մասին անդամ մը զրած եմ արդէն։

Պահ մը անհաւատ զարճած Աստուծոյ դէմ կը ցցուէի, ինչո՞ւ Հայերու այս ոտասպանքը։ Տասը օրեր մնացինք Խալափէյ, չոզեկառքը վիրաւորներ փոխադրելով զրաղած էր։

Այդ ժամանակաշրջանին, նստած վրանիս մէջ կը խորհրդածէի։ Արդեօք ճակատագի՞րն էր միայն մեղաւորը, արդեօք օտար Պետութիւններն են որոնք միայն իրենց քաղաքական շահերը կը հետապնդեն, եւ մինչեւ այսօր ալ չեմ կրցած պատասխանը տալ, մխքս կը զրազեցնեմ այդ մասին։

Մեր քաղաքական եւ փիլիսոփական չհերուն ի նպաստ, հսկայ ճիգեր թափեցին, կոչեր ըրին կուսակցութիւնները, ահաբեկումներ կազմակերպեցին, զինքի զրամ ճարելու, յանուն ինքնապաշտպանութեան, որպէսզի չանսատակ Թուրքին դէմ սուղ ծախէինք զոնէ մեր կեանքերը, որ «միայն զինքով կայ Հայոց փրկութիւն»ը մեր նշանաբանը չըրինք, եթէ հերոսածին Մարաշներ, Այնթապներ, Հաճըններ, Զէյթուններ, Ուրֆաներ, Սուէտիաներ ունեցած ըլլայինք ամէն կողմ, հաւանաբար տարբեր վիճակ կը ստանար մեր ազգին ճակատագիրը։

Այս ցաւալի դասերէն չհոյ զոնէ ներկայիս զիտնանք զոհողութիւն ընել նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս ի նպաստ մեր քաղաքական եւ ազգային շահերուն։

Պ. ՋՊՈՒԽՃԵԱՆ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28 Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԼԻՁ.— «Վարդանանց 451 թուականէն ասդին, մեր զարաւոր պատմութեան մէջ կարելի չէ գտնել թուական մը որ խորհրդանչէ գոյութեան պայքարի եւ ծառացումի նուիրական գործ մը՝ այնքան արդարօրէն որքան 28 Մայիս 1918»։

Այս խօսքերով է որ ընկեր Վահրամ Միսթիք, ռօնակարութեան նախագահ, բնորոշեց Մայիս 28ի պատմական արժէքն ու տարողութիւնը։ Ապա, վերյիշեց ինչ տարիներու մեր կրած սարկութիւնն ու հարուածները որոնց վերջին վարագոյրը կ'իջնէր Մայիսեան յաղթանակէն հազիւ երեք տարի առաջ։ Հայրենիքի մէջ վերջին ապաստան մը կը փնտռէին վարպետ դիւանական քաջամարտիկ Հայութիւնն ու Թրքահայ մնացորդացը։ Ժողովուրդը կը տուայտէր զրկանքի եւ անօթութեան մէջ, լքուած աչխարհէն։ Հոն էր սակայն Հ. Ց. Դ.ն, որ սովոր էր անվրէպ հասնելու բոլոր ճգնաժամային րոպէներուն, միշտ պատրաստ, ժողովուրդի հետ ըմպելու դառնութեան բաժակը։ Հոն էին ցեղին անձնուրաց զաւակները, անանուն թէ անուանի, որոնք չարթուան մը բուռն կռիւներէն յետոյ նահանջի մատնեցին անարդ թշնամին։ Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Աբարանի սուրբ լանջերուն վրայ։ Եւ վերջացնելով, յարգելի նախագահը ըսաւ. «Այսօր, մեր երիտասարդ սերունդին յանձնած ենք ջահը որպէսզի ան փոխանցուի սերունդէ սերունդ, մինչեւ որ հայ ժողովուրդը տէր դառնայ իր արդար իրաւունքներուն եւ հայրենի ամբողջական հողերուն վրայ ծագի Հայոց արեւը»։

Իր կարգին, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը, Լեւոն Տէրտէրեան, արձագանգ տալով նախագահին այս վերջին խօսքերուն, իր ուղերձին մէջ բերած էր երիտասարդ սերունդին հաւատքը, համոզումը եւ ծառայութեան վճռական կամքը, որպէսզի մչտավառ կերպով փոխանցուի անմահութեան ջահը չխզելու եւ չարունակելու յաջորդական սերունդնե – րուն մղած նուիրական պայքարին կապը։ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը դիտակից իր կոչումին, ոչ մէկ ջանք կը խնայէր ըլլայ ազգապահպանման, հայ ազատագրման այս զոյդ մարտադաշտերուն վրայ եւ կը հաւատայ նոր վարդահեղեղ արշալոյսի մը։

Օրուան բանախօսն էր, Փարիզէն ժամանած ընկեր Թիրայր Մխիթեան, որ առաջին հերթին ընդգծեց հայ զինուորին, հայ Ֆեդայիին անսահման զոհողութեան ոգին, հայրենիքի սէրն ու ծառայութեան անյագ նուիրումը, Հայուն ազգային ձգտումներու դիտակցութիւնը, որ հետզհետէ վերջին քսան տարիներու ընթացքին արթնցաւ ու արմատացաւ իր մէջ։ Այն ատեն հողեպէս զինուած, Հայը դառաւ իր բոլոր վիչտերուն մէջէն անհրաժեչտ բոցն ու ուժը զորս ղղրդացնելով մայրենի հողն ու երկինքը, փչրելով արիւնազանգ բռնակալութեան չղթաները եւ պարզեց Ազատութեան եւ Ստեղծագործ աչխատանքի դրօչը։ Թիրայր Մխիթեան չեչտը դրաւ Պետութեան հիմնադրութեան պայմաններուն, չինարարութիւններուն ու Հայաստանացումի ծրագրին գործադրութեան եւ յաջողութեան չուրջ։ Ապա, անցնելով այժմէական, տուաւ Խորհ. Միութեան վերջին մարդահամարի կարգ մը թիւերը, ի յայտ բերելով Ռուսերու տոկոսը զանազան երկիրներու մէջ, փաստելով ռուսացման քաղաքականութիւնը։

Միայն հաստենք որ Հայաստանը միատարրութեան մէջ, Խորհ. Միութեան Հանրապետութիւններուն մէջ, կուգայ առաջին կարգին եւ այս՝ քաղաքական եւ բաչխիք մըն է իրրեւ յենարան վաղուան Մեծ Հայաստանին։

Ցետոյ Թիրայր Մխիթեան, տալէ վերջ, ռուսերէնը մայրենի լեզու նկատող ոչ Ռուսերու թիւը՝ 13 միլիոն եւ ռուսերէնը տիրապետողներու թիւը 42 միլիոն, յիչատակեց Պրաւդայի Մայիս 7ի թիւի մէջ եղած մէկ յայտարարութիւնը, Լեւ Վոլոդարսկիի կողմէ, փոխ–նախագահ կեդրոնական վիճակագրութեան վարչութեան՝

« Զուրման հոլովոյթին մէջ կարեւոր դեր կը խաղայ ռուսերէնը, որ դարձած է երկրորդ տեղական լեզուն, բազմաթիւ ժողովուրդներու համար։ Զանազան ազգութիւններու պատկանող բազմամիլիոն անձեր ռուսական մչակոյթն ու ռուսերէնը այժմ կը նկատեն իրենց տեղական մչակոյթն ու լեզուն»։

Հայերու պարագային, 1970ի վիճակագրութեան համաձայն, Հայերու 8,6 տոկոսը, որ կը նչանակէ 300·000 հոգի, մայրենի լեզուն չի նկատեր Հայերէնը — 1959ին, 2·181·000 Հայերէն, 218·000ը՝ այսինքն տասը տոկոսը Հայերէնը իր մայրենի լեզուն չէր նկատեր։

Ուրեմն, հակառակ տոկոսի նուազումին, որ կը բացատրուի Հայախօս տարիներ յաւելումով, 11 տարուան մէջ չուրջ 20·000 աւելցած է ոչ Հայախօս ազգակիցներու թիւը Խորհրդային Միութեան մէջ։

Այս բոլոր թուական հաստատումները ընելէ վերջ, բանախօսը իր խոր հաւատքը յայտնեց հանդէպ Հայաստանի մէջ ապրող «հայրենասէր ազգայինականներ – ուն» եւ երիտասարդութեան, որ ապագոյցը տուաւ իր առողջ ազգային ձգտումներուն։

Ժիրայր Մխիթեան եզրակացնելով ըսաւ. «Սարդարապատը պիտի չօգտագործուէր եթէ մարտական սերունդ չունենայինք։ Այդ սերունդին ոգին անպայման վառ պէտք է մնայ, մանաւանդ երիտասարդութեան մէջ, որ այսօր Արտահայատանին միւսէս Երեւան նոյն բաղձանքները ունի՝ Միացեալ Հայաստան։ Անկախ ըլլալու զաղափարը երբեւիցէ մեր մտքէն չհանենք։ Պահանջատէր ենք, ըլլանք միշտ պատրաստ, աչխատինք հայ ժողովուրդի բարօրութեան եւ երազին իրականացման հաւատարիմ մնալով Ազգիլեան նահատակներու կտակին։ Այժմ ասպարէզը կը պատկանի երիտասարդութեան»։

Խուռներամ բազմութիւնը որ փութացած էր, Շաբաթ 29 Մայիս, Մչակոյթի Տան մէջ, երկարատեւ ծափահարութեամբ դնահատեց բանախօսը ապրելով եւ բաժնելով իր հետ համոզումները եւ զգացումները։

Այս տօնակատարութեան խօսնակի պաչտօնը ձեռնհասութեամբ վարեց ընկ. Վահրամ Ճառայեան։ Տեղի ունեցաւ լուսարձակում յեղափոխական եւ Հանրապետութեան չրջանի անջնջելի դէմքերուն։ Արտասանեց Վահագն Տէրտէրեան եւ մեներգեց մեծ յաջողութեամբ Օրդ. Այտա Ամիրեան իր ջերմ եւ հրապուրիչ ձայնով։

Մայիս 28ը կը մնայ հայ ժողովուրդին համար անցեալի հաւատքը եւ ապագայի յոյսը։ Ապագան՝ Հայաստանը իր ինքնավարութեան եւ ամբողջականութեանը մէջ։ Այս «բնական իրաւունքին» համար Հայը, ուր որ ալ գտնուի, միչտ պատրաստ պէտք է ըլլայ մարտնչելու՝ խօսքով, գրիչով կամ զէնքով։ Հայ ժողովուրդի Անկախութեան եւ Ազատութեան ճանապարհը կ'անցնի նախ իր սեմէն։

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՁՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

Կէս գիշերը անց է. կ'երթայի հիւանդներու սրահը մահամերձի ներարկում ընելու։ Կ'անցնէի բժիչկներու ննջասեն – եակներու առաջէն, երբ լսեցի ցած խօսակցութեան չչուկ։ Կանգ առի. լսեցին։ Պահ մը յետոյ լսեցի առնական ձայն մը որ կը հեծեծէր, որ կը խօսէր արցունքներէն խեղդուելով։ Սա ի՞նչ մղձաւանջ է… ո՞վ է լացողը. ի՞նչ կրնայ ըլլալ այս ժամուն։ Բէմզի՞ն… անոր դուռը կիսաբաց է եւ լսածը կը վառի, դողացող քայլերով մօտեցայ եւ դուռը հրեցի. սենեակը պարապ էր։ Բայց քայլ մը անդին, հարեւան սենեակին մէջ, ահա իր ձայնն է որ կը լսեմ անսպասելի քաղցրութեան եւ բարութեան չեչտով մը։ Երբեք Բէմզի այդպէս չէ խօսած ոչ ոքի։ Կարծես խանդաթ հայր մըն է իր հիւանդ երախային սնարին մօտ։ Բէմզի՛… դուն կարո՞ղ ես ուրեմն…

— Հանդարտէ՛ եղբայր, եղբայր…

Ակամայ աչքերս կը լեցուին. կարծես մառներ կը զպին բաբախուն սրտիս եւ ինձ անծանօթ զգացումներ կը խլեն անկէ։

Ինչպէս արբեցութենէ բռնուած, աչքերս մթագնելով, կը լսեմ կրկին Բէմզիի քաղցր ու սրտագին ձայնը.

— Եղբա՛յր, եղբա՛յր…

Բայց որո՞ւ հետ է. զոնները վակ են եւ այլեւս լռութիւն կը տիրէ ամէն կողմ. իմ քայլերս կը լսուին հակառակ զգուշութեանս եւ ահա հարեւան դուռը կը բացուի եւ Բէմզի կ'երեւայ, լամբը ձեռքը բռնած։ Անիկա ժպտուն է մեռելի պէս եւ զէմքը աւերուած է ինչպէս եթէ անձնական վիչտ մը զինքը զալարէր տան – ջանքով. ինձ տեսնելուն մոլորուած նայուածքը յառեց վրաս եւ ըսաւ մեղմ ու յոգնած ձայնով.

— Դո՞ւք էք, Մելիհա հանը՛մ, ի՞նչ կայ։

— Այսօրուան վիրաւորներէն մէկը վատ է, մահամերձ է, պէտք էր քաւիւրի իւղ ներարկել. դեղատունը չկայ… եկան ինձ մօտ… զեռ տուփ մը ունէի. ուզեցի ես ինքս ներարկել։

— Լա՛ւ, կ'ընկերանամ ձեզի։

Բէմզի կրկին մտաւ սենեակ, լամբը դրաւ սեղանին վրայ. մտած եւ ելած միջոցին կիսաբաց զռնէն լսեցի ծանր եւ տաժանելի չնչառութեան մը հեւքը, ուրիչ ոչինչ։

Պատրուակ մը տալու համար իմ բուռն յուզումիս, ըսի Բէմզիին հատկաեալ ձայնով.

— Մարդիկ իրար յօշոտող արիւնարբու զազան են դարձեր, անյագ ծարաւի են դարձեր իրարու արիւնի… Ալլա՛հ, ե՞րբ վերջ պիտի դնէ այս թշուառութիւնը։

Բէմզի լուռ կը քալէր. նրբանցքին ազօտ լոյսին մէջ իր տժգոյն զէմքը, սեւ թուացող մօրուքով, անօրինակ արտայայտութիւն ունէր։

— Մահամերձը կեսարացի է, ըսի, լուռութիւնը խզելու համար։

Բէմզի ցնցուեցաւ եւ ինձ նայեցաւ, չրթները բացխփեց կարծես բան մը ըսելու համար, բայց լռեց։

— Գործողութեան միջոցին հասկցանք որ պիտի չազատի. վէրքը նեխած էր… ախո՛ռս, դուք այնտեղ չէիք, թերեւս կը փրկէք…

Բէմզի տարակոյսի չարժում մը ըրաւ։

— Հայ բժիչկը կատարեց գործողութիւնը. ո՞վ դիտէ, թերեւս անուշադիր եղաւ։

Բէմզի քայլերը արագացուց, բայց կանգ առաւ։

— Առաւօտեան ժամը հինգէն մինչեւ կէս դիչեր անընդհատ աչխատեցաւ, ըսաւ ինձ յանդիմանական եւ դառն ձայնով մը, եւ այսպէս՝ երեք ամիսէ ի վեր՝ որ այստեղ է։ Այլ սակայն, երկու օրէ ի վեր դիտէ որ իր երիտասարդ կինը, ծերունի հայրը ու մայրը անհետ կորած են ազոի ճամբուն վրայ…

Հիւանդներու կիսախաւար սրահին մէջ կ'անցնէինք անչչուկ։ Շաբթով մահճակալները զաղաղներ են կարծես եւ վիրաւորները՝ ճերմակ սաւաններու մէջ պատանքուած մեռելներ։ Մեռելներ, որ կը տառապին եւ կը ճչեն եւ քունի մէջ է թէ արթուն յարատեւ կը պայքարին անծանօթ եւ թշնամական զօրութեան մը դէմ։ Կանթեղները կը պլպլան եւ մեր զոյգ չուքերը կ'երկարին բեկբեկ, մահիճներու չարքերուն վրայ։ Մեր անցքին, անքուն հիւանդներ աւելի բարձր կը հեծեծեն անակնկալ օգնութեան մը յոյսը կ'արծարծուի իրենց կարկամած զէմքերուն վրայ։ Ուրիչներ ընդոստ կ'արթննան ու զազաղտուղի կը դիտեն կամ կը ցցուին իրենց անկողիններուն մէջ՝ թեւերնին կապած, ձեռատ կամ զլուխնին բեռնաւոր վիրակապերով։ Մուլ մռնչիւններ վերմակներու ծալքերուն տակ թաղուած վէրքերու համար, հատկաեալ բառեր, անորոչ վանկեր, ու ահա անուն մը.

— Էմինէ՛, Էմինէ՛, Էմինէ…

Կը հետեւիմ զառանցող հիւանդի մոլորուն նայուածքին, մինչ չրթները կը կրկնեն.

— Էմինէ՛, Էմինէ…

ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(6 – Շար.)

Տէր եւ Տիկին Հայկ Թօփալեան, զաւակներն ու թոռները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ
ՎԵՐՏՀԱՅՄ ԱՂՋԸՔԱՐԵԱՆԻ
(ծնեալ Թօփալեան)

մահը, որ պատահած է Յունիս 8ին, Պուլիս։

ՅԱՒԱՋ։— Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Հ. Թօփալեանի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հիմնադրութեան 92րդ տարեդարձին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Դպրոցասէրի հանգուցեալ հիմնադիրներուն, բարերարներուն, խնամակալուհիներուն, ուսուցիչներուն եւ պաշտօնեաներուն համար, այս կիրակի, 13 Յունիս, Փարիզի Հայոց առաքելական եկեղեցիին մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն։

×

Տէր եւ Տիկին Ա. Օպոզեան եւ զաւակը Ժընեվիւեւ, Տէր եւ Տիկին Տըլէ եւ աղջիկը (Թունուզ), այրի Տիկին Կարապետեան եւ զաւակները (Ժընեւ), Պր. Միհրան Կապրիէլեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Կարապետեան եւ զաւակները, Պր. Արթին Գասպարեան (Իւշիվլի), այրի Տիկին Պետրոսեան եւ զաւակները (Լիոն), այրի Տիկին Սողոմոնեան (Թառատ), այրի Տիկին Շիմշիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Սարգիսեան եւ զաւակները (Երեւան), Պր. Մ. Սարգիսեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Ակոբեան եւ զաւակները (Նիս), Պր. Աւագեան (Փարիզ), հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ կիրակի (13 Յունիս) իրենց մօր, զոքանչին, մեծ–մօր, հարսին եւ աղգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՓԱՅԼԱԾՈՒ ՇԻՄՇԻՐԵԱՆԻ
(ծնեալ Կարապետեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի, 13 Յունիս, ուր է կատարուելիք Ս. Էջմիածնի։ Ժամը 10ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(կաթող. Պատուիրակ Եւրոպայի)

Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր մաղթանք Ս. Էջմիածնի։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ։— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

×

ՎԻԼԻՆ։— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները, Յունիս 12 Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին, նոր ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաւիլի Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութեան երկամեայ շրջանը աւարտած ըլլալով, բոլոր անդամները սոսկ պողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին Շաբաթ 12 Յունիս ժամը 20,30ին։

Օրակարգ։— Բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւն, եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Ներկաներու թիւը մեծա– մասնութիւն պիտի համարուի։

×

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցուի։

— ՄԱՅԻՍ 28 —
ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի
Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապ. Խաչին
Հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին
Շաբաթ՝ 12 Յունիս ժամը 20,30ին, Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթ մէջ
22, Ռիւ Վոլթէր

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին։— Նայիրի եւ Կովկաս պարախումբերը Հրաչուհի Հայկանեան, ինչպէս նաեւ Պետիկ Պետիկեան իր հայկական եւ ֆրանսական խումբերով։

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր
Խօսնակ՝ Դր. Ամիրայեան

Առատ կերուխում
Գին՝ 35 ֆր.

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբը եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը իրենց սրտագին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն այրի Տիկին Մարի Քէլէշեանի, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Քէլէշեանի, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Քէլէշեանի եւ իրենց ընտանեկան բոլոր պարագաներուն Յակոբ Քէլէշեանի մահուան առթիւ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Կազմակերպութեամբ
Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի
մասնակցութեամբ
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ
Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի
Այս կիրակի,
ժամը 15ին Ազգ. Տան սրահին մէջ
295, Ռիւ Պուալօ
Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ
Կը խօսի
ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ (Փարիզէն)
Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր։— երգ, նուագ արտասանութիւն, որուն կը մասնակցի «Արծիւ» պարախումբը։ Տիկ. Ալիս Գալուստեան (երգ)
Հանդէսէն վերջ ընտանեկան եւ ընկերային խնջոյք
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ
Հ. Յ. Դ. Վիէնեի «Անի» կոմիտէի
Մասնակցութեամբ
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սեւան» խումբի
եւ Վիէնի Ֆր. Կապոյտ Խաչի
13 Յունիս կիրակի ժամը 15ին Սէրքլը
Քաթոլիկի Սէն Լուի սրահին մէջ
Կը նախագահէ
ընկ. ԱՒԱԴ ԼՈՒՍԱՐԵԻԵԱՆ
Կը խօսի
ընկ. Կ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզէն)
Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր։— երգեր, արտասանութիւններ։ Օրիորդներ Արաբսի Աճէմեան, Մարգրիտ Քէչէճեան, Արսինէ Կարապետեան (*Տէսինէն*) եւ ընկ. Խ. Մխճեան (*արտասանութիւն*)։ Օրիորդներ Վ. Հէլվաճեան, Ա. Սաճճեան, Ա. Քղելեան (*երգ*)։ Հայկական տռհմիկ պարեր Հ. Յ. Դ. «Սեւան» խումբի կողմէ։
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ՍԷՆԹ ԼԻԹԻՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 12ին Շաբաթ դիւէր կարլ Մարքս հրապարակ Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ սրահը, Լա Մարանտինիէր։
Կը խօսին
ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
եւ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՅՏԱՊԻՐԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին՝ զպրոցի նուիրատու սերնդականներու կողմէ։— մենակներգ, խմբերգ եւ արտասանութիւններ։ Նաեւ հայկական պարեր Վիէնի Նոր Սերունդի Սեւան պարախումբի կողմէ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պատուոյ անդամակցութեան համար վճարած են։—
Պր. Հայկ Ալանեան 100 ֆր.։
Պր. Մելանթոն Ալանեան 100 ֆր.։
Պր. Հանրի Օզճեան 100 ֆր.։
Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան 100 ֆր.։
Պր. Վազգէն Սէրէնկիւլեան 100 ֆր.։
Պր. Կարպիս Յակոբեան 100 ֆր.։
Պր. Լեւոն Տօնիկեան 100 ֆր.։

PARIS NEW-YORK PARIS
à partir de 950 Frs.
Տեղեկութիւն
ԳԱԲՐԻԷԼ ԳԷՈՐԳԵԱՆ
ԱՍԷՆԹԻՐ
154, Պուլվար Սէն–Ժերմէն
Հեռաձայն 326–19–28

Ս. ՅԱԿՈԲ (ԼԻՈՆ)

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ Աղբ. Վարչութիւնը կը ծանուցանէ Լիոնի եւ շրջանի Հայութեան թէ այս կիրակի յատուկ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի եւ Ղարաֆիլիսէի ճակատամարտերու մէջ ինկող նահատակներուն հոգիներուն ի հանգիստ։ Իսկ ի մէջ պատարագի տեղի պիտի ունենայ հայրապետական մաղթանք, կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի տօնին առթիւ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կապ. Խաչի օգնափոխութեան կայանին համար (Յուլիս եւ Օգոստոս) կ'ուզուին մինչեւ տարեվերջ երկու հայ կիներ խոհանոցի աշխատանքներու օգնելու եւ ընդմաքրութեան համար։ Դիմել Կապ. Խաչի գրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ, Շաբաթ կէսօրէ եառ ժամը 3,30էն 6,30 կամ գրաւոր։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան կեդր. Ճանճնախումբը չնորհակալութեամբ կ'ազդարարէ։—

Քալիֆորնիայէն՝ Զարսանճապի Հայրենակցական Միութիւնը ընկեր Մելի–տոսեանի յիշատակին 65 տոլար, Սարգիս Պօղոսեան իր զաւակներուն յիշատակին 25 տոլար, Զիթճեան Պաղտասար 5 տոլ., Խաչիկեան Վահան 5 տոլ.։

Ողբացեալ ընկեր Գալուստ Սաղրեանի մահուան քառասունքին առթիւ Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութենէն ստացանք։— Կ. Տէրէնիկեան 20 ֆր., Քէօսէեան 20, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան 30, Մ. Քայեան 50, Օր. Սաղրեան Մ. 30, Պօմոնի Կապոյտ Խաչ 50, Տէր եւ Տիկին Սուքիասեան 20, Տէր եւ Տիկին Ղազարեան 50։

Սէն Լուի եկեղեցւոյ Թաղականութենէն ողբ. Տիկին Ս. Մուրատեանի մահուան քառասունքին առթիւ։— Պր. Վ. Մուրատեան 30 ֆր., Ամենակ Մանուկեան 100։

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղականութենէն։— Ողբ. Տիկին Լուսիա Պապիկեանի թաղման առթիւ։— Տէր եւ Տիկին Նիկողոսեան Յար. 50 ֆր., Բալուցեան ընտանիք 10 ֆր.։

Ողբ. Լուսիա Պապիկեանի եւ Նիկողոսեան ընտանիքներու հոգեհանգիստին առթիւ։— Տէր եւ Տիկին Նիկողոսեան Յար. 50 ֆր., Տէր եւ Տիկին Սարաճեան Պ. 30, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան 50, Մարզպարեան Հայկ 10 ֆր.։

ԱՂՔԱՏԱՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ին, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ Տը Կոլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբը, որ չատ մը միջազգային ֆէսթիվալներու ընթացքին բազմաթիւ եւ նախանձելի մրցանակներով վարձատրուած է։

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ, *կարելի է նախօրօք սեղան ապահովել, հեռախօսելով 878–02–99 Փարիզ եւ կամ 964–20–67 Մոնմորանսի։*

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ' կէսօրին եւ թէ' երեկոյին։ Զուարթ ժամանցի օր մը. երգ, նուագ, պարեր եւ անակնկալներ, միեւնոյն ժամանակ առիթ տալով պատսպարեալներուն խանդավառ օր մը ապրելու։

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով։

Մուտք 5 ֆր., ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք։

Անձրեւի պարագային, անհրաժեշտ ապահովութիւններ ձեռք առնուած են։ Նախատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունել Հաստատութեան պարտէզը, չէնքի եաեւի կողմէն։

Ծանօթ.— *Հանգստեան տուն երթալու համար չոգեկառք առնել կարելի։ Նոտի կայարանէն մինչեւ Անկէն (չոգեկառք ժամը 10,02էն սկսեալ իւրաքանչիւր քառորդ ժամերուն մինչեւ ժամը 17,02), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրոլէի անկիւնը*

Կարեւոր.— *Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարարուի պաշարեղէններով չգալ։*

×

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը Աղբատահանամի դաշտահանդէսի կիրակի օրը կազմակերպած է օթոքառի ապատարկութիւն մը դէպի Մոնմորանսի։ Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ Կապոյտ Խաչի ընկերուհիներուն մօտ։

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ
ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՅՈՒՇԱՏՕՆ ԵՒ ՀՈԳԵՃՁ

15 Յունիս 1915ին Պոլսոյ Պայազիտի հրապարակին վրայ կախաղանով ճահատակուած քսան Հնչակեան անմահ հերոսներու յիշատակին
նախաձեռնութեամբ Ս. Դ. Հնչակեան
մասնաճիւղերուն
պատուոյ նախագահութեամբ
ընկերուհի ԵՍԹԻՐ ԻՋՔԻԼԱՅԵԱՆԻ
եւ նախագահութեամբ
Ընկ. ՊԱՏՐԻԿ ԿԻՆՃԵԱՆԻ
օրուան պատշաճ բանախօսութիւն եւ ուղերձ։
Կիրակի 13 Յունիս
Restaurant « Le Gavroche »
3, Rue Rougemont, Paris (9e)
Մասնակցութիւն՝ 25 ֆր.
Հեռաձայնել ամէն օր ժամը 18էն վերջ 644–46–02։
Նոյն առաւօտ ժամը 10ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ մէջ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՇԱԲԱԹ
12
ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI
12 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12136

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.136

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԴԱՐՄԱՆ ՉԷ ՅԱՒԻՆ

—o—

Բ.

Անառարկելի դիւղացին մնացած է նոյն ոչխարն ու մոլեռանդ մահմետականը: Յիսուն տարին բաւական չէ եղած անոր դլխուն մէջ մացնելու համար Մուսթաֆա Քէմալի աշխարհիկ եւ արդիական բարեկարդումները:

Մէնտէրէս հասկցած էր այս պարագան: Ու հաճելի ըլլալու համար մոլեռանդ դիւղացիներուն, ամէն կողմ մզկիթներ կը կառուցանէր:

Ներկայիս կրօնական զանազան աղանդներու հետեւորդները կը հետամտին վերականդնել Խալիֆայութիւնը, արաբական ոգին — Մարդարէին լեզուն — պահել մզկիթներուն մէջ, ու եթէ կարելի ըլլայ, վերահաստատել արաբական տաճարը:

Այս դասակարգին պատկանող յեւթանասնամեայ Սաւի Քոչաչի մը, որ Մարտ 12էն ի վեր քանիցս ուղղուած է նամակներ Ատաթիւրքի ուղղութեան, ինչպէս կը պահանջէր բանակի 12 Մարտ թուականի վերջնագիրը Տէմիրէլի կառավարութեան, ինչպէս կը չեշտէ Սաւի Քոչաչ, նոր կառավարութեան փոխ-վարչապետը:

Մէջտեղ ելած է կրկին իսմէթ փաշա, որ Մարտ 12էն ի վեր քանիցս ուղղութիւն փոխեց, նախ ընդվզելով բանակի միջամտութեան դէմ կառավարութեան գործերուն, յետոյ գլուխ ծռելով կատարուած իրողութեան առջեւ:

Ծեր աղուէսը Ցունիս 3ին խօսելով Անդարայի ձայնասփիւռէն հրաւիրած է կառավարութիւնը չափ դնել հալածանքներուն եւ աւելի ներողամիտ վերաբերում ցոյց տալ կասկածելիներու հանդէպ: Իրրեւ օրինակ յիշած է 1962ի եւ 1963ի պետական հարուածի երկու փորձերը իր կառավարութեան դէմ եւ իր ցոյց տուած ներողամիտ ոգին: Ըսած է թէ «ահաբեկիչները Թուրքիոյ մոլորեալ զաւակներն են, ղորս պէտք է փրկել»: Կոչ ուղղած է վերջ տալ զանգուածային ձերբակալութեանց եւ զգուշացուցած է կառավարութիւնը, դլեակ տալով, որ մոլորեալները կրնան յուսահատական արարքներու դիմել: Անոնց դէմ գործադրուած խիստ հալածանքները կրնան խոպան կորսուելու վտանգին առաջնորդել զիրենք:

Լայնօրէն արձագանգ տուինք փոխվարչապետ Սաւի Քոչաչի յայտարարութեանց (Յառաջ, 8 Ցունիս): Այս ա՛յն մարդն է, որ 1967ին Անդարայի մէջ լոյս ընծայեց հակահայ քարոզչութեան սահմանուած ծանօթ գիրքը՝ «Հայերը եւ թուրքերուայ յարաբերութիւնները պատմութեան մէջ» խորագրով, գիրք, որուն տարածման պարտականութիւնն էր ըստանձնած վարիպահայ ծանօթ անձ մը:

Քոչաչ 1919ին ծնած է Էրմէնէկ, 1940ին մտած է պետական վարժարան, զոր աւարտած է 1950ին եւ մինչեւ 1961 իրրեւ պայ ծառայած՝ բանակին մէջ: 1962էն ի վեր ձերակուածական է:

Փոխ-վարչապետը Ցունիս 4ին Անդարայի ձայնասփիւռէն կը հերքէր ձերբակալուածներու եւ բանտարկեալներու չարչարանքի ենթարկուիլը: Իրրեւ նախկին պայ կը փորձէր պաշտպանել բանակը: Թուրք պետականները չա՛տ կըզբաղած են եղեր: Ամէն մարդ գիտէ եղեր, որ անոնք մրջիւնի վրայ կոխելէ անդամ կը զգուշանան:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՏԱԹԻ ԽԻՍՏ ՁԱՌԸ

—o—

«ՆԱԽ ԿՌԻԻ, ԱՊԱ՝ ԿՌԻԻ, ՎԵՐՋԱՊԷՍ՝ ԿՌԻԻ»

Նախագահ Սաւաթ չատ բուռն ճառ մը արտասանեց առջի օր, չեչոը դնելով մանաւանդ հակամերիկեան քարոզչութեան մը վրայ: Ճառը կը նկատուի յեղափոխական, եւ ոչ միայն ձախ այլ նոյնիսկ՝ ձախապաչտ: Սաւաթ կը ջատագովէ Եգիպտոսի եւ Սորհ. Միութեան բարեկամութիւնը եւ կը քննադատէ Միացեալ Նահանգները զոր կը նկատէ Իսրայէլի տեւական պինակիցը: Նախագահին համար «միայն դէնքով կայ Արաբներու փրկութիւնը» քանի որ իրրեւ նշանաբան կ'առնէ «կռիւ, միշտ կռիւ» եւ կ'աւելցնէ. «Սիոնական յարձակումը պիտի չարունակուի մեր սերունդին ընթացքին, մեր եւ մեր տղոց: Իսրայէլեան յարձակումը պիտի մնայ նոյնիսկ մեր երկրին ազատագրումը վերջացնելէ ետք, ինչպէս դանակ մը մեր կոկորդին մէջ: Այս չըլլանը խաղաղութիւն պիտի չճանչնայ ցորչափ արդիական Պետութիւն մը չունենանք»:

Սաւաթ կ'ըսէ նաեւ «պատրաստ ենք մեր կեանքերը զոհելու կեանքին վերադառնալու համար»: Այս ճառը որ վերջնագրի բնոյթ ալ ունի, ցոյց կուտայ ըստ իրազեկներու, որ բան մը չէ փոխուած եւ մանաւանդ ձախողած է Ռոճըրսի առաքելութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ: Արտաքին Նախարարութիւնը կ'ըսէ սակայն թէ Միացեալ Նահանգները չեն յուսալքուիր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻի գործադուլը տարածուեցաւ Ուրբաթ օր: Շարժումը որ ծայր առած էր Նիմէն եւ Ամինեոնէն, գրեթէ բոլոր չրջանները հասած էր Հինդչաքիի դիւղերն իսկ: Արուարձաններու դիծերէն զատ, մեծ գիծերն ալ չեն բանիր բացի Էսթի կայարանէն, որ միակն էր ուր ամէն ինչ կանոնաւոր էր Ուրբաթ: Տնօրէնութիւնը կը մերժէ 10 առ հարիւրի յաւելումը զոր կը պահանջեն ուղեվարները, խնդրոյ առարկայ ընելով Ցունուար 11ի համաձայնագիրը, զոր միանաբան ստորագրած էին սենտիքաներն ու երկաթուղիի տնօրէնութիւնը:

ՆԻՔՍԸՆ արտօնեց ոչ-ռազմագիտական ապրանքներու առաքումը Չինաստան, որոնք մինչեւ այսօր արգելքի տակ կը դտնուէին: Ամերիկացի արտածողները այսուհետեւ կրնան գիւղատնտեսական արտադրութիւնները, ինչպէս նաեւ ձկնեղէն, պարարտանիւթ, ածուխ, քիմիական, ճարտարարուեստական, մետաղադործական ապրանք ղրկել:

ՄԵՔՍԻԿԱՑԻ մէջ չատ ծանր բախումներ տեղի ունեցած են ուսանողներու ցոյցերու ընթացքին: Կ'ըսուի թէ 5 մեռեալ կայ եւ 35 վիրաւոր:

Մոնտի Թուրք Թղթակիցը՝ Ալի Քազանճըկիլ իր կարգին կը հերքէ Քոչաչի հերքումը, պինուորականներու անմարդկային արարքներու փաստեր յիշելով:

Միւս կողմէ ձիւմհուրիյէթի անօրէն Նաիր Նաճի նոյնպէս կ'անդրադառնայ փոխ-վարչապետի «Հերքում»ին: Ցաւով դիտել կուտայ, որ ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուած եւ հսկողութեան տակ առնուած մարդոցմէն չատեր հարցաքննուելէ եւ ազատ արձակուելէ առաջ ծեծուած, չարչարուած եւ անարդուած են: կը հերքէ նաեւ Քոչաչի այն հաւաստումը թէ զաղափարական յանցանքի համար ո՛չ ոք ձերբակալուած է: Ներկայիս, կ'ըսէ, մեծ թիւ մը կը կազմեն բանտարկուած մտաւորականները, — փրոֆեսէօր, արուեստագէտ, ուսուցիչ: Դիւրին գործ չէ աշխարհի հանրային կարծիքին հաւատացնել թէ անոնք կապեր ունէին ահաբեկիչներուն հետ:

Անդարայի Տեղեկատուութեանց ընդհ. տնօրէն Ալթէմուր Քըլըճ Մոնտի ուղղած գրութեամբ մը կը ճղնի թուրքիան ներկայացնել իրրեւ տիպար երկիր մը, ուր բոլոր ազատութիւնները ու սահմանադրական օրէնքները խոտիւ յարդուած են...:

Ծանր, չըսելու համար անբուժելի հիւանդութենէ կը տառապի Թուրքիա:

Պաշարման վիճակը գարման չէ իր ցաւին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ 6-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

—o—

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի ժողովասրահին մէջ, Ցունիս 1-3, տեղի ունեցաւ Հայաստանի խորհրդային գրողներու 6րդ համագումարը:

Նախագահութիւնը կազմուած է կուսակցական – պետական դէմքերէ — Ա. Քոչինեան, Բ. Մուրադեան, Ն. Ցարուճեան եւ ուրիշներ, ինչպէս նաեւ խորհրդային Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղարներ:

Համագումարին բացումը կատարեց Գեղամ Սարեան:

— Մեր դրականութեան առջեւ, ըսաւ ան, ցցուած են լուրջ եւ կարեւոր խնդիրներ: Առնչ իրականացման համար մեր բանաստեղծներն ու արձակագիրները, ինչպէս նաեւ թատերագիրները պարտաւորութիւնը կը դգան դեղարուեստորէն մարմնացնելու այն նիւթերը, որոնք կ'առաջադրուին կեանքի կողմէ: Այսօր, ամէնէն հրատապ գործը համայնավարութիւն կառուցանող մարդոց դեղարուեստական դիմանկարներու կերտումն է: Մենք ունինք սքանչելի արձակագիրներ թէ՛ հին եւ թէ միջին ու երիտասարդ սերունդներու շարքերուն մէջ: Անոնցմէ չատեր արդէն ցոյց տուած են իրենց կարողութիւնները, եւ կը կարծենք, որ այդ դրողներու ջանքերուն չնորհիւ մօտիկ ապագային մենք կ'ունենանք աչքառու մարդոց հերոսապատումներով հարուստ կեանքը պատկերացնող, հոգեբանօրէն ճշդրիտ դեղարուեստական բարձրարժէք գործեր:

«Մեր չնորհալի բանաստեղծները, որոնք իրենց ստեղծագործութիւններուն մէջ արտայայտած են հայրենիքի, սիրոյ, մօր, աշխատանքի թեմաները, կարեւոր աւանդ ներդրած են խորհրդահայ բանաստեղծութեան զարգացման գործին մէջ: Իրենց նոր գործերով կ'արտայայտեն մեր բանուորներուն, կոլտնտեսականներուն հերոսական աշխատանքը, անոնց հոգեկան աշխարհը:

«Կուսակցութիւնը նոր խնդիրներ կը դնէ նաեւ թատերագիրներու առջեւ: Հաշուետու ժամանակաշրջանին դրական այդ սեռին ուղղութեամբ նոյնպէս ձեռք ձգուած են որոշակի յաջողութիւններ: Ցառաջիկային խորհրդահայ թատերական դիրքերը, չարունակելով դասական թատերագրութեան լաւագոյն աւանդութիւնները, իրենց գործերու նիւթը կը գարձնեն ժամանակակից կեանքը, մարդոց հերոսական աշխատանքն ու պայքարը»:

Գեղամ Սարեանի առաջարկով համագումարի պատուոյ նախագահութիւնը կը տրուի Սորհ. Միութեան Համայնավար Կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի Քաղբիւրոյն (Պոլիտբիւրօ): Ապա միաձայնութեամբ կը հաստատուի համագումարի հետեւեալ օրակարգը.

« Համայնավար շինարարութիւնը եւ մեր դրականութեան հիմնական խնդիրները » (Հայաստանի Գրողներու Միութեան հաչուետուութիւնը):

Ցարակից զեկուցումներ՝ խորհրդահայ բանաստեղծութիւնը, խորհրդահայ արձակը, խորհրդահայ թատերագրութիւնը:

Օրակարգի առաջին հարցի մասին զեկուցեց Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան Ա. քարտուղարը՝ Է. Թօփչեան: Խորհրդահայ բանաստեղծութեան մասին խօսեցաւ բանասիրական դիտութիւններու թեկնածու Վ. Մնացականեան, խորհրդահայ արձակի մասին՝ բանասիրական դիտութիւններու տոքթէօր Ս. Սարինեան, իսկ խորհրդահայ թատերագրութեան մասին՝ բանասիրական դիտութիւններու տոքթէօր Լ. Հախվերդեան (ԽՄՌ.— Զեկուցումներու հիմնական մասերը առանձին, յաջորդաբար):

Համագումարի երկրորդ օրուան նիստին քննութեան առնուեցան զեկուցումները: Իրենց տեսակէտները յայտնեցին դանազան հարցերու չուրջ Ս. Կապուտիկեան, Հր. Ցովհաննիսեան, Վ. Նորենց, Ս. Ալաջալեան, «Գրական Թերթ»ի խմբագիր Ս. Ցարութիւնեան, «Գարուն» ամսագիրի խմբագիր Վ. Պետրոսեան, «Սովետական Գրականութիւն» ամսագիրի խմբագրապետ Ս. Կուրտիկեան, Ռ. Արամեան եւ ուրիշներ:

Այս նիստին ճառ մը խօսեցաւ Ա. Քոչինեան, Համայնավար Համայնավար Կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի Ա. քարտուղարը:

Համագումարը իր աշխատանքները վերջացուց Ցունիս 3ին: Միաձայնութեամբ քուէարկուած բանաձեւը «բաւարար» որակեց Հայաստանի խորհրդային Գրողներու Միութեան վարչութեան աշխատանքը:

Համագումարին արտասահմանէն մասնակցեցան, իրրեւ Սփիւռքի հայ դրականութեան «ներկայացուցիչներ» Գ. Խերդեան (Մ. Նահանգներ), Ա. Ալիքսանեան (Ֆրանսա), Ա. Դարեան, Տ. Վարժապետեան, Պ. Սիմոնեան (Լիբանան), Ս. Փանոսեան, Ա. Արարատ (Սուրիա) եւ Լ. Շահոյեան (Իրաք), գրեթէ բոլորն ալ «Հանրածանօթ անձանօթներ» ինչպէս պիտի ըսէր սրամիտ Ֆրանսացին: Բայց պարզ է որ կարեւորը՝ դրագէտ ըլլալը չէ Հայաստանի դրագէտներու համագումարի մասնակցելու համար:

Ցունիս 4ին տեղի ունեցաւ Հայաստանի խորհրդային Գրողներու Միութեան վարչութեան լիակատար նիստը: Վարչութեան առաջին քարտուղար ընտրուեցաւ Է. Թօփչեան, Բ. քարտուղար՝ Հ. Ցովհաննիսեան, քարտուղարներ՝ Ս. Ալաջալեան, Պ. Մխքայէլեան եւ Լ. Կարապէտեան: Ընտրուեցաւ վարչութեան նախագահութիւն՝ բաղկացած 19 անձերէ:

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑ ՄԸ ՊԷՏՔ ՉԷ ՓԱԿՈՒԻ

ԽՄԲ.— Յաւով կարդացինք *Մարմա* – բայի Յունիս 7ի թիւին մէջ Ռ. Հատտէ– ճեանի «*Պիտի թողո՞ւնք որ փակուի*» խո– րագրեալ յօդուածը: Զայն արտատպելով, կը յանձնեինք առաւելաբար Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան եւ Հ. Բ. Ը. Մ.ի ուշադրութեան, որոնց ճիտին պարտքն է առաւելաբար չթողուլ որ հայ դպրոց մը փակուի, ճիւթական պատճառ– ներով:

Ահաւա՛սիկ, եթէ քիչ մը չլսելու ղանք, կամ երանելի անտարբերութեան մը մէջ եթէ մէկ երկու անգամ ուս թօթուենք, Իսթանպուլահայութեան անուանի կրթա– կան օճախներէն մին մօտ օրէն ընդմիշտ պիտի փակէ իր դռները եւ իր մօտաւո – րապէս հարիւր եօթանասուն աշակերտ – ները պիտի ղրկէ ուրիշ վարժարաններ, հաւանաբար դէպի ոչ–հայկական ուսում– նարաններ:

Հինդլեան վարժարանը անուն մըն է մեր իրականութեան մէջ, անուն մը որ մեզմէ չատերուն մտքերուն մէջ կ'ար – թընդնէ ղպրոցական քաղցր ապրումնե – րու կապուած յիշատակներ: Մեր մօտիկ անցեալէն մեզի փոխանցուած արժէքա – ւոր աւանդներէն մէկն է ան, որուն իր անունը տուած էր մեր քանի մը մեծ դաս– տիարակներէն մին եւ որմէ այդ օրէն ասդին հազարաւորներ ստացան ոչ մի – այն անուն մը, այլ նաեւ տոհմիկ անհա– տականութիւն: Մեր զանազան ազգային վարժարաններուն քովն ի վեր, այս հաս– տատութիւնն ալ տարիներէ ի վեր իր ան– կիւնէն տարաւ համեստ բայց համբաւելի աշխատանք մը, երախտապարտ թողլով սերունդներ, որոնց զաւակները կերպով մը իրենք ալ իրենք պարտաւոր նկատեցին ապրեցնելու այդ հաստատութիւնը:

Մենք, Հինդլեան վարժարանի հետ անմիջական կապ չունեցողներս, տարին մէկ կամ երկու անգամ կը յիշէինք այս վարժարանին անունը, հաւատարիմ սա – ներու կողմէ իրենց մեծանուն դաստիա– րակին չիրխին տրուած աւանդական այ– ցելութեան մը, կամ դարձեալ նոյն ան– ձերուն կողմէ պատրաստուած «Հինդ – լեանի Օր»ուան մը առիթներով: Այդ աւանդական զոյգ հանդիսութիւնները կը բաւէին մեզի ցոյց տալու թէ չարժումը կը շարունակուէր, վարժարանը կը գո – յատեւէր:

Հինդլեանի չիրխին տրուած այս տար– ուան այցելութիւնը անակնկալ եւ տխուր լուր մը բերաւ սակայն մեզի: Այդ այցե– լութեան ընթացքին վարժարանին վա – րիչները պաշտօնապէս յայտնեցին թէ այլեւս կարելի չէր կանգնուն պահել դըպ– րոցը եւ յառաջիկայ տարեշրջանին որո– չած էին փակել զայն: Նիւթական դըժ– ուարութիւններ, մանաւանդ ուսում– ցիչներու ամսաթոշակներու վրայ պար – տադիր յաւելում մը անտանելի բեռ մը դրած էր վարժարանը սիրայօժար մա– տակարարող քանի մը նախկին Հինդլեան– ցիներու տկար ուսերուն վրայ: Աչա – կերտներուն ծնողքները առանձին չէին հասներ դիմադրաւելու վարժարանի պիւտճէին վրայ աւելնալու կոչուած այս նոր ծանրութիւնը: Իսկ վարիչները հա – սոյթի ուրիչ աղբիւրներ չունէին: Իրրեւ մասնաւոր վարժարան՝ ոչ նուիրատուա– ման կրնային ձեռնարկել, ոչ ալ պարա– հանդէս կրնային կազմակերպել: Եւ կար– ծես թէ այսքանը չէր բաւեր, վարժարա– նին տանուտէրը կ'ուզէր ծախու հանել չէնքը եւ կը պահանջէր բաւական բարձր դումար մը: Բոլոր այս պայմաններուն մէջ վարիչներուն կը մնար մէկ բան մի– այն. համակերպիլ ճակատագրին, փա – կել վարժարանին դռները եւ աշակերտ – ները թողուլ իրենց ճակատագրին հետ դլուխ դլխի:

Պահ մը խորհինք սակայն թէ ինչ կը նշանակէ վարժարանի մը դռները փակե– լու որոշումը տալ չրջանի մը մէջ ուր արդէն գոյութիւն ունեցող վարժարան – ներուն մէջ սենեակ մը աւելցնելն իսկ հրաչքի համազօր յաջողութիւն է: Ի՞նչ կը նշանակէ մանաւանդ վարժարանի մը դռները փակել միմիայն նիւթական դըժ– ուարութիւններու պատճառով: Խորհինք անգամ մը: Աչակերտներ չեն որ կը պակ– սին: Ուսուցիչներ չեն որ կը պակսին: Դէչ աղէկ չէնք մը կայ: Ուրեմն չէնքն ալ չէ որ կը պակսի: Կը պակսի միայն դրամը: Եւ այդ դրամը կը պակսի այն– պիսի հաւաքականութեան մը մէջ, ուր հսկայ հիւանդանոցներ, որբանոցներ, ե– կեղեցիներ եւ նոյնիսկ Սանուց Միու – թիւններ յարաբերաբար տանելի դիւրու– թեամբ մը կը գոյացնեն իրենց այն պիւտճէները որոնք միշտ արիւն կը ստա– նան այս ժողովուրդին նուիրատու քսա– կէն: Դրամն է որ կը պակսի ուրեմն վերը համրուած բոլոր այդ հաստատութիւն – ներէն ոչ նուազ կարեւոր հաստատու – թեան մը համար, կրթական օճախի մը համար, հոգ չէ թէ ազգային դիմագիծ չունենայ ան: Հոգ չէ թէ կ'ըսենք այն պարզ պատճառով որ դրեթէ վստահ դիտենք թէ պարագան տարբեր չէ նաեւ մեր չատ մը ազգային կրթական հաս – տատութիւններուն համար: Տակաւին մեր մտքերուն մէջ է այն տխուր կոչը զոր անցեալ տարի հանրութեան ուղղած էր կեդրոնական վարժարանը: Եւ որքան որ դիտենք, այդ կոչը արդիւնաւոր չարժում մը չստեղծեց մեր մէջ, ժողովուրդը իր ուրախ եւ տխուր առիթներուն աւելի յաճախակի կերպով կեդրոնականը յիշել չսկսաւ:

Մինչդեռ դրամը որքան անկարեւոր, որքան երկրորդական պէտք է մնացած ըլլար այն դժուարութիւններուն քով, որոնք այսօր կը սպառնան մեր կրթական հաստատութիւններուն գոյութեան, որ– քան արհամարհելի պէտք է երեւէր ան մեր զաւակներուն տոհմիկ մաքուր կըր– թութիւն մը տալու անհրաժեշտութեան եւ կարեւորութեան դիմաց: Չէ՞ որ դրա– մը մեր յետին վարժարանին իսկ դռները փակող վերջին ազդակը պէտք է ըլլար:

Ահա՛ թէ ինչու հիմա մենք մեզի կը հարցնենք հետեւեալը. պիտի թողո՞ւնք որ փակուի Հինդլեան վարժարանը: Հինդլեանցի ըլլանք կամ ոչ, զաւակ ու– նենանք կամ չէ, մեծահարուստ ըլլանք կամ ոչ, ի՞նչ պիտի ընենք: Պիտի թո – ղո՞ւնք որ մեր երբեմնի կարեւոր վարժա– րաններէն մէկը փակուի ընդմիշտ:

Պիտի փափաքինք որ մեր ընթերցող – ները, բայց մանաւանդ Հինդլեանցինե – րը, առանձին առանձին պատասխանէին այս հարցումին: Այո, պիտի թողո՞ւնք որ փակուի Հնդլեան վարժարանը: Եթէ պի– տի թողունք, կրնանք վստահ ըլլալ որ վաղը կարգը միւսներուն պիտի գայ:

Ռ. ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՍՈՆԱ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Իտալահայ Մշակութային Միութիւնը՝ լիբանահայ ծանօթ երգչուհի մեծծո – սոփրանօ Տիկ. Սոնա Մինասեանի Միլա– նօ ներկայութենէն օգտուելով, կազմա – կերպեց երգահանդէս մը որ տեղի ունե– ցաւ անցեալ Մայիս 19ին Հայ Տան սրահ– ներուն մէջ: Տիկ. Մինասեան յաջորդա– բար երգեց կտորներ Վերտիէ, Զիլէայէ, Հենտէլ, Սէն Սանսէ, իսկ հայ հեղի – նակներ Կոմիտասէ, Կանաչեանէ, Տոլու– խանեանէ եւ Խաչատրեանէ: Շնորհալի երգչուհին իր այս երգահանդէսին մէջ դարձեալ ի յայտ բերաւ իր ձայնին թաւ– չային գեղեցկութիւնն ու խորութիւնը, եւ մանաւանդ ձայնական ելեւէջներու ճշդրիտ տիրապետումը Թրովաթորէի եւ Զիլէայի դժուարին արիաներուն մէջ: Մոր ապրումով եւ զմայլելի մեկնաբա – նութեամբ երգեց Կոմիտասի «Զինար ես»ը, Կանաչեանի «Ալվարդի երազը», եւ Տոլուխանեանի «Ես լսեցի մի անոյշ ձայնը»: Երգահանդէսը պարզեւեց գե– ղարուեստական իսկական վայելք մը, եւ արժանացաւ ներկայ հասարակութեան ջերմ ընդհատանքին եւ ծափահարու – թիւններուն:

Իտալական «Նոթթէ» օրաթերթի երա– ժըշտական քննադատը անդրադառնալով այս երգահանդէսի մասին, ի մէջի այլոց կը դրէ թէ՝ հայ երգչուհին յուշիչ կեր– պով մեկնաբանեց օփերայի արիաները, մանաւանդ Վերտիի Թրովաթորէն եւ Սէն Սանսի Սամսոն եւ Տալիլան: Իսկ իր դասական հիանալի պատրաստութիւնը ի յայտ բերաւ Հենտէլի Յուլիոս Կեսարի արիային մէջ:

Այստեղ կ'արժէ յիշել թէ անցեալ փե– տրուարին Տիկ. Սոնա Մինասեան երե– կանի Ֆիլհարմոնիայի սրահին մէջ չատ յաջող երգահանդէս մը տուած է, որ– ժանանալով հասարակութեան եւ մամու– լի խանդավառ ընդունելութեան: Պետա– կան Օփերայի անօրէնութիւնը դնահա – տելով անոր երաժշտական եւ բեմական կարողութիւնը, զայն հրաւիրած է յա – ռաջիկայ Սեպտեմբերին երգելու Վերտիի Թրովաթորէ օփերային ներկայացման որպէս գլխաւոր դերակատարուհի:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՖԻԼՄ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

*Իտալացի երիտասարդ բեմադիր Լուի– ճի Ալպէրթոնի որ Վազդէն Ա.ի Հռոմ այցելութեան առթիւ պատրաստած էր Իտալիոյ մէջ տեղի ունեցած հանդիսու – թեանց դունաւոր չարժանկարը, դադա – փարը յղացաւ պատրաստելու վաւերա – դրական ֆիլմ մը որ օտար հասարակու– թեան կը ներկայացնէ հայկական ցեղա – սպանութիւնը եւ անոր չարժառիթները: Ֆիլմին տիտղոսն է Ո՞վ կը յիշէ Հայերը: Այս չարժանկարին իրականացման հա – մար բեմադիրը օգտուած է Արմին Վէգ– նէրի 1914ի Յարդերու լուսանկարներէն, հայկական դիրքերու մէջ հրատարակ – ուած լուսանկարներէ եւ իտալացի ար– դիական նկարիչ Անսէլմոյի Լը Մասաքրը (Յարդը) արտայայտող նկարներու չար – քէն: Անոնցմէ ընտրուած նիւթերու ճար– տար համադրութեամբ եւ պատշաճ երա– ժըշտութեամբ ստեղծած է տպաւորիչ մթնոլորտ մը որուն մէջ հանդիսատեսը՝ առանց ճնշուելու սարսռաղդեցիկ տե – սարաններէ, աչալուրջ կը հետեւի յա – ջորդող նկարներուն եւ խօսնակին բա – ցատրութիւններուն: Ֆիլմը կը սկսի ոճ– րագործ Թալէաթի ծանօթ հեռագրով որ կը հրահանգէր բոլոր կուսակալներուն, առանց խղճահարութեան եւ առանց տա– րիքի ու սեռի խորութեան անխնայ բնա– ջնջել ներքին զաւառներու հայ բնակչու– թիւնը: Այս ցեղասպանութեան անպատիժ մնալուն որպէս հետեւանք կը յիշատակէ Լեհաստանի արշաւանքի նախօրեակին՝ Հիթլէրի նոյնքան վատահամբաւ հրա– հանգը Լեհերը բնաջնջելու մասին, որու վերջաւորութեան կը հարցնէ թէ — ո՞վ կը յիշէ այսօր հայկական Յարդերը: Այս հարցումէն ներչնչուած է նաեւ ֆիլմին տիտղոսը: Ժապաւէնը կը վերջանայ հայ– կական վերապրթնումով ըլլայ հայրե – նիքի թէ սփիւռքի մէջ, ցոյց տալով մինչազգային համբաւ վայելող հայ ակա– նաւոր դէմքեր եւ տալով տեղեկութիւն– ներ Իտալիոյ հայ գաղութի մասին: Բե– մադիր Ալպէրթոնի խուսափած է կատա–

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Իսկ փոքր աղջիկն ու մանչը՝ մին Հոմ Սքուլ, միւսն ալ Ռոպերթ Քո– լէճ կը դանուէին: Այս առանձնու – թիւնն էր ահա, որ զինքը կը զուար– թացնէին, քանզի որոշած էր օգուտ քաղել իր ազատութենէն, չռայլ կեանք մը վարելու համար, դոնէ ժամանակ մը: Նոյնիսկ այնպէս կարզադրած էր, որ իրիկուան կերակուրն ալ դուրսը ուտէ, աւելի ազատ մնալու եւ ծառաներուն ան– հարկի հսկողութենէն խուսափելու հա – մար:

Ղուկաս էֆէնտի լսած էր, որ իր բա– րեկամը, Քերովբէ էֆէնտի, կարգ մը անխոստովանելի մոլութիւններ ունէր ու հիմա, զայն իր քովը կանչելով, կը յու– սար զայն իրեն դործակից ընել իր մտա– դրած հաճոյքի եւ ցոփութեան արշա – ւանքին:

— Այս գիշեր եկուր, կերակուրը մի– սին այստեղ ուտենք, առաջարկեց երկու օղի եւս ապսպրելով:

— Բայց, էֆէնտի, տունը չէ՞ն սպա– սեր...

— Տունը մարդ չկայ, հիմա ամուրի կը սեպուիմ, պատասխանեց վաճառականը եւ իր բարեկամին պատմեց կնոջ մեկ– նումը:

Այս բացատրութեան վրայ, Քերովբէ էֆէնտի յօժարակամ ընդունեցաւ ճաշի հրաւէրը:

Վաճառականը կամաց – կամաց, դբօս– նելու,, իր ազատութենէն օգտուելու թաքուն խորհուրդները պարզեց եւ կարդ մը քօղարկեալ ակնարկութիւններ ըրաւ Քերովբէ էֆէնտիին, որ խնդալով ու կատակելով պատասխանեց:

Առատ դինիով ճաչէ մը ետք երկու բարեկամները ալ բոլորովին բացուած էին իրարու եւ որոշեցին նոյն իրիկունը միասին անցընել, աղէկ քէֆ մը ընելու համար:

Այդ գիշերը Ղուկաս էֆէնտի տուն չվերադարձաւ. առտուն միայն եկաւ մէկ երկու ժամ հանդստանալու եւ յետոյ դործին դնաց: Քերովբէ էֆէնտի իրմէ սպասուած պաշտօնը մեծ յաջողութեամբ կատարած էր, արժանանալով վաճառա– կանին բարեացակամ դնահատութենէն:

Հետեւեալ օրը կրկին իրար դտան նոր արշաւանքներ կազմակերպելու համար ու այսպէս, ամիս մը, Ղուկաս էֆէնտի սանձարձակ չուայտութեան կեանք մը վարեց: Քերովբէ էֆէնտի իրեն անբա – ժան խորհրդակիցն ու դաղտնակիցը եղած էր, ալ պատկառանքն ու ակնածանքը վերցած էին իրենց միջեւ եւ իրենց յա– րաբերութիւնները բացարձակօրէն մաեր– մական հանդամանք մը առած էին:

Ղուկաս էֆէնտիի հաճոյակատար ա– ռաջնորդը ուղեց օգտուիլ այս նորահաս– տատ մտերմութենէն եւ բաւական մեծ – կակ դումար մը յաջողեցաւ փրցնել վա– ճառականէն, իբրեւ փոխատուութիւն:

Եւ սակայն օր մըն ալ Ղուկաս էֆէնտի, ալ յափրացած այդ կեանքէն, կամաց– կամաց խոյս տուաւ իր բարեկամին ըն– կերակցութենէն:

Մոռցուած կիրք մը վերստին վառել կը սկսէր իր ներսիդին:

Առաւ մը, երբ դրասենեակը նստած ընթացիկ դործերով կը զբաղէր, քենին ներս մտաւ իր փոքրիկ աղջկան հետ:

— Բարեւ, Ղուկաս էֆէնտի, ըսաւ նստարանին վրայ տեղաւորուելով, մինչ աղջիկը կը փութար ձեռք համբուրելու:

— Աստծոյ բարին, բարի եկար, դոչեց վաճառականը զուարթ դէմքով, աս ո՞ւր է, մէկեղեր չկաս այչափ առեն...

— Ինչ ընեմ, քոյրս տունը չէ որ դամ, պատասխանեց կինը ժպտելով:

Ղուկաս էֆէնտի վաւաչոտ աչքերով սկսաւ դիտել իր քենին, որ դրեթէ ամիսէ ի վեր չէր տեսած եւ որ տարբինապէս դեղեցիկ ու զբաւիչ կը թուէր իրեն այդ միջոցին:

— Այս որչափ փոխուած ես, ըսաւ:

— Ի՞նչ եմ եղեր...

— Գիրցեր, վրայ ես եկեր, դոյնդ աղուորցեր է...

Յետոյ, յանկարծ, արհամարհական չեչտով մը հարցուց.

— Մարդդ ի՞նչ կ'ընէ, դործերը ի՞նչ կուրի մէջ են:

— Ամա՛ն, Ղուկաս էֆէնտի, մի հար– ցներ, չատ փորձանքներու մէջ ենք նո– րէն, արդէն չիտակը անոր համար եկայ քեզ տեսնելու:

— Ի՞նչ եղաւ որ, հարցուց վաճառա– կանը յօնքերը պռտտելով:

— Ճաներմ, պզտիկ դործ մը ունէր, ինչ է նէ՝ դէշ աղէկ կ'երթայինք, Յոյն մը ե– լաւ դէմը, ընկեր ըլլալ ուղեց, իբր թէ դործը ընդարձակելու համար, վերջա – պէս՝ ըրաւ–չըրաւ համոզեց, դործի սկը– սան, մէյէր խաբեբայ աւազակին մէկն է եղեր, թէ դործը կործանեց եւ թէ եղած քիչ մը դրամն ալ առաւ փախաւ...

— Էյ, ըսել է հիմա դործը դադրեցու– ցա՞ծ է...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

րելէ լրագրական մերկ ոբփորթաժ մը, այլ ջանացած է դեղարուեստական եւ քարական պատմուճանով ներկայացնել ցնցող երկանութիւնը: Վաւերագրական այս փաստանկարը հայկական ցեղասպանութեան նուիրուած ինքնայատուկ եւ բնական յաջող առաջին փորձը ըլլալուն, զուրկ չէ անշուշտ որոշ թերու-թիւններէ որոնք կը բացատրուին երի-տասարդ եւ օտար բեմադիրին անցեալի դէպքերը դիտելու այժմու տեսանկիւնէն: կը խորհինք թէ որոշ յապաւումներով եւ յարմար յաւելումներով կարելի է զայն վերածել իր նպատակին համապատաս-խան դեղարուեստական ժապաւէնի մը:

Այս ֆիլմը՝ որու պատրաստութեան համար նիւթական կարեւոր մասնակցու-թիւն մը ունեցած է Պր. Ստեփան Սրապ-եան՝ իտալահայ կոմիտէի վարչութեան նախաձեռնութեամբ ներկայացուեցաւ հայ եւ օտար հասարակութեան, Սանթրը ֆիլհիրմոնիք Ֆրանսէզ սրահին մէջ, ար-ժանանալով նպաստաւոր ընդունելու-թեան: Կ'իմանանք թէ ան պիտի մաս-նակցի փաստանկար ֆիլմերու մրցումին կազմակերպուած իտալական Զբօսաշրջ-ջիկութեան Նախարարութեան կողմէ:

ՀԱՑ ԳԻՏՆԱԿԱՆԻ ՄԸ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Միլանի հայ գաղութի ծանօթ բժըշ-կուհի Փրոֆ. Անահիտ Քէհէեան որ մասնագէտ է մանկական հիւանդու-թեանց, վերջերս ներկայացուցած է նոր աշխատութիւն մը ներծոր դեղձերու մա-սին եւ զայն յաջողութեամբ պաշտպա-նած Հռոմի բժշկական կաճառին առջեւ, ստանալով ներծոր դեղձերու մասնագէտ փրոֆեսէօրի երկրորդ տիտղոսը: Փրոֆ. Անահիտ Քէհէեան Իտալիոյ միակ կինն մասնագէտն է ներծոր դեղձերու (անտո-գրինոլոժի) ճիւղին մէջ:

ՄԱՑՏԱ. ՄՆՏԻԿԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս տարուան ընթացքին Միլանոյի հայ գաղութը ունեցաւ դեղարուեստական ե-րեսն չարժում մը: Արտաչէս Ղարիպեանի եւ Զարեհ Մուրթաֆեանի յաջող նկարա-հանդէսներէն ետք, հրապարակ եկաւ Մայտա Մնտիկեան իր նկարահանդէսով Պարպարուի Կալըրիին մէջ Մայիսի ա-ռաջին չաբաթներուն: Ցուցադրուած յի-սունի չուրջ նկարները կը ներկայացնէին հայրենի տեսարաններ զոր Մայտան՝ Հայաստան կատարած իր վերջին այցե-լութենէն յետոյ, հարազատ ղգացումնե-րով պաստառին յանձնած էր: Այստեղ կ'արժէ նշել որ այս նոր նկարներով ան ի յայտ կը բերէր աւելի հասունութիւն, նրբազգածութիւն եւ արտայայտութեան ինքնատիպ ոճ մը: Նկարահանդէսը ար-ձանագրեց լաւ յաջողութիւն մը արժա-նանալով տեղական մամուլի եւ դեղար-ուեստասէրներու դրուատիքներուն:

Հ. Բ.

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հայաստանի անկախութեան հռչակման 53րդ տարեդարձի հանդիսութիւնը, որու յատկապէս ներկայ գտնուեցան մեծ թի-ւով երիտասարդներ, երկու սեռէ, տեղի ունեցաւ վեցերորդ Թաղապետարանի սը-րահը, Շարթի երեկոյ, Յունիս 6:

Բեմը յարդարուած էր պատշաճ ձեւով՝ Ֆրանսական եւ հայկական մեծկակ Եռա-գոյներով:

Օրուան նախագահը՝ ընկ. Հրանտ Սա-մուէլ իր խօսքին մէջ յիշեցուց, թէ յի-սուներեք տարի առաջ Արարատեան դաշ-տին վրայ կը վճռուէր Հայութեան ճա-կատագիրը: Պատկերացնելէ ետք 1915էն մինչեւ 1918 երկարող ժամանակաշրջանի ներքին թէ արտաքին կացութիւնը, ան նկարագրեց այն օրհասական դուպարը, որու չնորհիւ ստեղծուեցաւ Հայաստանի անկախ Հանրապետութիւնը: «Քառասէն հայրենիք ստեղծեց Հ. Յ. Դաշնակցու-թիւնը, Հայութեան քաղաքական արդար պահանջներուն հարազատ արտայայտիչ մարտական այս կազմակերպութիւնը, որ երեսուն ամսուան իր իշխանութեան օրե-րուն միաճոյլ դարձուց Հայաստանը՝ ներքին ճակատին վրայ: Իսկ արտաքին ճակատին վրայ իրապէս եւ իրաւապէս ճանչցուց Հայաստանի Հանրապետութիւ-նը իբրեւ անկախ Պետութիւն եւ այդ հանգամանքին բոլոր ստորոգելիներով օժտեց զայն»:

Ընկ. Հրանտ Սամուէլ խօսելէ ետք Սեւ-րի եւ Լօզանի դաշնագիրներու մասին, նկատել տուաւ, թէ ազդովին մերժեցինք Լօզանը եւ կառչած մնացինք Սեւրին, զոր կը նկատենք մեր հաւատոյ հանգա-նակը: Սեւրի դաշնագիրը միջազգային անժամանցելի մուրհակ մըն է, որ ուշ կամ կանուխ պէտք է վճարուի: Ապա յիշեցնե-լէ ետք, թէ Մեծ Եղեռնի յիսնամեակէն ետք «միաբեսակ մտածում»ի փաստը նը-կատելի դարձած է Հայաստանէն Սփիւռք նախագահը յայտարարեց, թէ աւելի քան կէս դարէ ի վեր չենք դադրած պահան-ջելէ մեր հողերը աշխարհի ճակատագիրը անօրինելու կոչուած Մեծերէն եւ Մակէն, ու պիտի չարունակենք պահանջել ան-վհատ, հեռապնդել անընդհատ մեր ար-դար դատը մինչեւ վերջնական յաղթա-նակ:

Ընկ. Հրանդ Ակոնեան, օրուան բա-նախօսը, յետադարձ հայեացք մը նետեց անցեալի մեր պատմութեան դլխաւոր է-ջերուն վրայ՝ 1375էն մին-չեւ Մայիսեան բախտորոշ օրերը: Կէտ առ կէտ յիշեց այն բոլոր դէպքերը, ո-րոնց չարահիւսումով կը կազմուի այս-պէս կոչուած Հայ Դատի պատմական թղթածրարը. ան մասնաւորապէս բնու-թագրեց կացութիւնը վեց դարերու օս-մանեան տիրապետութեան՝ Հայաստանի մէջ: Պարզեց մեր ժողովուրդին վիճակ-ուած տնտեսական, քաղաքական, ընկե-րային եւ հոգեկան պատկերը ամբողջ Թրքահայաստանի մէջ: Ցիշեց Հայաս-տանի անկախութեան ի խնդիր պայքա-րած եւ աշխատած մեր մեծ ռահվիրա-ներու գործունէութիւնը՝ Իսրայէլ Օրիէն մինչեւ յեղափոխական չրջան, բոլորն ալ հիմնական դիծերու մէջ:

Այլ մանաւանդ պատկերացուց 1915-1918ի ժամանակաշրջանի վիճակը գտնե-լով, որ երկու մեծ դժբախտութիւնները արձանագրուեցան այդ տարիներուն: Ա-ռաջինը՝ համաշխարհային պատերազմը, որ հնարաւորութիւն տուաւ Թուրքերուն գործադրելու իրենց հայասլինջ ծրագիրը: Երկրորդը՝ 1917 Փետրուարի ռուսական յեղափոխութիւնը, որովհետեւ Կովկաս-եան երկարաձիդ ճակատի պաշտպան ռու-սական յաղթական բանակը կը բարոյա-լքուի եւ յետագային՝ Լենինի կոչին ան-սալով՝ կը լքէ ամբողջ ճակատը:

Բանախօսը կը պատկերացնէ Մայիս-եան օրհասական դուպարը, նոր Մովսէ-սի՝ «հիւանդ աչքերով, բայց պողպատէ կամքով յեղափոխական Արամի» դեկա-վարութեան ներքեւ, ապա՝ Հայաստանի պետականութեան ստեղծումը, որ առաջ-կայ կը դառնայ ամբողջ հայ ժողովուր-դի դուրդուրանքին եւ սիրոյն: «Առանց Մայիս 28ի, ներկայ հայրենիքի դոյու-թիւնը կը դառնար խնդրական, որովհե-տեւ Հայ մնացած չէր ըլլար» եւ ոչ ալ սահմաններու մէջ ճչդորոշուած Հայաս-տան, իբրեւ պետական կառոյց:

Բանախօսը վերջացուց իր խօսքը ըսե-լով, թէ Սարդարապատի յաւերժանի դոյդ մը հուժկու ցուլերու դէպի Թուր-քիա ուղղուած եղջիւրները օր մը պիտի կարդադրեն մեր հողերու խնդիրը:

Մայիս 28ի փառաբանութիւնը պիտի կատարուի բոլորին կողմէ անխտիր, վազը:

Ընկ. Կ. Մուսայեան Հ. Յ. Դաշնակ-ցութեան Նոր Սերունդի յարդանքը մա-տոյց Մայիս 28ը կերտող սերունդին: Ե-րիտասարդ ընկերը արագ ակնարկ մը նե-տեց Մայիսեան դէպքերուն վրայ եզրա-կացնելու համար, թէ այդ թուականով հայ ժողովուրդը ձեռք ձգեց իր պետա-կանութիւնն ու անկախութիւնը:

Անդրադառնալով մեր իրաւունքներու խնդրին՝ դառնութեամբ նկատեց, թէ հայ դատաւորներ Հայաստանի մէջ հար-կադրուած են դատապարտութեան վճիռ արձակելու հայ երիտասարդներու նկատ-մամբ, որովհետեւ անոնք «մեղք»ն են դործած մեր ժողովուրդին իրաւունքները պահանջելու: Ցիշեց, որ Լենին 1922ին յայտարարած էր, թէ «մարքսեանները ե-թէ չեն ուզեր դաւաճանել ժողովրդավա-րութեան եւ պրոլետարիատին, պարտա-ւոր են բացարձակապէս պաշտպանել ազ-գերու ազատ ինքնորոշման իրաւունքը» (տես «Ամբողջական գործեր», 12րդ հա-տոր, էջ 718): Այսօր, դժբախտաբար, Լենինի ժառանգորդները ո՛չ միայն չեն յարգեր իրենց առաջնորդին տեսակէտ-ները, այլեւ՝ կը հետեւին հակառակ ուղ-ղութեան:

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը, չեչտեց ան, հաւատացած է հայ ժողովուրդի վերջնա-կան յաղթանակին եւ կը պայքարի ի խըն-դիր այդ դատի իրականացման:

Համեստ էր դեղարուեստական բաժինը: Պետրոս Պետիկեան մէներդեց հինդ-վեց երգեր, Մուրատ Դասլաքեան արտասա-նեց հատուածներ Սիամանթոյէ, Օրդ. Պաղըճեան եւ Ժ. Օսմանճեան դուգա-պար մը ներկայացուցին:

Հանդիսութիւնը չարունակուեցաւ պա-րով եւ խրախճանքով:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ԴԻՒԱՆԻ ԵՒ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒ ԿԱԶՄԸ

—o—

Աղքատախնամի վարչութիւնը Մայիս 27, 1971ի իր նիստին ընթացքին վերա-կազմեց իր Դիւանը եւ Յանձնաժողով-ները հետեւեալ կազմերով.—

ԴԻՒԱՆ

Նախագահ, Պ. Նուպար Յովհաննէսեան, փոխ-նախագահներ, ՊՊ. Արմենակ Ադեմ-եան եւ Գրիգոր Փաթուկեան, ընդհ. քարտուղար Պ. Վաղարշակ Սուճեան, դանձապահ Պ. Նշան Հայթայեան:

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒ ՎԱՐԻՁ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Պ.Պ. Հրանդ Մարտիրոսեան, Գրիգոր Փաթուկեան, Անթուան Մակարեան, Հայկ Աղաբէկեան եւ Ժաք Գալճեան:

ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Պ. Պ. Վահրամ Թէրզեան, Նուպար Յովհաննէսեան եւ Նշան Հայթայեան:

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Վարչութեան բոլոր անդամները, նա-խագահութեամբ Պ. Ռուբէն Գազանճեանի:

ՀԱՇԻՒՆԵՐՈՒ ՔՆՆԻՉ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Պ.Պ. Ա. Մակարեան և Ն. Հայթայեան:

ՆՈՒԻՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԿՏԱԿԱՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Պ. Պ. Ն. Յովհաննէսեան, Ն. Հայթայեան եւ Ա. Եփիփարտաշեան:

ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Պ. Պ. Ռոլան Մարկոսեան (ճարտարա-պետ), Ն. Յովհաննէսեան, եւ Գ. Փա-թուկեան:

(ԿՆԻՔ)

Փարիզ, 9 Յունիս 1971

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

—o—

Այս ժամուն բժշկապետին այցելութիւ-նը անսովոր է եւ հիւանդները կը հասկը-նան որ իրենցմէ մէկը Ազրայէլի այցե-լութիւնը ընդունած է:

Սուր եւ հետաղօտող աչքեր մեզ կը հե-տեւին...:

Այդ բոլոր թուխ եւ վտիտ դէմքերը, նման իրարու, նման՝ ցաւի եւ մտավա-խութեան կծկումներով, այսահարի ե-րեսոյթ ունին եւ կարծես իրենց դէմքե-րուն վրայ կը կրեն անջնջելի կերպով այն սոսկումը, որ պատերազմի տեսիլքներ յառաջ բերած են իրենց մէջ:

Մեր հիւանդը առաջին ակնարկով ո-չինչ ունի արտասովոր, հանդարտ պատ-կած է եւ կիսախուփ աչքերէն մէկուն մէջ բիբը կ'երեւայ, ինչպէս սաորին ար-տեւանունքին վրայ, ինչպէս անկենդան սեւ ուլուն մը, անլոյս, անփայլ: Բէմզի վերմակը բարձրացուց եւ բազուկը փրն-տռեց. հազիւ թէ բժիշկին մատները կը-պած էին բազկերակին, հիւանդը ունե-ցաւ կարճ եւ կտրուկ ցնցում մը: Բէմզի կրկին ծածկեց վերմակը եւ իր թաշկի-նակը հանելով դրպանէն, մեղմութեամբ սրբեց հիւանդին քրտնաթոր ճակատը. յետոյ նշանացի ինձ պատուիրեց որ լոյ-սը մօտեցնեմ հիւանդի դէմքին: Շերը-թունքի անկիւնէն արիւնախառն դեղնո-րակ լորձունքը յամրօրէն կը հոսէր սեւ մօրուքին մէջ. բժիշկը արտեւանունքը բարձրացուց բիբը մնաց կախուած, կար-ծես դեսին պիտի իյնար: Ցոյց տուի ներարկու դործիքը Բէմզիին, բայց ա-նիկա ձեռքով մերժողական չարժում մը ըրաւ:

Մահիճին քով, սեղանին վրայ սակուած նարինջ մը կար, ուրկէ քանի մը շերտ կը պակսէր. հասկցայ որ մնացեալը այլեւս իրեն համար չէր:

Մեկնեցանք վիրաւորին քովէն լինչպէս յանցաւորներ: Գիշերապահը մօտեցաւ բժշկապետին եւ փորձեց բան մը հասկը-ցնել, բայց Բէմզի չրթունքին դրաւ մա-տը լռութիւն հրամայելով:

Երբ դուրս եկանք, նրբանցքին մէջ եր-կուքս մէկ կանգ առինք: Պաղ քրտինք մը կ'ողողէր ճակատս եւ ծունկերս կը կթո-ւէին: Բէմզի այդ պահուն ինձ նայեցաւ ներուժ նայուածքով մը: Կարծես թէ ինքն էր աւելի տկարը եւ նեցուկ մը կը փնտռէր: Հասկցայ որ ղինաթափ կը ղգար ինքզինքը եւ տեսակ մը դառն զոհունա-կութիւն ղգացի:

Կարծես թափ տալու համար մեր խոս-վայոյզ ղգացումներուն, աւելի ուժեղ կերպով լսելի եղաւ հրեաններին թնդունը եւ ապակիները ցնցուեցան ճարճատելով:

Բէմզի դէպի ինձ հակեցաւ եւ դէմքը սառցաւ խորհրդաւոր երեւոյթ մը. կար-ծես ծանր եւ անխոսափանելի դաղտնիք մը ունէր հաղորդելիք. բնազդական չար-ժումով մը ալ եւ ձախ նայեցաւ, բայց ահա անմիջապէս սթափեցաւ եւ արագ քայլերով հեռացաւ նրբանցքին մէջ:

Յերեկուան ճաշին Բէմզի իր սովորա-կան երեւոյթը ունէր. քիչ մը աւելի տըժ-գոյն թերեւս եւ աչքերը աւելի յոդնած: Սուրիացի բժիշկը կարդաց պատերազ-մական հաղորդագրութիւնները եւ յաղ-թանակի սուտութիւնը պարզեց բոլոր դէմքերը: Մեր դաշնակից Գերմանացի-ները յաղթական են բոլոր ճակատներուն վրայ: Կը բաւէ որ ղրաւեն Վարշաւիան եւ ահա վերջացա՛ւ... Պատերազմը կը վերջանայ կեդրոնական Պետութեանց յաղթանակով: Սա անտարակուսելի ճըշ-մարտութիւն մըն է եւ այլեւս մնացեալը մանրամասնութիւններ են: Ամէնքս ալ երջանիկ էինք եւ հպարտ բայի Բէմզիէն, որ անուշադիր մնաց ընթերցման պա-հուն եւ չհասկցաւ կարծեմ թէ խնդիրը ի՞նչ բանի վրայ է: Ասոր չեմ ըներ հայ բժիշկին, որ իր տղեղ եւ խաչոր քիթը չբարձրացուց պնակին վրայէն: Երկուքին ալ վարմունքը չիղերուս դպաւ, թերեւս ուղեցի պարզապէս Բէմզիին ուշադրու-թիւնը դրաւել: Դէմ է պատերազմին, դիտեմ, այդքանը դուշակած եմ. ես ալ դէմ եմ, բայց այդ ինձ չարգիլեր որ սիրտս ուրի հպարտութեամբ, երբ լսեմ մեր թշնամիներուն չախչախիչ պարտու-թիւնը: Թո՛ղ անդամ մը յաղթենք, յետոյ կը խօսինք... Իմ ղգացումներս մէկ ան-դամէն արտայայտելու համար դոչեցի եռանդով.

— Վա՛յ յաղթուողին...

Սուրիացի բժիշկը ծափահարեց, յետոյ աչքերը արագ թարթելով ինձ նայեցաւ եւ ըսաւ.

— Պէտք է դթով ըլլալ պարտուողնե-րուն համար: Թուրքը ասպետական է եւ վստահ եմ որ...

— Ի՞նչ է դութը, ընդհատեցի խօսքը, ես այդպէս բան չեմ ճանչնար: Դուք բժիշկներ էք, եւ ամէնքդ ալ դիտութեան հետեւած էք: Մի՞թէ դութ կայ բնու-թեան մէջ: Թէ՛ բուսական եւ թէ կենդա-նական աշխարհներու մէջ իրար կը լա-փեն, իրար կ'ոչնչացնեն ապրելու, տե-ւելու եւ զօրանալու համար... Ո՞ւր կը դտնէք դութ որ ես իմ մէջս ունենամ: Այդ ձեր դութ ըսածը ղգային հիւանդու-թիւն մըն է եւ, փառք Աստուծո՛յ, իմ ջիղերս հիւանդ չեն:

ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(7 Շար.)

— ՄԱՅԻՍ 28 —

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ՝ 12 Յունիս ժամը 20,30ին, Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթի մէջ
22, Ռիւ Վոլթէր

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր

Առատ կերուխում
Գինն՝ 35 ֆր.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հիմնադրութեան 92րդ տարեդարձին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Դպրոցասէրի հանգուցեալ հիմնադիրներուն, բարերարներուն, խնամակալուհիներուն, ուսուցիչներուն եւ պաշտօնեաներուն համար, այս կիրակի, 13 Յունիս, Փարիզի Հայոստանեայց եկեղեցիին մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն։

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

Շաւիլլի «Արշուճեան» խումբի ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Յակոբ Աբէլեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց քեռայրին Մկրտիչ Աճէմեանի մահուան առթիւ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Եան'ց ակումբը կը հրաւիրէ բոլորը Ս. Մուրատ վարժարանի Հինգշաբթի օրուան դասընթացքներու ամավերջի հանդէսին, Կիրակի Յունիս 20, ժամը 15ին Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ, 26 Ռիւ Թրուայոն։

Գեղարուեստական բաժին։ Պիւֆէ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ անդամներն ու համակիրները Կիրակի, Յունիս 20, ժամը 15ին, Զատիկեանի սրահը, 20 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին, Նաճարեանի սրահը։ Խիստ կարեւոր է անդամներու ներկայութիւնը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կապ. Ֆաչի օգափոխութեան կայանին համար (Յուլիս եւ Օգոստոս) կ'ուզուին մինչեւ տարիքի երկու հայ կիներ խոհանոցի աշխատանքներու օգնելու եւ ընդ. մաքրութեան համար։ Դիմել Կապ. Ֆաչի դրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ, Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3,30էն 6,30 կամ գրաւոր։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը Զորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին եւ Օր. Իրգրանեան իրենց հայրենակից՝ Հմայեակ Փաշայեանի կսկիծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 30 ֆր կը նուիրէ կապ. Ֆաչի Փարիզի մասնաճիւղին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 20 ֆր. «Յառաջ»ի։

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Թումիկեան (Պորտոյէն) 50 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին իր ամուսնոյն Սեդրակ Թումիկեանի մահուան տարելիցին ի յիշատակ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ
Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի
մասնակցութեամբ
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ
Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի
Այս Կիրակի,
ժամը 15ին Ազգ Տան սրահին մէջ
295, Ռիւ Պուալօ
Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ
Կը խօսի
ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ (Փարիզէն)
Գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր.— երգ, նուագ արտասանութիւն, որուն կը մասնակցի «Արծիւ» պարախումբը։ Տիկ. Ալիս Գալուստեան (երգ)
Հանդէսէն վերջ ընտանեկան եւ ընկերային խնջոյք
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Գր. Էսկիճեանի մահուան առթիւ.— *Տէր-Մինասեան ընտանիք 50 ֆր., Սէմէրճեան Ա. 30, Սէմէրճեան եւ Գոզոյեան ընտանիքները 20ական։*

Կիւլեսէրեանի մահուան առթիւ.— *Տիկին Ս. Թէրզեան, Ժ. Ալոյեան, Տէր եւ Տիկին Տէր-Մեսրոպեան, Գոզոյեան ընտանիք, Պօտոսի, Սէմէրճեան ընտանիք, Տիկին Զատէեան եւ զաւակները 20ական։ Տիկին Փափազեան, Տ. Մեսրոպեան, Կրակոսեան 10ական։*

(Շար.)

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՑ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 13 Յունիս կէսօրէն մինչեւ երեկոյ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
26, Rue Troyon — 92 - SEVRES — Métro : Pont de Sèvres
Սկաուտական խաղեր, գեղարուեստական յայտագիր —— երգ, պար, նուագ
Ճոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք խորոված և զանազան հայկ. աղանդերներ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
ԻՏԱԼԻԱ

Բարեկամներու փափաքով այս տարի դարձեալ պիտի այցելենք Իտալիա։

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 29

Այս առթիւ ընտրեցինք Վենետիկի մօտ ծովեզերեայ գեղեցիկ վայր մը որուն, բարեխառն կլիման պիտի նպաստէ հանգստաւէտ արձակուրդ մը անցընելու։

Այցելութիւն Ս. Ղազար խաղողի օրհնութեան օրը։

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել՝

Մ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ
261, Ռիւ Սէն Տընի, Փարիզ (2)
ամէն կէսօրէ վերջ։
Հեռախօս 231–09–06

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ
128 Ռիւ տը Ֆլանտրը (Փարիզ (19)
մուտքի դիմացի դուռը։

ՊՏՈՅՏ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պանեէօ – Ֆաչանի մասնաճիւղը պտոյտ մը կը կազմակերպէ դէպի Քապուր Յունիս 20ին։ Երթուղարձի դինը 22 ֆրանք։ Արձանագրութեան համար դիմել տեղւոյն Ֆաչուհիներուն կամ հեռաձայնել ընկերուհի Թորոսեանի 253–63–63 եւ ընկերուհի Կուրպէթեանի 253–83–73։

Ժամադրավայր՝ ժամը 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւ, Ավընիւ Արլսթիտ Պրխան Պանեէօ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոր Սերունդի Վիէնի Սեւան խումբին դաշտահանդէսը Յունիս 20ին։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ-ԵՐԵՒԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 7ԷՆ 22՝ 2300 ՖՐ.
ՕԳՈՍՏՈՍ 7ԷՆ 27՝ 2750 ՖՐ.

Pension complète Hôtel ANI, 1ère classe

Voyage spécial du 10-25 Septembre avec 2 jours à Moscou à l'aller, 3 jours à Léningrad au retour

Excursions quotidiennes — séjour Hôtel ANI, 1ère classe

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
16էն 35 տարեկան
Բնակութիւնը՝ քաղաքին կեդրոնը՝ ԵՐԵՒԱՆ պանդոկ
1980 ՖՐ.

Արձանագրութիւն
Renseignements et inscriptions :
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN
AGENCE DE VOYAGES SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

BNP

A votre service
tous les services de la

banque nationale de Paris

présente dans le monde entier

ՀԱՐԱԶԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր·	
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0,50

ԿԻՐԱԿԻ
13
ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE
13 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12137

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.137

ՕՐԻՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՆՁԱԿԵԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԸ

(56րդ տարեդարձին առթիւ)

—o—

1915 Յունիս 15ին Պոլսոյ Պայազիտի հրապարակին վրայ կախաղան կը լար – ձրացուէին քսան հնչակեաններ, որոնք ամբաստանուած էին թէ ծրագրած են ահաբեկումի ենթարկել Իթթիհատի պետական եւ կուսակցական վարիչ դէմքերը, համաճայն Ռումանիոյ Կոստանցա (Քյօսթենճի) քաղաքին մէջ 1913 Սեպ – տեմբերին դումարուած եօթներորդ պատգամաւորական ժողովի որոշման:

Պալքանեան պատերազմը սկսած 1912ի աշնան՝ կը վերջանար քանի մը ամիս վերջ, օսմանեան կայսրութեան ջախջախիչ պարտութեամբ:

Իթթիհատը, որ պահ մը հեռացուած էր իշխանութենէն, 1913 Յունուար 10/23–ին պետական հարուածով մը, առանց դիմադրութեան հանդիպելու, կրկին ձեռք կ'առնէր երկրին ղեկը: Պաշարման վիճակ կը յայտարարէր եւ ահուսարսափի մթնոլորտ մը կը ստեղծէր կայսրութեան մէկ ծայրէն միւսը:

1913 Մայիսին Իթթիլաֆականները կը սպաննէին մեծ–եպարքոս Մահմուտ Շեվքէթ փաշան: Դատադրութեան մասնակից նկատուած 13 անձեր, որոնց չորքին Տաֆտա Սալիհ փաշա, կախաղան կը բար – ձրացուէին Պայազիտի հրապարակին վրայ:

Հայկական Բարենորոգումներու հարցը միջազգային դիւանագիտութեան սեղանին վրայ էր դրուած: Երաշխաւոր վեց մեծ պետութեանց Պոլսոյ դեսպանները կը բանակցէին Իթթիհատի կառավարութեան հետ:

Հայերուն դէմ ատելութիւնը իր գե – րագոյն աստիճանին կը հասնէր: Գաւառի մէջ հարստահարութիւնները օրէ օր կը աստղնային, տեղական Թուրք իշխանութեանց ղրդռմով ու մեղսակցու – թեամբ:

Պոլսահայ թերթերը, մանաւանդ Ազատամարտն ու ժամանակը 1913ին քանիցս ժամանակաւոր դադարման դատապարտուեցան, պատասխանատու անօրէններն ալ բանտարկուեցան:

Ներքին Գործոց Նախարար Թալէաթ, Պոլսոյ պինուորական կառավարիչ Ճէլալ եւ ոստիկանական տեսուչ Ազմի կարմիր Սուլթանէն աւելի բռնատիրական վար – չաձեւ մը հաստատած էին երկրին մէջ:

Թուրանական չարժումը՝ ծնունդ առած 1908ի Սահմանադրութեան վաղորդայ – նին՝ Պալքանեան պատերազմէն վերջ ծաւալուն հանդամանք էր ստացած: Թիւրք Եուրտու, Թիւրք Օճաղը անուններու տակ ցեղապաշտական ակումբներ կը ստեղծուէին ամէն կողմ: Ոչ–Թուրքերուն դէմ հալածանքը նախապայմանը պիտի ըլլար ապագայ ցեղասպանութեան:

Հայ քաղաքական կուսակցութիւնները Սահմանադրութեան հռչակումը ողջունած էին խանդավառութեամբ եւ բարե – միտ հաւատքով: Հայդուկները վար իջեր էին լեռներէն եւ շինարարական աշխատանքներու լծուած, կարծելով որ արդէն հնչած էր ազատութեան ժամը: Մաճն ու արօրը, բահն ու բրիչը փոխարինած էին զէնքին:

Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութիւնը կոստանդապոլսի ժողովին մէջ չատ յանդուգն ո – րոշումներ կուտար: Կուսակցութիւնը, որ 1908ին օրինաւոր էր դարձեր, կրկին գաղտնի, «իլեգալ» կազմակերպութեան կը փոխուէր:

Եղիպտոսէն իրրեւ պատգամաւոր ժողովին ներկայ եղած էր ուսուցիչ մը՝ Արշակը Սահակեան, այլ անուամբ Արթիւր Եսեան, աւելի ծանօթ Արշաւիր Եսեան անունով:

Այս սրիկան, որ Զինադադարին դաշնակիցներու ձեռքով Կիլիկիոյ մէջ իր արժանի պատիժը պիտի դանէր, Աղեքսանդրիոյ մէջ կը տեսակցի «Թուրք հրոշակաւոր լրտեսապետ Ազմիի հետ», որուն կը հաղորդէ ժողովին բոլոր գաղտնիքները:

Ուրիշ հնչակեան արեւելահայ ամբոխավար գործիչ մը՝ Հմայեակ Արամեանց (Մ· Տ· Եւոտ), Պոլսոյ Ազգ· ժողովի եւ րեւոխոան ու հրապարակագիր, որ նոյնպէս ներկայ էր եղած է· պատգամաւորական ժողովին, իր կարգին մասնուր – թիւններ կ'ընէ Թուրք ոստիկանութեան: Այս գաւառանն ալ Զինադադարին Պոլսոյ մէջ ահաբեկուեցաւ դաշնակցական Պիթ – լիսցի Արշակի (Եղիա) ձեռքով:

Արշաւիր Եսեանի գաւառանութեան վերահասու կ'ըլլայ Եղիպտոսի հնչակեան վարիչ մարմինը, որ 1914ի գարնան չըր – ջաբերականով մը կը զգուշացնէ հայ մամուլը: Իրրեւ խմբագիրը պոլսահայ թերթի մը, ժամանակին մեր ձեռքը հասաւ այդ կարճ դրութիւնը: Սակայն չատ ուշ էր արդէն: Թուրք ոստիկանութիւնը պիտէր ամէն բան:

Քանի մը ամիս վերջ, 1914 Յուլիս 15ին կը սկսին հնչակեաններու ձերբակալու – թիւնները, որոնք չուտով զանգուածա – յին հանդամանք կը ստանան: Լրտես Եսեանի առաջնորդութեամբ ձերբակալուածներու թիւը կը հասնի 140ի, որոնց – մէ 120 հոգին կարելի կ'ըլլայ բանտէն արձակել տալ, չնորհիւ թափուած չան – քերու:

Բանտը կը մնան քսան հոգի:

Թուրքիա ընդհ· զօրաշարժ կը յայտարարէ Յուլիս 21ին (Հ· Տ·): Հոկտեմբե – րին կը մտնէ պատերազմին մէջ:

Հնչակեան ամբաստանեալները ամբողջ ինը ամիս կը տառապին բանտին մէջ, սպասելով դատավարութեան, որ կը սկսի 1915 Ապրիլ 28ին, Պոլսոյ հարիւրաւոր մտաւորականներու զանգուածային աքսորի վազորդայնին: Դատարանին մէջ տեղ կը գրաւէ մասնիչ Եսեան՝ անձնական դատախազի հանդամանքով:

Ի բացակայութեան կը դատուէին Սահակ քիւլեան եւ Վարազդատ (Յակոբ Թիւրապեան), որոնք Եւրոպա կը գըտնուէին:

Եօթը նիստերու մէջ կը քննուին բոլոր փաստաթուղթերն ու կը լսուին ամբաստանեալները: Վճիռը կ'արձակուի 1915 Մայիս 14–27ին: Մահուան կը դատապարտուին 22 հոգի (երկուքը ի բացակայութեան):

Կախուողներու մէջ էին Փարամազ (Մատթէոս Սարգիսեան) արեւելահայ, հանրային գործիչ, Տոքթ· Պենիէ (Պետրոս Թորոսեան) Հիւսէյնիկցի, բողոքականը, որ նախագահած էր Կոնստանցայի պատգամաւորական ժողովին, Արամ Աչըքպաշեան, Արաբկիրցի, խակական ա – նունով Գրիգոր Կարապետեան, Գում – գափուի 1890 Յուլիս 15ի առաջին ցոյցին կազմակերպիչներէն, Գեղամ Վանիկեան (Վանիկ), խմբագիր ուսանողական Կայծ ամսագրին, Վանեցի, 26 տարեկան:

Ցեղասպան Թուրքը իր հայասլինչ դի – ւային ծրագրին առաջին թիրախն էր դարձուցած Հնչակեան կուսակցութիւնը, սեւհոդի լրտեսի մը մատնութիւնները օգտագործելով:

Այս նախաքայլին պիտի հետեւէր Մեծ Եղեռնը, որ իր մէկուկէս միլիոն նահատակներով արիւնաքամ ու արմատախիլ պիտի ընէր Հայութիւնը:

Քսան կախաղանները կը կազմեն յի – շատակելի դրուագ մը մեր ազատագրական չարժումներուն մէջ:

Հայ ժողովուրդը պիտի չմոռնայ եր – բեք իր այն զաւակները, որոնք զոհուեցան յանուն անկախ հայրենիքի ու ազատութեան:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Քսան Կախաղանները

—o—

1915 Յունիս 15, — Քսան կախաղաններ մէկ օրուան մէջ, Պոլիս, Պայազիտի մահաչուճ հրապարակին վրայ: Քսանն ալ անդամները միեւնոյն կազմակերպութեան, Հնչակեան:

Վա՜յ, եթէ ազատագրութեան զոհերուն յիչատակն ալ պիտի թառամի: Մոռնա – նդ օտարութեան մէջ, ուր ամէն բան կը մաչի: Հեռուհեռէ աւելի արագ:

Ո՞վ կրցած է նկարագրել կախաղան մը, այնքան պարզ բառերով, բայց եւ այնպէս այնքան վառ եւ քստմնելի·

Լուսաբացին նա բարձրացաւ կախաղան (Արեւածա՜գ, օ՛, արշալոյս արիւնոտ) կանգնած էին զինուորներն ու բահանան, Գունատ ու լուռ կանգնած էին նրա մօտ··

Ծեր բահանան ոչ մի աղօթք չէր յիշում, (Սիրտը նրան շշնչում էր՝ անիծի՛ր), Լուսաձագին ծիրանավառ մշուշում Ցայտում էին ճաճանչները ցանուցիր:

Վահան Տէրեան չտեսաւ Թրքական կախաղանները: Ոչ ալ միւս էջերը Հայաջինջ Սարսափներուն: Եթէ միայն այս մէկը տեսնէր ու մէկը քսանով բազմապատկէր, ո՞վ պիտի կրնար չափել խորութիւնը իր բանաստեղծական խոհովքին եւ ստեղծագործութեան:

Քսան կախաղան եւ քահանայ մը «գուշնատ», ահուդողին տակ մոռցած՝ աղօթքի բառերն անդամ: Իսկ զինուորները — կամ ոստիկանները — բանտապահներն ու մնացեալը ոչ թէ գունատ, այլ բոցավառ՝ չարախնդութեան անասնական կիրքէն եւ արիւնի ծարաւէն:

Եւ այնուհետեւ ո՛րքան կախաղաններ այդ միեւնոյն հրապարակին վրայ: Մինչեւ ամենավերջինը, Հր· Աղաճանեան:

Գարշելի սոդոմն մըն էր որ այս քսան Հնչակեաններուն արիւնը մտաւ, Հնչակեան՝ ինքն ալ, — Արշաւիր Եսեան: Եւ ուրիշ զանելիք մը, Հմայեակ Արամեանցն էր (Եւոտ), նոյնպէս Հնչակեան, որ լրացուց պակասը:

Բարեբախտաբար չուշացաւ երկուքին ալ պատիժը: Առաջինը խեղդամահ՝ Կիլիկիոյ մէջ, երկրորդը գնդակահար՝ Պոլիս, Կէտիկ Փաչայի ժամուն առջեւ: Երկու վրէժխնդիր ձեռքերն ալ Դաշնակցական:

Քսան զոհերէն անձամբ ճանչցած ենք միայն Վանիկը: Անգամ մը ձերբակալուած, յետոյ արձակուած էր: «Զգուշացի՛ր, Գեղամ, խաղ մը սարքած չըլլան»:

Եւ չատ չանցած նորէն ծուղակը կ'իյնար, կառափնատ բարձրանալու համար միւսներուն հետ:

1915 Ապրիլ 11–24ի հանդոյցն էր որ կը քակուէր այս քսան կախաղաններով: Շարքը մոլեգնութեան աստիճանին հասաւ մասնաւորապէս կեսարիոյ մէջ: Իրարու հետեւէ կախուեցան աւելի քան քառասուն կալանաւորներ, առանց դատաննքի, դասակարգի կամ տարիքի խըտրութեան: Վաճառականը՝ յեղափոխականին, գիւղացին՝ արհեստաւորին հետ:

Մնացեալը բոլորդ ալ գիտէք, աւելի առաջ պատահած ըլլան թէ վերջը: Դեռ նոր վերջացան 1915ի սարսափներուն սպահանդէսները:

Կախաղան թէ եաթաղան, աքսոր եւ չարդ, ամբողջ ժողովուրդի մը անճիտումը գիւային քրքիջներով, — այս բոլորը պիտի ծառային աւելի պրկելու մեր ջիղերը, ի խնդիր վերջնական յաղթանակին:

Անոնք որ չաճախ անձամբ իրենց վզին կ'անցընէին խեղդակապը, և անոնք որ գիտակցօրէն կը քալէին մահուան ճամբաներէն, ոչ իրենց գաղափարներն ուրացան, ոչ ալ իրենց հաւատքէն հրաժարեցան:

Մե՞նք ենք որ պիտի տատանինք այսօր, երբ ափ մը հող ունինք արդէն, դրդռդալին, արիւնազանգ փլուզումէն վերջը: Եւ երբ հաւաքաբար կը պահանջենք Հայրենիքին ամբողջացումը, հակառակ բոլոր յուսախաբութեանց:

Եթէ կախաղաններէն եւ չարդերէն ազատ ենք այսօր, այդ չի նշանակեր թէ կէս ճամբան պիտի մնանք:

14 Յունիս 1947 Շ·

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՐԵԺՆԵԻ առաջարկեց Ամերիկացիներ – րուն կրճատել նաւատորմիղները բոլոր ովկիանոսներու վրայ: Կրկնեց նոյնպէս իր առաջարկները՝ արգիլել զանգուածային սպանութեան ծառայող բոլոր զէնքերը, կրճատել պետութիւններու զինուորական պիւտճէները եւ ամբողջովին դադրեցնել հիւլէական զէնքերու փորձարկումները:

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ կը հաղորդեն, թէ Վարչայի Ուխտ ռազմափորձերը տեղի պիտի ունենան Հունգարիոյ մէջ՝ Եուկոսլաւ սահմանին մերձ: Եուկոսլաւ քաղաքական շրջանակները «քաղաքական ճըն – շումի մը արտայայտութիւն» կը նկատեն այս, զինուորական ուժի ցուցադրու – թեամբ: Արեւելեան մամուլը վերջերս խստիւ քննադատած էր Պելկրատի քաղաքականութիւնը: Պելկրատ բողոքած էր (Շեւոտ), նոյնպէս Հնչակեան, որ լրացուց պակասը:

Բարեբախտաբար չուշացաւ երկուքին ալ պատիժը: Առաջինը խեղդամահ՝ Կիլիկիոյ մէջ, երկրորդը գնդակահար՝ Պոլիս, Կէտիկ Փաչայի ժամուն առջեւ: Երկու վրէժխնդիրը ձեռքերն ալ Դաշնակցական:

Քսան զոհերէն անձամբ ճանչցած ենք միայն Վանիկը: Անգամ մը ձերբակալուած, յետոյ արձակուած էր: «Զգուշացի՛ր, Գեղամ, խաղ մը սարքած չըլլան»:

Եւ չատ չանցած նորէն ծուղակը կ'իյնար, կառափնատ բարձրանալու համար միւսներուն հետ:

1915 Ապրիլ 11–24ի հանդոյցն էր որ կը քակուէր այս քսան կախաղաններով: Շարքը մոլեգնութեան աստիճանին հասաւ մասնաւորապէս կեսարիոյ մէջ: Իրարու հետեւէ կախուեցան աւելի քան քառասուն կալանաւորներ, առանց դատաննքի, դասակարգի կամ տարիքի խըտրութեան: Վաճառականը՝ յեղափոխականին, գիւղացին՝ արհեստաւորին հետ:

Մնացեալը բոլորդ ալ գիտէք, աւելի առաջ պատահած ըլլան թէ վերջը: Դեռ նոր վերջացան 1915ի սարսափներուն սպահանդէսները:

Կախաղան թէ եաթաղան, աքսոր եւ չարդ, ամբողջ ժողովուրդի մը անճիտումը գիւային քրքիջներով, — այս բոլորը պիտի ծառային աւելի պրկելու մեր ջիղերը, ի խնդիր վերջնական յաղթանակին:

Անոնք որ չաճախ անձամբ իրենց վզին կ'անցընէին խեղդակապը, և անոնք որ գիտակցօրէն կը քալէին մահուան ճամբաներէն, ոչ իրենց գաղափարներն ուրացան, ոչ ալ իրենց հաւատքէն հրաժարեցան:

Մե՞նք ենք որ պիտի տատանինք այսօր, երբ ափ մը հող ունինք արդէն, դրդռդալին, արիւնազանգ փլուզումէն վերջը: Եւ երբ հաւաքաբար կը պահանջենք Հայրենիքին ամբողջացումը, հակառակ բոլոր յուսախաբութեանց:

Եթէ կախաղաններէն եւ չարդերէն ազատ ենք այսօր, այդ չի նշանակեր թէ կէս ճամբան պիտի մնանք:

14 Յունիս 1947 Շ·

ՀՈՒՐԻՈՑ մէջ պետական հարուած մը ձախողած է: Ձերբակալուած է նախկին վարչապետը՝ Եուսէֆ Զայէն: Կարգ մը պաշտօնապրկումներ կատարուած են բանակի մէջ:

ՓԱՐԻԶի մէջ լոյս տեսաւ խորհրդային տաղանդաւոր դրագէտ Սոլիեենիցինի մէկ նոր գործը՝ «Օգոստոս 1914» Ա· հատոր: Առաջին անգամն է, որ խորհրդային դրագիտը արտօնութիւն կուտայ իր մէկ երկին հրատարակութեան արտասահման: Նախորդները առանց իր գիտակցութեան հրատարակուած են:

ԵՐԿԱԹՈՒՂիի գործադուլը կը չարունակուի աւելի եւս տարածուելով: Բանակցութիւնները դադրեցան Ուրբաթ եւ նոր տեսակցութիւններ պիտի ըլլան տնօրէնութեան եւ սենտիքաներու միջեւ: Տնօրէնութիւնը կ'ուզէ որ նախ գործադուլին վերջ տրուի, նոր խօսակցութեանց համար մինչ սենտիքաները կը կարծրացնեն իրենց դիրքը, մերժելով եղած առաջարկները: Տնօրէնութիւնը կ'առաջարկէ աչնան յաւելումը կատարել Յուլիս 1ին բայց չընդունիր արձակուրդի պարգեւը այս տարուան համար:

ԼՓինէի մէջ տեղի կ'ունենայ Ընկերվարական համագումարը, ուր խօսք առած է նաեւ Ֆ· Միթերան: Միշտ երկու ձգտում կայ, անոնք որ առանց համայնավարներու մասնակցութեան Ձախ չեն ընդունիր, եւ միւսները, որ համամիտ վար չեն ուզեր:

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ»

«Հայկ Սէրէնկիւլեան» գրական առաջին մրցանակը յատկացուած էր Քարլ Պրէֆֆինի երկարաշունչ եւ այլապէս ինքնատիպ վէպին՝ «Անիւծարբայն Հայոց Տըրդատէս»ի, որ իբրեւ նիւթ եւ խորք ունէր Հայոց պատմութեան մէկ բախտորոշ ժամանակաշրջանը՝ քրիստոնէութեան մուտքը Հայաստան։

Վերոյիշեալ վէպը, որ դերմաներէն լոյս տեսած էր Պազելի մէջ, Զուիցերիա, 1921ին, հայերէնի թարգմանած էր Երուանդ Տէր-Անդրէասեան (Եսան) 1939ին։

Երկրորդ մրցանակն եւս յատկացուած է երկար ժամանակ անտիպ մնացած չափահասի աշխատութեան մը՝ Ցովհաննէս Գաղանճեանի «Պատմութիւն Հայ Գրականութեան», երկու բաժին, առաջինը՝ սկիզբէն մինչեւ ԺԹ. դար, իսկ երկրորդը՝ ԺԹ. դարու կէսերէն մինչեւ աշխատութեան պատրաստութեան թուականը՝ 1915։

Շահեկան եւ շատ անգամ նոյնիսկ լրիւ ցովանդակութեամբ եղակի դործեր կան, որ տասնամեակներէ ի վեր պահ կը մնան գրագարաններու խուլ անկիւնները, ձեռագիր վիճակի մէջ։ Ասոնցմէ շատեր արդէն իսկ մոռացութեան են մատնուած, իսկ ուրիշներ՝ դառապար-տուած ի սպառ կորսուելու կամ վերջ-նապէս փճանալու։ Արդէն իսկ, դժբախտաբար, կորուստներ արձանագրուած են, օրինակ, Երուսաղէմի վանքին յանձնուած ձեռագիր աշխատութիւններու մէջ (*)։

Հետեւաբար, մեր կարծիքով, խիստ դնահատելի է այն ձգտումը, որ կը միտի փոշիներու մէջէն դուրս հանելու եւ տպագրութեամբ վերջնական կերպով կորստէ փրկելու արժէքաւոր, չհեկեան աշխատութիւններ։

«Հայկ Սէրէնկիւլեան» գրական մըրցանակի դատակազմը, այս ուղղութեամբ, իր համեստ այլ օրինակելի մասնակցութիւնը կը բերէ յաջորդաբար հրատարակելով հին, անտիպ երկու արժէքաւոր աշխատութիւններ։

1800ի կէսերէն ցայսօր, հայ գրական նուիրեան եւ անոր անուան բարձրացուցին ծառացած գրիչներու նուիրուած ճոխ «պատմութիւններ» հրապարակ եղած են։ Բազմաթիւ փորձեր կատարուած են նոյնպէս, ա՛յդ բովանդակութեամբ դասագիրքեր պատրաստելու ուղղութեամբ։

Սահմանափակելով մեր խօսքը մինչեւ 1915 թուականը, այսինքն մինչեւ Ց. Գաղանճեանի աշխատասիրութեան պատրաստութիւնը, յիշենք, որ Հայր Գաբրիէլ Վրդ. Զարպհանէլեան, Հ. Սիմոն Վրդ. Երեմեան, Լէօ, Հրաչեայ Ա-ճառեան, Ց. Մ-մբեան, Վրթանէս Փափազեան եւ ուրիշներ լուրջ աշխատասիրութիւններ լոյս ընծայած են։

Առաջին կարեւոր աշխատութիւնը, եթէ չենք սխալիր, իրագործած է Հ. Գաբրիէլ Զարպհանէլեան 1865ին լոյս ընծայելով Պատմութիւն Հայերէն Դպրութեան, ի պէտս ուսման ազգային վարժարանաց դործը, որուն առաջին հատորը նուիրուած է Հին Մատենադրութեան, երկրորդ հատորը, որ լոյս տեսած է 1878ին, կը բովանդակէր Նոր Մատենադրութիւնը։ Երկու հատորներն ալ յետագային արժանացան երկրորդ տպագրութեան, առաջինը՝ 1897ին, երկրորդը՝ 1932ին։

Լէօ իր Ռուսահայոց գրականութիւնը, սկիզբից մինչեւ մեր օրերը, բանաստեղծութիւն, թատերագրութիւն, վիպագրութիւն աշխատութիւնը լոյս կ'ընծայէր Վենետիկ, 1904ին։

Հարուստ բովանդակութեամբ հատորներու շարք մը լոյս ընծայեց Հ. Սիմոն Վրդ. Երեմեան Ազգային դէմքեր, գրագէտ Հայեր խորագրին տակ։ Առաջին չորս հատորները հրապարակ եկան 1913-ին, հինգէն ութերորդը 1914ին, իններորդը՝ 1931ին, իսկ 10րդը վերջերս, բոլորն ալ Վենետիկի մէջ։

Մխիթարեան հեղինակը իր աշխատասիրութեան մէջ պատմական յատուկ դասակարդում մը չէր կատարած, այլ դասացած էր, հետեւութեամբ ժիւլ Լըմէթրի ուղղութեան, ամփոփ տեսութիւններ տալ իւրաքանչիւր դրագէտի մասին։ Ընդհանրապէս բնութագրած էր այն դէմքերը, որոնք դրական չօչափելի դործունէութիւն էին ունեցած անցեալ դարու յիսունական թուականներէն մինչեւ իր օրերը։

Նիւթի ընդդրկման տեսակէտէն առանձին չահեկանութիւն կը ներկայացնէ, ապահովաբար, Վրթանէս Փափազեանի Պատմութիւն Հայոց Գրականութեան աշխատութիւնը, որ դրուած է 1907ին եւ այնուհետեւ վերհրատարակուած 1910ին, հեղինակին կողմէ ենթարկուելէ եռաք որոշ փոփոխութիւններու։ Յետագային քանի մը անդամ եւս հրատարակուեցաւ, վերջինը՝ 1934ին Պոլիս։ Երկար տարիներ օգտագործուեցաւ իբրեւ դասագիրք։

Գրագէտը դրականութեան զարդացումը կը ներկայացնէր շրջանի ընկերային եւ քաղաքական կեանքին ընկերակցաբար, ան քննութեան կ'առնէր այն ազդակները, որոնք դեր ունեցած են տուեալ դրագէտին մտքին ձեւաւորման վրայ, ինչպէս նաեւ անոր դրականութեան բովանդակութեան վրայ։ Այսպէս է, որ ան կը խօսէր միաժամանակ հրապարակախօսութեան, պատմութեան, փիլիսոփայութեան, լեզուաբանութեան եւ այլ հարցերու եւ նիւթերու մասին։

Կը հետեւի, ուրեմն, թէ Վրթանէս Փափազեան գրականութիւնը կը պատկերացնէր իր պատմական զարդացման հովոյթին, շրջանակի մէջ։ «Գրականութեան զարգացման պատմութիւնը արուած է հնար եղածին չափ բաղաճական կեանքի ընթացքի պատմութեան հետ՝ զուգընթացաբար», դիտել կուտար ան իր դործին յառաջաբանին մէջ։

×

Բանասիրական եւ դաստիարակչական ձեռնհաս դործունէութիւն մը ունեցած է «Պատմութիւն Հայ Գրականութեան» դասագիրքի հեղինակը՝ Ցովհաննէս Գաղանճեան, որ դեռ իր ստեղծագործական թափին մէջ կը դտնուէր, երբ 45 տարեկանին կը նահատակուի Մեծ Եղեռնին։

Մասնաւոր հետաքրքրութիւն ցոյց տըւած է թաքուն դիտութիւններու, ինչպէս նաեւ լեղուական ու բանասիրական նիւթերու չուրջ։ Անոր գրչին պատկանող ընդարձակ ուսումնասիրութիւններու եւ չահեկան դործերու չարքին պէտք է դասել 1899ին Վիէննայի Մխիթարեան տպարանէն լոյս տեսած ընդարձակ աշխատութիւնը՝ «Եւդոկիոյ Հայոց գաւառաբարբառը», որ ունէր երկու բաժին։ Այս հատորը, որ մաս կը կազմէր Ազգային Մատենադարան շարքին (թիւ 34), քննութեան կ'առնէր շրջանի բարբառը՝ հանդամանօրէն խօսելով եւ ներկայացնելով լեղուական ձայնադիտութիւնն ու բառացուցակը, քերականութիւնն ու ա-ռածները, ոճերն ու ասացուածքները։ Գործը կը մնայ մի՛չեւ չահեկան։

Ցաջորդական կարդով յիշատակելի կը մնայ նոյնպէս անոր պատրաստած Արդի հայերէն լեզուի դասընթացքներու չարքը, 1908–1910, երեք հատոր, ինչպէս նաեւ Մագնիսականութիւն եւ ոգեհարցութիւն դործը (1909), ուր կը խօսուի ենթագիտակցութեան, ինքնաթելադրութեան, հոդեբանութեան եւ այլ յարակից նիւթերու մասին։

«Պատմութիւն Հայ Գրականութեան» դասագիրքը, որ ազգային վարժարաններու մէջ դործածուելու առաջադրութեամբ էր պատրաստուած, կ'ընդդրկէ երկու բաժին։ Շուրջ 140 էջերու մէջ նախ կը ներկայացուին մեր մատենադրութեան հին, միջին եւ նոր շրջանները, այսինքն՝ հայ դրականութեան պատմական երեք-ները՝ սկիզբէն մինչեւ 1850ական թուականները։ Երկրորդ բաժինը նոյնքան մը էջերու մէջ կը պատկերացնէ արդի կամ ժամանակակից հայ դրականութիւնը, որ, բնականաբար, այս պարագային կ'երկարի մինչեւ 1915։

Հատորը՝ հակառակ յիսուն տարիներու «անցեալին», դեռ կը պահէ այսպէս կոչուած իր թարմութիւնը բովանդակութեան տեսակէտով։ Որովհետեւ հեղինակը աւելի քան յիսուն տարի առաջ խըղճամիտ աշխատանք մըն է կատարած մէկ կողմէ եւ, միւս կողմէ, իրբեւ վարժապետ դաստիարակ դիտցած է իր «նիւթը» ա-չակերտութեան հրամցնել դիւրապատ ո-ճով եւ եղանակով։

Առաջին յատկանիշին կ'ընկերանայ երկրորդը՝ նոյնքան կարեւոր։ Ցաջորդական կարդով եւ լաւ մեկնաբանութեան ճամբով ներկայացուած են հո'ն հայ դրականութեան կամ իր բնորոշումով մատենադրութեան պատմութեան բոլոր չըրջանները՝ իրենց բնորոշ յատկանիշներով եւ նշանակալի դէմքերով։ Ձդդենք, որ ան կարողացած է սեղմ ձեւի տակ պատկերացնել դրականութեան պատմութիւնը, ինչ որ օդտակար եւ դործնական կը դարձնէ հատորը յատկապէս ուսանողութեան համար։

Ներկայացուածը չոր ու ճապաղ չափագրութիւն մը չէ եւ ո՛չ ալ՝ պարդ կենսադրութիւնը դէմքերու։ Արդարեւ, խօսելով դրագէտներու մասին՝ ան կը բնորոշէ անոնցմէ իւրաքանչիւրին ոճն ու լեզուն, նախասիրած նիւթերն ու գլխաւոր դործերը՝ մի՛չտ քննական արագ այլ յատակ ակնարկներով։

Ց. Գաղանճեան դրականութեան առնիթեր կը ներկայացնէ նաեւ լեզուն՝ իր հովոյթի առանձնաներով։ Այս ձեւով կը տրուի նաեւ մեզի հայ լեզուին պատմութիւնը՝ պատկերացնելով անոր պանապան շրջաններն ու կրած չրջափոխութիւնները՝ դրաբարէ մինչեւ աշխարհաբար։

Գրականութիւն եւ լեզու տարընչուած են իրարու, որովհետեւ ինչպէս ան կը ճշդէ՝ անոնք սերտ կապ ունին իրարու հետ, յաճախ իրարմէ անջատելն անկարելի ըլլալու աստիճան։

Ց. Գաղանճեանի մօտեցումը ճիշդ է։ Նկատելի կէտ մը. հեղինակը իւրաքանչիւր դարու կամ շրջանի յատուկ դրական երեւոյթներն ու լեզուական իւրայատկութիւնները, ինչպէս նաեւ դրական ուղղութիւնները մեկնաբանած է մատնացոյց ընելով այն քաղաքական իրադարձութիւնները, որոնք ազդեցութիւն ունեցած են ընդդրկուած ուղղութիւններուն վրայ։ Նկատի առնելով դասագիրքի բնոյթը՝ հեղինակը կը թուի թէ չ ուզած խորացնել դանոնք, աւելի լայն ու ամբողջական դարձնելու համար։

Հատորին երկրորդ բաժինն եւս բծախնդիր աշխատանք մը կը մատնէ։ Այսուհանդերձ պարզ է, որ 1915ին դրուած դործ մը պիտի ունենար իր կիսատ մնացած հատուածները, քանի որ արտասահմանի հայ դրականութիւնը չատ մը դէմքերով եւ ուղղութիւններով օղակուած կը մնայ Պոլսոյ եւ դաւառի երբեմնի դրականութեան։

Այս բացը ձեւով մը լրացուցած է հատորին խմբագիրը՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի Դպրեվանքի դասախօս Որդին Գաբրիկեան, որ ամբողջացուցած է դէմքերէն չատերու կենսագրականներն ու դործերու ցանկը. աւելին՝ հետեւելով հեղինակին աշխատանքի ձեւին, իր կարդին, հատընտիր հատուածներ դետեղած է բազմաթիւ հեղինակներէ, որոնք պատկերացում մը կուտան հեղինակին լեզուին եւ ոճին մասին։

Որդին Գաբրիկեանի կատարած բծախնդիր աշխատանքը դնահատելի եւ դովելի է միաժամանակ։ Ձդդենք, որ ինչպէս կը խոստովանի ան, ծանրաբեռն աշխատանքի պատճառով վրէպներ ու թերիներ կը նշմարուին երբեմն էջերու մէջ։

Ց. Գաղանճեանի «Պատմութիւն Հայ Գրականութեան» անտիպ դործի հրատարակութեան դաղափարն ու ձեռնարկը կը նկատենք օրինակելի մատոյց մը «Հայկ Սէրէնկիւլեան» գրական մրցանակի դատակազմի համար։

Մոռացութեան եւ նոյնիսկ կորսուելու ճակատագրէն կը փրկուի չահեկան աշխատութիւն մը։

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Օրինակ, յիշենք, վաղամեռիկ բանաստեղծ Գեղամ Գուշակեանի բանաս-տեղծութիւններու տետրակը, որ Երուսաղէմի Հայոց վանքին էր յանձնուած Թորգոմ պատրիարքի կողմէ 1931ին։ Այս վերջնոյն արխիւն ալ անհետացած է...

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Հապա, տասներհինգ օր է տունը նըստած է, ըսի, որ դայ քեզի տեսնէ, չհամարձակեցաւ, խեղճը երես չունի որ դայ։

— Շիտակը իրաւունք ալ ունի երես չունենալու, պատասխանեց վաճառականը։

— Հիմա, Ղուկաս էֆէնտի, նորէն յոյս քու վրայ մնաց, քենէ զատ մէկը չունիմ, դուն մեզ պիտի փրկես այս վիճակէն։

— Ի՞նչ, կրկին քանի մը հարիւր ոսկի տանք, որ մէկուն մէկալին դողցնէ՞։

— Չէ, չէ, ես ալ աղէկ մը համոզուած եմ, որ ինքն իր դլխին դործ կառավարելու կարող չէ... իրեն համար ամէնէն յարմար է ամսականով պաշտօն մը, վաճառականի մը քով կամ ընկերութեան մը մէջ։ Իսկ եթէ ուզես, կարող ես տասնակ դործ մը դտնել, այնչափ մարդ կը ճանչնաս, այնչափ ազդեցութիւն ունիս հրապարակին վրայ։

Եւ խեղճ կինը իր դեղեցիկ աչքերը յառեց վաճառականին, աղաչաւոր ձեւով մը։

«Որչափ դեղեցիկ է, կը մտածէր ինքն իրեն Ղուկաս էֆէնտի, եւ ես ինչ յիմարութիւն ըրի մէկ երկու աղտոտ կլիներու եաեւէն վաղելով, երբ ձեռքիս տակ ասանկ ապրանք մը կար»։

Ցետոյ, յանկարծ, դիւային ծրադիր մը յղացաւ, որ սակայն չուզեց մէկէն յայտնի ընել։

— Ձաներմ, ըսաւ ողոքիչ ձայնով մը, ի՞նչ դործ կրնայ ընել էրիկդ, ոչ ուսմունք ունի, ոչ օտար լեզու դիտէ, դոնէ ֆրանսերէն, անդլերէն, դերմաներէն դիտնար, աղէկ տեարակ բռնէր, աչքը բաց ըլլար, բան մը կ'ընէինք, բայց ատոնցմէ ոչ մէկը դիտէ, ես ի՞նչպէս կըրնամ մէկու մը յանձնարարել...։

— Ղուկաս էֆէնտի, դուն ուզես նէ՝ բան մը կ'ընես, մեր փնտռած դործը մեծ բան մը չէ, ապրելու չափ ամսական մը ըլլայ՝ կը բաւէ, ամուսինս ալ այսչափ տարի է հրապարակին վրայ է, քիչ չատ խելքը դործի կը հասնի... իրմէ պակաս բան դիտցողները այսօր աղուոր դործեր մէջ են, պաշտպաններու չնորհիւ։

— կեցիր նայինք, բան մը մտածենք։ չիտակը ըսե՞մ, ես այդ ուղուրսուզ մարդուն բնաւ բան մըն ալ ընել չեմ ուզեր, բայց ի՞նչ ընեմ, որ դուն կաս մէջտեղը եւ քեզի համար ամէն զոհողութիւն յանձն կ'առնեմ։

— Շնորհակալ եմ, ես ալ այդպէս ըլլալը դիտնալուս համար ելայ եկայ։

Ղուկաս էֆէնտի մտածկոտ կերպարանք մը առաւ, իրբեւ թէ փրկութեան ճամբայ մը դտնելու համար, յետոյ ըսաւ.

— Պոլսոյ մէջ դժուար պիտի ըլլայ դործ մը դտնել, հոս թէ դրամը քիչ կը վճարեն եւ թէ չատ խստապահանջ են, ասկէ զատ չեմ ուզեր որ իմ ծանօթներուս քով պզտիկ մնամ...

Ցետոյ՝ կրկին մտածումի մէջ ինկածի պէս, ամուսինդ դուրս տեղ մը ըլլայ նէ՝ կ'երթա՞յ... սանկ մօտիկ տեղ մը։

— Աղէկ ամա, Ղուկաս էֆէնտի, այն տեղն մենք ալ միասին երթալու ենք տուներով տեղով։

— Ձաներմ, դուն հիմակուհիմա հոս կը մնաս, ան թող մինակ երթայ, հինդ վեց ամիս մնայ, դործին մէջ հաստատուի, եաքը դուն ալ աղջիկդ կ'առնես կ'երթաս։

— Իրաւ որ, ես վերջնական բան մը չեմ կրնար ըսել. պէտք է որ իրեն իմացնամ, բայց կը յուսամ, որ կ'ընդունի, եթէ ամսականը չնորհքով բան մը ըլլայ։

— Ինչո՞ւ պիտի չընդունի եղեր, մարդ ապրուստ ճարելու համար մինչեւ Ամերիկա կ'երթայ... ասկէ զատ իրեն կը հասկընես, որ Պոլսոյ մէջ դործ չեմ կըրնար դտնել, ասիկա թող դլխուն մէջ դնէ. եթէ դուրս տեղ մը երթալ ուզէ, դուցէ կը յաջողիմ բան մը ընել, բայց խօսք չեմ տար, ձեռքիս եկածը կ'ընեմ։

— Լաւ, պատասխանեց քենին՝ ճարահատ, այս իրիկուն իրեն հետ կը խօսիմ եւ վաղը պատասխանը կը բերեմ։

— Ես ալ քու խաթերդ համար ձեռքիս եկածը կ'ընեմ եւ անպատճառ կը ջանամ աղէկ դործ մը դտնել մօտ տեղ մը։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ

«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ» ՀԱՏՈՐԷՆ

———o———

Ե. դարու մէջ օտար ազդեցութիւններ հայ լեզուի եւ գրականութեան վրայ — Պարսկերէնի ազդեցութիւն — ասորաբանութիւն — հելլենաբանութիւն:

Հայ լեզուն եւ գրականութիւնը առաջին օրերէն օտար ազդեցութիւններէ ղերծ չեն մնացած: Հնագոյն ազդեցութիւնը, զոր կրած էր հայերէնը, պարսկերէնի ազդեցութիւնն էր, որ սակայն հեռուհեռէ տարածած է քրիստոնէութեան Հայաստան մուտքէն յետոյ եւ զրեթէ չքացած Արշակունիներու անկումէն ետք: Հայ լեզուն պարսկերէնի ազդեցութեան կը պարտի խիստ բազմաթիւ պարսկերէն փոխառեալ բառեր եւ մասնիկներ ու թեր- եւս ոճեր ու քերականական ձեւեր ալ, որոնք հայ լեզուին հետ նոյնացած ու կատարելապէս հայացած են: Ե. դարու մատենագիրներէն Փաւստոս Բիւզանդի եւ եղիշէի քով կը գտնենք ամէնէն առատ պարսկերէն բառեր եւ պարսկաբանութիւն:

Պարսկերէնը սակայն զրական եւ մատենագրական տեսակէտով զրեթէ ազդեցութիւն չէ կրցած ունենալ հայ զրականութեան վրայ, որովհետեւ մեր մատենագիրները պարսիկ զրականութեան հետ որեւէ չփում ունեցած չեն, ո՛չ ալ որեւէ զիրք թարգմանած պարսկերէնէ:

Հայերը քրիստոնէութիւնն ընդունելէ յետոյ սերտ յարաբերութեան մէջ մտած էին մէկ կողմէ Յոյներու, միւս կողմէ Ասորիներու հետ: Դ. դարու մէջ նախ Ս. Լուսաւորիչ եւ ապա Մեծն Ներսէս բազմաթիւ դպրեվանքեր հիմնած էին Հայաստանի մէջ, ուր հայ պատանիները կ'ուսանէին յոյն եւ ասորի լեզուներն ու դպրութիւնները, իսկ իրենց ուսումը կատարելագործելու համար կ'երթային Եդեսիա կամ Բիւզանդիոն: Բնական էր ուրեմն, որ նորածիլ հայ մատենագրութիւնը զերծ պիտի չմնար ասորի եւ յոյն ազդեցութիւններէ, քանի որ առաջին հայ մատենագիրները ասորական կամ յունական կրթութեամբ սնած ուսումնական - ներ էին եւ առաջին թարգմանութիւնները կը կատարէին ասորի եւ յոյն լեզուներէ:

Ոսկեդարեան չրջանի մատենագրութեան մէջ ասորերէնի ազդեցութիւն կամ ասորաբանութիւն կ'երեւի առաւելապէս ասորերէնէ թարգմանուած զիրքերու մէջ, ինչպէս Զգօն կոչուած վարդապետի «Ճառ»երը, որոնք թարգմանութիւն են Ափրուադ կամ Հրահատ պարսիկ մատենագրին եւ սխալմամբ կ'ընծայուին Ցաղկոր Մծբնացիին, Եւսեբիոսի «Քրոնիկոն»ը, Ս. Եփրեմի, Ղեւոնդեայի զործերը եւայլն: Ասորաբանութիւնը կը յատկանշուի, բացի փոխառեալ սակաւաթիւ բառերէ, սովորաբար իր ճապաղ, երկայնաձիգ եւ աւելորդաբան ձեւերովը եւ մասնաւորապէս որ յարաբերական դերանունին յաջորդող դերանուններու կրկնութեամբը:

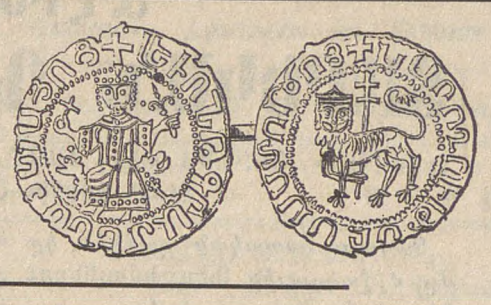
Ասորերէնէ փոխառեալ բառեր են, զոր օրինակ, փիլիսոփայ, աթուրայ, կաթսայ, չուկայ, մաղաղաթ, չուչմայ, լումայ, տարմալ, քանքար, փեղենայ, քըրքում, յամայր, ծնծղայ, ծոթոր եւայլն: Իսկ ասորաբանութիւններ են, զոր օրի- նակ, «Զի խորհուրդ Աստուծոյ Քրիստոս է, որ ևովաւ յայտնեցան ամենայն ծածկեալք», փոխանակ ըսելու «որով յայտնեցան եւայլն». — «ոչ երկիւղն որ ապաւինեցան ի ևա՝ նոքա». փոխանակ ըսելու «յոր ապաւինեցան նոքա» – Այդ այն Մուշեղն էր ,որ զարքայն Պապ հրամանաւ դրա սպանին», փոխանակ ըսելու՝ «որոյ հրամանաւ սպանին զարքայն Պապ» եւն.:

Ասորական ազդեցութիւնը սակայն չուառով վերջ դտաւ, առանց զրեթէ որեւէ հետք ձգելու մեր զրականութեան վրայ: Առաջին թարգմանիչներու օրով իսկ, Հայերը լքեցին ասորերէնի ուսումն ու ասորական դպրութիւնները: Ս. Սահակ եւ Ս. Մեսրոպ իրենց 60 աշակերտները յղած էին Բիւզանդիոն, Աթէնք կամ Ա- ղեքսանդրիա՝ հելլենական դպրութիւնները մշակելու: Ճունական կրթութիւնը հեռուհեռէ այլամերժօրէն տիրապետող դարձաւ Հայոց մէջ եւ հելլենաբանութիւնը իր սպառ վտարեց հայ մատենա- դրութեան վրայէն ասորաբանութեան հետքերը, այնպէս որ Ե. դարու կէսէն յետոյ այլեւս ասորական ազդեցութիւնը կրնայ բոլորովին չքացած համարուիլ:

Ոսկեդարեան չրջանի մատենագրութեան մէջ յունական ազդեցութիւնը զրեթէ անզգալի է, բացի յունարէնէ փոխառեալ բազմաթիւ բառերէ: Առաջին թարգմանիչները անհամեմատ ճարտարութեամբ վարուած են լեզուին հետ, յունարէնի ազդեցութեամբ լեզուն չզլացնելու եւ յաճախ նորաստեղծ բառեր կամ ձեւեր ասպնջականելու առեն իսկ, առանց եղծանելու լեզուին հայերէն նկարագիրը եւ առանց զայն օտարոտի հնչեցնելու հայ ականջներու:

Բայց խնդիրը կը տարբերի Ե. դարու կէսէն յետոյ, երկրորդ կամ կրտսեր թարգմանիչներու օրով, որոնք բոլորո- վին հելլէն զպրութեամբ տոգորուած էին: Անկէ ետք է, որ հայ մատենագրութեան մէջ երեւան կ'ելլէ օտարամոլ այն ձգտումը, որ հելլենաբանութիւն անու- նով ծանօթ է եւ ոսկեդարեան ընտիր հայերէնը խաթարած է ա'յնքան անխղճօրէն:

Հայ մատենագրութեան մէջ հելլենաբանութեան առաջին եւ ամէնէն դլխաւոր ներկայացուցիչն է կրտսեր թարգմանիչներէն Դաւիթ Անյաղթ, որուն աւելի կամ նուազ հետեւեցան ուրիշներ նոյն եւ յաջորդ դարերուն մէջ, մասնաւորապէս Սիւնեաց ղպրոցի կամ վարդապետարանի պատկանող մատենագիրները, ինչպէս Մովսէս Սիւնեցի (է. դար),Ստեփանոս Սիւնեցի (Ը. դար) եւայլն: Հելլենաբանութեան վերջին ախոյեանը կրնայ նկատուիլ Գրիգոր Մագիստրոս (ԺԱ. դար), որմէ ետք հելլենաբանութիւնը այլեւս

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ

ԵՒ ԻՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ.— Արձակուրդի մերձաւոր այս շրջանին մէջ, իրենց այժմէականութեան պատճառաւ, օգտակար համարեցանք յետագային թողուլ *Սիքավի* արժէքուղղերու գետեղումը պահանջող յաւելեալ մանրամասնութիւնները, այժմէն իսկ ձեզ լուսաբանելու համար այն ծառայութեանց մասին, զորս Դրամատունը կրնայ ձեզի ընծայել առաջքն առնելու համար, ձեր բոլոր խնդիրներուն ձեր ճամբորդութեանց ընթացքին:

×

CHEQUES DE VOYAGE

Արձակուրդի կամ գործի առթիւ ձեր բոլոր ճամբորդութիւնները ձեզմէ կը պահանջեն մտքի բացարձակ հանգստութիւն:

Ճամբորդութեան չէքերը անձնական դրամներ են զոր Դրամատունը ձեր տրամադրութեան տակ կը դնէ եւ զոր կրնաք օգտագործել ամէն տեղ եւ միշտ, առժամապէս, համաձայն փոխանակումի (շանժ) ներկայ կանոններուն, ֆրանսա պատրաստուած չէքերը ի զօրու չեն արտասահման:

Այլեւս մի՛ վախնաք ձեր դրամապահպանման կորուստին կամ գողութեան համար: Ճամբորդութեան չէքերը մեզի ամէն առիթով կուտան.— դիւրութիւն, ապահովութիւն եւ հանգստութիւն:

Ունենալու համար, ձեւակերպութիւնները չատ պարզ են.— կը ներկայանաք ձեր Դրամատան անճապիրով մը, առաջին անգամ մը կը ստորագրէք ճամբորդութեան չէքերը որ ձեզի կը յանձնուին դրամի փոխարէն կամ ձեր հաշիւէն դանձումի մը: Չէքերը պատրաստ են օգտագործելու համար ուր որ ուղէք (բացի առժամապէս, արտասահման, եթէ ֆրանսա պատրաստուած են, ըստ ներկայ կարգադրութեան զոր վերը յիշեցինք):

Սխալմունքի վտանգ չկայ, կորոնները տարբեր գոյնով ըլլալով, ըստ իրենց արժէքին 50 ֆր., 100 ֆր., 200 եւ 500:

Կորուստի կամ գողութեան վախ ալ չկայ: Թուղթի մը վրայ կը նշանակէք ճամբորդութեան ձեր չէքերուն թիւերը, որպէսզի, ի հարկին, արդելք դնէք անոնց վճարման:

Ակռէ զատ, ճամբորդութեան ձեր չէքերը ի զօրու են միայն երբ կ'օգտագործուին, կը բաւէ որ անոնց վրայ երկրորդ ստորագրութիւն մը դնէք, առաջինին համապատասխան, երբ Դրամատունը ներկայանաք դանձելու համար:

Անշուշտ ձեր վերադարձին, Դրամատունը ձեզի կը վերադարձնէ չօգտագործուած չէքերու փոխարժէքը:

ՆՇԱՆ ՀԱՑԹԱՑԵԱՆ
Directeur
BANQUE NATIONALE DE PARIS
66, Rue du Président Wilson
92 - LEVALLOIS-PERRET
Téléphone : 737-76-55
Métro : ANATOLE FRANCE

կը դադրի հետեւողներ ունենալէ:

Հելլենաբանութեան յատկանիշներն են, բացի անսովոր թիւով եւ անպէտօրէն փոխառնուած յունարէն բառերէ, այլեւ յունարէնի հետեւողութեամբ կազմուած անսովոր բարդութիւններ, անսովոր մասնիկներով ածանցումներ, նորահնար քերականական ձեւեր եւ ընդհանուր առմամբ խրթին ու դժուարիմաց չարադրութիւն, ինչ որ ժամանակ մը ճոխ ու ներհուն ոճի պայման նկատուեցաւ: Հելլենարան հեղինակներ իրենց այսօրինակ լեզուով ստեղծեցին նոր դպրոցական - ուսումնական արուեստակեալ լեզու մը, որ հետզհետէ անհասկնալի կը դառնար ժողովուրդին:

Հելլենաբանութեան արդիւնք են, բացի սիղղոբայ, մարտիրոս, փիւղակէ, պատարագոս, կամփսակ, հռետոր, սոփեստ, ստրատելատ, վաղանդ, սինկղիտոս, սիւնհոդոս, մադիստրոս, տրապէզ, ստադիոն, տրիւղիոն, դէպատն եւ այլ նման յոյն բառերէ, այլեւ ներ, ենթ, արտ, փող, չաղ, դար, դրամ, վեր, բակ, մակ, դեր, յար եւ այլ մասնիկներով կազմուած յունաձեւ բառեր, որպիսիք անծանօթ են ոսկեդարեան մատենագիրներու: Նոյնիսկ գոնուեցան ծայրայեղ հելլենարան մատենագիրներ, որոնք չանացին հայերէնը քերականութեամբ բոլորովին յունացնել եւ ստեղծեցին քմահաճ հոլովական ձեւեր ու բայի ժամանակներ, ինչպէս ձիոյր (փոխ. ձիոյի), իւրաքանչիւրոյր (փոխ. իւրաքանչիւրոյի), այլոյր (փոխ. այլոյի), էարար (փոխ. արարի): Այսպէս, դերանուններու իգական սեռն ալ զատեցին, ինչպէս նէ, նէրա եւայլն:

Հելլենաբանութեան չնորհիւ հայ լեզուի մէջ մուտք գտան հազարաւոր նորակազմ բառեր, որոնց մէկ մասը, մանաւանդ դիտական - իմաստասիրական բառերը, որ լեզուին մէկ անհրաժեշտ պէտքը կը լրացնէին, տեւական կեանք ունեցան ցայսօր: Իսկ հելլենարան խորթ շարադրութիւնը բարեբախտաբար չկրցաւ որեւէ տեւական հետք թողուլ հայերէնի վրայ:

ՅՈՎՀ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

———o———

— Ինչքա՜ն պաշտելիօրէն սոսկալի էք, մրմնջեց սուրիացի բժիշկը:

Բէմդի նայուածքը ինձ սեւեռեց եւ մնաց այդպէս: Այդ թափանցող ակնարկին տակ արիւնս մարակուեցաւ եւ աւելի եռանդով ըսի.

— Ես չեմ որ հաստատեր եմ աչխարհս - հիս օրէնքները. պատասխանատու չեմ եթէ բնութիւնը մեզ հրամայարար կը պատուիրէ լափել ապրելու համար: Կա՛մ պիտի յօշոտես, կա՛մ պիտի յօշոտուիս: Մարդոց մէջ ալ գառնուկներ կան եւ գայլեր: Ես գառնուկ չեմ, վատահ եղէ՛ք, ես գայլ եմ եւ ինչ որ աւելի բան մըն է, էգ գայլ մըն եմ ե՛ս:

— Պաաւո՛ , պռաւո՛ ... դոչեցին սեղանին գանազան անկիւններէն:

Ցետոյ յանկարծ լռեցի: Նշմարեցի որ Բէմդի հայ բժիշկին նայեցաւ արագ եւ խուսափուկ ակնարկով մը եւ իր վարի շրթունքը սասցաւ ծաղրական արտայայտութիւն մը:

Ձէլալէտտի՛ն... սիրելի՛ս... Թո՛ղ այդպէս ըլլայ... ես քու դերիդ եմ, քու արձակած հարճդ... Ձէլալէտտի՛ն... Միայն այնքանին վստահ ըլլայի որ դիտես թէ այստեղ եմ եւ կէլիպոլուի հիւանդանոցը պիտի այցելես ինձ տեսնելու յոյսով, որպէսզի իմ սեւ օրս ուրախութեան փոխուէր եւ այս դժոխքը ինձ համար դառնար երջանկութեան պարտէզ մը...

Ձէլալէտտի՛ն... միայն դիտնայի մի- այն դիտնայի որ դիտես թէ այստեղ եմ:

Երեկոյթը անցուցի Սաֆիյէ հանըմին սենեակը: Սիրտս անձկութեամբ լեցուն էր: Երբ վութին ողբական հնչիւնները կը պայթէին անոր ճարտար մատներուն հպումով, ինձ կը թուէր որ տարածութեան մէջէն ճակատագիրս էր որ ինձ վանկ առ վանկ կը յայտնէր կեանքիս զաղտնիքը:

Ես հասկցայ թէ ինչո՞ւ առաջին օրէն թաքուն համակրութիւն մը ունեցայ այդ նախկին պալատականին համար: Ամէն հաչիւ ընելով եւ դեղչելով արտաքին տարբերութիւնները, մենք իրարու նման ենք հոգիով: Ան արդէն պառաւեր է, բայց դեռ կը սպասէ... կը սպասէ որ մի ինչ որ անծանօթ ձիւաւոր իրեն բերէ լիաբուռն երջանկութիւն եւ բարիք: Ան համոզուած է նոյնիսկ որ այդ ձիւաւորը ճամբայ ելած է եւ օր մը պիտի հասնի ու իր դրանը զարնէ...

Որպէսզի իրապէս կարենայինք լինքզինքնիս համարիլ ազատ, պէտք է որ փըն- տռէինք մեր երջանկութիւնը մեր սեփական ուժերով եւ մեղմէ բխող միջոցներով: Մենք ի՞նչ ենք մենք մեղմով: Կինե՛ր որոնց կը ցանկան կամ կ'արձակեն ... եւ երկու պարագային ալ կրաւորական սարուկներ:

Երբ մեր դլխուն վերեւ մարդ մը չկայ, անտէր չան նման ողորմելի եւ չուարած կը մնանք եւ ասոր անոր կը քսուինք, որպէսզի վերջապէս տէր մը դտնենք:

Բէմդին կարող էր ինձ փրկել, բայց կը զդամ որ հետզհետէ կը հեռանայ ինձմէ: Անջրպետը որ կայ մեր երկուքին միջեւ, հետզհետէ կը լայննայ: Վերադտնելու համար մեր միացման կէտը, պէտք է վերադառնանք անդարձ անցեալին: Անոր կեանքը կը բացուի իր առջեւ Մայիսեան լուսաշող օրուան մը պէս: Իր աստղը փայլուն է եւ իր աչքերը կը ժպտին անծանօթ, բայց ստոյգ երջանկութեան մը: Զինքը կը տեսնեմ զալիք օրերուն մէջ ամուր եւ յաղթական, բայց ես բացակայ եմ այդ օրերէն:

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐ

«Ներքին Գործոց նախարարը պիտի մը- նայ դեռ քանի մը օր ճակատ, իսկ ձէլալէտտին պէյ կը վերադառնայ մայրաքաղաք: Մէկ օր կանդ պիտի առնէ միայն կէլիպոլուս, հիւանդանոցը այցելելու համար»:

Օրն ի բուն պատրաստութիւններ կ'ըլլան ականաւոր հիւրը ընդունելու համար: Ցոյս կայ որ ձէլալէտտինի այցելութիւնը զուգադիպի ջախջախիչ յաղթանակի մը, ինչպէս Վարշաւայի դրաւումը, որու համար կ'ըսեն թէ ժամերու խնդիր է: Նոյնիսկ լուսապաշտութեան պատրաստութիւններ կ'ըլլան: Ողորմելի բան է տեսնել այդ դոյնդոյն թուղթէ լապտերները նրբանցքներուն մէջ, ուր նոր հասած վիրաւորներ կը հեւան եւ կը հեծեծեն ու իրենց քալած տեղերը արիւնի հետքեր կը թողուն:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(Շար. – 9)

ՏՈՂՄԻԿ ԵՐԳԻ ՇՔԵՂ ԵՐԵԿՈՅ ԵՒ ՊԱՐԱՇԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Բ· Ը· Միու – թեան Վալանսի մասնաճիւղի 19 Յունիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20,45ին, պետական թատրոնին մէջ:

Կ'երգէ Երեւանի Երաժշտանոցէն վկայ – եալ Տիկին ԱՍՏՂԻԿ ՏԻՏԻԵԱՆ, դաշնակի մասնակցութեամբ Այտա Ֆերնանէզի:

Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեանի ղեկավա – րութեամբ քանըհինգ հոգիէ բաղկացած Սօսի պարախումբը իր ազգային զեղեցիկ տարազներով եւ հայկական դանազան պարերով:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգային – ները ժամ առաջ ապահովելու իրենց տոմսերը:

Յանձնախ·— 17 Յունիսէն սկսեալ տեղերը վարձել թատրոնի դռնապանին մօտ, ըստ սովորութեան:

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

13րդ ցանկ

Ամասիացիներու հաւաքոյթէն («Յա – ռաջ»ի մէջոցաւ) 1500 ֆր· Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց, Պր· Ռուժէ Զրբաշեան 500ական, Դաւռայի Հայրենի· Միութիւն (Փարիզ) 1000, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ա.Էմեան (Լիոն), Պ· Մ· Միլ – տաբեան (Մոն–Ռոն–լէ–Պէն) 300ական, Պ· Արշակ Մամիկոնեան (Նիս), Տէր եւ Տիկին Փիլաւճեան (Կրընոպլը) 200ական, Տէր եւ Տիկին Ծերոնեան, Պր· Հայկազ Պօղոսեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Յա – կոբեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Յովհան – նէս Աբէլեան (Լիոն), Պր· Նեւառն Շան – լեան 100ական:

Նախկին դումար 64·000, 13րդ ցանկի դումար 5000, ընդհ· դումար 69·600 ֆր·:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօսթոնի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը չնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները·

Սուրէն Արզումանեանի հոգեհանդիսա – եան առթիւ·— Այբի Տիկին Մարի Ա – զումանեան եւ զաւակները 100, Տէր եւ Տիկին Պ· Արզումանեան 20, Տէր եւ Տի – կին Ռ· Կիւրճեան եւ Տիկին Մ· Արզու – մանեան 50ական, Պասմաճեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Ժ· Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Ֆրէնկեան (Լիոն) 20ական, Պ· Լ· Արզումանեան 10 ֆր·:

(Շար·)

ԱՂՔԱՏԱՆՈՒԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ին, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ Տը Կոլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբը, որ չատ մը միջազգային ֆէսթիվալներու ընթացքին բազմաթիւ եւ նախանձելի մրցանակ – ներով վարձատրուած է:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ, կարելի է նախօրօք սեղան ապահովել, հեռա – խօսելով 878–02–99 Փարիզ եւ կամ 964–20–67 Մոնմորանսի:

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ' կէսօրին եւ թէ' երեկոյին:

Զուարթ ժամանցի օր մը· երգ, նուագ, պարեր եւ անակնկալներ, միեւնոյն ժա – մանակ առիթ տալով պատսպարեալներուն խանդավառ օր մը ապրելու:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

Մուտք 5 ֆր·, ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք:

Անձրեւի պարագային, անհրաժեշտ ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Նա – խատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունիլ Հաստատութեան պարտէզը, չէնքի հեռւի կողմէն:

Յանձն·— Հանգստեան տուն երթալու համար չոգեկառք առնել կարելի է Նոռմ կայարանէն մինչեւ Անկէն (չոգեկառք ժամը 10,02ին սկսեալ իւրաքանչիւր քա – ռորդ ժամերուն մինչեւ ժամը 17,02), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպուսով իջնել Կրոլէի անկիւնը

Կարեւոր·— Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարար – ուի պաշարեղէններով չդալ:

ՊՏՈՅՏ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՋ

Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը պտոյտ մը կը կազմակերպէ դէպի Քապուր Յու – նիս 20ին: Երթուդարձի դինը 22 ֆրանք: Արձանագրութեան համար դիմել տեղ – ւոյն Խաչուհիներուն կամ հեռաձայնել ընկերուհի Թորոսեանի 253–63–63 եւ ընկ – երուհի Կուրպէթեանի 253–83–73:

Ժամադրավայր՝ ժամը 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւ, Աւընիւ Արիսթիտ Պրիան Պանեէօ:

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մուրատ – Ռափայէլեան նախկին Աչ – կերտաց Միութեան դաշտահանդէսի վի – ճակահանութեան մեծ պարգեւը՝ ճամ – բորդութիւն մը Հայաստան, չահած է Պ· Վանլեան 00076 թիւով:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ. Յ. Պ.

ՓԱՐԻԶ·— Սողոմոն Թէհլիրեան խում – բի ժողովը Զորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: Բոլոր ըն – կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆՈՒԻԷՐ

Քալիֆորնիայէն Տիկին Եփսաբէթ Շամչեան 5 տոլար կը նուիրէ «Յառա – ջ»ին Մամաս Կէլէնեանի մահուան ի յի – շատակ եւ Տիկին Թ· Թաղէոսեան 5 տո – լար Կապ· Ֆաչի Վիէնի զպրոցին (ասա – նալ «Յառաջ»էն) նոյն տխուր առթիւ եւ ցաւակցութիւններ կը ներկայացնեն ող – բացեալին զաւակներուն՝ Տէր եւ Տիկին Նշան Կելէնեանի, Արաքսի Տատոեանի, Ստեփան Ստեփանեանի եւ բոլոր պարա – գաներուն:

×

Ալֆորվիլէն այրի Տիկին Յովհաննեան 100 Ֆր· կը նուիրէ Այնճարի Յառաջ վար – ժարանին, 50 Ֆր· «Հայաստան» Թերթին, 50 Ֆր· «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար իր եղբօր՝ Կարապետ Ալլահվերտիեանի մահուան առաջին տարեդարձին ի յիշա – տակ (ասանալ «Յառաջ»էն):

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Եան'ց ակումբը կը հրաւիրէ բոլորը Ս· Մուրատ վարժարանի Հինգշաբթի օրուան դասընթացքներու ամավերջի հանդէսին, Կիրակի Յունիս 20, ժամը 15ին Սմուէլ – Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ, 26 Ռիւ Թրուայոն:

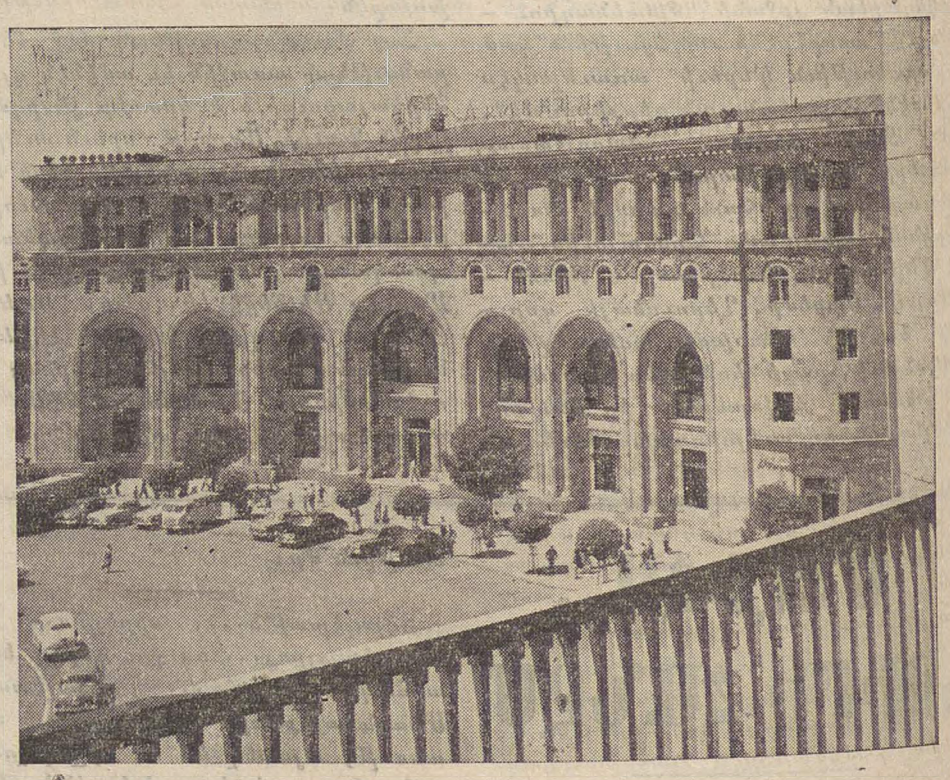
Գեղարուեստական բաժին: Պիֆէ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգային Մուրատ Ու – սումնասիրաց Միութեան կեդր· վարչու – թիւնը ընդհ· անդամական ժողովի կը հրաւիրէ անդամները ու համակիրները Կիրակի, Յունիս 20, ժամը 15ին, Զա – տիկեանի սրահը, 20 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Ժողովուրդին փափաքին դոհացում տալու համար կրկին կը կազմակերպուի ճամբորդութիւն մը դէպի

ԵՐԵԻԱՆ ԱՇԽԱՐՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով ուղղակի թռիչք Փարիզ – Երեւան, Մոսկուայէն անցնելով եւ մեքենային ճնշուածքին Երեւանի օդակայանը

ՄԵԿՆՈՒՄ 2 ՕԳՈՍՏ· (միեւնոյն օրը կը հասնինք Երեւան, վերադարձն ալ նոյնը)

ՄԻՆՉԵՒ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ

Օդանաւային ճամբորդութիւն, հիւրանոց, կերակուր, այցելութիւն եւ օթոքառով պտոյտներ

ԳԻՆԸ ՄԻԱՅՆ 2300 ՖՐ· ԱՆՁԳԱԼՈՒԽ

Ուշադրութիւն, տեղերը սահմանափակ ըլլալուն կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն

ԱՆՏՈՆԵԱՆ
17, Rue des Acacias — Clamart - 92 Tél. MIC. 58-39
ՍԱՐԱՖԵԱՆ
13, Rue Clauzel, Paris (9e) — Tél. TRU. 08-96
ԱՎԱԼԱՆԵԱՆ
65, Rue de la Vallée du Bois, Clamart - 92 — Tél. 736-16-28

Մարսէյլի շրջան

ԱՆՏԱՊԼԵԱՆ
9, Rue Auguste Comte St. - Loup — Tél. 42-80-42

ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ ՅԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մայր տաճարի աւազ խորանը եւ Առաքելական Աթոռը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ
Դաւիթ Ծ· Վրդ· Սահակեանի

ՊԷՅՐՈՒԹԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ
Վարուժան Սարգիսեանի

ՕԳՈՍՏՈՍ 11–30

Օգոստոս 11էն 23 Պէյրութ 23էն 30 Երուսաղէմ

ԳԻՆ 2250 ՖՐ·

Մեկնում Փարիզէն, Լիոնէն կամ Նիսէն

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

կամ Գիւտ Վրդ· Նազդաչեանի՝ Հայոց եկեղեցին
15, Rue Jean Goujon

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN
AGENCE DE VOYAGES SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

Եւ Դաւիթ Վ· Սահակեանի, եկեղեցին,
295, Rue Boileau

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՅԱՌԱՋԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
15
ՅՈՒՆԻՍ
MARDI
15 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 12138

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.138

ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ

(ՈՐՈՆՔ ԿԸ ՅՈՒՍԱԴՐԵՆ ՄԵԶ)

—o—

*Իբրեւ ընդհանուր սկզբունք՝ լրատուն*ք չենք զբաղիր վճռական որեւէ կարծիք յայտնելու գաղութներու մասին, որոնց հետ մեր չիւմը պարապայական է եղած։

*Եւ եթէ կը հաստատենք թէ երիտա*սարդական գարթօնք մը կայ ընդհանուր կեղրովի, ու նաե՛ւ Ֆրանսայի մէջ, կը մեկնինք մեր անմիջական տպաւորու*թիւններէն, — պարբերական այցելու*թիւններու ընթացքին Փիղիքական ներ*կայութեամբ ձեռք բերուած, կամ Ֆրան*սահայ կեանքի անցուդարձերուն հետե*ւողութեամբ։

Գաղութներու « ազգային կլիման » կը յատկանշուի չնչաւոր թէ անշունչ տե*ղեկներով՝ որոնք մեր հին ու նոր սե*րունդներն են, մեր հանրային եւ կազմա*կերպական հաստատութիւնները, մամու*լը, ժողովրդային հակումները ու ձըգ*տումները, զանազան միութիւնները, նա*խաձեռնութիւններ եւ իրագործումներ, բայց մանաւանդ օրուան երիտասարդու*թեան կեցուածքն ու վերաբերումը՝ տե*ղական ու համահայկական հարցերու հանդէպ։

Անհրաժեշտ է, դէթ մեզի համար, որ ֆրանսահայ երիտասարդութեան մօտ չեչ*տուած է ազգային ինքնուրոյնեան փնտրտուքը։

Այս բացատրութեամբ նկատի ունինք անոնց ծանօթանալու հետաքրքրութիւնը՝ Ֆրանսայի Հայութեան առընչակից թէ Հայութեան ընդհանրական կեանքին ա*ղերսուող խնդիրներու հանդէպ։

*Իրենց մօտ չեչտուած տեղը՝ Հայու*թեան բաղաքական դատի ճանաչումն ու հետապնդումն է եւ կենդանի կապը հայ*րենիքի ներքին իրականութեան ու ազգա*յին ընդհանուր վերածաղկումին հետ, *խնդիր չէ՛ որ յաճախ վիճելի կերպա*գրում եւ խոցելի ծրագրում ստացած ըլ*լան գործնական ճիգերն ու հետեւո*ղութիւնները։

Տրամադրուած ենք հաւատալու, թէ մեր պայմաններուն մէջ ապրող սփիւռք*եան գանգուածներու համար՝ կենսունա*կութեան հիմնական տուեալը նոր սե*րունդներու ազգային գործնական հետա*քրքրութիւնն է — օրգանական կապը՝ հայ ժողովուրդի առօրեայ կեանքին, պա*հանջներուն ու պայքարին հետ, եւ պատ*րաստակամութիւնը՝ բաժին ստանձնելու հանրային պատասխանատու աշխատանք*ներու մէջ։

Այդ գործնական հետաքրքրութիւնը կը գտնենք մենք Ֆրանսայի հայ երիտասար*դութեան համեմատօրէն սահմանափակ* թիւին մէջ, ու մղուած ենք հաւատալու՝ *թէ քանակով քիչ այդ տարրը կրնայ հետ*գհետէ ընդհանուր շարժումի մը յառա*ջապահ թեւը դառնալ, եթէ փոխանցման* չրջանի յատուկ հակնալի թիւրիմացու*թիւններ, ծայրայեղութիւններ, արտա*քին եւ յարաբերական ազդակներու հե*տեւանք սխալ բանաձեւումներ, մանա*ւանդ տեսական համոզումներէ թելա*դրուած բացասական ու այլամերժ կեց*ուածքներ զարմանուին՝ մէկ կողմէ ե*րէցներու ողջադատ վերաբերումով ու միւս կողմէ նորերու փորձառական դաս*տիարակութեամբ եւ ինքնասրբագրու*թեամբ։

Հ. Ը. Դաշնակցութեան Նոր Սերնդա*կանները, այսպէ՛ս կոչուած Ֆրանսահայ երիտասարդական կազմակերպութիւնը («փափ») եւ «Ներսպայի Հայ Ուսանողու*թեան» Ֆրանսական Թեւը՝ գլխաւոր երեք հաւաքականութիւններն են Ֆրանսահայ երիտասարդութեան, որոնց չարքերէն՝

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ՝ ԴԷՊԻ ԱԻԵԼԻ ՁԱԽ

—o—

Էփինէի համագումարը նորութիւններ բերաւ Ընկերվարական կուսակցութեան մէջ, ուր կիրակի գիշեր փոքրամասնու*թեան մէջ մնացին քարտուղարը՝ Ալէն Սավարի եւ կի Մոլէ երբեմն բանաձեւով մինչ Միթերան կը յաղթանակէր չնոր*հիւ Տէֆֆէռի հոսանքին, ինչ որ առաջին ակնարկով հակասական իսկ կրնայ թը*ւիլ։ Արդարեւ Ալէն Սավարիի բանաձեւը կ'առաջարկէր Համայնավարներու հետ « կառավարութեան պայմանագիր » մը անտարակոյս՝ պիտի յայտնուին վաղուան դեկավար ուժերը գաղութին։

Անոնց մէջեւ ազգային, քաղաքական եւ ընկերային հարցերուն մօտենալու տար*բեր կերպեր կան անշուշտ։ Իրենց որոշ տարակարծութիւնները ունին Հայութեան ներկային ու ապագային աղերսուող խըն*դիրներու հետապնդման եւ լուծման եղա*նակներուն չուրջ։ Եթէ այդ տարակար*ծութեանց մէկ մասը հետեւանք է մօտա*ւոր անցեալէն փոխանցուած արուեստա*կան չփոթանքի ու անհասկացողութեանց, կարեւոր դեր խաղացած է նաեւ նորա*հաս երիտասարդութեան մտաւոր ու ընկերային դաստիարակութիւնը, Հա*յութիւնն ու հայ կեանքը ըմ*բռնելու անհատական հնարաւորութիւն*ները, անձնական նկարագիրն ու խառ*նուածքը։

Սակայն, քանի տարիները կ'անցնին՝ այնքան աւելի կը մեղմանան հին ունա*կութիւնները ու նեղմտութիւնները, եւ ի յայտ կուգան տարբեր հակումներ, տարբեր հակադրութիւններ՝ որոնք ա*ռաւելապէս հետեւանք են ճանաչման պա*կասի։ Եթէ ախտագին կարգ մը տրա*մադրութիւններ ժամանակին հետ կ'ան*հետին, հետզհետէ կը չեչտուի սակայն անդիտութիւնը հայկական պատմու*թեան, անցեալին, վաստակին, ազգային ընդհանրական պահանջներու եւ մտահո*գութիւններու՝ որոնց արմատը ճանչնալ հիմնական պայման է, առողջ հետեւու*թեանց յանգելու համար։

Որեւէ առեն դեկավարութեան եւ ա*ռաջնորդութեան դերը այնքան կենսական նշանակութիւն չէ ունեցած Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի նման չրջաններու մէջ՝ որ*քան ունի այսօ՛ր։

Եթէ յաջողինք արեւմտեան այս գօտի*ներուն մէջ փրկել այդ երիտասարդու*թիւնը միջավայրի հետեւանք թիւր ու եսակեդրոն համոզումներէ, կամ կաբե*նանք խափանել բացասական անդրադար*ձումը այդ երկիրները յուզող ընկերային չարժումներուն՝ ազգային եւ համահայ*կական մեր ինքնայատուկ պայմաններուն վրայ, կրնանք ակնկալել որ մտաւոր պատրաստութեան տէր եւ նորատեղծ պահանջներուն պատշաճելու առտկ նոր սերունդը կարենայ ստանձնել ամբողջ*կան պատասխանատուութիւնը ազգային մեր գոյապայքարին՝ հիմնական բոլոր ճակատներուն վրայ։

Առողջ դատումի, համապարփակ սե*ւեռումի, ողջամիտ քննադատութեան ըն*դունակ եւ սեփական աշխարհահայեացքի մէկ տարր մը կայ Ֆրանսահայ երիտա*սարդութեան մէջ, — ու մեր խօսքը ա*նո՛նց մասին է բացառապէս։

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

պատրաստելէ առաջ, լսել անոնց նախա*պայմանները, եւ անոնցմէ ստանալ ե*րաշխաւորութիւններ։ Կասթոն Տէֆֆէռ, որ Մօրուայի հետ կը ներկայացնէր բա*նաձեւ մը եւս, ամէնէն վերապահ դիրքն ունէր համայնավարներու նկատմամբ։ Նոյնիսկ Մարսէյլի քաղաքապետը կու*սակցութեան «աջը» կը նկատուի։ Անդին Միթերան որ չատ ճարպիկ ճառ մը խո*սած է, պատրաստ է ի յառաջադունէ կա*ռավարութեան պայմանագիրի մը վրայ աշխատիլ համայնավարներուն հետ։ Այս պայմաններու մէջ իրաւարարի դերը կ'ին*կար Տէֆֆէռի հոսանքին, որ անպատեհի կերպով Միթերանի կողմը բռնեց։ Այս*պէս Միթերանի բանաձեւը ստացաւ 43 հազար 926 ձայն եւ Սավարի՝ 41·753 ձայն։

Նոր ընդհ. քարտուղարին ընտրութիւնը դեռ չէ կատարուած, բայց պարզ է որ այս համագումարին առթիւ կուսակցու*թեան նոր պարագլուխը կը դառնայ Ֆ. Միթերան, որու համար համայնավարնե*րու հետ դաշտփարական խօսակցութեան չարունակութիւնը ապարդիւն է։ Գաղա*փարական այդ խօսակցութիւնը պիտի լուծէ՞ երկու փիլիսոփայութեանց հար*ցը, մարդուն եւ ընկերութեան երկու ըմբռնումները։ Անշուշտ, ոչ։ Աւելի ը*սե՞լ է որ եթէ չյաջողի (իմա՛ նման խո*սակցութիւն մը), համաձայնութիւն պի*տի չըլլայ ընտրութիւններուն համար։ Ո՛չ, անշուշտ։ Ուրեմն հիմնական հակա*սութիւն մը կայ։ Ի դէպ ընտրական պի*նակցութիւն չըլլար եթէ չըլլայ ընտրա*կան ծրագիր, ձախի մեծամասնութիւն չըլլար եթէ մեծամասնութեան պայմա*նագրութիւն չըլլայ եւ կառավարութիւն չըլլար եթէ կառավարութեան պայմանա*գրութիւն չըլլայ։

×

ՈՒՂԵՎԱՐՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

—o—

Թէեւ գործադուլը կը չարունակուի, քանի որ երկու գլխաւոր սենտիքաները Աչխատանքի ընդհ. Դաշնակցութիւնը (Սէ. ժէ. Թէ., համայնավարամիտ) եւ Սէ. Լֆ. Տէ. Թէ. չեն համաձայնած, բայց եւ այնպէս երկուչաբթի օր կացու*թիւնը բարելաւուած էր։

Ցիշենք որ անցեալ Յունուար 11ին, Երկաթուղիի Տնօրէնութիւնը եւ Սենտի*քաները համաձայնութիւն մը ստորա*գրած էին, որ կը նախատեսէր հարիւրին մէկ յաւելում Սեպտ. 1ին համար, հա*մաձայնութիւնը ունէր նաեւ «փրկութեան յօդուած մը», ըստ որուն կարելի էր համաձայնութիւնը խնդրոյ առարկայ ը*նել եթէ ապրուստը աղէ բնականէն աւե*լի։ Ասոր հիման վրայ է որ սենտիքա*ները նոր կարգադրութիւններ պահան*ջեցին, յայտնելով թէ Յունուար մէկէն ի վեր, ապրուստը 4 առ հարիւրէն աւելի սղած է։ Ասոր փոխարէն տնօրէնութիւնը ընդունեցաւ Սեպտ. մէկի յաւելումը կա*տարել Յուլիս մէկին։ Այն առեն Սէ. ժէ. Թէ. եւ Սէ. Լֆ. Տէ. Թէ. նոր հարց մը մէջտեղ դրած են արձակուրդի պարգեւ մը ուղելով։ Տնօրէնութիւնը կ'ըսէ թէ այդ մասին կրնայ խօսիլ 1972ին բայց հի*մա դրամ չկայ։ Այս կէտին վրայ է որ կը պնդեն վերոյիշեալ երկու սենտիքաները, մինչ միւս հինգ սենտիքաները պարկեչտ կը դտնեն տնօրէնութեան առաջարկները եւ այդ պատճառով իսկ դադրեցուցին գործադուլը։ Ըսենք սակայն թէ այս հինգ սենտիքաները 20 առ հարիւրը միայն կը ներկայացնեն ամբողջ անձնակազմին ինչ որ կը նշանակէ նաեւ թէ երկուչաբթի օրուան բարելաւուած կացութիւնը միայն իրենց աշխատելուն արդիւնքը չի կրնար ըլլալ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

*Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի ախո*յեանական մրցումներու չարքը վերսկսաւ Յունիսի առաջին օրերուն։ Կարգ մը ա*խոյեան խումբերու արտասահման մեկ*նումի հետեւանքով՝ յետաձգուած էին խաղերը։

Գրած էինք Մայիս 26ին, թէ Հայաս*տանի «Արարատ» խումբը, յաղթելէ ետք Սմա-Աթայի (Ղազախստան) խումբին՝ 3–0 արդիւնքով, իր պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը յաջողէր ա*ռաջին դիրքի վրայ մնալ աղիւսակին մէջ։

«Արարատ» նոր մրցում մը ունեցաւ Յունիս 6ին, Թաչկենտի մէջ, այս ան*գամ «Պախտակոր» խումբին դէմ։ Առա*ջին կիսախաղին Արարատցիները յաջո*ղած են տիրապետել դաշտին եւ, համա*ձայն նկարագրութիւններուն, անոնք առ*նուազն հինգ անգամ հնարաւորութիւն ունեցած են «գրաւելու» Թաչկենտցինե*րու գարպասը, սակայն չեն կարողացած կոլ նչանակել՝ օգտագործելով բարեդիպ պահերը։ Դադարէն ետք որոշ աչխուժո*ւթիւն ցոյց տուած են գաչտի տէրերը՝ քանի մը վտանգաւոր յարձակումներ ը*նելով, սակայն ապարդիւն։

Ընդհանրապէս երկու կողմերու պաչտ*պանութիւնը աւելի զօրաւոր եղած է, քան յարձակողականը։

Մրցումը վերջ գտած է հաւասար ար*դիւնքով՝ 0–0։

Այս մրցումէն ետք «Արարատ» առաջին դիրքէն կ'անցնի երկրորդի, նկատի առ*նելով որ Քիեւի «Դինամօ»ն ինը խաղով 15 կէտ արձանագրած է, իսկ «Արարատ» 14 կէտ, տասը խաղով։

«Արարատ», որ երկու ամիսէ ի վեր անպարտելի կը մնայ, իր յաջորդ մրցու*մը պիտի կատարէ Դոնեցկի «Շախտիոր»ի խումբին դէմ, որ տեղի պիտի ունենայ Երեւանի մէջ, Յունիս 20ին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՈՒՐՄԻՐ ԾՈՎՈՒՆ մէջ լիպերեան քա*րիւղատար նաւ մը, որ Իսրայէլը կը պա*րենաւորէ ծանրօրէն վնասուած է արագ փոքր նաւու մը պաղուքային կրակով։ Պաղեստինի ազատագրման ժողովրդային ճակատը տէր կը կանգնի այս յարձակու*մին։ Ֆորալ Սի քարիւղանաւը 65 հազար թոն քարիւղ կը տանէր Պարսկաստանէն Իսրայէլ։ Այս նոր դէպքը ծանրակչիռ բը*նոյթ ունի։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կացութիւնը միշտ կը մը*տահոգէ իր բարեկամները, մանաւանդ ինչ կը վերաբերի հալածանքներու, ձեր*բակալութիւններու եւ չարչարանքներու։ Միւս կողմէ Թուրքիոյ լրագրողներու սենտիքան չատ բուռն բողոք մը բարձրա*ցուցած է այն արգելքներուն համար, ո*րոնք կան լրագրողի պաչտօն կատարելու համար։ Այս բողոքին մէջ, լրագրողները կ'ըսեն թէ Պոլսոյ Ազահովութեան պա*տասխանատուին առաջին գործն է հան*րութենէն ծածկել ինչ որ կ'անցնի կը դառնայ։ Շատ կը խօսուի ծագրանկարիչ Թուրհան Սելճուքի կրած չարչարանքնե*րուն մասին։ Այս առթիւ, փարիզի թեր*թերու Գծագրիչներու Միութիւնները ալ բողոքած են։ Սելճուք ամէնէն ծանօթ Թուրք ծագրանկարիչն է։

ՀՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ մօտ 150 մի*լիոն խորհրդային քաղաքացիներ քուէ*տուի դացած են կիրակի օր՝ ընտրելու համար 15 Հանրապետութեանց Գոր*հուրդներու իրենց ներկայացուցիչները եւ տեղական Գորհուրդներու իրենց պատ*ուիրակները։ Այեբանաւէն քուէարկած են նաեւ երեք աստղանաւորդները։ Ար*դիւնքները կը յայտնուին ի մօտոյ։

ՀԵՐՈՍԱԿԱՆ Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԸ

Հազար ինը հարիւր տասնըհինգ։

Ամառնային զով եւ պայծառ օդով մը։ Յունիս 2–15ի առաւօտը։ Բայց բնու – թեան դեղեցկութիւնը նչմարող չկայ։ Ահաւոր աղէտի մը ոտնաձայնը կայ մի – ջոցին մէջ։ Կառավարութիւնը հաւաքեր էր կարգ մը թափառաշրջիկներ, ու ա – նոնց միացնելով զանազան ոճիրներու հե – ղինակ 60–70 բանտարկեալ, զիներ էր զանոնք, ու քանի մը մարզիչի առաջնոր – դութեամբ, զօրահանդէսի հաներ զանոնք չուկային մէջ։ Կէսօրէ վերջն ալ, մեծ ուժերով պաշարեցին աղգապատկան եր – կու թաչխանները ու հոն խանութ ունե – ցող բոլոր Հայերը ձերբակալելով՝ տա – րին բանտ։ Գիշերն ալ, մինչեւ լոյս, զինուած ուժեր չրջեցան տունէ տուն, ու Գարահիսարի հրապարակին վրայ գիւ թէ չատ ծանօթ դէմքերը անկողիններէն հանելով տարին։

Շապկին Գարահիսարի սպանդանոցի չուրջ թափառող չուները, մինչեւ լոյս, դունչերնին լուանին, ոռնային։

— Նմանը չտեսնուած փորձանք մը պիտի գայ այս քաղաքի գլխուն, ըսաւ մայրս մտահոգ։

Ձեւով մը լուացաւ։

— Գնա՛, եղբօրդ ըսէ։ Թող այսօր խա – նութ բանալ չերթայ, ըսաւ մայրս ինծի, Թող երախաներն ալ դպրոց չղրկէ։

10–12 րոպէէն Բերդի թաղ բնակող եղ – բօրս տունն էի, եւ գիշերը մեր թաղին մէջ պատահածներուն հաչիւն ու մօրս յանձնարարութիւնը տուի իրեն։

Դէմքէն կայտնի էր որ գիշերը չէր քնացած։

Նախաճաշի սեղանին վրայ էինք երբ, հեռու տեղ մը պայթող զէնքի մը արձա – գանգը եղբօրս տան կռնակը գտնուող բերդին զարնուելով կրկնուեցաւ։

— Աւիկա արձագանգի բան չէ, ըսաւ եղբայրս ու վազեց տանիք։

Ես ալ՝ եաեւէն։

Ի՛նչ արձագանգ... Լման քաղաքը կը դղրդար հրացանաձգութեան աղմուկէն։ Տանիքի մը վրայ կեցած էր Գարակէօղ – եան Հմայակը, ու ձեռքի բազմահարուած արճանակը բերդն է վեր չարժելով, «Տղա՛ք, դուրպան ձեզի, բերդը դրաւե – ցէք, բերդը դրաւեցէ՛ք» կը պոռար։

Եղբայրս վար իջաւ, քանդեց հիւրանո – ցին պատը, ու պուլկարական «մանլը – հեր» հրացան մը ու չարքերով փամ – փուշտ դուրս հանեց. պատուհանին առ – ջեւ ծունկի եկաւ, քանի մը հատ կրակեց հեռուն՝ բայց ցածը գտնուող Թրքական քանի մը տուներու պատուհաններէն ներս, ու, «ես կ'երթամ կոր» ըսելով դնաց դուրս։

Գնաց կանխապէս իր ու քանի մը ու – րիշներու պաշտպանութեան վստահուած դիրքը։

Ամէն մարդ երջանիկ ըլլալ կը թուէր։ Անորոշութեան ու սպասման չրջանը ան – ցած էր։ Հիմա գիտէինք թէ ի՛նչ կը սպա – սէր մեզի՝ ու ի՛նչ էինք անելու։ Մէկը քար նետուած փեթակներու կը նմանէին Հայոց թաղերը։

Տիրող, իշխող դիրքերն ու փողոցներու մուտքերը ամրապէս պաշտպանուած էին։ Մեծ էր խանդավառութիւնը։ Հին փոր – ձուած մարտիկ Ղուկաս Աղբարը այցելել եկաւ Բերդի թաղի դիրքերը, ու մնաց գոհ։

— Ձենք գիտեր թէ աս կռիւը որքա՞ն պիտի տեւէ, ըսաւ, Ջուր ամբարեցէք, չո՛ւր...

Գաղաքի չրաբաչխական կեդրոնը թըր – քական թաղին մէջ էր։

Կէսօրուան դէմ, ծնողքս՝ ու ինձմէ եր – կու տարի մեծ եղբայր, Հայկազը, եկան մեզի միանալու։

Անոնք է որ պատմեցին թէ կռիւը ի՛նչ – պէս էր սկսած։

Լուսանալէն բաւական վերջ, ոստիկան – ներ ու քանի մը պաշըպօղուք կուգան մեր թաղը, ու Սինսինննց Սահակին տունը պաշարելով, Սահակի երկու որդիները կը պահանջեն։ Տղաքը կ'ըլլան ներսը՝ թա – քըստոսի մէջ։ Երբ խուզարկութիւն մը արդիւնք չի տար, Թուրքերը կը սկսին ծեծել ծերունին ու կիները։ Անոնց ողբը լսող տղաքը ալ չեն հանդուրժեր, կուգան դուրս՝ ու կը սպաննեն բոլոր Թուրքերը։

Մնացածը յայտնի է։ Արդէն մառնելը բլթակին վրայ էին։

Եղբօրս Հայկազին դուարճալի էր թը – ւած այն պարագան՝ որ մեր դրացի մսա – գործ տղաքը, պատի ու պատնէշի եաին չէին անցած, փամփուչտ ու զէնք գրկած, պեխերնին ոլորած, ինկած էին փողոց։ Սխտորճոնց Աբմենակն ալ, փերթ մը ա – պուխտ, սիւրահի մը օղի՝ ու ցորեն չա – փելու կոտ մըն ալ փամփուչտը առնելով, բարձրացեր էր տանիք՝ ու անկէ կը հըս – կէր չուկայէն մեր թաղը իջնող ճամ – բուն։ «Ձեզի հետ ըլլալու համար դուռ – մուռ կղպեցինք ու եկանք», ըսաւ եղ – բայրս իր նկարագրականը վերջացնելով։

×

Շարունակութիւնը գրուած է բազմա – թիւ անգամներ, ու հաւանաբար ծանօթ է ամէնուդ։ Թուրքերը, տեսնելով որ պիտի չյաջողին մեր թաղերէն ներս թա – փանցել, գիշերուան մութէն օգտուելով, կրակեցին Հայոց թաղի սահմանամերձ տուները. մենք ալ՝ իրենց որջերը... Երկնառաք հով մը բոցը դարձուց Թրքա – կան թաղ, եւ ամբողջ Գարահիսարը, 8–10 ժամուան ընթացքին դարձաւ բո – ցավառ հնոց։ Թուրքերը չկրցան ոչ մի – այն աւարի տիրանալ, այլեւ, բառին բովանդակ ու տառական իմաստով, նըս – տեցան մոխիրի վրայ։

Օրերը վերջ, երբ բոցն ու ծուխը նօս – րացան, տեսանք որ չէին վառած Հայոց աղգապատկան երկու Թաչխանները, մեր Ս. Աստուածածին ու Ս. Փրկիչ եկեղեցի – ները, մին քարաչէն, ու միւսը՝ քաղաքէն դուրս՝ ու հեռու Պարտէզի թաղին մէջ։ Չէր վառած Թրքական մեծ մզկիթը, մը – ղոն մը կամ աւելի հեռու գտնուող Պար – տէզի թաղը, ու այդիներու ճամբուն վը – րայ կղզիացած դիրքի մը մէջ գտնուող Մարիամ հօրաքրոջս տունը։

Կատաղօրէն յառաջացող կրակին առ – ջեւէն փախստական հասանք Բերդի թաղ։ Գիչերը, մութի ու ծուխի վարա – գոյրով պաշտպանուած, բարձրացանք բերդ։ Հինգ հազար հոգի, քրտնաթոր, ու առանց դադարի, փոխադրեց բերդ ինչ որ հնարաւոր եղած էր փրկել յառաջացող կրակի երախէն։

Քարաժայռին վրայ տեղաւորուեցանք ու նորոգեցինք հինէն ժառանգ մնացած ամրութիւնները։ Սուգ, ուրախութիւն, յաղթանակ, պարտութիւն, քաղց, լաց, թշուառութիւն, բերկրանք, աղօթք...

Մինակ էինք։ Սահմանէ ու ծովէ հեռու։

Օր մըն ալ իջաւ սեւ վարագոյրը։

Թշնամին չէր որ պարտութեան մատ – նեց մեզ։

Կարիքը։ Կարիքը հայի, ջուրի, փամ – փուշտի, դեղօրայքի...

Կռուողները, պայքարը դուրսէն չա – րունակելու առաջադրութեամբ, ճեղքե – լին պաշարման գիծը ու ելան դուրս։

Ցաջորդ օրը անպաչտպան մնացած բերդի դրան վրայ պարզուեցաւ անձնա – տուութեան դրօչակը։

Նպատակս չէ նկարագրել թէ ինչ պա – տահեցաւ հոն։ Դուք բոլորդ կը ճանչնաք Թուրքը։ Իրենց իսկ վկայութեամբ՝ ծը – նած են զոր չ զայլէն...

Բայց, յանուն ճչմարտութեան պէտք է խոստովանիմ՝ որ անձնատուութենէ վերջ բերդ բարձրացող հազարաւոր գինուորի ու պաչըպօղուքի մէջ գտնուեցաւ Թուրք մը, մէկ հատիկ Թուրք մը որ, պատանի – ներու կոտորածը տեսնելով, պոռաց.

— Օնլարա տոգունմայըն, օնլար ասլան եավրուլարը, օնլարա տոգունմայըն։

Արդեօք այդ մարդը Հայու արեան խառ – նո՞ւրդ ունէր իր երակներուն մէջ...

Ո՞վ կրնայ պատասխանել...։

Այսօր տարեդարձն է այդ չքեղ հերոսա – մարտին։ Գարահիսարը, Ուրֆան, Վանը, Սասունը, Հաճընը, Սուեդիան, Այնթապը ու քանի մը ուրիչներ, չքեղ էջեր կերտե – ցին մեր պատմութեան մէջ։ Հիմա զըլ – խահակ, ամօթապարտ ու նկուն չենք մնար եթէ մէկը մեզի հարցնելու ըլլայ թէ երբ Թուրքը ձեզ կը ջարդէր, ի՞նչ ըրիք։

Կրնանք ճակատաբաց յայտարարել թէ ուր հնարաւոր էր ԿՌՈՒԵՑԱՆՔ։

Թող օրհնեալ ըլլայ անոնց յիչատակը։

ԱՐԱՄ ՀԱՑԿԱՁ

1971 Յունիս

Յ. Գ.— Շ. Գարահիսար ու իր հերո – մարտը հատորիս մէջ, ցաւալի թիւրիմա – ցութեամբ մը, իբր Զօր. Անդրանիկի ծննդեան թուական տրուած է 1862ը։ Կը խնդրեմ այդ հատորը ունեցողներէն որ բանաձեւ 374րդ էջը ու այդ թուակա – նը փոխեն 1866ի։

Մեռաւ Գալիֆորնիա 1927 Օգոստ. 30ին երբ 61 տարեկան էր։

Ա. Հ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ 6-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

—o—

Ա.

ԽՄԲ.— Հայաստանի Գրողներու Միու – թեան առաջին ֆարտուղարը՝ Է. Թոփ – չեան, Միութեան վարչութեան հաչուե – տու զեկուցումը կատարեց գրողներու 6րդ համագումարին։

Քաղելով «Սով. Հայաստան»ի Յունիս 2ի թիւէն, կը ներկայացնենք զեկուցումին գլխաւոր մասերը, արեւմտահայերէնով։

... Անդրադառնալով հաչուետու ժա – մանակաչրջանի գրականութեան (խմբ.— վերջին 4 տարիները), մենք կը փոփա – գինք արձանագրել այն իրողութիւնը, որ նախորդ տարիներու համեմատութեամբ մեր գրականութիւնը ներկայիս կ'ընթա – նայ աւելի խոր եւ լայն հունով, աւելի ընդգրկակուռ են իրականութիւնը ընդ – գրկելու անոր սահմանները եւ կատարե – լագործուած է անոր արուեստը։ Զար – գացման հիմնական յատկանիչը ոչ միայն բանաստեղծութեան, արձակի, թատեր – գրութեան եւ գրականագիտութեան բազ – մազան ու ինքնատիպ վաստակն է, այլեւ յառաջիկայ տարիներու այն պայծառ հե – ռանկարը, որ յատակ կը նկատուի երի – տասարդ գրողներու ստեղծագործութիւն – ներուն մէջ։

Մոռնալով այս ակնյայտ ճչմարտու – թիւնը, գրական վէճերու ժամանակ որոշ ընկերներ դասական գրողներու բաց – կայութիւնը կը գործածեն չափանիչ՝ ամ – բողջ գրականութեան թուլութեան։ Այս տեսակէտը ճիշդ չէ, քանի որ հաչուի չառներ յատակ իրականութիւնը։ Վերջին տասնամեակին մեր գրականութիւնը ծանր կորուստներ կրեց, իսկ գրողին աչխա – տանքը սովորական պաչտօն չէ, որպէս – զի կարելի ըլլայ փոխարինել ուրիշով մը։ Իսկական արուեստագէտը որոշ իմաստով կը մնայ անփոխարինելի։ Աւելին, տեղ ունեցաւ գրական սերունդներու հերթա – փոխ, այժմ գրականութեան դժուար եւ պատասխանատու գործը հիմնականին մէջ կը չարունակէ այն սերունդը, որ իրեւ երիտասարդ սերունդ կազմաւորուեցաւ յետպատերազմեան առաջին տարիներուն։

Սակայն գրական վէճերու ընթացքին

Հետեւեալ առտու քենին նորէն կուգայ։

— Ի՞նչ լուր, կը հարցնէ վաճառա – կանը։

— Ըսածներդ հաղորդեցի ամուսինիս, համոզուեցաւ, պատրաստ է դուրս տեղ մը երթալու, միայն թէ չատ հեռու չըլ – լայ, օդը լաւ ըլլայ եւ ամսականն ալ ոչինչ բան մը չըլլայ։

— Այդ որքա՞ն պահանջիմ, գոչեց Ղուկաս էֆէնտի խնդալով, ամէն մար – դուն իր կարողութեանը չափ կը վճարին։

— Անանկ է, բայց վերջապէս պէտք է որ ապրուինք, մուրացկանի պէս չենք կրնար ապրիլ, վերջապէս ամու – սինս ալ քու քենեկալդ է, մեր պատիւը ձեր պատիւը ըսել է...

— Այդ ճչմարիտ է, պատասխանեց Ղուկաս էֆէնտի, արդէն այդ պատիւը բարձր պահելու համար չէ՞, որ մինչեւ հիմա այնքան զոհողութիւններ ըրինք...

— Մենք ալ ատոր համար միշտ երախ – տապարտ ենք ձեզի։

— Ինչ որ է, հիմա այդ խնդիրները մէկ կողմ դնենք, ես երէկ չատ մը բաներու դիմեցի, բերան ծռեցի, ապրին ինկայ, անդին ինկայ, վերջապէս յաջողե – ցայ մէկէ մը խոստում մը առնել դործի մը մասին... բայց ամսականը չատ մեծ բան մը չէ, թէեւ ամուսինիդ պէս մէկու մը համար նոյնիսկ չափազանց է։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (135)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Ղուկաս էֆէնտի յետոյ սկսաւ կատա – կարանել իր քենիին հետ, զայն կրկին չո – ղոքորթել իր դիրութեան ու դեղեցկու – թեան համար, մինչ խեղճ կինը կը չա – նար վերջ մը դնել այդ խօսքերուն, իր ակնարկովը ցոյց տալով փոքրիկ աղ – ջիկը, որ արթուն ու չարաճճի, մտիկ կ'ընէր փոխանակուած խօսքերը։

Սակայն վաճառականը հետզհետէ դըր – գռուած, չէր կարող զսպել ինքզինքը, ոտքի ելած էր եւ կնոջ առջեւը կանդնած՝ ձեռքերովը կը չանար անոր կուրծքն ու թեւերը չօչափել, իբրեւ թէ հազուստին վրայ եղած փոչիները վար տալու համար։

Կինը ոտքի ելաւ մեկնելու համար, բայց Ղուկաս էֆէնտի ստիպեց որ մնայ։

— Կեցիր, ցերեկուան ճաչը միասին ը – նենք, առաջարկեց, արդէն ժամը տաս – ներկուքին մօտեցաւ։

Հրաւէրը կարելի չէր մերժել, կրնար էֆէնտին բարկանալ. եւ այդ միջոցին, ուր անոր բարեացակամութեանը պէտք ունէր, պէտք չէր որեւէ կերպով անհա – ճոյ ըլլալ իրեն, ուստի խեղճ կինը պար – տաւորուեցաւ կրկին նստիլ եւ աչք դոցել վաճառականին հայրատ խօսքերուն ու չարժումներուն։

Կէսօրին դացին ճաչելու եւ քենին մեկ – նեցաւ, հետեւեալ օրը դալու խոստումով։

Ղուկաս էֆէնտի դայն ճամբու դնելէ եաքը ինքն իրեն կը մտածէր.

— Այդ հէրիֆը տեղ մը կը ղրկենք, քանի մը ամիս ժամանակ կ'անցընենք, մինչեւ մերինին փարիղէն դալը... ի՞նչ – պէս առաջ այս խելքը չբերի։

Գալով գործի մասին, Ղուկաս էֆէնտի չուտով այդ խնդիրն ալ կարգադրեց։ Ուղղակի դնաց իր բարեկամին՝ Քերովբէ էֆէնտիի դրասենեակը եւ ըսաւ.

— Դուն կարծեմ Սամսոնի մէջ գործ մը հաստատած ես...

— Այո, պատասխանեց Քերովբէ էֆ., գործակալ մը ունիմ, որուն միջոցաւ ապ – րանք կ'առնենք ու կը ծախենք։

— Գո՞հ ես իրմէ։

— Այո, քանի մը տարի է գործիս մէջն է եւ միշտ հաւատարիմ գտնուած է։

— Օգնականի պէտք չունի՞։

— Ղուկաս էֆէնտի, օգնականը ի՞նչ պիտի ընէ, արդէն եղած գործը ի՞նչ է որ...։

— Չէ, ես ձեռքիս տակ մէկը ունիմ տէ՝ անպատճառ գործի մը դնել կ'ուզեմ, սանկ 8–10 ոսկի ամսականով։

— Ութ տաս ոսկի՛, գոչեց Քերովբէ էֆէնտի, այդչափ գրամ ո՞վ կրնայ տալ։

— Դունատ ըսած մարդուս գործ մը ստեղծէ տէ՝ գրամի խնդիրը դիւրին է։

— Եթէ երկու երեք ոսկի ամսականով գոհ ըլլայ, ինչ որ է, ձեր խաթէրը հա – մար՝ ղրկենք... թէեւ աւելորդ մարդու պէտք չունիմ։

— Լաւ, լաւ, դուն երեք ոսկին տուր, եօթը ոսկին ալ ես կուտամ, կը լմննայ։

— Աստր ըսելէք չկայ։

— Ուրեմն համաձայնեցանք այնպէս չէ՞։

— Կարելի՞ է, որ ձեր փափաքը չկա – տարուի, ըսաւ Քերովբէ էֆէնտի, չողո – մական ձայնով մը։

— Բայց, չարունակեց Ղուկաս էֆէն – տի, չըլլայ որ մարդը կասկածի թէ ես եմ ամսականը տուողը, դուն պիտի ըլ – լաս ինքը ղրկողը եւ միմիայն քու պաչ – տօնեադ պիտի համարուի։

— Հասկցայ, հասկցայ, ըսաւ Քերով – բէ էֆէնտի, սակայն բան մը չէր հաս – կըցած։

Ղուկաս էֆէնտի այսպէս գործը կար – գադրելէ եաքը, կը վերադառնար սեն – եակ։

արտայայտած դժգոհութիւններուն մէջ կայ ճշմարտութիւն մը, որ պէտք է ձեւակերպել աւելի յստակ եւ որոշ: Հակառակ մեր գրականութեան ակնառու յաջողութիւններուն, անոր արդասաւոր ոլորտներուն եւ հանրային արժէքի բարձրացման, այսուհանդերձ մեր օրերուն համար կենսական անհրաժեշտութիւն է դարձած աւելի կատարեալ գեղարուեստական գործերու ստեղծումը, գործեր, որ տոգորուած ըլլան աւելի մեծ ըսելի – քով եւ արուեստով, հակառակ պարագային գրականութիւնը կ'անջատուի եւ ետ կը մնայ ժամանակակից ընթերցողի մտաւոր զարգացումի ընթացքէն:

... Անդրադառնալով խորհրդահայ չափածոյի հարցերուն, անհրաժեշտ է յիշել, որ իր զարգացման բոլոր փուլերուն մէջ ան քալած է կեանքին հետ եւ ուշ չունէ խօսքով մասնակցած նոր մարդու դաստիարակութեան գործին: Բանաստեղծութիւնը քաղաքացիական աւելի վեհ ներշնչումով արտայայտած է մեր ընկերվարական վերածնութեան խմաստը, քան արուեստի միւս տեսակները:

Նորհրդահայ բանաստեղծութիւնը այսօր ժառանգելով այդ պայծառ աւանդը, զարձած է իր իսկական պատմութիւնը ստեղծող ժողովուրդի երգ, որ կը լուսաւորէ մարդկային հոգիի անսահման հորիզոնները: Բանաստեղծական աշխարհի երանգներու հարստութիւնը յաճախ կը նմանցնեն ծիածանի գոյներուն, իսկ այդ համեմատութիւնը եթէ վերածենք պարզ խօսքի, գժուար չըլլար առնել մեր բանաստեղծութեան գոյները, բանաստեղծական անհատականութիւններու առատութիւնը, ոչ միայն տարբեր սերունդներու, այլեւ նոյն սերունդի ստեղծագործական վաստակին մէջ: Ն. Զարեանի «Սպա – սում եմ քեզ», Գ. Սարեանի «Քրիպան – թեմ», Սարմէնի «Երազանք», Վ. Նորենցի «Խարերի աւանդը», Ց. Շիրազի «Ցու – չարձան մայրիկիս», Ա. Գրաչիի «Ո՞ւր ես, սիրոյ մոլորակ», Հ. Սահեանի «Քարափների երգը», Ս. Կապուտիկեանի «Իմ երգը», Գ. Էմինի «Քաաներորդ գար», Վ. Դաւթեանի «Ծուխ ծխանի», Հր. Ցովհաննիսեանի «Վայրի վարդը», Ա. Խարբնիի «Արուեստը դրախտում», Ա. Մարգարեանի «Երբ սիրում ես», Հենր. Թումանեանի «Բանաստեղծութիւնները», Գ. Շահնազարի «Այսպէս եմ սիրում», Մ. Ցարութիւնեանի «Ղարաբաղեան նուագներ», Վ. Գրիգորեանի «Բանաստեղծութիւններ» եւ ուրիշ գիրքեր կը հաստատեն բանաստեղծութեան հաստնութիւնը, բազմազանութիւնը եւ նոր մակարդակը: Այս գիրքերուն մէջ, որոնք մէկ մասն են միայն վերջին տարիներու հրատարակուած չափածոյ գործերուն, որոշ կերպով կ'արտայայտէ բանաստեղծութեան քաղաքացիական ոգին, անոր կապը անցեալի աւանդներու հետ եւ նորի ձգտումը: ... Որոնելու եւ նորը յայտնաբերելու ձգտումը լայն արտայայտութիւն գտած է միջին սերունդի ստեղծագործութիւններուն մէջ: Ա. Սարոյեանի «Քեզ հետ, սիրտ իմ», Լ. Միրի – Զանեանի «Կանաչ ապրիլ», Վ. Կարենցի «Նախերգանք լեռներում», Լ. Դուրեանի «Դառնամ վառարանեմ», Բ. Զանեանի «Իմ մօտիկ հեռուն», Ն. Մխքայէլեանի «Արեւ իմ, սէր իմ», Ս. Խարագեանի «Մի-ջօրէի կանչեր», Ռ. Դաւոյեանի «Ռե – քուիէմ», Ա. Սահակեանի «Ապրիլ եւ սիրել» հատորները աչքի կը զարնեն միտքի, յոյզի եւ բանաստեղծական ձեւերու թարմութեամբ:

... Կեանքը բանաստեղծական արուեստի նոր միջոցներով պատկերացնելու ձգտումը աւելի ցայտուն դիծերով կ'երեւայ երիտասարդական բանաստեղծութեան մարդին մէջ: Հրաժարելով նիւթը հրամցնելու աւանդական ձեւերէն ու չափերէն, երիտասարդ բանաստեղծները կը փորձեն ընդարձակել բանաստեղծական խօսքին տարողութիւնը: Այդ ակնկալութեամբ անոնք կը խախտեն իրերու եւ երեւոյթներու աւանդական իւրացումները եւ սովորական չափածոյ խօսքը կը փոխարինեն անյանգ բանաստեղծութեամբ: Այս բոլորը, ի հարկէ, անոնց գիւտը չէ, բայց անկասկած խրախուսելի է իրականութեան երեւոյթները նոր տեսակէտէ ի – մաստաւորելու ձգտումը, որ կ'արտայայտուի Ա. Աւագեանի, Ցովհ. Գրիգորեանի, Ե. Սահակեանի, Ա. Մարտիրոսեանի, Դ. Ցովհաննիսեանի եւ ուրիշներու ստեղծագործութիւններուն մէջ: Բայց կան նաեւ սկսնակ բանաստեղծներ, որոնք միայն կ'ընդօրինակեն նորաձեւութիւնները, մոռնալով ներկայացնել ըսելիքը, բովանդակութիւնը:

Ուրախութեամբ պէտք է նկատել, որ երիտասարդութիւնը գրականութեան մէջ կը մտնէ բարձր գրական զարգացումով, հարուստ մտաւոր աշխարհով եւ հասարակական լայն շահագրգռութիւններով:

(Շար. — 1)

ՄՐՋԻՒՆԸ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄ

Ծանօթ իրողութիւն է, որ միջատներու հարիւրաւոր տեսակներ մեծ վնաս կը հասցնեն ծառերու, թուփերու եւ բոյսերու: Այս վնասակար միջատներու դէմ պայքարելու համար զանազան միջոցներ կը կիրարկուին՝ լայն ծախքերու դնով:

Պայքարի միջոցներու կիրարկումը յատկապէս լեռնային վայրերու մէջ խիստ դժուարութիւններու կը հանդիպի: Ակէ զատ, գործածութեան դրուած քիմիական թոյները վնաս կը հասցնեն օգտակար կենդանիներու՝ մակոյծ, գիշատիչ մի-ջատ, ինչպէս նաեւ մեղու, թռչուն եւն.: Այս վնասին հետեւանքով կը խախտի բնութեան մէջ գոյութիւն ունեցող կեն-դանական աշխարհի հաւասարակշռու – թիւնը:

Պայքարի կենսաբանական եղանակը գերծ է վերոյիշեալ բացասական երե – ւոյթներէն: Այս է պատճառը, որ վերջին տարիներուն լուրջ ուշադրութեան առարկայ դարձաւ այդ եղանակի քննութիւնը:

Գերմանացի երկու գիտնականներ՝ Կէօթուալթ եւ Ռուստ հետաքրքրական պարագայ մը նկատեցին. անտառի դեղին մրջիւններու մէկ մրջնանոցին որը 65 հազար թրթուր, 28·000 հարսնեակ և 26 հազար թիթեռ է: Բոլորն ալ վնասատու-ներ կաղնիի փայտին համար: Պարզե – ցին, որ մրջիւններով հարուստ անտառի մը մէջ այս վնասատուներուն հասցուցած վնասը ծառերու 4,8 տոկոսը կը կազմէ, իսկ մրջիւնէ զուրկ անտառներու մէջ, ծառերու 84,3 տոկոսը:

Հաստատուած է, որ մրջնարուն մը մրջիւնները կրնան հաւաքել մինչեւ մէկ միլիոն վնասակար թրթուր:

Բոյնի մը մրջիւններու աննդառական տարածութիւնը կը ներկայանայ հետեւեալ ձեւով — դեղին մրջիւնի համար՝ 1–2 հեկտար, կարմրագլուխ մրջիւնի համար՝ 0,25–0,5 հեկտար, իսկ բարակագլուխին համար՝ 0,25 հեկտար: Անտառի մէկ հեկտար տարածութեան համար միջին հաշուով անհրաժեշտ է 4 մրջնարոյն:

Մրջիւնները ուրիշ օգտակարութիւն – ներ ալ ունին: Ցայտնի է, որ անոնք կը փխրեն եւ կը պարարտացնեն հողը, կը բարելաւեն անոր օդափոխութիւնը, կը փոխադրեն ծառերու եւ թուփերու սեր – մերը ու կ'օժանդակեն անտառի բնական վերականգնումին:

Մրջիւնները գործօն մասնակցութիւն ունին նաեւ վայրի եւ մշակուած բոյսե – րու փոշոտումին մէջ եւ կ'օգնեն անտառներու մէջ սարդերու տարածումին: Ինչպէս ծանօթ է, սարդերը նոյնպէս օգտակար կենդանիներ են՝ կ'ոչնչացնեն վնասատու միջատները:

Հայաստանի անտառներու մէջ գըտնուած ութ տեսակ մրջիւն, որոնցմէ լուրջ ուշադրութեան արժանի են երկուքը՝ սովորական բարակագլուխ եւ կարմրա – կուրծք աւազուտային մրջնատեսակները:

Առաջին տեսակը մեծ քանակութեամբ գտնուած է Արզականի, Ծաղկաձորի, մասամբ ալ՝ Դիլիջանի անտառներուն մէջ: Անոր բոյնը մեծ է, հողի երեսին կ'երեւի խոտերու չոր կտորներէ եւ բոյսերու մը-նացորդներէ պատրաստուած բուրգը՝ մէկ մեթր տրամագիծով ու 50 սմ. բարձրութեամբ, հիմնականին մէջ զուրկ կանա-չէ: Մրջիւնները սեւակարմրաւուն են եւ ունին մինչեւ մէկ սանթիմեթր երկարութիւն:

Երկրորդ տեսակը նոյնպէս մեծ է, ու-նի մինչեւ մէկ սմ. երկարութիւն եւ սեւ գոյն: Բոյնը ամբողջութեամբ տեղաւորուած է հողի մէջ, դուրսէն կ'երեւին մի-այն անցքերը: Այս տեսակը յայտնի է Դիլիջանի, Սեւանի եւ Ապարանի անտառներուն մէջ:

Կատարուած ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուած են, որ մեր երկրի անտառ – ներուն մէջ մրջիւններու քանակը չափազանց քիչ է, յատկապէս՝ քնակավայրերու մօտ: Այս իրողութիւնը կը բացատրուի անով, որ Հայաստանի մէջ ուշադրութիւն չեն դարձներ մրջիւններու բոյներու պահպանութեան, չատ տեղերու մէջ երախաներն ու որսագողերը մրջիւնի հաւկիթ կը հաւաքեն իբրեւ կեր երգող թռչուններու եւ տունի ճուկերու:

Մրջիւններուն լուրջ վնաս կը հասցնեն նաեւ արջերը, թռչուններ, յատկապէս՝ փայտփորիկները, վայրի խոզերն եւ այլ կենդանիները: Հետեւաբար, կարգ մը երկիրներու մէջ մրջիւնի բոյները կը ծածկեն ցանցով՝ զանոնք պաշտպանելու համար:

Մրջիւնները մեր բարեկամներն են, անհրաժեշտ է պաշտպանել զանոնք:

Ս. ՄԻՐՋՈՑԵԱՆ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Լաւագոյնը մեր առջեւն է, ոչ մեր ետեւը:

ՍԲԱԼԹԻՆԿ

×

Համարձակութիւնը չի կայանար ամէն բան ըսելուն մէջ, այլ ճշմարիտը ըսելուն մէջ:

ՇԷՅՔՍՓԻՐ

×

Երիտասարդութիւնը տարիք մը չէ, այլ սրտի կլիմայ մը:

ՍԵՐԹԻՑԱՆԺ

×

Սիրտը հարստութիւն մըն է, որ ոչ կը ծախուի, ոչ կը գնուի, այլ կը նուիրուի:

ՖԼՕՊԻՐ

×

Ամէն արցունք մահկանացուներուն ճշմարտութիւն մը կը սորվեցնէ:

ՈՒԿՈՑ ՖՈՍՓՈԼՈՑ

×

Ծնայ, առանց գիտնալու թէ ինչո՞ւ: Ապրեցայ առանց գիտնալու թէ ի՞նչպէս եւ կը մեռնիմ առանց գիտնալու՝ ո՛չ ինչո՞ւ, ո՛չ ի՞նչպէս:

ԿԱՍԵՆՏԻ

×

Ամէն հեղինակ ունի բան մը, զոր պիտի ուզէր երբեք գրած չըլլալ, ես իսկ...

ՓՕԼ ՎԱԼԵՐԻ

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

Ըմպելն ալ աւելի լռակեաց է եւ խոժոռ. կ'ուզէի իրեն հետ խօսիլ մաերմութեամբ, բայց ինձ կը թուի որ այս օրերուս իմ պարզ ներկայութիւնս անհանդուրժելի է իրեն: Այլ սակայն եթէ գիտնա՛ր թէ որքան յուսացի իր վրան... երկուքս ալ ցաւագինօրէն կ'ուզենք իրարու մերձենալ, բայց անողոք բան մը մեզ կը բաժնէ:

Ձէլալէտի՛ն, դուն իմ կեանքիս դահիճը եղար եւ սրտիս խորքէն կ'ատեմ քեզ: Կ'ատեմ հրայրքով եւ սիրելով եւ կը տանջուիմ սիրելով ու ատելով: Կ'ուզեմ ազատագրուիլ քու լուծէդ, բայց սիրոս տերեւի մը պէս կը դողայ քեզ տեսնելու յոյսով եւ ուշադիր ականջ կը դնեմ հեռուէն դէպի ինձ յառաջացող քայլերուդ ազմուկին, որ կը թնդայ ըսպասման ժամերուս լռին անհամբերութեան մէջ:

Սաֆիյէ հանըմ հնարամիտ եւ ճարտար կին է եւ քանի մը օրերէ ի վեր ինձ կ'օգնէ իմ արդուզարդիս մէջ:

Վաղուց մոռցեր էի այն հրճուանքը եւ վստահութիւնը որ հայելիին մէջ պատկերս կը ներշնչէր ինձ:

Սայիյէ հանըմ սքանչացման մրմունջով կը խօսի իմ սամոյր եւ թաւ յօնքերուս, աչքերուս վայելին եւ չրթներու թարմութեան վրայ: Կարծես անձնական չահ մը ունի իմ դեղեցկութեան մէջ: Ինքը ինձ սորվեցուց դնել հիւանդագին հուհիի ճերմակ քօղս մասնաւոր ծալքով մը, որ ըստ իրեն աւելի պատչաճ է իմ դէմքիս:

— Դուն սիրուն եւ դողոր կին մը չես, ըսաւ ինձ, այլ հրամայական գեղեցկուհի մը: Պէտք է արժեցնել այդ թանկագին յատկութիւնը: Ցեղ ունեցող մարդիկ ըղդայուն են քեզ պէս կիներուն. պայքարի կը մտնեն քեզ հետ, բայց կը մեռնին քեզ համար:

Մինչեւ առաւօտ հիւանդանոցը հեւքոտ գործունէութեան մէջ էր: Վիրաւորնե – րու սայլերը անվերջ չարանիներով կանգ կ'առնէին մեր դրան առջեւ եւ կը պար – պէին իրենց բեռը: Այլեւս չէինք հասնիր նոյնիսկ նախնական խնամքներ տալու ամէն մէկին: Բոլոր ծառայողները ոտքի վրայ էին եւ իրարու կ'օգնէինք հագ – ցեցով: Միջոց մը աչխատեցայ հայ բըժիշկին հետ եւ մինչ անլիկա ցնցոտիի կըտորներ կը հանէր, որոնք թանձրացած արիւնով կպած էին ցաւագին մխերու, մեր աչքերը իրարու հանդիպեցան նոյն անկեղծ վշտակցութեան զգացումին մէջ:

Բէմզի տարօրինակ երեւոյթ մը ունի: Անոր դէմքը զարձեր է չար եւ անթափանց: Անիկա երբեմն ինձ երկիւղ կը պատճառէ: Կարծես դերբնական ճիգով մը մեր հասողութենէն վեր մտածումի մը վրայ կեդրոնացուցած է իր բոլոր ուժը: Բայց այս բոլորն ալ խուսափուկ տըպաւորութիւններ են, որովհետեւ չունէ առնելու ժամանակ չկայ: Այլեւս չի պատահիր որ դոնէ ճաշի ժամերուն հաւաքուինք: Երկուքով, երեքով կը ճաշենք առաջուընէ եւ կ'երթանք մեր գործին: Թերեւս սոսկալի աղէտները կը սպառնան մեզի: Ի՞նչ պիտի պատահի, եթէ թշնամին հասնի մինչեւ Կէլիլօլու:

Հայրս ինձ հեռագրեր է որ քանի մը օրով վերադառնամ Պոլիս... անշուշտ այնտեղ դիտեն իրականութիւնը եւ այդ է հեռագրին թաքուն իմաստը: Բայց մի-թէ հայրս չի մտածեր որ ես զինքի հաւատարիմ ընկեր եմ եւ դասալիք չեմ ըլլար այս ճգնաժամային օրերուն:

Լուր կայ որ հիւանդանոցը պիտի փոխադրեն Թիկունքը... ուրեմն...:

Ինչո՞ւ ուշացաւ ձէլալէտտին: Թերթերու մէջ այլեւս ոչ մէկ լուր կայ իր մասին:

Զորս հոգի կը ճաշենք: Հայ բժիշկը սովորականէն աւելի մռայլ էր. յանկարծ ճաշը ընդհատեց եւ մեկնեցաւ սրահէն: Բէմզին երկար նայեցաւ եռեւէն եւ Սուրիացի բժիշկը քաջալերուած բժշկապետի այդ ցուցարար հոգածութենէն՝ հարցուց.

— Կարծեմ կեսարացի է:

Բէմզին գլխով հաստատական նշան մը ըրաւ:

Կրկին լռութիւն: Սուրիացին իր սովորութեան համեմատ ուզեց խզել այդ ծանր լռութիւնը եւ սկսաւ խօսիլ տեղահան եղած Հայերու կարաւաններու վրայ, որոնք անցեր էին Դամասկոսէն:

Բէմզին ուշադրութեամբ կը լսէր: Սուրիացին ի միջի այլոց պատմեց թէ աքսորականներու կարաւանի մը ընկերացող ժանտարմ մը, որ չէր խնայած ո՛չ ծերերուն եւ ոչ հիւանդներուն, յանկարծ օր մը կանգ կ'առնէ ճամբուն վրայ լքուած երեք ամսու մանկիկի մը առջեւ:

Պահ մը մտածկոտ կը մնայ, յետոյ կը վերցնէ երախան գետնէն, կ'առնէ գիրկը եւ կը նայի:

ՋԱՊԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(10 – Շար.)

Պ· Անուշաւան Գաբիկեան, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Գաբիկեան եւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցա – նեն իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԳԱԲԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 11ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Յունիս 16) առաւօտեան ժամը 9ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը կը փո – խադրուի Փանթէոնի գերեզմանատունը (10,15ին առեննները)։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

«ՅԱՌԱՋ»·— Մեր ցաւակցութիւնները Պ· Ա· Գաբիկեանի եւ զաւկին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալբի Տիկին Ազատուհի Տիրատուրեան, Տէմիրճեան եւ Գուլումճեան ընտանիք – ները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Պօմոնի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, կիրակի 20 Յունիս, յետ պատարագի ողբացեալ

ՏԻՐԱՏՈՒՐ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի դիտութիւն իր յիշատակը յարգող – ներուն։

ՏՈՀՄԻԿ ԵՐԳԻ ՇՔԵՂ ԵՐԵԿՈՅ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Բ· Ը· Միու – թեան Վալանսի մասնաճիւղի 19 Յունիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20,45ին, պետական թատրոնին մէջ։

Կ'երգէ Երեւանի Երաժշտանոցէն վկայ – եալ Տիկին ԱՍՏՂԻԿ ՏԷՏԷԵԱՆ, դաշնակի մասնակցութեամբ Ա.յտա Ֆերնանէզի։

Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեանի ղեկավա – րութեամբ քանըհինգ հոդիէ բաղկացած Սօսի պարախումբը իր ազգային գեղեցիկ տարազներով եւ հայկական զանազան պարերով։

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգային – ները ժամ առաջ ապահովելու իրենց տոմսերը։

Ծանօթ·— 17 Յունիսէն սկսեալ տեղերը վարձել թատրոնի դռնապանին մօտ, ըստ սովորութեան։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Եան'ց ակումբը կը հրաւիրէ բոլորը Ս· Մուրատ վարժարանի Հինգշաբթի օրուան դասընթացքներու ամավերջի հանդէսին, կիրակի Յունիս 20, ժամը 15ին Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ, 26 Ռիւ Թրուայոն։

Գեղարուեստական բաժին։ Պիւֆէ։

sevan voyages

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ԱՐԱՄ ՍԷՏԷՖԵԱՆ

50, Cours de la Liberté
LYON (3e)
Tél. : (78) 60-13-66

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

կազմակերպուած կամ անհատական

ՆԱԵԻ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
եւ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ
(Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս)

Դիւրամատչելի մասնաւոր գիներ, կազմակերպուած կամ խմբական ճամբորդութիւններու համար։

ՕԴ — ՅԱՄԱՓ — ԾՈՎ

Ձեր բոլոր ճամբորդութիւններուն համար, առեւտրական թէ անձնա – կան դիմեցէք

sevan voyages

Արագ սպասարկութիւն — Լաւագոյն պայմաններ։
Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ)
ժամը 9էն 12 եւ 14էն 19,30

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատար – ուի, Կիրակի առաւօտ, Յունիս 20, յետ պատարագի Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, ի յիշատակ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱԻԵՏԻՍ ԷՄԻՐԶԵԱՆԻ
(ծնեալ Մեղրիկ Տէրոսկի)

մահուան տարելիցին

եւ իր ամուսնոյն՝

ԱԻԵՏԻՍ ԷՄԻՐԶԵԱՆԻ

ըստ փափաքին իրենց զաւակներուն՝ Տէր եւ Տիկին Էտուար Էմիրզեանի։

Champ du Vert Chasseur 55
1180 BRUXELLES — Belgique

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՀԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Ա· Խրալեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօր՝ Միսաք Խրալեանի (Մարսէյլ) Հայրերու օրուան առթիւ։

Հ. Յ. Փ.

ՓԱՐԻԶ·— Սողոմոն Թէհլիրեան խում – բի ժողովը Զորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՊՏՈՅՏ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՋ

Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը պատրաստ մը կը կազմակերպէ դէպի Քապուր Յունիս 20ին։ Երթուդարձի գինը 22 ֆրանք։ Արձանագրութեան համար դիմել տեղ – ւոյն Խաչուհիներուն կամ հեռաձայնել ընկերուհի Թորոսեանի 253–63–63 եւ ընկերուհի Կուրպէթեանի 253–83–73։

Ժամադրավայրը՝ ժամը 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւ, Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան Պանեէօ։

ԱՂՔԱՏԱՀԱՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ին, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ Տը Կոլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբը, որ չատ մը մէջազգային ֆէսթիվալներու ընթացքին բազմաթիւ եւ նախանձելի մրցանակ – ներով վարձատրուած է։

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ, կարելի է նախօրօք սեղան ապահովել, հեռա – խօսելով 878–02–99 Փարիզ եւ կամ 964–20–67 Մոնմորանսի։

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ՛ կէսօրին եւ թէ՛ երեկոյին։ Զուարթ ժամանցի օր մը· երգ, նուագ, պարեր եւ անակնկալներ, միեւնոյն ժա – մանակ առիթ տալով պատսպարեալներուն խանդավառ օր մը ապրելու։

ԹՈՄՊՈՒԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով։

Մուտք 5 փր·, ուսանող եւ երախաներու 2 փրանք։

Անձրեւի պարագային, անհրաժեշտ ապահովութիւններ ձեռք առնուած են։ Նա – խատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունիլ Հաստատութեան պարտէզը, չէնքի եռեւի կողմէն։

Ծանօթ·— *Հանդստեան տուն երթալու համար չոդեկառք առնել կարելի Նոռմ կայարանէն մինչեւ Անկէն (չոդեկառք ժամը 10,02էն սկսեալ իւրաքանչիւր քա – ռորդ ժամերուն մինչեւ ժամը 17,02), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպուսով իջնել Կրոլէի անկիւնը*

Կարեւոր·— *Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարար – ուի պաշարեղէններով չգալ։*

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (VIe)
Tél. : 326-88-65 C. C. P. Paris : 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆՇԱՆՕԹ ՀՈԳԻՆԵՐ, Պատմուածքներ, Յակոբ Կարապետց, լաթակազմ	20	*ֆր·*
ԱՆՁԻՆՔ ՆՈՒԻՐԵԱԼՔ, Ս· Վրացեան, Պէյրութ, լաթակազմ	10	*ֆր·*
ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ՃԻՊՂՃԼԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ· լաթակազմ	20	*ֆր·*
ՀԱՁԱՐՈՒՄԷԿ ԲԱՌ ՈՒ ԲԱՆ ՀԱՅՈՑ ԽՕՍԻՑ ԲԱՐԲԱՌԻ, Տ· Ֆրունճեան	20	*ֆր·*
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ, Յովհ· Գազանճեան	10	*ֆր·*

ՁՈՒ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԵՐԷՆ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԳՐՔԵՐՈՒ
Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը չնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները·

Տիրատուր Տիրատուրեանի *մահուան առթիւ, Տիկին Ա· Տիրատուրեան, Պ· Մ· Նազարեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Գ· Թաղեան 30, Ա· Փրոֆիթա, Տէր եւ Տիկին Աբգարեան, Տէր եւ Տիկին Ե· Տօ – րումեան 20ական, այլ Տիկին Ա· Պան – միկեան, Տէր եւ Տիկին Յ· Գէորգեան, Շերպէթճեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Ա.էմեան 10ական ֆր·։*

(Շար·)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ նահանգային Մուրատ Ու – սումնասիրաց Միութեան կեդր· վարչու – թիւնը ընդհ· անդամական ժողովի կը հրաւիրէ անդամները ու համակիրները կիրակի, Յունիս 20, ժամը 15ին, Զա – տիկեանի սրահը, 20 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԽԸՏՐՐԵԱՆ

Էջմիածնի եւ Վարդանի մետալիոն ստեղծագործը

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար ձեր տրամադրութեան տակ է

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

40 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

ԽԸՏՐՐԵԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ

(Քերթուածներ)

Մատենաշար «Ահեկան»
Պէյրութ 1971

Դիմել՝ «Յառաջ»ի
Գինն 5 Ֆր·

ԼԻՈՆԻ « ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ » ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

20 Յունիս Կիրակի ժամը 9էն մինչեւ ե – րեկոյ ուշ ատեն, Սէօներու Մոնտրոու ծառախիտ դաշտին վրայ

Հանդիսավայրը երթալու համար Պէյո – յէն ելքին անմիջապէս դառնալ ձախ կողմը, Ռիւ տու Միտի։

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Ագգային Միութեան, կազմակերպութեամբ Կրթա – կան Մարմնոյ, դործօն մասնակցութեամբ Լիոնի բոլոր երիտ· Միութիւններու·— Նոր Սերունդ, ԺԱՖ, Հայ Ուսանողական Միութիւն, «Հայ–Տուն» ընտրակազմ երիտ· խումբ

«Հայկազեան» վարժարանի աշակերտնե – րու կողմէ հայկական երգախառն պարեր, դեղջկական գեղեցիկ նոր տարազներով։ Ուրիշ չատ մը հաճելի անակնկալներ պատրաստութեամբ եւ ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին, ինչպէս նաեւ պիտի կատարեն « Հայկազեան » վարժարանի սկաուտական «Գայլիկ»ները իրենց դրօշի տակ երդման եւ դաւանանքի յուզիչ ա – րարողութիւնը, եւ այս առթիւ սկաուտի համազգեստով պիտի ըլլան մարզական խաղեր, ղեկավարութեամբ անձնուէր խմբապետ Պր· Ա· Տօնապետեանի։

Կարեւոր·— *20 Յունիս Կիրակի առաւօտ հաւաքուիլ եկեղեցւոյ դրան առջեւ, օթո – քառը կը մեկնի ժամը 10ին, իսկ կէսօրէ վերջ առնել Լափոն օթոքառը Լափայէթ կամուրջէն ու իջնել Պէյո–կառ։ Վիճակահանութեան տոմսերը կը քաշ – ուին տեղւոյն վրայ։*

MELIK AMIRAYAN
PHOTOGRAPHE

est à votre disposition pour réaliser l'ensemble des photographies de votre mariage. (Déplacement dans toute la France, portraits de style à domicile, reportage de l'ensemble des cérémonies en noir et en couleurs).

Téléphoner au : 845-65-04, pour vous rendre visite et vous montrer nos collections.

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր·	
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
16
ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI
16 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12139 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 47e ANNÉE — N° 12.139

ԵՐԲ «ԵԼՔԻ» ՃԱՄԲԱՅ Կ'ՈՐՈՆԵՆՔ...

—o—

Դադրած չենք հաւատալէ թէ անկեղծ – ծուխինը հիմնական պայման է ախտա – քննական փորձերու մէջ, երբ մանաւանդ հրապարակային պարզաբանումի նիւթ կը դարձուին ազգային մեր ընդհանրական – նուիրեան աղերսուող երեւոյթներ ու վի– ճակներ:

Երիտասարդական ափեղ – ցփեղու – թեանց երեւոյթը, լուրջ վտանգի մը սկզբնական արտայայտութիւնն է ան – կասած. սակայն այդ վտանգի երեւու– մին մէջ միայն երիտասարդութեան բա– ժինը տեսնել՝ անարդար է ու մխակող – մանի:

Եթէ «պատնէշները քանդուած են եւ թոյր չկայ խելապատած հոսանքներու առջեւ», — ինչպէս դիտել կուտար Ա– լին Փափազեան, — ստեղծուած կացու– թեան ու քիչ մը ամէն տեղ ի յայտ եկող «ուղեցոյցի մարդանքներու» բարեկեն – դանային ցուցադրութեան մէջ հարկ է փնտռել նաեւ երէցներու բաժինը:

Ղեկավարական դերը, որուն կոչուած են մարդիկ եւ մարմիններ՝ կ'ենթադրէ տատապանք, պրկում, ամէնօրեայ հետե– ւողականութիւն հայ կեանքի բոլոր ճա– կատներէն բխող հարցերու, քննարկում ու երկունք, ծրագրում եւ հետապնդում, անանձնական ապրում ու նուիրում, եւ մնացե՛ալը: Մեր խօսքը ազգային եւ կազ– մակերպական ղեկավարութեանց մասին չէ միայն, այլեւ բոլոր անհատ կամ միու– թիւն այն գործօններուն՝ որոնք հանրա– յին ասպարէզներու վրայ կուգան դեր մը կատարելու մղումով կամ յաւակնու – թեամբ: Մամուլ, մտաւորականութիւն, կրթական մշակներ, դաստիարակներ, դպրոցդրոն միութիւններ...

Գրեթէ համոզում է մեզի համար, որ նոր եւ նորագոյն սերունդներու ճանաչ– ման պակասէն, ծուռիկ կամ խակուկութ վճիռներուն, բայց մանաւանդ «խաչտա – ղոչխ բարբանջանք»ներուն մէջ հինները ունին իրենց պատասխանատուութեան բաժինը՝ ղեկավարական «կոչումի»ին մա– կերեսային ըմբռնումովը: Արդարեւ, ոչ ոք կրնայ ժխտել այն իրողութիւնը՝ որ հայրերէն ու մայրերէն սկսեալ մինչեւ ուսուցիչը, ազգային ժողովականը, մը– տաւորականն ու ազգային գործիչները, անհրաժեշտ ապրումով եւ լրջութեամբ տէր չեն կանգնած իրենց պատասխանա– տուութիւններուն: Չեն փորձած լայն բանալ պատուհանները, տեսնելու հա – մար թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ իրենց չուրջ ու թաւալող ժամանակներուն հետ ի՛նչ պարտականութիւնները կը ծանրա – նան առջնորդելու կոչուած ղեկավարու– թիւններու վրայ:

Երէցներու « հեղինակութիւն »ն ու « ներշնչող ներկայութիւնը » տարիքէն եւ վաստակէն, փորձառութենէն ու հանդա – մանքէն չէ որ կուգայ· այլ՝ այդ տուեալ– ներուն թելադրած անկեղծ, ամբողջա – կան, ամէնօրեայ գործունէութենէն: Մե– ղանչած կ'ըլլա՞նք ճշմարտութեան դէմ, եթէ հաստատենք թէ այս տեսակէտով իրենց պատասխանատուութեան լրիւ պի– տակութիւնը չունին «ղեկավար»ներէ չատեր:

Ժողովուրդներու կեանքին ու աշխարհի դրեթէ բոլոր մասերուն մէջ հաստատելի « երիտասարդական տագնապ »ին եռեւ՝ անհրաժեշտ է միշտ փնտռել նաե՛ւ հին սերունդի զանցառութիւններն ու դասա – լութիւնները: Առանց առարկնահատե – լու կամ անտեսելու եկող ու գացող ե – րէցներու դրական, յաճախ նաեւ փրկա– րար դերակատարութիւնը կեանքի մեր

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՐԻԽՂԱՆԱՀԻՆ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

—o—

Թել Ավիվ դժգոհ է, որ լիակերիական կառավարութիւնը ցարդ չըղօքեց իր դրօշով նաւարկող «Քորալ Սի» քարիւղա– տարին դէմ կատարուած յարձակման հա– մար: Միւս կողմէ, սակայն, նման բողոք մը արար երկիրներու դէմ, պիտի նչա – նակէր ընդունիլ, թէ նաւը կը պատկանի իրականութեան մէջ Իսրայէլի, որու

ճակատներուն վրայ, առանց մանաւանդ մոռնալու՝ թէ անոնց գործունէութիւնը յարաբերական ու արտաքին անհամեմատ դժուարութիւններու է բախած, արդա – րութեան պարտք պէտք է նկատենք դի– տել տալ՝ որ կարճատեսութիւններէ, ան– ծրագիր աշխատանքէ եւ մակերեսային վերաբերումներէ զերծ չեղան նաեւ ա – նոնք:

Իսկանը, սա պահուս, Ներկան է: Ու մենք մղուած ենք թերի եւ անրաւարար նկատելու նաեւ մեր օրերու երէցներուն կողմէ ի յայտ բերուած ուշադրութիւնը՝ ղեկավարական իրենց պարտականու – թիւններու մարզին մէջ:

Վերջին քանի մը ամիսներու խորհուրդ – դածութիւնները ու հաստատումները Հայ Մամուլի՝ կարզ մը երիտասարդներու ապասերիչ հակումներուն եւ վտանգաւոր տրամադրութեանց մասին, պիտի մնան միակողմանի՝ եթէ դլխաւորաբար Հայ Մամուլ եւ մտաւորականութիւն միջոց – ներ ձեռք չառնեն թոյրը ու պատնէշ բարձրացնելու քանդումի եւ ուրացման ձգտումներու առջեւ: Իսկ ատիկա կը կա– րօտի ամէն բանէ առաջ տեւական հետա– քրքրութեան, արթուն հետեւողականու – թեան, անձանձրոյթ անդրադարձումնե – րու եւ պարզաբանումներու, թերեւս – թեանց ու անդիտութիւններու հանդէպ հասկացողութեան ոգիով պայմանաւոր կեցուածքներու:

Չի բաւեր ճաղկել, մեղադրել, դա – տապարտել: Հարկ է լուսաբանել, բա – ցատրել, դաստիարակել: Եւ որքան ալ մեր պայմաններուն մէջ տառապագին ճիգ պահանջէ ղեկավարական այս դերը, մենք պէտք է փորձենք անկարելի՛ն:

Խօսելով բացառապէս Հայ Մամուլի եւ մտաւորականութեան պատասխանատուու– թեանց մասին, կ'ուզենք մեր թերթերը, խմբագիրները, հրապարակագիրները, ուսուցիչներն ու հանրային գործիչները տեսնել ոչ թէ շփացնելու դիւրին ճամբու մը մէջ՝ այլ դաստիարակելու գօրաշարժի մը: Սիրելով ու գուրգուրալով՝ սակայն նաե՛ւ ցնցելով ի հարկին: Փայփայելով երբեմն՝ սակայն սաստելով ի հարկին: Գնահատելով ու քաջալերելով դրական ու չինարար ամէն քայլ, սակայն խափա– նելով ու արգիլելով ամէն զառածում: Ընդունելով, որ նոր ժամանակները նոր որոնումներու հարկը կը ստեղծեն, սա – կայն դաւանանք հռչակելով նաեւ այն սկզբունքը՝ թէ «պատշաճեցում»ներն ու «պատուաստում»ները պէտք չէ ինքնու – թեան եւ ինքնայատուկ պահանջներու անտեսումին յանգին:

Ի՞նչ ծանր, բարդ ու հոգեմաշ աշխա– տանք կը սպասէ մեզի համահայկական կեանքի ճակատներուն վրայ, եթէ ուզենք կեանքի ճակատներուն վրայ, եթէ ուզենք Սփիւռքեան ու Հայրենական մեր ներքին իրականութիւնները ներդաշնակել հայա– պահպանումով ըմբռնելի պատասխանե– րու հետ...:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

հաշուոյն 65·000 թոն մազութ կը փոխադ– րէր էլիաթ:

Թել Ավիվ այժմ ճիգ կը թափէ, որ– պէսզի նաւատորմիղ ունեցող երկիրները դիրք ճշդեն ի նպաստ ծովային ազատ երթեւեկի: Արդ այս ուղղութեամբ եւս ան յուսախաբ է, քանի որ ոչ մէկ երկիր պատասխանեց մինչ որ «ծովահէնութիւն» կ'որակեն Իսրայէլացիք:

Միւս կողմէ Գահիրէ յերիւրածոյ կ'ո– րակէ «Քորալ Սի»ի վրայ կատարուած յարձակման լուրը: Համաձայն Գահիրէի՝ Իսրայէլացիք նման լուր մը տարածած են, որպէսզի հանրային կարծիքի նպաս– տաւոր դիրք մը ստեղծեն եւ մոռցնել տան, թէ ցայսօր չեն դործադրած Ապա– հովութեան Խորհուրդի որոշումը:

Յամենայն դէպս, իսրայէլեան քաղա– քական շրջանակները վստահ չեն եւ կաս– կած կը յայտնեն այն յայտարարութեան մասին, թէ նաւուն վրայ յարձակումը կատարուած է Հապաշի մարդոց կողմէ: Ա՛յս վերջիններս, թէ Ավիվի կարծիքով, մեղսակիցներ ունեցած են, ինչպէս Խոր– հըրդային Միութիւնը, Ասէնը կամ Հա– րաւային Եմէնը:

Մոսկուայէն հասած լուրերու համա – ձայն՝ մառեչալ Կրեչկօ այցելած է հըր– թիռներու կայաններ Եգիպտոսի մէջ:

ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՄԸ ՎԻԷԹՆԱՄԻ ՄԱՍԻՆ

—o—

«Նիւ Եորք Թայմզ» թերթը իր վերջին թիւերով հրատարակութեան տուաւ «խիստ գաղտնի» տեղեկագիր մը Հնդկա– չինի պատերազմին չուրջ: Տեղեկագիրը պատրաստուած էր Պաշտպանութեան նախկին նախարար՝ Մք Նամարայի պա– հանջով:

Տեղեկագիրը երեւան կը հանէ քանի մը կարեւոր կէտեր, որոնք առնուազն նեղ կացութեան կը մատնեն Միացեալ Նա – հանգներու նախագահը: Առաջին առթիւ կը յայտնուի, թէ Ամերիկացիք միշտ – մտած են Հարաւ. Վիէթնամի մէջ դեռ այն օրերուն, երբ Ֆրանսացիք մեկնած չէին երկրէն: Երկրորդ յայտնութիւնը նոյնքան կարեւոր է, քանի որ ցոյց կու– տայ, թէ նախկին նախագահը՝ Ճոնսըն, Հիւսիսային Վիէթնամի ռմբակոծման ծը– րագիրը յղացած էր 1964ի սկիզբները, այսինքն Թոնքինի ծոցի միջադէպէն ա– միսներ առաջ: Ծանօթ է, որ այս միջա– դէպը պատրուակ ծառայեց Ճոնսընի՝ հը– րահանգելու օդային ռմբակոծութիւնները Հիւս. Վիէթնամի վրայ: Միւս կողմէ ցոյց կուտայ, որ Ճոնսըն իր ընտրապայ– քարին ընթացքին «խարած էր հանրային կարծիքը», երբ բացարձակապէս դէմ արտայայտուած էր ռմբակոծութիւննե – րուն: Ճոնսընի նախագահութեան աթոռի մրցակիցը՝ Կոլտուաթըր կը պահանջէր Հիւս. Վիէթնամի ռմբակոծումը: Երրորդ յայտնութիւնն ալ այն է, որ Ամերիկա – ցիք պինուորական դաղտնի գործունէու – թիւններ կը կատարէին Լաոսի մէջ 1964– էն սկսեալ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔ դրագէտ՝ Եաշար Քեմալ ազատ արձակուած է առջի օր, ամիս մը ձեր – բակալուած մնալէ եաք: Միւս կողմէ Պոլ– սոյ պինուրական իշխանութիւնները ա– զատ արձակած են 20 հոգի, որոնց մէջ ձախ «Տիւք» սենոիքայի դեկավարները:

ՄԱՏՐԻՏԷն հասած լուրերու համա – ձայն կոնդալէս Ալիէրօ ամիս մը եւ մէկ օր բանտարկութեան դատապարտուած է որովհետեւ «Միջազդայինը» երգած է:

ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ Պերլինի մէջ երեքշաբթի բացումը կատարուեցաւ Արեւելեան Գեր–

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ
Կարդինալ

ԳՐԻԳՈՐ - ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Հոգեհանգստեան պատարագ կը մատուց– ուի, ի յիշատակ Կարդինալ
ԳՐԻԳՈՐ – ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Կիրակի, Յունիս 27, ժամը 10,30ին Փա– րիզի Հայ Կաթողիկէ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, 10 պիս, Ռիւ Թուէն

Կը պատարագէ
Կարապետ Եպիսկ· Ամատունի

մանիոյ Համայնավար կուսակցութեան 8րդ համագումարին: Բրեժնեւ ներկայ կը դտնուի: Արբանեակ երկիրներէն միայն Ռումանիոյ վարչապետն է, որ կը բացա– կայի համագումարէն՝ «Հիւս· Փորէա մեկնած ըլլալուն»:

ՄՈՍԿՈՒԱ. տրամադրութիւն յայտնած է Լիբանանի հայթայթելու անհրաժեշտ դէնքն ու ռազմամթերքը: Լիբանանի վար– չապետը այս ուղղութեամբ տեսակցած է խորհրդային դեսպանին հետ: Պէյրութ չփում հաստատած է Փարիզի, Հռոմի, Մադրիտի եւ Լոնտոնի հետ՝ կա – րեւոր քանակութեամբ ռազմապիտոյք ղը– նելու համար:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Գերմանիոյ վարչապե– տը Ուաչինկթըն կը ժամանէր Երկուշաբ– թի օր: Երեքշաբթի երկու առաջին հան– դիպումներ կը նախատեսուէր, առաջինը նախագահ Նիքսընի եւ երկրորդը՝ Ա.ր – տաքին նախարար Ռոճըրսի հետ: Պրան– տի համար Պերլինի հարցը կը մնայ միշտ կենսական: Զորսերու խօսակցութիւննե – րը, որոնք կը չարունակուին միշտ, վեր– ջերս որոշ յաջողութիւններ արձանագրած էին: Ցամենայն դէպս, արեւմտեան դաշ– նակիցները՝ Մ· Նահանգներ, Անգլիա եւ Ֆրանսա Ռուսերու մօտ նչմարած են հար– ցին լուծում մը տալու տրամադրութիւն: Քաղաքական դէտերու կարծիքով մինչեւ աչուն թերեւս կարդադրուի այս խնդիրը: Զորսերու համաձայնութենէն եաք է, որ Գերմանացիք կարելիութիւնը պիտի ու– նենան իրարու հետ ճշդելու որոշումնե – րու կիրարկման մանրամասնութիւնները: Երկու Գերմանիաներու խօսակցութիւն – ները կրնան երկու ամիս տեւել:

ՓՐԱԿՑԻ Ռուտէ Պրաւօն «Նուպզա – դէսի Ցետադիմական Ապուչները» խո – րագրին տակ, կը ձաղկէ «յետադիմական խմբակները» որոնք մարդասրահներու ա– նանուն դիրքէն անցած են թատերասրահ– ներու մութին եւ հիմա ալ կը մտնեն այլ չչուկներով դիրք բռնեն: Այս ձեւով ները կ'ըսէ թերթը դաւադրօրէն կը սպա– սեն այն պահուն որ պիտի հազան կամ այլ չչուկներով դիրք բռնեն»: Այս ձեւով թերթը կ'ոդեկոչէ Ժիլպէր Պեքոյի եր – դահանդէսին առեն եղած «դէպքը»: Երբ խօսնակը յայտարարած է որ «Ժ· Պեքօ վերջերս չրջապտոյտ մը կատարած է ըն– կերվարական երկիրները եւ մեծ յաջո – ղութիւն գտած Մոսկուա», հանդիսատես մը պոռացած է «յանձնարարական մը չէ», ընդհանուր խնդուքներու մէջ: Աակէ զատ ալ Քուպի Տէվիսի խաղին ընթացքին Չեխերը ծափահարած են միայն խորհը– դային խաղացողին սխալները:

ԻՏԱԼԻՈՑ նոր Ֆաչականները դդալի յաղթանակ մը տարին զանազան ըն– տրութիւններու առեն, մանաւանդ Մի – լիսոյ մէջ, ուր 6,6էն 16,3 առ հարիւրի կը բարձրանայ իրենց առացած ձայներու համեմատութիւնը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ 6-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

—o—

Բ.

ԹՕՓՉԵԱՆԻ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԻՆ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Նախորդ ժամանակաշրջաններու համեմատութեամբ վերջին տարիներու արձակը կը տարբերի ընկերային բովանդակութեան եւ արուեստի հարստութեամբ, գիւցազնական չունչով եւ ընդհանրացման աւելի լայն աստիճաններով:

... Անցնող ժամանակաշրջանը սեռերու բազմազանութեան շրջան էր, վէպին հետ բուռն զարդացում ապրած են վիպակը, պատմուածքը, ակնարկը: Բովանդակութեան առումով նոյնպէս ընդարձակուած է արձակի շրջանակը: Արդիականութեան հարցերուն հետ մեր արձակը հարստացուցած եւ խորացուցած է հայրենական մեծ պատերազմի, ժողովուրդի եւ կուսակցութեան յեղափոխական անցեալի եւ հայ ժողովուրդի պատմութեան դրուագներու գեղարուեստական արտայայտութեան ընդհանուր պատկերը: Մեր արձակի բնորոշ նուաճում – ներէն մէկն այն է, որ աւելի մօտեցած է մարդու մարդկային էութեան, որ գեղարուեստական տիպարը դարձած է աւելի կենսական ու ճշդրիտ, աւելի մօտ եւ հարազատ ընթերցողին:

... Խորհրդահայ արձակի տիպարնե – րու հասունութեան եւ հաւատի ընդ – հանրացումներու ակը կեանքն է, կեանքի ճշմարտութիւնը, որ արդիական գործե – րու մէջ արտայայտուած է արուեստի բազմազան ձեւերով: Գրողը որքան աւելի մօտենայ մարդու աշխատանքի գործունէութեան, այնքան աւելի կենսական կը դառնան անոր տիպարները: Այս իրողութիւնը կը հաստատեն Գ. Սեւունցի «Պետական դաղտնիք», Ս. Խանդաձեանի «Մատեան եղելութեանց», Գ. Բէկի «Ծը – նունդ», Լ. Հուրունցի «Հայրեր», Բ. Ուլուբաբեանի «Հատիկը չի մահանում», Մ. Արմէնի «Ժիրայր Գլենց», Հ. Ղու – կասեանի «Երեք հանդիպում», Ա. Աւագեանի «Հարաւային տենդ», Ս. Ցարու – թիւնեանի «Մարդը սկիւտեղի մէջ», Ժ. Աւետիսեանի «Կապոյտ արիւն», Ա. Սեկոյեանի «Եթէ Որոտանը խօսէր», Զ. Դարեանի «Վերջին թռիչքը», Շ. Թաթիկեանի «Ինչ գոյնի են լինում ձայները», Գր. Քէչիչեանի « Կղզի նման չիք մեր կիպ – րիա», Բ. Սէյրանեանի «Ճամբաներ եւ ճակատագրեր», Բ. Ծովակփեանի «Դու ինձ հասկացար», Վ. Արամեանի «Մի՞թէ բոլորը հող դարձան» եւ ուրիշ գործեր: Վստահ կարելի է ըսել, որ մեր նշանաւոր արձակագիրներու նոր գործերը խոր – հրդահայ գրականութեան պատմութեան մէջ երիտասարդական արձակը այսօր – ուան նման երբեք չէր ստեղծած այնքան շատ, այնքան բազմազան արժէքներ: Ա. Այվազեանի «Ընտանիքի հայրը», Վ. Պետրոսեանի «Ապրած եւ չապրած տարի – ներ», Պ. Զէյթունցեանի «Կրոդ Ռոբերդ Իդերլի», Զ. Խալափեանի «Որտեղ էիր, մարդ Աստծոյ», Հր. Մաթեւոսեանի «Օ – դոստոս», Ա. Քալանթարեանի «Մարա – թոն», Գ. Սրբակեանի «Սեւ եւ սպիտակ կարապներ», Վ. Ցարութիւնեանի «Վա – յոց ձոր», Մ. Մնացականեանի «Պատ – մուածքներ», Էդ. Աւագեանի «Մենք ապ – րում ենք կոնդում», Կ. Տոնոյեանի «Տայդայում», Մ. Մանուկեանի «Կը – ռունկ», Ռ. Ծովակփեանի «Հայոց թագը», Հ. Մելքոնեանի «Հեծանիւը», Ն. Աւագեանի «Պատմուածքները», Գ. Դալտեանի «Ինչ որ մէկը քրքջում է ձորում», Ֆ. Շաքարեանի «Իմ կանաչ անապատը», Ռ. Ղազանչեանի «Օտար մարդիկ», Կ. Սիմոնեանի «Սիբիլիական պաշտպանութիւն» եւ այլ գործեր կը հաստատեն երիտասարդական արձակի զարդացման բուռն ընթացքը: Այս ցանկը կը սկսի արդէն կազմաւորուած գրողներով եւ կ'աւարտի այն երիտասարդներով, որոնք մեկայն վերջին տարիներուն հրապարակ են եկած իրենց առաջին գիրքերով:

... Վերջին տասնամեակին Հայաստանի բանուոր դասակարդի աշխատանքը արտայայտուած է Վ. Խչումեանի «Մեզ մօտ հարաւում», Ս. Խանդաձեանի «Քա – ջարան», Ա. Սեկոյեանի «Ամառնա – մուտ», Բ. Վերդեանի «Լեռների որդին», Զ. Դարեանի «Փորձութիւն», Նոր–Այրի «Լոյսերը», Ժ. Աւետիսեանի «Կապոյտ արիւն», Ա. Սեկոյեանի «Եթէ Որոտանը խօսէր» եւ ուրիշ գործերու մէջ:

Վերջին չորս տարիներու ընթացքին խորհրդահայ թատերագիրները իրենց ստեղծագործական աշխատանքը չարու – նակած են նշանակալից նուաճումներով: Անոնց նոր գործերը պարբերաբար կը բեմադրուին:

Լենինի ծննդեան 100ամեայ յոբելեանին առթիւ Զ. Դարեան «Հանրապետութեան նախագահը» տռամին մէջ գեղարուեստական ճեւով վերակենդանացուց մեծ առաջնորդին նուիրական դիմագիծը: Գ. Բորեանի «Կամուրջի վրայ», Ս. Ցարութիւնեանի «Միայն մարդն է ուղիղ քայլում», Ա. Շահինեանի «Տրամվայը գնում է պարկ», Գ. Զալիկեանի «Մենք, նրանք եւ ուրիշները» թատերգութիւններուն մէջ կ'արծարծուին մեր օրերու մարդոց բարոյական խնդիրները: Այս գործերուն մէջ հրապարակ կուգան տարբեր տիպարներ կեանքի տարբեր հանգամանքներով, բայց ամենուրեք կը բարձրանայ մարդկայինը, սէրը եւ մտահոգութիւնը մարդու նկատմամբ: Այս միտումը պէտք է խորացնել, հրաժարելով որոշ տռամիներու մէջ նկատուող մելոտռամի տարրերէ: Աւելի եռանդուն ճեւով է զարդացած կատակերգութիւնը: Ա. Պապայեանի «Աչ – խարհն, այո, չուռ է եկել», Մ. Արմէնի «Շիրակ իմ, սէր իմ», Գ. Տէր–Դրիդորեանի «Մ'խ ներվեր, ներվեր», Գ. Բէկի «Աղափոնի փեսաները», Ժ. Ցարութիւնեանի «Ղաղարը գնում է պատերազմ» եւ ուրիշ գործերու մէջ ծաղրի կ'ենթարկուին կուլին յետամնացութեան եւ քաղքենիութեան արտայայտութիւնները կենցաղի եւ մարդոց հոգեբանութեան մէջ:

Թէեւ կարդ մը գրողներ չարժանկարի նիւթեր կը գրեն եւ կը մասնակցին «Հայֆիլմ»ի աշխատանքներուն, ինչպէս Մ. Արմէն, Գ. Լմին, Լ. Ղարապէօղեան, Մ. Օվէննիկով, Ա. Դարբինի եւ ուրիշներ, այսուհանդերձ, դեռ չէ հաստատուած ստեղծագործական իսկական համագործակցութիւն գրականութեան եւ չարժանկարի միջեւ:

... Զգալի յառաջընթաց արձանագրուեցաւ մանկապատանեկան գրականութեան մէջ, որ մեր ստեղծագործական աշխատանքի կարեւոր մարզերէն մէկն է: Ցայտնի է, որ մարդուն աշխարհայեացքը, բարոյական ըմբռնումները, հանրային վարքագիծը կը ձեւաւորուին դեռատի տարիներուն, երբ նախնական դիտելիքներու հետ մանուկին միտքին առջեւ կը ծաւալի գեղարուեստական գրականութեան հրաշալի աշխարհը: Վ. Անանեանի, Խ. Գիւլնազարեանի, Ռ. Աթայեանի, Վ. Վարդանեանի, Վ. Տալեանի, Ս. Մուրադեանի, Վ. Բալայեանի, Մ. Կորիւնի վէպերը, բանաստեղծութիւնները, պատմուածքները հետաքրքրական նուաճումներ են թէ' իրենց եւ թէ' մեր արձակին համար: Այս ցանկը, որ արդիական նիւթով գրուած գործերու միայն մէկ մասն է, որոշ ցոյց կուտայ արձակի ընդգրկումներու լայնութիւնն ու խորութիւնը: Այս վէպերուն, վիպակներուն եւ պատմուածքներուն մէջ անդրադարձած են մեր բազմազան կեանքին բնորոշ իրադարձութիւններուն, մարդկային յարաբերութիւններուն, մեր մարդոց կեանքին, աշխատանքին հոգեբանութեան:

... Սովետահայ արձակի մէջ հայրենական պատերազմի պատկերը յաղողութեամբ ամբողջացուած ու հարստացուած են նոր ընդհանրացումներով եւ տիպարներով: Խ. Գիւլնազարեանի «Ինչ որ տեղ վերջանում է հորիզոնը», Ս. Խանդաձեանի «Ռազմական օրագրերը», Մ. Սարգսեանի «Ճակատագրով դատապարտուած – ները» եւ «Սերժանտ Կարօն», Գ. Բալասանեանի «Սիրում եմ անամպ երկինքը», Ֆ. Խուրշուտեանի «Ապրելուց առաջ», Նոր–Այրի «Արամ» վէպերն ու վիպակ – ները, թէեւ տարբեր դեղարուեստական արժանիքներով, բայց ընդհանուր ճիշդ դիրքերէ, նոր նիւթի ընդգրկումով ցոյց կուտան հայ ժողովուրդի մասնակցութիւնը հայրենական պատերազմին, ժողովուրդներու բարեկամութեան ուժը, խորհրդային մարտիկներու անընկճելի ոգին:

... Անժխտելի իրողութիւն է, որ խորհրդահայ գրականութեան պատմութեան մէջ երիտասարդական արձակը այսօր – ուան նման երբեք չէր ստեղծած այնքան շատ, այնքան բազմազան արժէքներ: Ա. Այվազեանի «Ընտանիքի հայրը», Վ. Պետրոսեանի «Ապրած եւ չապրած տարի – ներ», Պ. Զէյթունցեանի «Կրոդ Ռոբերդ Իդերլի», Զ. Խալափեանի «Որտեղ էիր, մարդ Աստծոյ», Հր. Մաթեւոսեանի «Օ – դոստոս», Ա. Քալանթարեանի «Մարա – թոն», Գ. Սրբակեանի «Սեւ եւ սպիտակ կարապներ», Վ. Ցարութիւնեանի «Վա – յոց ձոր», Մ. Մնացականեանի «Պատ – մուածքներ», Էդ. Աւագեանի «Մենք ապրում ենք կոնդում», Կ. Տոնոյեանի «Տայդայում», Մ. Մանուկեանի «Կը – ռունկ», Ռ. Ծովակփեանի «Հայոց թագը», Հ. Մելքոնեանի «Հեծանիւը», Ն. Աւագեանի «Պատմուածքները», Գ. Դալտեանի «Ինչ որ մէկը քրքջում է ձորում», Ֆ. Շաքարեանի «Իմ կանաչ անապատը», Ռ. Ղազանչեանի «Օտար մարդիկ», Կ. Սիմոնեանի «Սիբիլիական պաշտպանութիւն» եւ այլ գործեր կը հաստատեն երիտասարդական արձակի զարդացման բուռն ընթացքը: Այս ցանկը կը սկսի արդէն կազմաւորուած գրողներով եւ կ'աւարտի այն երիտասարդներով, որոնք մեկայն վերջին տարիներուն հրապարակ են եկած իրենց առաջին գիրքերով:

... Վերջին տասնամեակին Հայաստանի բանուոր դասակարդի աշխատանքը արտայայտուած է Վ. Խչումեանի «Մեզ մօտ հարաւում», Ս. Խանդաձեանի «Քաջարան», Ա. Սեկոյեանի «Ամառնամուտ», Բ. Վերդեանի «Լեռների որդին», Զ. Դարեանի «Փորձութիւն», Նոր–Այրի «Լոյսերը», Ժ. Աւետիսեանի «Կապոյտ արիւն», Ա. Սեկոյեանի «Եթէ Որոտանը խօսէր» եւ ուրիշ գործերու մէջ:

Վերջին չորս տարիներու ընթացքին խորհրդահայ թատերագիրները իրենց ստեղծագործական աշխատանքը չարունակած են նշանակալից նուաճումներով: Անոնց նոր գործերը պարբերաբար կը բեմադրուին:

Լենինի ծննդեան 100ամեայ յոբելեանին առթիւ Զ. Դարեան «Հանրապետութեան նախագահը» տռամին մէջ գեղարուեստական ճեւով վերակենդանացուց մեծ առաջնորդին նուիրական դիմագիծը: Գ. Բորեանի «Կամուրջի վրայ», Ս. Ցարութիւնեանի «Միայն մարդն է ուղիղ քայլում», Ա. Շահինեանի «Տրամվայը գնում է պարկ», Գ. Զալիկեանի «Մենք, նրանք եւ ուրիշները» թատերգութիւններուն մէջ կ'արծարծուին մեր օրերու մարդոց բարոյական խնդիրները: Այս գործերուն մէջ հրապարակ կուգան տարբեր տիպարներ կեանքի տարբեր հանգամանքներով, բայց ամենուրեք կը բարձրանայ մարդկայինը, սէրը եւ մտահոգութիւնը մարդու նկատմամբ: Այս միտումը պէտք է խորացնել, հրաժարելով որոշ տռամիներու մէջ նկատուող մելոտռամի տարրերէ: Աւելի եռանդուն ճեւով է զարդացած կատակերգութիւնը: Ա. Պապայեանի «Աչխ

«Յակոբեան» վարժարանի տնօրէն Մ. Փիլոյեան, որ անդրադառնալով մեր դարաւոր պատմութեան, յիշած է յանուն աղատութեան եւ անկախութեան մղուած հերոսամարտերը: «Այսօրուան մեր հայրենիքը կը պատկանի բոլորիս, ինչպէս որ բոլորս կը պատկանինք մեր հայրենիքին»: Նոյն օրը առաւօտեան ծաղկեպսակ մը դնուեցաւ Անծանօթ Զինուորի յուշարձանին վրայ Հ. Յ. Դ. Երիտասարդ Մխիթեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամները: Թափօրը հելլենական եւ հայկական դրօշներով առաջնորդած է:

Նիկոմիդիոյ Հայ Երիտասարդաց Միութեան վարչութեան նախաձեռնութեամբ յիշատակուած է Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 53րդ տարեդարձը, Մայիս 22ին, համանուն Միութեան սրահին մէջ: Այդ առթիւ տեղի ունեցած է նաեւ յիշատակի երեկոյ մը՝ նուիրուած Սիմոն Վրացեանի: Նախագահած է Վ. Մահտեսեան: Բանախօսած է Սիմոնեան, որ անդրադառնալով Հայաստանի Հանրապետութեան վերջին վարչապետին հանրային գործունէութեան յայտարարեց, թէ անոր ամբողջ էութիւնը լուծուած էր եզակի չափ մը մէջ, մէկ գաղափարի եւ մէկ կիրքի՝ որ իր պարագային մեր ժողովուրդն էր եւ անոր արիւնոտ դարը: «Անմահ է իր գործը, ինչպէս իր անունը»:

Վենետիկէն Պէյրութ ժամանած է, Յունիս 8ին, Հմայեակ Աբգ. Կէտիկեան, հայ կաթողիկէ նորընտիր պատրիարքական փոխանորդը:

Շիրազի (Պարսկաստան) Հայ Եկեղ. Վարչութիւնը ընդառաջելով Գարեգին Եպս. Սարգիսեանի կոչին՝ Նոր Ջուղայի Ս. Ամենափրկչեան վանքի նորակառոյց թանգարանին յանձնած է ձեռագիր եօթը մատեաններ երեք հնատիպ պիբլեր, հին եկեղեցական սաղմոսարան՝ ԺԸ. դարու գործ:

Պէյրութի Նչան Փալանճեան ձեմարանի բակին մէջ, Յունիս 6ին, հանդիսաւոր հանդիսութեամբ բացումը կատարուած է երգահան եւ խմբավար Բարսեղ Կանաչեանի կիսանդրիին: Յաջորդաբար խօսք առած են նախկին «Գուսան» երգչախումբի անդամներէն Ժորժ Սարգիսեան, ձեմարանի տնօրէնը՝ ընկ. Հրաչ Տասնապետեան: Երկու բանախօսներն ալ վեր առած են ողբացեալ վարպետին կատարած մեծ դերը Սփիւռքի հայ երաժշտական կեանքին ներս, ու այդ ճամբով անոր կատարած ազգապահպանման կենսական գործը հայրենազուրկ հատքանութիւններու մօտ: Այս առթիւ խօսք առած է Հայաստանի Երգահաններու Միութեան նախագահը՝ երգահան Եդուարդ Միրզոյեան, որ իր հիացումը յայտնած է Կանաչեանի բարձր արուեստին նկատմամբ: Կանաչեանի գործերը

ԷՍԱԵԱՆՅԻՆԵՐՈՒ ՀԱՃԵԼԻ ՊՏՈՒՅՏԸ

Հոգեվարքատի տունէն օգտուելով փարիզի Էսաեան Սանուց Միութիւնը կազմակերպած էր ճամբորդութիւն մը, դէպի Պելժիա — Օսթանտ, Պրիւժ, Կանտ եւ Վաթերլօ:

Շաբաթ 29 Մայիս ժամը ճիշդ դիչերուան 23,30ին օթոքառը մեկնեցաւ Կառաիւ Նոռէն՝ հետը տանելով հաճելի օրեր անցընելու տրամադրութեամբ լեցուած բազմութիւն մը հին եւ նոր Էսաեանցի – ներու, համակիրներու եւ երիտասարդներու:

լայն ժողովրդականութիւն վայելած են հայրենիքի մէջ:

Մերձիկոցի մէջ հրապարակագիրը եւ արուեստագէտ Մկրտիչ Համեան, որ 13 տարիէ ի վեր Պոլսէն հաստատուած է Մելբուրն, վերջերս իր նկարները ցուցադրած է: Ցուցահանդէսը մեծ հետաքրքրութիւն յառաջացուցած է դեղարուեստական շրջանակներու մօտ եւ քննադատ Լ. Ժիլապէր «Էլ Սօլ Տէ Մելբուրն» թերթին մէջ, ստորագրած է նպաստաւոր յօդուած մը, դունաւոր նկարներով:

Պէյրութի Համազգայինի ձեմարանը այցելած են, Յունիս 7ին, Լիբանան ղրկուած Հայաստանի երաժշտագէտներն ու արուեստագէտները: Ձեմարանի տնօրէնը՝ ընկ. Հրաչ Տասնապետեան ուրախութիւն յայտնած է այս այցելութեան համար: «Սփիւռքի այս երկրորդական վարժարանը՝ Ն. Փալանճեան ձեմարանը Հայաստանէն ուրիշ հիւրեր ալ ընդունած է, միշտ խանդավառ եւ ուրախ անոնց այցելութեամբ: Նման այցելութիւններով, այսինքն՝ Հայրենիք – Սփիւռք փոխադարձ յարաբերութիւններով, մենք մեծապէս նպաստած կ'ըլլանք հայապահպանման: Մեր աշակերտներուն համար, հայրենի երկիրը կը դառնայ ապրող իրականութիւն, կ'ամրապնդուի Հայ ըլլալու եւ Հայ մնալու տենչն ու գաղափարը»: Հիւրերուն կողմէ խօսք առած է Հայաստանի Երգահաններու Միութեան նախագահը՝ Եդ. Միրզոյեան, որ իր յուզումն ու ուրախութիւնը յայտնած է, մեր ժողովուրդին ամէնէն երիտասարդ սերունդին ներկայութեամբ խան – գաղառ: «Հայրենիքէն հեռու, տեսնել քու հայրենակիցներդ, զգալ անոնց ապրումները, մեր բոլորին համար անբաւատելի երջանկութիւն է: Մեր այցելութիւններով կ'ուզենք ցոյց տալ հայ նոր սերունդին, թէ գոյութիւն ունի ծաղկած Հայաստան մը, ուր, օր մը, անպայման պիտի միանանք»:

Վարչութեան կողմէ քանի մը բարի գալուստի խօսքերէ վերջ ներկաներուն բաժնուեցան Միութեան կողմէ յատկապէս պատրաստուած Էսաեան Սանուցի սկզբնատառերով կրծքանշաններ եւ չուառով ստեղծուեցաւ տաք մթնոլորտ մը իր հայկական երգերով, մինչեւ վաղ առաւօտ:

Հանդիսատ ճամբորդութենէ մը վերջ խումբը հասաւ Պրիւսէլի պանդոկը որմէ յետոյ ճամբորդութիւնը չարունակուեցաւ դէպի Օսթանտ, հիւսիսի ամէնէն զեղեցիկ ծովափը:

Շատ յուզիչ էր պահը, երբ խումբը Կանտի մէջ հաւաքուեցաւ եւ բոլորուեցաւ Դանիէլ Վարուժանի յուշաքանդակին չուրջ: Ձեռնդուեցաւ Էսաեան Սանուց Միութեան կողմէ պատրաստուած ծաղկեպսակը Միութեան անունը կրող յուշակոթողով: Միութեան նախագահ Պ. Ասլանեան խնդրեց ներկաներէն մէկ վայրկեանի լռութիւն, որմէ յետոյ Միութեան փոխ–նախագահ Պ. Վ. Կարապետեանին տրուեցաւ խօսքը. յուզուելով եւ յուզելով ներկաները, համառօտ կերպով ան պատմեց Դանիէլ Վարուժանի կեանքը եւ վախճանը Տիկ.Կարապետեան ապրումով արտասանեց Դ. Վարուժանի «Կարօտի նամակը»: Տիկին Առաքելեան ալ իր կարգին արտասանեց Դ. Վարուժանի «Հայը օրհնէ՛»ն: Ցարգանքի արտայայտութիւններէ ետք, խումբը չարունակեց ուղեւորութիւնը դէպի Պրիւժ, որ հըրաչակուած է Հիւսիսի Վենետիկը:

Պրիւսէլի Հայութիւնը, որ չաբաթ մը առաջ ըրած էր բացումը Հայ Տան, հրաւիրած էր Էսաեանցիները իր ակումբը: Հրաւէրը կարելի չէր մերժել եւ ներկաներու առաւել թիւ մը յատկապէս վարչութեան անդամները, ընդառաջ գացին հրաւէրին: Ճաշակաւոր կերպով կահաւորուած սրահները կը լեցնէին այս բազմայարկ չէնքը, որ լեցուն էր Պրիւսէլի Հայութեամբ, յատկապէս երիտասարդութեամբ, որոնք գոյդ գոյդ իրար յաջորդելով կը պարէին: Քիչ յետոյ Հայ Տան վարչութեան անդամները հաւաքուեցան եւ սկսաւ հաճելի պրոյց մը Էսաեանցիներուն հետ, եղան արտասանու – թիւններ, խօսակցութիւններ իրարու հետ գործակցելու ուղղութեամբ, պատասխանատուութիւններ:

Ցաջորդ օրը խումբը պարտեցաւ քաղաքի հրապարակը, Մանըքէն–Փիսը, Աթոմիումը եւայլն:

Ճաչէն յետոյ խումբը ակամայ հրաժեշտ տուաւ Պրիւսէլի: Ապա մեկնեցաւ Վաթերլօ, եւրոպայի ամէնէն պատմական վայրերէն մէկը:

Երեք օրուան այս հաճելի ճամբորդութեան ընթացքին հայկական երգն ու նեկդոտները, ընկերական խօսակցութիւնները այնպիսի զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծեցին, որ մասնակցողները չատ դժուարաւ իրարմէ բաժնուեցան:

Թ. ՄԱՆԳԱՍԱՐԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

Հ.Մ.Ը.Մ. - ԱՐԾԻԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մարզական այս միութիւնը, տասնեակ տարիներէ ի վեր, հայ ժողովուրդի դուրգուրանքին առարկան դարձած է, Մարսէյլի եւ շրջաններու մէջ: Ազգապահպանումի տեսակէտով, բարերար դեր կը կատարէ բոլոր ճակատներու վրայ՝ չաբաթական մրցում – ներով, հաւաքոյթներով եւ հանդիսանե – րով:

Ախոյեանական բաժակի եւ բարեկամական (ամիքալ) խաղերուն կը հետեւին հարիւրաւոր երիտասարդներ, պատանի – ներ եւ տարեցներ, բոլոր խումբերէն ներս կարգապահութիւնը ընդհանուր առումով գովելի է, բայց փոքր պատահարներէ, որոնք անխուսափելի են, առհասարակ բոլոր մարզական խումբերու մէջ: Բայց ցաւալի է ըսել, թէ հակառակ ընդհանուր ժողովի որոշումներուն, այս Միութեան բեղուն գործունէութիւնը իր ժամանակին հանրութեան սեփականու – թիւնը չի դառնար:

Անցնինք Միութեան այս տարուան մարզական խաղերուն. ունեցած է 22 ախոյեանական մրցումներ՝ 14 չաբաթական, 6 հաւասար եւ 2 պարտութիւն. այս արդիւնքով 12 խումբերու դասաւորման առաջինը հանդիսացաւ վեց կէտերու առաւելութեամբ, բարձրանալով պատուոյ դասակարգին: Ցիշատակելի է վարչութեան տարած անխոնջ ու գնահատելի աշխատանքը այս ուղղութեամբ: Մանաւանդ խումբի մարզիչ Գրիգոր Ելթովանեանի (Գօգօ) նուիրումը, որ եղբայրացած մարզիկներու հետ, իր թելադրանքներով, համոզիչ խօսքերով եւ իր տարիներու փորձառութիւնով կարողացաւ այս պատուաբեր կէտին հասցնել Հ.Մ.Ը.Մ.ը արժանանալով մարզական շրջանակներու եւ մարմիններու գնահատանքին, որոնք թերթերով ոչ միայն գովքը հիւսեցին Միութեան, այլ նաեւ զայն պատուեցին նուէրներով, հայկերոյթներով եւ պատուոյ վկայականով մը:

Վստահ ենք, որ Մարսէյլի հայ դաշտը իր ազնուական սովորութեամբ պիտի չարունակէ քաջալերել մեր մարզիկները՝ բարոյապէս եւ նիւթապէս, նոր նուաճումներու հեռանկարով:

Գր. ՓԻԼԻԿԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

Ի՞նչ կը պատահի իրեն այդ պահուն, սասանան միայն դիտէ: Ժանտարմը կը դանդաղի, եւ կը մնայ կարաւանէն եւ կրկնոցին ծայրովը կը ծածկէ լքուած մանկիկին մերկ անդամները: Առաջին հանդրուանին իսկ կը դիմէ կարաւանին մէջ երախայ ունեցող կիներուն եւ կ'աղերսէ որ յօժարին դիեցնել մանկիկը: Այդ նոյն կիները կը պատմէին որ այդ արիւնարբու գաղանը օրէ օր կը փոխուէր: Մեղմութեամբ եւ նոյնիսկ քաղաքավարութեամբ կը խօսէր իրենց հետ եւ սիրտը կը դողար որ պիտի մերժէին իր խնդիրքը: Միւս ժանտարմները կը ծաղրէին զինքը բայց անիկա կը հանդուրժէր ամէն բանի եւ նոյնիսկ երբեմն գաղտագողի հաց եւ ձմերուկ կուտար դիեցնող կիներուն եւ երախաներուն:

Սուրիացին տեսեր էր այդ ժանտարման իր աչքերով: Անիկա հարազատ հօր գուրգուրանքը ունէր այդ մանկիկին համար, ահով եւ վախով կը հետեւէր անոր առողջութեան եւ դէմքը կը սառնար անսահմանելի երանութիւն մը, երբ մանուկներու յատուկ անդիտակից ժպիտը ուրուագծուէր երախային դէմքին վրայ: Երբ կարաւանը Դամասկոսէն պիտի մեկնէր ժանտարման խնդրեր էր տեղւոյն իշխանութենէն որ զինքը արձակեն:

Մտադիր էր տնակ մը վարձել եւ երախային հետ բնակիլ այնտեղ: Իշխանութիւնը մերժէր էր իր խնդիրքը եւ ժանտարման բեկուած սրտով միացեր էր կարաւանին, մանկիկը թեւերուն վրայ, գըլուխը կախ եւ մտահոգ, ինչպէս եթէ ինքն ալ աքսորական մը ըլլար:

— Մ՛յ, եթէ կրնաք, լուծեցէք մարդկային սրտի գաղտնիքը, եղրակացուց սուրիացի բժիշկը:

— Այդ կը նշանակէ, որ այդ հրէշը իր խորքերուն մէջ մարդկային զգացումներու կայծ մը պահած էր, ըսաւ Բէմզի ներչնչուած ձայնով, եւ թէ ինչ որ ալ պատահի, պէտք չէ յուսահատիլ:

Ցետոյ աւելցուց եռանդով.

— Պէտք է հրահրել այդ կայծերը որպէսզի մեզ խեղդող խաւարը փարատի:

— Այո՛, որպէսզի լիժեր անուշանենք մեր ծոցին մէջ, ըսի ես, ալ չեմ դիտեր ինչո՞ւ, որովհետեւ այդ չէր մտադրութիւնս եւ ինքս ալ յուզուած էի սուրիացիին պատմութենէն:

Բէմզի ընդոստ զարձաւ ինձ եւ կզակը սեղմած, սպառնական նայեցաւ: Ցետոյ ձեռքի դանակը նետեց սեղանին վրայ եւ ուսերը ցնցեց արհամարհանքով:

Ուզեցի մեղմացնել խօսքերուս ազդեցութիւնը, բայց չանկարծ ուրախութեան աղաղակ մը պոռթկաց նրբանցքներուն մէջ: Սրահին դուռը բացուեցաւ եւ նոր հասած թերթի յաւելուածներ ինկան մեր ամէնուս ձեռքը.

«Գերման բանակը ղրաւեց Վարշաւան»:

Վատահաբար, վաղը, ճէլալէտտինն կը հասնի Կէլիպօլու:

Ինչո՞ւ Բէմզին պղտորեց ուրախութիւնս: Ի՞նչ զերազոյն նպատակ կրնայ ըլլալ իր հայեցակէտին մէջ, որ զինքը անտարբեր կը դարձնէ մեր ամէնուս ուրախութիւններուն եւ արդար ցասումներուն: Մտաղրեցի չանկարծ որ երթամ տեսնեմ զինքը եւ ըսելիքներս չվերապահեմ ցերեկուան ջղաղրգիռ ժամերուն երբ՝ մեր լսած ու տեսած սոսկումներէն ղըրդռուած, չենք գիտեր այլեւս թէ ի՞նչ կ'ընենք, ի՞նչ կ'ըսենք:

Գիչերապահը ինձ առաջնորդեց հնամենի չէնքին մութ նրբանցքներէն լուսա – զարդուածքի յատկացուած նարնջադոյն թուղթէ լապտեր մը ձեռքը: Մզձաւանջի մէջ ե՞նք, թէ իրաւ է այս բոլորը: Կարծես ամէն մէկս անձամբ մենք չենք, այլ մեր ուրուականները՝ որ կը չարժին, կը սահին, կը խառնուին ուրիշ սուուերնե – րու: Դեռ ո՞ղջ ենք, ի՞նչ բանի համար... եւ այս անիծեալ ու անդադար թնդիւնը, որ խորքը կը կազմէ մեր բոլոր մսածումներուն եւ զգացումներուն:

Ե՞րբ պիտի հասնի այն օրը երբ լռութիւնը պիտի բզդայ այս աչխարհատարած աւերակներուն վրայ:

Բէմզին չզարմացաւ ինձ տեսնելով. կարծես ժամադրուած էինք եւ ինձ կը սպասէր:

Արմուկները սեղանին վրայ, գլուխը՝ աչերուն, խորասուզուած էր մտածումներու մէջ: Թերեւս կը քնանար: Երբ դուռը բացի, գլուխը բարձրացուց, ինձ նայեցաւ եւ ըսաւ յոգնած ձայնով.

— Լաւ որ եկար, Մելիհա՛:

Առաջին անդամն էր որ այդքան քնքուշ մտերմութեամբ Բէմզի կ'արտասանէր անունս: Անմիջապէս խորհեցայ որ հիւանդ է. դէմքը տժգոյն էր եւ իր սեւածիր աչքերը կը վառէին տենդով: Կարծես բարոյական սասանումի մը ենթարկուեր եւ ջախջախուեր էր: Անսահման երկիւղ մը ինձ դրաւեց:

— Արդեօք վա՞տ լուրեր կան ճակատէն, հարցուցի, փութալով դէպի ինքը:

Գլխով ժխտական նշան մը ըրաւ:

ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(11 – Շար.)

Այրի Տիկին Գառնիկ Յովհաննէսեան, Տոքթ. Լուիզ Ֆօվ–Յովհաննէսեան, Տքթ. Ռոպէր Յովհաննէսեան, Սթեֆան–Ղազարոս Ֆօվ–Յովհաննէսեան եւ բոլոր անոնք որ ցնծքը սիրած են խոր ցաւով կը ծա – նուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, աներ– հօր եւ մեծ–հօր՝

ԳԱՌՆԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ
(Էսկիշեհիրցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 13ին, 68 տարեկանին, յետ վիրաբուժական դոր – ձողութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ (Յունիս 18) առաւօտեան ժամը 10,30ին Փարիզի Ս. Յով. Մկրտիչ եկեղեցին:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Պ. Անուշաւան Գաբրիկեան, Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Գաբրիկեան եւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցա – նեն իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 11ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ (Յունիս 16) առաւօտեան ժամը 9ին Փարիզի Ս. Յով. Մկըրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փո – խադրուի Փանթէոնի գերեզմանատունը (10,15ին առեւնները):

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ազատուհի Տիրատուրեան, Տէմիրճեան եւ Գուլումճեան ընտանիք – ները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի 20 Յունիս, յետ պատարագի ողբացեալ

ՏԻՐԱՏՈՒՐ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի դիտումի իր յիշատակը յարգող– ներուն:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Եան'ց ակումբը կը հրաւիրէ բոլորը Ս. Մուրատ վարժարանի Հինգշաբթի օրուան դասընթացքներու ամավերջի հանդէսին, Կիրակի Յունիս 20, ժամը 15ին Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ, 26 Ռիւ Թրուայոն:

Գեղարուեստական բաժին: Պիւֆէ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին համար (Յուլիս եւ Օգոստոս) կ'ուզուին մինչեւ տարիքի երկու հայ կիներ խոհա– նոցի աշխատանքներու օգնելու եւ ընդ. մաքրութեան համար: Դիմել Կապ. Խաչի դրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ, Շաբաթ կէս– օրէ ետք ժամը 3,30էն 6,30 կամ դրաւոր:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան վար– չութիւնը՝ շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի եւ իւղաներկի հա– մար հետեւեալ նուէրները.—

Թորոս Տէրէլեանի թաղման առթիւ Խորէն Տէյիրմէնճեան 150 ֆ., Տէր եւ Տիկին Լօրան Խօքսիւզեան 50, Տէր եւ Տիկին Կ. Սողոմոնեան 30, Պ. Թօփալեան եւ Ներսէսեան 10ական:

Արթին Քեհեաեանի թաղման առթիւ Տիկին Կիւլիզար Թոքաթլեան 20, Տէր եւ Տիկին Գ. Քէսթէքեան, Պր. Յ. Քէչեան 20ական:

Գէորգ Պօյաճեանի քառասունքի հոգե– հանգիստին Ա. Զիփլաքեան 50, Լիւսի Թիւթիւնճեանի 3րդ տարելիցի հոգեհան– գիստին Պ. Տիգրան Թիւթիւնճեան 50, Տէր եւ Տիկին Կ. Բարսեղեան 20, Մարի Ունճեանի քառասունքին Տիկին Հ. Ուն – ճեան 10 ֆր.:

×

Վիէնի Հայ Ազգ. Մխիթեան վարչու – թիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկին Քնար Մուրատեանէ, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Մուրատեանէ 100ական ֆր., Պր. Վարդան Քիւրքճեանէ (Մար – սէյլ) 50 ֆ. ողբացեալ Մուշեղ Մուրա– տեանի քառասունքին առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Աբրահամեանէ 20 ֆր., Տիկին Ազնիւ Գրիգորեանի մահ– ուան քառասունքին առթիւ:

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Սողոմոն Թէհլիրեան խում– բի ժողովը Շորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն, Հայաստանի անկախութեան հրա– չակման 53րդ տարեդարձը կը տօնէ 20 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յոյներու եկեղեցիին սրահը, Ռիւ Ժենե– ռալ Մանժէն (Կրընոպլը), Կոան Պուլ – վառներու մօտ:

Կը խօսի ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Ձոխ պիւֆէ եւ հայկական տաք մթնոլորտ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻԻՆ

Համաձայն Հայաստանեայց Առաքելա– կան Եկեղեցւոյ փարիզի եւ շրջակայից կրօնական Ընկերակցութեան Ծրագիր – կանոնագրի 19րդ յօդուածի տրամադրու– թեան, տեղի պիտի ունենայ ընդհանուր անդամական ժողով, ուր վարչութիւնը պիտի կատարէ իր զեկոյցը:

Անդամական ընդհանուր ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Յունիս 1971, Շաբաթ օր, ժամը կէսօրէ վերջ 3ին (15ին), Շի– միի սրահին մէջ, 28 Ռիւ Սէն Տոմինիք, փարիզ 7րդ:

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները ներ– կայ ըլլալ այս ժողովին:

Դ Ի Ր Ե Ն
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ
(կնիք)

ԱՂՔԱՏԱՀՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ԻՆ, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ Տը Կոլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցի ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբը, որ չատ մը միջազգային ֆէսթիվալներու ընթացքին բազմաթիւ եւ նախանձելի մրցանակ– ներով վարձատրուած է:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ, կարելի է նախօրօք սեղան ապահովել, հեռա– խօսելով 878–02–99 Փարիզ եւ կամ 964–20–67 Մոնմորանսի:

ԱԽԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ' կէսօրին եւ թէ' երեկոյին:

Զուարթ ժամանցի օր մը. երգ, նուագ, պարեր եւ անակնկալներ, միեւնոյն ժա– մանակ առիթ տալով պատասպարեալներուն խանդավառ օր մը ապրելու:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

Մուտք 5 ֆր., ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք:

Անձրեւի պարագային, անհրաժեշտ ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Նա – խատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունել Հաստատութեան պարտէզը, չէնքի եռեւի կողմէն:

Ծանօթ.— Հանգստեան տուն երթալու համար չոդեկառք առնել կարելի Նոսի կայարանէն մինչեւ Անկէն (չոդեկառք ժամը 10,02էն սկսեալ իւրաքանչիւր քա – ռորդ ժամերուն մինչեւ ժամը 17,02), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրոլէի անկիւնը

Կարեւոր.— Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարարո– ւի պաշարեղէններով չգալ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժեռոմի դպրոցական հանդէսը Յունիս 19, Շաբաթ երեկոյ ժա– մը 21ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ղե– կավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Մա– նուշ Շամիրեանի: Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր՝ դպրոցական ա– չակերտներու կողմէ:

Կը հրաւիրուին ծաղեցիները անխտիր, զուարթ մթնոլորտ

Մուտքը ազատ է:

ԼԻՈՆԻ « ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ » ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

20 Յունիս Կիրակի ժամը 9էն մինչեւ ե– րեկոյ ուշ ատեն, Սէօռերու Մոնտրոռու ծառախիտ դաշտին վրայ

Հանդիսավայրը երթալու համար պէյնո– յէն ելքին անմիջապէս դառնալ ձախ կողմը, Ռիւ տիւ Միխէ:

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Ագգայինն Միութեան, կազմակերպութեամբ Կրթա– կան Մարմնոյ, գործօն մասնակցութեամբ Լիոնի բոլոր Երիտ. Միութիւններու.— Նոր Սերունդ, ԺԱՖ, Հայ Ուսանողական Միութիւն, «Հայ–Տուն» ընդհակազմ երիտ. խումբ

«Հայկազեան» վարժարանի աշակերտնե – րու կողմէ հայկական երգախառն պարեր, դեղջկական դեղեցիկ նոր տարազներով: Ուրիշ չատ մը հաճելի անակնկալներ պատրաստութեամբ եւ դեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին, ինչպէս նաեւ պիտի կատարեն « Հայկազեան » վարժարանի սկաուտական «Գայլիկ»ներ իրենց դրօշի տակ երդման եւ դաւանանքի յուզիչ ա– րարողութիւնը, եւ այս առթիւ սկաուտի համազգեստով պիտի ըլլան մարզական խաղեր, դեկավարութեամբ անձնուէր խմբապետ Պր. Ա. Տօնապետեանի:

Կարեւոր.— 20 Յունիս Կիրակի առաւօտ հաւաքուիլ եկեղեցւոյ դրան առջեւ, օթո– քառը կը մեկնի ժամը 10ին, իսկ կէսօրէ վերջ առնել Լափոն օթոքառը Լափայէթ կամուրջէն ու իջնել Պէյնօ–կառ:

Վիճակահանութեան տոմսերը կը քաշ – ուին տեղւոյն վրայ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՊՏՈՅՏ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղը պատրա մը կը կազմակերպէ դէպի Քապուր Յու– նիս 20ին: Երթուղարձի գինը 22 ֆրանք: Արձանագրութեան համար դիմել տեղ – ւոյն Խաչուհիներուն կամ հեռաձայնել ընկերուհի Թորոսեանի 253–63–63 եւ ընկերուհի Կուրպէթեանի 253–83–73:

Ժամադրավայր՝ ժամը 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւ, Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան Պանեէօ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Իսիի մասնաճիւղի պատրաստը որ տեղի պիտի ունենար Յունիս 20ին, յետաձգ– ուած է Յունիս 27ին:

Surprise-Party

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ – Քաչանի Մու– րատ խումբին կողմէ, այս Շաբաթ ժամը 21ին:

Ուսանողական Մարի – Նուպար
Հայ Տան սրահին մէջ
57, Պուլվար Ժուռտան

ԱՌԱՏ ԿԵՐՈՒԽՈՒՄ
Մուտք 5 ֆրանք

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Ց. Դ. Տէսինի Տան նորոգութեան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Օհաննէս Պառաեան 250 ֆր., Տէսինի վասպուրականի Միութիւն 500: Վազգէն Պալասանեանի մահուան առթիւ դրացի– ներ եւ բարեկամներ 100, Համազասպ Օհաննէսեան 20 ֆր.:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ նահանգային Մուրատ Ռա– սումնասիրաց Միութեան կեդր. վարչու– թիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ անդամներն ու համակիրները Կիրակի, Յունիս 20, ժամը 15ին, Ջա – տիկեանի սրահը, 20 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՅՆԿ

A votre service
tous les services de la

banque nationale de Paris

présente dans le monde entier

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր·	
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՅՈՒՆԻՍ JEUDI 17 JUIN 1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12140

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.140

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Վերջացող շաբթուան ընթացքին վարիչան արուարձան Էվինէ–սիւր–Սէնի մէջ կայացաւ Ընկերվարական Միութեան Համագումարը։

Նպատակն էր, ինչպէս անունն ալ ցոյց կուտայ, վերակազմել Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութիւնը աւելի լայն սահմանի մը վրայ, զանազան ձախակողմեան կազմակերպութեանց եւ տարբեր մտայնութիւն։

Խօսելէ առաջ այդ համագումարին վրայ, կ'ուզինք յետադարձ համառօտ ակնարկով մը ներկայացնել ընկերվարական շարժման դէմառեր թուականներն ու հիմնական սկզբունքները։

Ընկերվարական Առաջին Միջազգայինը հիմնուած էր 28 Սեպտ· 1864ին Լոնտոնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Կարլ Մարքսի։ 1964ին մեծ հանդիսութեամբ տօնուեցաւ այս պատմական դէպքին հարիւրամեակը։

1870–71ի Ֆրանքֆուերման պատերազմին հետեւանքով կազմալուծուած՝ հարկ եղաւ սպասել մինչեւ 1889, վերակազմելու համար Երկրորդ Միջազգայինը՝ Փարիզի համագումարին մէջ։

Առաջին աշխարհամարտն ալ քայքայած էր Բ· Միջազգայինը։ Գերման ընկերվարականները քուէարկեր էին Վիլհելմ Բ· կայսեր պատերազմական եղմտացոյցը, հակառակ իրենց սկզբունքին ու խոստումին։

1923ին Համպուրկի մէջ վերակազմուեցաւ «Ընկերվարական Բանուորական Միջազգային»ը, որ իր կարգին կազմալուծուեցաւ, իբրեւ հետեւանք երկրորդ աշխարհամարտին։

1951ին Ֆրանքֆորթի մէջ հիմնուեցաւ Ընկերվարական Միջազգայինը։

Թէ՛ Համպուրկի եւ թէ Ֆրանքֆորթի պատմական — սահմանադիր — համաձոմարներուն մասնակցեցան Հ· Յ· Դաշնակցութեան պատգամաւորները։

Ֆրանքֆորթի համագումարին մէջ քուէարկուած Յայտարարութիւնն է, որ յատակ ձեւով կը պարզէ Ընկերվարական Միջազգայինի հիմնական սկզբունքները, որոնք ներազանցօրէն ժողովրդավարական հանգամանք կը ներկայացնեն եւ ի գործու են ցարդ։

Ըստ այդ Յայտարարութեան, Ընկերվարութեան սկզբունքներն են՝ բոլոր մարդոց ազատագրումը անտեսական, հոգեկան ու քաղաքական ամէն կարգի սորիւթենէ։ Ո՛չ մէկ ազգ առանձինն կրնայ լուծել իր անտեսական ու ընկերային հնդիրները։ Ազգային դերիշխանութիւնը պէտք է ապահովել ինքնորոշման իրաւունքով։ Ազգերու միջեւ կամաւոր գործակցութեամբ հաստատել միջազգային օրէնք մը, որ երաշխաւորէ ազգային ազատութիւնն ու մարդկային իրաւունքները։ Խախտիլ գործադրել Միացեալ Ազգերու Ուխտին սկզբունքները։ Մերժել ամէն տեսակի աշխարհակալութիւն, ձգնաժամ կամ չհաղորդում։ Վերաբաշխում աշխարհի հարստութեանց։ Սճում թերագնահատել երկիրներու արտադրողական կարողութեան։ Բարձրացում աղքատութեան, անգրագիտութեան եւ հիւանդութեանց։ Զարգացում յիշեալ շրջաններու տնտեսական, ընկերային եւ մշակութային կեանքին։ Վերջապէս՝ իրրեւ գերագոյն աշխատանք՝ պահպանում համաշխարհային խաղաղութեան, միջազգային դինադադարի ճամբով։

Այս առաջնորդող սկզբունքներով է, որ Մոսկուա վերջին շրջանին դժգոհ աչքով կը հետեւէր Ուլպրիխտի անդիջող եւ կարծր դիրքին Պերլինի եւ այլ հարցերու մէջ։ Հաւանական կը նկատուի նոյնպէս, թէ Մոսկուայի ճնշումին վրայ է, որ նախագահը հարկադրուեցաւ հրաժարիլ Համայնավար կուսակցութեան Ա· քարտուղարի իր պաշտօնէն։

Կեդր· Կոմիտէի նոր քարտուղարն է, որ պարզած է Արեւելեան Գերմանիոյ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը։ Հոնեքէր հաւաքական դեկավարութեան մը նպաստ արտայայտուած է ինչ որ անուղղակի քննադատութիւն մը կը նկատուի Ուլպրիխտի հասցէին։ Այս վերջինը մենաիրական ձեւով դեկավարեց երկիրը։

Հոնեքէր չեչտած է, թէ երկու Գերմանիաներ գոյութիւն ունին՝ հակառնակ վարչակարգերով։ Այս տարբերութիւնը կը ստեղծէ «բացարձակ բաժանում» մը Արեւելեան եւ Արեւմտեան Գերմանիաներու միջեւ։ Անիկա պատճառ չէ սակայն, որ համակեցութիւն մը ստեղծուի երկուքին միջեւ։ Պահանջած է, որ Արեւելեան Գերմանիա մաս կազմէ ՄԱԿի, ինչպէս նաեւ Դաշնակցային Գերմանիա վաւերացնէ Մոսկուայի եւ Վարշաւայի դաշնադրերը։ Ինչ կը վերաբերի Պերլինի՝ կարելի է համաձայնիլ պայմանով որ Արեւմտեան Պերլին առանձին դոյավիճակ մը ունենայ, անկախ քաղաքականութիւն մը Դաշնակցային Գերմանիոյ հետ բաղդատմամբ։

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԹՈՇԱԿԸ

Խորհ· Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան որոշումով, ինչպէս հաղորդած էինք Յունիս 9ին, բանուորներու, գրասենեակի պաշտօնեաներու եւ դիւղացիներու հանգստեան թոշակները յիսուն առ հարիւրի չափով կը կրկնուին, Յուլիս մէկին։

Առանձին հրամանագրով մը, որ կը կրէ Յունիս 3ի թուականը, կը ճշդուի, թէ 1971 Յուլիս մէկէն սկսեալ «բանուորներու եւ ծառայողներու (գրասենեակի պաշտօնեաները) հանգստեան կենսաթոշակի նուազագոյն չափը կը բարձրանայ, հասնելով ամսական 45 ռուբլիի, պահպանելով կենսաթոշակի գործող առաւելագոյն չափը՝ ամսական 120 ռուբլի»։

Այլ հաշուով, յիսուն առ հարիւրի յաւելում կրելով հանգստեան թոշակի նուազագոյն վճարումը կը հասնի ամսական 275 ֆրանքի, գործաւորներու եւ պաշտօնեաներու համար։ Առաւելագոյն թոշակը՝ 600 ֆրանք։

Գիւղական աշխատանքներու մէջ լըծուած անձերը նուազ թոշակ կը ստանան։ Այսպէս երկրորդ հրամանագրով մը այս վերջիններուն համար հանգստեան թոշակ կը նշանակուի նուազագոյնը ամսական 20 ռուբլի (100 Ֆր·)։ 120 ռուբլին միշտ կը մնայ առաւելագոյն վճարումը։

Յաւելում կը կրեն նոյնպէս աշխատանքի մէջ արկածահար կամ՝ գործի հետեւանքով հիւանդացած, հաշմանդամ կոլտնտեսականներու հանգստեան թոշակները։

Այսպէս՝ առաջին կարգի հաշմանդամներու համար ամսական նուազագոյն վճարումը պիտի ըլլայ 35 ռուբլի (175 Ֆ·) երկրորդ կարգի հաշմանդամներու համար՝ 25 ռուբլի (125 Ֆր·), իսկ երրորդ կարգի համար՝ 20 ռուբլի (100 Ֆր·)։

Տան ապրուստը ապահովող անձի կորուստին պարագային, ամսական նուազագոյն յատկացումը կ'ըլլայ 30 ռուբլի (150 Ֆր·), երբ ընտանիքին մէջ երեք կամ աւելի չաշխատող ձեռքեր կան, 20 ռուբլի (100 Ֆր·), երբ երկու չաշխատող կայ 16 ռուբլի (80 Ֆր·), երբ մէկ հոգի միայն չաշխատիր։

× Ֆրանքի համապատասխան դիները ներկայացուած են ըստ պաշտօնական սակին, որ գործնական դետնի վրայ բան մը ըսել չէ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒԼՊՐԻԽՏ ԲԱՑԱԿԱՅ Է ԺՈՂՈՎԷՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Արեւելեան Պերլինի մէջ, ինչպէս հաղորդած էինք, երեքշաբթի օր բացումը կատարուեցաւ Արեւելեան Գերմանիոյ Համայնավար կուսակցութեան 8րդ համագումարին։

Համագումարը քանեւերորս ժամուան յապաղումով կը բացուէր եւ, միեւնոյն առեն, փոփոխութիւններ կը մտցնէր օրակարգին մէջ։ Սակայն ամէնէն մեծ անակնկալը Ուլպրիխտի բացակայութիւնը եղաւ ժողովի բացումին։ Նախօրօք ճըշդուած էր, որ Ուլպրիխտ, Արեւելեան Գերմանիոյ նախագահը, պիտի արտասանէր բացման ճառը։ Արեւելեան Գերմանիոյ ձայնասփիւռն ու Թաս գործակալութիւնը իրենց հաղորդումներուն մէջ յիշատակեցին նախագահին բացման խօսքը, երբ իրականութեան մէջ ուրիշ մըն էր, որ կը կարդար Ուլպրիխտի ողջոյնի խօսքը, ինչ որ մտածել կուտայ, թէ բոլորին համար վերջին պահու անակնկալ մը եղաւ այդ։ Բացակայութեան պատճառ ներկայացուեցաւ Ուլպրիխտի անհանդստութիւնը, թէեւ օր մը առաջ արբանեակ երկիրներու վարիչներն էր ընդունած օդակայանին մէջ։

Քաղաքական չրջանակները այս բացակայութիւնը ապացոյց կը նկատեն, որ

Ընկերվարական Միջազգայինը կը մօտենայ արդի աշխարհը զբաղեցնող խնդիրներու լուծումին։

Դժբախտաբար տակաւին երկար ճամբայ կայ կտրելիք այս նպատակներուն հասնելու համար։

Նոյնիսկ Եւրոպան, օրրանը արդի քաղաքակրթութեան, չէ իրագործած ընկերվարական սկզբունքները։ Երկաթեայ վարագոյր մը երկուքի բաժնած է Արեւելքն ու Արեւմուտքը։

Պրիւնօ Փիթէրման, Ընկերվարական Միջազգայինի աւստրիացի նախագահը, խօսելով արբանեակ երկիրներու մասին, կ'ըսէ թէ Մոսկուա, յանուն Ընկերվարութեան, կը խեղդէ զանգուածներու ժողովրդավարական օրինաւոր բաղձանքները։ Խորհրդային համայնավարութիւնը չատոնց դաղրած դաղափարական ուժ մը ըլլալէ՝ դարձած է առանձնաշնորհեալ, մենաիրական հսկայ կուսակցութիւն մը, որ բոլորին կը պարտադրէ իր կամքը՝ կրթնած լայնատարած քաղաքական ոստիկանական ցանցի մը եւ դերակշիռ կարմիր բանակին վրայ։

Ու կը յիշէ 1968ի «Փրակայի գարունը», որ կը ձգտէր վերջ դնել այս կացութեան։ Սակայն երկար չտեւեց այդ գարունը եւ Չեխոսլովաքիա կրկին իննաւ կրեմլինի տիրապետութեան տակ, դինու զօրութեամբ։

Գոհ տարիէ ի վեր մեծ յառաջդիմութիւն արձանագրած է ընկերվարական շարժումը աշխարհի մէջ։

Ֆրանքֆորթի Յայտարարութեան մէջ խօսք չկայ «դասակարգային պայքար»ի մասին, որ ԺԹ· դարուն հիմնական սկզբունքն էր ընկերվարական շարժման։

Ժողովրդավարութիւնն է այժմ դեկավար սկզբունքը ընկերվարութեան։

ՀՐԱՆՏ–ՍՄՄՈՒԼ

ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ԵՐԷԿ

Ա.

Պահ մը ենթադրենք, որ ղրամ ըսուածը, մետաղ կամ թուղթ, անհետացած է աշխարհի երեսէն: Առաու է, մարդիկ չուկայ կ'իջնեն առեւտուր ընելու: Ցե – սարանը իսկապէս որ աննկարագրելի պիտի ըլլար... Սմոքինկով պարոնները, մինիժիփով կամ շորթով օրիորդները եւ տիկիններ՝ պարկերով, անասուններով եւ տուփերով բեռնաւոր պիտի իջնէին չուկայ իրենց գնումները ընելու համար, յետոյ պիտի վերադառնային տուն՝ ուրիշ պարկերով, անասուններով եւ տուփերով ծանրաբեռնուած...

Ու հիմա ուժ տանք մեր երեւակայութեան, վերադառնանք ժամանակներու արշալոյսին, երբ մարդ արարածը, թօ – թափելէ եառ իր անասնական կենցաղը, կը կազմէր ցեղախումբեր եւ հիմը կը դնէր ընտանեկան ու ընկերային կեանքի մը... Բնակութիւն կը հաստատէր ապահով վայրերու մէջ ու կը դառնար նըս – տակեաց: Իր ապրուստին մէկ մասը կը հանէր որսորդութիւն ընելով. բայց արդէն, տեղ–տեղ սկսած էր անասնաբուծութեան, երկրագործութեան եւ նախնական ճարտարարուեստի: Կը չինէր քարէ գործիքներ, զէնքեր, հիւսուածեղէն, կաւէ ամաններ: Եւ ունեցածին աւելցածը կամ չինածը կուտար չունեցածը ստանալու համար... Արհեստաւորը պէտք ունէր ուտեստեղէնի, որսորդը, երկրագործը եւ անասնաբոյծը պէտք ունէին գործիքներու, զէնքերու եւ հագուստի...

Երբ եղանակը յարմար նկատուէր, խումբ մը մարդիկ, ծանրօրէն բեռնաւորուած, կ'ուղղուէին դէպի անտառի մը բացատը: Հոն ձգելէ եառ իրենց բեռը, կրկին կ'անհետանային անտառին մէջ: Անմիջապէս եառ, ուրիշ ցեղախումբի մը մարդիկը, ուրիշ ապրանքներով բեռնաւորուած, կը մտնէին բացատին մէջ, վար կը դնէին իրենց բերածը, կ'առնէին միւսներուն ձգած ապրանքները ու կը հեռանային... Այս կ'ըլլար առեւտուր, առանց սակարկութեան, առանց վէճի, առանց հանդիպումի: Այս վայրենի կոչուած մարդիկը դեռ այնքան քաղաքակրթուած չէին զիրար խաբելու համար:

Հերոդոտոս մեզի կը պատմէ, թէ ինչպէս, Քրիստոսէ քանի մը դար առաջ, Կարքեդոնի Փիւնիկեցիները իրենց նաւերով կ'երթային Ափրիկէի հեռաւոր անկիւնները՝ առեւտուրի համար: Նաւը կը խարսխէին ծովուն բացերը ու նաւակներով կուգային մինչեւ ծովափ: Հոն, բաց դաշտի մը մէջ, կը շարէին իրենց ծախելիք ապրանքները, կերպասեղէն, մետաղէ գործիքներ, աման, եւայլն ու, կրակ մը վառելէ եառ, կը վերադառնային իրենց նաւը: Կրակի ծուխը տեսնելով, բնիկները խումբերով կը մօտենային առեւտուրի վայրը եւ ապրանքներու կոյտերուն դիմաց կը դնէին ոսկիի կտորներ եւ թանկագին քարեր ու կ'անհետանային անտառներու մէջ: Փիւնիկեցիները կրկին կ'իջնէին ծովափ: Եթէ առաջարկուած ոսկիի եւ թանկագին քարերու արժէքը կը համապատասխանէր իրենց ապրանքներուն արժէքին, կ'առնէին թանկագին առարկաները եւ կը մեկնէին: Եթէ անբաւարար դանէին, կրկին կ'ելլէին իրենց նաւը ու կը սպասէին: Բնիկները կը հասկընային այս երթեւեկին իմաստը եւ որոշ չափով կ'աւելցնէին ոսկիի եւ թանկագին քարերու քանակը: Զարմանալին հոն է, որ երկու կողմերն ալ կը վարուէին պարկեշտութեամբ եւ զիրար խաբելու փորձ չէին ըներ: Երանելի՛ օրեր, պէտք է ըսել, որ Պէյրութի չուկան դեռ գոյութիւն չունէր:

Իսկ Քրիստոսէ երեք դար առաջ, Հռոմայեցիները եւ Զիները ապրանք կը փոխանակէին Սուրիացիներու միջոցով: Հանդիպման վայրը կը դանուէր Քաշմիրի մէջ, Քարէ Աչտարակին չուքին տակ:

Սակայն, առեւտրականները կը փընտռէին միջոց մը դիւրացնելու համար այս գործողութիւնները: Եւ վաղուց գտնուած առարկաներ գործածուեցան իբրեւ արժէչափ: Թիպէթի մէջ սկսան գործածել խառացած թէյի ծրարները, Հնդկաստանի մէջ՝ լեզի նուշ, Քորէայի մէջ՝ բրինձ, եւայլն... Սակայն այս միջոցն ալ չատ գործածական չէր, որովհետեւ կարեւոր գնումները վճարելու համար, պէտք էր տեղափոխել մեծ քանակութեամբ դրամանիշ՝ բրինձ, նուշ, եւն...:

Հնդեւրոպական ժողովուրդները իբրեւ դրամանիշ կը գործածէին եզը... Հարուստ անձի մը համար կ'ըսէին 50 եղնոց մարդ է, երբ իրականութեան մէջ մէկ եղ իսկ չունէր: Հոմերոսի օրերուն, լաւ ստրուկ մը կ'արժէր չորս եզ: Արեւական ժողովուրդներուն դրամանիշը կը կոչուէր Ռուփի, այսինքն արջառ:

Ցայտնի չէ, թէ ո՛ր դարուն գտնուեցաւ առաջին գործնական դրամանիշը, որ խեցի մըն էր: Ամէնէն չատ գործածուած էր Ֆաւրի կոչուած խեցին, որ կը դտնուէր Հնդկաց ովկիանոսի ափերուն վրայ: Ափրիկէի մէջ, կով մը կ'արժէր 10 հազար քաւրի, այծ մը՝ 50 քաւրի: Բայց քաւրին ալ ունէր իր անպատեհութիւնները. դիւրաբեկ էր, արժէքը չատ ցած եւ մանաւանդ կը գտնուէր աշխարհի մէկ մասին մէջ միայն: Առեւտրականները սկսան պեղել իրենց ուղեղը եւ գտան... մետաղէ դրամանիշը: Ո՛չ կլոր դրամը, այլ մետաղէ ձողաւորը, ձողը՝ աղիւսը, դամեր եւ օղակներ: Ընդհանրապէս կը գործածէին երկաթը, պղինձը կամ ոսկերծաթը, կշռելով:

Հին Եգիպտացիները կը գործածէին ծայրը կոր մետաղէ ձողեր, թապնու կոչուած, որոնք բաւական ծանր էին: Կով մը կ'արժէր 120 թապնու: Բեռնակիր մը հազիւ կրնար փոխադրել կովու մը փոխարժէքը: Եւ յետոյ, թապնուները կը կշռուէին, անոնց խառնուրդը կը տարբալուծուէր եւ, երկար բարակ հաչիւնեբէ եառ, կ'որոշուէր անոնց իսկական արժէքը:

ՆՈՒՊԱՐ ԶԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՉԻՆԱՍՏԱՆ՝ ԱՅՍՕՐ

Մշակութային Յեղափոխութեան նպատակակէտերէն մէկն ալ այն էր, որ պէտք է քանդուէին այսպէս կոչուած «չորս հնութիւնները» — հին բաներ, հին միտքեր, հին աւանդութիւններ եւ հին սովորութիւններ:

Ասոնք արդէն իսկ տուժած էին հա – մայնավար իշխանութեան տարիներուն, սակայն Մաօ փորձեց նոր յեղափոխու – թեան ընթացքին, որ ծայր տուաւ 1966–ին, զանոնք բոլորովին անհետացնել հրապարակէն:

1966էն 1968ի տարիներուն խիստ քննադատութեան, յարձակման եւ ճնշման ենթարկուեցան այն ինչ որ մնացած էր հին կրօնական հետքերէն, հին նախապաշարումներէ, ինչպէս, օրինակ, աւանդական կարգով կատարուած հարսնիքներն ու յուղարկաւորութիւնները: Քննադատութեան ենթարկուեցան նոյնիսկ հին աւանդական ձեւի հագուստները: Տեսանելի հին բաները քանդուեցան եւ տեսակ մը հրահաղութիւն կատարուեցաւ հրկիզելով հին արուեստի առարկաները:

Երիտասարդ կարմիր Պահակները խուժեցին տուներ քանդելու համար ընտանեկան խորանները, որոնք սերունդէ սերունդ փոխանցուած սովորութեամբ կը ծառայէին իբրեւ կրօնական անկիւն՝ նուիրուած Կոմբուկիոս: Քանի մը մեհեաններ, մզկիթներ եւ եկեղեցիներ, որոնք դեռ կը ծառայէին իբրեւ աղօթատեղի՝ փակուեցան: Արդիլուեցաւ մուտքը նոյնիսկ այնպիսիներուն, որոնք բաց կը մնային օտար այցելուներու ցոյց տրուելու համար: Ասոնցմէ են Փեքինի Պուտտայի, Լամայի եւ Թաօյի նուիրուած մեծ մեհեանները: Մեհեաններէն դուրս հանուեցան խորաններն ու արձանները:

Փակուեցաւ այսպէս կոչուած Արդիլուած քաղաքը, որ պարիսպի մը եաին կը տարածուէր եւ իր մէջ կը պարփակէր պալատներ, հանդիսութեանց սրահներ, յատուկ բնակութեան թաղամասեր եւն.: Այստեղէն է, որ մինչեւ 1911 երկիրը կը կառավարէին կայսերական դերդաստանները:

Մշակութային Յեղափոխութեան ազդեցութիւնը ակներեւ է, քանի որ տունեբու մէջ այլեւս չկան խորաններ եւ ոչ ալ դուրսը՝ հրապարակներու վրայ հին աստուածներու արձաններ: Հոնկ–Քոնկ, որ աւելի արեւմտականացած է, կը պահպանէ հին աւանդութիւններն ու կրօնական հետքերը չնորհիւ իր չինացի բնակչութեան:

Այցելուն երբեք չի հանդիպիր կրօնական արարողութիւններու: Կրօնաւորները վերածուած են գլուցոցներու, չուքմարանններու կամ հանդստավայրերու:

Արդիլուած քաղաքը, որ արուեստի եւ ճարտարապետութեան ակնառու վայրն է, փակ է հանրութեան առջեւ: Քաղաքի մեհեանն ու մզկիթը ցոյց կը տրուին միայն օտար պետութեան եւ մահմետական պատուիրակութիւններու:

Չինական արուեստի իրերը, մեծ մասամբ երկրորդական արժէք ներկայացնող, ծախու են յատուկ խանութներու մէջ միայն օտարներու: Այսպիսի խանութներ կը գտնուին Փեքին, Թրխնձին, Շանկհայ եւ Քանթոն: Չինացիք երբեք առիթ չունին տեսնելու իրենց հին արուեստի այս նմոյշները, ինչպէս յախճապակիէ պատրաստուած իրեր, նկարներ, ոսկեղէն զարդեր եւայլն:

Մշակութային Յեղափոխութենէն առաջ կարելի էր յաճախ տեսնել կիներ իրենց աւանդական հագուստներով եւ չքպարուած: Հին ձեւի հագուստները ընդմիշտ վերցած են, եւ այսօրուան Չինուհին մարզոց նման կը հագնի կապոյտ կամ մոխրագոյն տաբատ եւ բաճկոն: Ոչ մէկ կին չրթունքի կամ այտի ներկ կը դրծածէ: Մարզոց պէս հագուած կիները կ'աշխատին այրերու կողքին նոյն վճարումով:

Աւանդական բազմանդամ ընտանիքներ, ըստ երեւոյթին, այլեւս գոյութիւն չունին: Այժմ փոքր ընտանիքներ կը կազմեն անոնք՝ այր, կին եւ մէկէն մինչեւ երեք զաւակ:

Հին հանդիսութիւններէն կամ տօներէն միայն մէկը մնացած է՝ Չինական Ամանորը, որ այժմ դարնան տօն անունը կը կրէ: Հանդիսութիւնները առաջուան դուրսդեղութիւնը չունին: Տօներ կան անշուշտ, սակայն յատկացուած են քաղաքական գործունէութեան, երբ քարոզչական բնոյթ ունեցող ներկայացումներ կը տրուին՝ քաղաքականապէս դաստիարակելու համար ժողովուրդը:

Դասական գրականութեան պատկանող գործեր չեն ծախուիր, բայց անոնք չինական կամ արեւմտեան: Գրախանութներու մէջ գրական գործերու փոխարէն կը վխտան Մաօյի երկերը եւ քանի մը քաղաքական բովանդակութեամբ պարբերականներ, բժշկական եւ այլ նիւթերու նուիրուած հատորներ:

Չինկհուաւ համալսարանի գրադարանի հին չինական գրականութեան բաժինը դեռ անփոփոխ կը մնայ: Սակայն վերջին անգամ հոնկէ կարդացուելու համար գիրք վերցուած է 1967 Յունուարին:

Այս օրերուն ո՛չ մէկ դասական օփերա,

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (137)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Վաճառականը կարգ մը խրատներ ու խորհուրդներ տալէ եառքը, նամակով մը գայն յանձնարարեց Քերովբէ էֆէնտիի, որ Ղուկաս էֆէնտիէն ընդունած հրահանգին համեմատ ստիպեց Երանիկի ամուսինը, որ անմիջապէս մեկնի Սամսոն, ուր իբր թէ իր ներկայութիւնը անհրաժեշտ էր:

— Երկու օրէն պատրաստութիւններս կը տեսնեմ ու կը մեկնիմ, պատասխանեց մարդը:

— Երկու օրը չանցնի հա, պնդեց Քերովբէ էֆէնտի եւ իբրեւ փոխադրութեան ու ճամբու ծախք հանեց տասը ոսկի տուաւ:

Արդարեւ երկու օրէն եառ վաճառականին քենակալը չողենաւ մտաւ ու մեկնեցաւ:

Ղուկաս էֆէնտի հասած էր իր նպատակին:

Անմիջապէս փոքրիկ տուն մը վարձեց Սարը Եար եւ հոն փոխադրեց քենին՝ Երանիկ, անոր փոքրիկ աղջկան՝ Պեր – ճուհիի հետ, որ տասնըմէկ տարեկան աղուոր աղջիկ մըն էր, մօր պէս սեւ ու գեղեցիկ աչքերով:

Ալ անկէ եառքը, շաբաթը դրեթէ երեք դիշեր Ղուկաս էֆէնտի Սարը Եար Երանիկի հետ կ'անցընէր:

Առաջին օրերը հոմանիի այս կենցաղը ամօթ ու միանդամայն պժգանք կը պատճառէր տիկին Թաղուհիի քրոջ, որ ներքնապէս չէր սիրեր Ղուկաս էֆէնտին եւ տարփական յարաբերութիւնները կը կրէր իբրեւ ապրուստի անհրաժեշտ միջոց մը: Բայց կամաց – կամաց վարժուեցաւ իր տարփածուի դերին, մանաւանդ, որ քեռայրն ալ ամէն միջոց դործ կը դնէր հաճելի դարձնելու համար այդ նոր կեանքը:

Ղուկաս էֆէնտի, որ ընդհանրապէս ադահ ու արծաթասէր էր, տուփական հաճոյքներուն համար չատ առատաձեռն կը դառնար եւ երբեք դրամը չէր խնայեր: Այսպէս, Երանիկ անսովոր պերճութեամբ կեանք մը կը վարէր Սարը Եարի մէջ: Խոհարար մը եւ սպասուհի մը ունէր իր հրամանին տակ եւ ամէն անգամ, որ վաճառականը կուգար, ճչմարիտ խընճոյքներ կը սարքուէին տան մէջ: Իր արդուզարդին համար ուզածին չափ դրամ կը տանար քեռայրէն: Բոլոր այս պերճանքը, որուն տակը կը քաշէր տարիներէ ի վեր, ամէն անգամ որ կուգար իր քրոջ տունը մնալու, տեսակ մը դինովութիւն կուտար իրեն ու այդ դինովութեան մէջ կը մոռնար իր արարքին տգեղութիւնը: Ղուկաս էֆէնտի հետզհետէ իր քենին հետ կիսաչխարհիկ կնոջ մը պէս սկսաւ վարուիլ, օղիի ու դինիի դործածութեան վարժեցնելով զայն, նոյնիսկ ստիպեց, որ թրքական երդեր երդէ, որովհետեւ Երանիկ դեղեցիկ ձայն մը ունէր:

Իրիկուն մըն ալ Ղուկաս էֆէնտի Սարը Եար եկաւ Քերովբէ էֆէնտիի ընկերակցութեամբ:

Երանիկ, երբ այդ անծանօթը տեսաւ իր քեռայրին հետ՝ չփոթեցաւ ու դժդոհ կերպարանք մը առաւ, սակայն վաճառականը մեկուսի ըսաւ իրեն.

— Ֆա ամուսնիդ չորպաճիի է, հարուստ վաճառական է, հեռը աղէկ վարուէ, դիտմամբ բերի, որ քիչ մը դինքը չոյենք ու ամօսկանը աւելցնել տանք:

Եւ սակայն Ղուկաս էֆէնտի բացարձակապէս կը ատէր, քանդի Քերովբէ էֆէնտին հոն բերած էր իրեւ իր հոմանիին տունը:

Երանիկ ստիպուեցաւ համակերպիլ:

Երկու բարեկամները օղիին ափսէն բերել տուին եւ սկսան խմել, հրաւիրելով նաեւ տանտիրուհին, որ իրենց հետ խմէ:

Ցետոյ վաճառականը խնդրեց իր քենիէն, որ երդ մը երդէ: Երանիկ ընդդիմացաւ եւ բացարձակապէս մերժեց:

— Ֆա, ի՞նչ կը քաշուիս, Քերովբէ էֆէնտին դուրսէն մարդ չէ, իմ ամէն օրուան բարեկամս է, դուչեց Ղուկաս էֆէնտի, որ արդէն օղիի ազդեցութեան տակ կը դտնուէր:

— Տիկինը չատ ամչկոտ կ'երեւայ, ըսաւ Քերովբէ ծաղրածու ձեւով մը, պինդը քաջալերելու համար՝ կեցիր ես նախ բան մը երդեմ:

— Կեցցես, Քերովբէ էֆէնտի, դուն նախ երդէ, տիկինն ալ այն ատեն կը ստիպուի երդել:

Օղիի դաւաթները կրկին լեցուեցան: Քերովբէ էֆէնտի սկսաւ տաճկերէն երդ մը երդել, մինչ վաճառականը, Երանիկի քով նստած, անընդհատ կը ստիպէր զայն օղիի դաւաթը պարպելու:

— Հայտէ նայինք, հիմա կարգը քուկինդ է, ըսաւ Քերովբէ էֆէնտի, երդը լմնցնելով:

Երանիկ նորէն վարանեցաւ, առարկեց թէ հարբուխ եղած է, անհանգիստ է, երդելու տրամադրութիւն չունի:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

—o—

ՄԱՅԻՍ 28–Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Շաբաթ երեկոյ Յունիս 5ին, կատարուեցաւ Հայաստանի անկախութեան հռչակման 53րդ տարեդարձը: Հաւուց Տէր Օսթաոյդէն Հայմաթի մեծ սրահը զարդարուած էր հայկական նկարներով, որոնց մէջ աչքի կը զարնէին մեծադիր նկարները Արամ Մանուկեանի, Դրոյի եւ հայկական եռագոյնի:

Ձոխ յայտադիր մը կազմուած էր Պերլինի Հայ Գաղութային Միութեան եւ Երիտասարդաց Ակումբի վարչութիւններէ – րուն կողմէ միասնաբար:

Պերլինի Հայ Գաղութային Միու – թեան վարչութեան կողմէ հանդէսին բացումը կատարեց Տոքթ. Պ. Ֆրունճեան, որ իր խօսքին մէջ ընդգծեց նշանակու–

թիւնը 1918 Մայիս 28ի անկախութեան հռչակման: Հայութեան դարաւոր երազն էր որ կ'իրականանար այդ օրը: Յիշեց բոլոր հերոսներն ու զոհերը, որոնք կերտեցին Հայաստանի անկախութիւնը եւ ներկաները յոտնկայս յարգեցին ա – նոնց անմոռաց յիշատակը: Ապա բաղդատելով Հայաստանի սկզբնական վիճակը ներկայի հետ, դուէց երկրին չինարա – րութիւնը եւ բարձր դիրքը, կոչ ուղղեց միշտ աւելի սեղմ կապ պահել Հայաս – տանի հետ եւ ի նշան հոգեկան կապակցութեան խմել դինին Հայաստանի բարգաւաճման համար:

Պր. Ժիրայր Գոչարեան, որ երիտասարդական Ակումբին կողմէ նշանակուած էր, կարդաց չատ լաւ պատրաստուած ճառ մը՝ օրուան նիւթը հանդամանօրէն չօշափուած:

Օրուան բանախօսն էր Պր. Յ. Վան – փուչ, որ 1918ի Մայիսեան օրերուն Հայաստանի մէջ ծառայած դինուորական մըն է. կարդաց խնամուած ճառ մը նկարագրելով 53 տարի առաջուան անցքերը եւ համաժողովրդական հերոսական ոգորումները Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի եւ Ղարաքիլիսէի կռիւներուն: Ապա բանախօսը փաստացի ընդդիմախօսեց կարգ մը պատմաբաններու, որոնք Հայաստանի Մայիս 28ի անկախութեան հռչակումը աղաւաղել ուզած են, բայց ճշմարտութիւնը չի ծածկուիր:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սի – րայօժար մասնակցութիւնը բերին՝ Տի – կին Մ. Տէր–Մարգարեան, որ արտասանեց «Գաղափարին»ը Սիամանթոյէ, Պր. Հ. Պետրոսեան՝ «Մայիսեան Ցիշատակ»ը Նորայր Պէյ Օհանեանէ եւ ուրիշ կտոր մը Յովհ. Շիրազէ, Պր. Արշակ Եարջանեան՝ «Ներանց» Ա. Ահարոնեանէ: Մէջ ընդ մէջ երգեց Պր. Մ. Ղարիբեան վեց երգեր կիթառի ընկերակցութեամբ Պր. Տէր–Մարգարեանի: Ապա դարձեալ արտասանութիւններ ըրին Օր. Մ. Տէմիր – ճեան («Մայրենի լեզու»), Պր. Մալճեան («Ազատագրութիւն ամենեցուն» եւ «Մոռա – նալ»):

Տրուած դաշարներու միջոցին ներկաներուն արամադրուած հայկական համադամները եւ դինին մինչեւ ուշ գիշեր երկարեցուցին այս հաճելի հանդիսը:

Շատ հետաքրքրական էր Պր. Ժ. Գո – չարեանի հայկական հին եւ նոր դրոշմաթուղթերու եւ Հայաստանի թղթադրամներու հաւաքածոյին ցուցադրութիւնը, որոնց հիացան մեր երիտասարդներն ու տարեցները:

ԹՂԹԱԿԻՑ

×

Յ. Գ.— Պերլինի Հայ Գաղութային Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Մայիս 9ի կիրակի օրը: Վարչութեան նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան տեղեկատուութիւնէն եանքը զոր կատարեցին Պարոններ Պ. Ֆրունճեան եւ Եր. Աբէլեան, վարչութիւնը ներկայացուց իր հրաժարականը: Նոր վարչութիւնը ընտրուեցաւ հետեւեալ անձերէն.– Պ. Ֆրունճեան (առենապետ), Գր. Մելիքեան (փոխ–առենապետ), Յովհ. Տէ – միրճեան (առենադպիր), Եղնիկ Մազ – լումեան (փոխ–առենադպիր), Եր. Աբէլ – եան (դանձապահ), Պերճ Հանըմեան (փոխ–դանձապահ), Պարոյր Քէչիչեան (գործօն անդամ):

ԿՈՉ

—o—

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՄԵՔԵՆԱՅ ՄԸ ՆՈՒԻԲԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան օժտելու համար քարէպագրութեան դունաւոր մեքենայով մը եւ Ակադեմիայի խմբագրութեան նամակին հիման վրայ, որ հրատարակուած է քիչ վերը, վարիպարնակ Պ. Գէորգ Պազըր – ճեանի նախաձեռնութեամբ կազմուած է յանձնախումբ մը, հետեւեալ անձերէ.— Պ. Զատիկ Խանգատեան (նախագահ), Պ. Յակոբ Վէզիրեան (քարտուղար), Պ. Գէորգ Պազըրճեան (դանձապահ), Պ. Պ. Վարդավառ Կէօվշէհեան, Կարպիս Զրբաշեան, Կարպիս Գապատայեան, Կրոնիկ Ալեան: Հարկ եղած մեքենան կ'արժէ երկու հարիւր հազար ֆրանք եւ յանձնախումբը քայլերուած առաջին նուէրին – րէն ի մօտոյ պիտի կատարէ ապսպրանքը (Նուիրատուներու Ա. ցանկը տես՝ Դ. էջ):

Յանձնախումբը կոչ կ'ընէ անխտիր բոլոր հայրենակիցներուն որպէսզի նկատի առնելով այս նուէրին կարեւորութիւնը, փութան իրենց մասնակցութիւնը բերել:

Դրամական առաքումները կատարել դանձապահին անունով.—

M. K. Bakerdjian
35, Rue de Trévise — Paris (9e)

×

Հայկական ՍՍՀ Գիտութիւնների Ակադեմիայի կից Հայկական սովետական Հանրապետարանի յատուկ դիտական խմբագրութիւնը մեծադոյն հաճոյքով տե – ղեկացաւ մի խումբ հայրենասէր Սփիւռքահայերի ազնիւ նախաձեռնութեանը՝ Հանրապետարանի խմբագրութիւնն օժ – տելու դունաւոր քարէդպրութեան մեքենաներով:

Մամուլում հրատարակուած յօդուած – ներից յայտնի է, որ հայ ժողովրդի պատմութեան մէջ առաջին անգամ լինելով, Սովետական Հայաստանում նախաձեռ – նուած է հրատարակելու հայկական առաջին ամբողջական հանրագիտարանը, 10–12 հատոր ծաւալով, որն ընդգրկելու է բոլոր գիտութիւնները, արուեստները, ընդհանուր պատմութիւնը եւայլն: Յատկապէս մեծ տեղ է տրամադրուելու հայ

պատմութեանը, մշակոյթին, արուեստ – ներին, պատմական տեղանուններին, հին ու նոր շրջաններին, Սովետական Հա – յաստանին ու Արեւմտահայութեանը: Հանրագիտարանը յագեցած պիտի լինի հայագիտական բազմաթիւ յօդուածներով, նիւթերով, քարտէզներով եւ նկար – ներով:

Ներկայիս Հանրագիտարանի խմբա – գրութիւնում աշխատում են շուրջ 150 մարդ, բոլորն էլ բարձրագոյն կրթու – թեամբ: Ըստ նախնական հաշիւների, Հանրագիտարանը կ'ընդգրկի մօտ 55 հազար բառ–տերմիններ, որոնց վրայ աշխատում է Սովետական Հայաստանի գիտական ամբողջ միտքը, մեր մշակոյթի լաւագոյն ներկայացուցիչները՝ ակադեմիկոսներ եւ Ակադեմիայի թղթակից անդամներ, գիտութիւնների դոկտորներ եւ թեկնածուներ, ինչպէս նաեւ բոլոր գիտութիւնների մեր լաւագոյն մասնագէտները: Հանրագիտարանի գլխաւոր խմբագրին է հանուր Հայութեան պարծանք, հայրենական եւ արտասահմանեան 18 ակադեմիաների եւ միջազգային ընկերութիւնների անդամ, Հայկական ՍՍՀ Գիտութիւնների Ակադեմիայի բազմամեայ, ինչպէս նաեւ գիտութեան միջազգային ընկերութիւնների Խորհրդի նախագահ Վիկտոր Համբարձումեանը:

Հանրագիտարանը, անկասկած, պատ – կանում է ամբողջ Հայութեանը: Նրա յաջողութեան գործում մեծ բաժին ունի նաեւ Սփիւռքահայութիւնը: Նրա տպաքանակը լինելու է 80·000, իսկական մի մրցանիշ հայ տպագրութեան պատմութեան մէջ: Այս տպաքանակի մի կարեւոր մասը բաժին է հանուելու Սփիւռքահայութեանը:

×

Ֆրանսիայի հայրենասէր Հայութեան ներկայացուցիչների ազնիւ եւ սրտաբուխ նախաձեռնութիւնը՝ Հանրագիտարանի խմբագրութիւնն օժտելու քարէդպրութեան անհրաժեշտ մեքենաներով, կը լինի Հայրենիք – Սփիւռք անքակտելի կապի մի նոր հիանալի օրինակ: Իւրաքանչիւր հատոր ունենալու է շուրջ 100 քարտէզ, դունաւոր եւ սեւ–սպիտակ: Դրան – նով իսկ Հանրագիտարանը, իր քարէդներով, աւելի կ'արժէքաւորուի եւ դիտական բնոյթ կը ստանայ: Սա, անշուշտ, կը լինի Ֆրանսայի Հայութեան լաւագոյն ներկայացուցիչների սրտի խօսքը մեր ներկայ մշակոյթի պատմութեան մէջ:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

Քաղաքական կամ երաժշտական կը ներկայացուի: Գոյութիւն ունին միայն տասը միատեսակ ներկայացումները, որոնք բեմ հանուած են Մշակութային Ցեղափոխութեան տարիներուն: Ամէնուր տարիներէ ի վեր տասնք կը ներկայացուին կա՛մ ամբողջովին եւ կա՛մ ալ մասնակի բաժիններով:

Նոյնիսկ մարդոց առօրեայ չարժուձեւը փոփոխութիւն կրած է: Նոյնպէս կենցաղը: Հարսնիքներն ու յուղարկաւորութիւնները աշխարհական բնոյթ ունին եւ չափազանց պարզ են, առանց ժողովրդային արտայայտութեան՝ խրախճանք, եւայլն:

Ձինական կեանքէն դուրս ելած է անցեալի դունագեղութիւնը, որու չնորհիւ Ձինաստան կը նկատուէր «խորհրդաւոր Արեւելք»ը: Այժմ աշխատող, տունէն դործ եւ դործէ տուն դացող մեքենական զանգուած մըն է, որ կը չարժի՝ նման Արեւմուտքի կեանքին: Այն տարբերու – թեամբ միայն, որ հոս մարդիկ մարքսեան բռնատիրութեան ներքեւ կը դըտնուին:

Հին ասացուածքներ երբեմն կը լսուին ժողովուրդի բերնին մէջ, սակայն, ներկայիս, մեծ մասամբ Մաօյի միտքերը, առակներն են որ կը մատնանչուին: Արեգակնային նոր տարին այժմ կը տօնուի երբեւ իրական Նոր Տարուան Օր: Միւս տօնական օրերն են, գարնան վատնօնէն զատ, Մայիս 1ն ու Հոկտեմբեր 1ը, Ազգային Օրը:

Նոր սերունդ մը հասակ առած է, եւ թէեւ դժուար է հին Ձինաստանը անհետացնել, այսուհանդերձ նոր Ձինաստան մը, հինէն բոլորովին տարբեր, ի յայտ կուգայ ներկայիս:

Թ. Ա. Թ.

ՄԵԼԻՀԱ ՆՈՒՐԻ ՀԱՆԸՄ

—o—

Կը չարունակէի հարցական ակնարկս սեւեռել իր աչքերուն բայց ահա ղգացի որ Րէմզի բուռն ցաւով մը կը տանջուէր. ուղեցի անմիջապէս կազդուրել դինքը:

— Եթէ վատ լուր չկայ, ի՛նչ փոյթ մնացածը... չուտով մենք եւ մեր զինակիցները կը յաղթենք: Մեր փայլուն մահիկը կը բարձրանայ երկնակամարին վրայ...

Իմ ոգեւորուած խօսքերուս միջոցին Րէմզի հեռուհեռէ աւելի տանջալի կը դառնար:

— Ինչ որ ըլլայ, ես քեզ կը հաւատամ, աւելցուցի եռանդով. բայց դուն կը կարծես թէ չարժեր ինձ հետ խօսիլ սրտակցութեամբ:

Րէմզի կը չարունակէր ինձ նայիլ այլայլած դէմքով: Երբեմն յօնքերը կը խոժոռէին, յետոյ կը պարզուէին:

— Այսօր, պնդեցի, ուրախութեան օր մըն է մեզ համար: Մեր թշնամիները կը պարտուին...

Րէմզի դլուխը ցնցեց դառնութեամբ.

— Մեր բուն թշնամիները, ըսաւ ակռաները սեղմելով, յաղթական են այս միջոցին:

— Ո՞րն է քեզ համար թշնամին: Ես այլեւս բան չեմ հասկնար: Վայրենիները եկեր են մինչեւ մեր մայրաքաղաքի դուռը...

— Թշնամին միայն այնտեղ չէ՛... վըստահ եղի՛ր, Մելիհա՛:

Ոտքի ելաւ եւ սկսաւ պտըտիլ սենեակին մէջ: Յանկարծ կանդ առաւ իմ դէմս, երկու ձեռքերը դրաւ ուսերուս վրայ եւ նայուածքը սեւեռելով աչքերուս՝ ըսաւ անձկալի ձայնով մը.

— Կարո՞ղ ես արդեօք դաժան ճշմարտութեան մը բեռը կրել:

Այդ պահուն ճշմարտապէս սարսափեցայ

Այրի Տիկին Գառնիկ Յովհաննէսեան, Տօքթ. Լուիզ Ֆօվ–Յովհաննէսեան, Տքթ. Ռոպէր Ֆօվ, Սթեֆան – Ղազարոս Ֆօվ–Յովհաննէսեան եւ բոլոր անոնք որ դինքը սիրած են խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, աներ–հօր եւ մեծ–հօր՝

ԳԱՌՆԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

(Էսկիշէհիրցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 13ին, 68 տարեկանին, յետ վիրաբուժական զոր–ծողութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ (Յունիս 18) առաւօտեան ժամը 10,30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրը–ուի Մառն–լա–Ֆոքէթի դերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամ–բարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայիս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատար–ուի, Կիրակի առաւօտ, Յունիս 20, յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 Ռիւ ժան Կուժոն, ի յիշատակ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՒԵՏԻՍ ԷՄԻՐԶԵԱՆԻ

(ծնեալ Մեղրիկ Տէրոսկի)

մահուան տարեվիցին

եւ իր ամուսնոյն՝

ԱՒԵՏԻՍ ԷՄԻՐԶԵԱՆԻ

ըստ փափաքին իրենց զաւակներուն՝ Տէր եւ Տիկին Խոսուար Էմիրզեանի:

Champ du Vert Chasseur 55
1180 BRUXELLES — Belgique

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Էօժէնի Շաղուճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան–դիստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ՇԱՂՈՒՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Տէր եւ Տիկին Նչան Սահիրեանի իրենց հօր Գարեգին Պոեանի մահուան առթիւ (Պելիս):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ամինեոնի մէջ վերջերս 36 տարեկանին մեռած տարաբախտ

ԳԱԲՐԻԷԼ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ

յիշատակին եղած են հետեւեալ նուէրնե–րը, փոխան ծաղկեպսակի.—

Տէր եւ Տիկին Յովհ. Պեհրիկեան, 25 ֆր. «Յառաջ»ին, 25 ֆր. «Աչխարհ»ի, Պ. Սարգիս Անտոնեան 5ական «Յառաջ»ի եւ «Աչխարհ»ի, Պ. Հրանդ Սիմոնեան 40 ֆր. Աղքատախնամին, 30 ֆր. Կարմիր Խաչին, 30 կապոյտ Խաչին, Պ. Տիգրան Շահ–պազեան (Մարսէյլ) 50 ֆր. Դպրոցասէր–ին եւ 50 Տէսինի յուշարձանին, Պ. Թագ–ուոր Մատոյեան 50 ֆր. Տէսինի յուշար–ձանին, Պ. Մ. Գաբրիէլեան 50 ֆր. Տէ–սինի յուշարձանին, Պ. Ղ. Գաբրիէլեան 10 ֆր. Տէսինի յուշարձանին եւ 10 ֆր. Աղքատախնամին, Պ. Աբր. Շահպազեան (Մարսէյլ) 50 ֆր. Հանդստեան տան, Է–պոյեան ընտանիք (Մարսէյլ) 50 ֆր. Հանդստեան տան, Պ. Ն. Նաճարեան 20 ֆր. Դպրոցասէրին, Պ. Խաչիկ Գաբրիէլ–եան 20 ֆր. Կարմիր Խաչին եւ 20 ֆր. Կապոյտ Խաչին:

(Գումարները ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՔԱՐՏԷՍԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԵԳԵՆԱՅԻՆ
Ի ՆՊԱՍՏ
Ա. ցանկ

Գէորգ Պաղըրճեան 30·000 ֆր.
Զաւիկ Խանզատեան 10·000 ֆր.
Յ. Մ. Մ.ի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղ 10·000 ֆր.:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին համար (Յուլիս եւ Օգոստոս) կ'ուզուին միջին տարիքի երկու հայ կիներ խոհա–նոցի աշխատանքներու օգնելու եւ ընդ. մաքրութեան համար: Դիմել Կապ. Խաչի դրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ, Շաբաթ կէս–օրէ եառ ժամը 3,30էն 6,30 կամ գրաւոր:

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԿՐԸՆՈՂԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմի–տէն, Հայաստանի անկախութեան հըռ–չակման 53րդ տարեդարձը կը տօնէ 20 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յոյներու եկեղեցիին սրահը, Ռիւ Թենե–ռալ Մանժէն (Կրընոպլը), Կռան Պուլ – վառներու մօտ:

Կը խօսի ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Ձոխ պիւֆէ եւ հայկական տաք մթնոլորտ

Հ. Յ. Պ.

ՇԱԻԻՂ.— Հ. Յ. Դ. Արզութեան խում–բի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երե–կոյ ժամը 9ին իր սովորական հաւաքա–տեղին:

ՊՏՈՅՏ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղը պատրաստ մը կը կազմակերպէ դէպի Քապուր Ցու–նիս 20ին: Երթուղարձի դինը 22 ֆրանք: Արձանագրութեան համար դիմել տեղ–ւոյն Խաչուհիներուն կամ հեռաձայնել ընկերուհի Թորոսեանի 253–63–63 եւ ըն–կերուհի Կուրպէթեանի 253–83–73:

Ժամադրավայրը՝ ժամը 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւ, Ամընիւ Արիսթիտ Պրիան Պանեէօ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Իսիի մասնաճիւղի պատրաստը որ տեղի պիտի ունենար Յունիս 20ին, յետաձըգ–ուած է Յունիս 27ին:

ԱՂՔԱՏԱՀԱՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ԻՆ, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ Տը Կոլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցի ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբը, որ չատ մը միջազգային Ֆէսթիվալներու ընթացքին բազմաթիւ եւ նախանձելի մրցանակ–ներով վարձատրուած է:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ, կարելի է նախօրօք սեղան ապահովել, հեռա–խօսելով 878–02–99 Փարիզ եւ կամ 964–20–67 Մոնմորանսի:

ԱԽԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՕՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎՈՒԱԾ, թէ՛ կէսօրին եւ թէ՛ երեկոյին: Զուարթ ժամանցի օր մը. երգ, նուագ, պարեր եւ անակնկալներ, մրեւնոյն ժա–մանակ առիթ տալով պատսպարեալներուն խանդավառ օր մը ապրելու:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

Մուտք 5 ֆր., ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք:

Անձրեւի պարագային, անհրաժեշտ ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Նա–խատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունել Հաստատութեան պարտէզը, չէնքի եռեւի կողմէն:

Ծանօթ.— Հանդստեան տուն երթալու համար չորեկառք առնել կարելի նոյն կայարանէն մինչեւ Անկէն (չորեկառք ժամը 10,02էն սկսեալ իւրաքանչիւր քա–ռորդ ժամերուն մինչեւ ժամը 17,02), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով իջնել կրոլէի անկիւնը

Կարեւոր.— Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարար–ուի պաշարեղէններով չգալ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ նահանգային Մուրատ Ու–սումնասիրաց Միութեան Կեդր. վարչու–թիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ անդամները ու համակիրները Կիրակի, Յունիս 20, ժամը 15ին, Զա–տիկեանի սրահը, 20 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե–ղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը չնորհակալու–թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Սիմոն Շիշմանեանի մահուան առթիւ.– Այրի Տիկին Սիրուհի Շիշմանեան 100, Հ. Զարուհեան 50, Տէր եւ Տիկին Ժ. Աբրահամեան, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հա–յապործեան 30ական, Տէր եւ Տիկին Կ. Կարապետեան, Յ. Մինասեան 20ական, Տէր եւ Տիկին Յ. Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկ. Յ. Ղազարեան, Տէր և Տիկ. Յ. Յա–կոբեան, Մոմճեան ընտանիք, Յ. Խորոշ–լանեան, այրի Տիկ. Բիւրիւլեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտչեան, Կ. Զամպաքճեան, Գ. Համբարձումեան 10ական ֆրանք:

(Շար.)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հան–սէրը եւ Դաշտահանդէսը Յունիս 27ին, Կիրակի ժամը 15–22, դպրոցի հովասուն պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ
Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ որ փանթէոնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի–Փավիյոն:

ՆՈՒԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկին Երուանդ Կա–րապետեան 100 ֆր., ողբացեալ Վ. Պօ–յաճեանի յիշատակին: Տիկին Ա. Ձընկը–տեան 50 ֆր. ողբացեալ Տ. Աժտէրեանի յիշատակին:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Թեոմի դպրոցական հանդէսը Յունիս 19, Շաբաթ երեկոյ ժա–մը 21ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ղե–կավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Մա–նուչ Շամիրեանի: Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր՝ դպրոցական ա–շակերտներու կողմէ:

Կը հրաւիրուին թաղեցիները անխտիր, զուարթ մթնոլորտ

Մուտքը ազատ է:

BAIL A CEDER

Ռիւ տը Փլերիի կեդրոնը սքանչելի լոֆալ մը, Բ. յարկ քոնֆէքսիոնի համար: Մոհանոցի յարմարութիւն:

Պայմանագիրը (պայ) 9 տարուան

Հեռաձայնել՝ 236–48–12

ԼԻՈՆԻ « ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ » ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

20 Յունիս Կիրակի ժամը 9էն մինչեւ ե–րեկոյ ուշ ատեն, Սէօռերու Մոնտրոռու ծառախիտ դաշտին վրայ

Հանդիսավայրը երթալու համար Պէյն–յէն ելլելին անմիջապէս դառնալ ձախ կողմը, Ռիւ տիւ Միսի:

«Հայկազեան» վարժարանի աշակերտնե–րու կողմէ հայկական երգախառն պարեր, դեղջկական դեղեցիկ նոր տարազներով: Ուրիշ չատ մը հաճելի անակնկալներ պատրաստութեամբ եւ ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին, ինչպէս նաեւ պիտի կատարեն « Հայկազեան » վարժարանի սկաուտական «Գայլիկ»ները իրենց դըօչի տակ երգման եւ դաւանանքի յուղիչ ա–րարողութիւնը, եւ այս առթիւ սկաուտի համազգեստով պիտի ըլլան մարզական խաղեր, ղեկավարութեամբ անձնուէր խմբապետ Պր. Ա. Տօնապետեանի:

Կարեւոր.— 20 Յունիս Կիրակի առաւօտ հաւաքուիլ եկեղեցւոյ դրան առջեւ, օթո–քառը կը մեկնի ժամը 10ին, իսկ կէսօրէ վերջ առնել Լափոն օթոքառը Լափայէթ կամուրջէն ու իջնել Պէյնօ–կառ:

Վիճակահանութեան տոմսերը կը քաշ–ուին տեղւոյն վրայ:

ORIENTOURS
(TOURISME LIBANAIS)
30, Rue Monsieur-le-Prince
Paris (6e)
Tél. : 326-92-26 et 033-92-04

Դէպի
ԼԻԲԱՆԱՆ, ՍՈՒՐԻԱ, ՅՈՐԴԱՆԱՆ, ԵԳԻՊՏՈՍ եւ ԻՐԱՔ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ
ORIENTOURS

Օդաճաւով երթուդարձի գին
950 ֆրանքէն սկսեալ
Արագ սպասարկութիւն

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Librairie Orientale H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (VIe)
Tél. : 326-88-65 C. C. P. Paris : 1278-35

HISTOIRE DE L'ARMENIE, H. Pasdermadjian, *Paris*	30 Fr.
AN ARMENIAN MISCELLANY, Aram Terzian, *with 8 miniatures*	30 Fr.
OURARTOU, par Boris Piotrovsky, *Paris, Illutré*	47 Fr.
L'ART ARMENIEN DE L'OURARTOU A NOS JOURS, *Catalogue de l'Exposition du Musée des Arts Décoratifs*	15 Fr.
DOCUMENTS OF ARMENIAN ARCHITECTURE, *Texte anglais et italien* 1) Haghbat, 2) Khatchkar, 3) Sanahin, *Chaque volume*	25 Fr.
MANUEL PRATIQUE DE LA LANGUE ARMENIENNE, H. Kurkjian	20 Fr.
MANUEL DE LA LANGUE ARMENIENNE, Prof. F. Feydit	48 Fr.
LE GENOCIDE DU PEUPLE ARMENIEN, P. Jean Mecerian	9 Fr.
LA PASSION DE CILICIE, Paul du Véou, *Paris*	25 Fr.
Victor Gardon : 1) LE VERT SOLEIL DE LA VIE :	22 Fr.
CHEVALIER A L'EMERAUDE	12 Fr.90
L'APOCALYPSE ECARLATE	24 Fr.

GRAND CHOIX DE LIVRES SUR L'ARMENIE ET LES ARMENIENS HISTOIRE, LITTERATURE, ART, CULTURE EN GENERAL

— Frais d'envoi à la charge du client —

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր·	
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0,50

ՈՒՐԲԱԹ
18
ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI
18 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12141

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.141

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽԸ՝ ՄԻԹԵՐԱՆ

Շատ հին է Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութեանց պատմութիւնը։

« Կուսակցութեանց » կ'ըսենք, որով հետեւ պահ մը մէկէ աւելի ընկերվարական կազմակերպութիւններ գոյութիւն ունեցած են միաժամանակ։ Բացի տե սարանութեան եւ գործելակերպի տարբերութենէն, վարիչ անձերն ալ պատճառ դարձած են այս բաժանումներուն։

Ֆրանսայի բանուորական առաջին կուսակցութիւնը կազմուած է 1879ին Մարսիլիոյ համագումարին մէջ Ժիւլ Կէսի կողմէ, որ ճանչցուած էր իբրեւ մարքսեան եւ ջատագով դասակարգային պայքարի։ Այս կուսակցութեան սկզբնական ծրագրի խմբագրութեան գործակցած էին կարլ Մարքս եւ Ֆրիտրիխ Էնկելս, գիտական ընկերվարութեան եւ 1848ի « համայնավարական մանիֆեստ »ի հեղինակները։

Խոտար Վայեան, Պրուս Ալման եւս կազմեր էին Ընկերվարական կուսակցութիւնները՝ «յեղափոխական» կամ « ան կախ» մակդիրներով։

Ընկերվարական Միջազգայինի Ամբա քէրամի համագումարը 1904ին հրաւիրեց Ֆրանսայի ընկերվարականները, որ բոլորը միանան միակ կուսակցութեան մը ծոցին մէջ ու դատապարտեց «վերաքննական փորձերը», որոնք կը ձգտէին փոխել դասակարգային պայքարի գործելակերպը։ Համագումարը որոշեց, որ իւրաքանչիւր երկիր ընկերվարական մէկ կուսակցութիւն միայն պէտք է ունենայ, ինչպէս որ մէկ « պրոլետարիատ » կայ։

1905 Ապրիլին Վայեանի, Կէսի, Ժօռէսի ընկերվարական խմբակցութիւնները փարիզի մէջ համաժողով դումարելով հիմը դրին Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութեան (Էս· Էֆ· Ի· Օ·)։ Ընդունուած Ծրագրի առաջին յօդուածին համաձայն, կուսակցութեան նպատակն էր ձեռք առնել երկրի իշխանութիւնը եւ ապահովացնել արտադրութեան եւ փոխանակութեան միջոցները։ Մէկ խօսքով՝ դրամատիրական ընկերութեան փոխարէն ստեղծել համայնատիրական ընկերութիւն մը։

Միացեալ Ընկերվարական կուսակցութեան ծոցին մէջ հակամարտ ձգտումներ ի յայտ եկան չուտով, երբեմն չեչտուած կերպով, մինչեւ առաջին աշխարհամարտը, մասնաւորապէս Ժիւլ Կէսի եւ Ժօրէսի մէջեւ։ Մինչ այս վերջինը կը ջատագովէր բարեշրջական սկզբունքներ՝ ընչաղուրկներու տառապանքը մեղմելու եւ յեղափոխութիւն պատրաստելու համար, Ժիւլ Կէս իրրեւ ուղղափառ մարքսական կը քարոզէր ձեռք անցընել քաղաքական իշխանութիւնը։

Ժօրէսի տեսակէտը կը յաղթէ։ 1906ին Լիմոժի համագումարին մէջ կէս փոք թամասնութեան մէջ կը մնայ։

1914ի պատերազմին, Ֆրանսայի ընկերվարական երեսփոխաններն ալ Ռայխսթակի սոցիալ-դեմոկրատներուն պէս կը քուէարկեն ազգային պաշտպանութեան ելմտացոյցը։ Նոյնիսկ պատերազմի ընթացքին դահլիճին մէջ նախարարական պաշտօններ կը ստանան Ժիւլ Կէս, Մարսէլ Սանպա եւ Ալպէր Թոմա։

Չինադարին խումբ մը ընկերվարականներ բաժնուելով կազմակերպութենէն, կը կազմեն Ֆրանս· Ընկերվարական կուսակցութիւնը։ Բայց յաջողութիւն չեն գտներ։

Բուն հերձուածը տեղի պիտի ունենար 1920 Դեկտեմբերին Թուրի համագումարին մէջ, ուր պատգամաւորները 1022ի դէմ 3208 ձայնով ընդունեցան Համայնավարական Գ· Միջազգայինին յարելու համար Կրէմլինի պարտադրած ծանօթ 21 պայմանները, զորս Մարսէլ Քաչէն եւ Լիւտովիք Ֆրօսար իրենց հետ բերած էին Մոսկուայէն։

Երրորդ Միջազգայինի կողմնակիցները անմիջապէս կազմեցին Ֆրանսայի Հա մայնավար կուսակցութիւնը։ Իւրացուցին կուսակցութեան պաշտօնաթերթ Իւմանիթէն, զոր հիմնած էր Ժան Ժօրէս։

Փոքրամասնութիւնը՝ գլխաւորութեամբ Լէոն Պլումի՝ հաւատարիմ մնաց Ընկերվարական կուսակցութեան եւ հիմնեց նոր պաշտօնաթերթ մը՝ Փոփիւլէր։ 1920 Դեկտեմբերի 30·000էն 1930ին 100·000ի բարձրացաւ ընկերվարականներու թիւը։

Վերջին չորեւն տարիներու ընթացքին կարեւոր, երբեմն նոյնիսկ առաջնակարգ դեր վիճակեցաւ Ընկերվարական կուսակցութեան՝ Ֆրանսայի ներքին քաղաքական կեանքին մէջ։ 1936ին Լէոն Պլում Ժողովրդական ճակատի, Զորրորդ Հանրապետութեան օրով Ֆէլիքս Կուէն (1946 Յունուարէն Յունիս), դարձեալ Լէոն Պլում (1946ին մէկ ամիս), Փօլ Ռամատիէ (1947), Կի Մոլէ (1956) դարձան վարչապետ։ Վէնսան Օրիոլ ընտրուեցաւ Հանրապետութեան Նախագահ (1947 Յունուար 16ին)։

Նոր հերձուածներ պիտի ծագէին Ընկերվարական կուսակցութեան ծոցին մէջ։ Ամէնէն կարեւորը տեղի ունեցաւ Ալժերիոյ 13 Մայիս 1958ի դէպքերէն ետք։ Զախ Ընկերվարականներու Միութիւնը և Ինքնավար Ընկերվարական կուսակցութիւնը 1960ին միանալով կազմեցին «Ընկերվարական Միացեալ կուսակցութիւն»ը (Փէ· Էս· Իւ·) դլխաւորու թեամբ Խոտար Տըփրէօի եւ Վէրտիէի։

1965ին Ընկերվարական կուսակցութիւնը յարեցաւ Զախերու Դաշնակցութեան՝ ընտրական նկատումներով։ Տը Կօլի եւ իր կուսակցութեան յաղթանակը նախադահական եւ խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ մեծ հարուած մը տուաւ ձախակողմեան տարրերուն, որոնք խարխափումներու մէջ էին, հետամուտ՝ ստեղծելու նոր եւ զօրաւոր կազմակերպութիւն մը, նպատակ ունենալով չահիլ յառաջիկայ ընտրութիւնները եւ ձեռք առնել իշխանութիւնը։

Կի Մոլէ, երկար տարիներ Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ· քարտուղարի պատասխանատու պաշտօնը վարելէ վերջ, տեղը տուաւ Ալէն Սավարիէ, որ կարեւոր դեր մը խաղաց Էվիանի Ժունիս 11–13ի համագումարը կազմակերպելու մէջ։

Այժմ Էվիանով նոր էջ մը կը բացուի Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութեան պատմութեան մէջ։

Հրապարակ իջած են նոր դէմքեր, որոնք կ'ուզեն նոր ուղղութիւն մը տալ ծօրէսի հին — դրեթէ հարիւրամեայ կուսակցութեան։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

կ'ըսէին որ այդ աստիճանին վրայ այլեւս մեծամասնութեան օրէնքը պէտք է խաղայ եւ ուժ աթոռները պէտք է բաշխուին միայն մեծամասնութեան անդամներուն մէջ։ Ի վերջոյ այս հոսանքն է որ յաղթած է։

Ընտրութենէն եաք, Ֆ· Միթերան յայտարարած է·— «Հիմա, կը մնայ պատասխանել այն յոյսին զոր էփինէի համագումարը երեւան հանեց երկրին մէջ։ Այդ համագումարին մէջ քուէարկուած ուղղութեան բանաձեւը յետ այսօրիկ ընկերվարականներուն օրէնքն է։ Պիտի դործադրուի։ Ինծի վստահուած պաշտօնը ընդունեցայ կուսակցութեան եւ ընկերվարութեան ծառայելու կամքով։ Կը մաղթեմ իմ պաշտօնավարութեան չրջանին պատասխանատուութեանց բերել քաղաքական նոր սերունդ մը»։

×

10էն 15 հազար ուղեվարներ գոյց մը ըրին Զորեքչաբթի օր Կառ տիւ Նոռէն Կառ Սէն Լազար, յայտնելու համար իրենց դժգոհութիւնները։ Նոյն օրը, ժամը 3ին, կը վերսկսէին բանակցութիւնները տնօրէնութեան եւ սենտիքաներու միջեւ։ Այս խօսակցութիւնները ընդհատուած էին Ուրբաթ օր, Սէ· Ժէ· Թէ·ն եւ Սէ· Էֆ· Տէ· Թէ·ն կառչած մնալով գըլխաւորաբար «արձակուրդի պարգեւին»։ Զորեքչաբթի օր ալ թէեւ խօսակցութիւնները կը չարունակուէին մինչեւ ուշ դիշեր, բայց ոչ մէկ արդիւնք չէին տար եւ երկու սենտիքաները կ'որոշէին Շապան Տէլմասի դիմել։

Ընդհանուր ձեւով գործադուլը կը չարունակէ ծանրօրէն խանգարել երթեւեկը մեծ դիծերու թէ արուարձաններու վրայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ դաշնակցային դատարան մը հրահանգեց «Նիւ Եորք Թայմզ»ի՝ առժամեայ կերպով դադրեցնել այսպէս կոչուած «Մք Նամարա» խիստ դաղտնի տեղեկագրին հրատարակութիւնը թերթին մէջ։ Տեղեկագիրը դժգոհ ձգած էր ամերիկեան իշխանութիւնները եւ կառավարութիւնը քննութիւն պահանջած էր։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ եւ Յունաստան զեկոյցով մը տրամադրութիւն կը յայտնեն աւելի եւս զարգացնելու իրենց յարաբերութիւնները, յատկապէս մշակութային, գիտական եւ դբօսաշրջիկութեան մարզերուն մէջ։ Միացեալ զեկոյցը, որ հրապարակուեցաւ երկու երկիրներու Արտաքին նախարարներու խօսակցութիւններուն առթիւ, կը չեշտէ, թէ Յունաստան եւ Ռումանիա զանազան համաձայնագիրներով պիտի զօրացնեն համագործակցութիւնը Պալքանեան երկիրներու մէջեւ։

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆԻ մէջ Պրանտ նկատել տուաւ, թէ Մ· Նահանգները չեն կրնար իրենց եւրոպացի դաշնակիցներու ուսին բարդել Ամերիկայի զինուորական պարտաւորութիւնները Ատլանտեան Ուխտին նկատմամբ։ Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ու Թանի հետ։

ԹԻԹՕ Պելկրատի մէջ յայտարարեց, թէ Եուկոսլաւիոյ վրայ կատարուած հըձումը պատճառ պէտք չէ դառնայ, որ ան վճռական կերպով քննութեան առնէ եւ լուծէ իր տնտեսական եւ ընկերային հարցերը։ «Վախ չունինք ճնշումներէն, որովհետեւ գիտենք, թէ կը պահպանենք մեր երկրին եւ ժողովուրդին միասնականութիւնը»։ Մտահոգ թիթօ դէմ ըլլալով հանդերձ գործադուլին, ընդունեցաւ որ բանուորները կրնան հարկադրուիլ գործադուլի դիմելու «ձեռք ձգելու համար իրենց իրաւունքը»։

ԲՐԵԺՆԵՒ Աբեւելեան Գերմանիոյ Հա մայնավար կուսակցութեան համագումարին յայտարարեց, թէ իրենք պատրաստ են համաձայնութեան գալու Պերլինի չուրջ։ Այս ուղղութեամբ պատրաստ են ամէն ճիգ ի գործ դնելու։ Համաձայնութեան համար պայման է սակայն, որ Նըկատի առնուին Արեւելեան Գերմանիոյ օրինական չահերն ու իրաւունքները այս հարցին մէջ։

ՓԱՐԻԶ Ֆրանսայի ամէնէն վտանգաւոր քաղաքն է, ինքնաչարժի երթեւեկութեան համար։ 1970ին մայրաքաղաքին մէջ արձանագրուած են ֆիզիքական վնաս պատճառող 14·314 արկածներ։ Վիրաւորուած են 15·444 հոգի եւ մեռած՝ 582 հոգի։ Երկրորդ տեղը կը գրաւէ Հիւսիսը 10·548 արկածներով եւ երրորդ տեղը՝ Պուչ տիւ Ռոնի նահանգը, որ արձանագրած է 9·122 ինքնաչարժի արկած։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Ծերակոյտը դէմ քուէարկեց եւ մերժեց վաւերացնել երկու ծերակուտականներու առաջարկը՝ ամերիկեան ուժերու պարպումի թուական նշանակել Դեկտեմբեր մէկը։ Հէթֆիլտ եւ Մք Կովըրն կ'առաջարկէին նաեւ, որ այդ թուականէն եաք Ծերակոյտը մերժէ ընդունիլ Հնդկաչինի զինուորական ծախքերու պիւտճէն։ Քուէարկութեան արդիւնքն եղաւ՝ 55 հոգի դէմ, 42 հոգի թեր։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը ներկայիս կը ձգտի եւ հաւանաբար մերժէ վաւերացնել Թեքսասի քարիւղի ընկերութեան համաձայնագիրը Ալժերիոյ հետ, որով յառաջիկայ 25 տարիներուն բնական կազ պիտի դնէ այս վերջինէն։ Վաւերացուելու պարագային՝ Ալժերիա տարեկան 140 միլիոն տոլար չահ կ'ապահովէ։ Ծանօթ է, որ Ալժերիա փետրուար 14ին ազդայնացուց Ֆրանսայի քարիւղի եւ կազի ընկերութեան յանձնուած հանքերը։ Ֆրանսա ճնշում կը բանեցնէ օտար երկիրներու վրայ, որպէսզի չդնեն ալժերական քարիւղ եւ կազ։

ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ ԱՆՅԵՒԱԼԻՆ ԵՒ ԵՐԿՍ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Առաջին անգամ, Լիտիացիները սկսան դործածել մետալի կտորներ, որոնք կը կրէին Պետութեան կնիքը, ինչ որ կը դիւրացնէր անոնց դործածութիւնը: Եւ այդ երկրին հռչակաւոր Կրեսոս թագաւորին կը պարտինք ոսկիէ եւ արծաթէ առաջին կլոր դրամները: Այսպէս՝ ոսկին կը դառնար դրամներու արժէքին չափանիշը: Կրեսոսի երկիրը հարուստ էր ոսկիով: Ո՛չ միայն կային հարուստ հանքեր, այլեւ՝ իր մայրաքաղաքէն կ՚անցնէր Փաքթոլ անունով գետը, որուն աւազներուն խառնուած էին ոսկիի կտորներ: Այսօր, Փաքթոլ անունը անցած է առասպելի, որովհետեւ ոչ միայն ոսկիի կտորներէ, այլեւ՝ նոյնիսկ ջուրէ դուրկ է:

Նոյն շրջաններուն, Աթէնքի մօտերը, Էկին կղզիին մէջ լոյս կը տեսնէր արծաթէ դրամ մը, որուն վրայ փորագրուած էր կրեայ մը: Այդ դրամը կը կոչուէր սթրաթէր, այսինքն անփոփոխ: Մեծն Աղեքսանդր, Պարսկաստանը գրաւելէ ետք պատրաստել կուտայ ոսկիէ կլոր դրամները, որոնք կը թաւալին աշխարհի բոլոր անկիւնները եւ զարկ կուտան առեւտուրին:

Կը մոռցուի նախամարդուն եւ նախնական ժողովուրդներուն պարկեշտութիւնը, առեւտուրը կը դառնայ չահու աղբիւր: Հրեան կը դտնուէր կրօնական կաչկանդումներու տակ: Իրեն արդիլուած էր մանաւանդ առեւտուր ընել օտար ազգերու հետ, այնպէս որ, սկիզբները, իրենց ձիրքերը ի գործ կը դնէին զիրար համոզելու համար: Պարկեշտութիւնը մոռցուած օրէնք մըն էր: Հին Կտակարանը կը խարանէ անպարկեշտ վաճառականը:

«Պիտի պակսեցնենք արմտիքներու չափը ու պիտի բարձրացնենք գիները: Պիտի խախտենք կշիռքները· աղքատը պիտի գնենք դրամով, եւ թշուառը զոյգ մը սանդալի փոխարէն...»:

Հռոմի մէջ առեւտուրը նկատուած է անպատուաբեր զբաղում մը: Մանր խանութպանները ստրուկներ են ընդհանրապէս: Միթէ առեւտրականներու եւ զօրերու աստուածը Նոյնը չէ՞, ճարպիկ եւ արագաշարժ Մերքիւրը:

«Առեւտուրը վատ զբաղում մըն է, կը զրէ Կիկերոն իր զաւկին, — միայն խաբելով կարելի է մեծ շահեր ապահովել... Խանութը նենգութիւններու որջ մըն է»:

Չինաստանի մէջ, առեւտրականը իրաւունք չունի կառքով ճամբորդելու, ո՛չ ալ կալուածատէր կամ պաշտօնեայ ըլլալու: Նոյնն է պարագան միջնադարեան Եւրոպայի մէջ, ուր մանր վաճառականը յանախորդներուն ուշադրութիւնը գրաւելու համար, իրաւունք չունի նոյնիսկ հագալու կամ փունգտալու:

Պետութիւնները, որոնք միշտ դրամի պէտք ունին, զանազան տուրքեր կը դնեն առեւտրականներուն վրայ, որոնք իրենց կարդին կը չնաին աւելի եւ աւելի կոպտելով յաճախորդները: Բայց հոս ալ Պետութիւնը կը միջամտէ: 301 թուականին, հռոմէացի կայսր մը հրապարակել կուտայ սակագիներու ցանկ մը եւ մահապիժներու կը սահմանէ այն բոլոր վաճառականներուն, որոնք չեն յարդեր որոշուած գիները... Ի զուր:

Չինաստան զանազան փորձեր կ՚ընէ դրամ մը դանելու համար դրամական տաղնապին: Հրապարակ կը հանէ ոսկիէ, արծաթէ, պղինձէ, նոյնիսկ երկաթէ դրամներ: Չինաստանին կը պարտինք նաեւ առաջին թղթադրամները, որոնք, իրականութեան մէջ, այծեամի մորթերու վրայ տպուած էին: Քրիստոսէ առաջ 650 թուականին է, որ նոյն Չինացիները հրապարակ հանեցին իսկական թղթադրամներ, որոնք երաշխաւորուած էին թէյով եւ աղով:

Մէջին դարը սկսաւ չարագուշակ դէպքերով: Բարբարոսները աւերեցին Հռոմէական կայսրութեան ամբողջ ժառանգութիւնը: Դրամն իսկ մոռցուեցաւ ժամանակի մը համար: Առեւտուրը վերադարձաւ իր նախապատմական չրջանին, փոխանակութեան:

Ժ.Ա. դարուն կը սկսի առեւտուրին վերելքը, չնորհիւ բազմահազար ուխտաւորներու, որոնք կը պարենաւորուէին ճամբայ ելլելէ առաջ: Խաչակրութիւնն ալ բերաւ իր նպաստը, որմէ օգտուեցան ընդհանրապէս Վենետիկի եւ Ճենովայի վաճառականները: Մինչ զանազան քաղաքներու մէջ կը հաստատուէին տարեկան տօնավաճառներ, ուր կը խուժէին ծախողներ եւ դնողներ Եւրոպայի զանազան չրջաններէն: Ֆրանսայի մէջ նշանաւոր էին Փրովէնի, Թրուայի եւ Սէն-Տընիի տօնավաճառները, ուր կարելի էր դանել ամէն տեսակ ապրանք եւ ուտեստեղէն:

Վճարումները կը կատարուէին տեղւոյն դրամանիշով: Այնպէս որ, սեղանաւորները մեծ չահեր կ՚ապահովէին դրամ փոխելու դործողութեան մէջ:

Ամերիկայի դիւտով, առեւտուրը կը մտնէ նոր ու վերջնական չրջանի մէջ, մանաւանդ երբ հոն կը դտնուին անհատնում ոսկիի եւ արծաթի հանքեր: Ամբողջ Միջին Դարուն, 20 թոն ոսկի հանուած էր հողէն: Մինչդեռ, միայն Ժ.Զ. դարու ընթացքին, Ամերիկայէն փոխադրուեցաւ 700 թոն ոսկի: Սպանիան է, որ կ՚օգտուի այդ բարիքներէն: Փարոլոս Ե. պատրաստել կուտայ նոր ոսկերդամ մը, որ կը կոչուի Թալէր Վիէննայի մէջ, Տոլէր՝ Մատրիտի եւ Մեքսիկոյի մէջ: Այդ տոլէրան անցնելով Միացեալ Նահանգներու սահմանը կը կոչուի Տոլար: Ոսկիի առատութիւնը պատճառ կը դառնայ, որ

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՓՐՈՖԵՍԻՕՐ ԱՐԲԱԿ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ (*) ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱՅԻ ՄԷՋ

Մայիս 23ին, Պարսկաստան ժամանեց անուանի հայ պիտնական Փրոֆ. Արբակ Մխիթարեան, որ ընդհանուր քարտուղարն է եւ Վարիչ Մարմնի անդամ Պրիւսէլի «Էլիզապէթ Թագուհի» ծանօթ Եդիպտաբանական Հիմնարկութեան լինչպէս նաեւ վարիչը Պրիւսէլի Արուեստի եւ Պատմութեան Արքայական Թանգարանի Իսլամագիտական բաժանմունքին:

Փրոֆ. Արբակ յատկապէս հրաւիրուած է Իրանա–Հնդկաստանի թեմի Թեմական Խորհուրդի կողմէ դեկավարելու համար Նոր Ջուղայի Ս. Ամենափրկչեան Հայոց պատմական վանքի նորակառոյց եւ դեղեցիկ արդիական Թանգարանի դիտական – դեղարուեստական դասաւորման աշխատանքները եւ միանդամայն ուսումնասիրելու եւ լուսանկարելու մանրանկարչական արժէք ներկայացնող ձեռագիրները, որոնք կը կազմեն Պրինց. Յովհաննէս Օհանեանի, Մինաս Մինասեանի, Յարութիւն Մկրտումեանի, Եղիա Յովհաննէսեանի, ինչպէս նաեւ Գարեգին Սրբազանի եւ Լեւոն Մինասեանի հետ նորակառոյց Թանգարանի եւ առաջնորդարանի մէջ Փրոֆ. Մխիթարեան խորհրդակցութիւն ունենալու դասաւորման աշխատանքներու մասին: Միաժամանակ այցելեց Մայր Տաճարը եւ կարդ մը այլ եկեղեցիներ, ինչպէս Ս. Բեթղէհէմ, Ս. Աստուածածին, Հայոց պատմական դերեզմանատունը եւ չարունակեց իր ուսումնասիրական աշխատանքները:

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ ՓՐՈՖ ԱՐԲԱԿԻՆ

Կիրակի երեկոյ, Մայիս 30ին առաջնորդարանի դահլիճին մէջ, Գարեգին Սրբազանը ընդունելութիւն մը տուաւ ի պատիւ Փրոֆ. Արբակ Մխիթարեանին, որուն ներկայ դտնուեցան Նոր Ջուղայի հայ համայնքի Ազգ. Իշխանութեան ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ դաղութի մշակութային միութեանց եւ մտաւորական – դեղարուեստական չրջանակներու ներկայացուցիչներ:

Գարեգին Եպիսկ. հակիրճ խօսքով մը ներկայացուց օրուան հիւրը եւ սրտանց չնորհակալութիւն յայտնեց իրեն իր պատրաստակամ ընդունման համար Թեմական Խորհուրդի հրաւէրին: Փրոֆ. Արբակ սրտալից եւ չերմ խօսքերով իր հոգեկան խորունկ բաւարարութիւնը եւ չնորհակալութիւնները յայտնեց հրաւէրին եւ կազմակերպուած ընդունելութեան համար եւ արտայայտեց իր հիացումը Նոր Ջուղայի հայ մշակութային ժառանգութեան մասին, մեծապէս դրուատելով զայն դուրգուրանքով պահող Նոր Ջուղայի հայ ժողովուրդը:

Ապա տեղի ունեցան պատշաճ հիւրասիրութիւններ եւ ապրանքներուն դիները բարձրացան: Գոյութիւն ունեցող ղրամանիշները չէն բաւեր առեւտուրի պէտքերը զոհացնելու համար: Տնտեսագէտներուն համար, այս կացութիւնը կը կոչուի էնֆլասիոն...

Բոլորս ալ դիտենք, որ ներկայիս աշխարհի տնտեսութիւնը կը տառապի էնֆլասիոն կոչուած դրամախտէ:

Ոչ մէկ նորութիւն արեւին տակ, ըսած են իմաստունները, Սողոմոնէն մինչեւ Լա Պրիւյէր:

ՆՈՒՊԱՐ ՋԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

(*) Թեմական Խորհուրդի անդամներ:

Ճաչկոյթ առաւօտեան իսկ Փրոֆ. Արբակ Մխիթարեան անմիջապէս դործի ձեռնարկեց եւ առաջնորդութեամբ Հայրապետական Պատուիրակին եւ թանգարանի պատասխանատու Պր. Լեւոն Մինասեանի չրջագայեցաւ հին եւ նոր թանգարանները եւ մօտէն ծանօթացաւ գեղարուեստական արժէք ներկայացնող առարկաներուն եւ նոր չէնքի տարողութեան սահմաններուն եւ ապակեվիթրինպահարաններուն, ըստ այնմ կատարելու համար իր դուցմունքները:

Առաջնորդարանի մէջ իրեն յատկացուած յատուկ սենեակի մէջ, ան սկսաւ նաեւ ուսումնասիրել եւ լուսանկարել կարդ մը ձեռագիրներ, որոնք թէ ընդհանուր հայկական մանրանկարչութեան եւ թէ Նոր Ջուղայի հայ մանրանկարչական դպրոցի տեսակէտէն առանձնայատուկ նշանակութիւն ունին:

Ուրբաթ օր, Նոր Թանգարանի ճարտարապետ Պր. Ժէնիա Աֆթանդիլեանի, ճարտարապետ Լեւոն Քէչիչեանի, Թեմական եւ Ներկայացուցչական Խորհուրդներու անդամներ՝ Պրնք. Յովհաննէս Օհանեանի, Մինաս Մինասեանի, Յարութիւն Մկրտումեանի, Եղիա Յովհաննէսեանի, ինչպէս նաեւ Գարեգին Սրբազանի եւ Լեւոն Մինասեանի հետ նորակառոյց Թանգարանի եւ առաջնորդարանի մէջ Փրոֆ. Մխիթարեան խորհրդակցութիւն ունեցաւ դասաւորման աշխատանքներու մասին: Միաժամանակ այցելեց Մայր Տաճարը եւ կարդ մը այլ եկեղեցիներ, ինչպէս Ս. Բեթղէհէմ, Ս. Աստուածածին, Հայոց պատմական դերեզմանատունը եւ չարունակեց իր ուսումնասիրական աշխատանքները:

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ ՓՐՈՖ ԱՐԲԱԿԻՆ

Կիրակի երեկոյ, Մայիս 30ին առաջնորդարանի դահլիճին մէջ, Գարեգին Սրբազանը ընդունելութիւն մը տուաւ ի պատիւ Փրոֆ. Արբակ Մխիթարեանին, որուն ներկայ դտնուեցան Նոր Ջուղայի հայ համայնքի Ազգ. Իշխանութեան ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ դաղութի մշակութային միութեանց եւ մտաւորական – դեղարուեստական չրջանակներու ներկայացուցիչներ:

Գարեգին Եպիսկ. հակիրճ խօսքով մը ներկայացուց օրուան հիւրը եւ սրտանց չնորհակալութիւն յայտնեց իրեն իր պատրաստակամ ընդունման համար Թեմական Խորհուրդի հրաւէրին: Փրոֆ. Արբակ սրտալից եւ չերմ խօսքերով իր հոգեկան խորունկ բաւարարութիւնը եւ չնորհակալութիւնները յայտնեց հրաւէրին եւ կազմակերպուած ընդունելութեան համար եւ արտայայտեց իր հիացումը Նոր Ջուղայի հայ մշակութային ժառանգութեան մասին, մեծապէս դրուատելով զայն դուրգուրանքով պահող Նոր Ջուղայի հայ ժողովուրդը:

Ապա տեղի ունեցան պատշաճ հիւրասիրութիւններ եւ ապրանքներուն դիները բարձրանան: Գոյութիւն ունեցող ղրամանիշները չեն բաւեր առեւտուրի պէտքերը զոհացնելու համար: Տնտեսագէտներուն համար, այս կացութիւնը կը կոչուի էնֆլասիոն...

Բոլորս ալ դիտենք, որ ներկայիս աշխարհի տնտեսութիւնը կը տառապի էնֆլասիոն կոչուած դրամախտէ:

Ոչ մէկ նորութիւն արեւին տակ, ըսած են իմաստունները, Սողոմոնէն մինչեւ Լա Պրիւյէր:

ՆՈՒՊԱՐ ՋԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Բան մըն ալ չունիս· պարզապէս նազ կ՚ընես, դոչեց Ղուկաս էֆէնտի, սրտնեղած դէմքով մը ոտքի ելլելով:

Քերովբէ էֆէնտի, ինքն ալ դանդաղելով ոտքի ելաւ, Երանիկի քով եկաւ եւ օղիի դաւաթը լեցնելով անոր տուաւ:

— Տիկին, օղի մըն ալ խմեցէք ու այն առեն անհանդստութիւններդ բոլորովին կ՚անցնի, պնդեց դաւաթը երկարելով:

— Շնորհակալ եմ, չատ խմեցի:

— Զէ, անպատճառ պիտի խմես, իմ ձեռքէս տակաւին չխմեցիր... հոգ մի ըներ, Ղուկաս էֆէնտին չի նախանձիր, անանկ չէ՞:

Եւ Քերովբէ էֆէնտի իր բարեկամին նայեցաւ:

— Ես չեմ խառնուիր, կ՚ուզէ խմէ, կ՚ուզէ չխմէ, պատասխանեց վաճառականը նոյն սրտնեղած դէմքովը, արդէն այս իրիկուն չեմ դիտեր ինչ է եղեր, կարծես դիտմամբ կ՚ընէ, որ մեր էէֆը հարամ ըլլայ:

— Եթէ ինծի համար է ձեր բռնած այս ընթացքը, ես ահա կ՚երթամ, ըսաւ Քերովբէ՝ Երանիկի դառնալով:

Երանիկ՝ նեղուած, օղիի դաւաթը առաւ եւ ումպ մը պարպեց:

— Կեցցես, դոչեց Քերովբէ էֆէնտի ուրախութեամբ, տեսա՞ր մի, հիմա հաշտուեցանք:

Ցետոյ, Ղուկաս էֆէնտիին դառնալով՝ որ միշտ հեռու կը կենար քէն ըրածի դէմքով, չարունակեց·

— Հիմա դուն ալ եկուր, քովերնիս նստէ, մէյ մէկ հատ ալ երեքս միասին ճնկենք, որպէսզի հաչտութիւնը կատարեալ ըլլայ:

Վաճառականը մօտեցաւ, դաւաթները կրկին լեցուեցան եւ ի նշան կնքուած հաչտութեան՝ իրարու զարնելէ ետքը պարպուեցան:

— Կարծեմ կերակուրին առեն եկաւ, եթէ կ՚ուզէք, սեղան նստինք, ըսաւ Երանիկ վերջ մը տալու համար օղիին:

Բայց Քերովբէ էֆէնտի չամառեցաւ:

— Մինչեւ որ երգ մը չերգես, սըկէ հունայ չեմ երթար, յայտարարեց բազմոցին վրայ փռուելով:

— Դուն ալ այս իրիկուն ամմա

ՊԵԿԱՆ ՉՈՎՈՂԸ

Նկուղագործն էր ամուսինս։ Ես իր մարդկային կեցվածքն ու հոգեբանությունը լավ գիտեի, որովհետև ինձ հետ նույնպես շատ անկեղծ էր։ Ամեն անգամ, երբ գործից վերադառնում էր, ինձ հետ կիսում էր իր ապրումները։ Ես էլ իմ կողմից ամեն ինչ անում էի, որ նրա հոգին ինձ համար միշտ բաց լինի։

Ամուսինս ինձ ասում էր, որ ամենից շատ սիրում է ինձ հետ ընթրել, որովհետև ես ոչ միայն լավ կին եմ, այլև լավ ընկերուհի։ Ես նրա ամենամոտիկ մարդն էի։ Ես գիտեի նրա ամեն մի շարժումը, ամեն մի ժեստը։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում ասել, երբ ասում է «այո» կամ «ոչ»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ուզում եմ»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «չեմ ուզում»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ թողեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի դիպեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի նայեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի խոսեցրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի հարցրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի հիշեցրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի մոռացրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի սիրեցրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի ատեցրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի վախեցրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի զայրացրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի ծիծաղեցրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի լացրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի ուրախացրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի տխրեցրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի հուզեցրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի հանգստացրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի անհանգստացրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի ձանձրացրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի հոգնեցրեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի տանջեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի խոշտանգեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի սպանեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի թաղեք»։ Ես գիտեի, թե ինչ է ուզում, երբ ասում է «ինձ մի հան

Այրի Տիկին Գառնիկ Յովհաննէսեան, Տօքթ. Լուիզ Ֆօվ–Յովհաննէսեան, Տքթ. Ռոպէր Ֆօվ, Սթեֆան – Ղազարոս Ֆօվ–Յովհաննէսեան եւ բոլոր անոնք որ պինգը սիրած են խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, աներ–հօր եւ մեծ–հօր՝

ԳԱՌՆԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ
(Էսկիշէհիրցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 13ին, 68 տարեկանին, յետ վիրաբուժական դործողութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ (Յունիս 18) առաւօտեան ժամը 10,30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Մառն–լա–Ֆոքէթի դերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայիս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Փօլատեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՆՇԱՆ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Այս առթիւ այրի Տիկին Փօլատեան եւ զաւակները կը նուիրեն 200 ֆր. Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան, եւ 100 ֆր. Տէսթինի Ապրիլեան յուշարձանին (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Ծաչի Պանեէօ–Քաչանի մասնաճիւղը ստացած է Պ. Պօյաճեանի մահուան առթիւ 100 ֆր. Մխճեան եւ Քէօքեան ընտանիքներէ: Սարգիս Շաղուճեանի մահուան առթիւ բարեկամներէ 100 ֆր., Ալֆորվիլլէն Տիկին Քէչիչեանէ 50, նոյն տխուր առթիւ եւ 10ական ֆր. Տիկին Այվազեանէ եւ Պ. Ճռայեանէ:

ՊՏՈՅՏ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՋ

Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղը պտոյտ մը կը կազմակերպէ դէպի Քապուր Յունիս 20ին: Երթուդարձի գինը 22 ֆրանք: Արձանագրութեան համար դիմել տեղւոյն Ծաչուհիներուն կամ հեռաձայնել ընկերուհի Թորոսեանի 253–63–63 եւ ընկերուհի Կուրպէթեանի 253–83–73:

Ժամադրավայր՝ ժամը 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւ, Աւընիւ Արիսթիտ Պրիան Պանեէօ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Իսիի մասնաճիւղի պտոյտը որ տեղի պիտի ունենար Յունիս 20ին, յետաձգուած է Յունիս 27ին:

ՏՈՒՀՄԻԿ ԵՐԳԻ ՇՔԵՂ ԵՐԵԿՈՅ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի 19 Յունիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20,45ին, պետական թատրոնին մէջ:

Կ'երգէ Երեւանի Երաժշտանոցէն վկայեալ Տիկին ԱՍՏՂԻԿ ՏԷՏԷԵԱՆ, դաշնակի մասնակցութեամբ Այտա Ֆերնանէզի:

Տիկին Յամիկ Քիւրքճէրեանի ղեկավարութեամբ քանըհինգ հոդիէ բաղկացած Սօսի պարախումբը իր ազգային դեղեցիկ տարազներով եւ հայկական զանազան պարերով:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայիները ժամ առաջ ապահովելու իրենց տոմսերը:

Ծանօթ.— 17 Յունիսէն սկսեալ տեղերը վարձել թատրոնի դռնապանին մօտ, ըստ սովորութեան:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին համար (Յուլիս եւ Օգոստոս) կ'ուզուին մինչեւ տարիքի երկու հայ կիներ խոհանոցի աշխատանքներու օգնելու եւ ընդ. մաքրութեան համար: Դիմել Կապ. Խաչի դրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ, Շաբաթ կէսօրէ եառք ժամը 3,30էն 6,30 կամ դրաւոր:

ԱՂՔԱՏԱՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 20ին, ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԴԻՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ Տը Կոլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբը, որ շատ մը միջազգային ֆէսթիվալներու ընթացքին բազմաթիւ եւ նախանձելի մրցանակներով վարձատրուած է:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ, կարելի է նախօրօք սեղան ապահովել, հեռախօսելով 878–02–99 Փարիզ եւ կամ 964–20–67 Մոնմորանսի:

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, թէ՛ կէսօրին եւ թէ՛ երեկոյին:

Զուարթ ժամանցի օր մը. երգ, նուագ, պարեր եւ անակնկալներ, միեւնոյն ժամանակ առիթ տալով պատսպարեալներուն խանդավառ օր մը ապրելու:

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով:

Մուտք 5 ֆր., ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք:

Անձրեւի պարագային, անհրաժեշտ ապահովութիւններ ձեռք առնուած են: Նախատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունիլ Հաստատութեան պարտէզը, չէնքի եռեւի կողմէն:

Ծանօթ.— Հանդստեան տուն երթալու համար չոգեկառք առնել կարելի Նոռմանտեան կայարանէն մինչեւ Անկէն (չոգեկառք ժամը 10,02էն սկսեալ իւրաքանչիւր քառորդ ժամերուն մինչեւ ժամը 17,02), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրոլէի անկիւնը

Կարեւոր.— Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարարուի պաշարեղէններով չգալ:

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES
de Tissus Haute Couture
et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

Surprise-Party

Կազմակերպուած Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ – Քաչանի Մուրատ խումբին կողմէ, այս Շաբաթ ժամը 21ին:

Ուսանողական Մարի – Նուպար
Հայ Տան սրահին մէջ
57, Պուլվար Ժուռտան

ԱՌԱՏ ԿԵՐՈՒԽՈՒԻՄ
Մուտք 5 ֆրանք

ԼԻՈՆԻ « ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ » ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

20 Յունիս կիրակի ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ ուշ ատեն, Սէօռերու Մոնտրոռու ծառախիտ դաշտին վրայ

Հանդիսավայրը երթալու համար Պէյնոյէն ելքին անմիջապէս դառնալ ձախ կողմը, Ռիւ տիւ Միտի:

«Հայկազեան» վարժարանի աշակերտներու կողմէ հայկական երգախառն պարեր, դեղջկական դեղեցիկ նոր տարազներով: Ուրիշ չատ մը հաճելի անակնկալներ պատրաստութեամբ եւ ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին, ինչպէս նաեւ պիտի կատարեն « Հայկազեան » վարժարանի սկաուտական «Գայլիկ»ները իրենց դրօշի տակ երդման եւ դաւանանքի յուզիչ արարողութիւնը, եւ այս առթիւ սկաուտի համազգեստով պիտի ըլլան մարզական խաղեր, ղեկավարութեամբ անձնուէր խմբապետ Պր. Ա. Տօնապետեանի:

Կարեւոր.— 20 Յունիս կիրակի առաւօտ հաւաքուիլ եկեղեցւոյ դրան առջեւ, օթոքառը կը մեկնի ժամը 10ին, իսկ կէսօրէ վերջ առնել Լափոն օթոքառը Լափայէթ կամուրջէն ու իջնել Պէյնօ–կառ:

Վիճակահանութեան տոմսերը կը քաշուին տեղւոյն վրայ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԿՐԸՆՈՂԻ ՄԷՋ

Հ. Ը. Դ. Եօթնեղբայրեան Ենթակոմիտէն, Հայաստանի անկախութեան հրըչակման 53րդ տարեդարձը կը տօնէ 20 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յոյներու եկեղեցիին սրահը, Ռիւ Ժենեռալ Մանժէն (Կրընոպլը), Կառն Պուլվառներու մօտ:

Կը խօսի ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
Ձոխ պիւֆէ եւ հայկական տաք մթնոլորտ

Հ. Ը. Դ.

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Ը. Դ. Արղութեան խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին իր սովորական հաւաքատեղին:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Պարզեւաբաշխութեան հանդէս 26 Յունիս, Շաբաթ ժամը 11,30ին ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ, ժամը 13ին ընտանեկան ճաշ, ժամը 16ին պարզեւաբաշխութիւն:

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ամավերջի ճաշին, բարեհաճին տեղեկացնել Տեսչութեան մինչեւ 20 Յունիս:

Ճաշադին 15 ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ նահանգային Մուրատ Ռաւմնասիրաց Միութեան կեդր. վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ անդամներն ու համակիրները Կիրակի, Յունիս 20, ժամը 15ին, Զատիկեանի սրահը, 20 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժեռոմի ղպրոցական հանդէսը Յունիս 19, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Մանուչ Շամիրեանի: Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր՝ ղպրոցական աշակերտներու կողմէ:

Կը հրաւիրուին թաղեցիները անխտիր, զուարթ մթնոլորտ

Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՐ

A votre service
tous les services de la

banque nationale de Paris

présente dans le monde entier

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր·	
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0,50

ՇԱԲԱԹ
19
ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI
19 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12142

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.142

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԱԿԱԶՄԵԱԼ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնը իր պատմութեան մէկ նոր դարձակէտը նշեց Էփինէ – Սիւր – Մէնի եռօրեայ համագումարին մէջ (Յունիս 11 – 13)։

Այցառաքեալ հոսանքներու խառնուրդ մը կը մասնակցէր համագումարին։ Առաջին անգամն է, որ «ընկերվարական» նման ժողով մը տեղի կ'ունենար Ֆրանսայի մէջ։

1965էն ի վեր «ձախ» կազմակերպու – թիւնները որոնումներու մէջ էին միայց – եալ ճակատ կազմելու եւ ընդդիմադիր հեղինակաւոր ուժի մը վրայ կռթնած՝ պայքարելու համար օրուան իշխանու – թեան եւ անոր պաշտպան հոսանքներուն դէմ։

Վեց տարուան փորձերը ձախողու – թեամբ վերջացան։ Խարխափումներու եւ որոնումներու երկարատեւ շրջանէ մը վերջ, դիրքերը աւելի ճշդուեցան եւ կացութիւնը զգալիօրէն յստակացաւ։

Շուրջ հազար պատգամաւորներ մաս – նակցեցան Էփինէի համագումարին, ուր երեք օրուան ընթացքին խօսուեցան բազմաթիւ ճառեր՝ ճշդելու համար վե – րակազմեալ ընկերվարական կուսակցու – թեան հեռեւելիք ուղղութիւնը ներքին, քաղաքական ճակատին վրայ եւ իշխանու – թեան հասնելու միջոցները։

Ճառախօսներու առաջին չարքին վրայ էին՝ Ալէն Սավարի, որ 1969 Յուլիսէն ի վեր ընկհանուր քարտուղարն է ընկեր – վարական կուսակցութեան, Ֆրանսուա Միթռան, ձախերու դաշնակցութեան նախկին նախագահը, կի Մոլէ՝ կուսակ – ցութեան երկար տարիներու նախկին ընդհ· քարտուղարը, կասթոն Տըֆէր՝ Մարսիլիոյ քաղաքապետն ու Սպղ· ժո – ղովի ընկերվարական խմբակցութեան նախագահը, Շաւնէրնիակոր, Քրէօզի եւ – րեսփոխանը, Լուի Մէրմոզ, ձախերու դաշնակցութեան նախկին ընդհանուր պատուիրակը, Թէրար Թաֆէ՝ նախկին նախարար, Շառլ Հէրնիւ Թաքսիէններու ակումբին նախագահը եւ Փիէր Մօրուա, նորի դաշնակցութեան քարտուղարը։ Ասոնք առին նաեւ բազմաթիւ ուրիշներ։

Համագումարին մէջ տիրապետող նիւ – թը համայնավար կուսակցութեան հետ յարաբերութեանց խնդիրն էր։

Տարիներէ ի վեր ձախակողմեան կազ – մակերպութիւնները կը յամառէին իրենց ծրագրած միացեալ ճակատէն դուրս ձգ – ել համայնավար կուսակցութիւնը, նկատելով որ անիկա անկախ կազմակեր – պութիւն մը չէ, Մոսկուայէն կը ստանայ իր հրահանգները, զորս կոյղղկուբոյն կը դործադրէ։

Սակայն Չեխոսլովաքիոյ խնդրէն ի վեր որոշ հոգեփոխութիւն առաջ եկաւ Ֆրան – սայի համայնավար կուսակցութեան ծո – ցին մէջ։ Պատասխանելով ձախերու նե – ղացուցիչ կրկնակի հարցումներուն, համայնավար վարիչները հրապարակաւ յայտնեցին, որ դէմ էին կարմիր բա – նակի միջամտութեան, Փրակայի դը – բաման եւ չեխ վարիչներու պաշտօնա – զրկման։

Էփինէի թեր ու դէմ բուռն վիճաբա – նութիւնները օրակարգի դլխաւոր հար – ցերուն շուրջ ի վերջոյ յանդեցան երկու բանաձեւերու, որոնցմէ մէկուն յաղթա – նակը վճռական դեր պիտի կատարէր։

Տարակարծութիւնը կը դառնար հա – մայնավարներու հետ յարաբերութեանց շուրջ։

Ալէն Սավարի – կի Մոլէի բանաձեւը կ'առաջարկէր համայնավար կուսակցու – թեան հետ խօսակցութիւնները շարու – նակել 22 Դեկտ· 1970ին հրատարակուած առաջին հաշուեկշռի հիման վրայ եւ ա – ւելի խորացնել զանոնք, որպէսզի հնա – րաւոր ըլլայ ստեղծել «կառավարութեան ծրագրի»մասին վիճաբանութիւն բանալու անհրաժեշտ երաշխաւորութիւնները, ինչ որ միաժամանակ առիթ պիտի ընծա – յէ հրապարակաւ իրարու հետ ճակատե – ցնելու դաղափարները։ Այս խօսակցու – թեանց հետ միաժամանակ մասին որոշ – ուած հաւաքական դործնական աշխա – տանքներ պէտք է տարուին կառավարու – թեան դէմ, նպատակ ունենալով փոփո – խութեան ենթարկել վարչաձեւը։

Ֆրանսուա Միթերանի բանաձեւը «հիմ – նական հարց» կը նկատէր բոլոր ձախա – կողմեաններու միութիւնը եւ համայնա – վար կուսակցութեան հետ դործակցու – թիւնը յստակ ու որոշ խնդիրներու շուրջ, մկրտի ձդելով դաղափարախօսա – կան տարտամ վիճաբանութիւնները։

Կասթոն Տըֆէր եւ Փիէր Մօրուա փոր – ձեցին իրաւարարի դեր կատարել եւ միացնել երկու բանաձեւերը, սակայն ի վերջոյ յաղեցան Միթերանի բանաձե – ւին, որ ինչպէս դրեցինք, ընդունուեցաւ 41757ի դէմ 43926 ձայնով։ Ձեռնպահ՝ 3925 ձայն, քուէարկութեան մասնակցիլ չուզողներ 83 ձայն, քուէարկութեան պահուն բացակայ՝ 1028 ձայն։

Միթերանի յաղթանակը անակնկալ էր չատերուն համար։ Ալէն Սավարի, որ երկու տարիէ ի վեր աշխատած էր ոտքի վրայ կանդնուն պահել Խ Էֆ Ի Օն, հի – ասթափուած է։

Իմանիթէի խմբագիրը վերլուծելով քուէարկուած բանաձեւը, դիտել կու – տայ թէ յաղթանակը տարին անոնք, որ հակառակ էին բոլոր ձախերու միու – թեան։ Կ'ընդդծէ նաեւ, որ Միթերան բուռն ճառ մը խօսեցաւ համայնավարնե – րուն դէմ եւ հակասութեան մէջ դրաւ ինքզինք, միւս կողմէ ներկայանալով իբրեւ ախոյեան ձախակողմեան կազմա – կերպութեանց միութեան եւ դրամատի – րութեան դէմ պայքարի։

Կարելի չէ այժմէն դուշակութիւններ ընել վերակազմեալ ընկերվարական կու – սակցութեան ապագային մասին։ Դիւ – րին չէ մէկ օրէն միւսը լուծել բարդ հարցեր։

Մեղի կը մնայ սպասել՝ տեսնելու հա – մար թէ ի՛նչպէս պիտի դասաւորուին կուսակցութեան դեկավարութեան եւ քաղաքական ուղղութեան կնճռոտ խըն – դիրները։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

—o—

Հինդշաբթի օրուան տասնեւերկու ժամուան վիճաբանութիւնները ոչ մէկ օդուտ ունեցաւ, նոյնիսկ կացութիւնը բարելաւելու համար։ Ծանօթ է որ նա – խարարապետը մերժած էր սենտիքաները ընդունիլ, յայտնելով թէ կառավարու – թիւնը չի կրնար հաստատութեանց դե – կավարութեանց տեղը առնել եւ անկէ

առաջ կը սկսէին նոր խօսակցութիւններ, որոնք պահ մը, չփոթութեան հեռեւան – քով լաւատեսութիւն կը ներչնչէին, ա – պա կը յանդէին նոյն անելին։ Արդարեւ մինչ երկու սենտիքաները (Սէ ժէ թէ եւ Սէ էֆ Տէ թէ) կը պնդեն արձակուրդի պարզեւին վրայ, անօրէնութիւնը չի զի – ջիր, չեչտելով թէ Յունուար 11ի պայ – մանագրութիւնով նման բան չէ նախա – տեսուած 1971ի համար։ Տնօրէնութիւնը կ'առաջարկէ դործադուլի օրերու աշխա – տավարձերը չդեղչել այս ամիս իսկ, այլ մաս մաս տարուոյն ընթացքին, բայց սենտիքաները չեն դոհանար։

Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը ծանր ընոյթ կը ստանայ նախ ուղեվար – ները այլեւս ջղային դարձած են եւ դա – նադան արարքներու կը դիմեն, ինչպէս՝ խանդարել բանող կառախումբերու դը – նացքը, դիծերը խճողել եւն. եւն.։ Ջը – դայնացած են նաեւ հոդաշրջծները, ո – րոնց ապրանքները դետնախնձորէն մին – չեւ պատուղ կը մնան տեղւոյն վրայ եւ կը փճանան։ Ցոյցեր կը սկսէին Ուրբաթ օր Պրըթաները եւ այլ գաւառները։

Մնաց որ տագնապին լուծումը բաւա – կան դժուար է այլեւս եթէ կառավարու – թիւնը այսինքն երկաթուղիի բուն փաթ – րոնը տեղի տայ, այդ պիտի նշանակէր թէ այլեւս կարելի է թաղել պայմանա – դրական բոլոր համաձայնագրերը, քանի որ անոնք այլեւս ոչ մէկ արժէք եւ ե – րաշխաւորութիւն կը ներկայացնեն։ Նը –ման դիրք մը նաեւ անպարկեշտ կ'ըլլայ հանդէպ միւս հինդ սենտիքաներուն, ո – րոնք թէեւ փոքրամասնութիւն, վերջ տուած են դործադուլին հարիւրին մէկ յաւելումը ձեռք ձդուած առեն, այսինքն դործադուլի սկիզբը։ Եթէ տեղի չտան դժուար է նաեւ խորհիլ թէ Սէ ժէ թէն կրնայ ի վերջոյ տեղի տալ, այսինքն «ապտակը» ընդունիլ։ Բայց եւ այնպէս եզք մը պէտք է դտնուի նոր բարդու – թիւններ չստեղծելու համար մեծ արձա – կուրդներու նախօրեակին։ Մէկ կողմէ վախ կայ նաեւ որ չարժումը ծաւալի եւ տարածուի այլ ճիւղերու։

Մի քանի պատահած են Նիս, ուր ուղեվարները դիծերուն վրայ պառկած են որպէսզի Փարիզ – Վէնթիմիլլ կառա – խումբը չմեկնի (մեկնած է երեք ժամ յապաղումով)։ Խափանարարական ա – րարքներ կը դործուին Թիռնվիլ եւն. եւն։ Մթնոլորտը լարուած է եւ դործա – դուլն ալ չատ անժողովրդական է հասա – րակութեան մօտ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆի եւ Թոքիոյի մէջ հա – մաձայնագիր մը ստորագրուեցաւ, որով Մ· Նահանգները ձափոնի կը վերադար – ձընեն Օքինաուա կղզին։ Ամերիկացիք զայն դրաւած էին 1945ին, 82 օրուան ա – րիւնալի կռիւներէ ետք։ Համաձայնագի – րը ստորագրուեցաւ երկու երկիրներու մայրաքաղաքներուն մէջ միաժամանակ, չնորհիւ արուեստական արբանեակով հաստատուած հեռատեսիլի կապին։ Դի – ւանդիտական աշխարհի մէջ առաջին նորութիւնն է այս։ Կղզին ձափոնի կը վերադարձուի 1972ին։ Միւս կողմէ սա – կայն, Ամերիկացիք իրաւունք պիտի ու – նենան պահպանելու իրենց դինուորա – կան, առաւելաբար օդային եւ նաւային, կարեւոր կայանները, քանի որ կղզին ռազմադիտական մեծ նշանակութիւն կը ներկայացնէ Ամերիկայիներուն համար։ Ան ռազմադիտական հանդոյց մըն է Չի – նաստանի, Հնդկաչինի եւ Խորհրդային մի – ջեւ։ Ձափոնի եւ յատկապէս Թոքիոյի մէջ ձախապաշտ տարրերը բուռն ցոյցեր կատարեցին համաձայնագրի կնքումին առիթով։ Դէմ են, որ ամերիկեան դին – ուորական կայանները չարունակեն դոր –

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Կարդինալ

ԳՐԻԳՈՐ – ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

հոդեհանգստեան պատարագ կը մատուց – ուի, ի յիշատակ Կարդինալ

ԳՐԻԳՈՐ – ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Կիրակի, Յունիս 27, ժամը 10,30ին Փա – րիզի Հայ Կաթողիկէ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, 10 պիս, Ռիւ Թուէն

Կը պատարագէ

Կարապետ Եպիսկ· Ամատունի

ծել Օքինաուայի մէջ, ձափոնի յանձնը – ւելէն ետք։ Յոյցերու ընթացքին ձերբա – կալուեցան ութ հարիւր հոդի։ Հարիւրի մօտ վիրաւորներ կան։ Ցամենայն դէպս, 26 տարուան դրաւումէ մը ետք Ուաշինկ – թըն ձափոնի կը վերադարձնէ կարեւոր կղզի մը։

ՀԱՅԸ հինդ տանթիմ պիտի սդէ 400 եւ 500 կռամին վրայ, Յունիս 28ին։ Պա – կէթին դինը ամփոփոխ կը մնայ։ Այս յաւելումը վերապահուած է Փարիզի, դաւառը լինք կ'որոշէ նոր սակերը։

ՆԵՓԱԼի թագաւորը Մոսկուա ժամա – նեց պաշտօնական այցելութեան։ Մոս – կուա մեծ ճիդ կը թափէ լաւ յարաբե – րութիւն ստեղծելու համար Նեփալի հետ, որ դտնուելով Զինաստանի սահմա – նամերձ շրջանի մէջ, կարեւոր «դիտա – րան» մըն է Զինաստանի վրայ, խորհըր – դային դիւանագէտներու համար։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի կառավարութիւնը ա – դաս արձակեց յոյն համայնավար առաջ – նորդը՝ Կլեղօս, որ 1967էն ցայսօր աք – սորուած էր փոքր կղզի մը։

ՄԱԼԹԱՅի խորհրդարանական ընտ – րութիւններուն մէջ մէկ երեսփոխանի ա – ռաւելութիւն ձեռք ձգեց աշխատաւորա – կան կուսակցութիւնը։ Մինթոֆ, կու – սակցապետը, որ վարչապետ կը դառ – նայ, ընտրութիւններու ժամանակ դէմ արտայայտուած էր Մալթայի սերտ կա – պին՝ Անդլիոյ եւ Աւստրահեան Ուխտի երկիրներու հետ։ Ունենալով մէկ ձայնի առաւելութիւն խորհրդարանի մէջ, դըժ – ուար թէ յաջողի դործադրել իր նպա – տակը։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ դիտնականները կը նա – խատեսեն հարիւր աշխատաւորներ հաս – տատել «արտերկրի կայանի մը մէջ։

ՊՐԱՆՏ կրկին Պերլինի հարցի լուծու – մը կապեց խորհրդային – դերման դաշ – նադրի վաւերացման հետ։ Արեւմտեան Պերլին պէտք չէ կղզի մը դառնայ պաղ պատերազմին մէջ, դիտել տուաւ ան։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ նախարարը յայտնեց թէ Օգոստոս մէկէն յաւելում պիտի կրեն անճնական բուժարանները։ Ցուլիսին իսկ վեցէն ութ առ հարիւր յա – ւելում կը կրեն վարձքերը։

ԵՐԿԱԹՈՒՂիի դործադուլին հետե – ւանքով թղթատարը այլեւս պիտի չբեր դունի ոչ – սոխպողական բնոյթ ունե – ցող ծրարները։

ԹՄՐԵՑՈՒՅԻԶի նոր ցանց մը մէջ – տեղ եկած է էքս Ան Փրովանս։ Տասնեւ – մէկ երիտասարդները 15էն 23 տարեկան հեռոյին կը դործածէին։ Մարսէյլի մէջ ալ քանի մը հոդի ձերբակալուած են։

ՍԱՑԿՈՆԻ մէջ 276 երախաներ առե – ւանդուած են եւ ծախուած։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ 6-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

—o—

Ա.

ԽՄԲ.— «Յառաջ»ի Յունիս 15 եւ 16 թիւերով ներկայացուցինք գլխաւոր հատուածներ Եդ. Թօփչեանի հաշուետու զեկուցումէն: Յաջորդական կարգով կը ներկայացնենք հիմնական միտքեր եւ տեսակէտներ Լ. Հախվերդեանի, Վ. Մնացականեանի եւ Ն. Սարինեանի զեկուցումներէն գրաերգուրեան, բանաստեղծուրեան եւ արձակի մասին:

Լ. Հախվերդեան. — *Այսօրուան հայ ողբերգակ դրականուրիւնը եւ, առհասարակ, ժամանակակից դրականուրիւնը քնուրագրելու ժամանակ դնահատուրեան չափանիշի հարց կը ծագի քնուրագրողին առջեւ: Դժուար լուծուղ խնդիր մըն է այս: Քննադատական դրագիտուրիւն ունենալու պարագային հեշտ պիտի ըլլայ ասիկա, քան ամէնէն բարձր չափանիշները դործի դնելով, ժխտել ամէն ինչ որ քնուագրուած եւ դրուած է մեր մօտ, ասիկա ամէն բան եւ դոհ նտել այդ ասիկա ներուն վրայ: Մեծ համուրիւն ունենալու պէտք չկայ դրական դեանի վրայ «ապացուցանելու» համար, ինչ որ այսօր քեմ հանուղ չատ թատերագրուրիւններ չափազանց թոյլ են դասական ծանօթ դլուխ դործոցներու համեմատուրեամբ, եւ դոչել, թէ չկայ թատերագրուրիւն, չկայ թատրոն, կորսուելու վրայ են անցեալի աւանդուրիւնները եւայլն: Այս ձեւով դատելը ոչ միայն դիւրին է, այլեւ անիմաստ:*

Սխալ է քննադատելու նաեւ այն եղանակը, երբ, իրաց այս կացուրիւնը նկատի առնելով, դրուատանքի կ'արժանանան արժէքէ դուրկ ամէն բան, այն տրխուր տրամադրուրեամբ, թէ այս է եղածը, ուրիչ ի՞նչ կարելի է ընել:

Այս յայտարարուրենէն եաք, թող տարօրինակ չթուի, եթէ ըսենք, որ տպարէզ ելած գործերու մէջ մենք դնահատուրեան արժանի աւելի չատ բան կը տեսնենք, քան սովորաբար կը կարծեն, թէեւ միաժամանակ, ստեղծուած պատկերը մեր աչքին նոյնպէս հեռու է գոհունակուրիւն պատճառելէ»:

Այնուհետեւ զեկուցողը կը թուէ վերջին մօտ հինդ տարիներու դրուած թատերգուրիւնները — Ա. Պապայեան՝ «Աչխարհն, այո՛, չուռ է եկել», Ժ. Ցարուրիւնեան՝ «Ղազարը դնում է պատերազմ», Գ. Տէր-Գրիդորեան՝ «Ախ, ներվեր, ներվեր», Գ. Արշակեան՝ «Այս աշխարհի փոքրերը», Գ. Զալիկեան՝ «Մենք, նրանք եւ միւսները», Ս. Ցարուրիւնեան՝ «Մարդն է միայն ուղիղ քայլում», Զ. Դարեան՝ «Հանրապետուրեան նախագահը», Վ. Դաւրեան՝ «Մհերի դուռ», Զ. Խալափեան՝ «Հրաչամանուկը» եւն.: Զեկուցաբերին տեսակէտով բոլոր այս թատերդրուրիւններուն մէջ այս կամ այն չափով կը պակսի մասնագիտացուրիւնը, տրամի արուեստի տիրապետուրեան համուրիւնը:

«Տրամի արուեստը ամէնէն առաջ բնաւորուրիւններ ստեղծելու արուեստ է, իսկ ինչպէս կեանքին, այնպէս ալ տրամի մէջ, բնաւորուրիւնը կրնայ ձեւաւորուիլ միմիայն պայքարի, բախումներու ճամբով: Մեր տրամներուն մէջ կը պակսի ճշմարիտ ողբերգականուրիւնը, մինչդեռ մեծ ազգ չսպառնացող, մեծ յուդում չպատճառող, այսպէս ըսած սենեկային ջերմատուիճանի բախումները կըբնան ծնիլ միայն սենեկային անձուկ տիպարներ: Վերին աստիճանի սխալ կ'ըլլայ այնպէս կարծել, թէ անհրաժեշտ է թատերախաղերը լեցնել քրէական յանցանքներով եւ ոճրագործներով, հակադրուրեան սեւ ու սպիտակ դոյներով: Բնաւ: Ան-հրաժեշտ է դէպք մը, դիպուած մը եւ անոր ողբերդական – հոգեբանական այնպիսի խորացումը, որ նկարագիր մը ներեւան հանէ:

Որոշ դրողներ հաղարումէկ մեկնաբանուրիւն կուտան քննադատուրեան ղեկավարման ժամանակակից թատերադրուրենէն եւ արձակէն, մոռնալով պատճառներէն ամէնէն էականը, տարրականը, այն է, որ այդ արձակն ու թատերադրուրիւնը աղքատ են տիպարներով, ապրեցնենք՝ չարժող, յառաջ դացող, ժամանակին ստեղծած ժամանակակից նկարագիրներով: Ընդհանուր հայեացք մը նետենք վերջին տարիներու մեր ողբերդակ եւ արձակ դրականուրեան արտադրուրեան վրայ՝ եւ կը տեսնենք, թէ ինչքան քիչ կենդանի մարդիկ կան հոն, կեանդանի բնաւորուրիւններ կ'երեւան մեր տեսլադաշտին մէջ:

Ողբերդակ դրականուրեան ասպարէզը երթալով կ'ընդլայնի, երթալով կը մեծնայ անոր լարանը: Ասիկա չափէն աւելի կարեւոր հարց է, որ կը պահանջէ առանձնայատուկ ուշադրուրիւն: Ամէնէն առաջ պէտք չէ մոռնալ, որ այդ ասպարէզը կ'ընդդրկէ նաեւ պատանեկան եւ տիկնիկ թատրոնները, չարժարուեստը, ձայն – պատկերասփիւռը, օփերան եւ բեմադարի թատերադրուրիւնը: Ասոնց բոլորին հիմքը կը կազմէ դրականուրիւնը, դրական – թատերադրուրիւնը եւ բանաստեղծական մտածողուրիւնը:

Ինչ յաջողուրիւն որ ունեցած է հայկ. չարժարուեստը այս վերջին քանի մը տարիներուն, փչ բացառուրեամբ, դրականուրեան չնորհիւ է ունեցած: Եթէ դուստ չարժանկարի մտածողուրեան արդիւնք են միայն «Բարեւ, ես եմ» եւ «Նռան դոյնը» նկարները, ապա Գ. Բորեանի թատերախաղի հիման վրայ ստեղծուեցաւ «Սարոյեան եղբայրները», Ա. Այվազեանի եւ Հր. Մաթեւոսեանի վիպակներու հիման վրայ ստեղծուեցան «Եռանկիւնի» եւ «Մենք ենք, մեր սարերը» ժապաւէնները: Քանի դեռ մենք չունենք չարժանկարի մտածողուրեան վրայ յենող դրական արուեստ, մեր դասական եւ ժամանակակից դրականուրիւնը կը մնայ մեր չարժա – նկարը սնուցանող դլխաւոր ակը:

Երէկուան ընթերցողը այսօր աւելի չատ ժամանակ կը յատկացնէ պատկերասփիւռին: Ուստի դրագէտը պէտք է կենայ անոր առջեւ իր ստեղծագործուրեամբ եւ այն ալ այդ ձեւի պահանջներուն համապատասխան գործով: Եւ եթէ հին դրողներու համար դժուար է ասիկա ընել, դրական երիտասարդուրիւնը պէտք է երեւան բերէ այդ ճկունուրիւնը:

(Շար. – 1)

ԵՓՐԵՄ Վ.ԲԴ. ԹԱՓԱԳԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

—o—

Յունիս 8ին ի վեր Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին ունի «Աստուածաբանուրեան վարդապետ» մը՝ յանձին Տ. Եփրեմ Վրդ. Թապագեանի, միաբան Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսուրեան:

Ծնած Պէյրութ Մսեղի ծնողքէ 1941 Հոկտ. 24ին, Եփրեմ Վրդ. իր նախնական կրթուրիւնը ստացած է Նոր Սխի Լուսինեան վարժարանը եւ 13 տարեկանին՝ 1955ին մտած Անթիլիասի Դպրեվանքը, որուն շրջանը աւարտելով, 1963 Մայիս 23ին ձեռնադրուած է արեղայ՝ ձեռամբ Հրանտ Արք. Խաչատուրեանի: Երկու տարի վանական պաշտօն վարած է: Նախկին Սուրբերու մասին պատրաստած է աւարտաճառ մը, որուն համար ստացած է վարդապետական դասեան 1965 Հոկտ. 10ին: Ու քանի մը օր վերջ մեկնած է Նոր Ջուղա՝ իբրեւ առաջնորդ: Պաշտօն, զոր վարած է մինչեւ 1968:

Խորէն Կաթողիկոսի կարդադրուրեամբ եւ Ֆրանսական կառավարուրեան կրթաթոշակով, Տ. Եփրեմ վարդապետ Փարիզ եկած է 1968 Սեպտեմբեր 10ին եւ երեք տարի հետեւած է «Լինսթիթիւ Կաթոլիք»ի Աստուածաբանական դասընթացքին:

Իր աւարտաճառին (թէզ) նիւթ ընտրած է «Յովհաննէս Մանդակունի եւ իր ձառերը», բաժնուած երկու մասի: Առաջին մասը զրաբար բնադրէն Ֆրանսերէնի թարգմանուրիւնն է Մանդակունիի ձառերուն: Երկրորդ մասը ուսումնասիրուրիւնն է Մանդակունիի անձին, դարաշրջանին, ինչպէս նաեւ ձառերուն բարոյագիտական, աստուածաբանական եւ լեդուական արժէքին: Ամբողջուրիւնը կը բաղկանայ մեքենագիր 370 էջերէ:

Յովհան Ա. Մանդակունի՝ Աբշարունեաց դաւառի Ծախնոտ դիւղէն՝ Հայոց կաթողիկոս եղած է 478–490, յաջորդելով Գիւտ կաթողիկոսի: Ժամանակակից էր Վահան Մամիկոնեանի, որու ապրած տարբական կռիւներուն մասնակցած է եւ վիրաւորուած Խոսրովակերտի պատերազմին մէջ: Կաթողիկոսական Աթոռը 485ին վաղարշապատէն փոխադրած է Դուին: Հիմնած է Տեկորի տաճարը:

Իր երկասիրուրիւններն են՝ Ճառք (Վենետիկ, 1860), Կանոնք, Աղօթք, Ճաշ ու բարոզք, Շարականներ, բայց յատկապէս ժամագիրքը եւ Ծիսարանի կազմուրիւնը: Իր անունով են՝ «Պատմուրիւն եւ գիտութիւն Աստուածածնին»՝ ձեւաւորուած Խորենացիի համանուն աշխատուրենէն, եւ «Կոչումն ապաշխարուրեան»:

Կարապետ Եպիսկ. Մկրտչեան Շողակաթի մէջ (Ա., էջ 84–136) ընդարձակ յօդուածով մը կը հաստատէ թէ Մանդակունիի անունով ծանօթ եւ Վենետիկի մէջ հրատարակուած ձառերը կը պատկանին Յովհան Մայրավանեցիին եւ կը կազմեն անոր «խրատ վարուց» դիրքը:

Իսկ Հ. Բարսեղ Վրդ. Սարգիսեան իր «Ինձադատուրիւնք Յովհան Մանդակունոյ եւ իւր երկասիրուրեանց վրայ» դրքով (Վենետիկ, 1896, 261 էջ) մանրամասն քննուրեամբ ցոյց կուտայ, որ անոր ձառերը հարազատ են իրեն եւ չեն պատկանիր Ս. Եփրեմի կամ Ս. Յովհան Ոսկեբերանի կամ ուրիշի, թէեւ ձեռադիրներու մէջ տեղ տեղ այնպէս են նշանակուած: Մխիթարեան վարդապետը միաժամանակ կը ներկայացնէ անոր արժանիքները իբրեւ պերճախօս բանաստեղծ — հաւասար Ոսկեբերանի:

Տ. Եփրեմ Վրդ. Թապագեան եւս իր պրպտումներով հաստատած է Մանդակունիի ձառերուն հարազատուրիւնն ու վաւերականուրիւնը: Ժիւրին ալ համամիտ դտնուեցաւ իրեն:

Իր աւարտաճառին պաշտպանուրիւնը տեղի ունեցաւ Յունիս 8ին Ինսթիթիւ Կաթոլիկի Սալ ատ Ֆոնտէյին մէջ: Ներկայ էին հոգեւորական եւ աշխարհական հայ եւ օտար ծանօթ դէմքեր:

Ժիւրիի նախագահն էր Հ. Շառլ Քանէնկիսէր, Ալդասցի, Ցիսուսեան միաբանուրենէն, անօրէն Ինսթիթիւ Կաթոլիկի Դոկտորայի բաժնին: Անդամներն էին Սերովբէ Արք. Մանուկեան եւ Հ. Շառլ Մէրսիէ, հմուտ դրաբարագէտ, հայերէնի դասախօս յիշեալ Ինսթիթիւին:

Նախագահը դնահատանքով խօսեցաւ Թապագեան վարդապետի աշխատասիրուրեան մասին եւ փափաք յայտնեց, որ ուրիշներ ալ հետեւին անոր օրինակին՝ թարգմանելով եւ ուսումնասիրելով հայ դասական հեղինակներու դործերը, որոնք անծանօթ կը մնան Արեւմուտքի դիտնականներուն:

Սերովբէ Արք. եւս մեծ դովեստով արտայայտուեցաւ երիտասարդ վարդապետին լուրջ աշխատասիրուրեան մասին:

Հ. Մէրսիէ, որ մեծապէս քաջալերած էր մեր հայրենակիցը եւ աջակցած անոր ուսումնասիրուրեանց, կը բացակայէր

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (139)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Ան ի՜նչ սեւ աղուոր աչքեր, չատ տաքարիւն կնիկ էր... աղջիկն ալ ճիշդ իրեն կը նմանի, մեծնայ նէ՝ խըլայխ բան պիտի ըլլայ: Խեղճ ամուսինն ալ խելքը վը կը կարծէ թէ իրեն արժանիքին համար տասը ոսկի ամսական կ'առնէ:

— Լուր մը ունի՞ս իրմէ, գործին մէջ ի՞նչպէս է եղեր, բանի մը եարա՞ր է դոնէ, հարցուց վաճառականը խօսքը երանիկի վրայէն հեռացնելու համար:

— Գէշ չէ, դեղերը ղրկեր են ապրանք դնելու, արդէն ընելիքը ի՞նչ է որ... բայց աղուոր կնիկը ինչպէս այդ պօշ մարդուն տուեր են, կ'երեւայ որ ամուսնացած ատենը հարուստ է եղեր:

— Անանկ կ'երեւայ:

— Շիտակը երէկ իրիկուն չատ աղուոր ժամանակ անցուցինք... բայց դիտցած եղիր, օձիքդ թող չեմ տար, այս օրերս իրիկուն մը նորէն միասին պիտի դանք... եթէ ոչ, դիտցած ըլլաս հա, ամուսինը Սամսոնէն բերել կուտամ:

Եւ Քերովբէ էֆէնտի այս սպառնալիքը ընելով, սկսաւ քահ-քահ խնդալ:

Տանը մէջ երանիկ տակաւին չէր հանդարտած, մանաւանդ Ղուկաս էֆէնտիի խօսքերը ալ աւելի դրդռած էին զինքը: Կը տեսնէր, որ այդ մարդը հետզհետէ տարբեր վարմունք մը կ'ունենար իրեն հանդէպ, կատարեալ հոմանիի մը, հանրակինի մը տեղ դնելով զինքը ու այս բանը կը կատղեցնէր հէք կինը:

Ուրիշ բան մը նոյնպէս անհանդիստ կ'ընէր զինքը:

Գիւղին մէջ սկսած էին կասկածոտ աչքով մը նայիլ իրեն, հասկցած էին, թէ այդ մարդը, որ շաբաթը քանի մը իրիկուն կուգար մնալու, իր ամուսինը չէր: Ու յետոյ, տանը մէջ եղած քէյֆերը, երգելու ձայնը, տիրող չռայլութիւնը չատերուն ուշադրութիւնը դրաւած էին:

Քանի մը անդամ՝ փողոցը, երիտասարդներ խօսք նետեր էին երանիկի, եւ տեւէն հետեւողներ, մինչեւ տան դիմացը եկեր էին, որով երանիկ չատ չէր համարձակեր առանձին դուրս ելլել եւ տանը մէջ փակուած կ'անցընէր ժամանակը:

Անշուշտ, վայրկեան մը պիտի չհանդուրժեր այս կեանքին ու պիտի առնէր քալէր, եթէ նիւթական միջոցներ ունենար: Նոյնիսկ յօժարակամ պիտի երթար Սամսոն՝ ամուսնոյն քով, ուր տասը ոսկի ամսականով կրնար ապրիլ, սակայն ինք դիտէր, որ այդ դրամը միմիայն ամուսինէն բաժնելու համար կը տրուէր իրեն եւ թէ կրնար Ղուկաս էֆէնտի, իր ազդեցութեամբը, գայն գործէն հանել տալ: Երանիկ չէր դիտեր բուն իրականութիւնը, այսինքն թէ՝ իր ա – մուսնին ամսականին մեծ մասը Ղուկաս էֆէնտիի կողմէ վճարուելը:

— Ինչ որ ալ ըլլայ, խորհեցաւ ինքն իրեն, պէտք է այս վիճակէն դուրս ելլել, քանզի անկարելի է այսպէս չարունակել:

Երկու օր եաքը Ղուկաս էֆէնտի կրկին եկաւ, այս անդամ առանձին: Երանիկ սովորականէն տարբեր, պաղ ընդունելութիւն մը ըրաւ իրեն, մեղմելով վաճառականին հայրատ դդուանքները:

— Ի՞նչ ես եղեր այսօր, հարցուց այս վերջինը, զարմացած երեւոյթով մը:

— Երկու օրէ ի վեր անհանդիստ եմ, պատասխանեց երանիկ:

Ցետոյ աւելցուց լրջօրէն.

— Ղուկաս էֆէնտի, քեզի խօսք մը ունիմ:

— Ըսէ տեսնենք, պատասխանեց վաճառականը անտարբեր:

— Այս վիճակը այսպէս չեմ կրնար շարունակել, դեղին մէջ ամէնուն բերանը լինկած եմ, դուրս ելլելու կ'ամչնամ:

— Ամէն դուն ալ, ասոր անոր խօսքին ի՞նչ կարեւորուրիւն կուտաս, դուն քու քէյֆիդ նայէ· այդ բամբասողները քեզ կարօտութեան մէջ տեսնեն նէ, տասը փարա կուտա՞ն:

— Ատոնք պարապ խօսքեր են, մարդ միմիայն փարայի համար չապրիր, քիչ մըն ալ պատիւը դիտնալու է:

— Էյ, աղէկ, ի՞նչ ընել որոշեցիր նայինք, հարցուց էֆէնտին հեղնական չեշտով մը:

— Ի՞նչ պիտի որոշեմ, ամէնէն պարզ ու բնական բանը, կ'ելլեմ Սամսոն, ամուսնիս քով կ'երթամ, հոն տասը ոսկիով չատ աղէկ կրնանք ապրիլ:

— Խելքդ սիրեմ, որ պոլիսը պիտի թողուս ու երթաս Սամսոնի պէս քաղաքի մը մէջ փակուիս մնաս:

— Քանի որ ամուսինս հոն է, ես ալ կրնամ երթալ:

— Կ'երեւայ որ մէկէն ի մէկ ամուսինդ կարօտցար, ըսաւ Ղուկաս էֆէնտի խըն-դալով:

— Կ'աղաչեմ, Ղուկաս էֆէնտի, կատակելուատեն չէ, չատ լուրջ կերպով կը խօսիմ:

— Սա օղին ափսէն բերել տուր, ըսաւ էֆէնտին, իրրեւ պատասխան:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ԴՈՒՔ ՉԵՔ ԿԱՐԴԱ

—o—

ԱՆԶՏՆԼՈ — ... Եվ ի՞նչ մի բերբեր շղուկ, որը ացցուտ է գետնի երեսով, փիս-ֆիս ձիծեռնաձիլ մրմիկց wnաջ, ինչպես մրմնջուտ է ու բղչուտ իր բղ-ղուտ, ճառագուտ նեսէ է բղոթղուց: Մի պոլիե բերթ բերուտ ընթերցուտ է ալն իր փիս-ֆիս, որ ինչ-որ ցնծուտ է ցարմիկիօրեն ձեր ա-խնձոր: Չարմիէ կատաղուտ է, ես ձե-ղուտ է, որ բղչուտ եեսէ ես ուրիշ բերթ է, բերուցը ես եեսէ ես ուրիշ բերթ, ինչ-որ ես ձեզ ասում եմ, ձեր ես ուրիշ բերթ: Ես ձեզ ասում եմ, որ Տ. Երիցեան Վ. Ալտունեան ես Ալեք-սանդր Ալտունեան ընտանեկան վայրկեան մըն ալ չեն կրնար ապրիլ առանց իրարու, ինչպես որ ես չեմ կրնար ապրիլ առանց ձեզ:

Ես ձեզ կ՚ըսեմ, որ Ալտունեան ըն-տանիքի անդամները ամէն առաւօտ, երբ կ՚արթննան, կ՚ողջունեն իրարու, կ՚ըսեն իրարու, թէ կը սիրեն զիրար, կ՚ըսեն, թէ ինչ երազ տեսան գիշերը, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն այդ օրը, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ուտեն ճաշին, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ուտեն ընթրիքին, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ուտեն ան-կողին մտնելէ առաջ, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ուտեն հետեւեալ առաւօտ, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ օրը, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ շաբաթ, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ ամիս, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ քսան տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ երեսուն տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ քառասուն տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հազար տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը հազար տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր հազար տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հազար միլիոն տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը հազար միլիոն տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր հազար միլիոն տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հազար միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը հազար միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր հազար միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հազար միլիոն միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը հազար միլիոն միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր հազար միլիոն միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հազար միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը հազար միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր հազար միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հազար միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը հազար միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր հազար միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ տասը միլիոն միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ միլիարդ տարի, կ՚ըսեն, թէ ինչ պիտի ընեն հետեւեալ հարիւր միլիոն միլիարդ

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Սահաթճլեան , Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Լիւլէճեան (Կրը–նոպլը) , Մարի – Լօռանա , Սաեփան , Ա–մէն եւ Վերոնիք , Տէր եւ Տիկին Ճերմակ–եան եւ զաւակները (Կրընոպլը) , Տէր եւ Տիկին Տարագճեան եւ զաւակները (Փա–րիզ) , Տէր եւ Տիկին Սթաթեան եւ զա – ւակները (Փարիզ) , Տէր եւ Տիկին Գա–պաքճեան եւ զաւակները (Փարիզ) , ինչ–պէս նաեւ Սուպարալեան , Լիւլէճեան , Ինճէեան , Սարեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր , մեծ մօր , մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԱՐԱՊԵԱՆԻ

(Ծնեալ Փափազեան)

մահը , որ պատահեցաւ Յունիս 17ին , 67 տարեկան :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի , Յունիս 21ին , ժամը 16·30ին , Փարիզի Ս · Յովհ · Մկրտիչ ե – կեղեցւոյ մէջ :

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով , կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընդունիլ :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տա–լաքիւքեան 20 ֆր · կը նուիրեն :

ՆՈՒԷՐ

Վերապայլէն Օր · Հայկանոյշ Ոսկեան 30 ֆր · կը նուիրէ Տէսինի Ապրիլեան յուշար–ձանին , Ապրիլեան նահատակաց յիշատա–կին (տառանալ «Յառաջ»էն) :

×

Ողբացեալ Փանոսիկ Փանոսեանի մահ–ուան քառասունքին առթիւ Պուա Քոլոմ–պէն Տիկին Տիրուհի Քէօլէեան 30 ֆր · կը նուիրէ Շաւիլի եկեղեցիին :

ՊՏՈՑՏ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՋ

Իսիի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կապ–մակերպած է պարտ մը օթոբառով , Յու–նիս 27ին դէպի Տօվիլ : Արձանագրութիւն–ները Խաչուհիներու մօտ :

Երթ ու դարձ 25 ֆրանք :

Հեռաձայնել ·— Սրապեան 626–42–48 ,
Յովսէփեան 642–99–01
Տօնիկեան 642–62–45

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ապրիլեան Սերունդը (ՋՈՄ) ցաւակ – ցութիւններ կը յայտնէ վարչութեան նա–խագահ Պ · Անուշաւան Գաբիկեանի իր կնոջ Արշալոյս Գաբիկեանի մահուան առ–թիւ , եւ փոխան ծաղկեպսակի 30 ֆր · կը նուիրէ Աղքատախնամին եւ 20 ֆր · «Յա–ռաջ»ին) : (Տառանալ «Յառաջ»էն) :

×

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ու–սումնասիրաց Միութիւնը իր ցաւակցու–թիւնները կը յայտնէ Պ · Անուշաւան Գա–բիկեանի եւ զաւկին իրենց կնոջ եւ մօր՝ Արշալոյս Գաբիկեանի մահուան առթիւ :

ԱՂՔԱՏԱՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ , ՅՈՒՆԻՍ 20ին , ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ Տը Կոլ , Մոնմորաճսի

Մուտք 5 ֆր · , ուսանող եւ երախաներու 2 ֆրանք :

Անձրեւի պարագային , անհրաժեշտ ապահովութիւններ ձեռք առնուած են : Նա – խատեսուած է նոյնպէս կառքերը ընդունել Հաստատութեան պարտէզը , չէնքի եռեւի կողմէն :

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l 'occasion des journées de

SOLDES

de Tissus Haute Couture

et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

Հ. Յ. Դ.

ՇԱԻԻՂ .— Հ · Յ · Դ · Արդութեան խում–բի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երե–կոյ ժամը 9ին իր սովորական հաւաքա – տեղին :

BAIL A CEDER

Plein Centre Rue de Cléry

Ռիւ տը Փլերիի կեդրոնը սքանչելի լոքալ մը , Բ · յարկ քոնֆեքսիոնի համար : Ոտհանոցի յարմարութիւն :

Պայմանագիրը (պայ) 9 տարուան

Հեռաձայնել՝ 236–48–12

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Պարզեւաբաշխութեան հանդէս 26 Յու–նիս , Շաբաթ ժամը 11 ,30ին ամաւերջի հանդիսաւոր պատարագ , ժամը 13ին ըն–տանեկան ճաշ , ժամը 16ին պարզեւաբաշ–խութիւն :

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ա–մաւերջի ճաշին , բարեհաճին տեղեկացնել Տեսչութեան մինչեւ 20 Յունիս :

Ճաշադին 15 ֆրանք :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամաւերջի մրցանակաբաշխութեան հան–սէսը եւ Դաշտահանդէսը Յունիս 27ին , Կիրակի ժամը 15–22 , դպրոցի հովտան պարտէզին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

երգ , նուագ , պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր ·

Հաղորդակցութեան միջոց ·— Էկլիզ տը փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնոի–Փալիյոն :

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ-ԵՐԵՒԱՆ

ՕԴՈՍՏՈՍ 7ԷՆ 22՝ 2300 ՖՐ ·
ՕԴՈՍՏՈՍ 7ԷՆ 27՝ 2750 ՖՐ ·

Pension complète Hôtel ANI, 1ère classe

Voyage spécial du 10-25 Septembre avec 2 jours à Moscou à l'aller, 3 jours à Léningrad au retour

Excursions quotidiennes — séjour Hôtel ANI, 1ère classe

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

16ԷՆ 35 տարեկան

Բնակութիւնը՝ քաղաքին կեդրոնը՝ ԵՐԵՒԱՆ պանդոկ

1980 ՖՐ.

Հոկտեմբեր 2ԷՆ 20
2450 ֆր ·

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդանաւով

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ Էթիէնի Տիկնանց Միութեան կը նուիրեն .— Պ · Կարապետ Զրբաչեան (Փա–րիզ) 150 ֆր · , Տիկին Ալիս Մուսմճեան (Փարիզ) 100 , Պր · Սեդրակ Սանճեան (Վիլֆրանչ) 100 , Ոմն 100 , Ոմն 50 , Տի–կին Աբէլեան (Մարսէյլ) 50 , Տիկ · Այան–եան 50 , Տիկ · Միսաքեան 50 ֆր · :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ նահանգային Մուրատ Ու–սումնասիրաց Միութեան կեդր · վարչու–թիւնը ընդհ · անդամական ժողովի կը հրաւիրէ անդամները ու համակիրները կիրակի , Յունիս 20 , ժամը 15ին , Զա – տիկեանի սրահը , 20 Ռիւ տը լա Տէֆանս , Իսի : Ներսա կարեւոր օրակարգ :

MELIK AMIRAYAN
PHOTOGRAPHE

est à votre disposition pour réaliser l'ensemble des photographies de votre mariage. (Déplacement dans toute la France, portraits de style à domicile, reportage de l'ensemble des cérémonies en noir et en couleurs).

Téléphoner au : 845-65-04, pour vous rendre visite et vous montrer nos collections.

ԳԱՐՆԱՆ ՀԵՏ ,
ԳԱՐՆԱՆ ՇՈՒՆՉ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU
Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՅՈՎՍԷՓ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ ,
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՀՐԱՒԻՐԱՆՔ ՏԱՆ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳԸ ՈՐ ԿԱՏԱՐՈՒԻ ՇԱԲԱԹ , ՅՈՒՆԻՍ 19ԻՆ , ԺԱՄԸ 10ԻՆ , ՍԱՆԹ ԷԼԻԶԱԲԷԹ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ , 4 , Rue Jean Goujon , Paris (8e) — Métro : Alma-Marceau

ՅԵՏՈ ՏԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻՉ ՔԱՀԱՆԱՅ ՏԷՐ ՍԱՀԱԿ ՔԱՀԱՆԱՅ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԱԵՒ ՀԱՐԱՆՔԱՒՈՐ ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ ՈՒ ՀԱՐԱԶԱՏՆԵՐԸ :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր·	
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0,50

ԿԻՐԱԿԻ
20
ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE
20 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12143

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.143

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

—o—

Հաւատարիմ՝ տարիներէ ի վեր աւանդութիւն դարձած սովորութեան, Փարիզի Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը ցայսօր Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը ամառնամուտը կ'ողջունէ իր տարեկան մեծ Դաչտահանդէսով, Մոնմորանսիի Հանդստեան Տան բարձրադիր, դեղատեսիլ դարաստանին մէջ։

Դաչտահանդէսը առիթ կ'ընծայէ մօտէն ծանօթանալու Աղքատախնամի գործունէութեան, Հանդստեան Տան մէջ պատսպարուած տարեց երկսեռ հայրենակիցներու կեանքին ու միաժամանակ վայելելու անմոռանալի ժամեր իսկապէս հայաշունչ մթնոլորտի մէջ։

Փարիզահայ կազմակերպութեանց մէջ ամենէն հինն է Աղքատախնամը, որ հիմնուած է ուղիղ տասնեակ տարիներ առաջ՝ 1890ին, օգնելու համար այդ թուական ներուն Թուրքիայէն փախչելով բախտ որոնելու համար Ֆրանսա եկած հայ երիտասարդներու եւ կարօտ ուսանողներու։

1890էն մինչեւ այսօր մեծ յեղաշրջումներ յաջորդած են իրարու։ Եւ ամբողջ այդ երկարատեւ շրջանին ունեցած ենք մէջ, դժբախտաբար, բախտէն հալածական հայրենակիցները, որոնց օգնութեան եղբայրական ձեռք երկարած է Աղքատախնամը, իր հնարաւորութեանց սահման ներուն մէջ։

1922–26ի օրերուն այս կազմակերպութեան իր նիհար սնուցիչէն զաղթականներուն ընձեռած համեստ դրամարնները նախնամական դեր կատարեցին։

Աղքատախնամը իր գործունէութեան շրջանակը ընդլայնեց մանաւանդ երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին, երբ զաղթական յղացաւ Հանդստեան տան մը ստեղծել՝ իրրեւ պատսպարան մեր այն հայրենակիցներուն, որոնք յառաջացեալ տարիքի մէջ զրկուած էին ընտանեկան խնամքէ։

Ծրագիրը գործի վերածուեցաւ չուտով։ Աղքատախնամը փարիզեան արուարձան Անթիյեի բարձունքին վրայ գնեց 7000 քառ. մեթր տարածութեամբ հող մը եւ անոր վրայ կառոյց Հանդստեան Տուն մը՝ յիսուն հոգիի համար։ Իր այս ձեռնարկին աջակցեցան Հայ Գաղթականաց զոյգ մարմիններն ու բարեսէր հայրենակիցները։

Այս առաջին ձեռնարկին պիտի յաջորդէին ուրիշներ։ Ժընեւի Գաղթականաց կեդրոնական մարմնի նիւթական աջակցութեամբ բացուեցան երկու Հանդստեան Տուներ եւս, մէկը Մոնմորանսիի, միւսը Սէն Ռաֆայէլի մէջ։ Փարիզահայ բարեսիրական բոլոր միութիւնները միաձայնութեամբ որոշեցին այս երկու Տուներու յանձնաձողն ալ վստահել Աղքատախնամին, նկատի ունենալով Անթիյեի իր բարւոք մատակարարման փորձառութիւնը։

Ներկայիս երեք Հանդստեան Տուներուն վրայ կ'աւելնայ նոր մը եւս, — Մտաւորականներու Հանդստեան Տունը։

Այս նպատակին համար, Աղքատախնամը գնած է Անթիյեի իր Տան կից 2400 քառ. մեթր տարածութեամբ հող մը եւ անոր վրայ արդէն իսկ կառուցած է արդիական չէնք մը, օժտուած ամէն կարգի յարմարութիւններով, 25 անհատական սենեակներով, Գրադարանով, հիւրասրահով, ճաշարանով, բուժարանով եւ այլ յարակից մասերով։ (Տե՛ս Յառաջ, 23 Մարտ 1971)։

Մեծապէս գնահատելի է այս ձեռնարկը, որ կոչուած է արժանավայել կեանք մը ապահովելու մեր կարօտ մտաւորականներուն, իրենց վերջին տարիներուն։

Քանի՛ քանի մտաւորականներ անխանձելի, թշուառ կեանք մը քաշկռտեն ցին Ֆրանսայի մէջ վերջին յիսուն տարիներու ընթացքին, առ ի չդոյէ Մտաւորականներու Հանդստեան Տան մը, որ փրկութիւն պիտի ըլլար իրենց համար։

Սակայն լաւ է անագան քան երբեք։

Շնորհաւորելի է Աղքատախնամը, որ վերջապէ՛ս իր ջանքերով յաջողեցաւ ապահովել այս մեծածախս ձեռնարկին համար անհրաժեշտ դրամարնները դլխաւորաբար Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութենէն, ժընեւի Գաղթականաց Կեդրոնական Մարմնի Փարիզի մասնաճիւղէն եւ բարեսիրական Սաթենիկ Յովսէփեանի կտակներէն։

Շուտով տեղի պիտի ունենայ պաշտօնական բացումը Անթիյեի Հայ Մտաւորականներու Հանդստեան Տան, ուր պիտի փոխադրուին, առաջին առթիւ, բոլոր այն մտաւորականները, որոնք ներկայիս պատսպարուած են Մոնմորանսիի եւ Սէն Ռաֆայէլի Հանդստեան Տուներուն մէջ։ Ուրիշներ արդէն արձանագրուած են շատոնց եւ բացման կը սպասեն։

Սրտագին ողջունելով Մտաւորականներու Հանդստեան Տունը, նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք Աղքատախնամին։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՒՆԻՍ 18Ը ԱՌԱՆՑ ՏԸ ԿՕԼԻ

—o—

1940 Յունիս 18ին, 31 տարի առաջ, զօրավար Տը Կոլ իր պատմական կոչը կ'ուղղէր Ֆրանսայի ժողովուրդին։

Այդ տարեդարձին առթիւ արարողութիւններ կատարուեցան Ցաղթական կամարի տակ եւ Մոն Վալերիէնի մէջ։

Ուրբաթ կէսօրէ ետք, Նախկին Ռազմիկներու նախարարը՝ Տիւվիլար, կ'արծարծէր Անծանօթ Զինուորի բոցը։ Հանրապետութեան Նախագահը նոյն օրը կ'երթար Մոն Վալերիէն, ուր կրկին պաշտօնական արարողութեամբ կ'արծարծուէր բոցը։ Արարողութեան ներկայ էին Նախարարապետը, Արտաքին, Պատերազմական եւ Արդարադատութեան նախարարները։

Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը Շաբաթ օր կը մեկնէր Թուլոն, ներկայ գտնուելու համար ռազմական փորձերու։

Իշխանութենէն քաշուելէն ետք, Տը Կոլ որոշած էր երբեք Ֆրանսա չդտնուիլ ոգեկոչումի այս պատմական օրը։ 1969ին գնաց Իրլանտա, 1970ին՝ Սպանիա եւ 1971ի համար ծրագրած էր Չինաստան երթալ եթէ մահը չկանխէր իր այս ծրագիրը։

Նոյն օրը ազգային հանդանակութիւն մը կը բացուէր Տը Կոլի արձանը կառուցանելու համար Քոլոմպէի մէջ, մինչեւ յառաջիկայ Յունիս 18։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒՂԵՎԱՐՆԵՐՈՒ հարցը չի կրնար – ղրուիր եւ այս առթիւ երեւան ելան լուրջ տարակարծութիւններ սենտիքաններու մէջ։ Արդարեւ, ծանօթ է որ հինդ սենտիքաններ (Բանուորական Ուժ, Ինքնավար եւայլն) կ'ամբաստանեն Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը (ՍԿ· ԺԿ· ԹԿ·) եւ ՍԿ· ԼՔ· ՏԿ· ԹԿ·ն որ այդ անսպասելի «արձակուրդի պարգեւ»ը մէջտեղ դնելով, կ'ուզեն պարզապէս ձախողեցնել պայմանագրական քաղաքականութիւնը։ Շաբաթ օր «Հիմը» կը սկսէր քուէարկել, տեղ–տեղ կ'որոշէին 24 եւս երկարաձդել դործադուլը, այլ տեղեր՝ աշխատանքը կը վերսկսէր։

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ կրնայ ծանր իրադարձութիւններու թատերաբեմ դառնալ կրկին։ Այս իմաստով յայտարարութիւններ ըրին Զօր· Տայեան եւ «Ազ Ազդամ» եդիպտական թերթի խմբագիրը՝ Հէյքալ։ Համաձայն իսրայէլցի զօրավարին՝ Մերձ· Արեւելքի կացութիւնը արդ կերպով կը թաւալի դէպի պատերազմ եւ միայն եդիպտացիք կրնան բերել կացութիւնը։

ՔՈՂԵՐԱՑԻ համաձարակը, որ ծայր տուած է Հնդկաստանի եւ Զաուի մէջ, վտանգաւոր համեմատութեան կը հասնի եւ կրնայ աղէտալի ծաւալ ստանալ Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ, նկատելով կուտան միջազգային առողջապահական մարմինները։ Ափրիկէի մէջ արդէն աւելի քան 6000 հոգի մեռած է քոլերայէ։ Համաճարակը Զաուէն տարածուած է մինչեւ Մաւրի տանիա եւ Մալիի սահմանները։ Ասիոյ մէջ պենկալի շրջանն է, որ վարակուած է։ Միայն Արեւմտեան Պենկալի մէջ 3000ի կը հասնի մեռեալներու թիւը։

«ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆ ՓՈՍԹ» իր կարգին սկսաւ հրատարակել Մք Նամարայի «խիստ գաղտնի» տեղեկագիրը Հնդկաչինի շուրջ։ Առաջին բաժինը հրատարակած էր «Նիւ Եորք Թայմզ», որ սակայն հարկադրուած էր դադրեցնելու դատարանի որոշումով։ Դատարանը կրկին հրահանգեց ամերիկեան թերթին՝ ընդհատել հրապարակումը թղթածարին։ «Ուաշինկթըն Փոսթ»ի անօրէնութիւնը ընդունեցաւ։

«ՔՈՆՔՈՐՏ»ի խորհրդային մրցակիցը՝ «Տուպոլեւ 144» մեքենայի լուրջ խանգրում մը ունեցաւ եւ հարկադրուեցաւ վայրկեան կատարել Վարշաւայի օդակայանը։ Խորհրդային մասնագէտներ մեկնած են Մոսկուայէն՝ նորոգումներուն հսկելու համար։ Խորհրդային աղբիւրները կը հերքեն լուրը, սակայն լեհերը կը հաստատեն։

ՆՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գիշերներ են լուսնկայ գալիս–գնում ու չկայ
Իմ յուշերի աղջկայ շշուկն անգամ հովին մէջ·
Ու կարօտում եմ նրա շշուկներին երէկուայ,
Որ մշտանոյշ շշուկով կշտամբում էր ինձ անվերջ···
Չէր հաւատում, որ ինքն էր միակ իմ սէրն առաջին։
Ախ թող լինէր, թող լինէր նա իմ կողքին այս գիշեր,
Ու թող նորից կշտամբէր հրաժեշտով իր վերջին —
Թէկուզ ամէն խօսքի մէջ յոյսիս նամբէն մշուշուէր,
Թէկուզ խօսէր մահիս պէս, ախ, միայն թէ ես մէկ էլ
Լսէի ձայնն ու թէկուզ նորից արցունքն ինձ խեղդէր —
Այնքան լայի, որ տղմուտ լացով աչքս ցամաքէր
Ու ցամաքած աչքս մուր՝ ինձ գերեզման թող դառնար,
Գերեզմանուէր իր յուշն էլ, մշուշի պէս ամբառնար։ —
Ախ, առանց սէր՝ նոր կեանքն էլ՝ ինձ շիրիմ է՝ առանց սէր,
Թէ մարդ – հոգիս թռչուն է՝ սէրն է թեւը թռչունի,
Առանց սիրոյ, ով անգութ, այս նոր կեանքն էլ համ չունի։
Բանաստեղծի իմ փառքն էլ՝ թագադրուած Մասիսով՝
Առանց սիրոյ թէ մնայ՝ ես կը մեռնեմ սիրասով, —
Ես կը մեռնեմ առանց կին, առանց սիրոյ գիշերուայ՝
Ինձ դրախտն էլ դժոխք է, կեանքն էլ մահ է ինձ վրայ, —
Միշտ կայծակող ամպի պէս, հասիր, թէկուզ որպէս հողմ,
Ցրէ ամպն էլ իմ կեանքի, կեանքս ետ բեր, անողորմ···

. . . . . .

Ինձ մի թողնի անսփոփ, ինձ միքողնի անյենակ,
Ախ, թէ թողնես՝ կ'անիծեմ դու էլ մնաս միշտ մենակ,
Դու էլ՝ անքիւ աստղերում, մենակ մնաս լուսնի պէս,
Այս անհամար աստղերից քող ոչ մէկը գրկէ ջեզ։

ՅՈՎՀ· ՇԻՐԱԶ

ՏԽՐՈՒՆԻ

ԸՆԿ. ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Ուրբաթ առաւօտ իր մահկանացուն կնքած է ընկեր Նշան Դարբինեան, ընիկ Սեբաստացի։

Ողբացեալ ընկերը հաւատարիմ դաշնակցական, երկար տարիներ անձնուիրութեամբ ծառայած է իր կուսակցութեան եւ գործօն դեր կատարած Իսիի շրջանին մէջ, ուր մեծ պոհաբերութեամբ ղբաղած է դլխաւորաբար կրթական գործով։ Նախագահն էր Կապոյտ Խաչի տեղւոյն Արմաեան դպրոցի Կրթական Մարմնին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երեքշաբթի։

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանիքին։

«ԹՈՒՐՔ ՄԸ»

ՔՈՄԷՏԻ ՖՐԱՆՍԷԶ ՄՏԵՐ Է...

Ծանօթ է որ տաղանդաւոր դերասանուհի Ռոզի Վարդ իրրեւ փաւնոնիէռ տարուան մը պայմանագրութեամբ Քոմէտի Ֆրանսէզ մտաւ։ Այս առթիւ Ֆրանս–Սուաո Ուրբաթ օրուան թիւին մէջ, լոյս տեսած իր յօդուածին իրրեւ խորագիր կը դնէր.— «Ինձմով Քոմէտի–Ֆրանսէզը իր Թրքուհին պիտի ունենայ», կ'ըսէ Ռոզի Վարդ։ Պիտի նախընդրենք խորհիլ թէ Ֆրանս–Սուաոի աշխատակիցն է որ այս անհամ խորագիրը չարադրած է, այլա – պէս առնուազն զարմանալի է որ ծագումով հայ արուեստագիտուհի մը ջանք թափէ ինքզինքը··· Թուրքի տեղ անոր – նելու։ Կարելի է որ դեռ ոմանք նուաս – տացումի բարդոյթէ տառապելով, չուզեն պոռալ թէ Հայ են, այսինքն զաւակը փոքր ժողովուրդի մը, բայց երթալ մահմետական յետամնաց ժողովուրդ մը ընտրել··· առնուազն տրօրինակ կը թուի, մանաւանդ երբ այդ «նախընտրութիւնը» կուգայ քրիստոնեայ քաղաքակրթուած ժողովուրդի մը զաւկէն։

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

ԻՐ ՄՏԵՐՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

—o—

Ա.

ՆՄԲ.— Միսաք Մեծարենցի մահուան (1908) տարելիցին առթիւ, 1909, Գեղամ Բարսեղեան « Ազդակ » չաբաթաթերթի 1909 Յուլիս 10ի թիւին մէջ վերոյիշեալ խորագրով կը քննութագրէր վաղամեռիկ բանաստեղծին ներբին աշխարհը, մտերմիկ մթնոլորտի մէջ :

Բանաստեղծ Միսաք Մեծարենցի մահուան տարեդարձն էր այս չաբթու :

Հակառակ որ արդէն տարի մը անցած է այդ մահէն ի վեր, մերթ ընդ մերթ, ինչպէս սա տխուր տարեդարձին առթիւ ալ, կը սիրեմ երեւակայել զին – քը՝ տակաւին ողջ, իր զմայլելի տա – ղանդին մէջ հասունցած, նոր ստեղ – ծագործութիւններու սուրբ աշխատան – քին նուիրուած, նոր յղացումներով բեռ – նաւոր , գործակից մեզի՝ մեր նոր կեանքի ազատ ընթացքին մէջ, մեզի հետ, քով քովի ...

Բայց ինչո՞ւ այս ղժայտխաբութիւնը տակաւին : Անոր համար որ իրմէ ամէն ինչ կենդանի՞ կը մնայ դեռ մեր եղբայր հոգիներուն մէջ, որ նոյնանուն չմաեր – մութեան մը մեղմասցութիւնն ունին : Հիմա որ, սակայն, մտածումը կը հալածէ ղժայտխաբութիւնն ու կը նուաճէ դիս, մտածումը որ իրականութեան անմիջական խմացումն ունի, հիմա որ դիտեմ թէ՝ մեր հէգ սիրելի ընկերը՝ այլ – եւս, վազո՛ց արդէն, մեր հէգ սիրելի մեռելն է, որուն սուգն այնքան թանձրացեր սեւ է, չեչտ դիծերով կը յառնէ իր աստուերն աչքիս առջեւ, իր փախստեայ աստուերն, որուն դուրդուրանքով կը փարիմ, կ'ուզեմ սեղմել իր ձեռքը՝ պինդ ու սիրազեղ, կ'ողեկոչեմ իր բովանդակ արտայայտութիւնն ու բոլոր իր չարժուձեւերը եւ այն բոլոր մանրամասնութիւններն, որոնք դինքը կը յօրինէին : Ա՜հ, իր եղբայրական դէմքը՝ իր խոհալիր աչուըներուն բարութեամբը ճառագայթուած, պայծառ, իր սիրազորով ձայնը, իր յատկանշական չեչտը՝ դաւառացի տղու մաքրասիրտ անկեղծութեամբը թրթռական, իր ժպիտը՝ յամրածագ, ու յետոյ բոլորովին լուսեղէն, ու քաղքենի աստութիւններու եւ արուեստականութիւններու արմկահարումներու մէջ՝ ինքզինքը չկորսնցնող իր պանդուխտ հոգին, պարզ, վսեմ, քաղցը :

Իրա՛ւ այսպես, չեղաւ օր մը որ իր ինքնաբուխ , անապակ էութեանը մէջ այլափոխման որեւէ ախտանիշ ցոյց տար : Մնաց այնպէս ինչպէս որ էր : Իր տաղանդը, յետոյ իր համբաւը, երբե՛ք իրեն աւելորդ պզտիկ մտահոգութիւն – ներու չարժառիթ չեղան : Միշտ միեւ – նոյն Միսաքը : Մեծատուրեան, կամ Մեծարենց Միսաքը, Բենկացին : Բենկան՝ իր գիւղը՝ իրեն համար յաւէտ անմոռանալի սննդավայրն էր, որուն կարօտը մինչեւ մահը պահեց կուրծքին տակ , եւ թերեւս մահէն ալ եաք : Զնմանեցաւ իրբեք այն միւսներուն, զորս հանդարտօրէն այլ ճշմարտօրէն եւ ուժգնօրէն կը հեգնէր՝ «Ակնոյ Թորիկ» տիտղոսով, զանոնք՝ որ, նոյնիսկ զրոյ կամ բանաստեղծ, աւա՛ղ , այնքան վաղ կը մոռնան իրենց ծագումն ու ծնունդը, իրենց բնակավայրը, եւ ծիծաղելիօրէն քաղքենիութեամբ կը սեթեւեթուին, աւելի քան քաղքենիներն իրենք իսկ :

Բայց այս տղան, որ իր պարզուկ եւ անուշ նկարագրին մէջ երբեք չկրցաւ ինքնահաւան ըլլալ, եղաւ սակայն ինքնահաճանաչ մը : Ինքնաճանաչութի՛ւն, թերեւս այս իսկ է որ կը պակսի ամէնէն աւելի մեր գրականութեան կամաւորներուն : Ինքնաճանաչութիւն, ո՛րքան հեռու ինքնահաւանութենէն , եւ ո՛րքան թշնամի՝ անոր :

Ինքնաճանաչութիւնը գրողի մը մօտ՝ տիրացուած արժանիքներու ճանաչումն իսկ է, որ ինքնին արժանիք մըն է, վասնզի անիկա կը նշանակէ գիտակցութիւն ինքզինքին եւ հաւատ ինքզինքին վրայ : Վտանգի ան է, որ զրողն ինքն իր կարողութիւններուն կ'անդրադարձնէ՝ որեւէ գրական իրագործումի հանդէպ, խլտպահել կուտայ այդ իրագործման կամ գերծ կը պահէ զայն ձախորդ վիժումէ մը : Եւ այս մեծագոյն խմաստութեան իր մատնակցութիւնն էր, որ այս երեւութապէս համեստ, անխռով տղուն մէջ վիրաւորուած հպարտութիւնը կ'արթընցնէր , ինքնապաշտպանի, եթէ ոչ պայքարողի, հետ ոգին կը յարուցանէր, երբ որ անիրաւ յարձակում մը ըլլար իր գործին դէմ, երբեմն՝ ճիշդ է, կարեւորութիւն ընծայել տալով իրեն այնպիսի անչնորհ ճիչերու, զորս նկուն եւ տըղմուտ հոգիներու տքանքն ու նախանձը կ'արձակէին : Այո՛, Մեծարենց հպարտ էր՝ երբ որ պէտք էր հպարտ ըլլալ, ինքնաճանաչութեան առթած հպարտութեամբը :

×

Զորս տարի առաջ ճանչցայ դինքը : Օր մը, Վահրամ Թաթուլ բարեկամս զայն հետը բերէր էր՝ Սուրիահնդակի խմբագրական սենեակը : Տակաւին ուսանող կեդրոնական վարժարանին մէջ՝ իր ընկերութիւնն ըրած էր արդէն : Բայց Շահապ Տիմածանը կամ Միսաք Մեծարենցը կ'ուղէինք ճանչնալ : Անկէ եաք , իրիկնաղէմներուն, Վահրամ Թաթուլի հետ իր այցերը կ'ընդունէինք մեր խմբագրական խցիկին մէջ, ա՛յն խցիկին, որ , նաեւ մերթ «ստորերկրեայ» ժամադրավայր գաղտնի խօսակցութիւններու, հաճելի յիշատակներու բոյն մը պիտի մնայ ինձի համար :

Թէյարանը մօտն էր, ձայն մը, եւ թէյի գաւաթներու ափսէ մը՝ պարսկական խնամքով յարդարուած, սեղանին վրայ կազմ ու պատրաստ էր արդէն գողորշացած : Ծուխը կը լեցուէր աղմուկով , խօսակցութիւնները կը յաջորդէին իրարու, իրար կը խաչաձեւէին, իրարու կը բախէին, եւ այս բոլոր ձայներուն մէջ ապահովաբար ամէնէն բարձրը չէր Մի – սաքինը, որ մտածումէ մը եաք եղած խօսքի մը լրջութիւնը կը պահէր : Պզտիկ դրական ժամանցներ՝ մեր այդ հաւաքոյթները , զորս հեռուէն հեռու մեր սիրական հանդէսին, Լա Փլիւմի դրականն երեկոյթներուն իբր թէ նմանցնելու անմեղ դիտանքով, կը զուարճանայինք : կարծիքներ ու վճիռներ կ'ունենայինք այս կամ այն գրողին վրայ :

... Մինչ թէյերը կը համտեսէինք ընդհատ ումպերով , կը խօսէինք, մեն – չեւ որ գրաչարի մը ուրուականը ներս կը սպրդէր սենեակէն ու մեզ մեր աշխատութիւններուն կ'անդրադարձնէր պահ մը՝ դարձեալ վերսկսելու համար մեր մտաղբօսանքին :

ԳԵՂԱՄ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ 6-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

—o—

(Բ. եւ վերջին մաս)

Վ. Մնացականեան.— *Մեր համագումարի հիմնական հարցերէն մէկն ալ արդի բանաստեղծութեան վիճակին եւ յետագայ զարգացման ճգտումներուն քննարկումն է : Եթէ այդ բանաստեղծութեան մօտենանք այն նոր մարդու տեսանկիւնէն, որու դաստիարակումը նաեւ դը – րողներու կարեւորագոյն խնդիրը կը համարի համայնավար կուսակցութիւնը, եւ լրջօրէն քննենք բանաստեղծական խօսքին դերը այդ մարդուն աշխարհայեացքին, բարոյական համոզումներուն եւ դաստիարակութեան գործին մէջ , կը տեսնենք, որ քիչ աշխատանք չէ կատարուած : Լոյս են տեսած 150 դիրք, յօրելենական հատորներ եւ թարգմանութիւններու հատաքածոներ : Նոյնիսկ, եթէ բոլորն ալ ընտիր ըլլան, արուեստի բարձր չունչով յագեցած, դարձեալ քիչ է, որովհետեւ մարդուն սիրտն ու միտքը լուսով, դեղեցիկով յագենալ չեն կրնար : Դժբախտաբար այդպէս չէ վիճակը : Մեծ է ո՛չ միայն լաւ, այլեւ գորշ եւ միջակ գործերու քանակը :*

... Արդի հայ բանաստեղծութեան դէմքին հոգն ու նպատակը նոր մարդու դաստիարակումն է : Պետական այդ մեծ պարտականութենէն զատ բոլոր դատողութիւնները բանաստեղծութեան քաղաքացիականութեան, դեղարուեստական մտածողութեան , արդիականութեան , իմացականութեան, դրական ոճի, ոդ – ղութիւններու եւ նորութիւններու մասին անօգուտ են ու անխմատ :

Արդէն 70ական թուականները թեւակոխող հայ բանաստեղծութեան մասին երբ կը խօսին , որոշ քննադատներ մեղի կը յիշեցնեն արուեստի միջազգային չափանիշը, օրինակը : Թեքնիքի, դիտութեան մէջը նման չափանիշներ, օրինակներ օրինական են եւ անխուսափելի : Արուեստի մէջ կան միայն միջազգային մեծութիւններ, որոնց անմահութիւնը անկրկնելի ըլլալու մէջ է : Ուրիշին լաւը , մարդկայինը տեսնելը, ընդօրինակելը առողջ եւ ողջամիտ ժողովուրդի հոգիի պահանջն է, անոր մտահոգիպոնի ընդարձակման միջոցներէն մէկը : Արդի հայ բանաստեղծութիւնը մարդու ներաշխարհի փիլիսոփայական իր ընդգրկումով , անոր միտքին եւ սրտին աւելի վեհ եւ դժուար խնդիրներ առաջադրելու քաղաքացիական պաթոսով, խօսքի պարզութեամբ եւ դաղափարական յագեցուածքով բոլոր երկինքներու տակ իրաւունք ունի ե՛ւ չափելու, ե՛ւ չափուելու:

... Կայ չափածոյի բնագաւառ մը, որ երբեմն կը մատնուի անուշադրութեան : Ծօսքը առակի մասին է : Մեր կուսակցութեան 24րդ համագումարը խստօրէն դատապարտեց ժողովուրդի աշխատանքի սխրանքներու ճամբան դժուարացնող այնպիսի արատներ, ինչպէս, օրինակ , կաշառակերութիւնը, դողութիւնը, զբաղարտութիւնը , անստորագիր նամակը : Առակը կոչուած է մերկացնելու այդպիսինները: Այդ ուղղութեամբ գլալի աշխատանք են կատարած Աբշալոյր Դօրբեն, Մկրտիչ Կորիւն, Բաբկէն Կարապետեան, Վարդգէս Բաբայեան :

Բանաստեղծութեան հասունութիւնը վկայող դիծերը շատ են եւ բազմապիսի: Անոնցմէ մէկն ալ ուրիշ ժողովուրդներու հոգեւոր արժէքներու լաւագոյնը առնելն է զանոնք ազգային սեփականութիւն դարձնելն է : Թարգմանութիւնները դեղարուեստական միտքի տեսակներ եւ փոխադարձ թափանցման, ազգային մշակոյթներու ինքնորոշութեանն ու ինքնատիպութեանը նպաստող յաւերժական հոլովոյթ են: Այս տեսակէտէն շատ գնահատելի է յատկապէս Սուրէն Վանուհի, Խաչիկ Դաշտենցի , Վահագն Դաւթեանի, Հենրիկ Սեւանի, Արփուն Տայեանի եւ շատ ուրիշներու անձնուէր աշխատանքը :

Ս. Սարիճեան.— *Զեկուցաբերը դնահատելով վերջին տարիներու արձակի ընդհանուր ուղղութիւնը, դիտել կուտայ, որ այդ սեռը նկատելի յառաջդիմութիւն մը ունեցած է քանակի եւ որակի իմաստով, եւ կը քննադատէ այն մտայնութիւնը , որ արձակի բնագաւառին մէջ կը տեսնէ միայն «վանդատ», այսինքն՝ տեղ – քայլ, զուտ քանակի աճ, իսկ ծայրայեղ դէպքերու՝ նոյնիսկ ետդէպի շարժում : Ինչպէս ամէն ժանրի, նոյնպէս եւ արձակի մէջ կան յաջողութիւններ եւ թերութիւններ, որոնք կը պայմանաւորուին ինչպէս գրողի ստեղծագործական անհատականութեամբ, նաեւ ընդհանուր գրական զարգացման օրէնքներով :*

Ինչպէս ամէն ժանրի, նոյնպէս եւ արձակի մէջ կան յաջողութիւններ եւ թերութիւններ, որոնք կը պայմանաւորուին ինչպէս գրողի ստեղծագործական անհատականութեամբ, նաեւ ընդհանուր գրական զարգացման օրէնքներով :

*Ընդհանուր առմամբ, արձակի մէջ կան յաջողութիւններ, որոնք կը վկայեն, որ մեր արձակագիրները կը ձգտին ստեղծել ազգային կեանքի ամբողջական պատկերներ, ինչպէս Վահագն Դաւթեանի «Ամենուն Տէրը», Հրանդ Մաթեւոսեանի «Ոսկի ձուկը», Վարդգէս Բաբայեանի «Ծիրանի ծառերը», Գուրգէն Մահարի

ՀԻՆԳ ՕՐԷՆ ՁԾԽԵԼ

Երկու ամերիկացի բժիշկներու — Ե. Ֆոլքենպերկ եւ Ժ. Վայն Մըք Ֆար – լանտ — եղանակը առանձնապէս կը հիմ – նուի կամքի վրայ : Նախ կը պահանջեն, որ «մենամարտը» չսկսիք առանձին, այլ խումբով եւ առանձնէք հաւաքական յանձնաժողովներ մը : Կանոնները հետեւեալներն են :

Առաջին օրը .— Երեկոյ մը առաջ քա – նացէք սովորականէն կանուխ, պտոյտէ, լոգանքէ կամ դաղջ ջուրով ջրցանէ մը (տուշ) եաք : Ոչ մէկ ըմպելի, երբեք թէյ կամ սուրճ : Կրնաք խմել թմրի կամ կաթ : Առաւօտ սովորականէն կէս ժամ առաջ արթնցէք եւ երկու դա – ւաթ տաք ջուր խմեցէք : Նախանաշը բաղկացած՝ պտուղներէ եւ պտուղներու հիւթէ : Գործի երթալէ առաջ դարձեալ մէկ կամ երկու դաւաթ տաք ջուր կամ լեմոնատ : Հինգ վայրկեան չրջագայու – թիւն խոր չնչառութեան փորձերով : Ժամը 8 – 12ին երեք դաւաթ ջուր կամ պտուղի հիւթ : Կէսօրուան ճաշ՝ աղցան, պտուղ, սանտուիչ : Տասը վայրկեան պտոյտ : Կէսօրէ եաք՝ ժամը մէկ դաւաթ տաք ջուր կամ պտուղի հիւթ : Երեկոյ՝ թեթեւ ապուր մը, աղցան, կաթ կամ պտուղի հիւթ : Հինգ վայրկեան պտոյտ : Մի նտիկ պատկերասփիւռի առջեւ, խուսափեցէք թիկնաթոռէն : Քնանալէ առաջ ջրցան մը :

Երկրորդ օրը .— Ջրցան եւ կոշտ ձեռ – նոցով մարմնամարզութիւն : Գործադրել առաջին օրուան յայտագիրը : Շատցուցէք պտուղի սպառումը : Ալքոլ՝ երբեք :

Երրորդ օրը .— Ամէնէն տաղնապալի օրն է : Պաղ ջրցան եւ մարմնամարզութիւններ : Կանուխ արթնցէք կարելի եղածին չափ խուսափեցէք դժուար խնդիրներ լուծե – լէ : Ճաշէն առաջ երեք դաւաթ ջուր կամ պտուղի հիւթ : Քալեցէք խոր չնչառու – թեամբ : Սնունդը նախորդ օրերու նման :

Չորրորդ օրը .— Նախորդ օրերու նը – ման, աւելցնելով քանի մը կտոր չաքար, խաղող կամ չորցած ծիրան : Երեկոյեան բան մի ուտէք : Խուսափեցէք սուրճէ ,թէյ – յէ եւ աղանդերներէ :

Հինգերորդ օրը .— Նախորդ օրերու նման, այն տարբերութեամբ որ կրնաք ճաշել ծխող մարդոց հետ : Տոկացէք մինչեւ երեկոյ պտոյտներու եւ խոր չնչառութեան օգնութեամբ :

Երկու ամերիկացի բժիշկները կը յայտնեն , թէ անոնք որ կը յաջողին կա – տարել այս փորձը, կրնան վերսկսիլ ի – րենց բնական կեանքը՝ առանց ծխելու :

Յաջողութի՛ւն :

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ՄԱԾՈՒՆԸ

Մածունը նախ Արեւելքի մէջ սկսաւ գործածուիլ՝ իբր առաջնակարգ հակա – նեխիչ – սնունդ, ապա մուտք գործեց Արեւմուտքի մէջ :

Մածունով սնանող մարդիկ երկար եւ առողջ կ'ապրին, թէ՛ Արեւելքի եւ թէ Ա – րեւմուտքի մէջ :

Նշանաւոր են Պուլկարիոյ երկարակ – եաց մարդերը, որոնց հիմնական սնունդը հանդիսացած է մածունը : Այդ մարդիկը հեշտութեամբ ողջունած են իրենց կեանքի հարիւրերորդ տարին : Ոմանք ապրած են նոյնիսկ հարիւր քսան տարի :

Մեր խօսքը կը վերաբերի հարազատ մածունին, որ կը պատրաստուի զուտ կաթով եւ որ է, տակաւին կը գործած – ուի Արեւելեան երկիրներուն մէջ՝ բա – րերարօրէն : Մինչդեռ Արեւմտեան եր – կիրներուն մէջ պատրաստուած կաթը կարապէ զուրկ է : Նորահնար փոշի – կաթով պատրաստուած մածունը եւս կարագէ զուրկ է :

Հարազատ մածունը միանգամայն թէ կը հականեխէ ստամոքսն ու աղիքները եւ թէ սնունդ կուտայ մարմնին, առողջ կը պահէ բոլոր ներքին գործարանները :

Փոշիով պատրաստուած անկարագ մա – ծունը կը տկարացնէ տեսողութիւնը , այլ խօսքով աչքի սառնենին, անհարա – զատ կաթին յարատեւ ներմուծման հե – տեւանքով , կը կորսնցնէ իր յատկու – թիւնը, թափանցիկութիւնը , բնականոն կերպով չընկալեր լոյսը :

Ամերիկացի դիտուններ հաստատած են այս տեսութիւնը , անասուններու վը – րայ փորձեր կատարելով :

Փոշիով պատրաստուած կաթը դիրու – թեան արգելք կը հանդիսանայ, բայց չի կրնար կանխել վտանգաւոր հետեւանքը :

Հարազատ մածունին բարիքը իմացած են Արեւելքի ժողովուրդները, մանաւանդ Հայերը, որոնք այս օրհնեալ սնունդը Ա – սիայէն բերին Եւրոպա :

Իտալիոյ Թորինօ քաղաքին մէջ՝ հայ քիմիագէտ մը, Նչան Տէր Ստեփանեան, թողլքեց դեղագործութիւնը, եւ հարա – զատ մածունի վաճառմամբ հարստացաւ : Ուրիշ Հայեր նոյն զբաղումով հարստա – ցան Ֆրանսայի մէջ :

Փոշի կաթը արեւմտեան հնարք է : Ե – թէ ողջ ըլլար Մեչնիքով, ուս հռչակա – ւոր կենսաբանը, որ կը ներբողէր մա – ծունը, հարազատը, որպէս երկարակե – ցութեան եւ առողջապահութեան միջոց, պիտի դատապարտէր Արեւմուտքի մէջ պատրաստուած մածունը, անհարազա – տը :

Փոշի – կաթով կամ անկարագ կաթով պատրաստուած մածունը, ինչպէս ը – սինք , զուրկ չէ սնունդէ, բայց չարա – տեւ ներմուծմամբ կը տկարացնէ աչքը, fաքարա՛fք կը պատճառէ :

Կարագին նուազումը եւ կաթնային չաքարին զերակշռութիւնը պատճա՛ռն է fաքարաfքի յայտնութեան , ըստ փաստէորեան հաստատութեան դիտուն – ներուն :

Կարագին ներկայութիւնը կաթին մէջ՝ անհրաժեշտ է, վասնզէ զերծ կացուցա – նելու համար աչքի սառնենիին յատկու – թիւնը , թափանցիկութիւնը՝ լոյսին հանդէպ :

Անասուններու վրայ կատարուած փոր – ձերուն եղրակացութիւնները ՝ի զօրու են նաեւ մարդոց համար, ըստ դիտուններու յայտարարութեան :

Հնդկաստանի մէջ, ներկայիս , չարա – տեւօրէն անկարագ մածունով սնանող բազմաթիւ մարդիկ կը տառապին տես – ղական տկարութենէ :

Կ'ուզես հարազատ մածուն ուտել : Գնա՛ դիւղ, մտիր ազարակ մը : Գնէ՛ աչ – քիդ առջեւ կթուած կաթը, եւ ձեռքովդ պատրաստէ հարազատ մածունը : Կե՛ր : Ամէն օր կեր : Վստահ եղիր՝ որ պիտի ապրիս երկար եւ առողջ :

ՈՒՍԱՆՈՂ

ՅԱԻԻՏԵՆԱԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆ

Ըստ Յունիս 5ի Պրիքիշ Մետիկըլ Ճըրնըլի, Տոքթ. Ռոնալտ Ճիպսըն, խօսե – լով սերունդներու պայքարին մասին Փորտմաութի Բժշկական Ընկերութեան առջեւ, իր դասախօսութիւնը սկսած է հետեւեալ մէջբերումներով .—

Առաջին մէջբերում.— « Մեր երիտա – սարդութիւնը պերճանքը կը սիրէ, ան – կիրթ է, կը ճաշակէ իշխանութիւնը եւ ոչ մէկ յարգանք ունի երէցներուն նկատ – մամբ : Մեր զաւակները այսօր բռնա – կալներ են : Ոտքի չեն ելլեր երբ ծերունի մը սենեակ կը մտնէ , պատասխան կու – տան իրենց ծնողքներուն եւ պարզապէս չար են » :

Բ. մէջբերում.— « Ոչ մէկ յոյս ունիմ մեր երկրին ապագային համար եթէ այ – սօրուան երիտասարդութիւնը վաղը ձեռք առնէ հերթապահութիւնը, որովհետեւ այս երիտասարդութիւնը անտանելի է , անզուսպ, պարզապէս սարսափելի » :

Գ. մէջբերում.— « Մեր աշխարհը հա – սաւ տաղնապալի հանդրուանի մը : Զա – ւակները չեն լսեր իրենց ծնողքները : Աշխարհի վերջը շատ հեռու չէ » :

Դ. մէջբերում.— « Այս երիտասար – դութիւնը փտած է սրտին խորէն : Երի – տասարդները ծոյլ են եւ չարամիտ : Եր – բեք երբեմնի երիտասարդութեան պիտի չնմանի : Այսօրուանները պիտի չկարե – նան պահպանել մեր մշակոյթը » :

Այս չորս «խօսքերը» արտասանելէ եաք, Տոքթ. ճիպսըն յայտնած է անոնց հեղինակները : Առաջինին հեղինակն է՝ Սոկրատ (470 – 399 նախքան Քրիստոս), երկրորդինն՝ Հեզիոդորոս (727 Ն. Ք.) , երրորդինն՝ եգիպտացի կրօնաւոր մը որ կ'ապրէր 2000 տարի Քրիստոսէ առաջ եւ վերջապէս չորրորդը յայտնաբերուած է վերջերս Բաբելոնի աւերակներէն կաւէ ամանի մը վրայ (3000 տարի Քրիստոսէ առաջ) :

ԳԱԽԱՌԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Բ.

Երբ երիտասարդ ոսկերիչ Տիգրանն ապրում էր ուրիշ թաղում՝ նրան անուա – նում էին զուլումճի Տիգրան, բայց երբ ամուսնացաւ եւ իր խնայած դրամարով տուն մը գնեց Բոշայենց փողոցում, որը մի քիչ աւելի բարձր տեղ էր համար – ւում, Բոշայենց փողոցի բնակիչները Տիգրանին չներեցին այդ բարձրացումը եւ սկսեցին նրան «Աղքատենց» անուա – նել, իբրեւ արհամարհանք :

Տիգրանն ամուսնացաւ մի թշուառ բայց դեղեցիկ աղջկայ հետ : Նրա անունը Փայ – լուն էր, եւ բոլորը մխաբերան ասում էին.

— Ինքն էլ անունին պէս է, փայլուն, արեւի կը լմանի :

Փայլունի ծնողքները մի չաբաթուայ մէջ, իրարից եօթն օրուայ տարբերու – թեամբ, մեռան. պարտատէրերը ոչինչ չթողեցին տանը, քաչեցին տարան եւ վաճառեցին հօր պարտքերի դիմաց, մանակներուն հար արձակը աւելի յա – ճախ կը դիմէ հայ ժողովուրդի վերջին յինամեակի ընկերային զարգացման պատմութեան դեղարուեստական արտա – յոլումին : Կեանքի իրողութիւններն ու տեղաշարքերը, որ ժամանակին կը պատ – կերացուէին դեղարուեստական ստեղ – ծագործութիւններու մէջ, կարծես վեր – խմաստաւորումի կարիքը կը զգան : Չէ՞ որ ժամանակուան կիրքերն ու վայրկեանի սրութիւնները որոշ հեռաւորութենէ մը եաք փիլիսոփայական խմաստ են ստա – ցած, պատմութիւնը ինքը ստորաբաժնած է կեանքին անցուդարձերը, տարբերու – թիւն դրած մնայունին եւ անցողակիին միջեւ : Մէկ բան ակներեւ է, որ ընկեր – յին պատմութեան արտացոլումը դեր – դանցապէս երեւան կուգայ զբողին ան – հատական ընկալումէն, իբրեւ վերյուշ, տպաւորութիւններու հեռաւոր արձա – դանգ : Այս խմաստով ուշագրաւ է Ս. Խանզատեանի «Մատեան եղելութեանց» վիպակը :

Ինչպէս կարելի է նկատել, վերջին ժա – յաղութեան պարագային՝ նոյնիսկ « ձղնաժամ » :

Անդրադառնալով պատմական երկերու քննութեան , ան նկատել կուտայ, որ մեր գրողները զգալի կերպով ընդլայ – նած են պատմական անցեալի դեղար – ուեստական իւրացման սահմանները , նոր տեսակիւնէ մեկնաբանելով պատ – մութեան փիլիսոփայութիւնը : Վերլու – ծելով Ստ. Զօրեանի «Վարազդատ», Վ. Խչումեան «Գիրք մաքառման», Ս. Այ – վազեանի «Ճակատագիրն Հայոց», Հ. Ղուկասեանի «Դեռ սպասում են» պատ – մավէպերը , զեկուցարերը ցոյց կուտայ, համաձայն իր տեսակէտին, որ հակառակ հիմնաւոր փորձերուն՝ իւրացնելու իրա – պաշտ պատմագեղագիտութեան սկզբ – բունքները արդի պատմավէպին մէջ նկատելի են մէկ կողմէ պատմութեան ենթակայական – վիպապաշտական մեկ – նաբանութեան եւ, միւս կողմէ՝ փորձա – ռական հետքեր :

Փայլունը մնաց կատարեալապէս թշուառ : Այդ օրերին էր, ծնողքներին մահից հա – զիւ քառասուն օր անց, ոսկերիչ Տիգրա – նը, առանց որեւէ մի ուրիշի միջնորդու – թեան, դնաց Փայլունի մօտ, խնդրեց նրա ձեռքը : Թշուառ աղջիկը, յուսահատ եւ ահաբեկուած, բռնեց ոսկերիչի ձեռքը եւ առանց տատանման դնաց նրա հետ : Ամուսնութիւնից երկու ամիս յետոյ էր, որ Տիգրանը դնեց Բոշայենց փողոցի տու – նը եւ մօտ մի տարի էր, որ ապրում այդ տանը Փայլունի հետ, խաղաղութեամբ եւ սիրով :

Այն առաւօտ, երբ Խամբուրենց Հայկի աղան անցան Բոշայենց փողոցիցոսկերիչ Տիգրանի դրան առաջ կանգ առած նա – յեց լուսամուտին, Փայլունը տանը չէր : Հայկի աղայից կէս ժամ առաջ, Փայլունը Տիգրանի հետ դուրս էր եկել, մխաին դնացել էին Տիգրանի հօրաքրոջ տունը : Տիգրանը եւ Փայլունը կէսօրուայ ճաշին հրաւիրուած էին : Հօրաքոյրը խնդրել էր Տիգրանից որ Փայլունին առաւօտուանից բերի իրենց տունը, ինքն էլ մինչեւ կէսօ – րին խանութը փակի ու գայ : Տիգրանն այդպէս արաւ :

Ուրեմն, երբ Խամբուրենց Հայկի աղան կանգ առաւ Բոշայենց փողոցում եւ նա – յեց ոսկերիչ Տիգրանի լուսամուտին, տա – նը ոչ ոք չկար, բայց Էլմաս խաթունին թուացել էր, որ մի սուուեր կար «փան – ջիրային եաեւը» եւ այդ սուուերը պէտք էր որ լինէր մանկամարդ հարսի ըստ – ուերը :

Էլմաս խաթունը եւ նրանից փոքր եր – կու հարսները, տան մաքրութիւնը եւ ճաշի պատրաստութիւնը թողնելով ամե – նափոքր հարսին, լաչերը նետեցին գլուխ – ները եւ դուրս եկան տնից, ամէն մէկը տարբեր ուղղութեամբ :

Էլմաս խաթունը, չիսուն քայլ հեռու — հէնց նոյն Բոշայենց փողոցում — մտաւ մի տուն, եւ սկսեց .

— Քա՛, Լուսնթագ խաթուն, լսե՞ր ես ի՞նչ է եղել :

Լուսնթագ խաթունը, բամբասանքի ծարաւից տոչորուած, անմիջապէս դոր – ծը թողեց եւ երախաների հանդէպ զայ – րացած, բացագանչեց .

— Քա՞, փիճերս կը թոխո՞ն որ ոտքս դուրս դնիմ ու բան մը լսիմ . ըսէ՛, ի՞նչ է եղեր :

— Խամբուրենց Հայկազան մեր տոխա – խէն անցաւ :

— Քա՛··· ապշեց Լուսնթագ խաթունը : Էլմաս խաթունը վրայ տուեց .

— Աչքերը ճգեր է Աղքատենց հարսին :

— Փայլունի՞ն :

— Պաստուածին : Փանջիրային եաեւն էր :

— Դահա տարի մը չկայ կարգուիլը . էդ ի՞նչ չուտ էրկանը ծոցէն դուրս թը – ռաւ, — արձագանգեց Լուսնթագ խա – թունը :

— Դուն էս կ'ըսես, եա Հայկի աղա՞ն, ճերմակ մազերէն չա՞մչնար, չարունակեց Էլմաս խաթունը :

— Ամա՞ն, ամա՞ն ժամանակը փոխուեր է, — ասաց Լուսնթագ խաթունը, եւ ապշահար կանգնեց՝ ձեռները ծալելով փորի վրայ :

Էլմաս խաթունը երկար չարաւ, դուրս ելաւ, քայլեց, դարձաւ առաջին անկիւնը եւ մտաւ մի ուրիշ տուն :

— Թերեզա խաթուն լսե՞ր ես :

— Զէ՛ :

— Քա, դէվէյին անկըճին մէ՞ջ ես քնա – ցել, ի՞նչ է :

— Թէ՛զ ըսէ, Էլմաս խաթուն հիմա կը ճաթիմ :

— Խամբուրենց Հայկի աղան···

— Էս ի՞նչ օրի հասանք, — բացագան – չեց Թերեզա խաթունը :

Էլմաս խաթունը չարունակեց թոխա – ռումը : Թերեզա խաթունը, մնալով մե – նակ, նորից բացագանչեց .

— Հիմիկուան հարսները, վո՛ւյ : վո՛յ վո՛ւյ···

Էլմաս խաթունը մտաւ երրորդի, չոր – րոդի եւ դեռ եւս տասներորդի դուռը, հաղորդեց սարսափելի լուրը եւ հապա – ճային տուն հասաւ բոլորովին յոդնած :

ՎԱՀԱՆ ԹՈՓՈՎԵՆՑ

(2 – Շար.)

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Սակաթէլեան , Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Լիւլէճեան (Կրը–նոպլը) , Մարի – Լօռանս , Ստեփան , Ա–մէն եւ Վերոնիք , Տէր եւ Տիկին Ճերմակ–եան եւ զաւակները (Կրընոպլը) , Տէր եւ Տիկին Տարագճեան եւ զաւակները (Փա–րիզ) , Տէր եւ Տիկին Սթաթեան եւ զա – ւակները (Փարիզ) , Տէր եւ Տիկին Գա–պաքճեան եւ զաւակները (Փարիզ) , ինչ–պէս նաեւ Սուպարալեան , Լիւլէճեան , Ինճէեան , Սարեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր , մեծ մօր , մօրաքրոջ եւ աղգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԱՐԱՊԵԱՆԻ

(Ծնեալ Փափազեան)

մահը , որ պատահեցաւ Յունիս 17ին , 67 տարեկան :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի , Յունիս 21ին , ժամը 16·30ին , Փարիզի Ս · Յովհ · Մկրտիչ Ե – կեղեցւոյ մէջ :

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով , կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընդունիլ :

Այրի Տիկին Նչան Դարբինեան , Օր · Անահիտ Դարբինեան , Տէր եւ Տիկին Համբարձում Դարբինեան եւ զաւակը , Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դարբինեան եւ զա–ւակը եւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն հօր եւ մեծ–հօր՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

յանկարծական մահը , որ պատահեցաւ Յունիս 18ին , իր բնակարանը , 65 տարե–կանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երեքշաբթի (Յունիս 22) ժամը 14,30ին Փարիզի Ս · Յովհ · Մկրտիչ Եկե–ղեցին , ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Մէօտոնի գերեզմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

×

Փարիզի Հ · Յ · Դ · Շրջ · Կոմիտէն կ'ողբայ իր անձնուէր ընկերներէն՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

մահը եւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին ընտանիքին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Շահան Սարգիսեան եւ զա–ւակները չնորհակալութիւն կը յայտնեն մխութիւններուն եւ բոլոր անոնց , որոնք անձամբ , ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով , հեռագրով եւ հեռաձայնով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ (Մայիս 25ին) :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գառնիկ Յովհաննէսեանի կսկծալի մահուան առթիւ , Վիլլմոմպլէն Փափա – քոչիա ընտանիքը 250 Ֆր · կը նուիրէ Հանգստեան տան (ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Սողոմանեան ընտանիքը (Շուազի լը Ռուա) կը նուիրէ 100 Ֆր · ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի կահաւորման , փոխան ծաղկեպսակի , ող–բացեալ Տիկին Նուէր Նորհատեանի մահ–ուան առիթով : Նոյն առիթով եւ նոյն նպատակին համար , այրի Տիկին Սարեան (Շուազի լը Ռուա) կը նուիրէ 20 Ֆր · , փոխան ծաղկեպսակի :

×

Տիկին Զ · Նչանեան (Քան) եւ Տիկին Ա · Արսէնեան (Մոնթէ–Կարլօ) 30ական Ֆր · կը նուիրեն Մարսէյլի Մշակոյթի Տան (ստանալ Յառաջէն) եւ Յառաջին , ողբացեալ Երէցկին Պապայեանի մահ – ուան տխուր առթիւ :

ԼՈՅՏ ՏԵՍԱՒ

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ

(Քերթուածներ)

Մատենաշար «Ահեկան»
Պէյրութ 1971

Դիմել՝ «Յառաջ»ի
Գինն 5 Ֆր ·

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հան–սէրը եւ Դաշտահանդէսը Յունիս 27ին , Կիրակի ժամը 15–22 , ղպրոցի հովասուն պարտէզին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

երգ , նուագ , պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ
Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր ·

Հաղորդակցութեան միջոց — Էկլիզ որ փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնար–Փավիյոն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս · Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը չնորհակալու–թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները :

Փափազեան եւ Ժամկոչեան ընտանիք–ներու հոգեհանգստեան առթիւ — Տէր եւ Տիկին Քիրազեան 250 Ֆր · , Զորաքճեան ընտանիք 20 , Մ · Ժամկոչեան 25 :

Իւզպաշեան – Գաբրիէլեան հոգեհան – դիստին առթիւ , Դերձակեան ընտանիք 100 , Տէր եւ Տիկին Անդրէասեան եւ Տի–կին Ե · Տօլպաշեան 10ական , Տէր եւ Տի–կին Պօղոս Արզումանեան իրենց որդւոյն ամուսնութեան առթիւ 100 , Արզուման – եան զաւակները 50 , Ս · Զիւրաքլեան 30 , Ա · Տէր–Յովհաննէսեան 100 Ֆր · :

(Շար ·)

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքի ներկայ տարե – շրջանի փակման հաւաքոյթը 24 Յունիս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Մշա–կոյթի Տան սրահին մէջ :

Կը հրաւիրուին յատկապէս ծնողքներն ու բարեկամները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ս · Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ Կրօն · Ընկերակցութեան վար–չութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները եկե – ղեցւոյ պայծառութեան համար :—

Շահան Սարգիսեանի *թաղման առթիւ Պ · Մ · Եավէր Պոլսահայերու Մշակ · Մի–ութեան կողմէ 50 Ֆր · , Հ · Բ · Ը · Միու–թեան Տիկնանց Միութեան կողմէ 50 , Տէր եւ Տիկին Ա · Սիսակեանէ 50 , Տէր եւ Տիկին Վ · Գրիգորեանէ 50 , Տէր եւ Տիկին Ռ · Տէր–Յակոբեանէ , Պ · Ա · Զա – մանդեանէ 20ական :*

Գրիգոր Տէր–Մարգարեանի *թաղման առթիւ Դարբինեան ընտանիքներէ 50 , Պօյաճեան ընտանիք , Ժանօ Յովհաննէս – եան , Տէր եւ Տիկին Մ · Բարսեղեան 30ա–կան , Էյնաճեան ընտանիք , Խօսուրեան ըն–տանիք , Գոգոյեան ընտանիք , Սէն–Լուի հոգեւոր քոյրեր , երէցկուհի Միքայէլեան , Տէր եւ Տիկին Կ · Օհանեան , Պ · Ա · Զալ–կըճեան , Ա · Օհանեան , Յ · Ղուկասեան , այրի Տիկին Օհանեան , Հռիփսիմէ Մար–կոսեան 20ական , Օրդ · Թ · Գոյումճեան , Մ · Պօնոյեան , Համբարձումեան 10ական : Պ · Ժիլպէր Տօնիկեան իր զաւակին մկըր–տութեան առթիւ 30 :*

Եահանիկ Նազարէթեանի *թաղման առ–թիւ Համբարձումեան ընտանիք (Լիքսէն) 50 Ֆր · , Պ · Պ · Տէմիրճեան եւ Պօղոսեան 10ական Ֆրանք :*

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Պարգեւաբաշխութեան հանդէս 26 Յու–նիս , Շաբաթ ժամը 11,30ին ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ , ժամը 13ին ըն–տանեկան ճաշ , ժամը 16ին պարգեւաբաշ–խութիւն :

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ա–մավերջի ճաշին , բարեհաճին տեղեկացնել Տեսչութեան մինչեւ 20 Յունիս :

Ճաշադին 15 Ֆրանք :

ՊՏՈՑՏ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

Իսիի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կազ–մակերպած է պոյտ մը օթոքառով , Յու–նիս 27ին դէպի Տօվիլ : Արձանագրութիւն–ները Խաչուհիներու մօտ :

Երթ-ու դարձ 25 ֆրանք :

Հեռաձայնել — Սրապեան 626–42–48 ,
Յովսէփեան 642–99–01
Տօնիկեան 642–62–45

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ — Հ · Յ · Դ · Փոթորիկ խումբի ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն (Յու–նիս 21) ժամը 21ին Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարարուհի մը Նոր Սերունդի բա–նակումին համար (Օգոստոս) , դիմել Նոր Սերունդին , 17 Ռիւ Պլէօ , երկուշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18,30էն 20 եւ Շաբաթ ժամը 16էն 20 :

ՕՐ · ԷՎԼԻԻՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ
եւ
Պ · ԳՐԻԳՈՐԻԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
Նշանուած

Փարիզ, 1971 Մայիս 29

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Մայրերու Օրուան առ–թիւ 27 Յունիսին Պօմոն–Լէ–Վալանսի , Լա Պուլինարա , Փ · Մեհլանի զալարպղեղ անտառին մէջ (անցեալ տարուան տեղը) :

Կը խօսի (Կրընոպլէն)

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

Երթեւեկը ապահովուած է · ապասի Ա–հարոնեան ակումբը ժամը 10,30էն 12, իսկ կէսօրէ եաք 2էն 3 :

Գեղարուեստական յայտագիր — երգ, պար , նուագ :

Ճոխ պիւֆէ , առատ խմելիք եւ ուտե – լիք , շամփուրով խորոված եւ զանազան հայկական աղանդերներ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES
de Tissus Haute Couture
et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՅԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մայր տաճարի աւագ խորանը եւ Առաքելական Աթոռը :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ
Դաւիթ Ծ · վրդ · Սահակեանի

ՊԷՅՐՈՒԹԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ
Վարուժան Սարգիսեանի

ՕԳՈՍՏՈՍ 11–30

Օգոստոս 11էն 23 Պէյրութ 23էն 30 Երուսաղէմ
Գինն 2250 Ֆր ·

Մեկնում Փարիզէն , Լիոնէն կամ Նիսէն

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

կամ Գիւտ Վրդ · Նազդաչեանի՝ Հայոց եկեղեցին
15, Rue Jean Goujon

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդանաւով
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

Եւ Դաւիթ Վ · Սահակեանի , եկեղեցին ,
295, Rue Boileau

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
22
ՅՈՒՆԻՍ
MARDI
22 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12144 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 47e ANNÉE — N° 12.144

ԹԻՒԵՐԸ ԻՐՆՉ Կ'ԸՍԵՆ

(ՀՕՄ–Ի ԿՐԹԱՆՊԱՍՏ ՅԱՏԿԱՑՈՒՄՆԵՐԸ)

—o—

Հայ Օգնութեան Միութեան 51րդ պատ. ժողովը առիթ կուտայ մեզի անդրադառնալու կրթանպաստ այն յատկացումներուն՝ որոնք Միացեալ Նահանգներու եւ արտասահմանեան հայկական գաղութներու հայապահպանութեան ճիգերուն արդիւնաւորումը ապահովելու կոչուած են:

Մեր այս փորձին, ինչպէս նաեւ ՀՕՄ–ի հայկրթական դերակատարութեան մասին կարգ մը խորհրդածութեանց մեկնակէտ կ'ուզենք ունենալ Միութեան այս տարեշրջանի յատկացումները՝ արտասահմանի ու յատկապէս Միացեալ Նահանգներ – ֆրանսահայի ամէնօրեայ վարժարաններուն, լեզուի դասընթացքներուն, ուսանողներու, ազգ. իշխանութեան եւ ՀՕՄ–ի հասարակաց հսկողութեամբ գործադրուած ուսումնական ծրագիրներու գործադրութեան, հայագիտական նիւթերու քերու ամառնային դասընթացքին եւ կարգ մը «քեմփ»երու՝ որոնք հայեցի կրթութեան եւ դաստիարակութեան ընդհանուր չարժումին կենսական մէկ մասը կը կազմեն:

Մեր տրամադրութեան տակ ունուղղ վաւերական աղբիւրներու համաձայն՝ վերոյիշեալ կրթական եւ դաստիարակչական նախաձեռնութեանց ՀՕՄ–ի այս տարուան յատկացումները, ՄԻԱՑՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԵՒ ՔԱՆԱԴԱՅԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ, ԿԸ ՅԱՆԳԻՆ 90·000 ՏՈԼԱՐԻ:

Այս դումարին 65·000 տոլարը Միութեան այս տարուան ընթացիկ պիւտճէի ելքի բաժնին մաս կը կազմէ, իսկ 25·000 տոլարը՝ հանգուցեալ ՀՕՄական «մայր» Սոֆիա Յակոբեանի կողմէ կտակուած դրամարներու տոկոսային հասոյթներէն կը յատկացուի հայագիտական նիւթերու ամառնային դասընթացքին, ըստ բարեհաճ կարուհիի կտակային տրամադրութեանց ու ՀՕՄ–ի Պատ. ժողովի որոշումին:

Թէ այս դումարները ի՛նչ կ'ըսեն ընթերցողին՝ չենք կրնար դուշակել, նկատելով որ քուէարկուած եւ նպատակին յատկացուած վարկերը — բաղդատաբար Ամերիկահայութեան կրթական պահանջներուն — կրնան անբաւարար նկատուիլ. սակայն այն իրողութիւնը, որ «օգնութեան» կոչուած Միութիւն մը իր տարեկան ընթացիկ պիւտճէին գրեթէ 70 առ հարիւրը կրթասպաստ յատկացումներու ելքով մը կը ներկայացնէ մեզի, ո՛չ միայն հոգեկան հրճուանք ու բաւարարութիւն կ'ընծայէ, այլեւ... վախ:

Վա՛խ՝ որուն կ'ուզենք անդրադառնալ աւելի ուշ, պարզելու համար կարգ մը մտահոգութիւնները, որոնք աղերս ունին հանրային մեր կեանքին եւ ժողովրդային հոգեբանութեան մէջ ստեղծուած անընական, յաճախ նաեւ վտանգաւոր տրամադրութիւններու հետ...

Գոհանանք առ այժմ յայտնելով՝ որ եթէ օգնութիւն մըն է ՀՕՄ–ի կողմէ Ամերիկահայութեան հայկրթական դարձին ընծայուած անհամեմատօրէն մեծ նպաստը, այս բարեբաստիկ իրողութիւնը, սակայն, պատճառ ու առիթ դարձած է որ կրթական շարժումի մէջ ի հանգամանի եւ ի պարտաւորութիւնէ պատասխանատուութիւններու յանձնառու դառնալու կոչուած ծնողքներ, հասրութիւն եւ ազգային իշխանութիւն իրենց կենսական ու առաջնահերթ նախաձեռնութեանց մէջ դառնան ձեռնթափ կամ չնչին հետաքրքրութեամբ մը միայն գոհանան...

Ինչպէս ըսինք, ասիկա բոլորովին տարբե՛ր խնդիր ու երեւոյթ է ու կ'ունենանք առիթը կարգ մը հասատատումներ ընելու՝ պատեհ առիթով:

Մեր կարծիքով, բիչ է գոհունակութեան եւ հոգեկան հրճուանքի ղգացումը՝ ի տես ՀՕՄ–ի կրթանպաստ ճիգերուն: Ամերիկահայութիւնը ինքզինք հպարտ կրնայ զգալ հանրային գիտակցութեան այն զգացումին համար, որով կը յատկանշուի այս Միութեան գործունէութիւնը:

Հայապահպանումի մասին ճառել եւ բեմերէն պատգամներ արձակել «ամէնօրեայ վարժարաններ չինելու» կարզախօս – քով՝ ամէնէն դիւրին ու աժան ձեւն է փրկարար չարժումի մը յառաջապահ դառնալու. սակայն իր ունեցածին 70 առ հարիւր համեմատութիւնը յատկացնել այդ նպատակի իրագործումին՝ սա ազգ–մատութեան, հեռատեսութեան, ապրումի վերածուած մտահոգութեան փա՛ստ է:

Ամերիկահայութեան կրթական կեանքին յատկացուած 90·000 տոլարի ա յս դումարէն անկախ՝ ՀՕՄը նաեւ արտասահմանեան հայ վարժարաններուն եւ ուսանողութեան յատկացուցած է 15·000 տոլար, միայն ա՛յս տարի. եւ եթէ նաեւ այս դումարը բաղդենք ամերիկահայ կրթական գործին համար վճարուած 90 հազար տոլարին վրայ, կ'ունենանք հա–մագումարը 105·000 տոլարի՝ որ կը համապատասխանէ 85 առ հարիւրին Միութեան ընդհանուր ելքերուն:

Աւելին ըսելու հարկ չենք տեսներ, եղրակացնելու համար թէ 1910ի Հայ Կարմիր Խաչը իր վաթսունամեակի սեմին զարձած է ջահակիր Մեսրոպի ու սերմնացան Մեծասքանչի, յաճախ ստորադաս սեղով նոյնքան հրատապ այլ պահանջներ՝ որոնց «օգնելու» բարոյական պարտաւորութիւնն ու կոչումը ունի իր անունո՛վ իսկ — Հայ Օգնութեան Միութիւն:

Սերունդներու հայեցի կրթութիւն եւ դաստիարակութիւն՝ կենսականօրէն հիմնականն է հայապահպանումի զօրաշարժին մէջ. սակայն միակը չէ. ամբողջը չէ: Եւ կասկած չունինք՝ որ ՀՕՄը գիտէ՛ թէ ինչ ըսել կ'ուզենք: Գիտէ՛, սակայն այնքա՛ն ծանրաբեռնուած է «կրթական»ով, որ... կը սպասէ լաւագոյն օրերու՝ մը – նպաստելն ալ իրականացնելու համար:

Ձենք ուզեր աւելի հեռուները երթալ եւ կը գոհանանք ակնարկելով: Այս պահուս, Ամերիկահայութեան կրթական չարժումն է առաջնահերթ խնդիրը եւ այդ մարզին մէջ Միութիւնը անգերազանց յառաջապահի դերին մէջ է:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՄՓԻՏՈՒ ԹՈՒԼՈՆԻ ՄԷՋ

—o—

Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը Շաբաթ օր ներկայ գտնուեցաւ Ֆրանսական նաւատորմի ռազմափորձերուն, Թուլոնի մէջ:

Շաբաթ առաւօտ ժորժ Փոմփիտու ներկայ գտնուեցաւ զինուորական տողանցքի մը, որուն մասնակցեցան 2500 զինուոր – ներ: Ծանր հազար հոգի ծափահարեցին Նախագահին անցքը Թուլոնի զլխաւոր պողոտաներէն:

Նախագահը առաջին անգամ էր, որ կ'այցելէր ազգային նաւատորմին, որ 1958էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ռազմափորձեր կը կատարէր նախագահի մը ներկայութեան: Ժորժ Փոմփիտու իր կողքին ունենալով Նախարարապետն ու պատերազմական եւ Ներքին նախարարները, «Քլեմանսօ» մարտանաւէն դիտեց անցքը Ֆրանսական նաւատորմի արդիական մարտանաւերուն:

Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին Փոմփիտու նկատել տուաւ, թէ Ֆրանսա պարտաւորութիւնն ունի անհրաժեշտ պիւտճէն յատկացնելու իր պաշտպանութեան: Միեւնոյն ժամանակ նկատել տուաւ, թէ Թուլոն թանգարան դառնալու չէ դատապարտած, որովհետեւ Միջերկրականը ներկայիս դարձած է տեղական տաղնապներու օճախ: «Ահա թէ ինչո՛ւ դեր ունինք կատարելիք հոն»:

Ցամենայն դէպս Նախագահը չեշտեց, թէ Ֆրանսա «կ'ապագինուի», եթէ ուրիշներ նոյնը ընեն, «սակայն մենք երբեք առաջին քայլ առնողը պիտի չըլլանք»:

Նախագահ Փոմփիտու Թուլոն այցելութեամբ վերջ կը գտնէին 1971ի ռազմափորձերը, ազգային նաւատորմի:

Նախագահը Կիրակի օր հանգստանալէ ետք Պրեկանսոն, Փարիզ վերադարձաւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետի տեսակէտով կարելի է համաձայնութիւն գոյացնել Պերլինի չուրջ: Շթոֆ այս յայտարարութիւնը կատարեց Համաձնավար կուսակցութեան 8րդ համագումարին:

ՊՐԱՆՏ «օգտակար եւ կարեւոր» նկատեց իր այցելութիւնը Մ. Նահանգներ: Քաղաքական դէմերու հաստատումով, Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետը Ուաշինկթընի մէջ դտած է «աւելի լայն հասկացողութիւն», անցեալի բաղդատմամբ, իր վարած արեւելեան քաղաքականութեան նկատմամբ: Պերլինի հարցին չուրջ «ամբողջական» նոյնութիւն կայ տեսակէտներու մէջ՝ Մ. Նահանգներու եւ Գերմանիոյ միջեւ, նկատել տուաւ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ակնառու դիտնական մը՝ Անատոլ Ֆեդոսիեւ, որ խորհրդային ուրիշ դիտնականներու հետ Պուրժէ ժամանած էր Ցունիս մէկին, օդանաւի մը դաղային ռումբահանդէսի բացման առթիւ, քաղաքական ապաստանի իրաւունք ստացած է Անգլիոյ մէջ: Խորհրդային դիտնականը, որ 62 տարեկան է, անյայտացած էր վարիզեան իր պանդոկէն: Համաձայն որոշ չրջանակներու, Ֆեդոսիեւ մասնակցած է Լունա եւ Սոյուզ անչղպետային ծրագիրներու իրագործման: Այժմ կը ճչդուի, թէ խորհրդային դիտնականին անյայտացումէն անմիջապէս ետք, Պուրժէ դտնուող խորհրդային դիտնականներու խումբը փութով Մոսկուա կանչուած է:

ՈՒղեվարներու գործադուլը հետզհետէ վերջ կը գտնէ թէեւ երկուշաբթի օր որոշ կեդրոններ ինչպէս Թուլուզ, Լիոն եւայլն կը չարունակէին չարժումը: Աչխատանքի Դաշնակցութիւնը (ՍԷ. ԺԷ. ԹԷ.) եւ ՍԷ. ԷՖ. ՏԷ. ԹԷ.ն միացեալ դեկոյցով մը կը յայտնէին թէ ներկայիս պէտք չէ խորհիլ չարժումին ամբողջընդհան կամ տարածման մասին: Որոշ դատնութիւն կայ բանուորներու մօտ եւ տարակարծութիւնները խոր են սենտիքանեռու մէջեւ: Երկուշաբթի օր, կացութիւնը բարելաւուած էր, մանաւանդ Մոնթար – նասի դիծին վրայ, ուր երթեւեկը բնականոն էր օրուան մէջ: Ընդհանուր ձեւով մեծ դիծերու 60 առ հարիւրը կը բանէր, եւ արուարձաններու՝ 50էն 60 առ հարիւրը ըստ կայարաններու:

ՔՈԼՈՄՊի ծայրէ ծայր լեցուն մարզադաշին մէջ, Ռէննը Օի դէմ մէկ կէտով պարտութեան մատնեց Լիոնի խումբը եւ խլեց Ֆրանսայի Փութպոլի բաժակը: Երկու կէտ ալ նչանակած էր Պրըթանեըի խումբը բայց չընդունուեցաւ:

ԹՐՔԱԿԱՆ Խորհրդարանի սահմանադրական եւ իրաւական հարցերու յանձնախումբը ընկնց ծերակուտական էքրէմ Աչունէրի անձեռնմխելիութիւնը: Ծերակուտականը (ցկեանս) 52 տարեկան է եւ կ'ամբաստանուի իբրեւ կազմակերպիչը դաղութիւններու եւ խափանարարական ադրբէններու ծայրայեղ ձախ կազմակերպութեան մը գլուխը:

ՍԱՔՔԱՐԱՅԻ (եգիպտոս) մօտերը դիպուածով դտնուեցաւ աչխարհի «ամէնէն հին, ամէնէն դեղեցիկ եւ ամէնէն անաղարտ» մնացած մոմիան, որ 4500 տարուան հնութիւն ունի: Մոմիան զմբսուած մարմինն է Նիֆեր երաժիչին, որ Նիլ–Օսէն–Ռա թագաւորին սիրելին էր:

ԳԱՀԻՐէի մէջ խօսակցութիւններ ունեցան Ֆէյսալ եւ Սատաթ, Մերձաւոր Արեւելքի հարցին չուրջ: Ֆէյսալ, որ տեսակցած էր Նիքսընի հետ, Սատաթի փոխանցեց ամերիկեան տեսակէտը հարցին չուրջ:

ԶԻՆԱՅԻՆԵՐը դոհ մնացած են նախադահ Նիքսընի վերջին որոշումէն՝ թոյլ տալ ամերիկեան ապրանքներու առքումը Զինաստան: Նախապէս արդելքի տակ կը մնային: Զինացիները իրենց դոհունակութեան մասին արտայայտուած են ռումէն պատուիրակութեան:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՎԻԱ պիտի ունենայ իր առաջին խաղարանը (քազինօ), որպէսզի աւելի մեծ թիւով զբօսաչրջիկներ այցելեն: Նոր խաղարանին անօրէնութիւնը յանձնուած է Ամերիկացիի մը: Խաղարանը կը բացուի Օգոստոսին, Ադրիականի ծովափին:

ՀՌՈՄի մէջ քանի մը հազար նոր ֆաչականներ ոտնեցին իրենց կուսակցութեան ընտրական յաղթանակը: Ամբոխը «Ա–մի–ան–թէ» կը պոռար ինչպէս ժամանակին՝ «տու–չէ»: Ամբոխանթէ պարագլուխն է կուսակցութեան որ կը ներկայանայ իբրեւ «ժողովրդավար, ընկերային եւ ազգային»:

ԻՏԱԼիոՑ մէջ սկսած են ստորագրութիւններ ժողվել հակամուանալուծում օրէնքը չնչել տալու համար հանրաքուէով: Արդէն մէկ միլիոն 300 հազար ստորագրութիւն Հռոմի Վճռաբեկ ատեանը հասած են:

ՆիՔՍԸՆի ընտրապայքարը 35 միլիոն տոլար արժած է ըստ վերջերս կատարուած քննութեան մը:

ՍԱՅԿՈՆի զինուորական աղբիւրներու համար տասնեմեակ տարուան պատերազմի ընթացքին աւելի քան 2 միլիոն մեռեալ, վիրաւոր եւ անհետացած կայ Վիէթնամի մէջ:

ԺԱՆ – ՓՕԼ ՍԱՐԹՐ չորս ամբաստանութեան տակ է անուանարկութեան համար: Իրեն դէմ անուանարկութեան դատ բացած են Ներքին նախարարը Մարսըլէն եւ Արդարութեան՝ Փլեվէն, իրբեւ պատասխանատու անօրէնը մէկ–երկու թերթերու ուր նախատական խօսքեր հրատարակուած էին ոստիկանութեան եւ արդարութեան հասցէին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Կարդինալ

ԳՐԻԳՈՐ - ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆի

Հոգեհանգստեան պատարագ կը մատուցուի, ի յիշատակ Կարդինալ

ԳՐԻԳՈՐ – ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆի

Կիրակի, Ցունիս 27, ժամը 10,30ին Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, 10 պիս, Ռիւ Թուէն

Կը պատարագէ

Կարապետ Եպիսկ. Ամատունի

4-ՐԴ ԵՒ 6-ՐԴ ԴԱՐԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ (*)

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ ԻՐ ՄՏԵՐՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(Ր. եւ վերջին մաս)

Ցեսոյ ունէինք մենք — գլխաւորաբար Շ. Մխաքեան, Վ. Թաթուլ եւ ես — բացօթեայ պատյանները, այս կամ այն հովանոցին ներքեւ:

Ու բոլոր այս տեսակցութիւններուն մէջ, ո՛րքան մեծ հաճոյք էր ունենալ Մխաքին ներկայութիւնը, որով ա՛յնքան սրատեղ ու մտերմական կը դառնար մեր ստեղծած մթնոլորտը: Իր հիւանդութիւնը յայտարարուած արդէն, Մեծարենց թողած էր վարժարանը եւ կ'ապրէր անձնասպէս այն անկախ պայմաններուն մէջ, որոնց կը կարօտի բանաստեղծը: Բժիշկին յանձնարարութեամբ: Թօփպաշու հաստատուած էր ծնողքին հետ, ուր օրն ի բուն մարդերուն եւ արձակ բնութեան վայելքովը կ'արբենար, ու ահա առաւել — լապէս այդ միջոցին է, որ ինքզինք եղբայրացած զգաց համայնական ղոյզութեանց, նոյնացաւ անոնց, ապրելու երջանկութիւնը իր քաղցրութիւնները հոսեցուց իր հիւանդագին հոգւոյն մէջ, այլ եւ ամբացուց բնութապաշտ իր հաւատքը, որ արդէն զգալի էր Ծիածանին մէջ, եւ որ քնարերգել տուաւ իրեն Նոր Տաղերը: Բանաստեղծին այդ դաւանանքը՝ զգացող էութիւն մը դառնելու իրերուն մէջ, համամտութիւն կը գտնէր Մօրիս Մէթէրլինկի «Մաղիկներու համայականութեան» մէջ, զոր կը կարդար այդ միջոցին: Ընթերցումը՝ ամենամեծ վայելք մըն էր իրեն համար, որմէ զրկուած էր սակայն, վերջին տեսնները, հիւանդութեան պահանջմամբ:

Մեծ նախասիրութիւն մը ունէր գրաբարին համար, զայն գաւառներով լեզուի պեղեկագիտութեան անսպառ աղբիւր մը եւ Նարեկին հետ կը կարդար գրաբար Աստուածաշունչը, որոնք թերեւս իր կրօնական զգացումներուն ալ կը խօսէին: Չէր անտեսեր գաւառական բարբառը: Նոթա — տետրի մը մէջ, ընդօրինակած էր ժողովրդական երգեր: Գաւառական գրականութիւնը՝ մտաղրաղում մըն էր իրեն համար եւ արեւելեան գեղեցկութիւններ խուզող իր միտքը՝ կը սիրէր պարսիկ բանաստեղծներու վարդենիքի բուրեան — ներով խնկաւէտ երգերը իրենց բնագրին մէջ կարդալ, ու կ'ուզէր պարսկերէն եւս սորվիլ:

Իր տաղանդին կազմութեան մէջ անշուշտ կարեւոր դեր մը պիտի ունենար ֆրանսական դրականութիւնը, մանաւանդ ֆրանսական նոր, ու, ինչպէս կ'ըսեն, անպաշտօն դրականութիւնը, որ այնքան նուազ պուրժուական է, ա՛յնքան հարուստ է բանաստեղծութեամբ, եւ յա՛նքան մարդկայնական, եւ զոր ա՛յնքան կը սիրէինք: Մեծարենց կարդայ Վեռհառնը, Հանրի տը Ռէնիէին, Ժան Մոռէասը, Ասոլֆ Ռէտէն, Ալպէր Մոքէլը, ու չատերն այն բանաստեղծներուն, որոնք Մերքիւր տը Ֆրանսի, Լա Փլիւմի եւ անոնց ընկերակցող հոյլ մը նոր հանդէսներու ուժերը կը կազմէին: Ո՛ր աստիճան ուղղակի եղաւ ատոնց ազդեցութիւնը՝ իր մտքին վրայ, կամ ատոնց դիմաց կրե՞ց որեւէ աղդեցութիւն անոնցմէ: Իր գործը ատիկա չի ցուցներ յայտնապէս, բայց անհատականութիւն չէ, որ իր միտքը ձեւակերտուած պահուն անդրադարձած օգտուած ըլլայ անոնց ընթերցումներէն, եւ մանաւանդ քայլերուած՝ իր խորհրդանշական արուեստին մէջ: Ուրախացուցիչ էր մանաւանդ Ռէնիէի ոգին, որ կը խանդավառէր որքան մեզ, նոյնքան եւ Միսաքը, այդ ուժեղ, յստակ, մարդկայնական եւ յեղափոխական ոգին, որ սակայն աւազէլի անցեալ մը եղած է այժմ նոյնինքն իր տիրոջ համար՝ իր վերջին ֆռնվերսիոնէն ի վեր, իր տագնապին երիտասարդութեան դաւանանքներն ու ձգտումները ժխտելէն ի վեր: Բայց մեզի սիրելի կը մնայ՝ ինչ որ կը մնայ Ռէնիէին, նոյնիսկ անոր ինքզինքին ուրացումէն ետքն ալ: Վեռհառնը չէր թուեր սակայն թէ սիրցուցած էր ինքզինքը Մեծարենցին այնքան որքան կը խանդավառէր մեզ: Ըսած եմ արդէն՝ Մեծարենցի նուիրուած յօդուածի մը մէջ. բուռն եւ խիզախ խառնուածք մը չէր ինքը, որքան ղեղուն էր խանդաղատանքով, զորովով, քաղցր յուզմամբ: Այս էր պատճառը, թերեւս, որ քիչ մը ցուրտ դտած էր Վեռհառնը, երբ վերջացուց ընթերցումը բարբառոս քերթողէն երկու հատորներու:

Ընդհակառակն՝ հանդիսութիւնն աւելի ստոյգ էր Կաղնին, Խուլին եւ Համրլին քերթողին եւ պելժիացի միւս քերթողին, Կոյրերու, Խռնարհներու գանձրին զմայլելի Մէթէրլինկի մէջեւ:

Մեծարենց կը կարդար նաեւ անդլիացի հեղինակներ — քանի որ Պոլիս գալէ առաջ, Մարզուանի քոլէճին մէջ ուսած էր նաեւ անգլերէն — գլխաւորաբար Քարլայլն ու Էմըրսընը:

×

Այսպէս, սփոփարար էր տեսակցիլ այս տղուն հետ, որ իր յորդաղեղ խառնուածքին աղնուագոյն յարումներուն հետ կատարելագործելի իմացականութեան մը ձգտումը կը զգացնէր, եթէ երբեք չէր ապացուցած զայն՝ իր գործին մէջ: Եւ մեր տեսակցութիւնները անպէտ չդակրատութիւններ չէին: Իր լռակեցութիւնը — աղնուական հոգիներու պերճախօսութիւնը թերեւս — քիչ անգամ կը վրդովուէր իր վեհութեան մէջ. բայց իր խօսքը՝ իր գրին չափ նշանակութիւն ունէր, իր ծանրախոհ խօսուածքն որ հզօր էր աւելի քան բարձրաղաղակ աղմուկները: Եւ յետոյ, կը կարծեմ թէ ինք ալ կ'օգտուէր մեր այս տեսակցութիւններէն, իր աշխարհահայեցողութիւնը կը յեղաշրջուէր՝ մինչեւ այն առեն իրեն համար նոր իդէալներու որդեգրութեամբ, եւ կ'ենթարկուէր այնպիսի իւրաշրջումներու, որոնք պիտի ուշանային խստամբեր անհատականութեան մը ներամփոփման մէջ, եւ այդ տեսակցութիւններէն — նոր «տառապանք»ներու եւ նոր զգայութիւններու

Մանրազնին եւ բազմազան ուսումնասիրութեանց արդիւնք՝ հմտալից հատոր մը որ լոյս կը տեսնէ յետ մահու եւ որ կը զուգադիպի հեղինակին՝ տարաբախտ Վրմէն Յակոբեանի մահուան չորրորդ տարելիցին:

Այս աշխատանքը որ 1966ին, հեղինակը իբր տոքթորայի երրորդ շրջանի աւար — տական ճառ ներկայացուցած էր Սորպոնի մէջ եւ տոքթորայի տիտղոսին արժանացած (**), ուրախ ենք յայտարարելու որ լոյս կը տեսնէ ընտիր կազմով, ճոխ, խնամուած յատակագիծերով, լուսանկարներով եւ փրոֆ. Անդրէ Կրապրի կողմէ գրուած յառաջաբանով: Իր ներհուն բովանդակութեամբ, դիտական լրջախոհ տեսութիւններով մեծապէս զբաղեցուցած օտար մասնագէտներու կողմէ եւ անոնց ջանքերով հրատարակուած, ֆրանսերէն լեզուով այս հատորը գրեթէ միակ ուսումնասիրութիւնն է որ կ'ընդգրկէ 4րդ–6րդ դարերու հայկական ճարտարապետութեան սկզբնաւորման ամբողջական շրջանը:

Քրիստոնէութեան մուտքը Հայաստանի մէջ կը կազմէ նախահիմքը այս շրջանին. ապա ուսումնասիրուած է հայ ճարտարապետներու կառուցողական թեքնիքը եւ սկզբունքները, անոնց բաղդատական վերլուծումը դրացի երկիրներու հետ: Ճոխորդական գլուխներու մէջ լայնօրէն հետազօտուած են դամբարանային յուշարձանները, միանաւ եկեղեցիները, բազիլիքները, կեդրոնագմբէթ եկեղեցիները եւ քաղաքացիական սրահները:

Արմէն Յակոբեան մասնագէտ ճարտարապետ, մանրակրկիտօրէն վերլուծած է էջմիածնայ եկեղեցիին յատակագիծը, անոր կրած չինարարական փոփոխութիւնները 5րդ–7րդ դարերուն: Ան կը ծանրանայ էջմիածնայ խորհրդապաշտութեան վրայ, հետեւելով Ագաթանգեղոսի վկայութեան. եկեղեցին չինուած է Աստուածային տեսիլով մատնանշուած տեղի մը վրայ, վկայարան մըն է ան ճօնուած առաջին նահատակուած սուրբերուն:

Վերջին գլուխը նուիրուած է սիրիական եւ հայկական ճարտարապետութեանց միջեւ զոյութիւն ունեցող նմանութիւններու եւ բաղդատութիւններու: Թէեւ հայկական ճարտարապետութիւնը նեղչնչուած է քրիստոնէական նախնական շրջանի դրացի երկիրներու ճարտարապետութենէն, բայց մանաւանդ սիրիականը եղած է անոր սկզբնաղբիւրը: Սակայն այդ նմանութիւններուն մէջ իսկ, հեղինակը կը տեսնէ չինարարական ձեւերու, նիւթերու, համեմատութիւններու ինչպէս նաեւ զեղեցկագիտական ճաշակի տարբերութիւնները որոնք կը բացատրուին տեղական ինքնատիպ ստեղծագործութեան եւ ներշնչման արդիւնք եղող յղացումներով:

Հակառակ անոր որ Արմէն Յակոբեան որպէս ճարտարապետ վերլուծման են թարկած է շատ մը պարզաբանուած կամ անծանօթ մնացած հարցեր, գոյց տուած հայ ճարտարապետութեան կառուցողական թեքնիքը, սակայն իր գիրքին ոճը յստակ է եւ պարզ, չէ խճողուած գիտական բացատրութիւններով. մեծ հետաքրքրութեամբ եւ դիւրասահ կը կարդացուի ոչ մասնագէտ ընթերցողին կողմէ:

«4րդ–6րդ դարերու ճարտարապետութիւնը» հայկական ճարտարապետութեան սկզբնաւորման շրջանը յատկանշող չինարարական թեքնիքի մասին իր բերած մանրամասն ծանօթութիւններով — ինչ որ էական է հայկական ճարտարապետութեան մէջ — այդ շրջանը բնորոշող յուշարձաններու այլազան տիպարներով եւ տակաւ առ տակաւ պեղումներով լոյս աշխարհ բերուած, ցարդ քիչ ճանչցուած բայց կարեւոր յայտնաբերումներով, կուգայ հարուստ առաջք բերել ընդհանուր ճարտարապետութեան պատմութեան եւ կը հանդիսանայ թանկագին ալբիւր հայ եւ օտար մասնագէտներու հետազօտական աշխատանքներուն:

Վստահ ենք որ այս արժէքաւոր ուսումնասիրութիւնը պիտի ստանայ իր արժանի գնահատանքը Սփիւռքի հայ բազմաթիւ զաղութներէն մինչեւ Երեւան, ինչպէս նաեւ օտար գիտնականներու մօտ: Երիտասարդ սերունդը, հետամուտ ճանչնալու իր անցեալի փայլուն մշակոյթը, հպարտութեամբ եւ սրտի անհուն զոհունակութեամբ պիտի դանէ հոն իր նախնեաց բազում գործերը «արժանի գրոց յիշատակի...»:

ԱՐՇԱԼՈՑՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

(*) A. Khatchatrian, L'Architecture Arménienne du IVe au VIe siècle, préface André Grabar, Editions Klincksieck, Paris, 1971.

(**) Այս մասին ընդարձակ գրախօսական մը երեւցած էր ժամանակին 1966 «Ցառաջ»ի Ապրիլ 21 եւ 22 թիւերուն մէջ:

«ԾԱՌԱՉ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (141)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Այս մարդը դուցէ կը սպէ, մտածեց ինքն իրեն, եւ ամուսնիս համար ըսածները ճշմարիտ չեն, այլ միայն պիս խաբելու համար հնարած. պէտք է որ ես առանձին խօսիմ Քերովբէ էֆէնտիին հետ եւ ամէն բան հասկնամ... այն առեն կրնամ ընելիքս որոշել:

Ղուկաս էֆէնտի առտուն մեկնած առեն իմաց տուած էր, որ յառաջիկայ անդամ դալուն հաւանօրէն իր հետ պիտի բերէր Քերովբէ էֆէնտին եւ պատուիրած էր Երանիկի սիրալիր ընդունելութիւն մը ընելու եւ նախորդ անգամուան ընթացքը չբռնելու: Երանիկ, որ արդէն իսկ որոշած էր դիմում ընելու Քերովբէ էֆէնտիի, առանց դժուարութեան հաւանութիւն յայտնեց, ըսելով.

— Քանի որ բարեկամդ է եւ դուն ալ կը փափաքիս, որ լաւ ընդունելութիւն ընենք իրեն, ես ալ ձեռքէս եկածը պիտի ընեմ:

Այս համակերպութիւնը քիչ մը զարմացուցած էր վաճառականը, որ ընդհակառակն ընդդիմութիւն կը սպասէր քեզնիին կողմէ, բայց յետոյ ինքն իրեն բացատրեր էր այդ համամտութիւնը:

— Կ'երեւայ որ մտածեր է, որ ամուսնոյն մասին ըսածներս իրենց ազդեցութիւնը ըրեր են եւ զգացեր է, որ ըմբռնութեամբ գործ չի տեսնուիր:

Երբ երկու օր ետքը վաճառականն ու Քերովբէ էֆէնտի եկան Սարը եար, երանիկ՝ իր խոստումին հաւատարիմ, չատ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ իր քեռայրին բարեկամին, որ հիացած մնաց կնոջ իր նկատմամբ ցոյց տուած այդ համակրանքներէն, որոնք չէին համապատասխաներ նախորդ այցելութեան միջոցին անոր բռնած վերապահ դիրքին:

Նոյնիսկ օղի խմելու կամ երգ երգելու համար այս դիշեր Երանիկ դժուարութիւն չցոյցնեց: Անտրտունջ կրեց Քերովբէ էֆէնտիի չուայտ ակնարկութիւնները եւ թոյլ տուաւ, որ անչնորհք կատակները ընէ իրեն հետ:

Ղուկաս էֆէնտի աչք կը դոցէր այդ անցուդարձին եւ քնաւ նախանձ զգալու երեւոյթը չունէր: Ան ալ իր մասնաւոր ծրագիրը ունէր եւ այդ ծրագրին իրագործմանը համար նպաստաւոր կը համարէր իր քենիին ու բարեկամին միջեւ ցոյցացած համակրական յարաբերութիւնները:

Իր կինը, տիկին Թագուհի, հաւանօրէն քիչ առեն էր պիտի վերադառնար: Ռոզիկ արդէն իսկ մանչ մը ծնած էր եւ մայրը՝ մեկնելու համար կը սպասէր իր աղջկան անկողնէն ելլելուն, այնպէս որ մէկ երկու չաբաթէն Ղուկաս էֆէնտիի ամուրի կեանքը վերջ պիտի գտնէր: Այդ, այս հեռապատկերին հանդէպ վաճառականը կ'ուզէր էֆէնտիին գլուխը փաթթել եւ միեւնոյն առեն զայն ուզած առեն դուրս ծածել իր հաճոյքին: Ահա ասոր համար հաչտ աչքով կը նայէր իր քենիին ու բարեկամին սիրալիր վերաբերումին:

Միջոց մը, երբ Քերովբէ էֆէնտին ու Երանիկ առանձին մնացին, այս վերջինը ըսաւ.

— Էֆէնտի, ձեղի հետ լուրջ ու կարեւոր խնդրի մը համար տեսակցիլ կ'ուզեմ:

— Ամենայն հաճոյքով, երբոր ուզես, պատասխանեց միւսը, խնդիրը ի՞նչ բանի վրայ է:

— Ծառայութիւն մը պիտի խնդրեմ:

— Ուրեմն կրնաս վստահ ըլլալ, որ հիմակուընէ խնդրանքդ ընդունուած ու կատարուած է:

— Շնորհակալ եմ, միայն թէ այս մասին Ղուկաս էֆէնտին բան մը իմանալու չէ:

— Ատոր համար ալ կրնաս ապահով ըլլալ:

— Ես վաղը կուգամ ձեր գրասենեակը եւ հոն առանձին կը տեսնուինք:

Եւ Երանիկ Քերովբէ էֆէնտիի դռծատեղին հասցէն ուզեց, զոր այս վերջինը անմիջապէս հաղորդեց:

— Ե՞րբ պիտի գաս, ըսէ, որ ըստ այնմ պատրաստ ըլլամ եւ պէտք եղած կարգադրութիւնները ընեմ, որպէսզի առանձին դտնուինք:

— Կէսօրէն ետքը, ժամը երեքին մի՛ջոցները, պատասխանեց Երանիկ, միայն թէ՝ նորէն կը կրկնեմ, չըլլայ, որ այս մասին Ղուկաս էֆէնտին բան մը իմանայ:

— Անհոդ եղիր...

Քերովբէ էֆէնտի կ'ուզէր աւելի մանրամասնութիւններ հասկնալ այս անակնկալ ու խորհրդաւոր այցելութեան մասին եւ ասոր համար կը պատրաստուէր հարցումներ ուղղել, երբ Ղուկաս էֆէնտի ներս մտնելով, հարկ եղաւ վերջ դնել այս խօսակցութեան:

Երբ Ղուկաս էֆէնտի իր քենիին հետ առանձնացաւ ննջասենեակը, իր գոհունակութիւնը յայտնեց անոր նոյն երիկուան ընթացքին համար եւ ըսաւ.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

իր մէջէն ընդանդնելէն եաքն էր, որ սկը-
սաւ երդել հայ արիւնին ու հայ վէրքին
վսեմ տրամաբեմբը սարսռազին այն
մէկ քանի գեղեցիկ տաղերը:

Այո՛, մեր չորս-հինգին ըմբռնած «նո-
րադոյն» գրականութիւնը թիրախ մը ու-
նէր իրեն հանդէպ, նշանակէտ մը, որով
զիտակցօրէն կը խանդավառուէր — ըն-
կերային արուեստն ու գրականութիւնը:
Թերեւս առիկա պիտի կրնար մէկայն դո-
հացում տալ մեր բազմատենչ տենդերուն,
20-25 տարու պատանիի յեղափոխական
եւ գեղեցկապիտական ըմբռնումներուն,
որոնց համեմատ «մտքի օնանականու-
թիւն» է գրողի մը՝ ինքզինքին համար
ըրած գրականութիւնը, առանց չուրջի
մահոզութեան: Մեծարենց, արդէն այս
համոզումը հաստատաբանեց իր վերջին
մէկ-երկու քերթուածներուն մէջ: Եթէ
կարենար տակաւին իր ծննդավայրն ե-
թալ — ինչպէս կը ցանկար այնքան անձ-
նակարօտ՝ իր բանաստեղծութեան տոհ -
մային գոյնը աւելի չեշտելու համար,
բոլորովին զատաւորի դառնալու համար
— ո՛րքան լայն յատակաձեւ մը պիտի
ունենար իրեն այն առեն:

×

Որքա՜ն փոյթ, ու որքա՜ն եռանդ ցոյց
կուտար՝ իր հիւանդագին վիճակին մէջ
իսկ՝ իր վերջին երկին, Նոր Տաղերուն
հրատարակման համար, միշտ տրամադ-
րելի դտնելով ջանքերը իր հօր, որ մին-
չեւ վերջին պահը իր բանաստեղծ զաւ-
կին գերագոյն հոգը ապրեցաւ այնքան
անխոնջօրէն, իր յոգնավաստակ ծերու-
թեան մէջ: Իր մօտալուտ եղերական
վախճանին նախազգացո՞ւմը պէտք է նըշ-
մարել իր այդ փոյթին ու արտորանքին
մէջ: Արդէն, իր տաղանդին կատարելա-
գործութեան հետ, արհամարհանքով կը
նայէր իր առաջին գործին, Ծիածանին
վրայ, եւ նորին կը սպասէր: Որքան մեծ
ուրախութիւն մը մոռցնել տուած էր ի-
րեն՝ իր հիւանդութիւնը՝ երբ վերջնա-
պէս անցեալ ամրան ելաւ իր գիրքը: Ա-
րարիչն էր, որ կը ցնծար իր մէջ: Ըն-
դակցական նամակներ գրեցին իրեն բազ-
մաթիւ տաղանդաւոր գրողներ: Գիտենք,
թէ ի՛նչ փառաւոր ընդունելութիւն մը կը
սպասէր իրեն՝ երկրորդ հատորին ալ:

×

Ինչ օգուտ, սակայն, որ իր համբաւին
լայնալուն հետ, գինքը գիշատող ախտը
աւելի եռանդով կը պեղէր իր կուրծքը:
Նոր Տաղերու լոյս տեսնելէն գրեթէ ան-
միջապէս եաք, սկսաւ տունը մնալ: Ար-
դէն Սամաթիա փոխադրուած էին: Կ'եր-
թայինք իրեն շատ անգամ: Ու ահա նո-
րէն, մեզ տեսնելուն, կը մոռնար հիւան-
դութիւնը, եւ ուրախ, կ'ելլէր կը դիմա-
ւորէր մեզ, զարմացնելով նոյնիսկ մայ -
րը՝ հէք պաշտելի մայրը, ի՛նքն ալ ալե-
հեր ու աղնիւ կին մը, որ կը պատմէ մե-
զի թէ ի՛նչպէս մեզ տեսնելուն կ'ոգեւոր-
ուէր, կ'ուրախանար: Իսկ իր առանձին
պահերուն, ո՛րքան ալ տխուր, երբեք
չէր լքեր իր յոյսը: «Միշտ յուսալ կուտայ
այս հիւանդութիւնը», կ'ըսէր Վահրամ
Թաթուլին, որ գրեթէ միշտ եւ ամէնօր -
եայ անբաժան մտերիմը մնաց հիւանդ
բանաստեղծին: «Արդէն ինքզինքս եղ -
բայրացած կը զգամ անոր, հիւանդու -
թեան հետ», կը յարէր: Մեծ կամք կ'ը -
նէր ապրելու, առողջ երեւալու: Ցա -
ճախ, առանձին պահերուն, կը տքար ան-
զօր տնքանքոցով մը, բայց մայրը սեն -
եակէն ներս մտնելուն՝ ճիդով մը կը շըտ-
կուէր նորէն: Ա՜հ, չէր ուզեր որ մայրը
հոգ ընէր իրեն համար:

Կը յուսար նոյնիսկ, վերատին կազ -
դուրուելէ եաք, անցած զարնան կամ ամ-
րան երթալ դէպի իր ծննդավայրը: Բայց
չէր կրնար: Օր մը ըսած էր զարմեալ՝ Վ.
Թաթուլին. «Զախէն ալ թոքս անցաւ»:
Արդէն անկողին ինկած էր: Եւ օր մըն ալ
հօրը թոգուցած էր բերնէն սա խօսքը.
«Ա՛լ քայքայուեցայ, հա՛յր»: Բայց ո՛չ.
նորէն կեանքին փարած կը մնար՝ լաւա-
տես: Ծնողքը մեծ զոհողութիւններով —
առանց սակայն ասիկա իրեն հասկցնելու,
որովհետեւ չէր ուզեր, որ ծնողքը զըր -
կանքներու ենթարկուին իրեն համար —
կրցած էր տնակ մը վարձել Հալէփ, եւ
օր մը հիւանդը հոն փոխադրուեցաւ: Օր
մը միայն զբօսավայր մը գացած նստած
էր: Վերջինն էր առիկա: Վերջապէս ան-
կողին ինկաւ, միշտ իր անարին վերեւ ու-
նենալով իր մայրը՝ առանձին: Նորէն
ապրելու հաւատք ունէր: Հալէփէն ուղ -
ղած երկտողով մը, մահուընէն երկու
շաբաթ առաջ չորս-հինգ հատ, անգլե -
րէն գիրք ուղած էր, միեւնոյն առեն
յանձնարարելով մեզի, որ ամէս մը եաք
մէյն իր քով երթանք, որպէսզի ինք ալ
կարենար ոտքի ելլել, եւ մէկտեղ չնչէինք
բոյրը եղեւիններու «որոնց այնքան մօտն
էր, բայց միեւնոյն առեն այնքան հեռուն
կը գտնուէր», ինչպէս գրած էր: Հոգե -
վարքը սկսաւ Շաբաթ կիրակի լուսնա-
լու գիշեր մը: Աքաղաղներու կանչէն
պահ մը առաջ, բանաստեղծը վերջին ան-
գամ չնչեց երեք անգամ թեթեւակի հա-
զալէ եաք, մինչ գիշերին համայնութեան
մէջ, ու այդ ամայութեան եւ մթայնու-
թեան մէջ, մայրը քաջութիւնը ունեցաւ
անոր դէմքը թաչկինակով մը ծածկելու
վերջին հոգածութիւնը գոյց տալ, եւ յե-
տոյ միս-մինակ, իր մահացած գաւկին
քով նստած, հեծկլտալէն, ամէնէն բա-
նաստեղծական եղերգները երգեց, ու ա-
մէնէն ճշմարիտ արցունքները լացաւ,
սպասելով լոյսին ծագման:

ԳԵՂԱՄ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

—o—

Սէնթ Էթիէն (Մառաջ). — Արդար ըլ-
լալու համար ըսենք, թէ վերջին տարի-
ներուն զրկուած էինք հրապարակաւ ազ-
գային տօնակատարութիւնները ընելու
հաճելի վայելքէն: Պատճա՞ռը: Պատճառը
պարզապէս այն է, որ հին չէնքերը քան-
դուելով նորեր կը կառուցուին, հետեւա-
բար մեր սովորական սրահներն ալ քան-
դուած ըլլալուն, այժմ նոր սրահ գտնել
գրեթէ անկարելի է: Բայց չնորհիւ Հայ
Ազգ. Միութեան նախագահ բժիշկ Սա -
թաֆեանի ունեցած ընդարձակ յարաբե -
րութեանց՝ գտնուեցաւ նորաչէն եկեղե-
ցի մը, որուն գեղեցիկ սրահը տրամա -
դրուեցաւ մեզի: Թէեւ քաղաքէն քիչ մը
դուրս, բայց զարձեալ հայրենակարօտ
հասարակութիւնը՝ նոյնիսկ Սէն Շամո -
նէն իրենց միջոցներով փութացած էին
հանդիսավայր, Յունիս 12ի երեկոյեան
ժամը 9ին, տօնելու համար Հ. Ը. Դ. Ան-
տոք եւ Վարուժան կոմիտէներու նախա -
ձեռնութեամբ կազմակերպուած Մայիս
28ի 53րդ տարեդարձը:

Նախագահ ընկերը Նշան Այտապիրեան
միօրեայ զպրոցի աշակերտներուն «Բամ
փորոտան» խմբերգով հանդէսը բացուած
յայտարարեց:

Նախագահ ընկերը.— «Կանգ մի առներ
սրաթռիչ երիվար, նպատակս տակաւին -
թիւն չի ճանչնար» (Սիամանթօ) եւ «Հա-
ւատացէք, ո՛վ Հայեր, վարդահեղեղ ար-
շալոյսի մը, որուն ոտնաձայնը կ'առնեմ»
(Վարուժան) բնաբան ունենալով պատ -
մեց թէ երբ ողջ Հայութիւնը կենաց եւ
մահու պայքար կը մղէր Թուրքերուն
դէմ՝ նոյն պահուն բոլշեւիկները 1918
Մարտ 4ին Պրեստ Լիտովսքի խայտա -
ռակ դաշինքը կը կնքէին՝ հայապատկան
կարսը, Արտահանն ու Պաթումը չնորհե-
լով Թուրքին: Անդին հայ ժողովուրդը
մէկ սիրտ մէկ հոգի ոտքի կանգնած, իր
պրոնդէ բռունցքով 1918 Մայիս 28ին
պարտադրեց Թուրքին որ ընդունի Հա -
յաստանի անկախութիւնը, իսկ 1920 Օ-
գոստոս 10ին՝ Սեւրի դաշնագրով ընդու-
նի Միացեալ Հայաստանը՝ իր պատմա -
կան հողերուն վրայ:

Գեղարուեստական բաժինը կոկիկ եւ
սրատուչ էր: Արտասանութիւնները ըրին
Օր. Վիվիան Սարաֆեան «Հայրենիք» (Ց.
Շիրազ), Օր. Աստղիկ Մանուկեան «Ես
իմ անուշ Հայաստանի» (Զարենց), Օր.
Քրիստինան Սարաֆեան «Խօսք իմ որդուն»
(Ս. Կապուտիկեան), Օր. Էլվիր Սարաֆ -
եան «Երազ» (Սմբատ Շահազիզ), իսկ
մէջ ընդ մէջ Վիէնի Հ. Ը. Դ. Նոր Սե-
րունդի Սեւան պարախումբը իր խմբա -
պարերով ու մենապարերով հանդէսին
փայլ տուաւ արժանանալով ներկաներուն
խելայեղ ծափահարութեան եւ վերջապէս
իր չնորհալի եւ հնչուն ձայնով երգեց
Օր. Սանճեան (Վիէնա): Ի՛նչպէս չյիշել
նաեւ Աբէլ Աբէլեանը, որ զգացումով եւ
խոր յուզումով մատնիսացուց սրահը ար-
տասանելով Ա. Ահարոնեանի «Ցարդանք
գեղ»ը:

Առաջին բանախօսն էր երիտասարդ ըն-
կերը Ցարութիւն Այտապիրեան, որ խօսե-
ցաւ Ֆրանսերէն իսկ երկրորդ բանախօսը
նոյնպէս երիտասարդ ընկ. Կարապետ
Փափազեան (Փարիզէն): Գրեթէ երկու
բանախօսներն ալ նոյն մխրքերը յայտնե-
ցին սկսեալ Վարդանանց Աւարայրէն մին-
չեւ 1915ի ցեղասպանութիւնն ու Սար -
դարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Աբա-
րանի ճակատագրական հերոսամարտը,
ուր գազանաբարոյ Թուրքը ծունկի գա-
լով ընդունեցաւ Հայաստանի անկախու-
թիւնը: Ընկ. բանախօսները մասնաւորա-
բար չեշտը դրին իրենց սերունդին վրայ,
թելադրելով որ միակամ, ձեռք ձեռքի
տուած արթուն պահակներն ըլլան Հայ -
կական Դատի պաշտպանութեան՝ տիրա-
նալու համար վաղուան Միացեալ, Ազատ
եւ Անկախ Հայաստանի:

«Կիլիկիա» խմբերգով հանդէսը վերջ
գտաւ եւ ներկաները մեկնեցան խոր զո-
հունակութեամբ:

Վ. ԽՐԻՄԵԱՆ

×

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս, 13ին, Սէրբլը Կաթո-
լիկի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հայոց
պատմութեան ամէնէն մեծ թուականնե-
րէն՝ Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը,
ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը,
որ լեցուցած էր սրահը ամբողջովին:

Հանդիսութիւնը նախաձեռնուած էր Հ.
Ը. Դ. «Անի» կոմիտէի կողմէ, որուն ի-
րենց օժանդակութիւնը բերած էին քոյր
կազմակերպութիւններ:

« Ցառաջ նահատակ »ի յոտնկայս եր-
գուած խմբերգէն եաք խօսք առաւ օրուան
նախագահը՝ ընկ. Ա. Ղեղեան, որ 1918
Մայիս 28ը նմանցուց Հայաստանի լու -
սակամարի վրայ փայլող աստղի մը: Այդ
օր հիմը դրուեցաւ Հայու անակին, որ
աստիճանաբար զարձաւ տուն՝ վաղը
դառնալու համար ղղեակ:

Վիէնի քաղաքապետին ողջոյնի խօսքը
փոխանցեց ներկաներուն Էվլին Տոնսէյ,
որ այդ առթիւ դնահատեց փոքրաթիւ հայ
գաղութին աշխատանքները հայ եւ Ֆը -
րանսական շրջագիծի մէջ: Հայ ժողո -
վուրդի իրաւունքն է, ըսաւ ան, տէր
դառնալ իր հողերուն եւ կառավարել իր
երկիրը ազատ ու ժողովրդավար իրաւա-
կարգով մը: Աւելցնենք, որ քաղաքապե-
տը չէր կրցած ներկայ դտնուիլ հանդի -
սութեան, որովհետեւ նոյն օրը կը մաս -
նակցէր Էփինէի Ընկերվարականներու
ժողովին:

Ֆրանսերէն եւ հայերէն ճառ մը խօսե-
ցաւ մեր երիտասարդ ընկերներէն Կարա-
պետ Փափազեան, որ անդրադառնալէ
եաք պատմական դէպքերուն, կատարելէ
եաք կարճ մը հաստատումներ Հայաստա-
նի Հանրապետութեան չինարար աշխա -
տանքներու մասին, իր խօսքը յատկապէս
իր սերնդակիցներուն ուղղելով կոչ ուղ -
ղեց անոնց՝ համախմբուիլ գաղափարա -
կան նուիրական դրօշի ներքեւ, եւ տանիլ
պայքար յանուն անիրաւուած ժողովուր-
դի մը իրաւունքներու վերահաստատման:

Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի « Սեւան »
խումբի պարախումբը ներկաներուն հը -
րամցուց հայկական պարեր՝ ձեւաւոր
դեղատաւորումով եւ յաջող ներկայացու-
մով: Ամբողջը օր աւուր յաջողութիւն
կ'արձանագրէ եւ կը յառաջդիմէ:

Մեներգներով եւ արտասանութիւննե -
րով ցերեկոյթին մասնակցեցան Ֆ. Մըխ-
կեան, Օր. Օր. Ա. Ա.էմէան, Մ. Քէչէ -
ճեան, Ա. Սանճեան, Ա. Ղեղեան, Մար-
գարեան եւ ուրիշներ:

ԹՂԹԱԿՑ

ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

—o—

Միւս հարսներն էլ իրենց կարգին մտել
էին զանազան դռները եւ դուրս եկել: Ըն-
թանիք լուր ունեցողներն էլ իրենց կար-
գին մտել էին ուրիշ դռներ:
— Քա, չե՞ս լսեր, Բոշայենց փողոցը··
— Ե՞րբ:
— Այս առաւօտ···

Գ.

Իւրաքանչիւր լսող ուրիշին պատմել էր
մի քիչ այլ բովանդակութեամբ, այն-
պէս որ երեկոյեան երբ կանայք հաղոր -
դեցին Բոշայենց փողոցի պատահած ար-
տակարգ դէպքը իրենց ամուսիններին,
սոսկել էր հետեւեալ բովանդակութիւնը·
— տեսել էին Ծամբուրենց Հաջի աղային
երիտասարդ Ոսկերիչ Տիգրանի անից
դուրս գալիս եւ տեսել էին նաեւ ման-
կամարդ հարսը նրա եետեւից կամացուկ
դուռը փակել է:

Դ.

Ցաջորդ առաւօտ, խաղաղ եւ արեւոտ
մի մայիսեան առաւօտ, երբ Թանկագին
խաթունը մեծ մաղն ամբողջ վարդ լցը-
րած պարտէզից տան բակն էր մտնում,
լսեց սարսափելի լուրը: Թանկագին խա-
թունի ոտները կքոտեցին. մաղը ձեռքից
նետեց, որից վարդերը թափուեցին սա-
լայատակի վրայ, հազիւ կարողացաւ
ձեռքը երկարել պատի վրայի ցցին եւ ա-
դատուել դեռին փոուելուց:

Թանկագին խաթունը Հաջի աղայի կը-
նոջ՝ Մեմիկ խաթունի քոյրն էր:

— Ուրկի՞ց լսեցիր, կարկամելով հարց
տուեց Թանկագին խաթունը:

— Սաղ քաղաքը կը խօսայ, քա՛···

Մօտ կէս ժամ անցաւ, երբ Թանկագին
խաթունը կարողացաւ դտնել իր սառնա-
սրտութիւնը: Երբ դաւ սառնասրտու -
թիւնը, չալը քաշեց գլխին եւ վազեց
քրոջ մօտ:

Ներս մտաւ չմտաւ բացագանչեց·

— Ամա՛ն, քո՛յրս, էս ի՞նչ բան էր լսե-
ցի, անկաճս էրուաւ:

Մեմիկ խաթունն այլայուեց:

— Քա՛, Թանկուհի, ի՞նչ կ'ըսես:

— Ամա՛ն, Մեմիկս, աչխարհք չմըտ -
նէիր···

Մեմիկ խաթունի մտքից չէր անցնում,
որ քրոջ լսածը կարող էր որեւէ կերպ
առընչութիւն ունենալ իր երկարամեայ
ամուսնական կապի հետ· ունեցել էր աղ-
ջիկ զաւակ, ամուսնացրել եւ արդէն մի
թոռնիկի էլ տէր:

— Վրաս մարելիք կուգայ, չո՛ւտ ըսէ,
— խնդրեց Մեմիկ խաթունը՝ ամբողջ
մարմնով դողալով:

Թանկագին խաթունը չէր կարող սկսել,
դառնում էր սենեակում, ձեռները տրո-
րելով:

— Սաղ քաղաքը կրակ է կտրեր, քո՛րս:

— Քա ըսէ՛:

— Մեր փեսայէն հէչ տտանկ բան չէլի
սպասեր, վայ գլխո՛ւս···

Մեմիկ խաթունի համբերութիւնը հա -
տաւ:

— Թէզ ըսի, չէ նէ մեծ ձայնս կը հա-
նիմ համ՞:

Թանկագին խաթունը պատմեց եղե -
լութիւնը:

— Քա՛ վո՛ւյ··· ճչաց Մեմիկ խաթունը
եւ լինկաւ թախտին:

Թանկագին խաթունը գրկեց նրան,
նստեցրեց:

— Շիտա՛կ ըսիր, քո՛րս, աչխարհք
չմտնէի բարով, ոտքս կոտրէր ժամ չեր-
թայի ու չպատկուէի, վայ գլխո՛ւս, վայ
գլխո՛ւս···

Երկու քոյր իրար գրկած, արցունքները
խառնելով իրար, երկար լաց եղան:

Թանկագին խաթունի պատմածն ար-
դէն բաւականին տարբեր էր: Նախ՝ Հաջի
աղան ո՛չ միայն առաջին անգամն էր ան-
ցել Բոշայենց փողոցից՝ այլ շատ ան-
գամներ, երկրորդ՝ երբ Հաջի աղան դուրս
էր եկել ոսկերիչ Տիգրանի անից՝ փայ-
լունը նրա վիզովը փաթաթուած է եղել,
երրորդ՝ փողոցում, երբ երախաները տե-
սել են Հաջի աղային այդ վիճակում՝
ընկել են նրա եետեւը, եուհա՛ կանչել եւ
խայտառակելով հասցրել մինչեւ խա -
նութ:

ՎԱՀԱՆ ԹՈՒՄՈՎԵՆՑ

(3 – Շար.)

Այրի Տիկին Նշան Դարբինեան, Օր. Անահիտ Դարբինեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Դարբինեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դարբինեան եւ զաւակը եւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն հօր եւ մեծ–հօր՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 18ին, իր բնակարանը, 65 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երեքշաբթի (Յունիս 22) ժամը 14,30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Մէօտոնի գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

×

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն կ'ողբայ իր անձնուէր ընկերներէն՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

մահը եւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին ընտանիքին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Կրօն. Ընկերակցութիւնը ըստացած է եկեղեցւոյ համար.—

Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Վահան Մարտիրոսեանէ դպրոցին 100 Ֆր., եկեղեցւոյ 50 Ֆր, Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Հրաչ Մարտիրոսեանէ դպրոցին 100, եկեղեցւոյ 50, Փարիզէն Պր. Գրիգոր Մարտիրոսեան (զարմիկը) դպրոցին 100, եկեղեցւոյ 50, Պարոն Գաբրիէլ Ալակէօզեանէ ախուր մահուան առթիւ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հոհարարուհի մը Նոր Սերունդի բանակումին համար (Օգոստոս), դիմել Նոր Սերունդին, 17 Ռիւ Պլէօ, երկուշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18,30էն 20 եւ Շաբաթ ժամը 16էն 20։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մշակոյթի Տան Օժ. Տիկ. Մխուէիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Վահանեան ընտանիքին, Քան, իրենց մօր երէցկին Լուսիա Պապայեանի կորստեան առթիւ։

Այս առթիւ Տիկ. Է. Վառնաճեան Մշակոյթի Տան կը նուիրէ 30 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի։

×

Վիէն.— Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկ. Մ. Քէլէչեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Ալպէր Քէլէչեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Քէլէչեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, եղբօր, հօրեղբօր, եւ աղգականին՝

ՅԱԿՈԲ ՔԷԼԷՇԵԱՆԻ

մահուան տխուր առիթով։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը եւ Դաշտահանդէսը Յունիս 27ին, կիրակի ժամը 15–22, ղպրոցի հովասուն պարտէզին մէջ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէհնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի–Փավիյոն։

ՎԱՐՁՈՒԻ Է

Կահաւորուած սենեակ մը։
Դիմել՝ Տիկին Ա. Զիքունիին
13, Rue Caumartin, Paris (9e)
Tél. : OPE. 37-62

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES
de Tissus Haute Couture
et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

Rallye

Կազմակերպուած Արնուվիլ – Սարսէլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կառավարիչ խումբին կողմէ, Կիրակի, Յունիս 27։

Ռալիին համար արձանագրուիլ Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ։

Մեկնում ժամը ճիշդ 8ին, փորթ տը լա Վիլէթէն (ապաթուառի մօտ)։ Ժամանում 13ի առեներէն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ժամը 13էն սկսեալ Ռուէթ տը Շանթիյի, Նասիոնալ 16 (ցուցատախտակները կ'առաջնորդեն)։

Տաք մթնոլորտ, չամփուրով խորոված։

BAIL A CEDER
Plein Centre Rue de Cléry

Ռիւ տը Փլերիի կեդրոնը աքանչելի լոքալ մը, Բ. յարկ քոնֆեքսիոնի համար։ Հոհանոցի յարմարութիւն։

Պայմանագիրը (պայ) 9 տարուան
Հեռաձայնել՝ 236–48–12

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 30
BEZIERS

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պեզիէ

COLONIE ST. ANDRE, Route de Bessan, Béziers (34)

Պայմաններ.— *Մէկ ամիս՝ 600 Ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 24 Ֆր. 7էն 14 օր՝ 27 Ֆր. 7էն պակաս՝ 30 Ֆր.։*

Ալճանագրութիւնները՝ Ուրբաթ եւ Երկուշաբթի իրիկունները ժամը 18,30էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20։ Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն։

sevan voyages

50, Cours de la Liberté
LYON (3e)
Tél. : (78) 60-13-66

ԿԱՐԳ ՄԸ
ՇԱՀԵԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻԲԱՆԱՆ — 802 ֆրանքէն սկսեալ

LIBAN — A partir de 802 F.

Լիբանանի եւ Երուսաղէմի համար տեղերը սահմանափակ ըլլալով արձանագրութիւնները կը փակուին՝ Յուլիս 10ին։

Դիւրամատչելի մասնաւոր գիներ, կազմակերպուած կամ խմբական ճամբորդութիւններու համար։

ՕԴ — ՅԱՄԱՓ — ԾՈՎ

Բոլոր խմբական ճամբորդութիւնները ընկերացող ուղին

sevan voyages

Արագ սպասարկութիւն — Լաւագոյն պայմաններ։
Բաց է ամէն օր (բացի կիրակիէ)
ժամը 9էն 12 եւ 14էն 19,30

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Ծաչի Վալանսի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Մայրերու Օրուան առթիւ 27 Յունիսին Պոմոն–լէ–Վալանսի, Լա Պուլինարա, փ. Մեհլանի դալարագեղ անտառին մէջ (անցեալ տարուան տեղը)։

Կը խօսի (Կրընոպլէն)

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԱՐՇԱԼՈՑՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

Երթեւեկը ապահովուած է. սպասել Ա–հարոնեան ակումբը ժամը 10,30էն 12, իսկ կէսօրէ ետք 2էն 3։

Գեղարուեստական յայտագիր.— Երգ, պար, նուագ։

Ճոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք, շամփուրով խորոված եւ զանազան հայկական աղանդերներ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Ծաչի Փարիզի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքի ներկայ տարեշրջանի փակման հաւաքոյթը 24 Յունիս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Մշակոյթի Տան սրահին մէջ։

Կը հրաւիրուին յատկապէս ծնողքներն ու բարեկամները։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վալանսի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաշտահանդէսը Յուլիս 4ին։

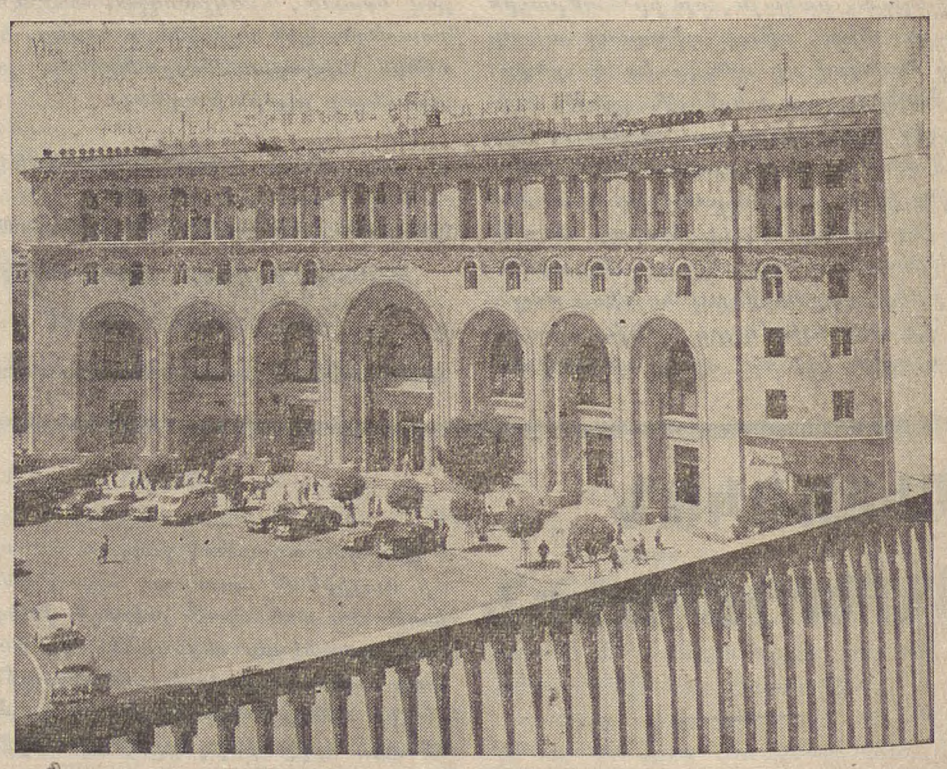
×

Կապոյտ Ծաչի Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յունիս 27ին։ Մանրամասնութիւնները յայտնուին։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Ժողովուրդին վախճանին դոհացում տալու համար կրկին կը կազմակերպուի ճամբորդութիւն մը դէպի

ԵՐԵՒԱՆ ԱՇԽԱՐՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով ուղղակի թռիչք Փարիզ – Երեւան, Մոսկուայէն անցնելով եւ մեքենային ճնշուածքի երեւանի օդակայանը

ՄԵԿՆՈՒՄ 2 ՕԳՈՍՏ. (միեւնոյն օրը կը հասնինք Երեւան, վերադարձն ալ նոյնը)

ՄԻՆՉԵՒ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ

Օդանաւային ճամբորդութիւն, հիւրանոց, կերակուր, այցելութիւն եւ օթոքառով պտոյտներ

ԳԻՆԸ ՄԻԱՅՆ 2300 ՖՐ. ԱՆՁԳԱՅԻՒ
ՎՃԱՐՈՒՄԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՄԻՆՉԵՒ ՎԵՑ ԱՄԻՍ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄ

Ուշադրութիւն, տեղերը սահմանափակ ըլլալուն կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն

ԱՆՏՈՆԵԱՆ
17, Rue des Acacias — Clamart - 92 Tél. MIC. 58-39
ՍԱՐԱՖԵԱՆ
13, Rue Clauzel, Paris (9e) — Tél. TRU. 08-96
ԱՍԼԱՆԵԱՆ
65, Rue de la Vallée du Bois, Clamart - 92 — Tél. 736-16-28
Մարսէյլի շրջան
ԱՆՏԱՊԼԵԱՆ
9, Rue Auguste Comte St. - Loup — Tél. 42-80-42

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր·	
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
23
ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI
23 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12145 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 47e ANNÉE — N° 12.145

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ՔԱՒԱՍՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

—o—

Ա·

Քառասուն տարի առաջ, 1931 Ապրիլ 26ին Պուէնոս Այրէսի մէջ լոյս կը տեսնէր Արմենիայի առաջին թիւը, նուիրուած Ապրիլ 24ի 16րդ տարեդարձին։

Մեր պաշտօնակիցը իր այս տարուան Ապրիլ 26ի թիւը նուիրած է թերթի հիմնադրութեան քառասնամեակին, ոգեկոչելով անոր ծննդեան պարագաները եւ միջատակը հիմնադիր անձնուէր ընկերներու։

Հարաւային ամերիկեան մեր ամէնէն երիտասարդ գաղութներէն մէկն է։ 1914ի պատերազմէն առաջ շատ փոքր թիւ մը կը կազմէին Հայերը այդ երկրին մէջ։ Հ· Ց· Դաշնակցութիւնը Պուէնոս Այրէսի մէջ ունեցեր է կոմիտէ մը, որուն անդամներէն շատեր 1916ին կամաւոր արձանագրուելով մեկնած են կռուելու Թուրքիոյ դէմ։ Անցողակի յիշենք նաեւ, որ 1896ին Պոլսոյ Պանք Օթթոմանը գրաւող դաշնակական հերոսները պահ մը Մարսէյլիոյ Սէն Փիէրի բանտին մէջ արգելափակուելէ ետք ղրկուած են Պուէնոս Այրէս։ Չի գիտցուիր թէ ետքէն ի՞նչ եղան անոնք։

Կիլիկիոյ պարպումը 1921ին ճակատագրական դեր պիտի կատարէր Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ։ Որբերը-դայեացած Հայաստանի դուռները ամուր փակուած էին։ Մեծ Եղեռնէն վերապրող եւ Կիլիկիա հաստատուող հայ բեկորները ապաստան կը գտնէին մերձակայ Սուրիոյ եւ Լիբանանի հիւրընկալ հողին վրայ, իբրեւ ժամանակաւոր հանգրուան, յու-սալով վերադառնալ հայրենիք։

Սպասումը չարդարացուց յոյսերը։ Հայրենադարձէն յուսահատ, մեր հայրենակիցներէն շատեր իրենց աչքերն ուղղեցին դէպի հեռաւոր հորիզոնները, նոր կեանք ապահովելու փայլուն հեռանկարներով։

Հարաւային Ամերիկան իր հողային ան-սահման տարածութիւններով եւ տնտեսական կարելիութիւններով կը ներկայանար իբրեւ նոր Աւետեաց Երկիր մը։ Մինչ Միացեալ Նահանգները օրէ օր կը խըտացնէին օտարներու մուտքը, Հարաւային Ամերիկան լայն կը բանար իր դուռները։

1924ին սկսեալ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր հայրենակիցները դունդ առ դունդ կը դիմէին դէպի Պրազիլիա, Ուրուկուայ եւ Արժանթին։ Անծանօթ երկրի լեզուին, բարքերուն եւ օրէնքներուն, նորեկ գաղթականները յանձնառու կ'ըլլային ամէն կարգի սեւ աշխատանքի, մինչեւ որ նոր ճամբայ մը, նոր գործ մը գտնէին։ Քիչ շատ յաջողածներ իրենց ազգականներն ու ծանօթներն ալ կը հրաւիրէին դէպի այս նոր գաղթավայրը, ուր Հայութեան թիւը կը սուսյարանար օրէ օր։

Կը պատահէր այն, ինչ որ տեղի էր ունեցեր Ֆրանսայի մէջ քանի մը տարի առաջ։

Հարաւային Ամերիկայի մեր հայրենակիցները առաջին օրերէն սկսեալ կը ձեռնարկին ինքնապաշտպանութեան միջոցներու, պահպանելու համար իրենց լեզուն ու կրօնքը, մէկ խօսքով՝ ազգային դիմագիծը։ Կը կազմէին Գաղթային վարչութիւններ, երիտասարդական, մարզական, հայրենակցական միութիւններ, քաղաքական կուսակցութեանց մասնաճիւղեր, կը բանային հայերէնի դասընթացքներ՝ հայաշատ թաղերու մէջ, կրօնական պաշտամունքի համար կը վարձէին սրահներ, ղրկս մատուռի կը վերածէին։

Սակայն կը պակսէր ամէնէն կարեւորը՝ թերթ մը, որ կոչուած էր դառնալու արտայայտիչը 1931ին 25–30·000ի հասնող գաղութի ցաւերուն, արձագանգը՝ անոր ազգապահպանման ճիգերուն, ուղեցոյցն ու առաջնորդը՝ անոր քայլերուն։

Արմենիան կուգար լրացնելու այդ պակասը։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖԷՅՍԱԼ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

—o—

Սէուտական Արաբիոյ թագաւորը Գահիրէի մէջ երկար խօսակցութիւններ ունեցաւ Եգիպտոսի նախագահին հետ։

Համաձայն «Ալ Ահրամ» թերթին Սէուտիոյ թագաւորը զօրավիդ կը կենայ Եգիպտոսի՝ անոր մղած պայքարին մէջ «Իսրայէլի յարձակողական քաղաքակա-նութեան»։ Արաբ աշխարհը, ինչպէս նաեւ մահմեդական աշխարհը յայտարարած է Ֆէյսալ, պէտք է քաղաքական ու գործնական դետնի վրայ օգնեն Եգիպտոսի։

Քաղաքական դէմերու կարծիքով, Ֆէյսալի «զործնական» առաջարկը կը պայմանաւորուի նիւթական օժանդակութեամբ։ Յանօթ է արդարեւ, որ 1969 Օգոստոսէն ցայսօր, այսինքն Խարթումի դերասահման ժողովէն ի վեր, Սէուտական Արաբիա, Քուէյթ եւ Լիբիա նիւթական կարեւոր յատկացումներ կ'ընեն Գահիրէի՝ հատուցանելու համար Սուէզի ջրանցքի փակումով Եգիպտոսի կրած նիւթական վնասը։

Երկու խօսակիցները քննութեան առած են նոյնպէս Պարսից ծոցի ապագայի հարցը։ Անգլիա տարեվերջին կը հեռանայ չորս երկու իշխանապետութիւններէ՝ Օման եւ Մասգաթ, որով այս իշխանապետութիւնները իրրեւ անկախ Պետութիւններ կ'ուզեն անդամակցիլ Արաբական Լիկայի եւ ՄԱԿի։

Իսրայէլի Արտաքին Նախարարին կարծիքով երբեք զարմանալի պիտի չըլլայ, եթէ մօտ ապագային Մոսկուա փորձէ վերահաստատել իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Իսրայէլի հետ։ Ապա Իպան նկատել տուաւ, թէ Խորհ· Միութիւնը կ'ըմբռնէ ներկայիս, թէ իր ազդեցութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ ամբողջական չըլլար, եթէ որոշ չափով մը յարաբերութիւն չունենայ Իսրայէլի հետ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՐՏԱՑԻ մօտերը, Թուրքիա, վոհխաղրակառքեր իրարու զարնուելով 35 անձերու մահուան պատճառ դարձան։

ԶԱՈՒՇԵՍՔՈՒ կը չարունակէ Ծայրագոյն Արեւելքի իր ընդարձակ ծրագիրը։ Զինատանէն եռք այցելեց Հիւս· Քորէա եւ Հիւս· Վիէթնամ։ Այժմ կը գտնուի Ուլան Պաթոր, Մոնկոլիոյ մայրաքաղաքը։ Ռուսիոյ Վարչապետը ամենուրեք կը չեչտէ երկիրներու զերագահութեան եւ բոլոր Համայնավար կուսակցութիւններու «հաւատարմութեան» սկզբունքները։ Այցելած երկիրներու պետերն ալ համաձայն են այդ սկզբունքին։

ԼՈՆՏՈՆի խորհրդային դեսպանը՝ Սմիրնովսքի Թոյլտուութիւն խնդրեց Արտքին Նախարարութենէն տեսակցելու Անտոլ Ֆեդոսեեւի հետ, որ ինչպէս հաղորդած էինք, քաղաքական ապաստանի իրաւունք ստացաւ անգլիական իշխանութիւններէն։ Փարիզէն կը հաղորդեն, թէ խորհրդային դիւանականը կը գլխաւորէր Մայիսին Պուրժէ ժամանած խորհրդային դիւանականներու պատուիրա-կութիւնը, որ բաղկացած էր 80 դիւանականներէ։ Խորհրդային դեսպանին պատասխանուած է, թէ կրնայ տեսակցիլ, եթէ Ֆեդոսեեւ նման փափաք մը յայտնէ։

ՈՒԳԵՎԱՐՆԵՐՈՒ գործադուլը վերջացած կը թուի թէեւ երկու մեծ կեդրոններ՝ Ավինեոն եւ Պրզանսոն կը չարունակեն չարժումը։ Երեքշաբթի օր կացութիւնը դրեթէ բնական բնոյթը վերագտած էր Փարիզ։ Մեծ դիծերը կը բանէին 70 առ հարիւր համեմատութեամբ։ Արուարձաններու համար դժուարութիւններ կային տակաւին Սէն–Լազար, Կառ տիւ Նորտ եւ Ինվալիտ։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՓՈՄՓԻՏՈՒ հարցազրոյց մը պիտի տայ հեռատեսիլէն Հինգշաբթի իրիկուն։ Հարցումները պիտի ընէ Ժան Ֆերնիօ, Ֆրանս–Սուարի աշխատակից։

ՈՒ ԹԱՆ, ՄԱԿի ընդհ· քարտուղարը առողջական պատճառներով ընդհատեց Խորհ· Միութիւն եւ Լեհաստան կատարելիք ճամբորդութիւնը։

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ մեթրոյի եւ օթոպիւսի տոմսերու դիները պիտի բարձրանան տեարակը (10 տոմս) մէկ Ֆրանք չափելում պիտի կրէ Բ· կարդի վրայ եւ 1,5 Ա· կարդի համար։ Այլ խօսքով Բ· կարդի տեարակը պիտի արժէ 8 Ֆր· եւ Ա· կարդինը՝ 12 Ֆր·։ Մինչեւ 1972ի սկիզբը աշխատանքի չաբաթական քարթը, որ կ'արժէ 5 Ֆր· 60 փոփոխութիւն պիտի չկրէ։

ԿՐԹԱԿԱՆ ուղղութեան օրէնքը, որ նախկին նախարար Էկար Ֆօռի անունը կը կրէ, քուէարկուեցաւ առջի գիշեր Ազգ· Ժողովին կողմէ, իր բարեփոխուած ձեւին մէջ։ Ներկայ նախարարը՝ Կիշառ, կարգ մը բարեփոխումներ կատարեց։ Օրէնքին դէմ քուէարկեցին 155 երեսփոխան, որոնց մէջ Ժիսքառ տ'Էսթէնի կուսակիցները։

ՇԱԲԱԹԱՎԵՐՋի ընթացքին կառքի արկածի հետեւանքով 90 մեռեալ եւ 958 վիրաւոր կայ։ Հաշուկշիռները միշտ աւելի ծանր են, հակառակ ազդարարու-թեանց։

ՕՏԵՍԱՑԻ եւ Կիշինեւի մէջ Հրեաներու նոր դատավարութիւններ սկսած են։

ԻՏԱԼԻՈՑ պանդոկներու 220 հազար պաշտօնեաները աշխատանքը վերսկսան 3 օր գործադուլէ ետք։

ՈՉ ԵՒՍ Է ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

Մոր յաւակ լսեցինք թէ Յունիս 17ին, Երեւանի մէջ, կառքի եղերական արկածի մը զոհ գացած է «Անլռելի Զանգակատան» հեղինակը՝ բանաստեղծ Պարոյր Սեւակ։ Նոյն արկածին զոհ գացած է նաեւ տարբախտ գրագէտին կինը։

Պարոյր Սեւակ, բուն անունով՝ Պարոյր Ռափայէլի Ղազարեան, ծնած էր 1924ին, պատմական Վայոց Ձորի Վեդիի չրջանի Զանախչի գիւղը, ուր եւ կատարած է իր նախնական ուսումը։ Բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած է Երեւանի Պետական համալսարանի Բանասիրական բաժնի մէջ, ապա 1951–56 տարիներուն յաճախած է Մոսկուայի «Մաքսիմ Կորքի» գրականութեան համալսարանը, ուրկէ չրջանաւարտ կ'ելլէ եւ կը դասախօսէ հոն քանի մը տարի։

Իր գրական առաջին փորձերը լոյս տեսած են 1942ին «Սովետական Գրականութիւն» ամսագրի մէջ։ 1948ին, երբ 24 տարեկան է, լոյս կը տեսնէ «Անմահները հրամայում են» իր առաջին գրքոյկը, ապա յաջորդաբար Անհաշտ մտերմութիւն (1953), Սիրոյ Ճանապարհ (1954), Նորից Եզ հետ (1957), Անլռելի Զանգակատուն (1962), Մարդը ափի մէջ (1963)։ Գլխաւորաբար այս վերջին երկու տողերն են որ ուշադրութիւն պիտի դրաւէին եւ դինքը դասէին ժամանակակից վաւերական բանաստեղծներու չարքին։

Հեղինակն է նաեւ Սայաթ-Նովա դրամականագիտական ուսումնասիրութեան մը, դոր ներկայացուցած է իբրեւ ատենա-ճառ եւ ստացած է Բանասիրական Գիտութիւններու Տոքթորի տիտղոսը (1969)։

Պարոյր Սեւակի «Անհաչա մտերմութիւն» պոէմը, «Մարդը ափի մէջ»ը եւ «Բանաստեղծութիւններ» ժողովածուն լոյս տեսած են նաեւ ռուսերէն։

Թէեւ տպուած բայց ցարդ հրապարակ չէ ելած իր վերջին գործը՝ «Եւ եղեւ լոյս»։

Պարոյր Սեւակի անակնկալ մահով, հայ գրականութիւնը կը կորսնցնէ իր լաւագոյն արտայայտիչներէն մէկը, որ ոչ միայն եզակի արժէք մըն էր իրրեւ բանաստեղծ, այլեւ մարդ մը՝ պարզ, խանդաւառ ու անկեղծ։ Վերջապէս մարդ մը այն քիչերէն որու վաղահաս կորուստը չատ դժալի պարապ մը կը թողու, պարապը մէկուն որ դեռ պէտք է մնար՝ «Անլռելի Զանգակատուն» մը։

—o—

ԱԿԱԴ. Ի. ԵՂԻԱԶԱՐՈՎԻԻ ՄԱՀԸ

Հայաստանի մէջ, Յունիս 10ին մեռած է Ակադ· Իվան Եղիազարով, որ կը նկատուէր մեծ մասնագէտ ջրելեկտրակայանական հարցերու։

Ակադեմականը ծնած էր Թիֆլիս 1893ին։ 1909ին նախակրթարանը աւարտելէ ետք կ'ընդունուի Պետերբուրգի ելեկտրաթեքնիք հիմնարկութիւնը։ Զայն աւարտելէ ետք կը ստանայ դասախօսի պաշտօն, ապա 1922էն մինչեւ 1943 կը դառնայ նոյն հիմնարկութեան ջրելեկտրակայաններու ամպիոնի փրոֆեսէօր։

1943ին կ'ընտրուի Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի անդամ եւ կը ստանձնէ տնօրէնի պաշտօն Ակադեմիայի տարրալուծարանի մէջ։ Տարրալուծարանը յետագային կը դառնայ ջրելեկտրուժի հիմնարկութիւն։ 1957էն մինչեւ մահ՝ կը վարէ խորհրդատուի պաշտօն այդ հիմնարկութեան մէջ։ 1943–1951 կը վարէ նաեւ Երեւանի Բազմարուեստից հիմնարկութեան ջրելեկտրուժի ամպիոնը։

Ակադ· Ի· Եղիազարով նախագահն էր Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի տարբերաններ հաստատուած ջրհեղեղներու դէմ պայքարող եւ ջրային աղբիւրները օգտագործող դիտական զոյգ խորհուրդներուն, ինչպէս նաեւ անդամ՝ Սեւանի կոմիտէի եւ քանի մը այլ գիտահետազօտական հիմնարկութիւններու դիտական խորհուրդներու։

Ակադեմականին գրչին կը պատկանին աւելի քան 170 գիտական բնոյթի աշխատութիւններ, որոնք կարեւոր եւ չհեկեան կը նկատուին իրենց չօշափած նիւթերով։

Ան թղթակից – անդամ էր Թուլուզի (Ֆրանսա) Ակադեմիայի, Ջրային հետազօտութիւններու Միջազգային Մարմնի, ինչպէս նաեւ պատուոյ անդամ Փեչտայի Համալսարանի։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵՂՈՒՆԵՐԸ... ԵՒ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ա.

ԽՄԲ.— «Գարուն» ամսագրի այս տարուան փետրուարի թիւին մէջ Անդրանիկ Կոթողեան, գիւղատնտեսական գիտութիւններու տոքթէօր եւ անասնաբոյծ — կան — անասնաբուժական հիմնարկու — թիւններու մանր անասնապահութեան ամպիոնի փրոֆեսէօր, կարեւոր հարց մը կ'արծարծէ:

Հայերը անյիշելի ժամանակներէ ի վեր զբաղած են մեղուաբուծութեամբ: Հա — յաստան հանդիսացած է մեղրի, մոմի չեմարան, ուրկէ մեղրը դարեր շարունակ արտածուած է Բիւզանդիոն, Պարսկաստան եւ այլ երկիրներ:

Մեղուաբուծութիւնը դիւղատնտեսու — թեան կարեւոր ճիւղերէն մէկն է: Անկէ կը ստացուին արժէքաւոր մեղր, մեղրամոմ, մեղուակաթ, մեղուաթոյն, ակնամոմ եւ ծաղկեփոշի: Աւանք անցեալին հայ ժողովրդական բժշկութեան կողմէ կ'օգ — տագործուէին իբրեւ բալասան՝ բազմա — թիւ հիւանդութիւններու դէմ: Ներկայ բժշկութիւնն ալ կ'օգտագործէ զանոնք:

Մեղրատու մեղուները մեծ դեր կը խաղան նաեւ դիւղատնտեսութեան մէջ: Ծաղկափոշիի խաչաձեւումը ոչ միայն կը նպաստէ պտուղին բարձր բերք ստանալուն եւ սերմի բերքատուութեան աւելնալուն, այլեւ կը չահանան անոնց ժառանգական յատկանիշները, որու չնորհիւ կը բարձրանայ նաեւ յաջորդ սերունդին կենսունակութիւնը: Ինչպէս կը տեսնուի, մեղուին դերը դիւղատնտեսութեան մէջ անփոխարինելի է:

Բոլոր տեսակի բզեզներն ու մեղուները աչունէն սկսեալ կ'ապրին եւ կը ձմեռեն միայնակ· ատոր համար ալ անոնց քանակը գարնան կ'ըլլայ սահմանափակ: Ամէն բոյնէ դուրս կուգայ միայն մէկ միջատ ու կը զբաղի խաչաձեւ փոշոտումի գործին, մինչդեռ մեղրատու մեղուները կ'ապրին եւ կը ձմեռեն ընտանիքներով: Աչխատաւոր մեղուներու քանակը ընտանիքին մէջ կը հասնի 12–15·000ի: Գարնան սկիզբը, ծառերու ծաղկումի ժամանակ, իւրաքանչիւր ընտանիքէն 8–10 հազար աչխատաւոր մեղու դաշտ կը թըռչի եւ կը կատարէ պտղածառերու ծաղիկներու խաչաձեւ փոշոտումը:

Ինչպէս յայտնի է, բոյսերու վնասատուներու դէմ պայքարելու ներկայ եղանակներն ու այդ նպատակին համար օգտագործուող թունաւոր քիմիական բաղադրութիւնները աստիճանաբար կ'ոչընչացնեն ոչ միայն բոյսերու թշնամի, այլ եւ բարեկամ ու օգտակար այն վայրի բզեզներն ու մեղուները, որոնք կը մասնակցին բոյսերու խաչաձեւումի գործին եւ, այս ձեւով, կը լրացնեն մեղրատու մեղուին պակասը:

Հոս խոր ցաւով պէտք է ըսել, որ կարգ մը մտաւորականներու մէջ ոչ բանիմաց ղեկավարներու, ինչպէս նաեւ դիւղատնտեսական մասնագէտներու անհոգի վերաբերումին հետեւանքով, մեղուի ընտանիքներուն քանակն ու անոնց մթերատուութիւնը օրէ օր կը պակսի· օրինակ՝ 1954–55ին մեր հանրային տնտեսութիւններու մէջ կար 90–100·000 մեղուի ընտանիք: Այնինչ մնացած է 55–60·000 մեղուի ընտանիք: Ասիկա չափահովեր ծաղկատու բոյսերու ամբողջական խաչաձեւ փոշոտումը:

1970–80ին այդ մշակութիւններու (պտտուղ, բանջարեղէն, խոտ եւայլն) լիա — կատար խաչաձեւ փոշոտումին համար անհրաժեշտ է Հայաստանի մէջ ունենալ 200–300·000 մեղուի ընտանիք: Իսկ ո՞վ կը զբաղի այս կարեւոր հարցով: Առայժմ ոչ ոք: Ո՛չ մասնագէտ դիւղատնտեսը, ո՛չ անտեսութեան ղեկավարը եւ ոչ ալ դիւղատնտեսութեան նախարարութեան համապատասխան բաժինները: Անոնցմէ իւրաքանչիւրին հոգը իր առօրեայ ծրագրին կատարումն է: Իսկ թէ ինչ կ'ըլլայ վաղը, կամ մօտիկ ապագային, անով այդքան ալ չեն հետաքրքրուիր: Կարելի է ըսել նաեւ, որ անոնք իրենց նեղ մասնագիտութենէն անդին բան չեն տեսներ: Անոնք օգտուելով ղեկավարներու եւ մասնագէտներու անտարբերութենէն, տարիներ շարունակ կ'ոչնչացնեն մեղրատու մեղուները: Մեղուներու այս ձեւի զանգուածային ոչնչացումը մեր ժողովրդական տնտեսութեան համար կրկնակի վնաս կը պատճառէ:

Մեղուաբուծութեան զարգացման անհրաժեշտութիւնը կապ ունի նաեւ բազմաթիւ հիւանդութիւններու ապաքինման հետ:

Գիտութիւնը չատոնց փաստած է, որ կանոնաւոր անունդէն է կախուած ոչ միայն մարմնին ֆիզիքական ածը, այլեւ արտաքին պայմաններու դէմ անոր դիմադրականութիւնը, կենսունակութիւնը, աչխատունակութիւնը, աչխոյժ ծերութիւնն ու երկարակեցութիւնը: Ասոր համար մարդ ամէն օր պէտք է ստանայ բաւարար քանակութեամբ սպիտակուց, ճարպ (բուսական եւ կենդանական), ածխաջուր, կենսանիւթ, հանքային նիւթ:

Ժողովուրդը մեղրը կ'օգտագործէր ոչ միայն իբրեւ քաղցր եւ արժէքաւոր անընդմէջելի, այլեւ ժողովրդական բժշկութեան մէջ բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ իբրեւ սպեղանի:

Արիստոդէլ, որուն համար կ'ըսէին «հնադարեան մեղուաբուծութեան արեգակը», ըսած է· «Մեղրը օժտուած է առանձնայատկութիւններով, որոնք բացառիկ կերպով լաւ աղդեցութիւն կ'ունենան մարդուն կազմին վրայ»:

Մեղրը կը պարունակէ մարդուն մարմնին համար չափազանց օգտակար 70է աւելի նիւթեր: Մեղրին օգտագործումը զգալի կերպով կը թեթեւցնէ յողնածութիւնը: Ատոր համար ալ մարզիկները մրցումներէն առաջ կամ ընդմիջումի ժամանակ, ծախսած ուժը արագ մը վերահաստատելու համար, մեղր կ'ուտեն:

Հարիւր կրամ մեղրը կը պարունակէ 328 մեծ ջերմանիւթ: Հոս կարեւորը այն է, որ ածխաջրատներու 60–70 տոկոսը տարաշրջիկ չաքար է, որ առանց մնացորդի կը մարսուի: Մեղրը իբրեւ բուժական միջոց կարեւոր օգտակարութիւն ունի կարգ մը հիւանդութիւններու դարմանման համար, ինչպէս, օրինակ, ելրախանների չնչառական օրգաններու, արեան պակասութեան, մարսողութեան, ջղային հիւանդութիւններու դարմանում:

Մեղրը մահացու ազդեցութիւն ունի փոքր մանրէներու վրայ: Ասով պէտք է բացատրել մեղրին բուժիչ ազդեցութիւնը աղիքի տիֆի, արիւնախառն փորլուծի, ստամոքսի խոցի ապաքինման համար:

Ծանօթ իրողութիւն է, որ բժշկութեան մէջ բազմաթիւ հիւանդութիւններ եւ վէրքեր բուժելու համար լայնօրէն կ'օգտագործուին բազմաթիւ դեղաբոյսերու ծաղիկներ, տերեւներ, ցօղուններ եւ արմատներ: Կասկած չկայ, որ կան նաեւ այնպիսի բոյսեր, որոնք ծանօթ չեն մարդոց եւ չեն օգտագործուիր իբրեւ դեղ: Մեղուները անուղղակի ճամբով օգտագործելով այդ բոյսերու ծաղիկներուն կարողութիւնները, կը ստանան մեղրի, իրենց հատուկ մեղրով, քանի որ անոնք մեղրը կը հատուցեն բազմահազար բոյսերուն ծաղիկներու նեկտար արտադրող դեղձերէ, որոնց օգտակարութիւնը կամ բուժիչ յատկութիւնը դեռ ուսումնասիրուած եւ յայտնաբերուած չէ: Բաւական է ըսել, որ մեղուները մէկ քիլօ նեկտար հատուցելու համար պէտք է «այցելեն» երկու — երեք միլիոն ծաղիկներու, ծծեն անոնց նեկտարը, խառնեն իրարու եւ վերամչակեն, դարձնեն մեղր:

(Շար. — 1)

ՖՐ. ԹԱՏՐՈՆԻ ՄԵԾԵՐԷՆ

ԺԱՆ ՎԻԼԱՐ

Ուրբաթ, Մայիս 28ին, հեռագրերը դուժեցին մահը Ժան Վիլարի, պատահած Միչերկրականի ափին գտնուղ իր ծննդավայր Սէթ քաղաքին մէջ, 58 տարեկանին:

Մեծ, անմոռանալի եղելութիւն մըն է թատերական եւ մչակութային կեանքի մէջ Ժան Վիլարի ունեցած դերը, երբ մեր կիսադարուն Ֆրանսական բեմի վրայ էին հսկաները, ինչպէս «Քարթէլ»ի չորսերը — Տիւլէն, Ժուվէ, Պաթի եւ Փիթոյէֆ — ձգելով իրենց հսկայի չուքերը՝ իրենց ժամանակակիցներուն եւ յաջորդներուն ալ վրայ: Այլեւս կը կարծուէր թէ դիւրին չէր, անմիջապէս, թարմ եւ զօրաւոր նոր չունչ մը բերել բեմարուեստին: Այսպէս կը մտածէր նաեւ Ժան Վիլար՝ աչակերտ Տիւլէնի.— «Կը խորհէի թէ ամէն ինչ ըսուած է, ամէն կարելիութիւնները սպառած՝ վերյիչեալ մեծատաղանդ բեմադրիչներու հնարքներով, ստեղծագործութեամբ, ու կարելի չէր բան մը ընել առանց անդրադառնալու թէ՝ արդէն ան յաջղապէս փորձարկուած էր միւսներուն կողմէ»:

Այս դիտակից մտավախութեամբ է, որ Ժան Վիլար ներկայացման առանցքը փոխեց նոր դիտանկիւնով մը, — այլեւս պէտք էր զանց առնել բեմադրութիւնը, վերադառնալով Լոփէ տէ Վեկայի բանաձեւին, — «բեմատախտակ մը, մեկնաբան մը եւ կիրք մը»: Պէտք էր դեռ աւելի անդիները երթալ· ներկայացում մը պէտք էր նշանակէր՝ մեկնաբան մը եւ հանդիսականները:

Հետեւաբար Ժան Վիլար դերասանին տուաւ ամբողջական, անսահման ազատութիւն՝ իր տիպարը փնտռելու, ուսումնասիրելու բեմին վրայ չարչարալից փորձերով հետապնդելով զայն, ու գըտնելէ եառն ալ՝ զսպելու: Սակայն առանց վերջնական դարձնելու, այլ ներկայացում ներկայացում այդ տիպարը օժտելով նոր դիծերով, ու վերստեղծելով՝ ամէն

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (142)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

— Կը տեսնեմ, որ անհանգստութիւնդ բոլորովին անցեր է ու նորէն հին զուարթութիւնդ դարձեր ես... երկու օր առաջ միտակը գլխս դող հանեցիր քու տխուր կերպարանքովդ եւ խենթ ու խելառ խորհուրդներովդ...:

— Ի՞նչ խորհուրդ, հարցուց Երանիկ բուռն ժպիտով մը:

— Ես ինչ գիտնամ՝ չիմարական բաներ, Սամսոն երթամ կ'ըսէիր, ինչ կ'ըսէիր:

— Այո, այդ օրը խելքիս այնպէս փչեց, բայց յետոյ մտածեցի, որ ըլլալիք բան չէ:

— Աֆերիմ, կը տեսնեմ, որ խելքդ գըլուխդ եկեր է:

Ղուկաս էֆէնտի յետոյ խօսեցաւ իր եւ Միչուրին բեղնաւորման ընտրութեան տուած են կենսաբանական որակաւորում, յանգելով այն միտքին, որ տարբեր որակի ծաղկափոշիի խառնուրդով ծաղիկներու խաչաձեւումը ոչ միայն կը նպաստէ պտուղին բարձր բերք ստանալուն եւ սերմի բերքատուութեան աւելնալուն, այլեւ կը չահանան անոնց ժառանգական յատկանիշները, որու չնորհիւ կը բարձրանայ նաեւ յաջորդ սերունդին կենսունակութիւնը: Ինչպէս կը տեսնուի, մեղուին դերը դիւղատնտեսութեան մէջ անփոխարինելի է:

Բոլոր տեսակի բզեզներն ու մեղուները աչունէն սկսեալ կ'ապրին եւ կը ձմեռեն միայնակ· ատոր համար ալ անոնց քանակը գարնան կ'ըլլայ սահմանափակ: Ամէն բոյնէ դուրս կուգայ միայն մէկ միջատ ու կը զբաղի խաչաձեւ փոշոտումի գործին, մինչդեռ մեղրատու մեղուները կ'ապրին եւ կը ձմեռեն ընտանիքներով: Աչխատաւոր մեղուներու քանակը ընտանիքին մէջ կը հասնի 12–15·000ի: Գարնան սկիզբը, ծառերու ծաղկումի ժամանակ, իւրաքանչիւր ընտանիքէն 8–10 հազար աչխատաւոր մեղու դաշտ կը թըռչի եւ կը կատարէ պտղածառերու ծաղիկներու խաչաձեւ փոշոտումը:

Ինչպէս յայտնի է, բոյսերու վնասատուներու դէմ պայքարելու ներկայ եղանակներն ու այդ նպատակին համար օգտագործուող թունաւոր քիմիական բաղադրութիւնները աստիճանաբար կ'ոչընչացնեն ոչ միայն բոյսերու թշնամի, այլ եւ բարեկամ ու օգտակար այն վայրի բզեզներն ու մեղուները, որոնք կը մասնակցին բոյսերու խաչաձեւումի գործին եւ, այս ձեւով, կը լրացնեն մեղրատու մեղուին պակասը:

Հոս խոր ցաւով պէտք է ըսել, որ կարգ մը տնտեսութիւններու մէջ ոչ բանիմաց ղեկավարներու, ինչպէս նաեւ դիւղատնտեսական մասնագէտներու անհոգի վերաբերումին հետեւանքով, մեղուի ընտանիքներուն քանակն ու անոնց մթերատուութիւնը օրէ օր կը պակսի· օրինակ՝ 1954–55ին մեր հանրային տնտեսութիւններու մէջ կար 90–100·000 մեղուի ընտանիք: Այնինչ մնացած է 55–60·000 մեղուի ընտանիք: Ասիկա չափահովեր ծաղկատու բոյսերու ամբողջական խաչաձեւ փոշոտումը:

1970–80ին այդ մշակութիւններու (պտտուղ, բանջարեղէն, խոտ եւայլն) լիակատար խաչաձեւ փոշոտումին համար անհրաժեշտ է Հայաստանի մէջ ունենալ 200–300·000 մեղուի ընտանիք: Իսկ ո՞վ կը զբաղի այս կարեւոր հարցով: Առայժմ ոչ ոք: Ո՛չ մասնագէտ դիւղատնտեսը, ո՛չ անտեսութեան ղեկավարը եւ ոչ ալ դիւղատնտեսութեան նախարարութեան համապատասխան բաժինները: Անոնցմէ իւրաքանչիւրին հոգը իր առօրեայ ծրագրին կատարումն է: Իսկ թէ ինչ կ'ըլլայ վաղը, կամ մօտիկ ապագային, անով այդքան ալ չեն հետաքրքրուիր: Կարելի է ըսել նաեւ, որ անոնք իրենց նեղ մասնագիտութենէն անդին բան չեն տեսներ: Անոնք օգտուելով ղեկավարներու եւ մասնագէտներու անտարբերութենէն, տարիներ շարունակ կ'ոչնչացնեն մեղրատու մեղուները: Մեղուներու այս ձեւի զանգուածային ոչնչացումը մեր ժողովրդական տնտեսութեան համար կրկնակի վնաս կը պատճառէ:

Մեղուաբուծութեան զարգացման անհրաժեշտութիւնը կապ ունի նաեւ բազմաթիւ հիւանդութիւններու ապաքինման հետ:

Գիտութիւնը չատոնց փաստած է, որ կանոնաւոր անունդէն է կախուած ոչ միայն մարմնին ֆիզիքական ածը, այլեւ արտաքին պայմաններու դէմ անոր դիմադրականութիւնը, կենսունակութիւնը, աչխատունակութիւնը, աչխոյժ ծերութիւնն ու երկարակեցութիւնը: Ասոր համար մարդ ամէն օր պէտք է ստանայ բաւարար քանակութեամբ սպիտակուց, ճարպ (բուսական եւ կենդանական), ածխաջուր, կենսանիւթ, հանքային նիւթ:

Ժողովուրդը մեղրը կ'օգտագործէր ոչ միայն իբրեւ քաղցր եւ արժէքաւոր անընդմէջելի, այլեւ ժողովրդական բժշկութեան մէջ բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ իբրեւ սպեղանի:

Արիստոդէլ, որուն համար կ'ըսէին «հնադարեան մեղուաբուծութեան արեգակը», ըսած է· «Մեղրը օժտուած է առանձնայատկութիւններով, որոնք բացառիկ կերպով լաւ ազդեցութիւն կ'ունենան մարդուն կազմին վրայ»:

Մեղրը կը պարունակէ մարդուն մարմնին համար չափազանց օգտակար 70է աւելի նիւթեր: Մեղրին օգտագործումը զգալի կերպով կը թեթեւցնէ յողնածութիւնը: Ատոր համար ալ մարզիկները մրցումներէն առաջ կամ ընդմիջումի ժամանակ, ծախսած ուժը արագ մը վերահաստատելու համար, մեղր կ'ուտեն:

Հարիւր կրամ մեղրը կը պարունակէ 328 մեծ ջերմանիւթ: Հոս կարեւորը այն է, որ ածխաջրատներու 60–70 տոկոսը տարաշրջիկ չաքար է, որ առանց մնացորդի կը մարսուի: Մեղրը իբրեւ բուժական միջոց կարեւոր օգտակարութիւն ունի կարգ մը հիւանդութիւններու դարմանման համար, ինչպէս, օրինակ, ելրախանների չնչառական օրգաններու, արեան պակասութեան, մարսողութեան, ջղային հիւանդութիւններու դարմանում:

Մեղրը մահացու ազդեցութիւն ունի փոքր մանրէներու վրայ: Ասով պէտք է բացատրել մեղրին բուժիչ ազդեցութիւնը աղիքի տիֆի, արիւնախառն փորլուծի, ստամոքսի խոցի ապաքինման համար:

Ծանօթ իրողութիւն է, որ բժշկութեան մէջ բազմաթիւ հիւանդութիւններ եւ վէրքեր բուժելու համար լայնօրէն կ'օգտագործուին բազմաթիւ դեղաբոյսերու ծաղիկներ, տերեւներ, ցօղուններ եւ արմատներ: Կասկած չկայ, որ կան նաեւ այնպիսի բոյսեր, որոնք ծանօթ չեն մարդոց եւ չեն օգտագործուիր իբրեւ դեղ: Մեղուները անուղղակի ճամբով օգտագործելով այդ բոյսերու ծաղիկներուն կարողութիւնները, կը ստանան մեղրի, իրենց հատուկ մեղրով, քանի որ անոնք մեղրը կը հատուցեն բազմահազար բոյսերուն ծաղիկներու նեկտար արտադրող դեղձերէ, որոնց օգտակարութիւնը կամ բուժիչ յատկութիւնը դեռ ուսումնասիրուած եւ յայտնաբերուած չէ: Բաւական է ըսել, որ մեղուները մէկ քիլօ նեկտար հատուցելու համար պէտք է «այցելեն» երկու — երեք միլիոն ծաղիկներու, ծծեն անոնց նեկտարը, խառնեն իրարու եւ վերամչակեն, դարձնեն մեղր:

Ասկէ յետոյ Ղուկաս էֆէնտի իր քենիին ձեռքը բըռնեց փաղաքչական ձեւով մը եւ ըսաւ.

— Ինծի նայէ, ինչպէս ըսի, ծրագիր մը ունիմ քու ապագայիդ համար եւ այս պատճառով պէտք ունինք Քերովբէ էֆէնտիի աջակցութեան... Թագուհին քիչ օրէն պիտի գայ եւ գալէն եառը բնակնարար մեր այս կեանքը չենք կրնար շարունակել, դուն Սարը ետ չես կրնար նստիլ ձմեռը, եւ նոյնիսկ, եթէ նստիս, ես այսպէս չարաթը երեք անգամ չեմ կրնար գալ եւ պիչերը հոս անցընել, ուստի պէտք է որ դուն ալ գաս, Բերա, տուն մը նստիս, որպէսզի կարենանք մեր յարաբերութիւնները շարունակել, եւ ասոր համար, ահա, հարկաւոր է որ Քերովբէ էֆէնտի մեզի աջակցի. հիմա հասկըցա՞ր:

— Շիտակը, նորէն չկրցայ հասկնալ, պատասխանեց Երանիկ միամտօրէն:

— Առ այժմ դուն ըսածիս պէս վարուէ, յետոյ կը հասկնաս ամէն բան, յարեց Ղուկաս էֆէնտի խօսքը կարճ կապելով:

Հետեւեալ օրը, առտուն կանուխ, երկու բարեկամները մեկնեցան: Դուրս ելլէ առաջ, րոպէ մը, Քերովբէ էֆէնտի յաջողեցաւ առանձին մնալ Երանիկի հետ եւ ըսաւ.

— Կը յուսամ, որ խոստումդ չես մոռնար եւ այսօր կուգաս ինծի տեսնելու:

— Այո, այո, անպատճառ պիտի դամ եւ չատ չնորհակալ ու երախտապէտ պիտի ըլլամ, եթէ ըսելիք խնդիրքս չմերժես:

— Եթէ հրամանդ անկարելի բան մը չէ, արդէն հիմակուընէ կատարուած կրնաս նկատել, պատասխանեց կնահաճոյ վաճառականը:

— Ոչ թէ անկարելի՝ այլ չատ դիւրին բան մըն է ձեզի համար, դրեթէ չատ ոչինչ բան մը, որ սակայն մեծ կարեւորութիւն ունի ինծի համար:

— Ուրեմն ժամը երեքին կը սպասեմ:

Երանիկ ճչդապահ գտնուեցաւ եւ ժամը երեքին ներկայացաւ Քերովբէ էֆէնտիի դրասենեակը:

Վաճառականը, որ անհամբեր կը սպասէր իր դեղեցիկ այցելուհիին, ամէն միջոց նախապէս ճեռք առած էր, որպէսզի իրենց տեսակցութեան միջոցին որեւէ անհրկնակալ այցելութիւն մը վրայ չհասնէը, եւ խստիւ պատուիրած էր, որ թէ՛ դրան եւ թէ որեւէ պատրուակով չգային պիրենք անհանգիստ ընել:

Քերովբէ էֆէնտի չատ հետաքրքիր էր իրեն ըլլալիք առաջարկը կամ խնդրանքը լսանալու եւ այս մասին է որ կը ջանար ինքնիրեն դուչակութիւն մը ընել, բայց Երանիկի առաջին խօսքերէն հասկցաւ թէ խնդիրը ինչի՞ վրայ է:

— Նախ հարցում մը ունիմ քեզի, ըսաւ Երանիկ, բարեւաւորի սովորական ճեւակերպութիւններէն հետը, — եւ կ'ուզեմ որ անկեղծօրէն պատասխանես:

— Խօսէ տեսնենք:

— Ամուսինս, որ Սամսոն կը գտնուի, քու կողմէ՞դ ղրկուած է:

Քերովբէ էֆէնտի թեթեւապէս ժպտեցաւ: Խորհրդաւոր դպանիքին կծիկը սկսէր քակուիլ:

— Այո, պատասխանեց:

— Ամսականը դո՞ւն կը վճարես:

— Բնականաբար:

— Գո՞հ են իր գործէն:

— Մինչեւ հիմա դժգոհութեան պատճառ մը չունեցայ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՊՈՒՏԿՈՎՈՒՆ

—o—

Ե.

Հայ ազգ ստացավ ահռելի վշտերու, բիւրեղեայ ջուրերու մէջ ներկուած, որոնք ցոլացուցին մեզի ճշմարիտ դէմքերը մեր նախնեաց, որոնք ապրեցան ու ստեղծեցին մեզ համար հարուստ ժառանգութիւն մը, որ կը կոչուի Հայրենիք։

Հայրենիքը ունի իր սահմանները, որոնք ոչ միայն կը բաժնեն մեզ ուրիշներէ, այլ նաեւ կը միացնեն մեզ իրարու հետ։ Հայրենիքը ունի իր ծովերը, իր լեռները, իր գետերը, իր դաշտերը, իր ձորերը, իր անտառները, իր ամրոցները, իր եկեղեցիները, իր վանքերը, իր գիւղերը, իր քաղաքները, իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ հայրենի հողի գեղեցկութիւնը։

Հայրենիքը ունի իր պատմութիւնը, որ կը սկսի հեռաւոր անցեալի մէջ, կը շարունակուի մինչեւ մեր օրերը, եւ որ կը պատրաստէ մեզ ապագայի համար։

Հայրենիքը ունի իր լեզուն, որ կը կոչուի հայերէն, եւ որ ունի իր գրականութիւնը, իր արուեստը, իր երաժշտութիւնը, իր ճարտարապետութիւնը, իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ ազգի մը մտաւոր կեանքը։

Հայրենիքը ունի իր սովորութիւնները, որոնք կը կազմեն ազգի մը բարքերը, ընտանեկան կեանքը, հասարակական կեանքը, ազգային կեանքը։

Հայրենիքը ունի իր դրօշը, որ կը ծածանի ազգի մը ուրախութեանց եւ տխրութեանց օրերուն։

Հայրենիքը ունի իր զինանշանը, որ կը խորհրդանշէ ազգի մը ոգին եւ մարմինը։

Հայրենիքը ունի իր օրհներգը, որ կը հնչէ ազգի մը յաղթանակներուն եւ պարտութիւններուն։

Հայրենիքը ունի իր զոհերը, որոնք կը կազմեն ազգի մը նահատակները։

Հայրենիքը ունի իր հերոսները, որոնք կը կազմեն ազգի մը փառքը։

Հայրենիքը ունի իր մեծերը, որոնք կը կազմեն ազգի մը հպարտութիւնը։

Հայրենիքը ունի իր ապագան, որ կը կազմէ ազգի մը յոյսերը։

Հայրենիքը ունի իր ներկան, որ կը կազմէ ազգի մը ներկայ գործունէութիւնը։

Հայրենիքը ունի իր անցեալը, որ կը կազմէ ազգի մը յիշողութիւնները։

Հայրենիքը ունի իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ ազգի մը կեանքը։

Հայրենիքը ունի իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ ազգի մը գոյութիւնը։

Հայրենիքը ունի իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ ազգի մը էութիւնը։

Հայրենիքը ունի իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ ազգի մը անձնաւորութիւնը։

Հայրենիքը ունի իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ ազգի մը ինքնութիւնը։

Հայրենիքը ունի իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ ազգի մը ամբողջութիւնը։

Հայրենիքը ունի իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ ազգի մը միութիւնը։

Հայրենիքը ունի իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ ազգի մը ամբողջականութիւնը։

Հայրենիքը ունի իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ ազգի մը կատարեալ էութիւնը։

Հայրենիքը ունի իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ ազգի մը կատարեալ անձնաւորութիւնը։

Հայրենիքը ունի իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ ազգի մը կատարեալ ինքնութիւնը։

Հայրենիքը ունի իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ ազգի մը կատարեալ ամբողջութիւնը։

Հայրենիքը ունի իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ ազգի մը կատարեալ միութիւնը։

Հայրենիքը ունի իր ամէն ինչը, որ կը կազմէ ազգի մը կատարեալ

Տէր եւ Տիկին Տօքթ· Խոսրով Սապըզ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Ալէքսանեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՏՐԻՆԷ ՍԱՓԸԶԻ

(ծնեալ Նախնիկեան)

մահը, որ պատահեցաւ յետ անողոք հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ ընտանեկան մտերիմ շրջանակի մէջ, երկուշաբթի առաւօտ, Յունիս 21, Շաւիլի Ս· Գրիգոր-Լուսաւորիչ եկեղեցին։

«ՅԱՌԱՋ»·— Մեր ցաւակցութիւնները Տօքթ· Է· Սապըզի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ· Գեղամ Աճէմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՎԱՐԴԱՆՈՑՇ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին։

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Տիկին Արաքսի Սիմոնեան – Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին բժիշկ Սերգօ Սիմոնեան եւ զաւակները՝ Ասողիկ, Արաքսի եւ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պեհիկեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, եղբօր, մօրեղբօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս կիրակի 27 Յունիս Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս–Պետրոս եկեղեցին, Կոմիտաս փողոց։

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Շառանթոն Լը-Փոլէն առնել 103 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Փլաս Կուժոն։

×

Տիկին Սիմոնեան իր ողբացեալ ամուսնոյն հոգեճաշի փոխարէն հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ'ընէ·—

100 ֆր· Աղքատախնամին՝ յատկացուելու համար Մատուռականներու Տան շինութեան, 100 ֆր· Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան շինութեան, 100 ֆր· Փարիզի Մշակոյթի Տան, 50 ֆր· Դպրոցասէրի սրահի շինութեան, 50 ֆր· Ալֆորվիլի Կապոյտ Խաչին, 50 ֆր· «Յառաջ»ին։

(Տառնալ «Յառաջ»էն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ամբի Տիկին Սեդա Սարգիսեան եւ զաւակները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր Մխութիւններուն եւ ամէն անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, նուիրատուութիւնով, նամակով, հեռագրով եւ հեռաձայնով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց յոյժ սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ (Մայիս 25ին)։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Նշան Դարբին – եանի մահուան առթիւ, ողբացեալին այրիին եւ զաւակներուն։

Հ. Ց. Գ.

ԼԻՈՆ·— Հ· Ց· Դ· «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ «Վրացեան» խումբի իր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքի ներկայ տարեշրջանի փակման հաւաքոյթը 24 Յունիս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Մշակոյթի Տան սրահին մէջ։

Կը հրաւիրուին յատկապէս ծնողքներն ու բարեկամները։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը եւ Դաշտահանդէսը Յունիս 27ին, Կիրակի ժամը 15–22, դպրոցի հովասուն պարտէզին մէջ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր·

Հաղորդակցութեան միջոց·— Էկլիզ որ փանթէոնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի–Փավիյոն։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

Պանեէօ–Խաչանի դպրոցի ամավերջի հանդէսը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8,45ին, Պանեէօյի քաղաքապետարանի Սալ–ոտ–Ֆէթը Ռիւ Շառլ Միշել։

Կը նախագահէ ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն աշակերտուհեան կողմէ։

Կը ներկայացուի դունաւոր ֆիլմը՝

Լեոնայիի լիճի գաղտնիքը

(Վախթանգ Անանեանի վէպէն)

Մուտքը ազատ է

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ կամաւոր։

ԿՈՒԶՈՒԻ

Խոհարարուհի մը Նոր Սերունդի բանակումին համար (Օգոստոս), դիմել Նոր Սերունդին, 17 Ռիւ Պլէօ, երկուշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18,30էն 20 եւ Շաբաթ ժամը 16էն 20։

ՇԱԽԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի։

ՆՈՒՀԷՐ

Ամբի Տիկին Հ· Տիգրան Մուրատեան իր ողբացեալ ամուսնոյն մահուան Գ· տարելիցին առթիւ հետեւեալ նուէրները ըրած է·—

Տէսինի Հայ Տան նորոգման 50 ֆր·, Ապրիլեան յուշարձանին 50, Կապոյտ Խաչի դպրոցին 50, եւ 20 ֆր· «Յառաջ»ի։

Rallye

Կազմակերպուած Արնուվիլ – Սարսէլի Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի Կաւվարենց խումբին կողմէ, Կիրակի, Յունիս 27։

Ռալիին համար արձանագրուիլ Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ։

Մեկնում ժամը ճիշդ 8ին, փորք տը լա Վիլէթէն (ապաթուառի մօտ)։ Ժամանում 13ի առեներները։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ժամը 13էն սկսեալ Ռութ տը Շանթիյի, Նասիոնալ 16 (ցուցատախտակները կ'առաջնորդեն)։

Տաք մթնոլորտ, չամփուրով խորոված։

ՎԱՐՁՈՒ Է

Կահաւորուած սենեակ մը։

Դիմել՝ Տիկին Ա· Զիքունիին

13, Rue Caumartin, Paris (9e)

Tél. : OPE. 37-62

garage bédot

BARONIAN

MECANIQUE — TOLERIE — PEINTURE — TOUTES MARQUES

Spécialiste mise au point électronique Souriau

DEPANNAGE RAPIDE

6, Impasse des Prêtres (37, Av. d'Eylau) Paris (16e) — Tél. 727-95-16

ՅՆԴ

A votre service
tous les services de la

banque nationale de Paris

présente dans le monde entier

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES

de Tissus Haute Couture

et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Մայրերու Օրուան առթիւ 27 Յունիսին Պօմոն–լէ–Վալանսի, Լա Պուլինարտ, Փ· Մեհլանի դալարագեղ անտառին մէջ (անցեալ տարուան տեղը)։

Կը խօսի (Կրընոպլէն)
ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԱՐՇԱԼՈՑՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

Երթեւեկը ապահովուած է· սպասել Սհարոնեան ակումբը ժամը 10,30էն 12, իսկ կէսօրէ ետք 2էն 3։

Գեղարուեստական յայտագիր·— երգ, պար, նուագ։

Ճոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք, շամփուրով խորոված եւ զանազան հայկական աղանդերներ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին ղպրոցական ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին եկեղեցւոյ կից սրահը։

Հայկական երգ, պար, արտասանութիւններ աշակերտներու կողմէ եւ ծիծաղաշարժ թատերդութիւն մը՝ ես մեռայ, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Հայր Գեղամի։ Հաճելի անակնկալներ։

Ծնողքները եւ բարեկամները սիրով կը հրաւիրուին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽՍԻՐԲԵՐԴՅԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր հայրենակիցները Ուրբաթ, 25 Յունիս, երեկոյեան ժամը 9ին, Հ· Բ· Ը· Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի «Հիւսիսեան» սրահին մէջ, 6 Ռիւ Ֆալանթին։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր·	
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
24
ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI
24 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12146

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.146

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ՔԱՒԱՍՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

—o—

Բ.

Խուար Տիւլօրիէ, Ֆրանսայի ծանօթ հայագէտը, հեղինակ Հայոց մասին արժէքաւոր գրքերու եւ դասախօս Հայերէնի փարիզի Արեւելեան կենդանի Լեզուներու վարժարանին մէջ, աւելի քան հարիւր տարի առաջ գրած է, որ Հայերը ուր որ տարի առաջ հաստատուին, իրենց առաջին գործը կ'ըլլայ հիմնել եկեղեցի մը, դպրոց մը եւ.... թերթ մը: Այսպէս է որ ժամանակին Սինկափուրի մէջ հրատարակուած է հայերէն թերթ մը: Ուրիշ բաժանորդ միայն ունէր թերթ մը: Ուրիշ մը՝ Պուէնոս – Այրէսի մեր հայրենակիցներն ալ առաջին օրերէն իսկ մտածեր էին հրատարակել թերթ մը: Սակայն պայմանները չեն ներած:

1924 Օգոստոսին, գաղութի հաստատման սկզբնական շրջանին, խումբ մը գաղափարապաշտ երիտասարդ ընկերներ ժողով գումարելով ստորագրած են հետեւեալ սրտառուչ Ուխտը.

« Կոմիտէս պիտի աշխատի հոս իր միջոցներով թերթ մը եւ խմբագիր մը ապրեցնել. հակառակ պարագային մենք՝ ստորագրեալներս կը խոստանանք եւ կ'երդնունք մեր պատուոյն վրայ եւ մեր կարողութեան չափով պահել թերթը»:

Ու խօսքէն գործի անցնելով, սկսած են հրատարակել Բողոքի Ձայն *խմորատիպ* թերթը, պարզ, անպաճոյճ, բայց վարակիչ ու տաք, «արու ձայն մը կենդանութեան... տոկալու եւ պայքարելու, դիր ու դրականութիւն տարածելով, սերունդ սնուցանելու եւ ապագային ճգտելու»:

Պէտք եղած է սպասել մինչեւ 1931, երբ գումարուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան Հարաւային Ամերիկայի Ա. Շրջանային ժողովը: Պատգամաւորները միաձայնութեամբ որոշած են հրատարակել Արմենիան: Ո՛չ դրամագլուխ ունէին, ո՛չ տպարան, ո՛չ խմբագիր եւ ոչ ալ դրամ:

Սակայն «ուխտաւոր»ներէն պատ ուրիշ ընկերներ եւս գործի կը լծուին՝ անհուն ոգեղողութեամբ: Յարութիւն Թահմաճեան (1888–1934), Հրջանաւարտ Այնթափի ամերիկեան Կեդրոնական Քոլէճէն, 500 փեսօ կը նուիրէ եւ կօշիկի հնակարկատի իր կրպակէն դուրս կը հանէ ուրիշ Այնթապցի մը, մտաւորական, Գէորգեան ձեմարանէն՝ Սարգիս Թօփճեանը (1889–1942), որուն կը յանձնէ թերթին խմբագրութիւնը: Գրաշարութիւնը անձնուիրաբար կը ստանձնէ ազգային հերոս Աբրամ Երկանեան, ահաբեկիչը Յան Յոյակիմի եւ Պէհայտին Շաքիրի: Աբրամ ծնած էր Կարին 1900ին, մեռաւ 1934 Օգոստ. 2ին:

Երջանային ժողովէն երկու ամիս չանցած հրապարակ կը հանուի Արմենիա չաբաթաթերթի առաջին թիւը հանդիսաւոր արարողութեամբ մը, որ տեղի կ'ունենայ 1931 Ապրիլ 25ին, խանդավառ մթնոլորտի մէջ, ի ներկայութեան հոգեւոր հովիւներու եւ աւելի քան երեք հարիւր երկսեռ հայրենակիցներու: Մամուլի դերին մասին խօսուած ճառերէն ոգեւորուած՝ ներկաներէն չատեր ինքնարուխ նուէրներ կ'ընեն թերթի նիւթական ապահովի հիմերու վրայ դնելու համար:

Արմենիա հրատարակուած է իրրեւ չաբաթաթերթ հիմնադրութենէն մինչեւ 1936 փետր. 7: Եռօրեայի վերածուած է այդ թուականէն մինչեւ 1941 Յունուար 13: Իսկ 1954 Սեպտեմբեր 11ին դարձած է օրաթերթ, մեծ ծաւալով ու անհատական

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

—o—

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Պոլսոյ թերթերը (Յունիս 18) կը գրեն.—

Ինչպէս խօսեցաւ ձայնասփիւռէն վարչապետ Նիհատ Էրիմ, եթէ Սահմանադրութիւնը փոփոխութեան ենթարկող օրինագիծը նոյնութիւնով ընդունուի, կառավարութիւնը իրաւասու պիտի ըլլայ օրէնքներու համաձայն որոշմնագրեր հրատարակելու եւ զանոնք անվարան դրի ծադրելու: Այդ պարագային, առաջին առթիւ հակակշռի տակ պիտի առնուի Պետական ձայնասփիւռը, որ պիտի դադրի ինքնավար ըլլալէ: Նոր տրամադրութեամբ մը, Պետութեան ենթակայ անտեսական սպասարկութիւն մը պիտի ըլլայ ան: Այն առեն չեղեալ պիտի նկատուի Թուրքիոյ Ռատիոյի եւ Հեռատեսիլի օրէնքը, իր յարակից իրաւասութիւններով: Հողային բարեկարգումն ալ պիտի կիրարկուի բոլորովին նոր դրութեամբ մը, եւ պիտի կազմուին Համաձօրձակ – ցականներ (Քոոփէրաթիֆ), որուն մաս կազմողները միայն պիտի կրնան հող ստանալ:

Մինչ այդ, կուսակցութեանց վարչական ժողովները կը դումարուին տեւական օրէնքին, Սահմանադրութեան փոփոխութեան նպատակաւ:

Ինչպէս կը հասկցուի, Ազգային Ապահովութեան խորհուրդի նիստին մէջ, զինուորական իշխանութիւնները պիտի պնդեն, որ Սահմանադրութեան 141 եւ 142 յօդուածները, որոնք կը վերաբերին Ազգային Ապահովութեան խորհուրդին, չենթարկուին որեւէ փոփոխութեան:

Ըստ Միլլիյէթի, Ազգային Ապահովութեան խորհուրդի նիստերուն կը մասնակցին նաեւ Ազգային Ապահովութեան խորհուրդի նախագահ զօրավար Մեմտուհ Ճէլալ Թաշերի, Ներքին գործոց նախարար Մուհսին Բաթուր եւ Արտաքին գործոց նախարար Օլքեր Հաւալար:

*Ազգային Ապահովութեան խորհուրդի նիստերուն ներկայ պիտի գտնուին նաեւ Ազգային Հետախուզութեան Կեդրոնական Տնօրէնութեան պետ Մեհմէտ Ազար եւ Ներքին գործոց նախարարութեան Ոստիկանութեան Տնօրէնութեան պետ Ռահմի Քավուսօղլու

ԱԶԳԻ ՄԸ ՀԻՄՔԸ՝ ԸՆՏԱՆԻՔՆ Է

Ա.

Աղաւնիի թեւերով,
Սէրն երկինքէն վար իջաւ.
Իրեն կայան փնտռելով,
Ասդին, անդին շուտ թռաւ.
Եւ վերջապէս ապահով,
Մօր սրտին մէջ բոյն դրաւ...

Ահա թէ ո՛րքան գեղեցիկ, քնքշօրէն, բանաստեղծը՝ պատկերացուցած է սիրոյ ղգացումը՝ որպէս երկինքէն իջած, աստուածային պարգեւ... Թէ ինչքա՛ն խորհրդաւոր կերպով բնորոշած է ան, մօր մը սրտին դերն ու խորհուրդը՝ որպէս միա՛կ արժանի ընդունարան, պարփակելու համար սիրոյ նման աննիւթական, եթերային ղգացում մը...

Անժխտելի ճշմարտութիւն է, որ սիրոյ ղգացումը՝ իր բազմապիսի ճիւղաւորումներով, մարդկային ներքին ապրումնե – րու, ամէնէն ազնիւ ու գեղեցիկ արտա – յայտութիւնն է... որ ո՛չ միայն յոռի բնազդներով լի մարդկային նկարագիրը կ'աղնուացնէ, այլ նաեւ ընդունակ կ'ընէ զայն, բարի եւ ազնիւ գործերու եւ գե – րազոյն զոհողութիւններու: Սիրոյ ղգա – ցումն է, որ իր ընթացիկ առումէն դուրս, ազգասիրական, հայրենասիրական, «ըն – կերդ սիրէ քու անձիդ պէս»ի նման մարդասիրական, բարեսիրական սկզբունքնե – րու երանգաւորումներով, մարդկային կեանքին կուտայ իմաստ ու հրապոյր... Այլապէս կեանքը կը դառնար չոր, եսա – կէր, նիւթապաշտ, հոգեկան ջերմութենէ զուրկ, անհաճոյ ու աննպատակ:

Ահա մայրական սէրը՝ իր խորհուրդով, հրապոյրով եւ այնքա՜ն յուզիչ իր պատկերո՛վ, որ իր ինքնաբուխ, անշահախնդիր, բիւրեղացած ղգացումներու հոզեկան ապրումներու ու ջերմութեան ուժով, թոյլ ու տկար կ'ին էակը՝ մայրութեան ճամբով, կը հասցնէ բարոյական այնպիսի մեծութեան մը՝ որուն հան – դէպ, համայն մարդկութիւնը, յար – դանք ու ակնածանք միայն ունի... որովհետեւ կ'ինը՝ մայրութեան ճամբով, ո՛չ միայն կը հասնի իր մարմնական լիակատար կազմութեան, այլ նաեւ իր ներք – նաշխարհի ապրումներու ղգացական աե – սակէտով եւս, կրած հոգեփոխութեամբ, կը բեղնաւորուի անոր սիրոն ու հոգին, մայրական գորովագութ սիրոյ, աղա – պատանքի, խանդաղատանքի, զոհաբե – րումի ղգացական գանձերով... Կնոջ դե – րը՝ որպէս մայր, կ'ընէ անփոխարինելի բարոյական հեղինակութիւն մը՝ ընտանեկան, ազգային եւ մարդկութեան կեանքին մէջ:

Արդարեւ ինչքա՜ն անհրապոյր, թախ – ծոտ ու մռայլ պիտի ըլլար մարդկային կեանքը՝ եթէ խտաչունչ ձմրան չյաղորդէր գարունը, իր չող ու չաղով, բնութիւնը չխայտար արեւի պայծառ լոյսով, լեռ ու ձոր, դաշտ ու արօտ չծածկուէին ծաղկած ծառերով, զոյնզոյն ծաղիկներով...

Իսկ որքա՜ն միօրինակ, տխուր ու սըրտում պիտի ըլլար ընտանիքի մը կեանքին պատկերը, եթէ չզար մանուկը եւ չլեցնէր ընտանեկան բոյնը՝ իր ծափ ու ծիծաղով, իր խաղ ու խնդուքով, եւ կեանքը՝ չարունակելու իր յուսատու խորհուրդով...

Եւ խորհիլ թէ՝ ինչքա՜ն յուսահատական, աննպատակ ու մռայլ պիտի ըլլար ազգի մը գոյութեան պատկերը՝ եթէ չըլլային իրարու յաջորդող, իրարու կեանք տուող, ազգի մը ներկան խանդավառող ու չէնցնող, ազգի մը ապագան ապահովող ու յաւերժացնող, նորահաս սե – սերունդները...:

Ինչպէս ծառ ու ծաղիկ, մարգ ու այգի, իրենց գոյութիւնը կը պարտին մայր բնութեան, այնպէս ալ ամէն շնչող էակի ծնունդն ու արգասիքն մօր մը՝ անձնուրաց սիրոյն ու գուրգուրանքին... Այս ճշմարտութեան ըմբռնումով է, որ քա – ղաքակիրթ մարդկութեան մօտ, կինը՝ մայրութեան հանդամանքով, որպէս բարոյական հեղինակութիւն դրաւած է վերջապէս իրեն արժանավայել դիրքը:

Ազգի մը հիմքը կը կազմէ ընտանիքը: Որովհետեւ ազգերը ծնունդ կ'առնեն եւ կը կազմուին, ընտանիքներու ծոցին մէջ եղած օրօրոցներէն: Եւ իրենց կեանքի տեւողութիւնն ու գոյութիւնն եւս, կը պարտին ընտանիքներէն ներս, նորածիններու ծնունդ ու չունչ տուող, անոնց վերայ հսկող, եւ օրօրոցներու թոյլ ու անզօր էակներէն՝ հոգիո՛վ, մտքով ու մարմնով կազմուած, ապագայ քաղաքացիներ պատրաստելու, ու «ազեցէք եւ բազմացէք»ի աստուածային պատգամ մը՝ իրագործելու, ընտանեկան բոյները կանգուն պահելու կոչումն ունեցող երկու բարոյական սիւներուն, որոնք կը կազմեն նաեւ ազգի մը կառուցուածքին հիմնաքարը... Այս ճշմարտութեան համոզու – մով է որ քաղաքակիրթ ժողովուրդները, մանո՛ւկն իր օրօրոցէն, եւ այդ օրօրոցներուն ծնունդ տուող ընտանեկան բոյները՝ ամէն օր քիչ մը աւելի իրենց հոգածութեան ու խնամքին առարկայ կը դարձնեն:

Իսկ եթէ ուզենք ճշդել հայ կնոջ, հայ մօր, հայ մեծ մօր դերը՝ ընտանեկան եւ ազգային կեանքին մէջ, պիտի տեսնենք զանոնք օժտուած, հայ նահապետական ընտանիքի բարոյական սկզբունքներու առաքինութիւններով, որոնք որպէս օրհնութիւն ու սրբութիւն հայ ընտանիքներու երջանկութեան համար, պահուած ու փոխանցուած են սերունդէ սերունդ:

Եթէ ճիշդ է որ հայ կինը, մեր ազգային կեանքի դժբախտ պայմաններու բե – րումով, միշտ կլանուած ըլլալով ընտանեկան եւ ապրուստի հոգերով, չէ՛ ունեցած բախտաւոր ազգերու իգական սեռի կեանքի բնականոն, խաղաղ պայմանները: Չէ՛ ունեցած նոյնպէս անոնց գործելու ազատ ասպարէզը, եւ ոչ ալ իր բնածին յատկութիւնները, բայց հայ կինը օժտուած ըլլալով իր ցեղին յատուկ ուշիմութեամբ ու առաքինութիւններով, մի՛շտ ալ դիտակցած է կնոջ եւ մօր իր բարձր կոչումին... Երբե՛ք չէ չեղած իր պարտաւորութիւններէն: Պարտաւորութիւններ հանդէպ իր ամուսնոյն ու զաւակներուն, պարտաւորութիւններ նաեւ հանդէպ իր ազգին ու հայրենիքին:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ
(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵՂՈՒՆԵՐԸ... ԵՒ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Վերջին տարիներուն չաքարի սննդա – րար արժէքի մասին եղան բազմաթիւ քննադատութիւններ, եւ գիտնականները են՝ կան այն եզրակացութեան, որ չաքարը մարմնին համար «պարապ» ջերմանիւթ է: Իրականութեան մէջ ասիկա ճիշդ է, որովհետեւ ան զուրկ է կենսանիւթերէ, օրկանական թթուներէ եւայլն:

Անգլիացի գիտնական, Լոնտոնի համալսարանի սննդափիտութեան ամպիոնի վարիչը՝ Ճոն Եուտկինս, վերջերս հե – տեւեալը գրեց. «Մեծ քանակութեամբ չաքարի գործածութիւնը չատ վնաս է մարդոց առողջութեան համար, որովհետեւ արեան մէջ կը բարձրանայ ֆոլեստերոլի քանակը, որ իր կարգին կ'աղէ սիրտի գործունէութեան վրայ»:

Ամերիկացի ծանօթ բնախօս, ԲԺ. Քան – թէլ կը գտնէ, որ մեծ քանակութեամբ չաքարի գործածութիւնը վնասակար է մարդուն համար: Հիմնուելով Առողջապահութեան Համաչխարհային կազմակերպութեան 1965ի փորձառական զեկուցումներուն վրայ, ուր քննութեան են ենթարկուած 22 երկիրներու մահերու եւ երկարակեցութեան հարցերը, եկած են հետեւեալ եզրակացութեան — մահերու հիմնական պատճառը կը հանդիսանան սիրտի հիւանդութիւնը եւ արթերոսքլերոզը:

«Ինչ կը վերաբերի մեղրին, կը գրեն Ակադ. Ֆ. Կրոտկով եւ Փրոֆ. Ա. Պոկրովսկի, ան բաղկացած է «կենդանի» նիւթերէ եւ պատրաստուած է բնութեան կողմէ»: Մեղրը կը պարունակէ մարմնին համար առնուազն 75 չատ կարեւոր, սնունդարար բաւիւթ նիւթեր:

Եթէ մարդուն սեղանի վրայ միշտ մեղր դնուի, ան անկասկած, կ'ազատի բազմաթիւ հիւանդութիւններէ: Ատոր համար կ'առաջարկեն երբեւ բուժական միջոց օրական օգտագործել 100–200 կրամ: Օգտագործման ձեւը հետեւեալն է. առաւօտեան՝ 30–60 կրամ, ցերեկը՝ 40–80, երեկոյեան՝ 30–60 կրամ:

Մեղրը խիստ անհրաժեշտ է երախաներու եւ պալրոգականներու համար, ուրովհետեւ ան կը նպաստէ արեան կարմիր գնդիկներու չատով գալուն եւ աւելնալուն: Միեւնոյն ատեն մարմնի բջիջներուն թթուածին մատակարարող սքանչելի աղբիւր է:

Կարգ մը երկիրներու մէջ բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ կատարուած են, ճշդելու համար, թէ ո՛ր մասնագիտութեան մէջ մարդիկ աւելի չատ հակամէտ են քաղցկեղ ունենալու: Պարզուած է, որ ոչ մէկ մեղուաբոյծ այդ ցուցակին մէջ չէ գտնուած: Ասիկա կարելի է բացատրել անով, որ մեղուաբոյծը երկար ժամանակ կը մնայ մեղուանոցի մէջ, որ ունի բարենպաստ կլիմայ: Ակնկ զատ ան չատ կը սնանի մեղրով եւ կ'ընդունի մեղուի թոյն:

3500 տարի առաջ, Եգիպտոսի մէջ նոր սկսած չարորակ ուռուցքներու դէմ օգտագործուած դեղերուն մէջ կար նաեւ մեղրը: Այժմ գիտնականները կը գտնեն, որ մեղրը արդէն կ'ըլլայ չարորակ ուռուցքին ճամբին:

Բժ. Ա. Շնէյտէրի կարծիքով մեղրը կը պարունակէ հակաքաղցկեղի տարրեր, որոնք արդէն կ'ըլլան չարորակ ուռուցքի բջիջներուն ճամբին: Բժիշկը կ'առաջարկէ քաղցկեղի դէմ պայքարելու համար ամէն օր օգտագործել թարմ մեղրալոր՝ 100 կրամ մեղր, 0,5 լիթր ջուրի հետ խառնել եւ զայն խմել քիչ–քիչ օրուան ընթացքին:

Մեղրամոմը հարուստ է կենսանիւթով: Արդարեւ, 100 կրամ սպիտակ, մաքուր բնական մեղրահացը կը պարունակէ 4096 մմ. կենսանիւթ, երբ անդին նոյն քանակութեամբ թարմ միսը՝ 260 մմ., կովի ամրան թարմ կաթը՝ 1510, իսկ ձմեռուան կաթը՝ 1010 մմ.: Մեղրամոմը կը պարունակէ նաեւ ազատ ճարպաթթուներ, բարդ էֆիրներ եւ ձեւափոխուող ածխաջրածին:

Ինչպէս տեսանք, մեղուաբուծութեան դերն ու նշանակութիւնը մեր ժողովրդական տնտեսութեան մէջ չատ մեծ է: Մեղուաբուծութիւնը զարձած է համաժողովրդական գործ, որ կապուած է մարդու առողջութեան եւ գիւղատնտեսական մթերքներու առատութեան հետ:

Ցաւ ի սիրտ, պէտք է ըսել, որ Հայաստանի հանրային տնտեսութիւններուն մէջ մեղուաբուծութեան վիճակը չափին աւելի ծանր է: Ներկայ վիճակով ան չի բաւարարեր մեր յիշած պահանջները: Օրինակ, Հայաստանի հանրային տնտեսութիւններու արտադրած մեղրի քանակը տարեկան միջին հաշուով հաւասար է մօտաւորապէս 300–360·000 քիլոյի: Եթէ ան բաժնենք բնակչութեան թիւին վրայ, մէկ անձին տարեկան կը հասնի մօտ 150–200 կրամ մեղր, երբ մարդուն առողջութեան եւ մարմնին բնականոն զարգացման համար անհրաժեշտ է ամէնէն քիչը 4–6 քիլօ անարատ մեղր:

Միւս կողմէ, մեր երկրի ծաղկաւոր բոյսերու խաչաձեւ փոշոտումին համար անհրաժեշտ է մեղուի ընտանիքներու քանակը հասցնել մինչեւ 300·000ի: Ասոր դուրընթաց պէտք է բարձրացնել նաեւ մեղուի ընտանիքներէն առնուած մեղրին քանակը, 5–6 քիլոյէն հասցնել 20–30 քիլոյի:

Անհրաժեշտ միջոցառումներէն առաջինը Հայաստանի մեղուին տոհմին բարելաւումն է, որ անհրաժեշտ է ներկայ պայմաններուն համար:

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

(143) «ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

— Պիտի չարունակե՞ս քու գործիդ մէջ պահել գինքը:

— Անշուշտ, եթէ գանգատի տեղի չտայ: Բայց ինչո՞ւ համար այս հարցաքննութիւնները:

— Որովհետեւ ես ալ, Սամսոն, իր քով երթալ հաստատուելու միտք ունիմ, պատասխանեց Երանիկ:

Այս խօսքերը մէկիկն ի մէկ զարմացուցին ու չփոթեցուցին Քերովբէ էֆէնտին: Երբեք այսպիսի եզրակացութեան մը չէր սպասեր:

— Ի՞նչպէս, դուշեց, Սամսոն պիտի երթա՞ս, հապա Ղուկաս էֆէնտին...

— Ալ բաւական է Ղուկաս էֆէնտիին հետ վարած կեանքս, պէտք է որ ամուսինիս քով երթամ, պատասխանեց Երանիկ վճռաբար:

— Այս դիտաւորութիւնդ յայտնեցի՞ր իրեն:

— Այո:

— Էյ, ընդդիմութիւն չըրա՞ւ:

— Ըրաւ, բայց ստիպուած չեմ անպատճառ իրեն հնազանդելու, ամուսին մը ունիմ, որ ազատ գործի տէր է, իրմէ կախում չունի եւ կրնայ գիս ապրեցնել, հետեւաբար ուզածիս պէս կրնամ չարժիլ:

— Բայց, ուրեմն չե՞ս սիրեր Ղուկաս էֆէնտին:

— Ե՞ս, երբեք, գուշեց Երանիկ անկեղծ պոռթկումով մը:

Այս խոստովանութիւնը զաղտնի հաճոյք մը պատճառեց Քերովբէ էֆէնտիի:

— Հիմա գանք մեր խնդրին, չարունակեց Երանիկ: Ղուկաս էֆէնտի գիս իր ձեռքին տակ ունենալու համար ուզեց այնպէս հաւատացնել տալ թէ ինք ղբրկած է ամուսինս Սամսոն, թէ ինքն է ամսականը վճարողը եւ հետեւաբար մենք ալ իրմէ կախում ունինք: Ես ալ ճիշդ այդ կէտը լուսաբանելու համար ուզեցի դալ ձեզ տեսնել եւ չատ ուրախ եմ, որ այդպէս չէ եղեր եւ թէ մեր ապրուստը իրմէ կախուած չէ...

— Այսինքն, կմկմաց վաճառականը, թէեւ ձեր ամուսինը իմ գործիս մէջն է, բայց Ղուկաս էֆէնտիի չանճնարարու – թեամբը եւ անոր խաթէրը համար առած եմ:

— Այո, բայց հիմա գոհ էք իր աչխատութենէն եւ պէտք չունիք գինքը գործէն հանելու՝ Ղուկաս էֆէնտիին հաճոյք պատճառելու համար...

Վաճառականը յայտնապէս կը նեղուէր խօսակցութեան առած այս ձեւէն եւ ուզեց չեղում մը ընել:

— Ինծի նայէ, տիկին, ըսաւ, ըստ իս Սամսոն երթալու դիտաւորութիւնդ չատ պարապ բան է, գեղի պէս տիկին մը Սամսոնի մէջ չի կրնար ապրիլ, եկուր ուրիշ կարգադրութիւն մը ընենք:

— Ի՞նչ կարգադրութիւն, հարցուց Երանիկ զարմացած:

Քերովբէ էֆէնտի, առանց անմիջապէս պատասխանելու, եկաւ կնոջ քով, ձեռքերը բռնեց եւ ողոքիչ ձայնով մը ըսաւ.

— Աւելի աղէկ չէ՞, որ հոս մեր քովը մնաս, գեղի աղուոր պզտիկ տուն մը կը բռնենք, մէջը կը տեղաւորենք, ազատ հանդիստ կ'ապրիս, քէյֆդ կը նայիս...

Այս անպատկառ առաջարկութիւնը ընդվզեցուց հէք կինը, որ ետ քաչուելով գոչեց.

— Դո՞ւն ալ ուրեմն, Քերովբէ էֆէնտի, ես գեղի դիմեցի պաշտպանութիւն գտնելու համար եւ ահա դուն ալ կը ջանաս Ղուկաս էֆէնտիի ընթացքը բռնել ինծի հանդէպ:

Վաճառականը զղաց թէ խրտչեցուցած էր իր խօսակիցը, ուստի ուզեց սխալը զարմանել:

— Կը ներէք տիկին, ըսաւ, ես ձեզ վիրաւորել չուզեցի, միայն թէ իմ անկեղծ կարծիքս էր, որ յայտնեցի, բայց քանի որ դուք տարբեր կերպով կը խորհիք եւ անպատճառ Սամսոն ձեր ամուսնին քով երթալ կ'ուզէք, ատոր բանի մը չկայ, թող ձեր ուզածին պէս ըլլայ:

— Այո, ես կ'ուզեմ ամուսնիս քով երթալ, պնդեց Երանիկ, եւ ասոր համար ձեզմէ մէկ բան կը խնդրեմ, այն է՝ ինծի վստահեցնել, որ ամուսինս միշտ իր դրծին վրայ պիտի մնայ, հոն երթալէս վերջն ալ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ
(Շար.)

րելման կատարելագործումը, նոր ցեղախումբի ստեղծումը եւ տոհմային մայրաքաղաքի կազմակերպումը: Ի դէպ, պէտք է ըսել, որ չկայ քիչ թէ շատ զարգացած երկիր մը, որ չունենայ իր տոհմական մայրաքաղաքը: 1933–1935ին մենք ունէինք մեր տոհմային մայրաքաղաքը, ուր կը բուծուէին 4000–5000 ձարանը, ուր կը բուծուէին 4000–5000 մայր եւ կը ծախուէին Մորֆ. Միւլհեանի մէջ եւ անոր սահմաններէն դուրս՝ մինչեւ Ամերիկա: Մայրաքաղաքը լուծարքի ենթարկուեցաւ 1936ին:

Կառավարութեան յատուկ որոշումին համաձայն, մեր նախաձեռնութեամբ 1959ին Մեղրիի շրջանին մէջ, իսկ 1963ին Արարատեան դաշտին մէջ վերստին կազմակերպեցինք տոհմային մայրաքաղաքան, ուր բուծուեցան հայկական դեղին եւ նոր տեսակի մայրեր ու վաճառուեցան մեր երկրի հանրային տնտեսութիւններուն կեանքը աւելի կարճատեւ եղաւ. 1964ին լուծարքի ենթարկուեցան:

1969ի ամառը մեր հիմնարկութիւնը ղեկավարեց գիւղատնտեսութեան նախարարութեան, որպէսզի համաձայնութիւն ստանայ կազմելու մայրաքաղաքան մը: Գործութեան կցուած էր մեր կողմէ կազմուած նախագիծը:

Գիւղատնտեսութեան նախարարութիւնը հրաժարեցաւ մեր անվճար ծառայութենէն, պատճառաբանելով, որ նախարարութիւնը առանց մեր օգնութեան ալ այդ գործը կ'ընէ: Ցաւալի է, որ դեռ որեւէ գործ չէ կատարուած:

Հոս կարելի չէ անտեսել Վրաստանը, որ այս ինդրին մէջ մեզմէ շատ առաջ անցած է եւ ներկայիս ամբողջ աշխարհին կը մատակարարէ «վրացական» մայր մեղու: Այդ աշխատանքին համար մինչազգային ցուցահանդէսին մէջ վրացի մեղուաբոյծները արժանացած են ոսկէ չքանչանի: 1970ի համար Վրաստան նախատեսած է ծախել 70·000 մայր մեղու:

Անհրաժեշտ է, որ վերստին կեանքի կոչուին Հայաստանի Նախարարներու Խորհուրդի եւ Գիւղատնտեսութեան Նախարարութեան 1947, 1954 որոշումները, մեր մշակած յատուկ ծրագրին մասին (մեղուի բազմացում եւ մթերատուութեան բարձրացում): Կարեւոր է նաեւ մեղուի ամեռուան պաշարը հանդիսացող մեղրը չաքարով փոխարինել: Ասիկա մեր կողմէ մշակուած եւ փորձուած է: Այս առաջարկը գործադրուելու պարագային, կը բարձրանայ մեղուի ընտանիքներու մթերատուութիւնը, կ'ինչնէ մեղուին ինքնարժէքը եւ մեր ժողովուրդը կը ստանայ լրացուցիչ մեղր՝ 600–750·000 քիլօ:

Ձախազանց կարեւոր է նաեւ, որ յատուկ որոշումով պայքար մղուի հիւանդութիւններուն եւ թունաւորումներուն դէմ: Ամէն տարի հանրային տնտեսութիւններու մէջ կը սպաննուին 3000–4000 մեղուի ընտանիք, առանց մեղաւորները պատասխանատուութեան կանչելու:

Մենք տեսանք նաեւ, որ մեղուի ընտանիքներու քանակը եւ անոր մթերատուութիւնը օրէ օր կը նուազի: Գիւղատնտեսութեան նախարարութիւնը 1968 Հոկտեմբեր 14ին կը հաստատէր, թէ «1967ի համեմատութեամբ առ 1 Մայիս 1968ի դրութեամբ, մեղուի ընտանիքների քանակը կոլտնտեսութիւններում եւ սովխոզներում պակասել է 4964 ընտանիքով: Ի հարկէ, նոյն տեմպով (թափով) էլ ամէն տարի պակասում է ընտանիքների քանակը»: Նախարարութիւնը նկատել կուտայ նաեւ, որ «մեղուաբուծութեան զարգացման գործը Հանրապետութեան կոլտնտեսութիւններում եւ սովխոզներում միանգամայն անուշադրութեան է մատնուած»:

Ինչպէս կը տեսնենք, Գիւղատնտեսութեան նախարարութիւնը ամէն բանի մասին իր տեղին որոշումներ կուտայ, բայց այդ որոշումները կը մնան թուղթի վրայ: Այս միտքը հիմնաւորելու համար բերենք աւելի ցայտուն փաստ: Նոյն որոշումին մէջ ըսուած է. «1965 թուականի կոլեգիայի որոշումը 1966 թուականին Հանրապետութիւնում տոհմային մայրաբուծարան կազմակերպելու մասին մինչեւ այժմ էլ թողնուել է անհետեւանք»:

Ի դէպ, Հոկտեմբեր 14ի որոշումը իր բոլոր կէտերով կը բխէր Հայաստանի մէջ մեղուաբուծութեան զարգացման հրատապ պահանջներէն, բայց, աւաղ, այդ որոշումին մեծ մասը տարիներով կը մնայ անիրագործելի եւ Նախարարութիւնը անուշադրութեան դատապարտած է:

Մեր կարծիքով, նեղելի չէ, որ այս վիճակին մէջ մնայ մեղուաբուծութիւնը:

«Գարուն» Ա. ԿՈՒՐՂԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

—o—

Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան հիմնադրութեան 53րդ տարեդարձը յիշատակուեցաւ Լոնտոնի հայ գաղութին կողմէ, Մայիս 29ի երեկոյեան, Սէնթ Ճէյմս սրահը:

Հանդիսութիւնը կազմակերպուած էր Հ. Յ. Դ. «Նաւասարդեան» կոմիտէի կողմէ:

Երեկոյթին բացումը կատարեց օրուան նախագահը՝ մեր երիտասարդ ընկերներէն Մովսէս Զաքարեան, որ յիշեցուց ներկայ հասարակութեան, թէ անկախութեան ձգտումն ու տենչը ինքնածին յատկանիշն է Հայուն: Հայոց պատմութիւնը հիւսք մըն է ազատագրական պայքարներու՝ Հայկեան օրերէն մինչեւ Փետրուարեան համաժողովրդական ապստամբութիւնը: Նախագահը չեշտեց, թէ երիտասարդութիւնը վառ կը պահէ ազգային ոգին եւ տրամադիր է աշխատելու ի նպաստ մեր ժողովուրդի իրաւունքներու վերահաստատման:

Օրուան գլխաւոր բանախօսը՝ ընկեր Հրանդ Ակոնեան, Փարիզէն, պատմական ըրաւ Մայիսեան իրադարձութիւն – ներուն եւ, յատկապէս, անդրադարձաւ կարդ մը յատկանշական դէպքերու եւ թուականներու, որոնց շնորհիւ ստեղծուեցաւ մեր պատմութեան ամէնէն փառահեղ օրերէն մին՝ Մայիս 28ը:

Երկրորդ բանախօսն էր երիտասարդ ընկեր Արա Մելքոնեան, որ անդլերէն ճառով մը ընդհատեց Հայաստանի անկախութեան թուականին խորհուրդը, այլ մանաւանդ անոր բախտորոշ արժէքը մեր ժողովուրդի ապագային համար:

Բանախօսութիւններուն յաջորդեց դերասուհատական բաժինը: Մեներգեց ընկ. Գէորգ Մահտեսեան, արտասանեց Օրդ. Արմենուհի Ղազարեան, մեներգեց Օրդ. Սեդա Թոզատլեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Վալերի Գրիգորի:

Ապա ներկայացուեցաւ կենդանի պատկեր մը՝ պատրաստուած ընկ. Վարանդ Ալեքսանդրեանի կողմէ, որուն արտասանութեան բաժինը կատարեց ընկ. Վահրամ Յարութիւնեան:

Հանդէսը վերջ գտաւ «Մեր հայրենիք»ով:

Յունիս 5ին, դարձեալ «Նաւասարդեան»ի կազմակերպութեամբ, տեղի ունեցաւ ճաշ-պարահանդէս մը Տորչեսթըր պանդոկի չքեղ սրահին մէջ: Բոլոր սեղանները զրաւուած էին հայրենակիցներով եւ տեղացի հիւրերով:

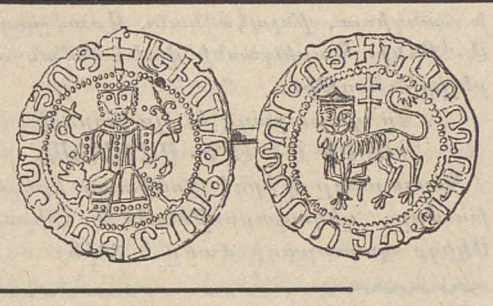
Ընկ. Հայկ Վարդանեան ողջունեց Հայաստանի անկախութեան հռչակման թուականը: Այս առթիւ հաղորդեց, թէ «Նաւասարդեան» կոմիտէն ձեռնարկած է Մշակոյթի Տան մը հաստատման Լոնտոնի մէջ, որմէ եառք բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Փալամուտեան, որ ընդգծելէ եառք Հայ Ակումբի կարեւոր դերը գաղութին մէջ, կոչ ուղղեց ներկաներուն նիւթապէս եւ բարոյապէս զօրավիզ կանգնիլ այս ազգօգուտ ձեռնարկին:

Լիբանահայ երիտասարդական նուագախումբը մեծ յաջողութեամբ նուագեց հայկական երգեր եւ պարեղանակներ՝ զուարթ տրամադրութիւն ստեղծելով սրբահին մէջ:

Շնորհաւորելի են այս երիտասարդները, որ վառ կը պահեն հայ երգն ու պարը օտար հորիզոններու տակ:

Զոյգ երեկոյթներն ալ շատ յաջող էին:

Մ. ՋԱՓԱՐԵԱՆ

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ
ԵՒ ԻՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՕՏԱՐ ԴՐԱՄՆԵՐ

Արձակուրդի եւ գործի ճամբորդութիւններու առթիւ, երբ վճարումներ ունիք կարզադրելիք արտասահման, Դրամատունը ի վիճակի է աշխարհի բոլոր երկիրներու տարադրամները (տրվիզ) ձեղի հայթայթելու եւ լումայափոխութեան անհրաժեշտ բոլոր գործողութիւնները կատարելու ձեր գործառնութեանց կամ բնակութեան ծախքերու վճարում – նները:

Ներկայիս ի զօրու կարզադրութեանց չրջագծին մէջ, Դրամատունը ձեղի կուտայ տարադրամը այն երկիրներուն ուր կ'երթաք, ըստ ձեր փափաքին դրամով կամ Թրավըլըրս-չէքով, որոնք մեծ դիւրութեամբ գործածելի են:

Ներկայիս, տարին երկու անգամ, իւրաքանչիւրը 2000 ֆրանքի փոխարժէք կրնաք ստանալ եւ յաւելեալ կրնաք տանիլ ամէն անգամ 500 ֆր.: Ֆրանք, բայց չէք կրնար կոտորակել իւրաքանչիւր դանձումը, մնացեալը յաջորդին վրայ բարդելու համար: Օրինակ՝ եթէ ձեր առաջին ճամբորդութեան միայն 1000 ֆր. ֆրանքի փոխարժէքի պէտք ունիք — մնացեալ 1000ը կարելի չէ աւելցնել յաջորդին վրայ, որ միշտ կը մնայ միայն 2000 ֆր.:

Ձեր վերադարձին, Դրամատունը կը փոխէ ինչ որ մնացած է լաւագոյն սակով:

Եթէ չէք ուզեր հնձուն դրամ եւ թրավըլըրս-չէք տանիլ, կամ փոքր քանակութեամբ, Դրամատունը ձեր տրամադրութեան տակ կրնայ դնել, արտասահմանի իր բազմաթիւ թղթակիցներէն մէկուն մօտ, ձեր մեկնումի առեն, ձեր տարադրամի բաժնին ամբողջութիւնը կամ մէկ մասը, զոր կրնաք դանձել յաջորդաբար, համաձայն ձեր կարիքներուն:

Դրամատունը կրնայ նաեւ ձեր հաշուոյն փոխանցել այն վերապահումները զոր կ'ուզէք ընել արտասահման — ճամբոր – դութեան ղրասենեակ, կանխավճարի յանձնում, եւայլն:

ՆՇԱՆ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆ
Directeur

BANQUE NATIONALE DE PARIS
66, Rue du Président Wilson
92 - LEVALLOIS-PERRET
Téléphone : 737-76-55
Métro : ANATOLE FRANCE

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

—o—

— Ի՞նչ է եղել որ դուռն էլ չեն բանար, — չնչաց նա, եւ անհամբերութեամբ եւ իրեն համար անսովոր անձկութեամբ, նորից թակեց:

— Ո՞վ է, քա՛, — սրտնեղեց Մեմիկ խաթունը եւ դանդաղօրէն չարժուեց դուռը բաց անելու:

Երբ Մեմիկ խաթունը տեսաւ Հաջի աղային, ապշութեամբ ճչաց.

— Քա՞, Հաջաղա՞...

Հաջի աղան եւս ապշեց եւ աճապարանքով, կարծես դրսից մէկը հրէր, ընկաւ ներս:

— Մեմի՞կ:

Ձայնը Հաջի աղայինը չէր, կորցրել էր բնական չեչոը, դողում էր:

Մեմիկ խաթունի լեզուն էլ փաթաթուեց, չկարողացաւ անմիջապէս պատասխանել եւ հագիւ կռնակը տալով պատին, ապուշացած աչքերով քարացաւ:

Այր ու կին երկար իրար երես նայեցին, կարծես ուզում էին իրար ճանաչել:

— Գնա՛, վե՛ր գնա, — յանկարծ չչընչաց Մեմիկ խաթունը:

Հաջի աղան, դողդողուն բայց արագ քայլերով վեր բարձրացաւ, կարծելով թէ՝ ինչ որ պատահել է, այնտեղ պիտի տեսնի. բայց սենեակում ոչինչ կար, ամէն օրուայ սենեակը, ամէն ինչ իր տեղում:

Մի քիչ հանդստացաւ, եւ նստելով անկիւնը դրուած եւ արեւելեան դորպերով ծածկուած թախտի վրայ, սպասեց, որ ըստ տարիների սովորութեան, կինը բերի սինին, վրան 50 կրամ օղի եւ մի պնակ թթու:

Բաւական սպասեց: Կինը չերեւաց:

— Զանըմ, բան մի կայ, — ասաց Հաջի աղան մտքում եւ մօտենալով սենեակի դրանը, կանչեց.

— Մեմի՛կ...

Մեմիկ խաթունը երեւաց սանդուխների վրայ՝ սինին ձեռքը:

Ըստ տարիների սովորութեան, Մեմիկ խաթունը պէտք է նստէր Հաջի աղայի կողքին եւ օրուայ առեւտրի մասին մի պատմութիւն լսէր: Նստեց, բայց Հաջի աղան, հակառակ տարիների սովորութեան, չպատմեց: Ցանկարծ ջղային թափերով տան դուռը:

Մեմիկ խաթունն անմիջապէս ցատկեց եւ դնաց դուռը բաց անելու: Նա լսեց որ Հաջի աղան ինքիրեն ասաց.

— Աճայի՛ր...

Մեմիկ խաթունը դուռը բաց արաւ եւ հագիւ կարողացաւ զրկել իր աղջկան, որ լալով ինկաւ մօր գիրկը եւ բացագանչեց.

— Մարի՛կ, չլսէի բարով...

Պարզ էր որ աղջիկը եւս լսել էր հօր մասին եղացած բամբասանքը եւ վաղել էր մօրը մօտ:

Մայր ու աղջիկ, զրկելով երբ, լաց եղան:

Հաջի աղան լսեց լացի ձայնը, լսեց եւ սպասեց, բայց երբ տեսաւ որ ոդրը չի դադարում, ինքն էլ իջաւ ներքեւ:

Մայր ու աղջիկ ապշեցին տեսնելով նրան, որորովհետեւ չատ անգամ էր նա լացի ձայն լսել, բայց տեղիցը ձէր չարժուել:

— Մեմի՛կ, Մայրանո՛ւշ, էս ի՞նչ է, հարցրեց Հաջի աղան խուլ ձայնով:

Մայր ու աղջիկ լուռթիւն պահեցին սրբելով արցունքները:

Հաջի աղան ցասումով զոռաց.

— Չը՛...

Մայրանուշն սպասում էր որ մայրը պայթէր եւ ամբողջ մաղձը թափէր հօր գլխին, բայց Մեմիկ խաթունը խոհեմութիւն համարեցաւ առ այժմ ոչինչ ասել եւ տեղն ու տեղը սուտ հնարեց:

— Փեսան Մայրանուշին վրայ հաչեր մաչեր է:

— Աղէկ, մրմրթաց Հաջի աղան:

Այս մրթմրթոցը մայր ու աղջիկ այնպէս թարգմանեցին իբր թէ Հաջի աղան հասկացաւ որ սուտ է:

Հաջի աղան չարունակեց.

— Էրիկ մարդ է կը հաչէ ըլ, կը սիրէ ըլ, մենծ գործ մի դարձընէք. դուն ըլ աղջկանդ փիք մի տար:

— Հաջաղա՞, կչտամբանքով բացականչեց Մեմիկ խաթունը:

Հաջի աղան որ սկսել էր վեր բարձրանալ, եւս դարձաւ եւ կտրուկ արտասանեց.

— Էրիկ մարդ է:

Մայր ու աղջիկ լռեցին, որովհետեւ խեղճ փեսան յանցաւոր չէր եւ լաւ որ Հաջի աղան այդպէս էր մտածում, այլապէս կարող էր փեսային բռնել եւ անպատուել:

Հաջի աղան վեր բարձրացաւ, դեռ եւս ոտի վրայ մի հատ օղի լցրեց, խմեց եւ մրթմրթաց.

— Հաչեր է... մէկ ըլ կը հաչէ...

Նստեց:

Մեմիկ խաթունը ժամանակին ճաշը բերեց, բայց ինքը չկերաւ: Հաջի աղան վերադրեց այդ փեսայի վարմունքից առաջացած անտրամադրութեան եւ ոչինչ չասաց. միայն հարցրեց.

— Մայրանուշը գնա՞ց:

— Գնաց:

Մեմիկ խաթունը մի քանի անգամ ուզեց խօսք բաց անել եւ պարզել ամէն ինչ, բայց չհամարձակուեց:

ՎԱՀԱՆ ԹՈՒՐՈՎԵՆՑ

(5 – Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այրի Տիկին Ա. Քոսթիկեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4,30ին Նոթր Տամ տը լա Սալէթի մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱԿՈԲ ՔՈՍԹԻԿԵԱՆԻ

յիշատակին:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

×

Պ. Գեղամ Աճէմեան եւ զաւակները կը յանձնառնեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՎԱՐԴԱՆՈՑՇ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Տիկին Արաքսի Սիմոնեան – Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին բժիշկ Սերգօ Սիմոնեան եւ զաւակները՝ Աստղիկ, Արաքսի եւ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պետիկեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, եղբօր, մօրեղբօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի 27 Յունիս Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցին, Կոմիտաս փողոց:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Շահանթոն էքոլէն առնել 103 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Փլաս Կուժոն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Փասթէօրեան հաստատութեան (Կառչի բաժանմունք) Փորձառական մխիթարեան ճիւղի Տոքթ. Ռ. Ֆօվի բարեկամները 100 Ֆր. կը նուիրեն Մոնմորանսիի հանգստեան տան ողբացեալ Գառնիկ Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի (տառնալ «Յառաջ»էն):

×

Նոյն մխիթ. առթիւ եւ նոյն նպատակին, Տոքթ. Լ. Մավաս 50 Ֆր. կը նուիրէ (տառնալ «Յառաջ»էն):

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախորհրդարանական Միութեան Ֆրանսայի Ընկերակցութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Վաղանտաբնակ հայրենակից Ղազար Տէր–Ալէքսանեանի ցաւալի մահուան առթիւ, հանգուցեալի ընտանիքին եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն:

×

Պ. Պարոյր Գըլըճեան իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր հայրենակից Պ. Անուշաւան Գաբրիկեանի եւ զաւակներուն իրենց կնոջ եւ մօր՝ Արշալոյս Գաբրիկեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 50 Ֆր. Աղքատախնամին, 50 Ֆր. Կապոյտ Խաչին (ըստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ի:

ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ օծման ութերորդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյ հնգահօր՝ Տէր եւ Տիկին Յակոբեանի ծնողաց հոգիներուն ի հանդիստ, ինչպէս նաեւ Վառամչապուհ Ա. Քհնյ. Գաբրիելեանի վախճանման տարելիցին առթիւ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ԴԱՒԻԹ Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Պատարագը կ'երգէ Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Օֆլազի:

Սկիզբը պատարագի ժամը 9,30ին:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին ղպրոցական ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին եկեղեցւոյ կից սրահը:

Հայկական երգ, պար, արտասանութիւններ աշակերտներու կողմէ եւ ծիծաղաշարժ թատերդութիւն մը՝ Ես մեռայ, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Հայր Գեղամի: Հաճելի անակնկալներ:

Ծնողքները եւ բարեկամները սիրով կը հրաւիրուին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը եւ Դաշտահանդէսը Յունիս 27ին, Կիրակի ժամը 15–22, ղպրոցի հովասուն պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ
Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէկոնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռիշոլի–Փավիյոն:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքի ներկայ տարեշրջանի փակման հաւաքոյթը 24 Յունիս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Մշակոյթի Տան սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին յատկապէս ծնողքներն ու բարեկամները:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

Ալֆորվիլի հայկական ղպրոցի մրցանակաբաշխութիւնը այս Շաբաթ, ժամը 20,30ին, կրան Անսամպլի Լափիէր ղըպրոցին մէջ, ուր տեղի կ'ունենան հայերէն դասաւանդութիւնները:

Մրցանակաբաշխութենէն ետք պիտի ցուցադրուի աշակերտներուն Սփոռ տի'Վերի ժապաւէնը:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ «Վրացեան» խումբի իր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Rallye

Կազմակերպուած Արնուվիլ – Սարսէլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կառավարիչ խումբին կողմէ, Կիրակի, Յունիս 27:

Ռալիին համար արձանագրուիլ Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ:

Մեկնում ժամը ճիշդ 8ին, Փորթ տը լա Վիլէթէն (ապաթուառի մօտ): Ժամանում 13ի առեներեը:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ժամը 13էն սկսեալ Ռութ տը Շանթիյի, Նասիոնալ 16 (ցուցատախտակները կ'առաջնորդեն):

Տաք մթնոլորտ, չամփուրով խորոված:

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES
de Tissus Haute Couture
et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Մայրերու Օրուան առթիւ 27 Յունիսին Պօմոն–լէ–Վալանսի, Լա Պուլինարա, փ. Մեհլանի դալարագեղ անտառին մէջ (անցեալ տարուան տեղը):

Կը խօսի (Կրընոպլէն)

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԱՐՇԱԼՈՑՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

Երթեւեկը ապահովուած է. ապասէլ Ահարոնեան ակումբը ժամը 10,30էն 12, իսկ կէսօրէ ետք 2էն 3:

Գեղարուեստական յայտագիր.— երգ, պար, նուագ:

Ճոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք, շամփուրով խորոված եւ զանազան հայկական աղանդերներ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

Պանեէօ–Քաչանի ղպրոցի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8,45ին, Պանեէօյի քաղաքապետարանի Սալ–ատ–Ֆեթը Ռիւ Շառլ Միշել:

Կը նախագահէ ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն աշակերտուհիներէ:

Կը ներկայացուի դունաւոր ֆիլմը՝
Լեռնային լիճի գաղտնիքը
(Վախթանգ Անանեանի վէպէն)
Մուտքը ազատ է

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ կամաւոր:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ դրամարկները եւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն:

Հանգուցեալ Փայլածու Շիմշիրեանի մահուան առթիւ, փ. ծաղկ.ի Տէր եւ Տիկին Ա. Օպոզեան 550 եկեղ.ին, 200 ղըպրոցին, 100 Աղք.ին Պ. Յ. Հաբէլեան 40 եկեղ.ին, Պր. Պ. Գասպարճեան 20 եկեղեցիին: Փարիզէն Տիկ. Առաքելեան, Պր. Կարապետեան եւ Սարաֆեան 500:

Պր. Ա. Խաղնաճեան, իր մօտ Տիգրան Նուհի Խաղնաճեանի մահուան առթիւ 50ական եկեղ.ին, ղպրոցին եւ Աղք.ին:

Շահէն Պ. Կիրակոսեան իր կնոջ Ան–նայի մահուան քառասունքին առթիւ 100ական եկեղ.ին եւ ղպրոցին: Տիկին Փիլիկեան 10 եկեղեց.ին:

(Շար.)

×

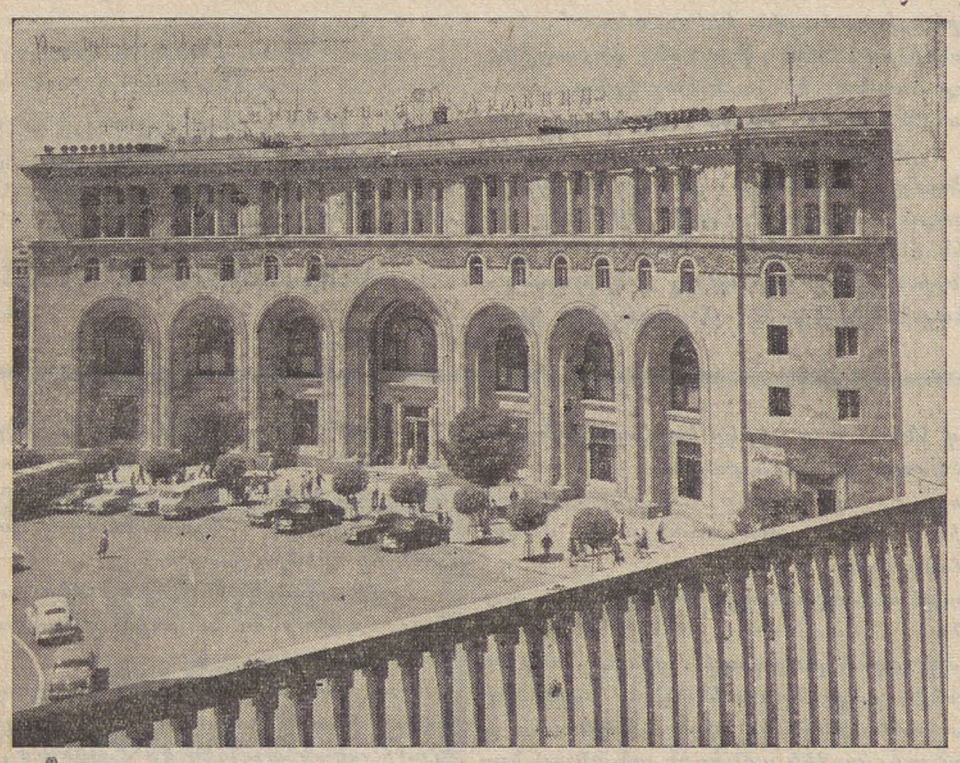
Ալֆորվիլի Հայ Մշակութային Յանձնախումբը ստացած է Պ. Վ. Մալաթեանէ 20 Ֆր. Էմմոն Զօրաբաբելեանէ 30, եւ 50 Տիկին Մարիամ Օհանեանէ իր հօրեղբօր մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր հայրենակիցները Ուրբաթ, 25 Յունիս, երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի «Հիւսիսեան» սրահին մէջ, 6 Ռիւ Ֆավանթին:

Ժողովուրդին փափաքին գոհացում տալու համար կրկին կը կազմակերպուի ճամբորդութիւն մը դէպի

ԵՐԵՒԱՆ ԱՇԽԱՐՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով ուղղակի թռիչք Փարիզ – Երեւան, Մոսկուայէն անցնելով եւ մախայիճ ճնճուղիւն Երեւանի օդակայանը

ՄԵԿՆՈՒՄ 2 ՕԳՈՍՏ· (միեւնոյն օրը կը հասնինք Երեւան, վերադարձն ալ նոյնը)

ՄԻՆՉԵՒ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ

Օդանաւային ճամբորդութիւն, հիւրանոց, կերակուր, այցելութիւն եւ օթոքառով պտոյտներ

ԳԻՆԸ ՄԻԱՑՆ 2300 ՖՐ· ԱՆՁՆԱԿԱՆ

ՎՃԱՐՈՒՄԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԻՆՉԵՒ ՎԵՑ ԱՄԻՍ ՊԱՑՄԱՆԱԺԱՄ

Ուշադրութիւն, տեղերը սահմանափակ ըլլալուն կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն

ԱՆՏՈՆԵԱՆ
17, Rue des Acacias — Clamart - 92 Tél. MIC. 58-39
ՍԱՐԱՖԵԱՆ
13, Rue Clauzel, Paris (9e) — Tél. TRU. 08-96
ԱՍԼԱՆԵԱՆ
65, Rue de la Vallée du Bois, Clamart - 92 — Tél. 736-16-28
Մարսէյլի շրջան
ԱՆՏԱՊԼԵԱՆ
9, Rue Auguste Comte St. - Loup — Tél. 42-80-42

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՈՒՐԲԱԹ
25
ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI
25 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12147

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.147

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐԸ

Դպրոցական տարեշրջանը կը հասնի իր վախճանին: Շուտով կը փակուին վար – ժարաններու դուռները եւ կը սկսի արձակուրդի շրջանը:

Մեր «փոքր ածու»ի դպրոցներն ու հայերէնի դասընթացքներն ալ կանգ կ'առնեն, հեռեւելով ընդհանուր օրէնքին:

Ո՛րքան պիտի ուզէինք այս առթիւ հաչուեկշիռն ընել վերջացող տարեշրջանին կրթական մարզին մէջ մեր ունեցած գործունէութեան եւ ձեռք բերած արդիւնքներուն: Դժբախտաբար վիճակագրական տուեալներ չունինք մեր ձեռքին տակ հաւկնելու համար թէ տարուէ տարի առա՞ջ կ'երթանք թէ ետ:

Մեր ունեցած անպաչառն եւ կցկտուր տեղեկութիւններն ու ցառաջի մէջ երեւցած ծանուցումները չատ նախանձելի ցոյց չեն տար կացութիւնը: Դասագրքերու պահանջին նուազումն ալ ուրիշ հաստատում մըն է նոյն երեւոյթին:

Ցունինք կեդրոնական մարմին մը, որ համադրէր բոլոր ճիղերը եւ ուղղութիւն տար: Ինչքը «Հայերէնի Դասընթացք» – ներու մասին է, որ բախտին ձգուած է: Կրթական հարցը իր ծրագրին մաս համարող ամէն կազմակերպութիւն կը դրծէ ինքնագլուխ, իւրաքանչիւրը ըստ իր հայեցողութեան: Ձկայ ընդհանուր ծրագիր:

Տարիներ առաջ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն կից կազմուած էր Կրթական Յանձնախումբ մը եւ իր մշակած ծրագիրն ալ տպագրուած: Ո՛չ յանձնախումբ է մնացած ոչ ալ՝ Ծրագիրը:

Քանի՞ « Հայերէնի Դասընթացք »ներ ունինք Փարիզի, քանի՞ գաւառի մէջ: Ո՞րքան է անոնց հետեւող աշակերտներու եւ աշակերտուհիներու թիւը: Քանի՞ տարի է «դասընթացք»ի շրջանը:

Դասընթացքն աւարտողները ի՞նչ աստիճան հայերէն կը սորվին: Կրնա՞ն գիրք կամ թերթ կարդալ, կամ առանց տառասխալի նամակ մը գրել:

Հարցումներ են ասոնք, որոնց գժուար է գոհացուցիչ պատասխան տանել:

Դժուարահաճ չենք: Գիտենք անշուշտ մեր ապրած երկրի պայմանները: Մեր փոքրիկները պարտադիր կերպով կը յաճախեն Ֆրանսական Թաղային վարժարանները, — լաւագոյն պարագային մասնաւոր դպրոցներ, — ուր կարդալ–գրել կը սորվին տեղական լեզուով: Շատ բնական է ասիկա, քանի որ չունինք հայկական մանկապարտէզներ՝ ինչպէս Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

Շաբաթը մէկ կամ երկու օր եւ օրուան մէջ քանի մը ժամ հայերէնի հետեւելով կարելի չէ մայրենի լեզուն սորվեցնել մեր նորագոյն սերունդի տղոց ու աղջիկներուն:

Արդէն «մայրենի լեզու»ն ալ հետզհետէ սկած է կորնցնել իր հայաչունչ իմաստը: Այսօրուան երիտասարդ հայ մայրերէն չատերուն մայրենի լեզուն Ֆրանսերէնն է, հայերէնը չէ: Ամոլները տան մէջ իրարու հետ տեղական լեզուով խօսիլը աւելի դիւրին ու բնական կը դանեն:

Տարիներու հոլովումով այս երեւոյթը հետզհետէ աւելի կ'ընդհանրանայ: Սե – րունդ փոխուած է արդէն: Հինները չեն հասկնար նորերու լեզուն: Նօսրացած է քանակական թուականներու սերունդը, որ տակաւին կը յամառէր, օրինակելի հայերենասիրութեամբ, տան մէջ պահել հայերէնը, իբրեւ պարտադիր լեզու:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱՆ

Նախարարաց Խորհուրդը առջի օր առաւելաբար զբաղեցաւ Անգլիոյ Հասարակաց Շուկային: Արդարեւ առաջին անգամ Հարոլտ Մաք Միլլանն էր, որ իրրեւ վարչապետ 1961ին որոշում տուաւ բանակցիլ Վեցերու հետ: Սակայն 16 ամսուան լուրջ խօսակցութիւններէ եւ բանակցութիւններէ ետք, 1963 Ցունուար 14ին Զօր. Տը Կօլ մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին իր «վէթօ»ն դրաւ:

Երկրորդ փորձը կատարեց այս անգամ Աշխատաւորական կուսակցութեան պետը՝ Հարոլտ Ուիլսընը, 1967 Մայիսին: Սակայն քանի մը ամիս ետք, Դեկտեմբեր 12ին, Տը Կօլ վերստին մերժեց ընդունիլ Անգլիոյ անդամակցութիւնը: Ֆրանսայի երկրորդ «վէթօ»ն էր:

Այսուհանդերձ հարցը կը մնայ միշտ օրակարգի վրայ: Առաջին «յոյսերը» կը նշմարուին 1969 Սեպտեմբերին, երբ Վեցերու նախագահները, որոնց չարքին նաեւ Փոմփիտու, Լա Հէյ մէջ կը համաձայնին «կանաչ Եւրոպայի» եւ տնտեսական զբոսութեան մը հաստատման շուրջ, ինչպէս նաեւ Շուկայի ընդլայնման մասին: Համաձայնութիւնը կը կատարուի: Ֆրանսայի «արգելքը» վերջ գտած է:

Այլեւս կը մնար աշխատանք կատարել ծրագրի իրագործման համար: Առաջին բանակցութիւնները տեղի կ'ունենան 1970 Ցունիսին, Լիւքսէմպուրկ: Սակայն դժուարութիւններ կը ստեղծուէին: Իսկ – կան յաջողութիւնը կ'արձանագրուի, երբ Մայիս 21ին, այս տարի, Հիւթ Փարիզի մէջ երկար խօսակցութիւններ կ'ունենայ Նախագահ Փոմփիտուի հետ: Այսպէս է, որ, ինչպէս հաղորդեցինք, Ցունիս 22ին վերջ կը գտնեն բոլոր արգելքներն ու կը լուծուին դժուար հարցերը:

Վերջին խօսքը կը մնայ Անգլիոյ Խորհրդարանին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՆԹՐԷԱԼԻ մէջ, խորհրդային Պաշկիր նաւուն վրայ 51 քլօ հեռոյին գըտնուած է չնորհիւ չունի մը, որ յատկապէս մարզուած է թմրեցուցիչներ ի յայտ բերելու համար: Նաւը Ֆրանսայէն կուգար եւ թմրեցուցիչը գտնուած է կառքի մը մէջ, որու տէրը առաջին անգամ ըլլալով Քանատա կ'երթար:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ վերամուտը յապաղումով պիտի կատարուի այս տարի: Սեպտեմբեր 14ին՝ նախակրթարաններուն համար եւ 15ին՝ երկրորդական վարժարաններու:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Դաչնակցային Ատեանը վերաքննութենէ ետք արձանագրեց նիւ Եորք Թայմզի, որ երկուշաբթիէն սկսեալ չարունակէ Վիէթնամի դաշտնի թղթածրարին հրատարակութիւնը:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ մամուլի Թաս գործակալութիւնը հաղորդեց թէ Ալեքսանդր Տվարտովսկի ստացած է գրականութեան Պետութեան մրցանակը (նախկին՝ Սթալինի մրցանակ): Ծանօթ է որ Տվարտովսկի որ խմբագրապետ էր Նովի Միր պարբերականին, Սոլժենիցինը հրապարակ հանած էր 1962ին եւ թոյլ տուած որ տպուի անոր «Իվան Դենիսովիչի կեանքին մէկ օրը» հատորը: Տվարտովսկի ծանօթ էր այլեւս իբրեւ ազատական միտք մը եւ 1970ին ստիպուած եղած էր հրաժարելու: Ներկայիս մրցանակի կ'արժանանայ, բայց յիշենք որ մահամերձ է:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը նկատել տուաւ, թէ Ֆորմոզի հարցը գլխաւոր արգելքը կը հանդիսանայ չինեւամերիկեան դիւանագիտական յարաբերութիւններու հաստատման ճամբուն վրայ: Ոչ մէկ վերժխնդրական քայլ պիտի առնուի Ֆորմոզի բնակչութեան նկատմամբ, եթէ սակաւ մեծ ուժ մըն է, որ մէջտեղ կուգայ այս ձեւով:

Շուրջ տասը տարուան պատմութիւն ունի Անգլիոյ անդամակցութեան հարցը Հասարակաց Շուկային: Արդարեւ առաջին անգամ Հարոլտ Մաք Միլլանն էր, որ իրրեւ վարչապետ 1961ին որոշում տուաւ բանակցիլ Վեցերու հետ: Սակայն 16 ամսուան լուրջ խօսակցութիւններէ եւ բանակցութիւններէ ետք, 1963 Ցունուար 14ին Զօր. Տը Կօլ մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին իր «վէթօ»ն դրաւ:

Երկրորդ փորձը կատարեց այս անգամ Աշխատաւորական կուսակցութեան պետը՝ Հարոլտ Ուիլսընը, 1967 Մայիսին: Սակայն քանի մը ամիս ետք, Դեկտեմբեր 12ին, Տը Կօլ վերստին մերժեց ընդունիլ Անգլիոյ անդամակցութիւնը: Ֆրանսայի երկրորդ «վէթօ»ն էր:

Այսուհանդերձ հարցը կը մնայ միշտ օրակարգի վրայ: Առաջին «յոյսերը» կը նշմարուին 1969 Սեպտեմբերին, երբ Վեցերու նախագահները, որոնց չարքին նաեւ Փոմփիտու, Լա Հէյ մէջ կը համաձայնին «կանաչ Եւրոպայի» եւ տնտեսական զբոսութեան մը հաստատման չուրջ, ինչպէս նաեւ Շուկայի ընդլայնման մասին: Համաձայնութիւնը կը կատարուի: Ֆրանսայի «արգելքը» վերջ գտած է:

Այլեւս կը մնար աշխատանք կատարել ծրագրի իրագործման համար: Առաջին բանակցութիւնները տեղի կ'ունենան 1970 Ցունիսին, Լիւքսէմպուրկ: Սակայն դժուարութիւններ կը ստեղծուէին: Իսկ – կան յաջողութիւնը կ'արձանագրուի, երբ Մայիս 21ին, այս տարի, Հիւթ Փարիզի մէջ երկար խօսակցութիւններ կ'ունենայ Նախագահ Փոմփիտուի հետ: Այսպէս է, որ, ինչպէս հաղորդեցինք, Ցունիս 22ին վերջ կը գտնեն բոլոր արգելքներն ու կը լուծուին դժուար հարցերը:

Վերջին խօսքը կը մնայ Անգլիոյ Խորհրդարանին:

Այս պայմաններուն տակ միջին սերունդին պարտականութիւնն է բարմապատկել իր ճիգերը աղջապահպանման մարզին մէջ: Բազմացնել «Հայերէնի Դասընթացք»ներու եւ անոնց հետեւող աշակերտուհիներու թիւը փոքրիզի թէ գաւառի մէջ:

Որովհետեւ, դէշ–աղէկ, չնորհիւ այդ Դասընթացքներուն, եթէ լաւ հայերէն չսորվին մեր պզտիկները, գոնէ չփոյմ կ'ունենան հայկականութեան հետ, գաղափար կը կազմեն Հայութեան մասին եւ կը կապուին ազգին:

Արդարանալի չեն այն ծնողքները, որոնք հնարաւորութիւն չեն ստեղծեր հայերէն սորվեցնելու իրենց զաւակներուն:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ
Կարդինալ

ԳՐԻԳՈՐ - ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Հոգեհանգստեան պատարագ կը մատուցուի, ի յիշատակ Կարդինալ
ԳՐԻԳՈՐ – ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Կիրակի, Ցունիս 27, ժամը 10,30ին Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, 10 պիս, Ռիւ Թուէն
Կը պատարագէ
Կարապետ Եպիսկ. Ամատունի

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 10ին, հոգեհանգստեան պատարագ կը մատուցուի յ յիշատակ
ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԳՐԻԳՈՐ – ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ:

ՌՈՒԲԷՆ ՎԱՍԿԱՆԵԱՆ,
ԶՕՐ. ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԵՒ ՄԻԿԵՐԸ

Միրաժ 3 եւ Միկ 21երը բարեկամական բախտ մը ունեցան Մոսկուայի երկնքին մէջ, Ֆրանսական օդանաւային սպայակոյտի պետ՝ Զօր. Կօթիէի այցելութեան առթիւ:

Միկ 21ը կը վարէր Գնդ. Ռուբէն Վասկանեան եւ բոլորը կը հաստատեն որ օդանաւին թռիչքը յանդգնութեան եւ կատարելութեան փառաւոր ցուցադրութիւն մըն էր:

Այս հանդիսութեան հրաւիրուած 500 խորհրդային բարձրաստիճան սպաներու կարգին՝ կը նշմարուէր նաեւ Զօր. Միկոյեան, օդանաւերու ճարտարապետին զաւակը:

կղզին վերադարձուի Զինաստանի, յայտարարեց Շու Էն Լայ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կառավարութիւնը լեհ կաթողիկէ եկեղեցին յանձնեց մօտաւորապէս եօթը հազար եկեղեցիներ, որոնք կը դտնուին «արեւմտեան հողամասին» մէջ: Ասիկա նախապէս կը պատկանէր Գերմանիոյ, իսկ եկեղեցիները՝ Գերմաններու: Բոլորն ալ բողոքական եկեղեցիներ էին:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ եւ Ռիկայի մէջ 80 Հըրեաներ «կամաւոր ծոմի» դիմեցին՝ պահանջելով որ իրենց թոյլ տրուի Իսրայէլ գաղթել:

ԱՓՐԻԿԷի պետական առաջնորդները մերժեցին խօսակցութիւններ ունենալ Հարաւային Ափրիկէի հետ, ցորչափ այս վերջինը վերջ չի տար իր ցեղային խըտրականութեան քաղաքականութեան: Առաջարկը բերած էր Քոթ տ'Իվուարի նախագահը:

ԱՊՈՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ընկերութեանց եւ կառաւտուներու միջեւ եղած պայմանագրութեան մը համաձայն, յետ այսօրիկ 2000 Ֆրանքէն պակաս արժող կառքի նորոգութիւնները, ուղղակի պիտի կարդադրուին ապահովագրող ընկերութեան եւ նորոգողին միջեւ:

ՖԵՏՈՍԻԵԻի կինը Մոսկուայի բրիտանական դեսպանատան միջոցաւ նամակ մը գրած է Անգլիոյ Թագուհիին, ուր կ'ըսէ թէ երբոր ուզէ ամուսինը կրնայ Մ. Մխուիթիւն վերադառնալ: Կարդ մը աղբիւրներու համաձայն խորհրդային իշխանութիւնները դիւրացուցած են խորհրդային դիտնականին փախուստը Արեւմուտք, որպէսզի ձեռք դնեն անոր կապերուն վրայ:

ԴԷՊՔԵՐ ՈՒ ԴԷՄՔԵՐ

ՌՈՒՄԷՆ ԵՒ ՀԱՅ ՀՈԳԵԿԱՆ ԿԱՊԵՐԸ ՆԻԿՈԼԱԷ ԵՈՐԿԱՅԻ ԵՐԿԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Պահու մը, երբ համաշխարհային բա – ցառիկ մեծարանքի առարկայ կը դառնայ ռումէն ժողովուրդի մեծ զաւակը՝ իր ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ, եւ իր մտաւոր վաստակը քննութեան նիւթ կ՚ըլ – լայ իր անհաչուելի երեսներուն մէջ, հայ ժողովուրդը չի կրնար պարզ հանդիսա – տես մը մնալ ազգային այդ նոյն օրե – րուն, եւ իր ակնածանքի տուրքը չբերել մէկու մը հանդէպ՝ որ այս վիրքը ժողո – վուրդը եւս չմոռցաւ աշխարհի մեծ երե – ւոյթները պրպտած ատեն, եւ որ արձա – նագրեց անոր համեստ դերն ալ երբ կը համադրէր դարերուն քրտինքը յանուն մարդկային քաղաքակրթութեան:

Իր մանկութեան օրերէն կը սկսին Եոր – կայի հոգեկան կապերը հայ ժողովուրդի հետ: Ծնած եւ հասակ նետած հնաւանդ այն քաղաքին մէջ, որ Պոթոշանն էր եւ ուր հայ համայնքը դարաւոր աւանդու – թեանց հուսկ կայծերը դեռ կը պահէր ընտանեկան իր օճախներէն ներս, Եոր – կա այդ աւանդութիւնները ինքն ալ չո – շափեց իր կապերուն չնորհիւ հայ ըն – տանիքներուն հետ: Ու չմոռնանք, որ հայ տղաք ալ կային մանկութեան իր ըն – կերներուն մէջ: Ու յետոյ, երբ քրքրել սկսաւ իր խիկ ժողովուրդի անցեալը, խանդավառութեամբ ան պիտի հաստա – տէր միշտ, թէ երկու տարրեր, տեղային ու եկուորը, մէկտեղ էին ոքներ չարու – նակ, ու մէկտեղ ալ քամեր դարերուն մեղրն ու լեղին:

Ըլլա՛յ Պատմական զուգակշիռին մէջ, որ, 1913ին լոյս տեսած ռումաներէն եւ ֆրանսերէն, հայ ժողովուրդի անցեալը կը պրպտէր ռումէն ժողովուրդի հետ ա – նոր ունեցած ցեղային ու հոգեկան մշա – կոյթի եւ ճակատագրի հանդիսութեանց մէջ՝ չմոռնալով երկու տարրերու հա – տարակաց քրտինքը այս երկինքին տակ, ըլլա՛յ Հայերը եւ Ռումէնները խորագրով իր դասախօսութեան մէջ, զոր Եորկա Փարիզ կատարեց 1929ին եւ ուր գովքը կ՚ընէր հայ կենցաղին Ռումանիոյ հայ համայնքներուն ընտանեկան սեմէն ներս, ըլլա՛յ վերջապէս իր զանազան յօդուած – ներով եւ դասախօսութիւններով, զոր նուիրեց Ռումանիոյ հայ ազգաբնակչու – թեան անցեալին, Եորկա ապացուցանեց հայ ժողովուրդի ներկայութիւնը ռումէն հողին վրայ եւ անոր ունեցած չինարար դերը երկրին տնտեսական կեանքին մէջ, հայ տարրը եւս ներկայացնելով իբրեւ մէկը ազգակներէն, որոնք Մոլտովայի տնտեսական կեանքին մէջ ամենամեծ ներդրումը ունեցան: Ասոնց կարգին կը դասուին Ռումանիոյ հայ ազգային գործիչներ, որոնք ազգային մեծ դեր մը կատարեցին Ռումանիոյ քաղաքական կեանքին մէջ, ինչպէս Ալեքսանտրու Արամեան, Ալեքսանտրու Սթուրտզա, Ալեքսանտրու Սթամատ, Ալեքսանտրու Ճանի, Ալեքսանտրու Ճոնեսքու, Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ա., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Բ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Գ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Դ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ե., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Զ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Է., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ը., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Թ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ժ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ի., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Լ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Խ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Կ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Հ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ձ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ղ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Մ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Յ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ն., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Շ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Չ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Պ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ջ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ռ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ս., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Վ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Տ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ր., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ց., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ւ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Փ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ք., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Օ., Ալեքսանտրու Ճոնեսքու Ֆ.,

լածուած, չարչարուած ու խաչուած… Պարզ է որ եթէ առանց հարազատ լեզուի, ինքնուրոյն ժողովուրդ ըլլար, առանց ժողովուրդի՝ հարազատ լեզու եւ աղղային կեղեցի ընա՛ւ չըլլար:

Ազգային պատմութիւն մը ունինք, որ դարերու արիւն արցունքով է գրուած: Եւ նման չէ երբեք, բնականոն քաղաքական խաղաղ ու բարւոք կեանք ունեցող ժողովուրդներու պատմութեան, որոնք պետական կեանք են ունեցած ու կեղրոնական իշխանութիւն, իրենց ազգային կեանքը ղեկավարող, իրենց լեզուն, դիրն ու ղրականութիւնը ծաղկեցնող հաւաքական կեանք եւ իրարու յաջորդող մտաւորական սերունդ:

Իսկ հայ կեա՞նքը՝ ազգային ամէն ապրիլ վերջ, իր սուգած վէրքերը դեռ չպատած, կործանած տունն ու տնտե – սութիւնը դեռ չվերականգնած, եկած է նոր եւ աւելի ահեղ փոթորիկ մը ու մեր ժողովուրդը դրած կործանման անդունդի եղերքը…: Ամբողջ վեց դար, չենք ու – նեցած պետութիւն, ոչ իսկ կեդրոնական իշխանութիւն մը՝ հայ կեանքը վարող: Ջարդն ու կոտորածը, հուրն ու սուրը, աւերն ու թալանն են եղած հայ կեանքի հորիզոնը մթագնող, հայ կեանքը անելի մառնող ազէտները… Բաւ է յիշել քանի մը պատմական սխրահրաշակ, ոճրապարտ անուններ միայն, որպէսզի յստակ ըլլայ մեղի համար Հայուն ապրած 14, 15, 16–17րդ դարու ողբերգական կեանքի պատկերը: Լման չորս դար, ամբողջ Հայաստանը՝ Մեծ ու Փոքր, մինչեւ Կիլիկիա, եղած է մէկը միւսէն աւելի վայրագ ու բարբարոս արշաւանքներու թատերաբեմ: Ձէնկիզ Խան, Ջարմաղան եւ Լէնկթի – մուր, մարդկային գանկերով բուրդեր կազմող սելճուկ, մոնկոլ, թաթար երեք արիւնարբու հրէշներու առաջնորդու – թեամբ: Վայրագ ու անողորմ Օսմանցիներու եւ Պարսիկներու ահեղ արշաւանքներն, ու Հայաստանի հողին վրայ, իրարու դէմ անոնց մղած անվերջ պատերազմները… եւ Շահ Աբբաս… որոնց կրունկին տակ կործանեցաւ ու աւերակի վերածուեցաւ ամբողջ Հայաստան: Ջմնաց ոչ վանք, ոչ եկեղեցի եւ ոչ ալ գպրոց ու գպրութիւն: Կանգ առաւ հայ ստեղծագործ միտքը: Զգացաւ դիր, դրականութիւն ու արուեստ: Մոռցուեցաւ ծրդ դարու եւ Ներսէս Շնորհալիի չունչին տակ զեղեկացած Հայոց հարուստ լեզուն… ու մէջտեղ եկաւ աղճատուած, աղաւաղուած խեղճ ու կրակ հայերէն մը՝ զոր կը կոչենք նախնեաց ռամկօրէն: Այս դարձուածքային, մասնաւորաբար առաջին երեք դարերուն, որպէս դրական վաստակ ունեցած ենք քանի մը աշուղներ միայն…

Սեղմ գծերով տալէ վերջ՝ լման չորս դարերու հայ ժողովուրդի գոյութեան տեսակէտով, ամէնէն աղետաբերը ու յուսահատական չըլլանի հայ կեանքի սրտաճմլիկ պատկերը, կրնանք այժմ հարց տալ թէ՝ երբ ժողովուրդ մը, իր կործանած հայրենիքին հետ ի՛նքն ալ հասած էր կործանման եւ անհետացման անդունդին եղերքը… ի՞նչպէս եւ ի՞նչ միջոցներով կրցաւ փրկել ու պահել իր ազգային կըրօնքը, լեզուն ու ազգութիւնը:

Հայ կինը, հայ մայրը, հայ մեծ մայրն ու մեծ հայրը, մէկ խօսքով հայ ընտանիքն էր, որ կեանքի այդ զարհուրելի, անմարդկային պայմաններուն մէջ, կի – սախարխուլ տուներու մութ անկիւնները, ծուռ խեղճուկ օրօրոցներու վրայ, թոյլ ու անզօր էակներուն հայ չունչ ու պատկենական հաւատք ներշնչեցին, ու իրենց դիտացած խեղաթիւրած, խեղճ ու կրակ հայերէնը սորվեցուցին… եւ յաջողեցան Հայութիւնը, հայ լեզուն ու Հայուն դաւանանքը չմոռցած, կորուստէ փրկուած սերունդներով, հայ ոդիի, հայ գրի ու գպրութեան, հայ արուեստի ու գրականութեան սերմերը փրկելով, 18րդ եւ ի մասնաւորի 19րդ դարու վերազարթօնքի հողը խոպան չձգել…:

Մի՞թէ նոյն անճնուէր, աղդապահպանման նո՛յն փրկարար դերը չկատարեցին, երկու դար վերջը՝ 1915ի ազգային աղէտի արհաւիրքը տեսած ու ապրած, որբեւայրի ու մինուճար մնացած խնկարոյր մայրերը…:

Ամէն ժամանակներու մէջ եւ ամէն ազգի գոյութեան համար, ընտանիքի դերը եղած է կարեւոր: Բայց Հայուն նման զրերով հալածուած, կեդրոնական իշխանութենէ զրկուած, ինքն իր բախտին ձըգուած, բարբարոսներու հուրին ու սուրին սարսափով ապրելու դատապարտուած մեր ժողովուրդին համար, հայ ընտանիքի կատարած դերը՝ ազգապահպանման տեսակէտով, եղած է նախախնամական:

ՍԱՐԳԱԼՈՑ ՍԻՍԼԵԱՆ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Հայաստանի անկախութեան հռչակման 53րդ տարեդարձին առթիւ, Ազգ. Վարչութիւնը, 13 Յունիս կիրակի օր, մասնաւոր հոգեհանդիստ կատարել տուաւ, ի յիշատակ Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Աբարանի հերոս – ներուն, որոնք նահատակուեցան հայրենիքի ազատութեան համար: Նոյն օրը, կէսօրէ վերջ, տեղի ունեցաւ հանդէս – ոճնակատարութիւն, Ազգ. Տան սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դաշնակցութեան «Վարանդեան» կոմիտէին, եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին ու Ֆր. Կապոյտ Աւչին:

Օրուան նախագահ ընկեր Մ. Միլրէ, ժամը 16ին հանդէսը բացուած յայտարարեց եւ ներկաները մխրճեցին «Ցառաջ նահատակ» քայլերգը, եւ պատճաչ խօսքերով ջատագովեց օրուան ոճ – նակատարութեան իմաստն ու ոդին, Հայութեան ազատատենչ ղպացումը, եւ հա–

տաքը լաւագոյն օրերու, յոյս յայտնե – լով որ Մայիս 28ը օր մը պիտի ըլլայ, ամբողջ Հայութեան համար, անխտիր, փառաբանութեան եւ պետական անկա – խութեան թուական մը:

Ընկեր Հրանդ Ակոնեան (Փարիզէն), յետադարձ ակնարկ մը նետեց մեր ան – ցեալի դլխաւոր դէպքերուն վրայ, Կիլիկեան թագաւորութեան տապալումէն մինչեւ Հայաստանի Հանրապետութեան ըստեղծումը, եւ հանդրուանէ հանդրուան յիշեց օսմանեան պետութեան վեց դարերու տաժանադին տիրապետութիւնը մեր հողերուն վրայ, մեր ունեցած տառապանքն ու դժբախտութիւնները թրքական լուծին տակ եւ ասոնց հետեւանք յեղափոխական խմորումներն ու պոռթկում – ները, զանազան չրջաններու մէջ: Պատկերացուց մանաւանդ 1915–1918ի ճգնաժամային թուականները, որոնք ճակատագրական եղան Հայութեան համար, համաշխարհային պատերազմով եւ ռուսական յեղափոխութեամբ, Կովկասեան ճնշատի ռուս պինուորներուն լքումով:

Հայութիւնը կը մնար մինակ, անօրինակ եւ վարելու մահու կենաց պայքարը, եւ արի արանց կորիճներով, անհաւասար պայքար կը մղէր իր գարաւոր թշնամիին դէմ, ծունկի կը բերէր պան Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Աբարանի առջեւ, ու ճանչնալ կուտար Հայաստանի Հանրապետութեան դոյութիւնը 4 Յունիսի Պաթումի դաշնագրով:

Յարդելի ընկերը, վերջացուց իր խօսքերը ըսելով թէ «Նոր օրերու Մովսէսը Արամն էր, որ իր ժողովուրդը, փոխա – նակ կարմիր ծովէն անցընելու, արեան ծովէն անցուց, եւ հասցուց իր փառքին: Առանց Մայիս 28ի այժմու Հայաստանը գոյութիւն չէր ունենար: Փա՛ռք յայտնի եւ անյայտ հերոսներուն»:

Հանդէսի դեղարուեստական բաժնին լրենց մասնակցութիւնը բերին Նոր Սերընդական Օր. Լիւսի եւ ուսանող Պ. Հրանդ որոնք արտասանեցին, յուզումով եւ ապրումով: Երգեց, Տիկին Ալիս Գալուստեան, կարգ մը Հայաստանեան երգեր, իր քնքոյշ ձայնով հմայելով ներկաները: Իսկ Նոր Սերունդի Լիոն–Տէսին պարախումբը, իր հայկական պարերով, անդամ մը եւս ցոյց տուաւ իր կատարած դղալի յառաջդիմութիւնը: Բոլորն ալ արժանացան ներկաներու դնահատանքին եւ բուռն ծափերուն:

Հանդէսի պաշտօնական բաժնէն վերջ, սկսաւ խնճոյքը, որու ընթացքին եղան խանդավառ խմբերդներ երիտասարդներու սեղաններէն ու չատեր ցոյց տուին իրենց չնորհքները երգելով ու արտասանութիւններով, եւ այս կուսակցական մթնոլորտը չարունակուեցաւ մինչեւ ուշ երեկոյ, առատ ուտելիքներով ու խմիչքներով, եւ ժողովուրդը բաժնուեցաւ սրտէն դոհ տրամադրութեամբ, վերանորոգուած՝ ազդային դդացումներով:

«ՊԱՐՏԶԱԿԱՅԻ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՓԵՐԱՅԻ 100–ԱՄԵԱԿԸ

Երեւանի մէջ դիտական ժողով մը տեղի ունեցաւ՝ նուիրուած ազդային օպերային յօրինման հարիւրամեակին: Ժողովը տեղի ունեցաւ Յունիս 11ին, արուեստի աշխատողներու տան մէջ:

1868ին, Պոլսոյ մէջ, դրագէտ Թումայ Թէրզեանի եւ երդահան Տիդրան Զուլաճեանի յօրինումով մէջտեղ եկաւ «Արշակ Բ.» օպերան, որով հիմը կը դրուէր հայկական օպերային: Աւելցնենք, որ ասիկա ոչ միայն առաջին օպերան էր հայ իրականութեան մէջ, այլեւ ամբողջ Մերձաւոր Արեւելքի ժողովուրդներու կեանքին մէջ:

Այս տարի, իրականութեան մէջ, 103–ամեակն է ազդային օպերայի ստեղծումին, սակայն, Հայաստանի մէջ հարիւրամեակը կ'ոդեկոչուի:

Յամենայն դէպս «Արշակ Բ.» առաջին անդամ բեմադրուեցաւ Երեւանի մէջ 1945ին, այսինքն օպերային յօրինումէն 77 տարի ետք: Ձեռագիրը հայրենիք ղըրկուեցաւ 1933ին:

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՆԴՈՒԽՐՆԵՐ

— Գաւաթ մը ջուր, բժիշկ, կը կմկըմայ մահամերձ հիւանդը, որ սոսկալի խմանութեան դոհ կ'երթար այսպէս:

Բժիշկը քմծիծաղով.— Շիչ մը օղի չե՞ս ուզեր տեղը…

Մահամերձը.— Մարդ մեռնելու պահուն պէտք է հաշտուի իր թշնամիներուն հետ:

×

Ամուսինի մը կը հարցնեն՝ իր հիւանդ կնոջ ինչպէս ըլլալը:

— Ձայն ազատելու վախը կայ, կը պատասխանէ:

×

— Մենք դիւղացիներս ունեւոր չենք ըլլար, եթէ դիս առողջացնէք՝ աղուոր նապատակ մը պիտի ղրկեմ ձեղի:

Ու բժիշկը դայն կ'առողջացնէ, բայց նուէրը կ'ուշանայ: Օր մը ճամբան դէմը կ'ելլէ դիւղացին. «Ո՞ւր է նապատակս, չեկաւ տակաւին»:

— Չեկա՞ւ մի, վա՛յ անպիտան, երէկ էր որ տունդ ղրկեցի ղինքը, ճեղի գալու տեղ՝ կ'երեւայ թէ դաշլը վախեր է չաքաճէն…:

ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

—o—

Ցանկարծ, լուսամուտի տակ, մի փոդոցային տղայ սուր կանչեց.

— Փայլո՛ւն…

Մեմիկ խաթունը լսեց, հասկացաւ ու դունատուեց:

Փողոցային տղան նորից կանչեց աւելի սուր ձայնով.

— Աղջի Փայլո՛ւն…

Մեմիկ խաթունը երկրորդ անդամ լսելիս, էլ չկարողացաւ համբերել:

— Վո՛ւյ, անկաճ չունենայի չլսէի, ասաց եւ երեսն ի վար պառկեց դորդի վրայ:

Հաջի աղան ոչինչ չհասկացաւ, մինչեւ անդամ բառը լաւ չէր լսել. վեր վերցրեց կնոջը, ջուր խմցրեց եւ ասաց.

— Ես ի՞նչ է, բոլորդ ըլ սապսպխցայ:

Մեմիկ խաթունը լռեց եւ սրբեց արցունքները, ապա բաւական ուժ զդաց վեր կենալու, ընթրիքը հաւաքելու եւ անկողինները փռելու: Հաջի աղան էլ երեկոները չուտ էր պառկում. վեր կացաւ, մի ծունկ աղօթք արաւ եւ քնեց, իսկ Մեմիկ խաթունը երկար աղօթեց: Աղօթե – լուց յետոյ պառկեց, բայց չքնեց, նրատեց անկողնում. ուզում էր իմանալ թէ Հաջի աղան որեւէ բան կը խօսի՞ քնի մէջ: Մէկ հատիկ բառ բաւական էր ինքը հասնէր հաստատ եղրակացութեան:

Հաջի աղան մինչեւ առաւօտ քնեց առանց խօսելու եւ զրեթէ առանց չարժուելու եւ առաւօտեան էր ճիշդ ժամին, ըստ տարիների սովորութեան, վեր կացաւ, բայց խանութ դնալուց առաջ, հակառակ տարիների սովորութեան, երկու դաւաթ օղի խմեց: Մեմիկ խաթունը յիշեց որ իրենց ամուսնութիւնից յետոյ դա մի անդամ էր միայն պատահել, մօտ տասը տարի առաջ եւ դա ունեցել էր իր հզօր պատճառը, որովհետեւ Հաջի աղաւ լուր էր առացել որ Ամերիկայում ապրող իր մէկ հատիկ քոյրը վախճանուել էր:

— Ինչո՞ւ էս օր ըլ խմեց, հարց տուեց Մեմիկ խաթունը իր մտքում, իրրեւ պատասխան իր աչքերի առաջ պատկերացնելով ոսկերիչ Տիդրանի երիտասարդ կինը՝ Փայլունը:

— Պատառա՛ծ, ասաց մտքում եւ ծայրայեղօրէն չարացած իմաւ ներքեւ, ան – միջապէս չալը քաշեց դլխին, եւ պարտէզի դռնից դուրս ելնելով փողոցը, քայլեց դէպի վար:

Նա դաղտնօրէն ուզում էր տուդել թէ Հաջի աղան այսօր ո՞ր փողոցով պիտի դնար խանութ:

Հաջի աղան, ըստ տարիների սովորութեան, քայլեց Մէմիդ Փաչայի պարտէզի առաջով, Փոքր Աղբիւրի կողքով, Հին Թամի Պատերի տակով դէպի Մեծ Հրապարակը եւ այնտեղից էլ խանութը:

Բայց Հաջի աղայի այդ օրուայ խանութ դնալը մի քանով տարբերուում էր տարիների սովորութիւնից — չուտ չուտ չորս կողմն էր նայում, կողքով անցնող մարդկանց էր դիտում, որովհետեւ նախորդ օրուայ պէս, նա հանդիպեց տարօրինակ նայուածքների, այնքան տարօրինակ, որ մինչեւ անդամ ուզում էր բռնել մէկին եւ հարցնել պատճառը, բայց դերադոյն ճիդով զսպեց իրեն:

Բայց արաբ խանութը եւ սկսեց տնտղել ապրանքները, ծալեց, չոյեց եւ դրեց տեղերը եւ սպասեց յաճախորդի: Հակառակ տարիների սովորութեան, ապրանքի հետ դրադուելուց հաճոյք չդդաց: Ներս մտաւ մի դիւղացի յաճախորդ, որի հետ Հաջի աղան սկսեց եռանդուն դրադուել, սովորականից չատ աւելի ապրանք բաց արաւ եւ թողեց որ ընտրութիւն կատարի, ինքը նայեց դուրսը: Նա ականատես եղաւ չափազանց անսովոր մի երեւոյթի. մի քանի հոդի կանդնել էին խանութից մի քիչ հեռու, նրանցից մէկը մատով իրեն էր ցոյց տալիս միւսներին: Հաջի աղայի աչքի տեսութիւնից կորաւեց դիւղացի յաճախորդը, ողջ խանութը մշուշուեց, բայց մի ցնցում անելով, վերադարձրեց տեսողութեան պայծառութիւնը եւ էլի սկսեց դրադուել յաճախորդի հետ:

— Ապրանք է, խօսք չուղեր, արտա – սանեց մեքենայօրէն:

Գիւղացու պատասխանը Հաջի աղան չլսեց, որովհետեւ ճիշդ այդ պահին քաղաքացիներից մէկը, որին Հաջի աղան լաւ էր ճանաչում, — իրենից առեւտուր անողներից էր — եկաւ կանդնեց խանութի առաջ եւ հեգնօրէն եւ կշտամբանքով ասաց.

— Մաշալլա՛հ, Հաջի աղա՛, մաշալլա՛հ…:

Հաջի աղան ուզում էր կանչել եւ հարցնել թէ ի՛նչ էր ուզում ասել, բայց դանդաղ վճռող մարդ էր. մինչեւ վճռեց քաղաքացին անցաւ:

Հաջի աղան գիւղացու հետ այս անդամ կարճ կապեց: Գիւղացին զարմացաւ — մի բոպէ առաջուայ սիրալիրութիւնը ինչո՞ւ յանկարծակի փոխուեց:

— Ինչ որ կ'ուզես, ա՛ռ ու դնա՛, դլխես մի՛ ցաւցներ, ասաց Հաջի աղան թթուած, մի մարդ որի դլուխը ոչ մի յաճախորդ չէր յաջողել ցաւացնել:

— Քաղքին մէջ ապրանք չա՞տ կայ, Հաջի աղա, — ասաց դիւղացին:

— Է՛հ, աղէկ որ կայ, դնա՛ առ, — կոպտօրէն պատասխանեց Հաջի աղան եւ սկսեց ապրանքը հաւաքել:

ՎԱՀԱՆ ԹՈՓՈՎԵՆՑ

(6 – Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Գեղամ Աճէմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՎԱՐԴԱՆՈՑՇ Աճէմեանի

մահուան տարելիցին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ռուսմնասիրաց Միութեան վարչութիւնները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն այրի Տիկին Ն. Դարբինեանի, իր զաւակներուն ու ընտանեկան պարագաներուն, Միութեանս անդամ Նշան Դարբինեանի մահուան առթիւ։

Այս տխուր առթիւ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հարիւր ֆր. հետեւեալ հայրենակիցներէ.— Զարեհ Մինասեան, Արմենակ Մինքայէլեան, Մինրիճան Շերվանեան, Սէրճիվան Շէրպէթճեան, Լուիվիկ Գաչիքէմանեան եւ Հայկազուն Քէֆէլեան 10ական։ Իսկ քսանական ֆր. Ցարութիւն Շերվանեան եւ Ընդհարք Մինասեան։

×

Իսկ լէ Մուլինոյի Հայ Մշակոյթի Տան յանձնախումբի վարչութիւնը խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկին Նշան Դարբինեանի, իր զաւակներուն, եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, Իսկի Հայ Մշակոյթի Տան բարերար Նշան Դարբինեանի մահուան առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մէօռոնէն Տէր եւ Տիկին Հայկազ Մանուկեան իրենց զրացիին եւ ընկերոջ Նշան Դարբինեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն 50 ֆր. Կապոյտ Խաչի Իսկի մասնաճիւղին, 50 ֆր. Իսկի Մշակոյթի Տան (ստանալ «Ցառաջ»էն) եւ 50 «Ցառաջ»ին։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը եւ Դաշտահանդէսը Ցունիս 27ին, կիրակի ժամը 15–22, դպրոցի հովասուն պարտէզին մէջ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնօ–Փավիյոն։

ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ օծման ութերորդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյ հնքահօր՝ Տէր եւ Տիկին Ցակոբեանի ծնողաց հոգիներուն ի հանդիստ, ինչպէս նաեւ Վռամշապուհ Ա. Քհնյ. Գարիպեանի վախճանման տարելիցին առթիւ։

կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
Դ.Ա.Իթ Ծ. Վրդ. Սահակեան

Պատարագը կ'երգէ Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Օֆլազի։ Սկիզբ պատարագի ժամը 9,30ին։

PARIS NEW-YORK PARIS

à partir de 950 Frs.

Տեղեկութիւն

ԳԱԲՐԻԷԼ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԱՍԷՆԹԻՐ

154, Պուլվար Սէն–Ժերմէն

Հեռաձայն 326–19–28

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի։

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Հայ Մարզական Միութիւն (Ի. Ժ. Ա.), Լիոն–Տէսին, Պր. Արթաքի Գարագիոզեանի ձեռամբ 500 ֆր., Անիէռ – Պուա Գոլոմպի աղղակիցներէն, Պր. Ցակոբ Հիսայեանի եւ զործակիցներու ձեռամբ 4500 ֆր., Անիէռ – Պուա Գոլոմպի Կապոյտ Խաչի նուէը «Ցառաջ»ի միջոցաւ 1000 ֆ.։ Շասի Հայ զաղութէն Պր. Սարգիս Թոռոսեանի ձեռամբ 1850 ֆր., Վիէնի եւ Տէսինի Վասպուրականի քոյր Միութիւններու, Վասպուրականի յաղթական հէռոսամարտի հանդէսին առթիւ խումբ մը Վասպուրականցիներէ 640 ֆր.։ Վիէնի Հայ զաղութէն եւ խումբ մը աղղակիցներէ, Պր. Մուշեղ Մուրատեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 910 ֆր.։ Պանեէօ – Քաշան, Պր. Սարգիս Շաղուկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 170 ֆր.։ Լանսէէն խումբ մը աղղակիցներէ, Տիկին Շուշանիկ Օհանեանի ձեռամբ 120 ֆր.։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի հայկական զպրոցի մրցանակաբաշխութիւնը այս Շաբաթ, ժամը 20,30ին, Կրան Անսամպլի Լափիէր դըպրոցին մէջ, ուր տեղի կ'ունենան հայերէն դասաւանդութիւնները։

Մրցանակաբաշխութենէն առաջ պիտի ցուցադրուի աշակերտներուն Սփոռ տ'Իվերի ժապաւէնը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուվ. Օտտոյի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Ովաննա Տէր–Մարաիրոսեանի մահուան առթիւ Տիկին Մարի Իսկէնտէրեանէ 20 ֆր., Ոսկեան Թէճիրեանի մահուան տարելիցին առթիւ՝ Թէճիրեան ընտանիք 50, Պ. Տէրտէրեան 20, Ղազարոս Կիւլեան 10, Կարապետ Աճէմեանի մահուան առթիւ Պ. Ց. Աֆարեան 20։

Այրի Տիկին Ցոլակեան 10, Տէր եւ Տիկին Թնկրեան 50, Պ. Նիկողոսեան 70։

Մանուկ Զարայեանի մահուան առթիւ, Գէորգ Սահակեան 10, Կիւլեան 10 ֆր.։

Պորտոյէն Տիկին Թումիկեան, իր ամուսնոյն՝ Սեդրակի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ՝ 250 ֆր. Ազգ Տան նոր չէնքին, 250 Աղաքատախնամին, 100 եկեղեցիին։

Պր. Ա. Ուզունեան 50 Աղք.ին, Պ. Ն. Թիւթիւնճեան 30 Աղք.ին, Դանիէլեան ընտանիք, Տիկ. Փորթոչեան, Պր. Ո. Նալպանտեան 20ական եկեղեցիին, Պր. Խաչատուրեան, Պր. Խրիմեան 10ական եկեղեցիին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոն.— «Հերոսներու Օր»ը դաշտահանդէս, 11 Ցուլիս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն–Մօռիսի ծանօթ պարտէզին մէջ, նախաձեռնութեամբ «Վարանդեան» կոմիտէի։

×

Վալանսի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի դաշտահանդէսը Ցուլիս 4ին։

×

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւ դաշտահանդէսը կիրակի, Ցուլիս 4, Վալապրի անտառներուն մէջ։

Հ. Ց. Դ.

Լիոն.— Հ. Ց. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ «Վրացեան» խումբի իր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ–Քաշանի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Յորէն Փափազեանէ 100 ֆր. Օր. Արլէթ Մինաքեանի մահուան առթիւ։

×

Պօմոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

Ողբացեալ Շիշմանեան Սիմոնի յուղարկաւորութեան առթիւ այրի Տիկին Շիշմանեան Սիրուհի, Տէր եւ Տիկին Աչեան Ցարութիւն 20ական ֆր., այրի Տիկին Գիւրճեան, Պ. Թապաղեան 10ական։

Ողբացեալ Տիրատուր Տիրատուրեանի յուղարկաւորութեան՝ այրի Տիկին Տիրատուրեան Ազատուհի 10, Նալպանեան Մարկոս 50, Տէր եւ Տիկին Տօրոմանեան Երուանդ 10։

Ողբացեալ Տիկին Իւղպաշեանի հոգեհանգստեան առթիւ Տիկին Անդրէասեան Փայլածու 5 ֆրանք։

BAIL A CEDER

Plein Centre Rue de Cléry

Ռիւ տը Փլերիի կեդրոնը սքանչելի լոֆալ մը, Բ. յարկ քոնֆեքսիոնի համար։ Խոհանոցի յարմարութիւն։

Պայմանագիրը (պայ) 9 տարուան

Հեռաձայնել՝ 236–48–12

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Մայրերու Օրուան առթիւ 27 Ցունիսին Պօմոն–լէ–Վալանսի, Լա Պուլինարա, Փ. Մեհլանի զալարագեղ անտառին մէջ (անցեալ տարուան տեղը)։

Կը խօսի (Կրընոպլէն)

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԱՐՇԱԼՈՑՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

Երթեւեկը ապահովուած է. սպասել Ահարոնեան ակումբը ժամը 10,30էն 12, իսկ կէսօրէ ետք 2էն 3։

Գեղարուեստական յայտագիր.— երգ, պար, նուագ։

Ճոխ պիւֆէ, առատ խմելիք եւ ուտելիք, շամփուրով խորոված եւ զանազան հայկական աղանդերներ։

ORIENTOURS

(TOURISME LIBANAIS)

30, Rue Monsieur-le-Prince
Paris (6e)

Tél. : 326-92-26 et 033-92-04

Դէպի

ԼԻԲԱՆԱՆ, ՍՈՒՐԻԱ, ՑՈՐԴԱՆԱՆ, ԵԳԻՊՏՈՍ եւ ԻՐԱՔ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ

ORIENTOURS

Օդանաւով երթուդարձի գին

950 ֆրանքէն սկսեալ

Արագ սպասարկութիւն

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES

de Tissus Haute Couture

et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

ՆՈՒԷՐ

Շաւիլէն Պ. Հմայեակ Տողրամաճեան եւ զաւակները իրենց կնոջ եւ մօր ցաւալի մահուան քառասունքին առթիւ 50ական ֆր. կը նուիրեն Շաւիլի Հայ դպրոցին, Շաւիլի Կապ. Խաչին, Կապ. Խաչի կայանին, Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի եւ 20 ֆր. «Ցառաջ»ի։ (Վերջին երկուքը ստանալ «Ցառաջ»էն)։

×

Շաւիլէն Տէր եւ Տիկին Նազար Նազարեան տեղւոյն Կապ. Խաչի մասնաճիւղին միջոցաւ հարիւր ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի կայանին, կարօտ երախայի մը հաշւոյն (ստանալ «Ցառաջ»էն)։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Պանեէօ–Քաշանի դպրոցի ամավերջի հանդէսը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8,45ին, Պանեէօյի քաղաքապետարանի Սալ–ոէ–Ֆէթը Ռիւ Շառլ Միլէլ։

կը նախագահէ ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն աշակերտուհեան կողմէ։

կը ներկայացուի դունաւոր ֆիլմը՝
Լեռնային լիճի գաղտնիքը
(Վախթանգ Անանեանի վէպէն)
Մուտքը ազատ է

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ կամաւոր։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին դպրոցական ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին եկեղեցւոյ կից սրահը։

Հայկական երգ, պար, արտասանութիւններ աշակերտներու կողմէ եւ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը՝ Ես մեռայ, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Հայր Գեղամի։ Հաճելի անակնկալներ։

Ծնողքները եւ բարեկամները սիրով կը հրաւիրուին։

Rallye

Կազմակերպուած Արնուվիլ – Սարսէլի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կառավարեցի խումբին կողմէ, կիրակի, Ցունիս 27։

Ռալիին համար արձանագրուիլ Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ։

Մեկնում ժամը ճիշդ 8ին, Փորթ տը լա Վիլէթէն (ապաթուառի մօտ)։ Ժամանում 13ի առեւտները։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ժամը 13էն սկսեալ Ռութ տը Շանթիյի, Նասիոնալ 16 (ցուցատախտակները կ'առաջնորդեն)։

Տաք մթնոլորտ, չամփուրով խորոված։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր հայրենակիցները Ուրբաթ, 25 Ցունիս, երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի «Հիւսիսեան» սրահին մէջ, 6 Ռիւ Ֆալանթին։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր·	
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0,50

ՇԱԲԱԹ
26
ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI
26 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12148 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 47e ANNÉE — N° 12.148

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԶՈՅԳ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

Փարիզեան չրջանի մեր զոյգ վարժարանները իրենց ամավերջի Մրցանակաբաշխութեան հանդէսները կ'ունենան այս օրերս. Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը այսօր՝ Շաբաթ, Ռէնսիի Դպրոցասէրը վաղը՝ Կիրակի:

Երկու դպրոցներն ալ զրուած են ամուր հիմերու վրայ եւ մեզի կը ներկայանան երկար տարիներու բեղուն վաստակով:

Խախտուր են Փարիզի Հայերը, որ իրենց տրամադրութեան տակ ունին հայկական զոյգ մը կրթական հիմնարկու – թիւններ, չնորհիւ Վենեսիկի Մխիթարեան Միաբանութեան եւ Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերակցութեան:

Փարիզի Հայերը իրենք չէին նախաձեռնողներն ու սկզբնական չրջանի նիւթական ծախքերը հոգացողները: Նախախնամա – կան երկնառաք նուէրներ եղան անոնք Փարիզի մեր հայրենակիցներուն համար:

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանը՝ հիմնուած 1834ին Փատուայի (Պատա – ւիոն) մէջ՝ 1846ին փոխադրուած էր Փարիզ, ուր ամբողջ քառորդ դար սերունդ կրթելէ ետք, փակուեր էր՝ իբրեւ հետեւանք 1870ի Ֆրանքեւպերման պատերազմին: 1928ին վերաբացուեցաւ Սեւրի մէջ, Սէնի ափերուն, ու ցարդ կը չարունակէ ազգապահպանման իր նուիրական առաքելութիւնը:

Դպրոցասիրացը՝ հիմնուած 1879ին Պոլսոյ մէջ՝ նուիրուած էր հայ աղջիկներու դաստիարակութեան: Իր յարկէն դուրս եկած բազմաթիւ ուսուցչուհիներ սերունդ պատրաստած են գաւառի մէջ՝ անհուն զոհողութեանց գնով:

Արմատախիլ Հայութեան հետ զաղթական դարձած՝ Դպրոցասէրը պահ մը Սելլանիկի եւ Մարսիլիոյ մէջ պատսպար – ուելէ ետք, իբրեւ վերջնական հանգրուան ընտրեց Փարիզը, ուր տասնեակ տարիներէ ի վեր կը չանայ վառ պահել ճրագը:

Փարիզահայ քանի մը բարերարներ ա – չակցեցան Դպրոցասէրի Ռէնսիի չէնքին գնման ու բարեզարդման ծախքերուն:

Ժողովրդական հանգանակութեամբ հոգացուեցաւ Սեւրի վարժարանի նոր դասարաններու սարքաւորման ծախքերուն մէկ մասը:

Եւ սակայն բաւարար ու զոհացուցիչ չէ Փարիզի Հայութեան օժանդակութիւնը մեր զոյգ վարժարաններուն: Միայն նիւթական օգնութեան մասին չէ մեր խօսքը:

Ցաւալի է հաստատել, որ տարուէ տարի կը պակսի յիշեալ դպրոցները չափազանց աշակերտներու եւ աշակերտուհիներու թիւը: Ու ասիկա՝ հակառակ այն իրողութեան, որ երկու վարժարանները ալ հետզհետէ կը բարելաւեն իրենց ուսուցման մակարդակը ամէն մարզի մէջ:

Սոյզ վիճակագրութիւն չունինք, սակայն կրնանք առանց հերքուելու վախին հաստատել թէ առնուազն 50·000 Հայեր կ'ապրին փարիզեան չրջանին մէջ:

Արդ, քանի՞ աշակերտ ու աշակերտուհի ունին մեր զոյգ վարժարանները: Կ'ափսոսանք տալու թիւերը: Պատիւ չի բերեր Փարիզի Հայութեան:

Գաղթական չէ այլեւս Հայութիւնը այս երկրին մէջ: Ականատես ենք մեր հայրենակիցներու նիւթական յաջողութեանց:

Շատ քիչեր միայն հնարաւորութիւն չունին հոգալու իրենց զաւակներուն ծախքերը յիշեալ դպրոցներուն մէջ: Անոնց համար ալ պակաս չեն բարերարները — անհատ թէ կազմակերպութիւն: Կրթական թոշակի սղութիւնը պատրուակ է սոսկ: Այդ չէ ցաւը:

Բուն ցաւը անհոգութիւնն է, անտարբերութիւնը, Հայութենէն հետզհետէ ուծանալու ճգտումը, որ կը չեչտուի տարուէ տարի:

Ազգապահպանում, հայապահպանում կը հոլովենք կէս դարէ ի վեր: Դպրոցը լաւագոյն միջավայրն էատոր համար:

Ո՛չ տանք մեր զոյգ վարժարաններուն՝ հոն ղրկելով մեր զաւակները:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՄՏԱՀՈԳ ՉԷ

Ժան Ֆերնիօ, մօտ մէկ ժամ հարցաքննեց Նախագահ Փոմփիտուն, որ ժըպտուն եւ որոշ չափով լաւատես պատասխանեց եղած հարցումներուն: Յաջորդաբար խօսելով կարգ ու կանոնի, պինեռու, հանգստեան տարիքի, Եւրոպայի, լիսէներու եւ ձախին մասին, Նախագահը նախ չատագովեց ոստիկանութիւնը եւ ընդունելով հանդերձ թէ չարդարացներ չգոյին լարուածութիւնը, յայտնեց թէ կրնայ չէ տեւաբար վարկաբեկել ապահովութեան ուժերը: Փոմփիտու կողմնակից է կարգ ու կանոնի, որքան ալ որ բարդ ըլլայ: Ընկերային գետնի վրայ Փոմփիտու պիտի որ Ապրիլին եւ Մայիսին յաւելումներ եղած են, կը յուսայ որ Ցունիսին աւելի լաւ եղած կ'ըլլայ վասնզի վառնգաւոր սահմանը պէտք չէ անցնիլ: Նախագահը կ'ըսէ թէեւ թէ դիները բոլոր երկիրներու մէջ կ'աւելնան, ինչ որ անչուշտ մխիթարութիւն մը չէ: Հանդիսաւոր տարիքը կարելի չէ մէկ անգամէն իջեցնել: Վարժարաններու մէջ կարգապահութիւն պէտք է եւ հարկ է կարգի բերել այն դասատուները, որոնք քաղաքական բեմ կը կարծեն իրենց ամպիոնը, հակառակ պարագային դուռը դնել: Եւրոպան կարողութեանց պահեստանոց մըն է Նախագահին համար, որ կը խօսի նաեւ Անգլիոյ մասին: Ալժերիոյ չուզեր նախապատուութիւն տալ, բայց չուզեր նաեւ դուրս ձգել այն երկիրներ – րու չարքէն, որոնց հետ Ֆրանսա սերտօրէն կը գործակցի: Գալով ձախին, Նախագահը գոհ է որ ոչ–համայնավար ձախ մը կազմուած է բայց երկու պայման կայ որ յաջողի.— նախ, Ընկերվարական կուսակցութիւնը պէտք է իրական ընկերվարական վարդապետութիւն մը կառուցանէ եւ երկրորդ՝ պէտք է տարբերի համայնավար կուսակցութենէն:

Իր եղրակացութեան մէջ Նախագահ Փոմփիտու կ'ըսէ.— Երբ 1969ին ընտրուեցայ, ինծի խոստացած էին սարսափելի աչուն մը, յետոյ չատ դժուար վերամուտ մը, ապա խառնակ գարուն մը, յետոյ տաք ամառ մը, յետոյ կրկին չատ դժուար վերամուտ մը, յետոյ խառնակ գարուն մը — քիչ մը ունեցանք: Հիմա, դուցէ՝ տաք ամառ մը եւ չատ դժուար վերամուտ մը: Կը վարժուիս, եւ ի վերջոյ, խորապէս կը հաւատամ որ Ֆրանսան այնքան ալ դէշ չերթար եւ երբ կ'ըսեմ կեցցէ՛ Ֆրանսան, մաղթանք մը չէ, հաստատում մըն է»:

«Յուզումով կ'ուզեմ իմ խորին գնահատանքս յայտնել այս փառապանծ տօնակատարութեան յաջողութեան համար, որով ոչ թէ սուգի, այլ յաղթանակի տօն մը դարձաւ Ապրիլ 24ը: Յաղթանակի՝ հայ ազգի յաւերժութեան եւ մեր անխախտ հաւատքին: Ապրիլեան բիւրաւոր վկաներու նահատակութիւնը շարունակ – կութիւնն է վարդանանց պատերազմի մարտիրոսներուն, որոնց արիւնին առջեւ մեր անգերազանցիկ պատմիչը եղիշէ գեղեցիկ խորհրդածութիւն մը կը կատարէ, զոր ես ալ այսօր կ'ուզեմ ձեր ուշադրութեան յանձնել: Ջուգութիւն է մայր քարեաց, անզուգութիւն ծնող չարեաց: Միութիւն, սէր, այս է որ մեզ կը բարձրացնէ, ամէնեսս անխտիր եղբայրօրէն, մեր մարտիրոսներու սուրբ արիւնով մկրտուած, սիրենք գիրար, ամէն մէկը նկատելով իբրեւ մասնիկ մը մեծ Հայութեան: Այո, արժանի ենք ապրելու իբրեւ ազգ, նաեւ ընդլայնած հայրենիքի մը մէջ, ընդլայնած սահմաններով հայրենիքի մը մէջ, ուր թագաւորէ սէրը, և Հայը ապրի իր շինարար կորովով իբրեւ աստուածապաշտ եւ բրիստոսասէր ժողովուրդ, յաղթանակէ յաղթանակ բարձրանալով»:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ
(1965, Ապրիլ 24, Միլանօ)

ՄԵԾ ՍԻՐՏԸ ՈՐ ԼՈՒԵՑ

Միայն չատ մեծերը կրնան այնքան պարզ ու համեստ ըլլալ, որքան էր մեր կարդինալը:

Այնքան պարզ ու համեստ, որ չուզեց բազմիլ Ս. Պետրոսի գահը: Աթոռները չէր սիրեր: Իրմով էր միայն որ փոքր ժողովուրդ մը՝ Պետրոսի յաջորդ մը կըրնար ունենալ, որու վիճակուած է վարել աւելի քան 500 միլիոն հպատակ ունեցող կայսրութիւն մը: Բայց, Կարդինալ Աղաճանեան չկրցաւ, պահ մը, միայն պահ մը, մոռնալ իր համեստութիւնը ի չար՝ իր ժողովուրդի փառքին:

Մնաց սակայն, ոչ միայն բացառիկ մտքի տէր հոգեւորական մը, այլեւ պարզակէս անոյշ ժպիտով Հայ մը, որ երբեք չմոռցաւ ապրիլեան տխուր մեղեդին:

Հոգեւորականը, Հայը, այլ մանաւանդ՝ մարդը, զոր կ'ոգեկոչենք այսօր, պարծանք ու տրամութիւն տուաւ իր ժողովուրդին: Պարծանք՝ վասնզի իր ժողովուրդը հպարտ էր իր այս մեծ զաւակով, որ յարգանք ու հիացում կը պատճառէր քրիստոնեայ աշխարհին: Տրամութիւն նաեւ, վասնզի դառն է ճակատագիրը այն ժողովուրդին, որ իր մեծ զաւակները չտայլօրէն կը տրամադրէ ուրիշ հայրենիքներու, Ամերիկաներէն մինչեւ Ֆրանսա, ու մինչեւ Վատիկան: Հոն ալ սակայն, Կարդինալ Աղաճանեան մնաց միշտ նոյն հարազատ Հայը, որ նախընտրեց ապրիլ Լեւոնեան վարժարանի իր փոքրիկ յարկաբաժնին մէջ, քան վայելել վատիկանեան պալատներու չքեղութիւնը: Բացառիկ զարգացման տէր, այս հմուտ եկեղեցականը, պատեցաւ աշխարհէ աշխարհ, բայց սրտին խորը պահեց միշտ արմատախիլ ժողովուրդի մը վիշտն ու կարօտը, Ախլեղեայէն մինչեւ Հռոմ:

Ցաւիտենական հանդիստը գտաւ, յաւիտենական Քաղաքին ծոցը, Հայոց Ս. Նիկողայոս եկեղեցւոյ մէջ, ուր առաջնորդեցաւ Ս. Պետրոսի արարողութենէն եաք:

Հոն, վերջին անգամ, Հայկ. չարականն ու թախծոտ սրտերու լուռ աղօթքը, հրաժեշտ կուտային իրեն, Կարդինալ Աղաճանեանի՝ հոգեւորականին, Հայուն, Մարդուն, վերջապէս՝ այն մեծ սրտին, որ լռեց:

Ա. Մ.

ՀԱԽԱՏԱՐՄՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՆԻՇԸ

(ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ)

—o—

Հայ մըն էր մինչեւ ծուծը: Ծնած կովկասի լեռներուն մէջ, կազմուած այն դպրոցներուն մէջ, ուր աղգայնականութիւն կը ծորի, Այրուբենի 36 տառերուն իւրաքանչիւրին ընդմէջէն:

Մեծ հմայքով Հռոմէացի մըն էր, ինչպէս միայն կրնան ըլլալ Վատիկանի Հռոմէացիները, կառչած հաւատքին, Ս. Պետրոսի Աթոռին, եւ թրծուած առաքելութեամբ մը, որուն ամբողջ մեծութիւնը եւ տարողութիւնը գիտեն:

Էր նաեւ, Լիբանանցի մը, որ լիբանանեան հպատակութիւնը ընդունած էր Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքարանի Գահակալի իր ընտրութեան առթիւ, եւ որ պահեց մինչեւ իր մահը, ինչպէս նաեւ անհուն սէր մը այս երկրին նկատմամբ, որ ընդունած էր հայրենակիցները 1915ի մեծ ջարդերու վաղորդայնին, եւ դանոնք դարձուցած ամբողջական քաղաքացիներ:

Ընել ներբողականը բարձրաստիճան եկեղեցականի մը, որ քիչ մնաց Պապ ըլլար, կարդինալի մը, որ դրաւեց Վատիկանի երկրորդ Աթոռը, որ պատասխանատու պաշտօններով՝ վստահուած իրեն՝ իրարու յաջորդող Պապերու կողմէ, երեւան եկաւ իրրեւ հաղուագիւտ կարողութեամբ անհատ մը, եկեղեցիի իրական իշխան մը, իր տիտղոսը արժեւորել գիտցող մը, որ իրրեւ հայ կաթողիկէներու պատրիարք այդ կաթողիկասական աթոռին տուաւ աննախընթաց փայլ մը, մեր կարողութենէն դուրս է: Ի վիճակի չենք այս յօդուածին սահմաններուն մէջ տալ իրեն իր արժանիքին համեմատ յարդանքի տուրք մը: Պիտի զոհանանք սեղմ դիծերով ներկայացնել մարդը, որ եղաւ հանճարեղ քաղաքագէտ, հասկացողութեան տիպարը, որուն համար բոլոր տառապանքները զաղտնիք չունէին, ինք որ այնքան տառապած էր եւ որ երեւան կը հանէր մարդկային տառապանքները եւ դժբախտութիւնները, կը հասկնար զանոնք եւ կը փորձէր բոլոր միջոցներով թեթեւցնել:

Աղաճանեան ունէր նաեւ իր առաւելութիւններուն թերութիւնները. ան կ'արհամարհէր առելութիւնը, չարութիւնը եւ դէմ էր խռովարար հոսանքներու: Ան զգացած էր անոնց յառաջացուցած ցնցումը աշխարհի չորս կողմը, եւ ճնշուած էր պայքարելու անոնց դէմ: Այս հոսանքներուն դէմ իր պայքարին մէջ ան ոչ մէկ զիջում կ'ընդունէր, բացի դէմ յանդիման մտաւորականներու, արուեստագէտներու, տարուած այդ չարժումէն, եւ որոնց կը ներէր:

Ան գրականութեան եւ գրագէտներուն հանդէպ ունէր մասնաւոր տկարութիւն մը: Ու բազմալեզուագէտ, հմուտ ծանօթ փիլիսոփայութեան եւ գրականութեան բոլոր երկիրներուն, մանաւանդ այն երկիրներուն, որոնց լեզուն կը խօսէր ու կը գրէր — տասնեակ մը, եթէ չենք սխալիր — իր հաճոյքն էր խորացնել իր գիտելիքները: Կարդալ ու մեկնաբանել գործերը ռուս, հայ, գերմանացի, իտալացի, վրացի, աղրպէյճանցի հեղինակներուն, ու դեռ ի՞նչ գիտանաք: Նուիրուիլ՝ պաշտամունքին — թող այս բառը ներուի մեզի — մանրանկարներու, հին թուղթերու, հին ասոյթներու, հին գիրքերու: Բոլոր գրչագիրներուն, որոնք լուսաւորած են հայկական մանրանկարները: Ու կարդինալին այնքան վառ հետաքրքրութեան իրր յարդանք չէ՞ր, որ Վենետիկի Մխիթարեան հայրերը հրատարակեցին այն սքանչելի հայկական մանրանկարչութեան albumը, որ անկիւնադարձ մըն է եւ իրական կոթող մը կրաֆիք արուեստներու:

Աղաճանեան ունէր ուրիշ պաշտամունք մը — կրկին ներողութիւն — բարեկարգութեան պաշտամունքը: Ան հաւատարմութեան կը կապէր, խորունկ իմաստ մը: Ան էր եւ մնաց մինչեւ իր վերջին չունչը հաւատարմութեան խորհրդանիշը: Իր Աստուծոյն, իր Եկեղեցւոյն, իր ցեղին, իր ժողովուրդին, մարդուն՝ «ստեղծուած Աստուծոյ պատկերին նման»:

«Այգ» ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱՓ

ՀՆԴԿԱՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՕՃԱԽԸ

—o—

Պատմական աղբիւրներու համաձայն, հնդկահայ առաջին կրթական հաստատութեան հիմնադիրն է եղած Յ. Շմաւոնեան, հայ անդրանիկ թերթին խմբագիրը, որ 1793ին Մատրասի մէջ կը հիմնէ դպրոց մը: Սակայն աւելի կարեւոր դեր կը կատարէ 1798ին կալկաթա բացուած Ցարութիւն Գալուստեանի դպրոցը, որ մօտաւորապէս 25 տարի չարունակելով իր դոյութիւնը, ձեռք կը ձգէ զգալի յաջողութիւններ: Հոն ուսում կը ստանան ոչ միայն հնդկահայ, այլ նաեւ պարսկահայ երախաներ: Շրջանաւարտներէն են Յովհ. Աւդալեան, Մկրտիչ Էմին, Մինաս Բարսեղեան, Ցարութիւն եւ Մինաս Աղանուրեան, որոնք, յետագային, մեծ ջանք կը թափեն, որպէսզի կրթական գործը նոր բարձրութեան վրայ հասնի, իրենց գաղութին մէջ:

Այսուհանդերձ, կրթական գործին փառապսակը հանդիսացաւ Կալկաթայի «Մարզասիրական ձեմարանը», որ կը չարունակէ բարերար դեր կատարել ներկայիս եւս, Հնդկաստանի հայ գաղութին մէջ:

Ձեմարանը բանալու առաջին գաղափարը յղացած է հնդկահայ բարերար Աստուածատուր Մուրատխանեան, որ 1797 Յուլիս 30ին այդ նպատակին իրագործման համար կը կտակէ 8000 ռուփի: Բարերարին մահէն ետք ծրագիրը իրակայացնելու պարտականութիւնը կը ստանձնէ ուրիշ բարերար մը՝ Մնացական Վարդանեան, հաստատուած գումարին վրայ աւելցնելով 3000 ռուփի եւս: Սակայն անոր մահուան հետեւանքով գործը կը ձգձգուի:

Վերջապէս 1821 Ապրիլ 2ին կը բացուի «Մարզասիրական ձեմարանը», որ նոր թափ մուխթիւն եւ աշխուժութիւն կը բերէ գաղութին: Անոր չուրջ կը հաւաքուին շրջանի մտաւորականները: Շուտով ձեմարանին կը միացուի Ցարութիւն Գալուստեանի դպրոցը: Այս վերջինը կը դառնայ անոր առաջին տեսուչը, մինչեւ իր մահը՝ 1833:

Այդ ժամանակաշրջանին կատարեալ մոռացութեան էր մատնուած կամ սպմնային վիճակի մէջ կը գտնուէր աղջիկներու ուսուցման գործը Արեւմտեան եւ Արեւելեան Հայաստանի մէջ: Ի պատիւ Հնդկահայութեան պէտք է յիշատակել, թէ անոնք այս հարցին մէջ ցոյց տուին առաջին օրինակը՝ ձեմարանի կողքին առեղծելով աղջիկներու բաժին մը:

1843ին, այսինքն կրթարանի հիմնադրութենէն քանեւհինգ տարի ետք, կը հրատարակուի ձեմարանի կանոնադրութիւնը՝ անգլերէն եւ հայերէն: Այս ձեւով կը կարգաւորուի գպրոցի ներքին կեանքն ու ուսուցման եղանակը: Կրթական գործը, ինչպէս նաեւ գաղութին ներքին կեանքին որոշ երեւոյթները ուսումնասիրելու եւ վերջնական եզրակացութիւններու յանգելու համար այդ կանոնադրութիւնը չատ կարեւոր վաւերագրական փաստաթուղթ է, եւ ես չատ դոհ եմ, որ յաջողեցայ 75 տարիէ ի վեր կորսուած նկատուած այդ կանոնադրութեան բնագրին պատճէնը Երեւան տանիլ՝ յանձնելու համար Մատենադարանին:

Կանոնադիրը ցոյց կուտայ, որ մշակուած է ուսուցման եռաստիճան եղանակը՝ համաձայն տարիքի առանձնայատկութիւններու: Ձեմարան կ'ընդունուէին հինգ տարին լրացուցած երախաները՝ աղջիկ եւ տղայ, որոնք մինչեւ ութ տարեկանի աւարտին սորված են զուարճալի եւ սրամիտ խաղեր, ազգային երգեր եւ պարեր, ծանօթացած են գոյներու աշխարհին, զբաղած նկարչութեամբ, կատարած չրջապտոյտներ եւայլն: Երրորդ ուսման տեւողութիւնը ութ տարի էր՝ 10–18 տարեկան:

Հոս ուսման հոլովոյթին կը մխրճային աստիճանաբար բարդ դարձող նիւթեր: Այսպէս, օրինակ, Հայոց գրականութիւն, կրօնքի պատմութիւն, բարոյական իմաստասիրութիւն, չափ ու կշիռի տեսութիւն, ծովային ուղիներու աշխարհագրութիւն, հայ ազգի պատմութիւն, անգլերէն, պարսկերէն եւ պենկալերէն: Աղջիկները կը սորվէին նաեւ հիւսել եւ կարել, իսկ տղաքը՝ մարմնամարզութիւն, ռըկպի, ուռնագնդակ, ըմբշամարտութիւն, ձիավարութիւն եւայլն:

Ձեմարանը ունէր ներկայ ըմբռնումով դիւերօթիկի նկարագիր: Անոր սաները հանդիսան ու ճաշերը կ'ապահովէին յատուկ չէնքերու մէջ: Ուսման եւ յարակից ծախքերը կը հոգային ծնողքները, վճարելով հայ համայնքի ընդհանուր ժողովի ճշդած ամսական գումարը: Ամէն տարի 40 ընդունակ երախաներ (30 տղայ եւ 10 աղջիկ) ձրիաբար կ'ընդունուէին ճեմարան:

Կրթարանի պատասխանատուն էր տեսուչը, որ իր կարգին, հաշուետու էր Հոգաբարձութեան, բաղկացած չորս անձերէ: Տեսուչն ու Խորհուրդի անդամները կ'ընտրուէին հայ համայնքի ընդհանուր ժողովին կողմէ, որու առջեւ իրենց հաշուետուութիւնը կը կատարէին այս վերջիններս, ամէն եռամսեայ:

Ցատկանշական է այն փաստը, որ ուսուցման երրորդ աստիճանի վերջին երկու տարիներուն նախապատրաստական յատուկ դասընթացքներու կը հետեւէին դպրոցի խոստմնալից աշակերտները: Ասոնք, յետագային, համաձայն իրենց հակումներուն, բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու համար կ'ուղարկուէին Քէմպրիճ, Սորպոն եւ Հարուրբրա համալսարանները:

Ձեմարանի հեղինակութիւնը այնքան կը բարձրանայ, որ չուտով իրենց դուռները կը փակեն Հնդկաստանի միւս հայ կեդրոններու կրթարանները՝ Մատրաս, Պոմպէյ, Զիչըրա, Պաթավիա, եւ իրենց դրամագլուխները տրամադրելով ճեմարանին, իրենց սաները կ'ուղարկեն հոն:

Սակայն կրթարանը պէտք ունէր սեփական տպարանի մը, քանի որ չատ հեռու դանուելով հայ իրականութենէն, պէտք էր իր սեփական ուժերով հրատարակէր դասագիրքեր եւ այլ տպագրական թուղթեր: Ասոր անհրաժեշտութիւնը ըմբռնելով է, որ գաղութի մտաւորականութիւնը կը լծուի աշխատանքի եւ արդէն 1824ին, Ցունուար մէկին, Պօղոս Յորդանանեանի ջանքերով կը հիմնուի ճեմարանի տպարանը, որ կարեւոր չափով կը նպաստէ կրթական գործի բարելաւումին: «Մարզասիրական ձեմարան»ը կը դառնայ գաղութի մտաւորական չարժումին կեդրոնը, մէկ կողմէ նորահաս սերունդին տալով կրթութիւն, միւս կողմէ մայրենի լեզուով ջամբելով մարքի սնունդ: Այս տպարանէն դուրս եկան յատկապէս Մեսրոպ Թաղիադեանի հայագիտական արժէքաւոր գործերէն չատերը, ինչպէս նաեւ անոր խնամքով խմբագրուած պարբերականները, որոնք մեծ դեր խաղացին

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՕՅԱԿԱՆ

— Ղուկաս էֆէնտի, եկուր սա կնոջ փափաքը կատարենք, թող ելլայ Սամսոն երթայ, քանի մը ամիս մնայ, արդէն անկէց աւելի չի կրնար մնալ հոն, եաքը ուզէ չուզէ նորէն հոս պիտի դայ, դոնէ ես պզտիկ մնացած չեմ ըլլար:

— Թող երթայ էֆէնտիմ, ո՞վ արդելք կ'ըլլայ իրեն, դուն ալ փարա չատ ունիս նէ՝ ամուսնոյն ամսականները վճարէ, նոյնիսկ եթէ կ'ուզես, յաւելում մըն ալ ըրէ, քու գիտնալիք բանդ է: Ես ձեռքերս կը լուամ ու կը քաշուիմ:

Քերովբէ էֆէնտի զգաց թէ անկարելի պիտի ըլլայ Ղուկաս էֆէնտին համոզել, ուստի խօսքը փոխեց:

— Ձանըմ, հիմա վազ անցիր այս խօսքերէն, հիմակուհիմա քիչ մը առեն ալ դինքը կը խաղցնենք, այսօր վաղը կ'ըսենք, նայինչ ինչ կ'ըլլայ:

— Աղէկ, աղէկ, — պատասխանեց Ղուկաս էֆէնտի, որ արդէն իր ծրագիրը պատրաստած էր մտքին մէջ:

Հետեւեալ իրիկուն իսկ վաճառականը դնաց Սարը եար, իր քենիին տունը:

— Սնտուկները կապեցի՞ր, քէզբերէդ չինել տուի՞ր, հարցուց երբ առանձնացան:

— Ղուկաս էֆէնտի, հազար անդամ աղաչեցի, որ այդ մասին հետս կռտակ չընես, եւ եթէ դիս չես յարդեր, դոնէ քրոջս համար, թող որ միտքս դրածս դործադրեմ, որովհետեւ այս կեանքը անկարելի է չարունակել... աղաչեց խեղճ կինը՝ պաղատագին չեչտով մը:

Բայց վաճառականը այդ տեսակ խօսքերէ յուզուող մարդ չէր եւ պաղարիւնութեամբ պատասխանեց.

— Կատակ չեմ ըներ, միայն թէ քիչ մը ցաւ ղգացի, որ վերջնական որոշումը տալէդ ետքը, փոխանակ ինծի յայտնելու, դացեր Քերովբէ էֆէնտիին յայտներ ես... բայց ասոր համար ալ քեզի դէմ քէն չեմ պահեր... արդէն իրաւունք ունիս այդպէս ընելու, քանի որ Քերովբէ էֆէնտի ամուսինիդ չորպաճին է...

— Ի՞նչ, մեր տեսակցութեան մասին քեզի խօ՞սք բացաւ, հարցուց Երանիկ թեթեւօրէն կարմրելով:

— Հապա, երէկ խեղճ մարդը խելքը գլխէն թռցուցեր է, վազելով վրաս եկաւ ամէն բան պատմեց, բերնին ջուրերը վազցուցեր ես...

Եւ Ղուկաս էֆէնտի չարաճճի ակնարկ մը ուղղեց իր քենիին, որ չփոթութիւնը ծածկելու համար գլուխը մէկ կողմ դարձուց. յետոյ տեսնելով որ լուութիւնը իրեն յանգաւորի մը երեւոյթ պիտի տար, ըսաւ.

— Այո, գացի Քերովբէ էֆէնտին տեսայ, բայց խելքը գլխէն թռցնելու, բերնին ջուրերը վազցնելու բան չկայ, պարզապէս ուզեցի հասկնալ, որ ամուսինս որո՞ւ պաշտօնեան է, ամսականը ուրկէ՞ կ'առնէ. ան ալ պատասխանեց, որ իր պաշտօնեան է, թէ գործէն գոհ է եւ թէ ամսականը ինք կը վճարէ: Մինչդեռ դուն ուրիշ կերպով պատմեցիր գործը:

— Կը ներես, քեզի խաբեցի, պատասխանեց վաճառականը, ի՞նչ ընեմ, քեզի այնչափ կը սիրեմ, որ երբոր Սամսոն երթալու դիտաւորութիւն յայտնեցիր, խելքս գլխէս գնաց, բերնիս եկածը ըսի: Հիմա քեզի աւետիս մը տա՞մ...

— Ի՞նչ աւետիս, հարցուց Երանիկ կասկածոտ չեչտով մը:

— Սամսոն երթալուդ պէս, ամուսինիդ ամսականը կ'աւելնայ, գիտցած ըլլաս, երէկ Քերովբէ էֆէնտին այնպէս ըսաւ... երկու ոսկի յաւելում պիտի ընէ եղեր: Կարծեմ եթէ այցելութիւն մըն ալ տաս, փոխանակ երկուքի՝ չորս ոսկի յաւելում կ'ըլլայ ամսականին վրայ:

Վաճառականին այս վերջին խօսքերը բոլորովին խռովեցին Երանիկը, որ սկսաւ վախնալ, թէ իր ու Քերովբէ էֆէնտիի միջեւ անցած բոլոր մանրամասնութիւնները տեղեակ էր քեռայրը: Եւ սակայն ուզեց ամէն բան հասկնալ եւ ստիպել Ղուկաս էֆէնտին, որ իր բոլոր գիւցազները ըսէր, ուստի պատասխանեց.

— Չեմ գիտեր ինչ ըսել կ'ուզես, լեզուիդ տակը բան մը կայ, զոր բացէ ի բաց չես ուզեր յայտնել... եթէ ըրած այցելութեանս մասին է, արդէն բացատրեցի թէ ինչու համար գացեր էի Քերովբէ էֆէնտիի զրասենեակը, եւ, կարծեմ, ըրածիս մէջ անվայել բան մը չկար:

— Բնաւ երբեք, ո՞վ ըսաւ թէ անվայել բան է ըրածդ, գացեր ամուսինիդ ամսականը ապահովեր ես... հիմա դուն ե՞րբ ճամբայ ելլելու միտք ունիս, ինծի ան ըսէ:

— Եթէ հրաման տաս, Ղուկաս էֆէնտի, պատասխանեց Երանիկ ձայնը անուշցնելով, ես կ'ուզեմ որ քոյրս հոս չեկած մեկնիմ, լաւագոյնը այս կ'ըլլայ, թէ ինծի եւ թէ քեզի համար, կը խնդրեմ այս մասին մի հակառակիր ինծի, մտածէ, որ աղջիկ զաւակ մը ունիմ, որուն անունը պէտք չէ արատաւորուի օր մը իր մօր պատճառով... քու աղջիկներուդ սիրոյն թող տուր, որ երթամ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԳՐԻԳՈՐ Պ. ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

ՀՈԳԻՈՑՆ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԵՐԵՍՈՒՆԴԻ ԱՌԹԻՒ

—o—

ՀՌՈՄ (Ցառաջ).— Ամսոյս 16ին, Զատկուընթերցի օրը, Ուրբանեան վարժարանի եկեղեցիին մէջ, ժամը 18,30ին, մատուցուեցաւ հանդիսաւոր պատարագ՝ մասնակցութեամբ 12 միսիոնար եպիսկոպոսներ – րու եւ 12 վարդապետներու:

Լատինական ծէսով մատուցուած այս արարողութեան կը նախագահէին Կարդինալ Անճելօ Ռոսսի, յաջորդ երջանկայիշատակ մեր հայ Հայրապետին, եւ Իպ-

---

հայ իրականութեան մէջ, իրրեւ յառաջդիմ երեւոյթ:

Մինչեւ ԺԹ. դարու 80ական թուականները, շուրջ 60 տարի, Կալկաթայի Մարսիլիականը կ'ապրի կազմաւորման եւ բուռն վերելքի ժամանակաշրջան մը, կրթելով հարիւրաւոր հայ պատանիներ եւ մեծ ծառայու – թիւններ մատուցանելով հնդկահայ մը – չակոյթին: Ձեմարանի նախկին սաներէն չատեր կը դառնան բանաստէր, ճարտասանագէտ, բժիշկ, ուսուցիչ, պետական գործիչ, արհեստաւոր, վաճառական եւայլն: Առնդմէ էին բանաստէր Մեսրոպ Սեթեանց, բժիշկ եւ պետական պաշտօնեայ Ստեփանոս Յովսէփեան – Մանուկեանց, Սարգիս Թադեւոսեան – Աւետումեանց, ճարտարապետ Գալուստ Վարդանեան, ձեմարանի տեսուչներ Գէորգ Թուրեան, Դաւիթ Դաւթեան եւ ուրիշներ:

Մինչեւ ներկայ դարու 20ական թուականները կրթական օճախի ներքին կեանքը կը կորսնցնէ իր նախկին աշխուժու – թիւնը եւ գաղութի թիւի նուազումին հետեւանքով կը պակսի աշակերտութիւնը, սակայն 1930էն եառ ան կ'արձանագրէ ստիճանական վերելքի նոր շրջան մը: Յատկապէս Հնդկաստանի անկախութեան հռչակումէն եառ, երբ Կալկաթայի Հայութիւնը, իրրեւ ազգային փոքրամասնութիւն, կը ստանայ «ահմանադրական որոշ արտօնութիւններ», ձեմարանը կը բոլորէ իր ծաղկման երկրորդ շրջանը: Կ'աւելնայ ոչ միայն անոր աշակերտութեան թիւը, այլեւ Դաւիթ Դաւթեանի ջանքերով դարձեալ կը բացուի աղջիկ – ներու բաժինը: Դասաւանդուած նիւթերու շարքին է Հայաստանը: Մեծ աշխատանք կը կատարէ ճեմարանի նախկին Սաներու Միութիւնը: Ոմանց ճիգով կը վերահաստատուի տպարանը եւ 1950էն մինչեւ 1956 կը հրատարակուի «Նոր Աղբար»ը:

Ճեմարանի այժմու տեսուչն է Վահան Փօլատեան:

Վ. ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ

նատիոս–Պետրոս Պաթմանեան Կաթողիկոս–Պատրիարքը, որ կը կրէր հայկական ծէսին պատշգամի զգեստները:

Մատուռը լեցուն էր հրաւիրեալներու բազմութեամբ: Ներկայ էին 18 կարդինալներ՝ Կարդ. Զէնդօ, Զիզոնիանի, Մարելլա, Տէ Գոսթա Նունէս, Անդոնիութթի, Վիլլօ, Պելդրամի, Կարրոն, Տը Ֆիւրստենպէրկ, Սամորէ, Բարէնդէ, Տելլ–Ակուա, Սթաֆֆա, Վանյոցցի, Պերթոլի, Օտտի, Վիլլարնաս, եւ քանի մօտ եպիսկոպոսներ, արեւելեան պատրիարքութեանց ներկայացուցիչներ, գրեթէ բոլոր Լատին եւ Արեւելքցի միաբա – նութեանց մեծաւորները կամ ներկայացուցիչները, բազմաթիւ Հռոմէաբնակ Հայեր, Անարատ Յղութեան միաբանութեան հայ մայրապետներու վարչական կազմն ու մայր տան անդամները ու նորընծաները, ողբացեալ Հայրապետին քոյրը՝ Տիկին Լիզա Աղաճանեան, Լեւոնեան վարժարանի մեծաւորները: վարդապետները եւ ժառանգաւորները, բազմաթիւ դեսպաններ այլազան ազգերու: Եկեղեցւոյ վերնատունը զբաւուած էր Ուրբանեան երեք վարժարաններու 500 աշակերտներու կողմէ, որոնք կատարեցին լատին նուագս պատարագին երգեցողութիւնը:

Աւետարանի ընթերցումէն եառ, Հատատափիւռ Ժողովի քարտուղարը, Սեբաֆիօ Բինյեատլի, հակիրճ դամբանական մը խօսեցաւ, իտալերէն լեզուով, վեր հանելով Կարդինալ Աղաճանեանի անձը, որպէս Ս. Եկեղեցւոյ (իր ընդհանրական ըմբռնումով) կարկառուն մէկ զաւակը, որ իր կեանքով եղաւ ընտիր քար մը սոյն եկեղեցւոյ մարմնոյն կազմաւորման մէջ: Ցետ ցոյց տալու, այլազան մէկ – ներով, թէ ո՛րքան ան գնահատուած էր սրբազան պապերէն, նոյն Արքեպիսկոպոսը պոսը աւելցուց թէ իրեն համար, վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին ապրող կարդինալներու մէջ, սրբութիւն բուրող չորս կարդինալներէն մին եղած էր, ըստ իր անձնական տպաւորութեան. ասոնք էին՝ Միլանոյի Արքեպիսկոպոս՝ Կարդ. Շիւսթէր, Ֆիրենցէի Արք. Կարդ. Տելլա Գոսթա, վատիկանեան մատենադարանի նախկին տնօրէն՝ Կարդ. Մերքաթի եւ ողբացեալ Կարդ. Ազաճանեան, որուն հինգ տարի աշխատակիցը ըլլալու բախտն ունեցեր էր ղամբանականը խօսող Արքեպիսկոպոսը:

Իգնատիոս Պաթմանեան Կաթողիկոս–Պատրիարքը, Ֆրանսերէն լեզուով խօսեցաւ երկրորդ դամբանականը:

Պատրիարքը, որ իր խօսքը կ'ուղղէր կարդինալներու, դիւանագիտական մարմնոյ անդամներուն եւ օտար բազմութեան, համառօտ նկարագրութիւնը տուաւ երջանկայիշատակ հայրապետին եկեղեցական գործունէութեան:

Այլազան դէպքերու եւ օտար անձնաւորութեանց վկայութիւններու մէջբերումով, յարմար եւ տպաւորիչ խորհրդածութիւններով, կենդանի եւ իրական դիմագիծը պատկերացուց աշխարհահռչակ Հայրապետին:

Հայ եկեղեցւոյ անբասիր եւ սրբակենցաղ վարդապետ, իմաստասիրութեան եւ աստուածաբանութեան փրոֆեսէօր, դասատիարակ հայ ժառանգաւորներու, եպիսկոպոս եւ կաթողիկոս – պատրիարք հայ եկեղեցւոյ, ծիրանափառ հայրապետ յաչս հսկայ կաթողիկէ աշխարհին, նախագահ հատատափիւռ Ս. Ժողովին, որմէ կախում ունին բոլոր կաթողիկէ միսիոնարական չարժումները որ կը կենդանացնէ աւետարանական քարոզութեամբ աշխարհի չորս հողմահասերը եւ որուն իրատասութեան կապուած են 800է աւելի եպիսկոպոսներ եւ թեմակալներ, որոնք կը հովուեն բազմաթիւ տասնեակ միլիոն հաւատացեալներ... այս եւ ասոնց նման կարեւոր պատասխանատուութեանց մէջ, Կարդինալ Ազաճանեան, երէկուան Ալբերգիայի փոքրիկ հայ պատանին, փառաւորապէս պանծացուց — առանց մատնելու ճշմարտութիւնը — զտարիւն Հայու մարդուր դիմագիծը եւ հայ եկեղեցականի սրբազան պաշտօնը:

Պաթմանեան Պատրիարքը, կէս միլիոն կաթողիկէ հաւատացեալներու ներկայացուցիչներու առջեւ, որոնք յայտնի յուզումով կը հետեւէին դամբանականին, ապա նոյն վարանումի յայտարարեց թէ սուզը որ պատեց ամբողջ քրիստոնեայ աշխարհը՝ մահով Կարդինալ Ազաճանեանի՝ քիչ անգամ ունեցած է նման համեմատութիւններ վերջին ժամանակներու ընթացքին:

Տպաւորիչ դամբանականէն եառ, կատարեալ տարեց հանդստեան պաշտօնը: Լեւոնեան հայ վարժարանի ժառանգաւորները յուղիչ նրբերանդներով երգեցին արարողութեան չարականները:

Պատարագէն եառ, Պաթմանեան Պատրիարքը եւ Լեւոնեան վարժարանի մեծաւորները, Կարդինալ Ռոսսի հրաւէրին վրայ, ընթրեցին Ուրբանեան վարժարանի աշակերտութեան հետ:

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆ ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՌԱՏԻՈԿԱՅԱՆԷՆ

Կիրակի օրը, 20 Յունիս, Վատիկանի ռատիոկայանէն սփռուեցաւ հայածէս ձայնաւոր պատարագ, որ մատուցուեցաւ Ներսէս Ծ. Վ. Սեթեանի կողմէ, կարդինալ Գրիպոր–Պետրոս Աղաճանեանի հոգւոյն համար:

Բազմաձայն պատարագի երգեցողութիւնները կատարեցին հայ ժառանգաւորացի աշակերտները:

Պաթմանեան Պատրիարքը, որ ընդունուեցաւ Ռատիօ–Վատիկանի տնօրէնի կողմէ, խօսեցաւ օրուան քարոզը, ոգեկոչելով անգամ մը եւս, ի լուր մեր հայ հաւատացեալներուն, դէմքն ու գործը երջանկայիշատակ Կարդինալ Աղաճանեանի:

Ցաւարտ պատարագին, կատարուեցաւ հանդստեան պաշտօնը:

Թ.

ՄԻՇՏ ԵՐՈՒՍԱղԷՄ...

ԽՄԲ.— Իսրայէլի Հայ գաղութի վարչութիւնը, մեզմէ կը խնդրէ հրատարակել պատճէնը այն նամակին, զոր ուղղած է Ամենայն Հայոց Վազգէն Կաթողիկոսին, միշտ նոյն անհամ հարցին շուրջ՝ Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ վանքի պատմութիւնները: Մենք այլեւս ըսելիք չունինք այս նիւթին շուրջ, տրուած ըլլալով որ ինչ որ ալ ըսուի, ուր որ ալ ըսուի, որու որ ալ ըսուի, կը մնայ ձայն բարբառոյ յանապատի: Կրնայ ըլլալ որ օր մը Երուսաղէմ բաղաքի հարցը, որ միջազգային բարդ խնդիր մըն է լուծուի, քայց դժբախտաբար Երուսաղէմի վանքին հարցը, որ ազգային պարզ խնդիր մըն է կրնայ երբեք չլուծուիլ:

×

Նորին Սուրբ Օծութիւն
Տէր Տէր Վազգէն Ա.
Հայրապետ եւ Կաթողիկոս
Ամենայն Հայոց ի Սուրբ Էջմիածին

Վեհափառ Տէր,

Անշուշտ զանազան տեղեկագիրներ Ձեզ հասած ըլլալով, տեղեակ էք Երուսաղէմի, Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան Պատրիարքական Աթոռին քմահաճ վարչութեան եւ յոռի մատակարարութեան մասին:

Ճարահատ, Իսրայէլի Հայութիւնը Միութիւն մը կազմեց եւ վաւերացնել տուաւ նպատակ ունենալով ամբողջ Հայութեան բարոյական սեփականութիւնը եղող, դարերու ընթացքին դիզուած կալուածներ – րուն ծախուելուն եւ դոյացած դումարին մսխումին արգելք ըլլալ: Իրաւ է թէ պետութեան աչքին կալուածները վանքին կը պատկանին, բայց երբ մեր Հայրերը նուիրած են, երբեք չեն մտածած որ օր մը կրնան անոնք առարկայ ըլլալ, անբարեխիղճ մատակարարի մը ձեռքը անցնելով, ամէն բանի ծառայել, բացի այն նպատակին, Աստուծոյ պաշտամունքին, որու համար նուիրուած են:

Այս տողատուներուն լուսաբանելու համար Ձեր Սրբութիւնը Փրոֆ. Բարսեղեանը ղրկեց: Տուած տեղեկագիրը իրակա – նութեան ամբողջական պատկերը չէր տար. Ձեր Ս. Աթոռէն վճիռ մըն ալ չեկաւ եղրափակելու հարցը: Կը վախնանք որ կը կրկնուի ձեռագիրներու պայթակղութիւնը ուր յայտնի դողերը անյայտ յայտարարուեցան:

Ներկայիս որդիական ազատութեամբ եւ համարձակութեամբ ջերմապէս կը խնդրենք որ Ձեր Հայրապետական ամբողջ հեղինակութիւնն ու իշխանութիւնը գործածէք Ամենապատիւ Եղիշէ Արք. Տէրտէրեան պատրիարքին ու Գերաշնորհ Շահէ Եպս. Ասէմեանը կանոնաւորութեան եւ եկեղեցասիրութեան ճամբուն մէջ բերելու համար ի չինութիւն հատատացեալ հայ ժողովուրդին եւ ի պահպանումն վանքին նիւթական հարստութեան:

Պիտի չուզէինք որ հայ եկեղեցւոյ ներքին անկանոնութիւնները միջազգային հանրութեան առջեւ պարզուէին. դժբախտութիւն մը, որ ուշ կամ կանուխ կրնայ պատահիլ, եւ որ միայն Ձեր Ս. Օծութիւնը կրնայ արգիլել: Ի վերջոյ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ չահը վեր է երկու, նոյնիսկ բարձրատիճան, եկեղեցականներու չահէն:

Ներողամիտ եղէք որ, թէպէտեւ պարզ հատատացեալներ, բայց սիրող մեր եկեղեցւոյ, կը համարձակինք ուղղակի Սուրբ Աթոռիդ գրել որդիական անկեղծութեամբ. մեր միակ փափաքն է որ վերահաստատուի կրկին սէրն ու վստահութիւնը վանքին եւ անոր սպասարկող եկեղեցականութեան հանդէպ, եւ անոնց միջոցով մեր փարոսը Սուրբ Աթոռիդ:

Ձեր Հայրապետական օրհնութիւնը կը խնդրենք եւ Աչքամբուրիւ կը մնանք ձեր հարազատ եւ հնազանդ որդիները:

Ի դիմաց Իսրայէլի Հայոց Միութեան Վարչութեան
Ատենապետ Կ. ԼՈՒՍԱՐԱՐԵԱՆ
Ատենադպիր ՀՐԱՉ ԳԻՈՐԳԵԱՆ

էին եւ իրեն էին նայում, նայում էին տարօրինակօրէն: Տեսաւ չի կարող ադատուել նայուածքներից՝ մի միտք յղացաւ — փակել խանութը եւ գնալ տուն:

ՎԱՀԱՆ ԹՈՓՈՎԵՆՑ

(7 Շար.)

ԳԱԽԱՌԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

—o—

Ցաճախորդը հեռացաւ:

Ալբանքը հաւաքելիս՝ Հաջի աղա մէկ մէկ դուրս էր նայում: Թէեւ իրեն դիտողներ չեղան, բայց սկսեց կարծել որ ամէն մի անցնող մի անգամ ներս է նայում եւ ապա անց կենում: Վերջին կտոր ալբանքը տեղն էր դնում, ներս մտաւ Մարզար աղան: Հաջի աղան չափազանց մտահոգուեց: Այդ ժամին ինչո՞ւ Մարզար աղան իր խանութը պիտի գար: Նա էլ այն մարդկանցից էր որ անում էր այն, ինչ որ տարիների ընթացքում անում էր:

Մարզար աղան տարիների ընթացքում, այդ ժամին Հաջի աղայի խանութը ոտք չէր դրել:

Մարզար աղան ներս մտաւ, չմտաւ, յարեց.

— Տեսնամ Հաջի աղայիս քէֆն ինչո՞ր է:

Հաջի աղան ոչինչ չպատասխանեց. լեզուն վայրկենապէս չորացաւ, որովհետեւ մտածեց որ Մարզար աղայի դալն էլ վերջին տարօրինակ երեւոյթների մի օղակն է:

— Կ'ըսիմ՝ Հաջի աղայիս քէֆն ինտո՞ր է, կրկնեց Մարզար աղան:

Հաջի աղան կարծեց որ ղէմացինը հեզնում է իրեն:

— Աստուածդ կը սիրես, հերիք է, Մարզար աղա, քէֆի վախտ չէ:

Մարզար աղան էլ ապշեց: Նա ոչինչից լուր չունէր եւ զարմացաւ որ Հաջի աղային դուր չեկաւ ոչ միայն իր հարց ու փորձը, այլ եւ ներս մտնելը:

— Ի՞նչ է եղել, մախմո՞ւր ես, հարցրեց Մարզար աղան, այս անգամ կէս հեզնանքով եւ աւելացրեց, — անկաճ մի՛ կախեր, քէֆ ըրէ, ինչ կ'ուզեն ըսեն:

— Մարզար աղա՛, քըզի բան մը ըսի՞մ, հարցրեց Հաջի աղան:

— Մէկ ըլ ըսէ՛, երկուք ըլ ըսէ՛:

— Չէ, մինակ մէկ բան:

— Ըսէ՛:

— Լեզուիդ տակն ի՞նչ կայ:

— Ի՞նչ տըլլի, չանը՛մ:

— Չէ՛, բան մի կայ:

Մարզար աղան երդում արաւ որ լեզուի տակ ոչինչ կայ:

— Սրտի՞դ մէջ ինչ կայ, սրտիդ մէջ:

— Սրտիս մէջ ըլ բան չկայ Հաջի աղա:

Մարզար աղան նշմարեց որ Հաջի աղան ապշահար դուրս է նայում: Ինքն էլ նայեց: Մի քանի հոգի, փէսերը լկտիօրէն ճակատների վրայ իջեցրած, աչքերը կկոցած, նայում էին Հաջի աղային: Բանական նայելուց յետոյ հեռացան ինչ որ իրար հետ փսփսալով եւ քրքջալով:

— Մարդա՛ր աղա, դողահար ձայնով յարեց Հաջի աղան, է՞ս ի՞նչ բան է:

— Ի՞նչը Հաջի աղա:

— Բոլորը ինծի կը նային:

— Ի՞նչ կ'ըլլի, թող նային:

— Թող նայի՛ն, երկարացրեց Հաջի աղան:

— Հա՛, թող նային:

Մարզար աղա, սրտնեղած դարձաւ Հաջի աղան, չօչո՞ւխ ես, թէ էշ ես:

— Նէ չօչուխ իմ, նէ էշ իմ, հայվա՛ն, վշտացած բացագանչեց Մարզար աղան:

Տիրեց լռութիւն, Հաջի աղան մի ակընթարթում զգաստացաւ եւ զգաց որ աւելորդ հարց տուեց:

— Բան մըն էր, ըսի, ներէ՛:

— Ի՞նչ ներելու բան է, ես եկեր իմ քէֆդ կը հարցնիմ, դուն ինծի ի՞նչ կ'ըսես, պատասխանեց Մարզար աղան եւ լռութեամբ հեռացաւ խանութից:

Հաջի աղան եկաւ այն եզրակացութեան որ կոպիտ վարուեց Մարզար աղայի հետ, բայց ի վերջոյ համոզեց ինքն որ նրա լեզուի տակ մի բան կար եւ չասաց: Սկսեց զբաղուել խանութի ապրանքներով մեծ ճիգով, ներքին հզօր պայքարով որպէսզի դուրս չնայի: Դարսած ապրանքները վերստին դասաւորեց, բայց չկարողացաւ ներքին բուռն ցանկութեան յաղթահարել եւ նորից դուրս նայեց: Դրսում էլի մի քանի հոգի կանգնած

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Նորհատեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Քիրազեան կը ծա – նուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, այս Կիրակի (Յունիս 27) առաւօտ, Շաւիլի Ս. Գրիգոր – Լուսա – ւորիչ եկեղեցին իրենց մօր՝

ՆՈՒՒԷՐ ՆՈՐՀԱՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ եւ հօր՝

ՊԵՏՐՈՍ ՆՈՐՀԱՏԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարեդարձին ի յիշատակ։

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

14ՐԴ ՅԱՆԿ

Պր. Գեղամ Ոսկանեան, Յ. Հիսայեանի ձեռամբ (Անիէռ – Պուա Քոլոմպ) 1000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տիւմքճեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Զարմայր Մուսէ – եան (Պանեէօ) 500ական, Տիկին Սիրա – նոյշ Կարապետեան (Մարսէյլ) 400, Ս. Սահակեան ընտանիք (Տէսին) 300, Պր. Սուքիաս Պապիկեան, Պր. Ժան Հիւսեան, Կարապետ Ծառուկեան, Հիսայեանի ձե – ռամբ (Անիէռ – Պուա Քոլոմպ) 200ական, Տէր եւ Տիկին Սիսակ Սիսլեան (Կըրնոպ – լը), Մարտիրոսեան ընտանիք, Մ. Մու – րատեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղ – կեպսակի 150ական, Օրդ. Ղուկասեան (Մոնթրէօյ), Տիկին Աչճեան (Պանեօլէ), Կ. Միհրան (Ռիէզ) 100ական, Վիէնի եւ Տէսինի Վասպուրականի քոյր միութիւն – ները 640 Ֆր.։

Նախկին դումար 69·600, 14րդ ցանկի դումար 4·540, ընդհ. դումար 74·140 Ֆ.։

MELIK AMIRAYAN

PHOTOGRAPHE

est à votre disposition pour réaliser l'ensemble des photographies de votre mariage. (Déplacement dans toute la France, portraits de style à domicile, reportage de l'ensemble des cérémonies en noir et en couleurs).

Téléphoner au : 845-65-04, pour vous rendre visite et vous montrer nos collections.

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 30

BEZIERS

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պեզիէ

COLONIE ST. ANDRE, Route de Bessan, Béziers (34)

Պայմանները.— *Մէկ ամիս՝ 600 Ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 24 Ֆր. 7էն 14 օր՝ 27 Ֆր. 7էն պակաս՝ 30 Ֆր.։*

Արձանագրութիւնները՝ Ուրբաթ եւ Երկուշաբթի իրիկունները ժամը 18,30էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20։ Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Անթիլիի Մտաւորականներու Տան չի – նութեան ի նպաստ, ձեռամբ Պ. Կարպիս Գալաթայեանի՝ Պ. Պ. Մանէսեան ժի – րայր, Ոսկերիչեան Անտրէ, Անդրէասեան Լորիս, Գալաֆեան Արամ, Պետրոսեան Երուանդ, Գէորգեան Մեսրոպ, Եէսի – դարտաշեան Արման, Եսիդարտաշեան Անտրէ, Խասպալեան Հայկ, Պօղոսեան Տարօն, Կարպիս Գալաթայեան 500ական Ֆր.։ Տիկին Արաքսի Սիմոնեան–Ալթուն – եան, իր սիրելի զաւմիկին, ողբ. Շահան Սարգիսեանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի, Մտաւորականներու Տան շինութեան համար 50 Ֆր.։ Տէր եւ Տիկին Արամ Պաամաճեան, իրենց զաւ – միկին, ողբ. Տիրան Ալուլեանի մահ – ուան առթիւ 100 Ֆր.։ Պ. Մկրտիչ Գա – զանճեան, ողբ. Տիկին Արշալոյս Գաբիկ – եանի մահուան առթիւ 30 Ֆր.։

Յունիս 20ի դաշտահանդէսին առիթով՝ Պ. Պ. Սեդրակ Սանճեան 250 Ֆր., Գա – լուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւն, Պ. Ռոժէ Զրբաչեան, Արմէն Տապաղեան, Արտաւազդ Փոսթոյեան 100ական Ֆր., Պ. Նորայր Երամեան 50, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Տամլամեան, Թիրայր Աբրա – համեան, Գաբրիէլ Գամուն, Տիկիններ Սահակեան եւ Բրիտանոֆ 20ական, Ռո – պէր Պիւսի, Քէօսէեան 10ական Ֆր.։

(Շար.)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհլի – եան խումբի ժողովը այս Զորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պար – տաւորիչ է։

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉԵՐ

Առնուվիլի Անարատ Յղութեան հայ քոյրերը կ'ընդունին Յուլիս ամսուան մէջ փոքրիկ մանուկներ «կառաքի»ի համար։

Նոյնպէս յառաջիկայ պղպջոցական տա – րեշրջանին 1971–1972 կ'ընդունին պիչերօ – թիկ եւ կերեկօթիկ փոքրիկ մանուկներ։

Արձանագրութիւնները սկսած են։ Դի – մել՝ 73, Աւենիւ Անրի Պարպիւս Առնուվիլ։

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES

de Tissus Haute Couture

et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h. SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի «Դ. Վարուժան» խումբի դաշտահանդէսը Յուլիս 4ին, Թափի Վեռ, Պուա տը Մէօ – տոն։

×

Վալանսի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաշ – տահանդէսը Յուլիս 4ին։

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւի դաշ – տահանդէսը Կիրակի, Յուլիս 4, Վալապրի անտառներուն մէջ։

×

Լիոն.— «Հերոսներու Օր»ը դաշտա – հանդէս, 11 Յուլիս Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն–Մօռիսի ծանօթ պարտէզին մէջ, նախաձեռնութեամբ « Վարանդեան » կո – միտէի։

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ-ԵՐԵՒԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 7էն 22՝ 2300 Ֆր.

ՕԳՈՍՏՈՍ 7էն 27՝ 2750 Ֆր.

Pension complète Hôtel ANI, 1ère classe

Voyage spécial du 10-25 Septembre avec 2 jours à Moscou à l'aller, 3 jours à Léningrad au retour

Excursions quotidiennes — séjour Hôtel ANI, 1ère classe

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

16էն 35 տարեկան

Բնակութիւնը՝ քաղաքին կեդրոնը՝ ԵՐԵՒԱՆ պանդոկ

1980 Ֆր.

Հոկտեմբեր 2էն 20
2450 Ֆր.

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդաճաւով

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հան – սէրը եւ Դաշտահանդէսը Յունիս 27ին, Կիրակի ժամը 15–22, ղպրոցի հովասուն պարտէզին մէջ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ
Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— *Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի–Փավիյոն։*

ԳԱՐՆԱՆ ՀԵՏ,
ԳԱՐՆԱՆ ՇՈՒՆՉ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU
Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ԿԻՐԱԿԻ
27
ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE
27 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12149 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 47e ANNÉE — N° 12.149

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԵՒ ՍՓԻՒՌՔ

Ազգապահպանման համար կարեւոր ազգակ մըն է կապը հայրենիքի եւ սփիւռքի միջեւ։

Այն օրէն ի վեր, որ Խորհրդային Միութեան ներքին քաղաքականութեան մէջ որոշ յեղաշրջում առաջ եկաւ եւ փոքրիկ ճեղք մը բացուեցաւ երկաթէ վարագոյրին վրայ, հայրենիքէն սկսան պարբեր – բար կռունկներ դալ, «խապրիկներ» բերելու համար «մեր աչխարհից» ար – տասհմանի հայրենակարօտ պանդուխտ հայութեան։

«Մշակութային» անմեղ անունին տակ կապեր հաստատուեցան հայրենիքի եւ սփիւռքի միջեւ՝ համաչխարհային երկ – րորդ պատերազմի վաղորդայնին։

Նախ կազմուեցաւ «Արտասահմանեան երկրների հետ Բարեկամութեան եւ Մշակութային Կապի Հայկական Ընկերակցութիւն»ը, որ սկսաւ հրատարակել իր «օրգան»ը՝ Սովետական Հայաստան, հասարակական, գրական – գեղարուեստական պատկերազարդ ամսագիրը։

1964ին կազմուեցաւ Սփիւռքահայոց – թեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէն եւ թիւ 214էն սկսեալ Սովետական Հայաստան ամսագիրը դարձուց իր «օրգան»ը։ Կոմիտէն 1965ին հիմը դրաւ Հայրենիքի Ձայն հաղորդիչներուն։ Ամսա – գիրն ու հաղորդիչները ցարդ լոյս կը տեսնեն եւ կը ղրկուին փափաքողներուն։

Կապը միակողմանի է զժբախտաբար։

Հայրենիքը կը պատկանի համայն Հա – յութեան։

«Սփիւռք» կը նշանակէ հայրենիքէն դուրս օտար հողերու վրայ բոյն չինած Հայեր, ամէն դասակարգէ ու դաւա – նանքէ։

Կապի կոմիտէն եւ իր զոյգ պաշտօնա – թերները «Սփիւռք»ի սահմանումին մա – սին նեղմիտ գաղափարներ ունին։ Անոնց համար «Սփիւռք» կը նշանակէ «առաջա – դիմական» կազմակերպութիւններ։ Այս – ինքն անոնք, որ օրն ի բուն լորձնաչուքին կը փառաբանեն խորհրդային վարչաձեւն ու համայնավարական գաղափարականը։

Այսինքն այն նոյն գաղափարի մար – դիկը, որ երէկ, «անհատի պաշտամունքի» օրերուն, խունկ կը ծխէին «ժողովուրդ – ներու մեծ առաջնորդ», «հանճարափայլ գիներալիսիմոս» Սթալինի առջեւ։

Խորհրդայնացման յիսնամեակին առ – թիւ նոյն «առաջադիմական»ները ուրա – խալով Հայութեան ազատագրական չար – ժումներն ու 1915–18ի տաժանելի եր – կունքը, որ յանդեցաւ անկախ Հայաս – տանի Հանրապետութեան ծնունդին՝ Մա – յիս 28ին, ամէն «հրաչք» վերագրեցին Լենինի եւ Համայնավար կուսակցու – թեան։

Մշակութային կապի կոմիտէն դատ երեւանի մէջ կայ նաեւ Հայաստանի Երի – տասարդական կազմակերպութիւնների կոմիտէ, որու հրաւէրով ներկայ տար – ուան Յունուար 20էն մինչեւ Փետր. մէկ Երեւանի մէջ «Հանդիպում – հաւաք» ու – նեցան «սփիւռքահայ առաջադիմական մի – ութիւնները», որոնք «ոչ միայն նամակ – ցրութեամբ, այլ եւ Համաչխարհային դեմոկրատական Ֆեդերացիայի չրջանակ – ում սերտ համագործակցութեամբ հան – դէս են գալիս յանուն խաղաղութեան ու բարեկամութեան ծաւալուող աշխատանք – ներին», ինչպէս կը յայտարարէ յիչեալ կոմիտէի նախագահ Ռոբերտ Արզուման – եան (Հայրենիքի Ձայն, թիւ 5(283) էջ 2։

Ինչորոյ առարկայ հաւաքոյթէն եաք հրատարակուած կոչն ալ ստորագրուած էր «Առաջադիմական երիտասարդական Միութիւններու» անունով, ուղղուած Սփիւռքի «առաջադիմական»ներուն։

Սփիւռքահայութեան հետ կապ հաս – տատելու յատկնութեամբ հրապարակ իջնող վարիչները միթէ՞ չեն տեսներ, որ «առաջադիմական» չէ արտասահմանի Հայութիւնը, տարեց թէ երիտասարդ։

«Առաջադիմական» կոչուածները չըն – չին փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն բաղդատմամբ հայրենասիրական, ժողո – վըրդավարական, ազատական կազմակեր – պութեանց, որոնք Սփիւռքի չախչախիչ մեծամասնութիւնը կը կազմեն ու հոգե – ւին լծուած են ազգապահպանման նուի – րական աշխատանքներուն։

Անոնք ունին իրենց դպրոցները, մա – մուլը, քաղաքական, մշակութային, ե – րիտասարդական, մարզական, բարեսի – րական, կրթական, կրօնական, կանացի եւ այլ կազմակերպութիւնները։

Մշակութային Կապի վարիչները, ինչ – պէս այլ բազմաթիւ մտաւորականներ, քաղաքական դէմքեր եւ արուեստագէտ – ներ յաճախ կ'այցելեն արտասահման։ Չե՞ն տեսներ ոչ–առաջադիմական, ազգա – նուէր կազմակերպութեանց անհուն զո – հողութիւններու գնով կատարած ճիգերն ու ճեռք բերած բարերար արդիւնքները։

Խորհրդայնացումէն կէս դար վերջ տա – կաւին ինչո՞ւ յամառիլ հրեայի եւ հեթա – նոսի խորութիւն դնել սփիւռքի Հայերուն մէջեւ։ Քաղաքականութիւն՝ որ կը նչա – նակէ պարզապէս որոմ սերմանել եւ պա – ռակտել Հայութիւնը։

Հայրենիքի եւ սփիւռքի միջեւ կապը պէտք է ծառայէ համերաշխութեան եւ ո՛չ թէ պառակտումի։

Մէ՛կ է հայրենիքը եւ մէկ է Հայու – թիւնը։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԱԼԱԾԱՆՔԸ ՉԷ ԴԱԴՐԱԾ

Զախին դէմ հալածանքը կը չարունակ – ուի, հակառակ այն իրողութեան, որ վերջ դրած է ահաբեկչութիւնը։ Առջի օր իչխանութիւնները ձերբակալեցին երկու փաստաբան եւ երեք լրագրող։ Այժմ ամ – բողջ ձախը, նոյնիսկ անոր չափաւոր հատուածը ծանր հարուած կրած է։ Բազ – մաթիւ չարքայիններ բանտարկուած են, իսկ միւսները վախի ազդեցութեան տակ լռութեան դատապարտուած են։

Անդին սակայն աջը սանձարձակ կ'ար – տայայտուի։ Աչակողմեան թերթերը նոյնիսկ կը քննադատեն այն նախարար – ները, որոնք ազատախոհ գաղափարներ ունին։ Արդէն տարօրինակ զոյակցութիւն մը հաստատուած է կառավարական կազ – մին մէջ։ Մէկ կողմ՝ բարեփոխումի կողմնակից երիտասարդ մասնագէտներ, միւս կողմ՝ պահպանողական տարրեր։

Դէտերու համոզումով անխուսափելի պիտի դառնայ ներքին բախում մը ատոնց միջեւ։ Կարծր քաղաքականութեան կողմ – նակիցներ կը գտնուին բանակին եւ ար – դարադատութեան չրջանակներու մէջ։ Դեռ վերջերս երկու փրոֆեսէօրներ ձեր – բակալուեցան, երկուքն ալ Անգարայի համալսարանի քաղաքական գիտութիւն – ներու ճիւղէն, որովհետեւ Թարգմանած էին ամերիկեան գիրք մը, որ կը պարու – նակէր մէջբերումներ Մարքսէ։ Ասիկա նկատուեցաւ համայնավար քարոզչու – թիւն։

Աչ կուսակցութիւնները զոհ են ան – չուչա, մինչ Ինէօնիւի Հալքը վերապահ կը մնայ։ Բայց Մանտի Թղթակիցը կ'ըսէ թէ այն պահուն երբ աջը յաղթած կը թուի եւ ձախը ճղմուած, ծեր «փաչան», որ 87 տարեկան է, թուրք ազատականնե – րուն միակ յոյսը կը մնայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆի մէջ Թիգիանոյի «Ակտէոնի մահը», զոր Թադուհիին զարմիկը Լորտ Հարուըրտ ծախու հանած էր, բարձրա – գաւ 22 միլիոն ֆրանքի (աւելի քան երկու միլիառ հին ֆրանք) եւ դնուեցաւ Սմե – րիկացիի մը կողմէ։ Մրցանիշը կատարած էր անցած տարի Վելասքէզի մէկ դիմա – նկարը (22 միլիոն 344 հազար)։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ դրագէտ՝ Սոլժենիցին կ'ըսէ թէ Թուաբանութեան չնորհիւ է որ վերապրած է աշխատանքի կայանները անցուցած ութ տարիներուն։ Նոպէլի կա – ճառի խնդրանքին վրայ է որ կարճ ինք – նակենսագրութիւն մը գրած է, ուր կ'ը – սէ նաեւ «աններելի սխալ մը գործեցի կանխահասօրէն յայտնելով գործերս»։

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿԻ
ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Հայաստանի Հեռագրական Գործակա – լութիւնը Յունիս 22ի իր հաղորդագրու – թեամբ, մանրամասնօրէն կը նկարագրէ բանաստեղծ Պարոյր Սեւակի յուղարկա – ւորութիւնն ու թաղումը։

«Յունիս 19ին, կ'ըսէ գործակալութիւ – նը, «Սպենդիարեան» օփերայի եւ պալէ – տի պետական թատրոնի ճեմասրահին մէջ, ուր դրուած էին Պարոյր Սեւակի ու անոր կնոջ, Նէլլի Մկնաչարաչվիլիի դագաղները, կը հնչէին սուգի մեղեդի – ները։ Հայաստանի պետական սիմֆոնիք նուագախումբը եւ պետական երգչախում – բը կատարեցին Կոմիտասի եւ Մակար Եկ – մալեանի յուղաթաթաւ երգերը։ Բարձրա – խօսներէն մերթ ընդ մերթ կը լսուէր Սե – ւակի կենդանի ձայնը։ Կը հաղորդուէին անոր բանաստեղծութիւններու ձայնա – դրութիւնները։

«Ճեմասրահին մէջ, դրուած էին ծաղ – կեպսակները, ուղարկուած կուսակցական մարմիններու, պետական հաստատու – թիւններու եւ Գրողներու Միութեան կողմէ։

«Հոն էին դրչակից ընկերները, որ – ուեստի եւ մշակոյթի գործիչներ, Պա – րոյր Սեւակի հարազատները եւ մերձա – ւորները։

«Անընդմէջ հոսանքով եկան հազարաւոր ու հազարաւոր մարդիկ, Հանրապետու – թեան աչխատաւորութեան ներկայացու – ցիչներ, ուսանողներ, դպրոցականներ։ Եկած էին յարդանքի վերջին տուրքը տա – լու մեծանուն բանաստեղծին։

«Հանգուցեալներու դագաղներուն մօտ, պատուոյ պահակ կանգնած էին գրողներ, գրականագէտներ, դերասաններ, նկա – րիչներ, երգահաններ, լրագրողներ, ճար – տարապետներ, եւայլն։

«Պատուոյ պահակ կանգնած էին նաեւ Ա. Քոչինեան, Բ. Մուրատեան, Գ. Տէր Ղազարեան, Գ. Արզումանեան եւ այլ ղեկավարներ։

«Գրչակից ընկերներու անունով հրա – ժեշտի խօսքը ըրաւ բանաստեղծ Վահագն Դաւթեան։

Ապա, «չոփէնեան սուգի մեղեդիներով, դագաղները դուրս հանուեցան օփերայի չէնքէն։ Ծուղարկաւորներու թափօրը ան – ցաւ Սայաթ–Նովա փողոցէն ու, ինքնա – շարժներով, ուղղուեցաւ Պարոյր Սեւակի ծննդավայրը, Արարատի չրջանի Սովե – տաչէն գիւղը, ուր, հանգուցեալի ծնողք – ներուն եւ մերձաւորներուն ցանկու – թեամբ, տեղի պիտի ունենար թաղումը։

«Յունիս 20ին, Սովետաչէն գիւղին մէջ տեղի ունեցաւ սուգի հանդիսաւոր մի – թինգ, որուն բացումը կատարեց թաղ – ման կառավարական յանձնաժողովի նա – խագահ, Գերագոյն Խորհուրդի նախա – գահութեան նախագահի տեղակալ Հ. Բաղդասարեան։

«Ապա, խօսքը տրուեցաւ Գրողներու Միութեան վարչութեան երկրորդ քար – տուղար բանաստեղծ Հր. Ջուլհաննիսեա – նի։ Այնուհետեւ, խօսեցաւ Գրականու – թեան Կաճառի տնօրէն Վ. Նալբանդեան։

«Կարդացուեցան ցաւակցական բազմա – թիւ հեռագիրներ։

«Հրաժեչտի վերջին պահն էր։ Դարձեալ հնչեցին սուգի մեղեդիները։

«Ա. Քոչինեան, Բ. Մուրատեան, Գ. Տէր–Ղազարեան, Գ. Արզումանեան եւ բազմաթիւ ուրիչ ղեկավարներ վերջու – ին դագաղները եւ իջեցուցին դերեզման։

«Պարոյր Սեւակի եւ անոր կնոջ չիրմը ծածկուեցաւ թարմ ծաղիկներով։

Դամբանականներէն հատուածներ եւ այլ մանրամասնութիւններ՝ մեր յաջորդ թիւով։

Ա ՋԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Եւ ա՛յն հասկացայ,
Ո՛վ ազատութիւն
որ կարծեմ շատ ես դու նման աղի։

Երբ ինձ պեղում են՝
Հանում ընդերքից,
Իրենց ձեռքերն են մարդիկ կտրատում,
ինչպէս ապակուց…
Ու երբ լուծւում ես՝
ճիշտ աղի նման
դու չես երեւում։
դու համ ես դառնում…
Իսկ եթէ չկաս՝
անհամութիւն է,
որ եւ կարող է կոչուել բռնութիւն…
Իսկ եթէ չկաս՝
կարող է հոտել
ե՛ւ թանկ սնունդը,
որ հոգեւոր է…

Իսկապէս, որ դու նման ես աղի։

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ

Ա.

Արեւելքի բնութիւնը, անկարդութեան հասնող իր չոայլութեամբ ու քմայքով մէկ եւ նոյն մարդուն պարգեւել է այնպիսի ունակութիւններ, որոնցով հնարաւոր էր ականաւոր դարձնել առնուազն վեց երջանիկ մարդու. մէկին՝ իբրեւ կախարդ երգիչ, միւսին՝ իբրեւ զմայլելի նուագածու, երրորդին՝ իբրեւ անմոռանալի երգաստեղծ – կոմպոզիտոր, իսկ մնացած երեքին՝ իբրեւ այնպիսի բանաստեղծներ, որոնցից իւրաքանչիւրը պիտի հպարտութիւն պատճառէր այն ազգին, որի լեզուով բանաստեղծելիս լինէր: Բայց Արեւելքի չքեղ բնութիւնը չնորհների մի այսպիսի բազմազանու – թիւն լցրել էր մէ՛կ հոգու մէջ, չոայլել մէ՛կ սրտի, կապել մէ՛կ անուան, որ պատանութեան տարիներին հնչում էր «Արութին», իսկ յետագայում եւ ընդմիշտ՝ «Սայաթ–Նովա»:

Ականջ յիշում ես այն աւանդութիւնը, ըստ որի յունական եօթ քաղաք վիճում էին՝ Հոմերոսի ծննդավայրը կոչուելու համար: Եթէ վէճ դնար Սայաթ–Նովայի շուրջ, ապա պիտի վիճէին ոչ թէ միեւնոյն երկրի քաղաքները, այլ երեք տարբեր երկրներ՝ Հայաստանը, Վրաստանը եւ Ադրբեջանը: Բայց վէճ չի յարուցում Սայաթ–Նովան, որ ծնուել է Վրաստանի մայրաքաղաքում, հայ կիսաճորտ մի ընտանիքում, եւ դարձել է խորհրդանիշն այն բացառիկ երեւոյթի, երբ միեւնոյն անձը երեք տարբեր ժողովուրդների պատմութեան ու կեանքի մէջ է մտնում՝ միաժամանակ թէ իբրեւ մեծ երգիչ, թէ՛ իբրեւ վարպետ նուագածու, թէ՛ իբրեւ անմոռաց երգահան, թէ՛ իբրեւ անմահ բանաստեղծ: Ըստ աւանդութեան Սայաթ–Նովան ծնուել է 1712 թուականին. պատանի՝ ղրաղուել է ջուլհակութեամբ, երիտասարդ՝ չորել է երկրից երկիր (հասնելով մինչեւ Հնդկաստան) եւ սպանուել է 1795 թուականին, երբ Պարսից տիրակալ Աղա–Մահմէդ ներքինին ղրաւեց եւ աւերեց Թիֆլիսը...

Հաւատացեալների համար որքան ա նհրաժեշտ, նոյնքան էլ հեշտ բան է մահից առաջ խոստովանելը: Այդ կարող են անել բոլորը: Բայց միայն մեծերին է տրուած ոչ միայն մահից առաջ, այլ մահից յետոյ էլ խոստովանելու դժուարին բախտաւորութիւնը: Եւ ահա, աւելի քան 200 տարի, Սայաթ–Նովան խոստովանում է ոչ թէ ինչ–որ մէկի, այլ մի ամբողջ ժողովրդի: Ո՛չ, երե՛ք ժողովրդի:

Եւ խոստովանում է ոչ այլ ինչ, քան իր միակ եւ մեծագոյն մեղքը՝ սէրը:

Սէրն է, իսկապէս, նրա երկրորդ «ես»ը: Ուստի եւ Աւետարանի յայտնի տողը նա կը արբագրէր այսպէս. «Ի սկզբանէ էր սէրն»...

Եւ բնաւ էլ արեւելեան չափազանցու – թիւն չէ նրա բազմիցս կրկնած այն համոզմունքը, թէ ինքը էշլոի (այսինքն սիրոյ) ծովն է ընկած «մի փուքըր նաւի նման է»: Բաւականին մաչուած այս նմանութիւնը Սայաթ–Նովայի համար ինչ–որ յաջող կամ անյաջող բաղդատութիւն չէ, այլ առարկայացուած հոգեվիճակ: Սայաթ–Նովան ստեղծել է մի պատկեր, որ ցոյց է տալիս իր սիրածի ամենազօրու – թիւնը եւ (անդարձ ապացուցման օրէն – քով) վկայում է նաեւ Սայաթ–Նովայի զօրութիւնը: «Դուն էն հուրին իս, վուր զեմի(նաւ) կու զաւթի», — ասում է բանաստեղծն իր սիրածին եւ ասածը պատճառաբանում զիտէ՞ք, թէ ինչպէս. «Զունքի (որովհետեւ) ինձ զաւթեցիր խափով, նազանի»: Ուրեմն՝ այն «նազանի»ն, որ կարողացել է դրաւել–առնել բանաստեղծի նման անառիկ մէկին, պիտի որ լինի մի զերբնական էակ, ծովում նաւեր զերող մի զերբնական արարած, մի հուրի, — ահա եզրակացութիւնը:

Եւ այդ «հուրի»ն իսկապէս էլ սովորական կին չէր: «Շատ մարթ կոսէ, թէ եար ունիմ. դուն ուրի՛ չ եար իս, զովելի» — ընդգծում է Սայաթ–Նովան եւ ընդգծում ոչ թէ կարմիր թանաքով, այլ սեփական սրտի արեամբ: Կարող էինք ինչ–որ յատուկ «ուրիչութիւն» չընորհել այդ կնոջը, որովհետեւ ամէն մի սիրած էլ իր սիրածի աչքին ուրիշ է թւում բնականաբար: Կարող էիք, եթէ շատ ուշադրութիւն չդարձնէք այն հանգամանքին, որ Սայաթ–Նովան ստեղծել է մի պատկեր, որ ցոյց է տալիս իր սիրածի ամենազօրութիւնը եւ (անդարձ ապացուցման օրէն – քով) վկայում է նաեւ Սայաթ–Նովայի զօրութիւնը: «Դուն էն հուրին իս, վուր զեմի(նաւ) կու զաւթի», — ասում է բանաստեղծն իր սիրածին եւ ասածը պատճառաբանում զիտէ՞ք, թէ ինչպէս. «Զունքի (որովհետեւ) ինձ զաւթեցիր խափով, նազանի»: Ուրեմն՝ այն «նազանի»ն, որ կարողացել է դրաւել–առնել բանաստեղծի նման անառիկ մէկին, պիտի որ լինի մի զերբնական էակ, ծովում նաւեր զերող մի զերբնական արարած, մի հուրի, — ահա եզրակացութիւնը:

Եւ այդ «հուրի»ն իսկապէս էլ սովորական կին չէր: «Շատ մարթ կոսէ, թէ եար ունիմ. դուն ուրի՛չ եար իս, զովելի» — ընդգծում է Սայաթ–Նովան եւ ընդգծում ոչ թէ կարմիր թանաքով, այլ սեփական սրտի արեամբ: Կարող էինք ինչ–որ յատուկ «ուրիչութիւն» չընորհել այդ կնոջը, որովհետեւ ամէն մի սիրած էլ իր սիրածի աչքին ուրիշ է թւում բնականաբար: Կարող էիք, եթէ շատ ուշադրութիւն չդարձնէք այն հանգամանքին, որ Սայաթ–Նովայի զօրութիւնը Սայաթ–Նովայի համար ինչ–որ յաջող կամ անյաջող բաղդատութիւն չէ, այլ առարկայացուած հոգեվիճակ: Սայաթ–Նովան ստեղծել է մի պատկեր, որ ցոյց է տալիս իր սիրածի ամենազօրութիւնը եւ (անդարձ ապացուցման օրէն – քով) վկայում է նաեւ Սայաթ–Նովայի զօրութիւնը: «Դուն էն հուրին իս, վուր զեմի(նաւ) կու զաւթի», — ասում է բանաստեղծն իր սիրածին եւ ասածը պատճառաբանում զիտէ՞ք, թէ ինչպէս. «Զունքի (որովհետեւ) ինձ զաւթեցիր խափով, նազանի»: Ուրեմն՝ այն «նազանի»ն, որ կարողացել է դրաւել–առնել բանաստեղծի նման անառիկ մէկին, պիտի որ լինի մի զերբնական էակ, ծովում նաւեր զերող մի զերբնական արարած, մի հուրի, — ահա եզրակացութիւնը:

Եւ այդ «հուրի»ն իսկապէս էլ սովորական կին չէր: «Շատ մարթ կոսէ, թէ եար ունիմ. դուն ուրի՛չ եար իս, զովելի» — ընդգծում է Սայաթ–Նովան եւ ընդգծում ոչ թէ կարմիր թանաքով, այլ սեփական սրտի արեամբ: Կարող էինք ինչ–որ յատուկ «ուրիչութիւն» չընորհել այդ կնոջը, որովհետեւ ամէն մի սիրած էլ իր սիրածի աչքին ուրիշ է թւում բնականաբար: Կարող էիք, եթէ շատ ուշադրութիւն չդարձնէք այն հանգամանքին, որ Սայաթ–Նովայի սիրոյ բառարանը հանրագիտարանային չէ, այլ հոմանիշային: Բայց հոմանիշային նրա բառարանն ունի մի այնպիսի հարըստութիւն, որի հաշուեւտարն են դարձել մինչեւ իսկ օտարները: Համաշխարհային բանաստեղծութեան մեծ դիտակ Վ. Բրիւսովն, օրինակ, հէնց այդ հաշուեւտարութիւնն էր անում, երբ Սայաթ–Նովայի խաղերում գտնում էր ապշեցուցիչ «բազմազանութիւն՝ միանմանութեան մէջ» եւ նրանց հեղինակին համարելով հանճար՝ իրաւամբ կոչում էր «երանգների բանաստեղծ»:

Այս երանգների բազմազանութիւնից, ղեցմունքային այս հոմանիշների անըպատուութիւնից, մեղեդիական միեւնոյն թեման անսահմանօրէն փոփոխակելու կարողութիւնից ընթերցողն զգում է մի զլխապտոյտ, որ շատ ծանօթ է Սայաթ–Նովայի աղզակիցներին, որովհետեւ այս առումով Սայաթ–Նովային ամէնից աւելի յիշեցնող բանաստեղծն էլ զրել է հայերէն եւ կոչւում է Գրիգոր Նարեկացի:

ՊԱՐՈՑՐ ՍԵՒԱԿ

(Շար. – 1)

ՀՄԱՅԻՂ ԶԱՆԳԱՀԱՐԸ ...

Ա.

Բանաստեղծն է, որ այլապէս հասու, պիրկ եւ, միեւնոյն ժամանակ, զղայլ – վառ չեչտով կը բնութագրէ զինքը ծնող ժողովուրդին նկարագիրը, այլ մանաւանդ՝ այդ ժողովուրդին վերապահուած լուսաւո՛ր առաքելութիւնը.

Ամէնուր հերկել,
Հասցըրել բերբեր,
. . . . . .
Ամէնուր թողել մեր աչքից՝ ցոլքեր,
Մեր հոգուց մասունք
Եւ ճշխար՝ սրտից...

Պարոյր Սեւակի զրիչն ալ մօտ երեք տասնամեակ զարձաւ հայ զրական արուեստը ակօսող աշխոյժ խոփ մը, որ տաղանդն ունեցաւ յաճախ միասպաղաղ հանդը վերածելու հմայիչ անդաստանի՝ յարաչարժ ելեւէջներով եւ առոք հաս – կերով:

Եւ չուրջ երեք տասնամեակ անոր մըտքին ցոլքերն եւս տարածուեցան Մեծ Ա–չուղին սիրերգուներէն մինչեւ Լոռեցի բանաստեղծին ժողովրդական երգերուն եւ կուտինացի հանճարին հարուստ լարերուն վրայ: Եւ դեռ՝ մեր մօտ ժամանակներու զրական ծիլերուն եւ արուեստի երե – ւոյթներուն վրայ:

Գրիչն ու միտքը մի՛չտ ունեցան սիրտը իբրեւ անբաժան ընկերակից: Աւելին՝ Մարդը, ա՛յն որ զդակը տեւապէս իր զլխուն պահելով կ'արժեւորէ զրաղէտը, չէ, այլ հոմանիշային: Բայց հոմանիշային նրա բառարանն ունի մի այնպիսի հարըստութիւն, որի հաշուեւտարն են դարձել մինչեւ իսկ օտարները: Համաշխարհային բանաստեղծութեան մեծ դիտակ Վ. Բրիւսովն, օրինակ, հէնց այդ հաշուեւտարութիւնն էր անում, երբ Սայաթ–Նովայի խաղերում գտնում էր ապշեցուցիչ «բազմազանութիւն՝ միանմանութեան մէջ» եւ նրանց հեղինակին համարելով հանճար՝ իրաւամբ կոչում էր «երանգների բանաստեղծ»:

Այս երանգների բազմազանութիւնից, ղեցմունքային այս հոմանիշների անըպատուութիւնից, մեղեդիական միեւնոյն թեման անսահմանօրէն փոփոխակելու կարողութիւնից ընթերցողն զգում է մի զլխապտոյտ, որ շատ ծանօթ է Սայաթ–Նովայի աղզակիցներին, որովհետեւ այս առումով Սայաթ–Նովային ամէնից աւելի յիշեցնող բանաստեղծն էլ զրել է հայերէն եւ կոչւում է Գրիգոր Նարեկացի:

ՊԱՐՈՑՐ ՍԵՒԱԿ

(Շար. – 1)

զայն կը զարձնէ արժանաւորութեան տէր բանաստեղծ – մտաւորականը: Ան տեւաբար զործօն եւ չօշափելի ներկայութիւն մը մնաց հայրենի առօրեայ կեանքին մէջ՝ մերթ պահակ մայրենիքի զեղեցկութիւններու, յաճախ՝ ըմբոստ եւ ընդվզող ազգային զրականութեան էութիւնը խաթարող երեւոյթներու եւ ըմբռնումներու դէմ եւ, վերջապէս, մի՛չտ սիրտ ու զուրանք բաչխող հոգի մարզկային վսեմ արժէքներու վրայ:

Այսպէս է, որ արկածահար բանաստեղծը, երեք տասնամեակներու հերկի եւ բերքի վաստակով մը կը զառնայ հմայի՛չ զանգահար մը, մեր զրական պարտէզին մէջ:

×

Տպաւորիչ ուժգնութեամբ ա՛ն քայլ կը նետէր զրական ասպարէզ: Պարոյր Սեւակի անունը իր առաջին յիշատակութիւնը կը զտնէր 1942ին, «Սովետական Գրականութիւն» ամսագրին մէջ: Եօթը տարի ետք, 1949ին, երբ զեռ 25 տարեկան էր, լոյս կ'ընծայէր իր անզրանիկ զրքոյկը՝ «Անմահները հրամայում են» յատկանշական խորագրով:

Պատերազմի անմիջական արհաւիրքներուն յաջորդող այս զործը, իր 55 փոքրաղիր էջերով, վկայութեան կը կանչէր սերունդի մը ձայնը, որ ականատես եղած էր փոթորկայոյզ օրերու: Ռազմաճակատի մարդոց տենդն ու տենչը, խոհն ու զղացումը կ'արձանագրուէին հոն՝ ընդգրկումի բաւարար տարածութեամբ, այլ մանաւանդ ոճի թարմութեամբ եւ լեզուի հնարամտութեամբ: Նաեւ՝ պատկերներու բազմազանութեամբ եւ առատութեամբ:

Այս ձեւով ակներեւ կը զառնար ոճի ինքնատիպութիւն մը ժամանակաշրջանի մը մէջ, ուր դեռ տիրական կը մնար այսպէս որակուած «պատմողա – նկարագրաբարոյախօսական» զրականութիւնը, եւ շատ յաճախ միասպաղաղ, ձանձրալի խօսքերու կրկնօրինակներ էին, որ տպագրական զլանին կը յանձնուէին...:

Առաւելաբար ա՛յս պատճառով է, որ առանձին հետաքրքրութիւն մը կը ստեղծէր Սեւակի հաւաքածոն, որ արտայայտութեան նոր ձեւերու փնտռտուք մը կը մատնէր առաջին հերթին:

Նոյն զիծը, առաւել կամ նուազ չափով ցայտուն կը զառնար նաեւ անոր յաջորդ զործերուն մէջ: Սեւակ 1953ին լոյս կ'ընծայէ «Անհաշտ մտերմութիւն» հատորը, որ ժողովրդականութիւն չի զտներ, ապա 1954ին՝ «Սիրոյ ճանապարհը», իսկ երեք տարի ետք 1957ին, «Նրից բեզ հետ» բանաստեղծութիւններու հաւաքածոն:

Սակայն անոր անուան հմայքը պիտի հաստատուէր 1962ին, երբ հրապարակ կ'ելլէր համազանգներու չարքով հիւսուած անոր «Անլռելի զանգակատունը»: Բանաստեղծը, վարպետ քանդակագործ

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Խեղճ կինը սկսաւ արտասուել: Իրաւունք խղճի խայթ մը, ամօթ մը կը զգար իր վիճակէն եւ կ'ուզէր որ ժամ առաջ վերջ տար իր վարած կեանքին եւ ճիշդ ասոր համար, առջի օր Քերովբէ էֆէնտիի զրասենեակին մէջ, յանձն առած էր վերջին զոհողութիւն մը ընել, անձնատուր ըլլալով անոր քահանայքին: Հիմա սոսկումով կը մտածէր, որ զուցէ այդ մարդն ալ, հակառակ իր խօսքերուն, չափաչար խաբած էր զինքը կարզ մը խոստումներով:

— Զգեցէ՛ք որ երթամ, ձգեցէ՛ք որ երթամ, կը հեկեկար, ձեռքերը՝ աղաչաւոր, դէպի Ղուկաս էֆէնտին ուղղելով:

Վաճառականը, որչափ ալ քարասիրտ, չկրցաւ երկար ատեն անտարբեր մնալ իր առջեւ պարզուող տեսարանին:

— Շատ աղէկ, երանիկ, թող ուզածիդ պէս ըլլայ, վաղուընէ պատրաստութիւններդ տես, եւ ուզած օրդ ալ ճամբայ ելլէր, միայն թէ հանդարտէ ու պարապ տեղը ինքզինքդ այդպէս մի յուզեր:

— Իրա՞ւ կ'ըսես, այլեւս երթալուս պիտի չհակառակի՞ս, զոչեց կինը:

— Ինչո՞ւ հակառակիմ, միթէ սէրը բռնի կրնա՞յ ըլլալ, քանի որ ամուսինիդ քով երթալ կ'ուզես, թող կամքդ ըլլայ, նոյնիսկ կը խոստանամ ճամբու ծախքդ ալ վճարել...

— Շնորհակալ եմ, Ղուկաս էֆէնտի, ըսաւ երանիկ երախտագէտ ձայնով մը:

Հետեւեալ առտու, երանիկ կրկին խօսք բացաւ իր մեկնումին մասին եւ ուրախութեամբ տեսաւ, որ քեռայրը նոյն տրամադրութեան մէջ էր միշտ, այսինքն որեւէ առարկութիւն չէր ըներ իր Սամսոն երթալուն, ընդհակառակն զայն քաջալերել կը թուէր:

— Կ'երեւայ, որ քրոջս մօտ օրէն զալուն պատճառով, ինքն ալ համոզուած է, որ իմ երթալս անհրաժեշտ է, մտածեց ինքն իրեն:

Եւ ուրախ եղաւ, որ խնդիրը այս կերպով իր փափաքածին պէս կը լուծուէր:

— Ուրեմն այսպէս, ըսաւ Ղուկաս էֆէնտի, տունէն մեկնելու միջոցին, — քանի որ որոշած ես եւ կ'ուզես, որ Սամսոն՝ ամուսնիդ քով երթաս, շատ աղէկ, պատրաստութիւններդ տես, որ քեզ ճամբայ դնենք:

Ու այս բարի տրամադրութեամբ ճամբայ ելաւ:

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

Երկու օր վերջը Ղուկաս էֆէնտի իր կնոջմէն, տիկին Թադուհիէ նամակ մը առաջաւ:

«Գալ երկուշաբթի ճամբայ կ'ելլեմ աբեւելեան ճեպընթացով, Պոլիս վերադառնալու համար, ուր կը հասնիմ երկուշաբթի առտու, կը ծանուցանէը կինը նամակին մէջ, կը յուսամ, որ մինչեւ կայարան կուգաս զիս դիմաւորելու»:

Ցետոյ, տիկին Թադուհի տեղեկութիւններ կուտար իր աղջկան ու փեսին վրայ, որոնք միշտ իրարմով երջանիկ էին եւ միեւնոյն ատեն կը ծանուցանէր, որ աղջկան տղաբերքը խիստ յաջող կերպով տեղի ունեցած էր եւ մանչ զաւակ մը ծնած էր եւ թէ այս առթիւ տիկին Անթառամ բոլորովին հաչտուած էր իր զաւկին ու հարսին հետ:

Բոլոր այս տեղեկութիւնները ուրախացուցին վաճառականը, միայն իր կնոջ յանկարծակի զալուստը զինքը չփոթեցուց: Ինք այնպէս կ'ենթադրէր, որ տակաւին ամիսի մը չափ պիտի յապաղէր զալը եւ ըստ այնմ իր կարգադրութիւնները ըրած էր:

— *Այսօր Հինգշաբթի, մտածեց ինքն իրեն, հետեւաբար զալ այսօրս հոս պիտի ըլլայ, այսինքն ութ օրէն... ասիկա բնաւ դործիս չի զար...*

Եւ վաճառականը մտատանջ սկսաւ սենեակին մէջ երթեւեկել: Ցետոյ որոշումի մը տուաւ.

— *Երթամ մէյ մը Քերովբէ էֆէնտին տեսնեմ, կարելի է ան խելք մը կը սորվեցնէ:*

Ղուկաս էֆէնտի որքան որ իր քենիին համամտութիւն ցոյց տուած էր, քաջալերելով զայն Սամսոն երթալու խորհուրդին համար, այսուհանդերձ ներքնապէս որոշած էր այդ ճամբորդութիւնը արգիլել եւ երանիկը միշտ իրեն մօտ պահել, իրրեւ հաճոյքի պատրաստ առարկայ մը: Եւ ասոր համար յոյսը դրած էր, ինչպէս արդէն տեսանք, Քերովբէ էֆէնտիին վրայ:

Իրիկունը, երբ իր բարեկամին քովը գնաց, այս վերջինը կը պատրաստուէր մեկնելու զրասենեակէն:

— *Աղէկ որ եկար, ըսաւ, վճառականը տեսնելով, նոր բաներ ունիմ քեզի ըսելիք երանիկի մասին:*

— *Ես ալ նոյնպէս, պատասխանեց Ղուկաս էֆէնտի:*

— *Ուրեմն երթանք տեղ մը նստինք ու հանդարտօրէն խօսակցինք:*

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔ ՀԱՄԱՅՆ ԱՇԽԱՐՀԻ

ՀԱՇՈՒԻՉ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻՆ ԵՒ ՃՇԳՐԻՏ ՍԱՐՔԵՐԻՆ

Հաշուում էք, հաշուում…
Հաշուեցէք հապա,
Թէ ինչ ալիքով, ֆանի՞ վայրկեանում
Եւ ֆանի՞ գրամ արիւն է հոսում աղջկայ սրտից

Դեպի ամօթխած այտերը նրա՝
առաջ բերելով այն բռնկումը
ջերմամիջուկեան,
որ մինչեւ այսօր, միամտաբար, շիկնացնէ
ենք կոչել:
Եւ կոսմիկական ճառագայթների ի՞նչ
հոսք է անցնում
մեր մթնոլորտուած աչքերի միջեւ.
երբ յանկարծակի նրանք դիպչում են
ուրիշ աչքերի,
եւ այս փոխադարձ ճառագայթումը
վտանգաւո՞ր մեր սրտի համար,
քէ՞ օգտակար է:
Հաշուում էք, հաշուում…
Հաշուեցէք, հապա, թէ մեր ափերով
ֆանի՞ կիլովատ հոսանք ենք տուել
երեխաների մազերին փափիկ ու
թաթիկներին,
մեր սիրածների իրանին ճկուն,
ուսերին ճկուն մեր տատիկների,
եւ մեր ստացածն ինչքան է պակաս
կամ ինչքան աւել:
Թէ չէ՝ հաշուում էք, հաշուում էք,
հաշուում…

Մենք դեռ մի կարգին չգիտենք նոյնիսկ,
թէ այդ ինչի՞ց է մարդը ծիծաղում,
միմիայն մարդը,
եւ ուրիշ ոչ մի կենդանի էակ:
Դուք մեր ծիծաղի ալիքների թիւն
ասացէք հապա,
ցոյց տուէք նրանց գոյները պէս-պէս
եւ էմծիծաղի ու էրէջոցի
տարբերութիւնը հասկացրէք մեզ:
Ասացէք հապա
մեր տեսած բոլոր վերջալոյսների
նմանութիւնն ու տարբերութիւնը:
Ձեր ալիքներով
գծագրեցէք ձեւերն այն բոլոր,
որով խոտերն են զգուել մեզ կեանքում
եւ անտառներն են ցոյց տուել իրենց՝
դուր գալու մասին չմտածելով մի
վայրկեան անգամ:
Հաշուեցէք, խնդրեմ, հաշուեցէք նաեւ,
թէ մեզնից գոնէ մէկը իր կեանքում
ֆանի կնոջ է տեղչանքով նայել,
ֆանիսին՝ մաքուր մի հիացմունքով,
ֆանիսին՝ միայն եղբօր ճիշդ ուղեւորութեամբ…
Թէ չէ՝ հաշուում էք, հաշուում էք,
հաշուում…
Հապա հաշուելով այն պահերն ասէք,
ուր մենք եղել ենք իրօք բախտաւոր,
առաւել եւս՝ այն պահերն ասէք,
որ մեզ գուցէ դեռ բախտ են խոստանում:
Նշեցէք նաեւ տեղը այն կանանց,
ուր կարող էին մեզ խորունկ սիրել,
բայց մենք այդպէս էլ չհանդիպեցինք:
Եւ թիւն ասացէք այն մանուկների,
որ կարող էին ունենալ կեանքում,
բայց մենք չունեցանք ու չենք ունենայ:
Եւ թիւը՝ նաեւ այն մանուկների,
որ պիտի մերը լինէին կարծես,
բայց մերը չեղան…
Թէ չէ՝ հաշուում էք, հաշուում էք,
հաշուում…
Էլեկտրոնական ձեր գանգով հուժկու
ու ճառագայթուն, անսպիտակուց —
կիկլոպեան բիբով
տարրալուծեցէք կարօտը հապա,
բաղադրեցէք այն ծուխն էլ անտես,
որ անջատւում է միշտ այդ կարօտից
եւ ո՞ւր է հաշուում…
Թէ չէ՝ հաշուում էք, հաշուում էք,
հաշուում…
Այն թուականը նշեցէք հիմա,
գէթ այն մօտաւոր – մօտալուտ տարին,
երբոր, վերջապէս, ազգերը խոցուած
պիտի ողջանան կամ ապաքինուեն,
եւ վիրաւորող ազգերն ստանան
հատուցումն արդար ու չբեկանուող:
Թէ չէ՝ շատերը, ֆանի դար արդէն,
յոյսերը կտրած անողորմ Աստծուց՝
սպասում են դեռ:
Սպասում են դեռ:
Դուք՝ նոր աստուածներ նոր ժամանակի,
սուտ դուրս չգայիք գէթ դուք, դուք գոնէ…
Ասացէք թիւը երկըրներ կապող այն
կամուրջների,
որոնց վրայով կ'ուզէինք նաեւ մենք
անցած լինել,
բայց դեռ չենք անցել
ու չենք անցնելու:
Թիւը ցոյց տուէք այն երազների ու
անուրջների,
որ այս բառով են կոչուել աշխարհում
լոկ այն պատճառով
որ չեն կատարւում:
Անկասկածելի թիւը նշեցէք այն
կասկածների,
որից մենք յաճախ հասուցացել ենք,
առաւել յաճախ՝ վաղաժամ թոշնել:
Ցոյց տուէք գիծը հիասթափութեան,
եւ հոսանք, որ դա
գէթ չի ունենայ ձեւը կայծակի:
Եւ թիւն ասացէք մեր այն ժամերի,
անթիւ-անհամար,
որ ծանր ու թեթեւ ժամանակներում
կորան գնացին՝
ինչ-որ հերթերի
ու երթերի մէջ
եւ ընթերցման մէջ այն բազմալեզու
օրաթերթերի,
որոնց սեւաթոյն գլխացրերից
ամէն առաւօտ
հրանօթնէպի կենտ աչքն է նայում մեր
գոյգ աչքերին,
սուզանաւերն են մեր տեղչանքները հոգու
մէջ սուզում,
ջրածնային արկերն են ուզում
մեր երակների կարմիր արիւնից
ներմակ ջուր ծնել:
Այսքանից յետոյ պիտի որ հաշուէք
եւ ասէք, թէ դեռ ֆանի՞ տոննն ատոմ
եղոքելուց յետոյ
հեշտ կարելի է այս երկրագունդն միջուկն
էլ եղոքել:
Պիտի որ հաշուէք,
թէ դեռ ի՞նչ զէնքեր ծնելուց յետոյ
մայրը կը զրկուի զաւակ ծնելու
կարողութիւնից:
Բարեկամաբար ասացէք նաեւ·
Ֆանի՞ տարին մէկ աշխարհն է գալու
այն անդերսէնեան մանուկը, որից
թագաւորները պիտի խմանան,
որ մերկ են իրենք:
Եւ խնդրեմ՝ նաեւ աւելացրէք·
այդ խմանալով՝
թագաւորները ծածկո՞ւմ են արդեօք
մերկութիւնն իրենց,
քէ՞ շարունակում կրկին մերկ մնալ·
եւ հակառակը կամեցողներին
կամ թէ պարզապէս ամաչողներին
հարկադրում են աշխարհում ապրել
կապուած աչքերով…
Եւ գուցէ ասէ՞ք,
քէ թերմովէնեան խլութիւնն արդեօք
չի՞ կապւում բնաւ
այն ահագնացող պայթիւնների հետ,
որ կատարւում են հիմա աշխարհում եւ
վեր աշխարհից:
Ու թէ կապ ունի՝ խնդրեմ, պարզեցէք,

արուեստագէտի մը նման, «ղօղանջ»ներու յաջորդական աստիճաններով, կը վերակերտէր կոմիտասի բացառիկ դէմքը: Հանդրուաններու հոլովոյթով կը բացայայտէր մեծ վարպետին դործին տարողութիւնը, հայ երգին այլազան դունաթեղութիւնը:

Բանաստեղծին համար կոմիտասի կեանքը՝ իր ծննդեան աւետիսով եւ առեւալով, անանց սուգով, թաղմամբ եւ յարութեամբ, պատկերացումն է նաեւ ժամանակաշրջանի Հայութեան կեանքին ու ճակատագրին: Արդարեւ, հո՛ն կայ շրջան մը, իր լուսաւոր եւ սեւաւոր էջերով՝ բնութագրուած համառութեամբ եւ արուեստով:

Հրաշունչ գուսանն է, որ սրտամօտ բառերով, խորունկ ապրումով, պատկերներու պէսպիսութեամբ եւ դիւտաւոր դարձուածքներով, այլ մանաւանդ՝ իւրայատուկ չեշտ ու շունչով բառերը կը վերածէ ստեղնաշարի, իսկ քերթուած – ներու հիւսքը՝ ամբողջական համանուագի:

Այս գործը արժանացաւ պետական մրցանակի:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿՈՉ

ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆԵՐՈՒՆ

Յառաջիկայ Սեպտեմբերին երեւանի եւ էջմիածնի մէջ տեղի կ'ունենան հանդիսութիւնները՝ նուիրուած Գէորգեան ճեմարանի հիմնադրութեան հարիւրամեակին:

Գէորգեան ճեմարանի նախկին Սաներու Միութիւնը կեանքի կոչուեցաւ 1968 Սեպտեմբերին դպրոցի երեսդարեան շրջանաւարտ Ակադ. Աշոտ Յովհաննիսեանի պատուոյ նախագահութեամբ: Այնուհետեւ երկրորդ հատորին ընտրուեցաւ վարիչ մարմինն ու նախագահը՝ յանձին յիսուն տարի մանկավարժական ասպարէզի մէջ ծառայած վաստակաւոր ուսուցիչ Աւետիս Ճուղուրեանի:

Թէ ինչ բացառիկ դեր է խաղացած այդ կրթական հիմնարկութիւնը իր մտաւոր – բարեկանութեամբ հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ, յայտնի է բոլորին, բայց աւելի մանրամասնօրէն ազդին ընդհանրութեան սեփականութիւնը կը դառնայ այդ առիթով հրատարակուելիք հատորին շնորհիւ, որուն պատրաստութեան լծուած է Գէորգեան ճեմարանի նախկին Սաներու Միութեան Խորհուրդը: Ան աւելի եւս ամբողջական դարձնելու համար, Միութեան նախագահը կոչ կ'ընէ Ֆրանսա եւ Արեւմտեան Եւրոպա ապրող նախկին սաներուն լուր տալ իրենց մասին հակիրճ կենսագրականով եւ եթէ կարելի է իրենց լուսանկարն ալ ղրկելով կա՛մ Միութեան նախագահին՝

Աւետիս Ճուղուրեան,
Լենինի պողոտայ թիւ 40, Բ· մուտք,
բնակարան 17, Երեւան (2)

կա՛մ Փարիզի շրջանի 7 ընկերներու խմբակցութեան քարտուղարին՝

M. Arménak Arabian
3, Avenue Gambetta, 92 - Bois Colombes
Tél. : 242-58-85

Գէորգեան ճեմարանի նախկին Սաներ – րու Միութիւնը կը գտնուի Հայաստանի Լուսաւորութեան Նախարարութեան հովանիին ներքեւ:

աշխարհը հիմա
անթիւ-անհամար բեթհովէններո՞վ
կը վերջանայ,
քէ՞ կ'աւելանայ պարզապէս թիւը
խլացածների…
Հաշուեցէք նաեւ, մի վերջին անգամ,
թէ այդ ի՞նչ ձեւով,
ի՞նչ մեքենայի օգնութեամբ բարի
դեռ կարելի է մարդուն մարդ պահել
եւ կամ նոր միայն մարդուն դարձնել
մարդ…

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

ԳԱԽԱՐԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻԻՆ

Այս անգամ զարմանալիօրէն արագ վճռեց, արագ փակեց խանութը եւ սկսեց քալել դէպի կիսկը:

Մէկը կողքից ասաց, բայց չլսեց·

— Հարսին քով կ'երթայ:

Եւ հետեւեց նրան:

Հալի աղան հրապարակից անցնելուց յետոյ, սկսեց քալել Հին ժամի պատերի տակով եւ յանկարծ լսեց·

— Աղլի փայլո՛ւն…

Էլի ուշադրութիւն չդարձրեց այդ կանչերին, ինչպէս երբ լսեց միեւնոյն կանչը, իր տան լուսամուտի տակից·

— Աղլի փայլո՛ւն…

Ձայնը սուր էր եւ սարսափելի հեղնական: Կանչողը միեւնոյն փողոցային պատանին էր, սեւ աչքերով, կարճ կտրուած, սեւեւ նման ցցուած մազերով:

Հալի աղան չարունակեց քալել:

Այս անգամ պատանին կտրեց նրա ճանապարհը, երկու մատը կոխեց բերանը, դիւլ սուլեց եւ կանչեց.

— Աղլի փայլո՛ւն…

Զարմանալի արագութեամբ, ինչպէս կայծակի մտրակը որ կտրում անցնում է ողջ երկինքը մի ակնթարթում, Հալի աղայի միտքը կապուեց այն կանչի հետ, որից կինը դրեթէ ուշաթափուեց:

— Ուրեմն այդ «Աղլի փայլունը» ինձ հետ կապ ունի, մտածեց նա, բայց ոչինչ չհասկացաւ, ընկաւ տանջալից մտածմունքի մէջ:

Երբ պատանին մի անգամ էլ կանչեց եւ փախաւ, այլեւս ոչ մի տարակոյս չմնաց Հալի աղայի հոգում:

Երբ կինը դուռը բաց արաւ եւ տեսաւ իր ամուսնուն, բացագանչեց·

— Քա, Հալաղա՞:

Հալի աղան քչեց ներս:

— Հիւա՞նդ ես, հարցրեց կինը:

— Չէ:

— Քա, ինչո՞ւ եկար տուն:

— Կնի՛կ, բան մը կ'ըլլամ, քաղաքը գլխուս կը գառնայ:

— Մարդ որ քառասուն տարուան չըրած բանն ընէ էդպէս կ'ըլլի:

— Ի՞նչ, անձկագին հարց տուեց Հալի աղան:

Մեմիկ խաթունը լռեց:

Հալի աղան եա դարձաւ, սուր նայեց կնոջ աչքերին եւ հարցրեց·

— Լեղուիդ տակն ինչ կայ նէ, ըսէ:

Մեմիկ խաթունը պատրաստուած էր ամէն ինչ ասելու, բայց փողոցից մի խօսք լսեց եւ ամբողջովին այլայլուեց:

Փողոցից ասացին·

— Փայլունը քըզի կը սպասէ:

«Նորի՞ց Փայլուն անունը», մտածեց Հալի աղան, իսկ Մեմիկ խաթունը պիտի փռուէր դեմին, եթէ ամուսինը չբռնէր նրան:

Հալի աղան ոչ մի եղրակացութեան չէր կարող յանդիլ, որովհետեւ Փայլուն անունով ոչ ոքին չէր ճանաչում ողջ կեանքում, ողջ քաղաքում եւ ողջ աշխարհում:

— Մեմի՛կ, ինչ կայ նէ ըսէ, խեղճուկ ձայնով ասաց Հալի աղան:

Մեմիկ խաթունը չկարողացաւ խօսիլ, արցունքը խեղդեց նրան:

Հալի աղան լուռ եւ դլխիկոր վեր բարձրացաւ, երկու դատէթ օդի տնկեց եւ սկսեց երթեւեկել սենեակում: Ոչինչ չէր կարող դուշակել, հազար ու մի բաներ էր միտքը բերում, չափչփում, վեր վար էր անում: Ոչ մի կաթիլ լոյս: Երկար երթեւեկելուց եւ մտածելուց յետոյ, իջաւ ներքեւ: Կինը խոհանոցումն էր: Մտաւ ներս, տնկուեց կնոջ առաջ եւ յարեց·

— Մեմի՛կ, ըսէ, ե՞ս եմ խելքս թոցրեր, թէ դուք:

— Դուն ես խելքդ թոցրեր:

Հալի աղան քարացաւ: Այդպիսի պատասխանի չէր սպասում: Յանկարծ բղաւեց·

— Ինչ կայ նէ, ըսէ՛…

Մեմիկ խաթունը լռեց:

Հալի աղան զայրացաւ, մօտեցաւ կնոջը, բռնեց ուսերից եւ սպառնալին բղաւեց·

— Ըսէ՛, ըսէ՛, ըսէ՛…

Մեմիկ խաթունը պատմեց ինչ որ լսել էր:

. . . . . .

— Մեմի՛կ, դուն կը հաւատա՞ս, հարցրեց Հալի աղան ամբողջովին գոյնը զգած:

— Աչքերով տեսեր են:

— Ես քըզի կը հարցնիմ, դուն կը հաւատա՞ս:

Մեմիկ խաթունը մտածեց·

— «Արդեօք այդ բոլորը կարող են սո՞ւտ լինել»:

Հալի աղային աչքերը պատասխանի էին սպասում:

Մեմիկ խաթունը կրկնեց·

— Աչքերով տեսեր են:

Հալի աղան լուռ դուրս եկաւ խոհանոցից եւ բարձրացաւ սենեակը: Մեմիկ խաթունը ճիշդ ժամանակին ճաշը բերեց: Հալի աղան նստած էր անկիւնը, թախտի վրայ, եւ համրիչ էր քաշում: Արտաքնապէս չափազանց խաղաղ էր: Մեմիկ խաթունը ճաշը դրեց առաջը եւ իջաւ ներքեւ: Հալի աղան ճաշի վրայ չնայեց, այնպէս որ, երբ մի ժամ անց Մեմիկ խաթունը եկաւ ճաշը հաւաքելու՝ տեսաւ որ ոչ մի ճեռք չէր դպած ճաշին:

ՎԱՀԱՆ ԹՈՓՈՎԵՆՑ

(8 – Շար·)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Իսկի Հ· Ց· Դ· Զաւարեան կոմիտէն կ՚ողբայ իր ընկերոջ՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

մահը եւ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբացեալ ընկերոջ ընտանիքին։

×

Ա՛յս տխուր առթիւ ողբացեալին ընկերներն ու բարեկամները հետեւեալ նըւէրները ըրած են։—

Իսկի Մշակոյթի Տան·— Պ· Պ· Սեդրակ Տաւուտեան 50 ֆր·, Արիս Գալայեան 20, Մելքոն Գալայճեան, Արամ Քէչիչեան 10ական, Կարապետ Թօփալեան, Քէնան Ազատեան, Գէորգ Ալեքսանեան 20ական, Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Թորոս Գասպարեան, Օննիկ Վարդանեան, Եղիա Քաթրնայեան 10ական, Սարգիս Գճիրեան, Սաքօ Շէրպէթճեան 20ական, Տիկ· Շահանիկ Ատանալեան, Դաւիթ Դաւիթեան, Յարութ· Զաւրճեան, Վարուժան Եսայեան, Ալեխս Քիրէմիտճեան 10ական ֆրանք։

×

Սեբաստիոյ Դաւռայի Հայրենակցական Միութիւնը իր բոլոր անդամներով ցաւակցութիւն կը յայտնէ հայրենակից՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ իր ընտանեկան բոլոր պարագաներուն։

×

Վանանտցիներ հայրենակցուհի Տիկին Եսթեր Կէմէլմէզեանի ցաւալի մահուան առթիւ Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի կեդր· Վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալի ընտանիքին եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները·— Տէր եւ Տիկին Քիւրքեան (Մարսէյլ) 50 ֆր· Տէր եւ Տիկին Արզումանեան (Մարսէյլ) 50 ֆ·, ողբացեալ Մուշեղ Մուրատեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

Վիէնի Ազգ· Միութիւնը Պր· Յակոբ Քէլէչեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրած է 100 ֆր·, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Էօքսիւզեան 50 ֆր·, իրենց աղջկան ամուսնութեան ուրախ առիթով։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Երուանդ Արապեան (Օրմէտոն սիւր Մառն) կը նուիրեն 20 ֆր· ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարեկամական ձեռնարկներուն, փոխան ծաղկեպսակի, Գառնիկ Յովհաննէսեանի մահուան տխուր առիթով։

×

Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Ճանիկեան իրենց կնքահօր՝ Նշան Դարբինեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆր· կը նուիրեն Իսկի Հայ Մշակոյթի Տան։ Նոյն տխուր առթիւ Կ· Ճանիկեան (Մարսէյլէն) կը նուիրէ 50 ֆր· Հայ Մշակոյթի Տան Իսկ։ Ինչպէս նաեւ Տիկին Մաքրուհի Մընտոթեան (Մարսէյլէն) 100 ֆր· Իսկի Հայ Մշակոյթի Տան։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՅԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Մայր տաճարի աւագ խորանը եւ Առաքելական Աթոռը։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ
Դաւիթ Ծ· վրդ· Սահակեանի

ՊԷՅՐՈՒԹԻ բոլոր այցելութիւնները կը կատարուին առաջնորդութեամբ
Վարուժան Սարգիսեանի

ՕԳՈՍՏՈՍ 11–30

Օգոստոս 11էն 23 Պէյրութ 23էն 30 Երուսաղէմ

ԳԻՆ 2250 ՖՐ·

Մեկնում Փարիզէն, Լիոնէն կամ Նիսէն

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

կամ Գիւտ Վրդ· Նազդաչեանի՝ Հայոց եկեղեցին
15, Rue Jean Goujon

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդանաւով

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
Messieurs SARKISSIAN et SEDEFIAN
agence de voyages **SEVAN**
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

Եւ Դաւիթ Վ· Սահակեանի, եկեղեցին,
295, Rue Boileau

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64.09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՆՈՒԷՐ

Ֆրանկն (Քալվատոս) Պ· Հ· Էմմայեան 100 ֆր· կը նուիրէ Ապրիլեան յուշարձանին (տառնալ «Յառաջ»էն)։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱՆԱՆՑԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Շաւարշ Միսաքեան խումբին, Կիրակի, Յուլիս 4, առաւօտեան մինչեւ ուշ տեսն, Պօմոն լէ Վալանս, Լա Պուլինաղտ, իսկ օդը աննպաստ ըլլալու պարագային Ահարոնեան ակումբին մէջ (Ռիւ Պուֆիէ, 26)

Երթեւեկը ապահովուած է, սպասել Ահարոնեան ակումբը ժամը 2ին։

Հայկ· եւ եւրոպական պարեր։ Առատ կերուխում, խորոված։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ՖՐ· ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ
ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍԻ ԽՈՒՄԲԻՆ

Յուլիսի խումբը կը մեկնի Փարիզէն Շաբաթ առաւօտ (Յուլիս 3) ժամը ճիշդ 8ին, Սքուար Մոնթոլոնէն։

Հաւաքուիլ ժամը 7,30ին։ Մնողքները կը խնդրուի խիստ ճշդապահութիւն։

ՆԱՒԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հերոսներու Օրուան տօնակատարութիւնը Խանասորի տարեդարձին առթիւ, Հ· Ց· Դ· Շաւիլի «Արդութեան» խումբի կողմէ Յուլիս 18ին։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Ց· Դ· Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Աղնիւ Մանուկեան եւ զաւակները իրենց սիրելի մօրաքրոջ Տիկին Զարուհի Սարաֆեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 50ական ֆր·, Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն եւ Տէսինի յուշարձանին, 20 ֆր· եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ 10 ֆր· «Յառաջ»ին։

(Տառնալ «Յառաջ»էն)։

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ
ՕՍԹԱՆՑ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 4

Հաւաքուիլ ժամը 7ին (Կիրակի) Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն Քափէ Թերմինիւս եւ 7,15ին կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվիէօր։

Մեկնում 7,30ին դէպի Օսթանտ Լիւ-Ալուէն կառուղիով։ Ճաշ ճամբու ընթացքին։ Ժամանում 13ին։ Հանգիստ ծովափը, լողանք, զանազան խաղեր։

Վերադարձ Պրիւժի ճամբով (հիւսիսի վէնեատիկը), պտոյտ քաղաքին։ Մեկնում դէպի Փարիզ եւ ժամանում կառ տիւ Նոռ ժամը 22ի առեններըը եւ 22,30ին Շաթօ տը Վէնսէն։

Մասնակցութիւն 59 ֆրանք
ամէն բան մէջը բացի խմիչքէն

Արձանագրութեան վերջին պայմանաժամ Ուրբաթ, Յուլիս 2։

Կարեւոր·— Ազգ· ինքնութեան թուղթ Ֆրանսացիներու համար եւ թիթը տը վօյաժ՝ օտարներուն։

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
ԷՏ· ՃԻՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ· Քառտուիրակ

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES
de Tissus Haute Couture
et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

BNP

A votre service
tous les services de la

banque nationale de Paris

présente dans le monde entier

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր·	
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
29
ՅՈՒՆԻՍ
MARDI
29 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12150

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.150

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԻՐ ԾՆՆԴԱՎԱՅՐԻՆ ՄԷՋ

ՓՈՄՓԻՏՈՒ ՇՐՋԱՆԱՑՈՒՄԻ ՀԱՐՑԸ ԲԱՑԱՒ

Նախագահը Շաբաթ օր ուխտագնա – ցութեան նմանող այցելութիւն մը տուաւ իր ծննդավայրին՝ Մոնպիտուֆի, որ փոքրիկ գիւղակ մըն է Օվերնեըի ծոցը : Անսպասելի կերպով նախագահը խօսք բացաւ ընդհանուր մասին, օրինադիծ մը զոր դեռ կառավարութիւնը չէ ընդունած եւ որ ոչ ալ՝ Ազգ· Ժողովէ անցած : Նախագահը ճշդեց թէ ընդհանուր գիծերու մէջ հարցը հետեւեալն է .— « Նահանգապետին կողքին եւ չրջանային մտեսական յանձնախումբերու տեղ՝ պիտի դրուին .— Ա.) Խորհրդակցական խորհուրդ մը որ այդ յանձնախումբերու չատ մը յատկանիշերը պիտի պահէ եւ պիտի ներկայացնէ մտեսական եւ ընկերային զանազան գործունէութիւննե – րը : Բ) Ներկայացուցչական ժողով մը, զանազան նահանգներու ընտրուածները ներկայացնող եւ որ խորհրդակցական բնոյթ պիտի ունենայ առաւելաբար վի – ճելու համար չրջանը հետաքրքրող կազ – մածներու մասին » :

Նախագահը այցելած է իր ծնած բնա – կարանը, ապա Սէն – Ֆլուռ գնաց ուրկէ անցաւ Ֆաժառք վերջացնելու համար ուիք – էնտը :

ՄԱԼԹԱ

Իտալիոյ վարչապետը՝ Քոլոմպօ, ըն – կերակցութեամբ արտաքին նախարար՝ Ալմօ Մորոյի, Լոնտոնի մէջ հանդիպում – ներ կ'ունենար երկուշաբթի օր, Անգլիոյ վարչապետին հետ :

Մօսակցութիւններու ընթացքին քըն – նութեան կ'առնուէր նաեւ Մալթայի հարցը : Միջերկրականի մէջ ռազմավա – րական նպաստաւոր դիրք ունեցող այս կղզիին նորընտիր վարչապետը՝ Մին – թոֆ, իր ընտրութենէն անմիջապէս ետք կղզիէն արտաքսեց իտալացի ծովակալ Պիրինտելլին, որ ընդհանուր հրամանա – տարն էր Ատլանտեան Ուխտի Միջերկ – րականեան նաւատորմին : Միւս կողմէ Անգլիան պահանջեց վերաքննութեան ենթարկել 1964ի համաձայնագիրը՝ Անգլիոյ եւ Մալթայի միջեւ կնքուած , որով տասը տարուան համար Անգլիա զինուորական կայաններ կ'ունենար կըզ – զիին մէջ, փոխարէնը յետուն միլիոն ըս – թերլին վճարելով :

Հռոմի, Պրիւսէլի եւ Լոնտոնի մէջ կա – տարեալ լուութիւն կը տիրէ այս մասին : Իտալական չրջանակները ցարդ չեն հաս – տատած ծովակալին արտաքսման լուրը : կը գոհանան նկատել տալով, թէ ծովա – կալ Պիրինտելլի Նափոլի մեկնած է, Ատ – լանտեան Ուխտի Միջերկրականի կեդրո – նատեղին :

Քաղաքական չրջանակներու կարծի – քով , Մալթայի նոր վարչապետը՝ Մի – թոֆ, որ ընտրական պայքարի չրջանին խոստացած էր թուլցնել կղզիին կապը Անգլիոյ եւ Ատլանտեան Ուխտին հետ , իր այս միջոցառումներով կը ձգտի յա – ւելեալ նպաստ մը ստանալ Լոնտոնէն, ա – նոր օդտագործած կայաններուն համար : Անգլիական մամուլը չի վարանիր «չան – թաժ» որակելու Միւթոֆի որդեգրած քաղաքականութիւնը :

Համաձայն «Սընտէյ Թելեկրաֆ» թեր – թին, ամերիկեան 6րդ նաւատորմը պի – տի «չայճելէյ» Լա Վալէթ : Նման այցե – լութիւն մը նախատեսուած էր մօտ ապա – գայի համար : Միւս կողմէ նոյն թերթին համաձայն, խորհրդային ռազմանաւ մը ներկայիս կը սպասէ Մալթայի բացերը՝ արտօնութիւն ձեռք ձգելու այցելելու Լա Վալէթ :

Այս կապակցութեամբ նկատել կը տըր – ուի, Մինթոֆ ընտրութեան օրերուն յայտարարած էր, թէ եթէ Անգլիա չվը – ճարէ իր կայաններուն «գինը», ուրիշներ պատրաստ են վճարելու : Նորընտիր վար – չապետը ճշդած էր այդ առթիւ, թէ այդ «ուրիշները» ոչ Խորհ· Միութիւնը, ո՛չ Մ· Նահանգները եւ ո՛չ ալ Իտալիան կը – նան ըլլալ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ եօթերեայ ցնծութեան մէջ է : Արդարեւ, 23 տարիէ ի վեր առաջին ան – գամ ըլլալով ձեռք ձգեց Ֆրանսայի ոտ – նագնդակի ախոյեանութիւնը, երբ Շաբաթ օր 3ի դէմ 6 կէտի արդիւնքով պարտու – թեան մատնեց Սթրազպուրկի խումբը : Խաղի առաջին կիսուն արդիւնքը 5–1 էր : Մարսէյլի Օլիմպիկ վերջին անգամ ա – խոյեան էր 1948ին :

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ մեռած է Ա – լեքսէյ Իայլեւ, 62 տարեկան, որ հնա – րիւնը եղած է հրթիռներու, որոնք յետա – գային փորձածուած են արձակելու հա – մար Վոսթոկ, Սոյուզ այերանաւերը :

ՏԻԺՈՆԻ մէջ տեղի ունեցաւ Իւ Տէ Էմի համագումարը, որ առաջինն էր ու կրնայ մահէն ի վեր : Մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց Շապան – Տէլմաս : Ընդհանուր ձեւով ինքնադոհութեան մթնոլորտ մը մէջ անցած է ժողովը :

ԼԻԼի ՄԷՋ առջի օր սկսաւ փէ էմ իւի համագումարը : Ընկերվարական մի – ացած կուսակցութիւնը որ հերձուած մըն է ընկերվարական կուսակցութեան , իր մէջ իսկ զանազան հոսանքներ ունի (մա – ոյական – ալ – չափաւոր – ձախապաշտ եւն·) եւ վստահ չէր որ երկուշաբթի ի – րիկուն Միշել Ռոքար քարտուղար մը – նար :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ չրջանը հեծանիւով ճամ – բայ ելաւ Միւլհուզէն : Արդէն իսկ պել – ժիացի անպարտելի ախոյեան Էտի Մերքս «գեղին չապիկը» կը կրէ :

Նինք, այն, որ քու գործդ՝ բանաստեղ – ծի, ճշմարտութեան չատագովի մեծ , բայց աւա՛ղ, կիսատ գործդ մեղի հետ է, եւ քու տեղդ անմահներու չարքին է » :

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի Պրեզիտիումի նախագահի տեղակալը՝ Հ· Բաղդասարեան նկատել կուտայ, թէ « դիւրին եւ պարզ չէ գրագէտին ուղին , հանդիսատ եւ խաղաղ չէ անոր կեանքը : Անվերջ յուզումներ եւ ապրումներ, մը – տորումներ ու խոհեր : Իսկական գրո – ղը իր միտքերով, ոգեչնչումներով, ըս – տեղծագործութեամբ ամբողջովին կը պատկանի իր ժողովուրդին : Անկէ կ'առնէ ամէն բան , իսկ ետ կը վերա – դարձնէ դիրքեր եւ երգեր : Քիչ ապրե – ցաւ Սեւակ, բայց չատ բան ձգեց Սե – ւակ : Միայն «Անլռելի զանգակատունը» բաւական էր, որ ան մեծ բանաստեղծի համբաւ ձեռք ձգէր, եթէ նոյնիսկ ուրիչ գործ գրած չըլլար :

Կան մարդիկ, որոնք կ'ապրին նաեւ իրենց մահէն ետք : Սեւակ այդ բացառիկ երջանիկներէն է » :

— Դաժան, բայց գրեթէ օրինաչափ ճշմարտութիւն մը դոյացած է մեծ բա – նաստեղծներու կեանքին մասին, կ'ըսէ Հրաչեայ Յովհաննիսեան, անոնք կուգան ժամանակին, կը հեռանան անժամանակ, բայց նաեւ կը հեռանան անսովոր մա – հով : Ծանր եւ Աղիտալի վախճանով կը հեռանայ մեզմէ Պարոյր Սեւակ՝ անզու – գական բանաստեղծը, խորամիտ մտաւո – րականը, ազնիւ գործիչը, աննման ըն – կերն ու մարդը : Խոր ու մեծ է այն վի – ը, որ ան բացաւ մեր բանաստեղծու – թեան, մեր գրականութեան մէջ, մեր կեանքին մէջ, վիհ, որ ուրիշով կամ ու – րիշներով չի լեցուիր : Պարոյրի տեղը թափուր կը մնայ երկար ժամանակ :

Մեծ է Պարոյրի տաղանդը : Չկայ տող մը անոր բանաստեղծութիւններուն մէջ, որ չվրէ խորունկ իմաստի եւ վառ պատ – կերի համադրութիւն : Իրականութեան , կենցաղի մանրուքը անգամ անոր մօտ կը դառնան իմաստասիրական : Անոր բանաստեղծութիւնը զարձաւ իր եւ իր սերունդին ապրած կեանքին համայ – նապատկերը , տագնապներու , սիրոյ եւ յոյզերու ղօղանջը » :

Դամբանական կը խօսի նաեւ գրակա – նութեան հիմնարկութեան տնօրէնը՝ Վ· Նալբանտեան :

— Հիմ ունենալով հայ ժողովուրդի բազմադարեան բանաստեղծութեան ա – նանդոյները , գողթան երգերէն սկըս – եալ մինչեւ Գրիգոր Նարեկացի, Դուր – եանէն մինչեւ Եղիչէ Չարենց, Պարոյր Սեւակի՝ քաղաքացիական ազնիւ կիրքով, խոր փիլիսոփայութեամբ, դիւնիչ քնա – րականութեամբ օժտուած ստեղծագործ – ծութիւնը հայ բանաստեղծութեան ամէ – նէն լինքնատիպ, մնայուն արժէքներէն է, նոր, անկրկնելի աստիճան մը հայ քեր – թութեան պատմութեան մէջ : Ըլլալով իր դարու հարազատ զաւակը, մեծ բանաս – տեղծն ու քաղաքացին, անոր վերադրյն նպատակը եղաւ «Սեփական բազկի ե – րակներով զգալ շունչը դարի » եւ՝

Մեռնելիս էլ ոչ թէ տանել,
Այլ կտակել լաւը դարին :

Հայրենիքն էր անոր «հազարամեայ ազգանունը», անոր ողջ էութիւնը, անոր սկիզբն ու վախճանը, «Ռեզանից սկսւում ու էեզ եմ յանգում շրջանակի պէս » , գրած է բանաստեղծը :

Գլուխ խոնարհեցնենք մեծ բանաստեղ – ծին , տաղանդաւոր մտաւորականին , մեր սիրելի բարեկամին եւ անդուլական ընկերոջ՝ Պարոյր Սեւակի աճիւնին առ – ջեւ » :

Դամբանականներէն ետք կարդացուած են ցաւակցական հեռագիրներ՝ Հայաս – տանէն, Խորհ· Միութեան երկիրներէ եւ արտասահմանէ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

Երեւանի « Հրազդան » մարզադաչտը ծայրէ ծայր լեցուած է Յունիս 20ին : Այլ խօսքով 70·000 մարզասէրներ ներկայ գտնուած են «Արարատ» – « Շախտեոր» մրցումին :

Հայաստանցի մարզիկները մինչեւ խա – ղի 80րդ վայրկեանը չէն յաջողած օգ – տագործել մրցակիցին տակաւ գիծերը : Իսկ միւս կողմէ անոնց ժպտած է բախ – տը, քանի որ Ուկրայնացիները չեն յա – ջողած լաւ առիթներ օգտագործել, հա – կառակ իրենց յարձակումներուն : Ընդ – հանրապէս պաչտպանութիւնը երկուստեք յարձակողականէն աւելի զօրաւոր ե – ղած է :

« Շախտեոր » խումբի մէկ սխալէն օգ – տուած է Մարկարով, որ 80րդ վայր – կեանին նչանակած է օրուան միակ կօլը : Աւելցնենք, որ « Արարատ »ի 29ամեայ մարզիկը իր 93րդ կօլն է որ կ'արձա – նագրէ :

Մրցումը վերջ գտած է «Արարատ»ի յաղթանակով 1–0 :

Այս յաղթանակով « Արարատ » կը վե – րագրաւէ իր առաջին դիրքը խաղացու – ցակին մէջ : Նախավերջին մրցումին՝ կէտերու տարբերութեամբ առաջին կար – գէն իջած էր երկրորդ դիրքի :

×

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ «ԱՐԱՐԱՏ»Ի ՄԱՍԻՆ

« Արարատ » ոտնագնդակի խումբի արձանագրած յաջողութիւններուն առ – թիւ բազմաթիւ հաստատումներ կատար – ուեցան խորհրդային մամուլի մէջ : Հե – տաքրքրութեան համար կը ներկայացը – նենք անոնցմէ մէկ քանին :

« Խվեստիա » թիւ 118·— Ներկայիս « Արարատ » միւս խումբերէն աւելի աչքի կը զարնէ չնորհիւ իր յարձակողական թափին : Յարձակողները կը ձգտին յար – ձակիլ դարպասի վրայ ամէն կողմէ՝ ի գործ դնելով ամէն կարելիութիւն : Այս ձեւի խաղը մեծ տպաւորութիւն կը ձգէ մարզասէրներու վրայ » :

« Սովետսկի սպորտ », թիւ 121 ·— Արտաքնապէս ոչ մէկ փոփոխութիւն կը նչմարուի խումբին մօտ : կազմը մնացած է նոյնը : Բայց Երեւանցիները անցեալ տարիներու բաղդատմամբ բոլորովին տարբեր խաղ կը ցուցաբերեն : Խումբի նոր մարզիչը՝ Ն· Գլեբով կարողացած է իր սաներուն հաւատք ներչնչել՝ իրենց սեփական ուժին նկատմամբ · պայման – ներ ստեղծուած են փիզիքական պատ – րաստութիւնը բարելաւելու համար » :

« Ֆութպոլ – Հոքէյ » շաբաթաթերթը· — Եթէ հարկ դառնար որոշել Մայիս ամ – սուան լաւագոյն խումբը, անկասկած ձայները կը տրուի «Արարատ»ի : Որովհե – տեւ անոնք ոգիով եւ մարտունակ տրա – մադրութեամբ գաշտ կ'իջնեն : Երեւան – ցիները եռանդոտ են » :

Նոյն չաբաթաթերթին յաջորդ թիւին մէջ գրուած է .— Այժմ , երբ կը նայինք «Արարատ»ին, երբեմն մեզի կը թուի , թէ դաշտի վրայ կը խաղայ արդէն իսկ ախոյեան դարձած խումբ մը : Ան կը խաղայ նպատակասլաց, կարծես չճա – պարեր մրցակիցին դարպասը դրաւելու, այլ մեթոտիկ ձեւով կը չօշափէ հակա – ռակորդին թոյլ կողմերը եւ աստիճանա – բար կը սկսի ճնշել ··· կը զգացուի, որ խումբը ինքնավստահ է, թէ մրցակիցը իր ձեռքէնպիտի չազատի, որ երբ ալ ըլլայ պիտի արձանագրէ կօլը :

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ

Բ.

Ինչպէս որ նա՝ Սայաթ-Նովայից 800 տարի առաջ՝ իր մէկ ու նոյն զգացմունքի համար Արարչին էր դիմում հազար ու մէկ ձեւերով՝ դառնալով հազար ու մէկ կոչական ու մակդիր, ճիշդ այնպէս էլ Սայաթ-Նովան իր մէկ ու նոյն զգացմունքի համար եարին է դիմում՝ դառնալով հազար ու մի բոլորովին այլ կոչական ու մակդիր: Եւ եթէ «մեղաւոր» Նարեկացին քաւութեան իր մոլեգին ճգտումի մէջ Աստծուն հաւատարեցնում է Սիրոյ, ապա բոլորովին այլպէս «մխիթարը» ու «ջրատար» Սայաթ-Նովան էլ իր Սէրն է հաւատարեցնում Աստուածութեան:

Աւելի իրատես հայեացքով դիտած՝ սէրը նրա համար Ապրելու հոմանիշ է, կեանքի կրկնութեամբ եւ միաժամանակ...

Եւ միաժամանակ՝ ճակատագիր:

Պաշտամունքի հասնող այս Սէրը, ինչ ասել կ'ուզի, պիտի չունենար այն մարմնեղութիւնը, որ տիրական էր արեւելեան սիրերգութեան մէջ, եւ այնքան տիրական, որ չէր կարողանում վտանգել միայն հանճարներին, — իսկ սովորական ստղանղներին ճգմում ու տափակցնում էր այնպէս, որ սրանց մէջից արտաքսում էր հոգին ու զգացումը:

Սայաթ-Նովային բնորոշ է մի բոլորովին ուրիշ առանձնայատկութիւն էլ, եւ այդ ըմբռնելու համար հարկաւոր էր լիմանալ, որ ինչպէս «աչուղ» նշանակում է թէ՛ երգիչ-բանաստեղծ եւ թէ սիրահար, այդպէս էլ «եար»ը թէ՛ «սիրուհի-սիրած» է եւ թէ «բարեկամ-ընկեր»: Եւ չատ ճիշդ է նկատուած, որ Սայաթ-Նովայի սէրը նման է բարեկամութեան, իսկ բարեկամութիւնն էլ՝ սիրոյ: Եւ որովհետեւ հայերէնը (ինչպէս նաեւ վրացերէնն ու աղբեջաներէնը) արականի եւ իգականի քերականական տարբերութիւն չունեն, ուստի եւ Սայաթ-Նովայի չատ երգերում էլ դժուար է հասկնալ, թէ բանաստեղծն ո՞ւմ է դիմում. քնքչաբար սիրած իր ընկերո՞ջը, թէ տարփալի սիրով սիրած կնոջը:

Իր ստեղծագործութեան այս բնոյթով (ինչպէս նաև բազմաթիւ այլ կողմերով) Սայաթ-Նովայի երգերն ամէնից աւելի յիշեցնում են Շեքսպիրի «Սոնետ»ները, որոնք մենք այսօր կարդում ենք իբրեւ սիրային բանաստեղծութիւններ, մինչդեռ յայտնի է, որ նրանց դերակշիռ մասը նուիրուած է բարեկամին եւ ոչ թէ «Թուխ-տիկնոջը»: Ինչպէս չէքսպիրեան «Սոնետ»ներում, այնպէս էլ Սայաթ-Նովայի խաղերի մէջ բարեկամութեան այդ զգացումը չերմ ու քնքուշ է այնքան, որ հաւասարւում է տարփանքի բարձրութեան, եւ ունի այս վերջինիս բոլոր տեսակարար յատկանիշները՝ բաժանումի տուայտանք եւ մխացող կարօտ, հանդիպումի անյաղթահարելի պահանջ եւ հիացմունք, անխախտ հաւատարմութիւն եւ, դրժումի դէպքում՝ սուր կսկիծ: Տարփաւոր սէրն էլ, իր հերթին, լինելով վաւրուռն ու կրակոտ չի հասնում հըրայրքի ու կրքի, լինելով ալեկոծ ու յուզուած՝ մնում է մաքուր ու անպղտոր, եւ սրանով իսկ բարձրանում մարդկայնութեան զանգակատունը:

Ճիշդ է, որ Սայաթ-Նովայի պոէզիայում չատ է սիրածի գովքը եւ չատ բանով էլ այդ գովքն այսօր հնացած-ապարդիական է: Սակայն անկարելի է չնկատել, որ նա չի գովում գուր գալու համար: Եթէ կ'ուզէք՝ նա ոչ թէ գովում է, այլ խօսում: Իսկ խօսում է, որովհետեւ ... սիրում է: Եւ իր սիրածի հետ անվերջ խօսելու այս պահանջն է աղաղակում երեք լեզուով եւ երեքից աւելի անդամ:

Լսենք նրա միայն մէ՛կ ճիչը.

Եա՛ ինձի կորցըրէք, եա՛ մէ բան արէք,
Խփեցէ՛ք, մի տեղըս մէ ընշան արէք,
Թէկուզ է՛ստու համա բարասպան արէք՝
Ձի՞մ կըշտանում գոզալի հիդ խօսելով:

Եւ խօսում է: Ու նրա խօսածի կէսը գովք է: Բայց հետաքրքրականն այն է, որ եթէ իր սիրածի գովքն է այն տեղը, որտեղ նա նմանւում ու երբեմն էլ նոյնանում է իր նախորդներին, ապա նոյն այդ գովքով էլ նա տարբերւում է բոլոր այդ գովերգակներից: Նա ունի մի ներքին ամօթխածութիւն, որ ամէնից առաջ բնաւորութիւն է եւ ապա բխում է իր այն մոզական սիրուց, որի մէջ ամէն ինչ կայ, բայց ոչ մարմնականը, ա՛յն սիրուց, որ աւելի պաշտամունք է, քան տենչանք ու եթէ տենչանք է, ապա խպատ վերծ է տուիանքից: Այս պատճառով էլ իր սիրածի նոյնիսկ մարմներգութեան մէջ Սայաթ-Նովան նման է անմեղ-երազկոտ պատանու եւ ոչ երբեք հասուն ու փորձուած տղամարդու: Այս պատճառով էլ նա տեսնում է իր սիրածի մարմնի այն մասերը, որոնք ոչ թէ տեսակարար են սեռի, այլ յայտարարն են դեղեցկութեան:

ՊԱՐՈՑՐ ՍԵՒԱԿ

(Շար. – 2)

ՀՄԱՅԻ՛Շ ԶԱՆԳԱՀԱՐԸ ...

Բ.

Բանաստեղծին մտերմութիւնը վայելելու համար սակայն, պէտք է վերստին թղթատել անոր 1963ին լոյս ընծայած «Մարդը ափի մէջ» քիչ մը տարօրինակ խորագրով բանաստեղծութիւններու հատորը: Որովհետեւ բանաստեղծը մըտադիր է՝

«Մարդկանց առաջ եւ fo առաջ
Ահաւասիկ ինֆս եմ բացւում
Ինչ որ ունեմ, ինչ որ չունեմ
Իմ հոգո՛ւ մէջ,
Մարդկանց առաջ եւ fo առաջ
Ահաւասիկ ինֆս եմ բացւում,
Ինչպէս մանուկն օրօրոցում՝
Երգ շոգում է...»

«Եմ»երու չարքով մը բանաստեղծը կը ներկայացնէ ինքզինքէ, իր ողջ ներքին աշխարհը: Բանաստեղծը կ'ուսէ «այն սուսիկ – փուսիկութիւնը, որտեղ դժուար է տարբերել անգամ երեսն աստուածից» կամ՝ «այն դաւանանքը, որ վերջ ի վերջոյ փոխուում է դաւի», չի յարգեր յատկապէս այն չունը, որ իր սիրոյ անտեղի ծեծին վարժէն «կը լիզէ» անոր «տրորող-ջարդող» ոտքերը: Ան կը նախընտրէ «զրկուիլ նաեւ սուրբ անունից ուղղափառի, քան թէ կորցնել ոտքերի տակ մարդկայնութեան հողը քարի», որովհետեւ ուխտած է ան «լինե՛լ ո՛չ թէ հարկահաւաքը, այլ գաւակը դժուար դարի»:

Բանաստեղծին աչխարհահայեացքը, որ ցայտուն կը դառնայ էջ ընդ էջ եւ տող ընդ մէջ, հակամէտ է արիութեան, կը սիրէ ճշմարտութիւնը, կը չատապովէ մարդու անհատականութիւնը, կը խորչի քծնանքէն, աժան մունետիկներէն, միայն խոստում մնացած չռայլ բանաձեւումներէն: Ի՛նքն է, որ կը բնութագրէ իր նկարագիրը, չեչտելով, թէ ինք մարդ է, որ «դժբախտաբար ոտքինից չեմ ես, որ ձգես՝ ձգուեմ, թողնես՝ կարճաձամ, ինչֆան ճմրթկես՝ թողնելուց յետոյ շուտ վերստանամ իմ տեսքը նախկին»:

Եւ այս չձգուող, չկարճացող, չճմրթկող մարդը հասկցած է, որ ազատութիւնը «նման է աղի», որ թէեւ կը լուծուի, բայց «համ» կը դառնայ, իսկ եթէ չկայ՝ «անհամութիւն» է:

Այս փոքր մէջբերումներն ալ կը բաւեն հաստատելու արժանապատուութեան տէր մարդու ներկայութիւնը բանաստեղծին հոգիին մէջ: Այլ նաեւ արիութիւնը, յանդգնութիւնը՝ ճշմարտութիւնները բարձրաղաղակ յայտարարելու:

Հայրենասիրութեան չեչտուած լար մը կը թրնդայ անոր դրչին ծայրը: Ու այդ զգացումը զգացական եւ խմացական է միաժամանակ, որովհետեւ ան բխում կ'առնէ ցեղային դիտակցութենէ եւ անոր առթած հպարտութենէն:

Ջմռռնանք, որ ո՛չ ոք վերջին մէկ-երկու տասնամեակներուն այնքա՞ն պերճ չունչով քնարերգեց դէմքը Մաշտոցի, անոր որ եղաւ «այր մի, որ եկաւ ապացուցելու, թէ մի տեղ վերջը դառնում է Սկիզբ»:

Բանաստեղծին պաչտամունքը հայ դիրին եւ զայն ստեղծողին հանդէպ կը հասնի այնպիսի բարձրութեան, որ մխայն թեւաւոր խօսքերով եւ ածականներու հարուստ դործածութեամբ կարելի է զայն պատկերացնել, պանծացնել:

Այսպէս կը ստեղծուին խօսքի ժայթքեր:

Պարոյր Սեւակի բերած դրական «նը-

CORRESPONDANCE

A propos de

«Arménie d'Hier et d'Aujourd'hui»

N. D. L. R. — Nous avons reçu de Madame Nadine Roby, avec prière d'insérer la longue lettre que nous publions intégralement, concernant la critique parue dans notre numéro du 23 Mai sous la signature A. M. Au bas de cette lettre on trouvera quelques mots, à son propos.

Madame,

Je vous adresse tardivement cette lettre, car, il y a peu de temps que j'ai eu connaissance de l'article que vous avez écrit au sujet du film sur l'Arménie projeté le 18 Mai à la salle Pleyel et dont je viens seulement d'avoir une traduction.

Vous avez écrit : « nous aurions pu nous satisfaire de ce que nous avons vu, surtout pour un public arménien ».

Non, Madame, non seulement pour un public arménien, mais tout particulièrement pour le public français, pour lequel ce film a été réalisé, pour ce public, (principalement des intellectuels et des jeunes) qui a été ravi, charmé, enthousiasmé, et, qui a éprouvé avec beaucoup de sympathie l'envie de connaître encore les Arméniens, leur culture, leur histoire.

J'ai l'impression que vous vous êtes méprise sur le sens du film, et, que, la critique que vous avez faite, reflète un sentiment — fort compréhensible de votre part — que le public français mésestime l'Arménie et les Arméniens.

Ceci aurait été contraire au but que je me proposais, c'est-à-dire faire aimer, faire connaître l'Arménie très peu connue, sinon inconnue du public français. D'après le courrier reçu de nombreux Français, d'après des conversations, j'estime que ce but a été pleinement atteint.

պաստ»ին մեծադոյն արժանիքը պիտի մնայ, անկասկած, անոր ձգտումը մշակելու արդիական բանաստեղծութիւն: Այս տրամադրութեան բնական հետեւութիւնը կը դառնար անոր բանաստեղծական արտաքին կազմալարին եւ ներքին բովանդակութեան թարմութիւնը, ինքնատիպութիւնը: Իրրեւ արտաքին կազմալար ան կը խուսափէր կաչկանդուելէ ութեականներու, քառեակներու եւ երկեակներու մինչ այդ պարտադիր դարձած ձեւերէն, իսկ իրրեւ ներքին բովանդակութիւն ան կը նախընտրէր հետեւիլ աւելի թելադրական ձեւին, քան պատմողական, մի՛չտ հրաժարելով ղայնտտ արտադրութիւններ արտայայտելէ:

Այս «մխտումը» ստեղծեց նաեւ իր «անպատեհութիւնը»: Արդարեւ, Սեւակի ամէն առիթով եւ ամէն ինչով նոր երեւալու մտադրութիւնը պատճառ դարձաւ, որ չաճախ խանգարուի իր ապրումներուն եւ խոհերուն միատնութեան հիւսքը, ստեղծուին անմեկնելի պատկերներ եւ մինչեւ իսկ կարգ մը տողեր ստանան ճառի կա՛մ ընթացիկ հռետորութեան ձեւ:

Բայց ասիկա անխուսափելի «տուրք»ն է, զոր պէտք է «վճարէ» ամէն ինքնատիպ դրիչ, տաղանդաւոր բանաստեղծ՝ հաստատելու համար իր պատուոյ տեղը գրական աչխարհի մէջ:

Այսպէս կը դառնան համայի՛չ զանգահար...:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

— Դուն վաղը մեր դրասենեակը հանդիպէ, հոն միասին կ'որոչենք դրելիքդ, յետոյ ես մէկու մը հետ ձեռքը կը հաստնեմ, պատասխանեց Ղուկաս էֆէնտի, որ կ'ուզէր գործը ապահով կերպով տեսնել...

Երկու բարեկամները համաձայնեցան եւ որոչեցին, որ նամակին յառաջ բերելիք ազդեցութիւնը մեղմելու համար, Քերովբէ էֆէնտի կերպով մը յայտնէր Երանիկի, որ ինք յանձն պիտի առնէ իր ապրուստը հոգալ Պոլսոյ մէջ, եթէ վերջնականապէս հրաժարէր Սամսոն երթալու խորհուրդէն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (147)

ԸՆՏԱՆԻՔ, ՊԱՏԻՒ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Եւ ուղղուեցան Ղալաթիա, ծանօթ դերձրատուն մը:

— *Այսօր կրկին տիկին Երանիկի այցելութիւնը ընդունելու պատիւը ունեցայ, ըսաւ Քերովբէ էֆէնտին դոհ ու զուարթ դէմքով մը:*

— *Վայ, դոչեց վաճառականը, էյ, ինչպէս, նորէն առաջուան այցելութեան չափ յաճողութիւն ունեցա՞ր...*

— *Կարծեմ թէ, պատասխանեց յաղթականօրէն Քերովբէ էֆէնտի, միայն թէ այս անգամ քիչ մը աւելի դժուարութեամբ եւ մեծ զոհողութիւններով:*

— *Ի՞նչ զոհողութիւն:*

— *Նախ ստիպուեցայ խօսք տալ, որ ամուսինը առնուազն երկու տարի իր պաշտօնին մէջ պիտի պահեմ, յետոյ ամսականին վրայ երկու ոսկիի յաւելում մը պիտի ընեմ... ի՞նչ կ'ըսես ասոր:*

— *Եւ դուն ալ խոստացա՞ր...*

— *Կարելի՞ է մերժել... քանի որ առանց այս խոստումներուն պիտի չկրնայի իրեն մօտենալ, չարունակեց Քերովբէ էֆէնտի խնդալով:*

Ցետոյ դարձլով գաւաթը պարպելով, խօսքը առաջ տարաւ:

— *Այս ամէնը աղէկ, միայն թէ թըշչունը ձեռքերնուս մէջէն կը փախչի... լուր չունի՞ս ասկէ... գալ չաբթու ճամբայ կ'ելլէ Սամսոն երթալու համար, արդէն իսկ պատրաստութիւնները տեսնելու սկսեր է:*

— *Ճիշդ ես ալ ատոր համար ուղեցի քեզ տեսնել, պէտք է որ մինչեւ քանի մը օր ինչ որ պիտի ընենք՝ ընենք լմնցնենք, որովհետեւ ես ալ այսօր Փարիզէն նամակ մը առի, մերինը գալ չաբթու հոս պիտի ըլլայ եւ անոր հասնելէն եառքը չատ դժուար է աղատօրէն գործ տեսնելը:*

— *Լաւ, ի՞նչ է քու դիտաւորութիւնդ, ծրագիր մը պատրաստա՞ծ ես:*

— *Նախ եւ առաջ ամէնէն դլխաւոր բանն է Երանիկը վազ անցընել Սամսոն երթալու խորհուրդէն...*

— *Բայց ինչպէս ըսի, ընդհակառակն, անիկա պատրաստութիւն տեսնելու վրայ է:*

— *Այո, որովհետեւ քեզմէ խոստում առած է իր ամուսինին մասին եւ անոր ապաւինելով է, որ ճամբայ ելլելու կը պատրաստուի: Այն օրը, ուր համոզուի, թէ գինքը կը խարես եւ թէ ամուսինին գործը քեզմէ կախուած չէ, ապահովաբար Սամսոն երթալու խորհուրդէն պիտի հրաժարի:*

— *Ա՛տ այդպէս է:*

— *Լաւ, ուրեմն, իրեն պէտք է հասկցնես, թէ քու բոլոր խոստումներդ որեւէ կարեւորութիւն չունին եւ թէ ինք Սամսոն երթալուն պէս ամուսինն ալ գործէն պիտի դադրի:*

— *Բայց այնքան խոստումներէ ետքը, ի՞նչպէս կրնամ ըսել, թէ գինքը խաբած եմ եւ բոլոր ըսածներս սուտ էին... չմտակը չատ հաստ կաշի մը ունենալու է ատոր համար:*

— *Եթէ բերանացի չես կրնար ըսել, դոնէ նամակով մը կարելի է իրեն իմացնել... ամէն պարագայի մէջ ասիկա անհրաժեչտ է:*

Քերովբէ էֆէնտի նոյնիսկ չուզեց յանձն առնել այդպիսի նամակ մը դրելու, իրեն պզտիկութիւն համարելով, սակայն վաճառականը կրցաւ զգացնել իր բարեկամին, թէ պարտաւոր էր հպատակելու իր ըսածներուն եւ ի վերջոյ խեղճ մարդուկը ստիպուեցաւ տեղի տալ:

— *Այդ դրելիք նամակդ մինչեւ Շաբաթ Երանիկի ձեռքը հասցնելու ես...*

— *Վաղը կը դրեմ ու մէկու մը հետ կը դրկեմ:*

Vous avez écrit, Madame : « notre impression aurait été différente si le film avait été présenté comme « IMAGES de l'ARMENIE » ou « IMPRESSIONS de VOYAGE ».

Permettez-moi de vous dire qu'il me semble que vous jonglez avec les mots, car je tiens à vous préciser que je n'ai pas choisi le titre annoncé sur le programme, et que le véritable titre du film apparaît au début, aussitôt après la danse des guerriers de Sardarabat : TERRE D'ARMENIE, écrit en français et en arménien, et que, je pense, vous n'avez pas remarqué. C'est-à-dire UNE EVOCATION de l'ARMENIE.

Trois mille ans de civilisation ne peuvent être traités d'une manière approfondie en une heure et demie.

TOUS LES PRINCIPAUX THEMES ONT ETE EVOQUES, mais évidemment chacun d'eux aurait pu être, à lui seul, l'objet d'un court métrage.

Je me permets, Madame, de vous faire remarquer que vous critiquez ce film qui a reçu un accueil très chaleureux du public (*plus de* 75 % Français) auquel vous ne faites aucune allusion, pas plus qu'à la composition musicale qui a enchanté les Français.

Mais, lorsque l'on fait une critique sur un thème qui vous est cher, afin que cette critique soit positive, il faut expliquer ce que l'on aurait désiré voir, suggérer éventuellement un développement différent, ce que vous n'avez pas fait.

C'est pourquoi, je suis prête à ouvrir une discussion avec vous à ce sujet.

Cette EVOCATION de l'ARMENIE, a permis au public français de se rendre compte de l'essor culturel, scientifique et artistique de la civilisation arménienne et de la spontanéité de son peuple, qui, malgré les innombrables invasions au cours des siècles, a su conserver son caractère national.

Ce n'est pas l'intérieur de l'Université, ni des salles de musées qui auraient pu donner une autre impression. Ils ont été évoqués, cela était suffisant pour un tel programme.

Quant au commentaire, il a été rédigé pour le public de Connaissance du Monde et *allégé volontairement*.

Ce n'était pas une conférence d'information, ni un cours de civilisation ou de propagande.

Un commentaire dit d'une seule haleine, comme ces speakers qui commentent, par exemple, une course de chevaux, aurait été tout simplement déplaisant dans ce cadre et pour ce public.

Quant aux critiques techniques (montage et synchronisation) j'ai le regret de vous dire que les mixages ont été faits dans un important studio avec lequel je travaille habutuellement, et, que vous avez probablement été influencée à ce sujet par de « charmants » collègues. Je vous propose d'ailleurs de revoir le film pour mieux en juger.

J'ai l'impression, Madame, que votre sensibilité nationale a été blessée par la crainte de l'impression que pourrait ressentir des Français en voyant des Arméniens jouer au jacquet comme si les Français ne jouaient pas eux, à la belotte ou aux boules, même à Paris !

L'impression de quelques visages bien joyeux de vieux moustachus vous poursuit au point que vous n'avez pas remarqué les élégantes et jolies étudiantes devant l'université, des passants confortablement habillés et de beaux enfants dans les parcs.

Que pensez-vous alors des Français moustachus, pas toujours bien rasés que l'on peut voir ailleurs que dans nos campagnes, même à Paris ?

Vous semblez avoir honte de voir des danses de « paysans mal rasés » alors que vous auriez peut-être préféré les voir en complet-veston... tandis que leur spontanéité, leur gaïté ont attiré une vive sympathie qui s'est d'ailleurs manifestée par un remous joyeux d'approbation dans la salle.

Il est au contraire intéresssant, de voir, que depuis peu dans les campagnes, des ethnologues cherchent à relancer de vielles traditions et forment ainsi des groupes d'amateurs pour reconstituer les danses anciennes.

Le respect et le maintien des traditions dans un pays, quel qu'il soit, ne peuvent qu'attirer la sympathie, et, dans les proportions présentes (20 % à peine de folklore sur la durée du film) ne peuvent en aucun cas nuire à la haute idée que l'on peut se faire d'une nation.

Des ménagères qui emportent selon votre expression « des kilos de poivrons » vous font mal, alors que les nôtres voudraient bien en emporter autant dans leurs filets s'ils étaient moins chers ! Ces scènes n'ont rien de spécialement folklorique, ce sont tout simplement des reflets de la vie quotidienne.

La scène du mariage campagnard vous a fait craindre qu'on ne la généralise et que les Français pensent que tous les mariages arméniens sont sur ce modèle. Vous n'avez sans doute pas remarqué la jolie mariée en *mini-robe*, son élégance, la finesse de ses mains et ses bijoux, et ce, dans un petit hameau de montagne !

Vous auriez sans doute préféré assiter à une prise de vue banale dans une mairie suivie d'un banquet dans un grand hôtel d'Erivan ? Savez-vous quelles auraient été les impressions des Français ? Cela n'aurait eu aucun intérêt pour eux. Et chez nous à la campagne ? Savez-vous qu'il y aurait eu beaucoup plus de laisser-aller ; Paris et les grandes villes ne sont pas toute la France !

Vous avez méprisé une « interminable séquence de horovatz » (durée exacte 87 secondes !) Savez-vous que dans la haute société française, il est de bon ton d'inviter dans sa propriété à la campagne pour un « méchoui » en plein air ?

La grande vogue pour s'évader de la vie moderne est aujourd'hui de vivre dans un cadre ancien, d'où l'engouement pour les vieilles demeures, pour les meubles d'époque, alors que nos paysans se meublent bien souvent d'un mobilier en plastique.

Dans ce film, la spontanéité des images, des détails de la vie quotidienne, la chaleur humaine, la beauté des paysages d'Arménie, de l'architecture, les perspectives présentes et d'avenir, ne peuvent que faire admirer et aimer le peuple arménien.

J'ai été toutefois sensible, Madame, à ce que vous vous étiez rendue compte de « l'effort fourni » et qu'avec les éléments que j'avais pu rapporter, j'avais fait mon « possible pour présenter une Arménie » et que vous avez apprécié « des vues exceptionnelles ».

En toute franchise, comme vous-même l'avez fait, je vous écris mes pensées.

Vos inquiétudes, Madame, doivent être apaisées, et pour cela, je me permets de vous rappeler le titre exact du film auquel vous semblez attacher beaucoup d'importance, TERRE D'ARMENIE, c'est-à-dire *une évocation de l'Arménie*.

D'autre part, en conclusion, je vous citerai quelques extraits de lettres prises au hasard dans l'abondant courrier que j'ai reçu :

Quelques jeunes étudiants français : « On voudrait visiter ce pays »... « des paysages grandioses »... « les jeunes sont vraiment bien habillés »... « nous avons beaucoup apprécié la musique »... « c'est un film plein de vie »...

Une Arménienne que je ne connais pas: « L'impartialité dans l'investigation à partir des sources jusqu'à l'évolution actuelle, a été admirablement rendue dans le cadre de Connaissance du Monde. Je suis sûre que vous avez du recevoir beaucoup d'éloges à ce sujet »...

Une personnalité arménienne de Paris : « C'est une belle réussite, les sujets variés ; les vues tant des monuments que des sites, prises avec autant de talent que d'un sens artistique ont donné une image très fidèle de l'Arménie et j'ai également apprécié vos commentaires faits avec beaucoup de sympathie pour mon pays ».

Quelques Français : « Enfin un film très objectif! »... «Quel développement sur le plan scientifique ! » ... « On ne pensait pas qu'il y avait tant de liberté religieuse »... « Des connaissances ont dit qu'elles n'avaient pas pu avoir de place. Il y avait au moins six cents personnes qui sont restées dehors !» ... « Nous avons été enthousiasmés par le rythme du film et la diversité des séquences »... « Un commentaire aussi sobre nous a permis de jouir intensément de très belles images et d'un très beau fond musical »...

Un ingénieur français : « Toutes mes vives félicitations pour votre film superbe, la qualité de vos prises de vue, les couleurs, les commentaires et le choix de votre musique si fine, nous vous adressons nos bien sincères compliments »...

Un Révérend Père français : « Je tiens à vous exprimer mes plus vives félicitations sur le très beau film que vous avez réalisé et qui exprime admirablement les divers aspects de l'Arménie... »

Une personnalité française poète et écrivain : « En toute communion de pensée avec votre admirable reportage sur cette étonnante nation : l'Arménie ».

En vous priant de bien vouloir insérer ma longue lettre dans votre journal, veuillez croire, Madame, à l'expression de mes sentiments très distingués.

N. ROBY

Qu'il nous soit permis, à la lecture de cette lettre, de nous étonner de l'autosatisfaction qui s'en dégage. Il est normal, qu'un auteur, ne puisse avoir une opinion objective de son œuvre, mais cela ne justifie pas une telle allergie à l'égard de toute critique. Bien au contraire, et connaissant Mme Roby, nous avions pensé — bien à tort ce nous semble — que les réserves que nous avions faites sur son film, auraient pu lui être utiles pour l'avenir, d'autant plus que le sujet était tout neuf pour elle. On peut toujours tout parfaire, même un chef-d'œuvre, ce qui, en plus, n'était pas le cas. Nous regrettons que Mme Roby prenne si mal la chose et nous jugeons parfaitement inutile un débat stérile à ce sujet. Disons simplement que nous n'avons pas l'habitude de nous laisser influencer par qui que ce soit (le contraire serait plus logique) et que notre opinion était partagée par la plupart des personnes présentes, comme en ont témoigné les nombreux coups de téléphone, que nous avons reçus. Qu'il nous soit permis pour conclure de dire que nous n'avons jamais mésestimé le travail sympathique de Mme Roby, et que notre sentiment « national » n'est pas à ce point rétrograde pour ignorer la curiosité d'un public envers tout « folklore », à condition que celui-ci soit ramené à sa juste proportion.

A. M.

ԳԱԽԱՌԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

—o—

Է·

Քաղաքում տարածուող չշուկը հասաւ ոսկերիչ Տիգրանի ականջը:

Սկզբում չատ տարտամ, ինքն էլ չի-մացաւ թէ ո՛րտեղից լսեց եւ ի՛նչպէս, առաջին անգամ ո՛վ ասաց· բայց հետզհետէ նրա համար պարզ եղաւ որ մի օր Խամբուրենց Հայկի աղան մահել էր իր տունը, փաթաթուել էր իր կնոջը եւ Հայկի աղան եւ իր կինը եղել էին այնքան համարձակ եւ լիրբ որ խօսածները դուրսը լսողներ էին եղել, իսկ իր կինը Հայկի աղայի վզով փաթաթուած եկել էր մինչեւ դրսի դուռը եւ նրան համբուրելով էր ճանապարհ դրել: Եւ այս բոլորը չատերն իրենց աչքերով տեսել էին:

Ոսկերիչ Տիգրանն ինքը Հայկի աղայի նման, ընկաւ տարօրինակ նայուածքների տակ: Այդ նայուածքները չէին թոյլ տալիս որ աշխատի· մի քանի մտատնիներ փչացրեց, հալած ոսկու անօթն ինկաւ ձեռքից եւ ամբողջը թափուեց մոխրի մէջ: Նա դարձել էր միակ եղբիւրաւոր մարդը քաղաքում:

Տարօրինակ նայուածքներից մտրակ – ուած՝ Տիգրանը վեր էր թռչում, հանում կաշեայ դողնոցը, փակում աշխատանոցը եւ գնում տուն: Փայլունը ջերմագին սիրով դիմաւորում էր նրան, փաթաթւում եւ սիրում: Տիգրանը չկասկածելով դոյդն չափով իր մանկամարդ կնոջ անկեղծութեան եւ առաքինութեան, վերադառնում էր աշխատանոցը, նստում եւ եռանդուն աշխատում, բայց ապակեփեղկի միջից նայող աչքերը հանդիսա չէին տալիս:

Որպէսզի կարողանար հաստատել իր կնոջ զաւակնութիւնը, նա յանկարծակի գնում էր տուն՝ որպէսզի Հայկի աղային բռնի: Մի քանի անգամ քաղաքից դիւղ գնալ կեղծեց, յանկարծակի վերադարձաւ եւ ոչինչ չկարողացաւ տեսնել: Հակեց Խամբուրենց Հայկի աղային, որ այլեւս տնից դուրս էլ չէր գալիս եւ խնութը մնում էր փակ: Տիգրանն սկզբում կարողանում էր առողջ տրամաբանել — ի՞նչ պատճառ կարող էր ունենալ երիտասարդ կինը Հայկի աղային սիրելու, ի՞նչ էր պակաս իրեն· ինքը երիտասարդ, տունը տեղը՝ լեցուն: Միթէ Հայկի աղան կարո՞ղ էր որեւէ առաւելութիւն, թէկուզ ամենաչնչին չափով, ունենալ իր վրայ, որ կինն իրեն դաւաճանի եւ նրան սիրի եւ այն էլ այն աստիճան, որ փաթաթուելով մինչեւ դրսի դուռը գնայ եւ նրան ճանապարհ դնի:

Այսպէս էր մտածում եւ տրամաբանում ոսկերիչ Տիգրանը առաջին օրերը, բայց դնալով մթագնեց նրա դիտակցութիւնը, սկսեց խենդէ պատկերներ տեսնել — Հայկի աղան եւ կինը միասին, իր անկողնում, կամ անկիւնում թախտի վրայ, թերեւս եւ խոհանոցում...

Ը·

Մի օր Տիգրանը չինեց մի արծաթեայ ապարանջան եւ տուն ուղարկեց իրբեւ նուէր կնոջը:

— Զրսես թէ ո՛վ ղրկեց, ըսէ, մէկը քեզի նուէր ղրկեց, — պատուիրեց նա այն տղային, որի միջոցով ուղարկեց ապարանջանը:

Տիգրան մտածում էր ոչինչ չասել, որպէսզի երբ իրիկունը տուն գնար, տես – նէր թէ Փայլուն ինքը պիտի յայտնէ՞ր որ նուէր է ստացել:

Երեկոյեան հէնց որ Տիգրանը ոտը ղրեց տան չէմքի վրայ, Փայլունը դիմաւորեց նրան ու մանկական ուրախութեամբ թեւը ցոյց տուեց ամուսնուն: Տիգրանը տեսաւ ապարանջանը եւ խոր – հըրդաւոր հարցրեց·

— Հօրաքո՞յդ տուեց:

— Եա վո՞վ տուեց:

— Զէ:

— Դուն չե՞ս ղրկեր:

— Զէ:

— Քա՞... բացադանչեց Փայլունը, ես ըլ ըսի, Տիգրանս ղրկեր է:

— Վո՞վ բերեց:

— Տղայ մի բերեց:

— Ի՞նչ ըսաւ:

— Ըսաւ նուէրը է:

— Դուն չհարցուցի՞ր քի ո՞ւրկից է նուէրը:

— Զէ:

— Ինչո՞ւ:

— Քա՛, ինչ պիտի հարցնեմ: Գիտեմ որ դուն ես ղրկեր:

— Եկուր տեսնեմ, — ասաց ոսկերիչ Տիգրանը եւ միասին գնացին սենեակ:

Տիգրանը սենեակում վերցրեց ապարանջանը կնոջ թեւից, լաւ քննեց եւ ասաց·

— Աղջի՛, Փայլուն, իմ չինածն է:

— Ես գիտեմ որ քու չինածն է, քու ձեռքդ է:

— Չա՛, ամա ես չեմ ղրկեր:

— Որո՞ւ համար ես չինել, միտքդ բեր, հարցրեց Փայլունը:

Ոսկերիչը չեշտակի նայեց կնոջ աչքերին եւ ասաց·

— Շիներ եմ Խամբուրենց Հայկի աղային համար:

— Խամբուրենց Հայկաղա՞ն:

— Չա՛:

ՎԱՀԱՆ ԹՈՓՈՒԶԵՆՑ

(Շար· – 9)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Սիրանույշ Կարապետեան (Մինաել Աստուրեան) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու – տայ իր ամուսնոյն՝

ԿԻՐԱԿՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ (Յուլիս 4) Պօմոնի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցին։

Ի պիտութիւն ողբացեալի յիշատակը յարգողներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Անուշաւան Գաբրիկեան, Տէր եւ Տիկին Խոսրով Գաբրիկեան խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, մամուլով կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնե – ցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԱՐՇԱԼՈՑՍ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գալուստ Թլեթիւնճեանի մահուան առթիւ, Տօնէլեան ընտանիքը (Պանեէօ) 50 ֆրանք կը նուիրէ Մոնմորանսիի հան – գստեան տան։ (Մտանալ «Յառաջ»էն :

Grande Fête Champêtre

de l'U. G. A. ARDZIV

Dimanche 4 Juillet, toute la journée dans le Parc des Loisirs de Valabre

CHANTS ET DANSES ARMENIENNES
avec la participation des
HAI ARINOUCHE

CONCOURS DE BOULES
JEUX D'ENFANTS
CHICH KEBAB

AMBIANCE AVEC LES CHAMPIONS

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Օգոստոսի համար

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի արձանագրութիւնները Օգոստոսի համար կարելի է ընել, Խաչուհիներու մօտ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՀԱՄԱՐ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը կը հաղորդէ որ օգափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները կը կատարուին ամէն Հինգշաբթի, ժամը 14էն 17, Ահարոնեան ակումբը, 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան։

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՑՐԵՐ

Առնուվիլի Անարատ Յղութեան Հայ քոյրերը կ'ընդունին Յուլիս ամսուան մէջ փոքրիկ մանուկները «կառուցուի»ի համար։

Նոյնպէս յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանին 1971–1972 կ'ընդունին դիշերօթիկ եւ կիսօրեայ փոքրիկ մանուկներ։

Արձանագրութիւնները սկսած են։ Դիմել՝ 73, Աւընիւ Անրի Պարպիւս Առնուվիլ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

LE CLUB DES JEUNES DE L'UGAB

Organise le 4 Juillet 1971
son

Rallye Touristique d'Eté

SUIVI D'UN BANQUET — REMISE DE COUPE
NOMBREUX PRIX

Inscriptions et Renseignements : TRO. : 03-18

ՆՈՒԻՐ

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պէտիկեան ի – րենց եղբօր եւ աներձագին Օհաննէս Սիմոնեանի հոգեհանգստեան առթիւ 70 ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Հայ Մշա – կոյթի Տան (ստանալ «Յառաջ»էն եւ 30 ֆրանք «Յառաջ»ի :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱՀԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Շաւարշ Միսաքեան խումբին, Կիրակի, Յուլիս 4, առաւօտէն մինչեւ ուշ աոեն, Պօմոն լէ Վալանս, Լա Պալիճադո, իսկ օդը աննպաստ ըլլալու պարագային Ահարոնեան ակումբին մէջ (Ռիւ Պուֆիէ, 26)

Երթեւեկը ապահովուած է, սպասել Ահարոնեան ակումբը ժամը 2ին :

Հայկ. եւ եւրոպական պարեր : Առատ կերուխում, խորոված :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՖՐ. ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ
ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍԻ ԽՈՒՄԲԻՆ

Յուլիսի խումբը կը մեկնի Փարիզէն Շաբաթ առաւօտ (Յուլիս 3) ժամը ճիշդ 8ին, Սքուառ Մոնթոլոնէն։

Հասաքուիլ ժամը 7,30ին : Ծնողքներէն կը խնդրուի խիստ ճշդապահութիւն։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՀԱՄԱ–ԽԱՌԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մարսէյլի Սէնթ Անթուանի եւ կար – տանի ֆոյր մասնաճիւղերուն եւ հովա – ւաւորութեամբ կեդր– վարչութեան :

Կիրակի 4 Յուլիս, ամբողջ օրը
ՖԱՊՐԸԿՈՒԻԼԻ ՄԷՋ

Հանրակառքի ընկերութեան հանդիսա – վայրի օգաստն եւ ընդարձակ ծառաս – տանին մէջ :

Հանդիսավայր երթալու համար Գա – ընպիէրի 87 թիւի առջեւէն առնել Սա – րափ, օթօբառները եւ իջնել Ֆապրըկուլ, նաեւ կարտանի օթօքառը եւ Էքսի Թրօլէն կանգ կ'առնեն հանդիսավայրի առջեւ, ուր կը հասնիք հինգ վայրկեան վերջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԸՆՏԻՐ ԲԱԺԻՆ

երգ եւ զանազան հաճելի անակնկալներ

Ճոխ պիւֆէ եւ համեղ չամփուրով – խորոված, դիւրամատչելի գիներով :

ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄ, պուլերը միասին բերել կառքերու փարքինկ : կարելի պարագային միասին աթոռները բերել չպակսելու համար :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հերոսներու Օրուան տօնակատարութիւնը Խանասորի տարեդարձին առթիւ, Հ. Յ. Դ. Շաւիլի «Արղութեան» խումբի կողմէ Յուլիս 18ին :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Շորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Տեղի կ'ունենայ Յուլիս 10էն մինչեւ Օգոստոս 1, իրենց սեփական բակակա – վայրին մէջ
La Bastide des Jourdans (Vaucluse)

Պատսպարան, մաքուր ջուր եւ ամէն տեսակ յարմարութիւններով օժտուած։

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը
3, Rue St. Bazile, Marseille
ամէն օր ժամը 17–19։

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ ՇԱՀՈՂ ԹԻՒԵՐ

20 Յունիս Կիրակի, Աղքատախնամ Ընկերակցութեան դաշտահանդէսի ընթացքին, տեղի ունեցող վիճակահանութեան ստորեւ նշանակուած չահող թիւերու առարկաները պահանջուած չըլլալով, կը խնդրուի տոմսերով ներկայանալ Աղքատախնամի գրասենեակը (77, Րիւ Լա – Ֆայէթ, Փարիզ), ստանալու համար համապատասխան առարկաները :

Ահաւասիկ չահող թիւերը.— 082, 155, 422, 447, 452, 599 եւ 688։

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՊՏՈՑՑ ՕՍԹԱՆՑ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 4

Հաւաքուիլ ժամը 7ին (կիրակի) Մեթրօ Շաթօ տը Վենէն Քափէ Թերմինիւս եւ 7,15ին Կառ տիւ Նորտ, Քափէ Քիւլտիւֆօր։

Մեկնում 7,30ին դէպի Օսթանտ Լիւ Ալուէն կառուղիով։ Ճաշ ճամբու ընթացքին։ Ժամանում 13ին։ Հանդիսաց ծովափը, լոգանք, զանազան խաղեր։

Վերադարձ Պրիւժի ճամբով (հիւսիսի վենետիկը), պատսպ քաղաքին։ Մեկնում դէպի Փարիզ եւ ժամանում կառ տիւ Նորտ ժամը 22ի առեներըը եւ 22,30ին Շաթօ տը Վենէն։

Մասնակցութիւն 59 ֆրանք
ամէն բան մէջը բացի խմիչքէն

Արձանագրութեան վերջին պայմանաժամ Ուրբաթ, Յուլիս 2։

Կարեւոր.— Ազգ. ինքնութեան թուղթ ֆրանսացիներու համար եւ թիթը տը վօյաժ՝ օտարներուն։

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Լ.Տ. ՃԼՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Քառտուիրակ

ԳԱՐՆԱՆ ՀԵՏ,
ԳԱՐՆԱՆ ՇՈՒՆՉ ՏՈՒԼԻՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԱՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU
Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ԵՐԵՔ ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

16 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ 2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Ա) ՅՈՒԼԻՍ 12Էն 30 — Բ) ՕԳՈՍՏՈՍ 2Էն 20 — Գ) ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10Էն 28

ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ ՕԴԱՆԱԻՈՎ

Օթոֆառերով խմբական այցելութիւններ՝ Գեղարդ, Գառնի, Զուարթնոց, Էջմիածին, Էրեբունի, Մատենադարան եւ այլ տեսարժան վայրեր

ՕՐ ՄԸ ՍԵԻԱՆԻ ՄԷՋ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS — 22, rue du 4-Septembre — PARIS — Tél. : 742-77-40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ, ամէն Շորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ առաջ ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ գիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ 11, rue du Bassin — Saint-Julien
Tél. : 48-94-75

ԼԻՈՆԻ ԺԷՋ՝ ՊԱԼԵԱՆԻ՝ 154, rue Barabanne — Tél. : 60-01-11

ՎԱՀԱՆՍԻ ԺԷՋ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

ՏԵՍԻՆԻ ԺԷՋ՝ Կ. ԳԱՐԱԵԱՆԻ

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES
de Tissus Haute Couture
et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
30
ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI
30 JUIN
1971

LE NUMÉRO 0,50 F.

47ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12151

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

47e ANNÉE — N° 12.151

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ»

Հայրենիքը սիրտքի հետ կապ կը պահէ մէյն «Մշակութային Կապ»ի ղոյդ պաշտօնաթերթերով, այսինքն ո՛չ մէյն գիրով, այլ նաեւ՝ խօսքով :

Այդ խօսքը մեզի կը հասնի Երեւանի Ռատիոյին միջոցով : — երեւանցի է խօսում :

Մինչեւ անցեալ տարի Երեւանի Ռատիոն «Եւրոպայում ապրող Հայութեան համար» հաղորդումները կը կատարէր մէյն «Փարիզի ժամանակով» կիրակի առաւօտները ժամը 9 – 10, ինչպէս նաեւ ամէն ամսու առաջին եւ երրորդ Հինգշաբթի օրերը «ժամի 19ն անց 30ից 20ը» (այսինքն՝ մեր աշխարհաբարով իրիկուան ժամը 7·30էն 8) :

Այս տարի որոշ յառաջդիմութիւն արձանագրուած է այս մարդին մէջ : Պատհելով հանդերձ նախկին օրերն ու ժամերը — ամսական հինգ ժամ (4 կիրակի՝ 4 ժամ, երկու Հինգշաբթի՝ կէս կէս ժամէն մէկ ժամ), այժմ ամէնօրեայ հաղորդումներ տեղի կ'ունենան գիշեր ուան ժամը 10·30 – 11, ինչպէս կը յայտարարէ Երեւանի խօսնակը եւ ինչպէս կը ծանուցուի թերթերու մէջ :

Հայրենիքի ձայնասփիւռը « Լսեցէ՛ք մեզ » կ'ըսէ : Հաղա՛ր բարի, լսե՛նք : Հայրենակցական հոգիներու համար չկայ ապրելի մեծ հաճոյք քան լսել Հայաստանի ձայնը, հաղորդուիլ հայրենիքի հետ, տպատանալ այնտեղ կատարուած ամէն կարգի նուաճումներով եւ ձեռք բերուած յաղթութիւններով, որոնց արձագանգ կը դառնանք մենք ալ ամէն օր, Յառաջի էջերէն :

Ո՛րքան պիտի փափաքէինք, որ Հայաստանեան հաղորդումները կատարուէին լաւագոյն պայմաններու տակ :

Երբ « երեւանն է խօսում », նպատակն է անշուշտ, որ հայրենիքի ձայնը լսելի եւ հասկնալի ըլլայ «Եւրոպայում ապրող Հայութեան » :

Դժբախտաբար սակայն հաղորդումները տեղի կ'ունենան ոչ – զոհայուսիչ եղանակով :

Նախ՝ լսելու պարագան :

Անկարելի է լսել դիչերային հաղորդումները, հակառակ մեր համբերատար ու բարեացակամ ճիդերուն : Կարելի է լսել մէյն կիրակնօրեայ հաղորդումները՝ մեծ դժուարութեամբ :

Երկրորդ՝ հասկնալի ըլլալու հարցը : Երեւանի ռատիոն կը փափաքի ան չուշա, որ «Եւրոպայում ապրող Հայութիւն»ը հասկնայ իր խօսածները : Այլապէս անիմաստ պիտի ըլլային իր հաղորդումներուն համար թափուած ճիդերն ու կատարուած զոհողութիւնները :

Արդ, Հայաստանը կառավարող մտաւորականները, ընդ որս նաեւ Երեւանի ռատիոյին վարիչները չատ լաւ գիտեն, որ «Եւրոպայում եւ արեւմուտքում ապրող Հայերը — որոնցմէ՝ ուղղուին հայրենիքի հաղորդումները — կը խօսին արեւմտահայերէն : Անոնք չատ լաւ չեն հասկընար ներկայիս Խորհրդային Հայաստանի մէջ գործածուած լեզուն :

Այս պարագան դիտնալով հանդերձ, Սփիւռքի հետ Մշակութային Կապի կոմիտէն կը չարամտի արտասահմանի Հայութեան ընթերցումին սահմանուած իր զոյդ պաշտօնաթերթերը — Սովետական Հայաստան ամսագիրն ու Հայրենիքի Ձայն չաբաթաթերթը — հրատարակել արեւելահայերէնով եւ խորհրդային խորթ ուղղագրութեամբ : Իսկ Երեւանի ռատիոն նոյնպէս կը չարունակէ խօսիլ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՌՈՔԱՌ ՄԸ ՄՆԱՑ

Հակառակ նախատեսութեանց Միչէլ Ռոքառ կը մնայ Ընկերվարական Միացած կուսակցութեան (ՓէՀ) ընդհ. քարտուղարը : Արդարեւ կուսակցութեան համագումարը վերջ գտաւ երկուշաբթի իրիկուն իր յաղթանակով մինչ նիստերը բաւական կասկածելի կը դարձնէին վերընտրութեան իր կարելիութիւնները : Այսպէս Ռոքառ կը յաղթէր կուսակցութեան միւս բոլոր հոսանքներու դէմ միացած (տրոցկիստ, ժողովրդապաշտ, մաոյական) : Ռոքառ ուրախ էր որ մեծ էր անօրէն կոմիտէ մը կազմել այդ հոսանքներու ներկայացուցիչներու հետ եւ այդպէս թոյլ տուած կուսակցութեան որ ինքզինքը զտնէ :«ՓէՀ Իւն Միչէլ Ռոքառ ամբողջական մասն է եւ կը մնայ յեղափոխական չարժումին : կը վերահաստատենք մեր ընտրութիւնը, ռազմավարական կարելի համաձայնու – թիւն չկայ համայնավար կուսակցութեան հետ (ինչ որ չի նշանակեր թէ բարիք հաւանական համաձայնութիւններ չեն կրնար ըլլալ), տեղ չկայ բանակցութիւններու համար սպայակոյտներու հետ, ինչ որ ալ ըլլան, յեղափոխական յառաջապահ չկայ առանց սերտ կապի ամէնօրեայ պայքարներու հետ :»

Քարտուղարը կ'ուզէ նաեւ բարեփոխումներ մտցնել կուսակցութեան կառոյցներուն մէջ եւ ի վերջոյ իր բանաձեւը էր որ կը յաղթէր, ստանալով ձայնները 53 առ հարիւրը, մինչ 12 առ հարիւրը կը ստանային յեղափոխական ճախը, քան առ հարիւր ժողովրդապաշտները եւ 14 առ հարիւր տրոցկիստները :

Համագումարին վակման պատգամաւորները երգած են Միջազգայինը եւ կրկնած երեք նշանաբան՝ «Սկիզբ մըն է, չարունակենք պայքարը», « Անկէ՛ ընկերային – ժողովրդավարութիւնը » եւ «Մարքս, Էնկէլս, Լենին, Մաո, Մաո» :

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ

Որոշ աղբիւրներու համաձայն դաղտնի չփում մը հաստատուած է Մոսկուայի եւ Թէլ Ավիվի միջեւ՝ դիւանագիտական յարաբերութիւններու վերահաստատման համար :

Ցունիս 15էն ի վեր Թէլ Ավիվ կը գըտնուի խորհրդային լրագրող մը՝ Վիքթոր Լուի, որ ուրիշ առիթներով եւս Մոսկուայի անպաշտօն բանագնացը նկատուած է : Ան էր, որ Խրուչչեւի յուշերը «ծախեց» Արեւմուտքի : Ան էր նոյնպէս, որ Ֆորմոզայեցեց, երբ Մոսկուա փորձեց մերձեցումի ճամբայ մը գտնել ազգայնական Զինուցիներու հետ : Ցամբ – նայն դէպս միշտ չհապրդուիլն ներկայացուցած է խորհրդային լրագրողին օտար երկիրներ այցելութիւնը :

Թէլ Ավիվ թէեւ կը ճչդէ, թէ ոչ մէկ խօսակցութիւն հաստատուած է Մոսկուայի հետ, սակայն իսրայէլեան չրջանակներ նկատել կուտան, թէ Մոսկուայի եւ Թէլ Ավիվի միջեւ չահերու նոյնութիւն մը կայ : Արդարեւ, Խորհ. Միութիւնը կ'ուզէ պահպանել Մերձ. Արեւելքի այժմու վիճակը, որպէսզի այդ ձեւով ապահովէ իր ներկայութիւնը Եգիպտոսի մէջ : Իսրայէլ եւս կը ձգտի այժմու իրավիճակի պահպանման, որ պէտք չհեռանայ Սինայիէն :

× Եգիպտոսի փոխ– նախագահն ու արտաքին նախարարը՝ Մահմուտ Ռիատ Մոսկուա մեկնեցաւ, ուր մինչեւ Ցուլիս 4 խօսակցութիւններ պիտի ունենայ կրեմլինի վարիչներուն հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Վիէթնամի դաղտնի թղթածրարը նիւ Եորք Թայմզի յանձնած է Տանիէլ Էլզբէրկ, որ ժամանակ մը աշխատած է ամերիկեան պաշտպանութեան մարմիններու մէջ : Տանիէլ Էլզբէրկ առջի օր ներկայացաւ դատարան, ուր անմիջապէս ձերբակալուեցաւ : Քիչ եղաք փրկագին մը վճարելով առժամեայ կերպով դուրս ելաւ բանտէն : Դատը տեղի պիտի ունենայ յետագային : «Ես էի, որ թղթածրարը յանձնեցի թերթին. եթէ հարկ ըլլայ վերստին կ'ընեմ », յայտարարեց ամբաստանեալը :

Նիւ Եորքի մէջ ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ ժողէֆ Քոլմպօ : երբ սեւամորթ երիտասարդ մը կրակեց անոր վրայ : Ահաբեկիչը սպաննուեցաւ : Քոլմպօ, որ կը նկատուի Մաֆիայի առաջնորդներէն, վերջերս կազմած էր իտալացի – ամերիկացիներու կազմակերպութիւն մը՝ պաշտպանելու համար ծագումով իտալացի Ամերիկացիներու իրաւունքները :

Պէյրութի մէջ կախազան հանուեցաւ 30 տարեկան ոճրագործ մը : Կառավարութիւնը, որոշած է խստիւ յարգել տալ կարգ ու կանոնը եւ օրէնքի գործադրութիւնը : Այս առթիւ լիբանանեան թերթեր բացառիկ թիւեր լոյս ընծայեցին՝ լայն տեղ յատկացնելով մահապատիժի գործադրութեան լուրին : 12 տարի է չէր պատահած :

ՓԱՔԻՍՏԱՆի նախագահը՝ Եահիա խան խոստացաւ օրինական ընտրութիւններ կատարել տալ չորս ամիսէն : Ազգային ժողովի վերջին ընտրութիւնը կատարուած էր անցեալ տարի Դեկտեմբերին : Նախագահը, այնուամենայնիւ, անհրաժեշտ գտաւ պաշարման վիճակի պահպանումը «ժամանակի մը համար» :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ երեք աստղանաւորդներու առողջական վիճակը լաւ է, հակառակ անոր, որ 23 օրէ ի վեր անջրպետին մէջ են, բոլոր մրցանիշները կոտրելէ ետք :

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը չատ խիստ զգուշացուիլն մը ըրաւ որպէսզի դիները այլեւս չբարձրանան : Մայիսին 0·7 առ հարիւր եղածը յաւելումը ինչ որ մեծ եւ վտանգաւոր համեմատութիւն մըն է :

ՄՈՍԿՈՒԱՅի մէջ բացուած է խորհրդային դրողներու ե· համագումարը : Ըստ դէտերու անիկա եզրակացութիւնն է «բնականոնացման» եւ մաքրագործման քաղաքականութեան մը :

ՍԹՈՔՀՈԼՄի բանտին մէջ ինքզինքը կախելով անձնասպան եղած է Պերօ – Պօտուէն, որ Պրիժիթի Կրափէնի խորհրդաւոր անհետացման թիւ մէկ վկան կը նկատուէր : Երեք նամակ ձգած է, բայց յայտնի չէ որ որեւէ յայտնութիւն ըրած է Պրիժիթի մասին :Մանօթ է որ 16տարեկան այս աղջիկը անհետացած է Ցունիս 3էն ի վեր :

ՀԻՆ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ վարձքերը 6էն 17 առ հարիւրի յաւելում կը կրեն Ցուլիսէն սկսեալ, ըստ բնակարանին դասակարգին :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆի կայսրուհին Ֆարա, երեք օրուան համար Փարիզ է : Հիւրը եղաւ նախագահ Փոմփիտուի, ապա Տիկ· Փոմփիտուի հետ բացումը կատարեց Պարսկաստանի ցուցահանդէսին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԿԱԴ. Ի. ԵՂԻԱԶԱՐՈՎ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

« Ցառաջ »ի Ցունիս 23ի թիւով հաղորդած էինք Ակադ· Իվան Եղիազարով մահը, որ համաձայն Հայաստանի կոմկուսի կենտկոմի, հայկական ՍՍՀ Գերագոյն Սովետի եւ հայկական ՍՍՀ Մինիստրներուն սովետի պաշտօնական հաղորդագրութեան, լոյս տեսած «Սով· Հայաստան»ի Ցունիս 12ի թիւին մէջ, «վախճանեալ էր Ցունիս 10ին :

« Սով· Հայաստան» երեք օր ետք, Ցունիս 15, կը ներկայացնէր ակնաւոր ակադեմականին կենսագրականը՝ սեղմ դիծերով : Հոս եւս ոչ մէկ յիշատակութիւն կար սպանութեան մասին : «Կեանքից հեռացաւ » բացատրութիւնը տըրուած էր լոկ :

« Ցանցագործները ձերբակալուած են» խորագրին տակ, «Սով· Հայաստան»ի Ցունիս 23ի թիւին 4րդ էջին վրայ, փոքր անկիւնի մը մէջ կը յիշատակուի հետեւեալը :

« Հանրապետութեան ներքին գործերի մարմիններուն եւ դատախազութեան ձեռնարկած միջոցներուն շնորհիւ մերկացուել եւ ձերբակալուել են հայկական ՍՍՀ ԳԱ· ակադեմիկոս Ի· Եղիազարովին սպանողները : Դրանք են Երեւան Քաղաքի բնակիչներ, անորոշ զբաղմունքի տէր Ս· Սարիբէկեանը, բժշկական ինստիտուտի ուսանող Ռ· Սարգսեանը, ջրային պրոբլեմներուն եւ հիդրոտեխնիկայի գիտահետազօտական ինստիտուտի տեխնիկ Ռ· Մելիքեանը :

Կատարուում է քննութիւն : Շուտով յանցագործները կը կանգնեն դատարանի առաջ » :

ՏՈՔԹ. ՔԼԱՈՒՍ ՖՈՒՔՍ

(ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԼՐՏԵՍ)

—o—

Ա.

Գաղտնի գործակալները ընդհանրա – պէս կը բաղմանան պատերազմներու ըն– թացքին ու կ'անհետանան երբ խաղա – ղաթիւն կը տիրէ աշխարհի անդաստան– ներուն վրայ : Սակայն, համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն ետք, այս երե – ւոյթը չէրականացաւ, լրտեսներու թիւը չնուազեցաւ, որովհետեւ պատահած էր աննախընթաց դէպք մը, հիւլէական ռումբին գիւտը : Պէտք է ըսել, որ Ռու – սերը անակնկալի չեկան, երբ, Նեւա – տարի անապատին մէջ, Ամերիկացիները պայթեցուցին իրենց առաջին հիւլէական ռումբը, որովհետեւ, 1941էն ի վեր , արդէն անոնք կը հետեւէին գիտնական – ներու փնտռտուքներուն, չնորհիւ իրենց լրտեսներուն, որոնցմէ տոքթոր Քլաուս Ֆուքս անպայման, որ կը դրաւէ պատ – ուոյ տեղը :

Քլաուս Ֆուքս ծնած է 29 Սեպտեմբեր 1911ին, կեդրոնական Գերմանիոյ Ֆը – բանքֆորթ քաղաքի գիւղերէն մէկուն մէջ : Հայրը լուտերական հովուապետ մըն էր, արդարադատ ու խաղաղասէր : Երիտասարդ Քլաուս մեծցաւ բարեպաշտ ու համեստ ընտանեկան մթնոլորտի մը մէջ : Երբ մտաւ Լայփցիկի համալսա – րանը, հոն կը տիրէր քաղաքական դա – դափարներու խառնիճաղանճ մը : Հայրը անդամ էր Սոցիալ – Դեմոկրատ կու – սակցութեան : Քլաուս հետեւեցաւ հօրը օրինակին, նոյն ատեն անդամագրուելով այդ կուսակցութեան մարտական կազ – մակերպութեան, բան մը, որ հակառակ էր հօրը խաղաղասիրական համոզումնե – րուն : 1931ին, Ֆուքսերը ընտանեօք փո – խադրուեցան Քիլ քաղաքը, եւ Քլաուս չարունակեց յաճախել այդ քաղաքի հա – մալսարանը : Կը հետեւէր ուսողութեան եւ բնագիտութեան ճիւղերուն : Կը չա – րունակէր նաեւ իր քաղաքական գործու – նէութիւնը : Քանի տարեկանին, արդէն անդամագրուած էր գերման համայնա – վար կուսակցութեան : Նոյն ատեն եղաւ այդ կուսակցութեան թեկնածուն, 1932ի երեսփոխանական ընտրութիւններուն :

Երբ, 30 Ցունուար 1933ին, Հիթլէր անցաւ պետութեան գլուխը, նացիները ձերբակալեցին Քլաուս Ֆուքսը, զայն խոչտանգեցին, ծեծեցին ցմահ ու նետե – ցին Քիլի խորունկ ջրանցքին մէջ :

Քլաուս հրաշքով փրկուեցաւ այդ աղէ – տէն ու, հինգ ամիս պահուած մնալէն ետք, անցաւ Ֆրանսա, ուր ապրեցաւ թշուառ կեանք մը : Ընդառաջելով երի – տասարդ գերմանուհիի մը հաւէրին , նոյն տարուան Սեպտեմբերին, ոտք կը կոխէր անգլիական հողին վրայ, ծրար մը ձեռքը, անօթի ու թշուառ : Ցանկորդ տարին, իրրեւ ուսանող, կը մտնէր Պը – րիսթոլի համալսարանը եւ ո՛չ ոքի կը յայտնէր Գերմանիոյ մէջ ունեցած իր քաղաքական գործունէութիւնը : Քլաուս այնքան փայլուն միտք ունէր, կ'աչխա – տէր այնքան եռանդով, որ, երկու տա – րիէն, ձեռք ձգեց դիտութեան տոքթորի վկայականը տեսական բնագիտութեան ճիւղին մէջ : Դիչերները, երբ կ'առանձ – նանար սենեակին մէջ, անկողնին տակէն կը հանէր գաղտնի գիրքեր ու կ'ուսումնա – սիրէր կարլ Մարքսի փիլիսոփայու – թիւնը :

Պատերազմէն քանի մը չաբաթ առաջ , 17 Յուլիս 1939ին, աղբսպաղիր մը կը ներկայացնէր անգլիական իշխանու – թեան, որպէսզի իրեն տրուի իր բնակած երկրին քաղաքացիութիւնը : Բայց ծա – նօթացաւ պատերազմը եւ Ֆուքս, իրրեւ գերմանացի, ենթարկուեցաւ չատ թոյլ հսկողութեան մը : Ղրկուեցաւ Գանատա եւ, ուրիչ հայրենակիցներու հետ, դըր – ուեցաւ արգելափակման կայան :

Այդ չրջանին, Պիրմինկհըմի համալը – սարանի փրոֆէսէօրներէն Փէրէյրլս կը փնտռէր աչխատակից մը, որ համուտ ըլ – լար ուսողութեան նրբութիւններուն : Եւ Ֆուքս, յարմար գտնուելով այդ պաշ – տօնին, վերադարձաւ Անգլիա :

Փրոֆէսէօր Փէրէյրլս կ'աչխատէր հիւ – լէական ռումբի պատրաստութեան : Ֆուքս եղաւ անոր աչխատակիցը : 1942– ին, Ֆուքս կրկին խնդրեց անգլիական քաղաքացի դառնալ եւ, այս անգամ , ընդունուեցաւ իր խնդրանքը : Կատարեց հետեւեալ երդումը :

« Ես՝ Քլաուս Էմիլ Ֆուֆս, կ'երդնում Ամենակարող Աստուծոյ անունով , որ հաւատարիմ պիտի մնամ Նորին Վեհա – փառութիւն Ձորձ Զ·ին եւ անոր ժա – ռանգորդներուն »:

Բայց արդէն երդումը ղրժած էր կա – տարելէ առաջ, որովհետեւ, 1941էն ի վեր, Ֆուքս համայնավար հրեայ Սիմոն Տավիտովիչ Քրեմէրի միջոցով կը դոր – ծակցէր Ռուսերուն հետ : Ֆուքսի կա – ցութիւնը բաւական փափուկ էր, որով – հետեւ , ինչպէս ըսինք, իր համայնա – վար ըլլալը չէր յայտնած անգլիական իշխանութեան : Տասը տարիէ ի վեր կ'ապրէր այդ սուտով : Խորհրդային գաղտնի ոստոսարկութիւնը լաւատեղեակ էր Ֆուքսի ապօրինի կացութեան եւ կ'օգտուէր :

Ռուս լրտեսները իրարու կը հանդի – պէին մարզաչատ փողոցներու եւ մեթ– րոյի կայարաններուն մէջ, Այդ հանդի– պումներու ընթացքին, իրարու հետ կը փոխանակէին սիկառէթի տուփեր , ո – րոնց յատակը պահուած էին միքրոֆիլ– մեր : 1941ի Հոկտեմբերին, սկսաւ Ռու– սերուն հաղորդել հիւլէական գաղտնիք– ներ : 1943ին, իրրեւ անգլիական պատ – ուիրակութեան անդամ , Ֆուքս մեկնե – ցաւ Միացեալ Նահանգներ, մասնակցե – լու համար խորհրդաժողովի մը, ուր պիտի խօսուէր հիւլէական ռումբի մա – սին : Հրահանգ ստացաւ հանդիպում մը ունենալու Ռէյմոնտ անունով անձի մը հետ, որ իրականութեան մէջ ամերիկացի գաւաճան Հարրի Կոլոն էր, ուրիչ հիւ– լէական լրտես մը, մասնագէտ կենսա – քիմիագիտութեան , որ յետագային դատապարտուեցաւ երեսուն տարի բան– տարկութեան :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐՆ ՈՒ ԻՐ ՀՈԳԵՐԸ

—o—

ՄՄԲ.— Հայաստանի մէջ՝ հայկական պարի մասնագէտ պարուսոյցներ, յաճախ իրենց դժգոհութիւնն ու վրդովումը կը յայտնեն պարախումբերու ներկայացու – ցած պարերուն նկատմամբ , որոնք ոչ մէկ հարազատ գիծ ունին բուն տոհմիկ ազգային պարերու հետ :

Վահրամ Արիստակէսեան , որ անցեա– լին կազմակերպողն եղած է Աշնակ գիւ– ղի Սասունցիներու պարախումբին, ո – րուն ազգային պարերը հիացում պատ – ճառած են Մաֆսիմ Գորգիի , իսկ յետա – գային, 1959ին, երիտասարդական մի – ջազգային փառատօնին, ապահոված է դափնեպսակ, « Սով· Արուեստ»ի 1971ի Ապրիլի թիւին մէջ կը կատարէ կարեւոր հաստատումներ, հարցազրոյցի մը ձեւին տակ :

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Հայկական ժողովրդա – կան պարին ճակատագիրը 2 – 3 տար – ուան ընթացքին լրջօրէն կը զրաղեցնէ մեր արուեստագէտները՝ պարուսոյցներ, երաժիչտներ, նկարիչներ, դրողներ , բանաստեղծներ : ... Ասիկա չի՞ նչանա – կեր, Արդեօք, որ հայկական պարը նոր– կայիս ճգնաժամ մը կ'ապրի :

Պ.— Հայ արուեստի գործիչներու մտա– հոգութիւնը բնականաբար տեղին է : Հայկական պարին վիճակը ներկայիս խա– կապէս անմխիթար է : Դեռ աւելին. ես կարծեմ, որ եթէ այժմէն իսկ վճռական եւ լուրջ միջոցներ ձեռք չառնուին, հայ– կական պարը հետզհետէ պիտի ձուլուի, կորսուի :

Հայկական երգն ու երաժչտութիւնը , պարը դարեր չարունակ կրած են ազդե– ցութիւնները : Թերեւս ասիկա անխուսա– փելի էր : Կոմիտաս դասաւ, դասեց, մաք– րեց եւ ցոյց տուաւ բուն հայ երգը : Պարի ասպարէզին մէջ ալ նման փորձեր կատարուեցան, հայ ժողովրդական պարի բազմաթիւ նմոյչներ մշակուած եւ ցու – ցադրուած են : Սակայն նախաձեռնու – թիւնը, այլեւայլ պատճառներով , չէ զարգացած՝ , գործը մնացած է կիսա – տար... իսկ յետագային կազմուած պե– տական խումբերէն ոչ մէկը ասով չ զբաղած... ի միջի այլոց, ներկայիս ալ, իմ կարծիքով, մեր պարի պետական խումբը հայկական պարով զբաղելու փո– խարէն ընտրած է բեմի պարեր բեմա – դրելու ուղին : Ասիկա դիւրին ճամբայ է յաջողութեան :Ո՞րն է ճիշդ, ընտրել տար– բեր աղբերու՝ ուկրանիական, մոլտաւա– կան, աղրբեջանական, վրացական պա – րեր, թէ պարել հայկական պարեր :

Ազգային Անսամբլը (խումբը) պէտք է յենի ազգային արուեստի վրայ, պէտք է յստակ դիմագիծ ունենայ :

Այս տեսակէտին չատ պերճախօս է ի– դոր Մոյիսեեւի խումբին օրինակը : Ան կ'ուղէր Կորհ. Միութեան ժողովուրդ – ներու պարախումբ ստեղծել, չատ կանչ թափեց, բայց ապարդիւն : Եւ այսօր ա– նոնք կը պարեն այն, որ հարազատ է ի – րենց խառնուածքին՝ ռուսական, ուկ – րայնական ...

Բայց ես, կարծեմ, չեղեցայ... Մէկ խօսքով, Հայաստանի մէջ ժողովրդական պարը դեռ չատ հոգեր ունի :

Բազմաթիւ ինքնագործ (սիրողներէ կազմուած) խումբեր կան զբեթէ բոլոր չրջաններու մէջ, բոլոր մշակոյթի տուն– րու մէջ, սակայն ասոնք ալ չեն պատկե – րացներ իր դերը եւ, լաւագոյն պարա – գային, ցած մակարդակով կ'ընդօրինա – կեն պետական պարախումբերու պարա– ցանկը : Ի՞նչ պէտք է ընել : Ես նոր բան պիտի չըսեմ : «Բանավէճի» եւ « խորհըր– դակցութեան » մասնակիցներու մեծ մա– սը այն կարծիքն է յայտնած, որ ան – պայման պէտք է ստեղծել ազգագրական պարախումբ : Այո, ազգագրական խումբ, եթէ մենք կ'ուզենք անխաոն պահել հայ ժողովրդական պարը ...

Երբ ես կազմակերպեցի առաջին պա – րախումբը, Աբգանազ Մոռավեան յանձ – նարարեց ինծի ուսումնասիրել հայկա – կան պարը : Ես եւ Սպիրիդոն Մելիք – եան կ'երթայինք տարբեր չրջաններ՝ Թալին, Մաստարա, Թալիշ, Օչական ... կը նայէինք գեղջուկներուն թէ ի՞նչպէս կը պարեն այս կամ այն պարը : Կը տես– նէինք, որ միեւնոյն պարի զանազան տարբերակներ կան : Ինչպէս որ տար – բեր վայրերու մէջ տարբեր բարբառով կը խօսին, այսպէս ալ միեւնոյն պարը կը պարեն տարբեր : Կ'ընտրէինք, օրի – նակ, «Քոչարի»ի ամէնէն հետաքրքրակա– տարբերակը, զուտ հայկականը :

Հ.— Իսկ ի՞նչպէս կը զատէք զուտ հայկականը .

— Ասոր համար, նախ, պէտք է լաւ գիտնալ բուն հայկական պարը, հոտա – ռութեամբ կամ ուրիչ զգայնութեամբ կարողանալ հարազատ տարբերը զատել օտարէն... իսկ ամէնէն կարեւորը՝ պէտք է զգալ ոգին, է՛, եթէ իսկական հայ ես, անիկա քու արիւնիդ մէջ է, քու սիրտիդ :

... Մեր ուզած ազգագրական խումբը պէտք է հիմէն սկսի : Պէտք է չրջիլ հա– մայնքներ, ուսումնասիրել, ձայնագրել, նկարել, ֆիլմի առնել, ինչ որ կայ : Ասոնք ալ ենթակայ են ոճավորման, ինչպէս ամէն ինչ, բայց ասոնք ալ ունին իրենց ոճը, որ պէտք է ուսումնասիրել :

ԳՈՒՆԱՎՈՐՆ ՈՂԲԳՈՒՄԻՆ

—o—

Փամլուղեն բարձր եւ դիտմամբ ձիգեցրած։ — Ինչո՞ւ ես նեղսրտում, ախ... Մտմտրեցրեց Տիրուհը։ — Ի՞նչ չկորցրի, ախ... Մտմտրեցրեց Տիրուհը։ — Ինչո՞ւ ես նեղսրտում, ախ... Եվիկոփամլուղեն։ Եվիկոփամլուղեն ինքն էլ չգիտեր, թե ինչ էր ուզում ասել։ Ուզում էր ասել, որ ինքն էլ կորցրել է իր ամենաթանկ գանձը, որ ինքն էլ ողբում է իր կորուստը, որ ինքն էլ... Բայց ոչ, նա ոչինչ չէր կորցրել, նա ոչինչ չուներ, որ կորցներ։ Նա միայն ուզում էր ասել, որ ինքն էլ ողբում է իր կորուստը։ Եվ Եվիկոփամլուղեն ասաց.

— Ես էլ կորցրի...

Տիրուհը հարցական նայեց նրան։

— Ի՞նչ...

Եվիկոփամլուղեն ոչինչ չասաց։ Նա միայն ուզում էր ասել, որ ինքն էլ կորցրել է իր ամենաթանկ գանձը, որ ինքն էլ ողբում է իր կորուստը։ Եվ Եվիկոփամլուղեն ասաց.

— Ես էլ կորցրի...

— Ի՞նչ կորցրիր, Եվիկոփամլուղեն։

— Ոչինչ, ոչինչ։

— Ո՞վ, ոչի՞նչ։

— Ոչինչ։

— Տե՛ս, ինչ ասիճան լիկ ստիպի որ զրկի նրան։

Ցաւոց օր, Եվիկոփ, «Աւտոպեռա» — Ինչո՞ւ ես նեղսրտում, Եվիկոփամլուղեն։ — Ինչո՞ւ չէ, որ «Ծիծաղ» եւ «Ամպ» փոխ ծառ։ Հաւատում էր, որ «Ծիծաղ» եւ «Ամպ» ծառեր են, որոնց վրայ աճում են տարբեր պտուղներ։ Ամպերի ծառի պտուղները ամպեր էին, որոնցից անձրեւ էր գալիս։ Ծիծաղի ծառի պտուղները ծիծաղներ էին, որոնցից ծիծաղ էր գալիս

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷԼ.— *Այրի Տիկին Սիրանույշ Կարապետեան (Ծնեալ Աստուրեան) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ իր ամուսնոյն՝*

ԿԻՐԱԿՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ (Յուլիս 4) Պօմոնի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալի յիշատակը յարգողներուն ։

ՆՈՒԷՐ

Տրապիզոնի նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութիւնը հինգ հարիւր Ֆր. կը նուիրէ Իսկի Մշակոյթի Տան։ (Ստանալ «Յառաջ»էն) ։

×

Այրի Տիկին Էմմաս Հաճիթորոսեան 100 Ֆրանք կը նուիրէ հանգստեան տունե – րուն իր ամուսնոյն եւ ծնողքին յիշատակին։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Տէսինի Վաստպուրականի Հայր. Միութիւնը կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի Վազգէն Պալասանեանի մահուան առթիւ 280 Ֆրանք Տէսինի Հ. Յ. Դ. Տան նորո – գութեան ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոն։— Կպ. Ֆաչի Լիոնի մասնա –ճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է 250 Ֆրանք Տիկին Թումիկեանէ (Թուլոնէն), իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առ – թիւ ։

×

Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է։— Պ. Վ. Աստուրեանէ 100 Ֆրանք, Պ. Յակոբ Յակոբեանէ իր զաւ – կին յիշատակին 50, Ս. Ձէլալեան 200 ։

Գալուստ Սաղրեանի մահուան առթիւ Օր. Մարի Սաղրեան 30 Ֆրանք ։

Ովաննա Տէր – Մարտիրոսեանի մահ – ուան քառասունքին առթիւ։— Այրի Տի – կին Տէր – Մարտիրոսեան քսան, Օր. Մ. Տէր – Մարտիրոսեան 50, Այրի Տիկին Շահպազեան 10 ։

Grande Fête Champêtre

de l'U. G. A. ARDZIV
de MARSEILLE

Dimanche 4 Juillet, toute la journée
dans le Parc des Loisirs de Valabre

CHANTS ET DANSES ARMENIENNES
avec la participation des
HAI ARINOUCHE
CONCOURS DE BOULES
JEUX D'ENFANTS
CHICH KEBAB
AMBIANCE AVEC LES CHAMPIONS

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միու – թիւնը կը տօնէ Վարդավառը, կիրակի Յուլիս 18ին ։

Հոգեհանգիստ կը կատարուի առաւօ – տուն Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղե – ցին, ապա՝ ճաշ Մշակոյթի Տան Ս. Թէհ – լիրեան սրահը ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍԻ ԽՈՒՄԲԻՆ

Յուլիսի խումբը կը մեկնի Փարիզէն Շաբաթ առաւօտ (Յուլիս 3) ժամը ճիշդ 8ին, Սքուառ Մոնթոլոնէն։

Հաւաքուիլ ժամը 7,30ին։ Մնողքներէն կը խնդրուի խիստ ճշդապահութիւն։

ԼԻՈՆ.— Լիոնի փոքրիկները կը մեկնին 3 Յուլիսին, Շաբաթ առտու ժամը ութին, հաւաքուիլ Հայոց եկեղեցիին առջեւ, 295 Րիւ Պուալօ ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱՆԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Շաւարշ Միսաքեան խումբին, Կիրակի, Յուլիս 4, առաւօտէն մինչեւ ուշ ատեն, Պօմոն լէ Վալանս, Լա Պուլիճաղտ, իսկ օդը աննպաստ ըլլալու պարագային Ահա – րոնեան ակումբին մէջ (Ռիւ Պուֆիէ, 26)

Երթեւեկը ապահովուած է, սպասել Ահարոնեան ակումբը ժամը 2ին։

Հայկ. եւ եւրոպական պարեր։ Առատ կերուխում, խորոված։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

sevan voyages

50, Cours de la Liberté
LYON (3e)
Tél. : (78) 60-13-66

ԿԱՐԳ ՄԸ
ՇԱՀԵԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻԲԱՆԱՆ — 802 ֆրաՆֆէն սկսեալ

LIBAN — A partir de 802 F.

Լիբանանի եւ Երուսաղէմի համար տեղերը սահմանափակ ըլլալով ար – ձանագրութիւնները կը փակուին՝ Յուլիս 10ին։

Դիւրամատչելի մասնաւոր գիներ, կազմակերպուած կամ խմբական ճամբորդութիւններու համար։

ՕԴ — ՅԱՄԱՔ — ԾՈՎ

Բոլոր խմբական ճամբորդութիւն – ները ընկերացող ունին

sevan voyages

Արագ սպասարկութիւն — Լաւագոյն պայմաններ։
Բաց է ամէն օր (բացի կիրակիէ)
ժամը 9էն 12 եւ 14էն 19,30

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկե – ղեցին չնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի.— Կարապետեան Կ.ի մահուան առթիւ Այրի Տիկին Սիրա – նոյշ Կիրակոսեան՝ հազար Ֆրանք ։

Սմբատ Ժամկոչեանի մահուան առթիւ Մինասեան ընտանիք (Սէն – Լուա) քսան Ֆրանք, Ա. Ջամանեան քսան ։

Գրիգոր Տօրումեանի հոգեհանգստեան առթիւ Այրի Տիկին Ռ. Տօրումեան 100, Այրի Տիկին Ֆ. Տօրումեան, Տէր եւ Տիկ. Ե. Տօրումեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Անդ – րէասեան, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հայա – դործեան քսանական, Տէր եւ Տիկին Յ. Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Կիրա – կոսեան, Տէր եւ Տիկին Փ. Կիրակոսեան, Պ. Վ. Տէր – Վարդանեան, Փ. Մելքոն – եան 10ական Ֆրանք ։

(Շար.)

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՄԱ–ԽԱՐԲԵՐԴԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մարսէյլի Սէնթ Անթուանի եւ Կար – տանի Ֆոյր մասնաճիւղերուն եւ հովա – նաւորութեամբ կեդր– վարչութեան ։

Կիրակի 4 Յուլիս, ամբողջ օրը

ՖԱՊՐԸԿՈՒԼԻ ՄԷՋ

Հանրակառքի ընկերութեան հանդիսա – վայրի օգտուն եւ ընդարձակ ծառաս – տանին մէջ ։

Հանդիսավայր երթալու համար Գա – ընպիէրի 87 թիւի առջեւէն առնել Սա – րափ, օթօքառները եւ իջնել Ֆապրըկուլ, նաեւ կարտանի օթօքառը եւ Էքսի Թրօլէն կանգ կ'առնեն հանդիսավայրի առջեւ, ուր կը հասնիք հինգ վայրկեան վերջ ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԸՆՏԻՐ ԲԱԺԻՆ

երգ եւ զանազան հաճելի աճակնկալներ

Ճոխ պիւֆէ եւ համեղ չամփուրով – խորոված, դիւրամատչելի գիներով ։

ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄ, պուլերը միասին բերել կառքերու փարքինճ ։ *Կարելի պարագա – յին միասին աթոռներ բերել չպակսելու համար ։*

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Սողոմոն Թէհլի – եան խումբի ժողովը այս Շորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պար – տաւորիչ է ։

ՄԱՐՍԷԼ.— Հ. Ց. Դ. Բրնաւոիրը Ննթակոմիտէի անդամական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Ահարոն – եան ակումբը ։ Ընկերներու ներկայու – թիւնը պարտաւորիչ է ։ Կարեւոր օրա – կարգ ։

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՕՍԹԱՆՑ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 4

Հաւաքուիլ ժամը 7ին (կիրակի) Մեթրօ Շաթօ տը Վենսէն Քափէ Թերմինիւս եւ 7,15ին Կառ տիւ Նոռ, Քափէ Քիւրվիէօր։

Մեկնում 7,30ին դէպի Օսթանտ Լիլ Ալուէն կառուղիով։ Ճաշ ճամբու ընթաց – քին։ Ժամանում 13ին։ Հանգիստ ծովա – փը, լոգանք, զանազան խաղեր։

Վերադարձ Պրիւժի ճամբով (հիւսիսի վենետիկը), պատյտ քաղաքին։ Մեկնում դէպի Փարիզ եւ ժամանում Կառ տիւ Նոռ ժամը 22ի առեւտները եւ 22,30ին Շաթօ տը Վենսէն։

Մասնակցութիւն 59 Ֆրանք
ամէն բան մէջը բացի խմիչքէն

Արձանագրութեան վերջին պայմանա – ժամ Ուրբաթ, Յուլիս 2։

Կարեւոր.— Ազգ. ինքնութեան թուղթ Ֆրանսացիներու համար եւ թիւթը տը վօյաժ՝ օտարներուն։

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Է.Տ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատասխանատու

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

AUGUSTE-DORMEUIL & Cie

Seront heureux de vous accueillir à l'occasion des journées de

SOLDES
de Tissus Haute Couture
et de Tissus peignés pour hommes

Qui auront lieu DANS LEURS MAGASINS du 16 au 30 Juin 1971 de 9 h. à 18 h.
SANS INTERRUPTION

2, Rue Drouot, Paris (9e) — Métro : Richelieu-Drouot
Tél. : 824-43-90

BNP

A votre service
tous les services de la

banque nationale de Paris

présente dans le monde entier